

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 8 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2567)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.8 No.9 (September 2024)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู โดยเน้นสาขาวิชาในด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารการศึกษา การศึกษาการสอนเชิงประยุกต์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติและการเงิน บริหารธุรกิจ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียน บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กอง บรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

พระครูนิติธรรมบัณฑิต, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

ดร.ปญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วห้ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ**

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 9 ประจำปีพุทธศักราช 2567 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 30 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 28 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 8 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ปฐมา งาม

นางสาวปฐมา งาม
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การถือครองเงินสด เงินทุนหมุนเวียน และโครงสร้างเงินทุนที่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ	1
CASH HOLDINGS, WORKING CAPITAL AND CAPITAL STRUCTURE INFLUENCES FINANCIAL RISK OF COMPANIES LISTED ON THE MARKET FOR ALTERNATIVE INVESTMENT - MAI	
เปรมารัช วิลาลัย	
การสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	9
NETWORK-BUILDING FOR PUBLIC RELATIONS BY THUNGSONG MUNICIPALITY, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
วิทยากร ท่อแก้ว และกวิทธิ์ ศรีสัมฤทธิ์	
การสื่อสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	20
COMMUNICATION IN THE MAHACHAT SERMON TO PROMOTE CITIZENSHIP IN DEMOCRACY	
พระมหาพงษ์เทพ ล้อประเสริฐ, ฤทัย ปัญญาบุตรตระกูล, สุภาภรณ์ ศรีดี และสมาน งามสนิท	
การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง	34
A STUDY OF MATHEMATICAL CREATIVE PROBLEM SOLVING ABILITY OF GRADE SEVENTH STUDENTS' BENCHAMARACHARUNGSARIT SCHOOL LEARNING THROUGH THE DAPIC PROBLEM SOLVING PROCESS INTEGRATED WITH BRAINSTORMING TECHNIQUES LEARNING MANAGEMENT	
ณัฐพนธ์ พัฒนมะนตรี, ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี และสุนิสา สุมิรัตน์	
การยอมรับเทคโนโลยี ส่วนผสมทางการตลาดต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าของประชาชนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	48
TECHNOLOGY ACCEPTANCE MARKETING MIX TO WORKING-AGE PEOPLE INTENTION TO USE ELECTRIC CARS IN BANGKOK AND METROPOLITAN REGION	
ยุทธานาท บุญยะชัย	
การพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยา: กรณีศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	60
THE DEVELOPMENT OF SHORT-TERM TRAINING CURRICULUM SETS TO ENHANCE PSYCHOLOGICAL SKILLS: A CASE STUDY OF KRURAKTIN SCHOLARSHIP AT MUBAN CHOMBUENG RAJABHAT UNIVERSITY	
ต้นสาย แก้วสว่าง, วิวัฒน์ วรวงษ์, วนิดา สาระติ, ภูมรินทร์ ขวนชม และพรนิภา ทำประเสริฐ	

สารบัญ (ต่อ)

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา THE CREATIVE SOCIAL INTERACTIONS FOR A PEACEFUL SOCIETY ACCORDING TO BUDDHISM กัญญา วงศ์เวชกุล, สุปรีชา ชำนาญพุดมพร และกันตภณ หนูทองแก้ว	73
อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารและความผูกพันในงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย THE INFLUENCE OF EXECUTIVE LEADERSHIP AND WORK ENGAGEMENT TOWARDS ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF EMPLOYEES IN INTERNATIONAL MARITIME BUSINESS IN THAILAND ชรินทร์ นวลนิ่ม, อรจันทร์ ศิริโชติ และเจษฎา นกน้อย	86
นวัตกรรมการตลาดของธุรกิจก่อสร้างของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด DIGITAL MARKETING INNOVATIONS OF THE CONSTRUCTION BUSINESS IN JP ASIA INNOVATION COMPANY LIMITED ปาริฉัตร แดงเนื้อเหลือง, ตระกูล จิตวัฒนากร และสยาม อัจฉริยประภา	94
การใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 THE IMPLEMENT OF PARTICIPATORY ADMINISTRATION MODEL FOR MORALITY ENHANCEMENT OF STUDENTS IN BANWANGCHUMPHON SCHOOL UNDER NAKHON SAWAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 ไชยวัฒน์ สยาม และเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์	103
การพัฒนาพื้นที่เชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนทุ่งครุ-บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร THE DEVELOPMENT OF AN OPERATIONAL AREA USING PARTICIPATORY LEARNING PROCESSES IN THE THUNG KHRU-BANG KHUN THIAN COMMUNITIES, BANGKOK กัญจน์ีย์ พุทธิเมธี, ศิริก้อย ชูตาทวิสวัสดิ์, สุรัตน์ เพชรนิล, สุเมธ ทานเจริญ และวิไลวรรณ ประทุมวงศ์	118
นวัตกรรมการจัดการสำหรับผู้ประกอบการชิ้นส่วนยานยนต์ขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 INNOVATION MANAGEMENT FOR SMALL AND MEDIUM SIZED AUTOMOTIVE PARTS MANUFACTURERS TO SUPPORT THE TRANSITION TO INDUSTRY 5.0 ปฏิกิร วัฒนอมตย์, ศุภวัฒน์ สุขะประเมษฐ และวรสิทธิ์ เจริญพุด	133
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช FACTORS AFFECTING THE LOYALTY OF GAS STATION USERS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE ฤทธิ์รงค์ ช่วยป้อง, อรจันทร์ ศิริโชติ และนิจกานต์ หนูอุไร	148
นวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน SUSTAINABLE INNOVATIONS IN RUBBER PLANTATION MANAGEMENT ยงยุทธ แก้วน้อย, ธนัญชกร ปกิตตาวิจิตร และศุภวัฒน์ สุขะประเมษฐ	156
การพัฒนาแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู DEVELOPMENT OF A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MODEL TO PROMOTE THE ABILITY OF TEACHERS IN BAN AB CHANG SCHOOL, NAKLANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE พรชนก วิสัยลาน	166

สารบัญ (ต่อ)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง	177
LOCAL DEVELOPMENT STRATEGY TO TRANSFORM THE TRANG MUNICIPALITY	
ศนิเดช ไกรเทพ, พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา บัวเมือง) และไพรัตน์ ฉิมหาด	
สร้างวิสาหกิจชุมชนเสริมเศรษฐกิจฐานราก	189
CREATE COMMUNITY ENTERPRISES TO STRENGTHEN THE GRASSROOTS ECONOMY	
พระครูสิทธิสุตาการ (สุเมต สิทธิเมธี)	
การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีผ้าทอโบราณ	197
นาหมื่นศรี จังหวัดตรัง	
COMMUNITY ENTERPRISE DEVELOPMENT TO ENHANCE THE LOCAL GRASSROOTS ECONOMY: A	
CASE STUDY OF NA MUEN SRI ANCIENT WOVEN FABRIC, TRANG PROVINCE	
ศุภสิน วัตตพรหม, พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา บัวเมือง) และไพรัตน์ ฉิมหาด	
แนวทางการพัฒนาการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรม	209
กลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก	
DEVELOPMENT GUIDELINE OF FACILITIES MANAGEMENT FOR SENIOR TOURISTS IN THAILAND'S	
RIVIERA HOTELS	
บุษริน วงศ์วิวัฒนา	
การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ	220
จังหวัดสมุทรปราการ	
HUMAN RESOURCE MANAGEMENT AFFECTING COMPETENCIES OF TEACHERS IN PRIVATE SCHOOLS	
UNDER SAMUTPRAKAN PROVINCIAL EDUCATION OFFICE	
วชิรศักดิ์ เจริญหิรัญธรรณ และจันทร์ศร ภูติอริยวัฒน์	
การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง	231
จังหวัดตรัง	
COMMUNICATION FOR PARTICIPATION IN THE CIRCULAR ECONOMY USAGE FOR MANAGING MARINE DEBRIS	
AT LIBONG ISLAND SUB - DISTRICT, TRANG PROVINCE	
เพชรดา อ้อชัยภูมิ, วิทยาธร ท่อแก้ว, กรกช ชันชบุญ และจิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์	
อิทธิพลของคุณภาพเทคโนโลยีและการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิตต่อแนวโน้มการตัดสินใจซื้อ	245
ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชัน	
THE EFFECT OF TECHNOLOGY QUALITY, INSURTECH ACCEPTANCE ON DECISION PURCHASING TREND FOR	
INSURANCE THROUGH APPLICATION	
ดวงหทัย วุฒิทวีวัฒน์ และฐิติวัติ ชัยวัฒน์	
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาที่	255
ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	
DEVELOPMENT OF IG-PROVE LEARNING MANAGEMENT MODEL TO PROMOTE THE ABILITY OF	
MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS TO SOLVE COMPLEX MATHEMATICAL PROBLEMS	
สุวรรณี เสาร์ทอง	

สารบัญ (ต่อ)

ความพึงพอใจและความคาดหวังขององค์กรสมาชิกเครือข่ายองค์กรผู้บริโภคภาคใต้ที่มีต่อการดำเนินงานของสภาองค์กรของผู้บริโภค	267
SATISFACTION AND EXPECTATIONS OF MEMBER ORGANIZATIONS OF THE SOUTHERN CONSUMER ORGANIZATION NETWORK TOWARDS THE OPERATIONS OF THE CONSUMER ORGANIZATION COUNCIL	
อริสรา บุญรัตน์, สายสุดา สุขแสง, ยุวัลดา ชูรักษ์, รุ่งทิพย์ ปราโมทย์พันธ์, กฤษฎา มงคลศรี และชิตพล เอกสายธาร	
ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนเขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข	280
STRATEGIES TO REDUCE ROAD ACCIDENTS PARTICIPATORY FORM OF COMMUNICATION NETWORK HEALTH REGION 8, MINISTRY OF PUBLIC HEALTH	
อภิวัฒน์ ปิตุพงศ์, กฤตติกา แสนโภชน และชนกฤต ทูริสุทธิ์	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	292
FACTORS IN CHOOSING DECISION TO STUDY THE BACHELOR OF COMMUNICATION ARTS PROGRAM FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE MUBAN CHOMBUENG RAJABHAT UNIVERSITY	
อรรณพ แสงภู	
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา	303
THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT MODEL BY INTEGRATING LEARNING PROCESS WITH STEM EDUCATION	
ถวิล แสงธรรมชีวิน, ไพโรจน์ สติรยากร และสันติรัฐ นันสะอาจ	
ศาสตร์พระราชากับพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์วิฤต	315
THE KING'S SCIENCE AND THE DEVELOPMENT OF BUDDHIST PUBLIC WELFARE	
พระปลัดไกรสร เกสโร (ปานดวง), ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว) และพระสมุห์ธน ภัทร ธนภทโท (ทิพย์วงศ์)	
การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้วิถีวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา	324
THE DEVELOPMENT OF LIFE QUALITY ON BUDDHIST WAY TO SUPPORT SOCIETY UNDER NEW LIFESTYLE OF ELDERLY IN SONGKHLA PROVINCE	
วนิดา เหมือนจันทร์, ไพรัตน์ ฉิมหาด และดิเรก นุ่นกล้า	
ปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	336
FACTORS OF MANAGEMENT THAT AFFECT THE SERVICE EFFICIENCY OF SUBDISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITALS AFTER THE TRANSFER OF HEALTH RESPONSIBILITIES TO KHON KAEN PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION	
ธัญญกร ปกิตตาวิจิตร	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	345

การถือครองเงินสด เงินทุนหมุนเวียน และโครงสร้างเงินทุนที่มีอิทธิพล
ต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ*
CASH HOLDINGS, WORKING CAPITAL AND CAPITAL STRUCTURE INFLUENCES
FINANCIAL RISK OF COMPANIES LISTED ON THE MARKET
FOR ALTERNATIVE INVESTMENT - MAI

เปรมารัช วิลาลัย

Premarat Vilalai

วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: premarat.vil@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการถือครองเงินสด เงินทุนหมุนเวียน และโครงสร้างเงินทุนที่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มี กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าอุตสาหกรรม อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ท่องเที่ยว บริการ และเทคโนโลยี ที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ระหว่างปี พ.ศ. 2564 ถึง ปี พ.ศ. 2566 ในประเทศไทย จำนวน 212 บริษัท เป็นเวลา 3 ปี ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเงื่อนไขคือยกเว้นบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน จำนวน 9 บริษัท และยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมการเงินเนื่องจากรายงานการเงินมีเนื้อหาแตกต่างจากรายงานการเงินกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น กลุ่มตัวอย่างรวม 549 กลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า การถือครองเงินสดมีอิทธิพลทิศทางเดียวกันกับความเสี่ยงทางการเงินอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.000$ น้อยกว่า 0.05) และเงินทุนหมุนเวียนมีอิทธิพลทิศทางเดียวกันกับความเสี่ยงทางการเงินอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.000$ น้อยกว่า 0.05) ซึ่งโครงสร้างการถือหุ้นไม่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงิน ($p\text{-value} = 0.068$ มากกว่า 0.05) ตัวแปรควบคุมของงานวิจัยครั้งนี้คือขนาดของกิจการ ($p\text{-value} = 0.822$ มากกว่า 0.05) และความสามารถในการทำกำไรไม่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงิน ($p\text{-value} = 0.599$ มากกว่า 0.05) แสดงให้เห็นว่าการให้ความสำคัญในการวางแผนการดำเนินงานการถือครองเงินสด เงินทุนหมุนเวียนของกิจการเนื่องจากการถือครองเงินสดและมีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้นมีอิทธิพลให้กิจการมีความเสี่ยงทางการเงินเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การถือครองเงินสด, เงินทุนหมุนเวียน, โครงสร้างเงินทุน, ความเสี่ยงทางการเงิน, ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

Abstract

This research aims to study the influence of cash holding, working capital and capital structure on the financial risk of companies in the Market for Alternative Investment (MAI) stock

exchange. It is quantitative research. The research sample is companies listed in the Market for Alternative Investment (MAI) in the agricultural and food industry, consumer goods, industrial goods, real estate and construction, resources, services and technology groups in the Market for Alternative Investment (MAI) stock exchange between 2021 and 2023 in Thailand, totaling 212 companies for 3 years. The sample group was selected according to the conditions, excluding 9 companies with incomplete data and excluding the financial industry group because the financial report content is different from the financial reports of other industry groups. The total sample is 549 samples. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean and standard deviation. And the multiple regression analysis found that holding cash has the same influence on financial risk with a significant level at 0.05 (p -value = 0.000 less than 0.05) and working capital has the same influence on financial risk with a significant level at 0.05 (p -value = 0.000 less than 0.05). The shareholding structure has no influence on financial risk (p -value = 0.068 more than 0.05). The control variable of this research is the size of the business (p -value = 0.822 more than 0.05) and the ability to make a profit has no influence on financial risk (p -value = 0.599 more than 0.05). The research shows that the importance of planning operations, holding cash, working capital of the business due to holding cash and having more working capital has an influence on the business to have more financial risk.

Keywords: Cash Holding, Working Capital, Capital Structure, Financial Risk, MAI

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ทำหน้าที่เป็นตลาดทุนเพื่อให้กิจการต่าง ๆ สามารถระดมเงินทุนเพิ่มเติมจากสาธารณะได้ ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ อินี้เน้นไปที่กิจการขนาดกลางและขนาดย่อม และกิจการเกี่ยวกับนวัตกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้กิจการขนาดเล็ก ที่ไม่สามารถเข้าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ มีหนทางในการระดมทุน รวมทั้งสนับสนุนอุตสาหกรรมร่วมลงทุน เพื่อเพิ่มจำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน ไทยพาณิชย์ จำกัด, 2567) ทำให้นักลงทุนสนใจตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอเป็นอย่างมาก และนักลงทุนจะพิจารณาจากโครงสร้างเงินทุนของกิจการด้วย

โครงสร้างเงินทุนของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มักจะเป็นกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งส่วนมากเป็นกิจการแบบครอบครัวโดยมีเงินทุนจากกำไรสะสมของกิจการ ซึ่งถือเป็นเงินทุนจากแหล่งภายในของกิจการที่สามารถนำมาใช้ได้ทันที แหล่งเงินทุนนี้มีความเสี่ยงน้อยแม้ว่าจะมีต้นทุนที่สูงก็ตาม ตามแนวคิดของการจัดหาเงินทุนโดยทั่วไปธุรกิจที่ต้องการแหล่งเงินทุนภายในก่อนเนื่องจากมีต้นทุนที่ต่ำกว่าเงินทุนจากการก่อหนี้และเงินทุนจากการออกหุ้น จะช่วยให้ธุรกิจที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงไม่จำเป็นต้องก่อหนี้เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับผลวิจัยของ Tongkong, S. พบว่าธุรกิจที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงมีแนวโน้มที่จะมีหนี้สินน้อย (Tongkong, S., 2012) แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีต้นทุนและผลประโยชน์จากการก่อหนี้ (Trade-off theory) ได้อธิบายถึงการมีหนี้สินในโครงสร้างทางการเงินสามารถลดต้นทุนของเงินทุนเนื่องจากของหนี้สินต่ำกว่าต้นทุนในส่วนของผู้เจ้าของและดอกเบี้ยสามารถประหยัดภาษีได้ (สุภาวดี มัจฉิมาดิลก, 2564) รวมทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินให้แก่กิจการด้วย และสอดคล้องกับรัฐดิพร กมลกิจเจริญ พบว่าอัตราหนี้สินระยะสั้นต่อสินทรัพย์มีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงข้ามกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้เจ้าของ (รัฐดิพร กมลกิจเจริญ, 2552) โดยใช้แนวทางการศึกษาที่อ้างอิงจาก Abor, J. และได้เพิ่มอัตรา

ผลตอบแทนจากสินทรัพย์มาเป็นตัววัดความสามารถในการทำกำไรนอกจากการใช้อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นอย่างเดียวยังพบว่าอัตราส่วนโครงสร้างเงินทุนทุกตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับความสามารถในการทำกำไร (Abor, J., 2005) ซึ่งตรงข้ามกับการศึกษาของ Mesquita, J. M. C. & Lara, J. E. พบว่าอัตราส่วนหนี้สินระยะสั้นต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับอัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้นแสดงว่ากิจการที่มีการก่อหนี้สูงทั้งหนี้สินระยะสั้น หนี้สินระยะยาว มีผลให้ความสามารถในการทำกำไรของกิจการลดลง ทำให้สามารถสรุปได้ว่าบริษัทที่มีการกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้จะสามารถนำดอกเบี้ยที่เกิดจากการกู้ยืมไปใช้ประโยชน์ในการประหยัดภาษีได้ และยังบริษัทที่มีการกู้ยืมเงินที่น้อยลงยิ่งส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยลดลง นำไปสู่กำไรที่เพิ่มขึ้นและทำให้มูลค่าทางบัญชีและมูลค่าตลาดของบริษัทมีค่าสูงขึ้นผ่านตัววัดได้แก่ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) (Mesquita, J. M. C. & Lara, J. E., 2003) โดยผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลจากงานวิจัยของ Zeitun, R. & Tian, G. การกู้ยืมเงินระยะยาวของบริษัทอาจได้สร้างผลตอบแทนตามที่บริษัทคาดหวัง (Zeitun, R. & Tian, G., 2007)

การดำเนินธุรกิจของทุกกิจการต้องการที่จะมีกำไรสูงสุด หลายกิจการจึงใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์กำไรที่สำคัญ เป็นเครื่องมือที่มีส่วนช่วยให้ฝ่ายบริหารเจ้าของกิจการ และนักลงทุน วิเคราะห์ธุรกิจซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจการดำเนินงานเพื่อประเมินความสามารถในการทำกำไร และความเสถียรภาพทางการเงิน รวมทั้งประเมินความเสี่ยงทางการเงินของกิจการเมื่อเทียบกับกิจการอื่นที่ประกอบธุรกิจประเภทเดียวกัน นอกจากนี้นักลงทุนและผู้บริหารยังให้ความสำคัญกับเงินสดและเงินทุนหมุนเวียนของกิจการ เงินสดและเงินทุนหมุนเวียนของกิจการนั้นเป็นเครื่องมือในการบริหารงานและดำเนินงานหากำไรมาสู่กิจการ และเงินสดยังจัดเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีสภาพคล่องมากที่สุด การบริหารสภาพคล่องของกิจการส่งผลให้กิจการมีการเก็บรวบรวมเงินสด การจ่ายเงินสด และการลงทุนในหลักทรัพย์ชั่วคราวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากเงินสดที่มีอยู่ ซึ่งกิจการจะมีการถือครองเงินสด (Cash Holdings) เพื่อให้มีอย่างเพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจนั้นขึ้นอยู่กับรายได้มาและใช้ไปของกิจการ การถือครองเงินสดที่น้อยเกินไปอาจจะทำให้กิจการอาจเกิดปัญหาการขาดสภาพคล่อง ดังนั้นกิจการควรถือครองเงินสดในปริมาณที่เหมาะสม คือไม่ถือเงินสดไว้มาก หรือน้อยจนเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกิจการและทำให้กิจการมีเงินทุนหมุนเวียนอย่างเพียงพอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการถือครองเงินสด เงินทุนหมุนเวียน และโครงสร้างเงินทุนที่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ บริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ประกอบด้วย กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี รวมจำนวน 549 บริษัท ข้อมูลอ้างอิง ณ ปีพ.ศ. 2566 ครอบคลุมตั้งแต่ปีพ.ศ. 2564 ถึง ปีพ.ศ. 2566 เป็นเวลา 3 ปี ทั้งนี้ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเงื่อนไขคือยกเว้นบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน จำนวน 9 บริษัท และกลุ่มอุตสาหกรรมการเงินเนื่องจากรายงานการเงินมีเนื้อหาแตกต่างจากรายงานการเงินกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นจำนวน 32 บริษัท คงเหลือกลุ่มตัวอย่างจำนวน 549 บริษัท ทั้งนี้ใช้ข้อมูลรายงานทางการเงินที่มีการรายงานตามแบบ 56 - 1 one report

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary) ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในฐานข้อมูลวิจัย เกี่ยวกับการถือครองเงินสด เงินทุน

หมุนเวียน โครงสร้างเงินทุน อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ขนาดของกิจการ และศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับความเสี่ยงของกิจการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากฐานข้อมูล SETSMART (SET Market Analysis and Reporting Tool) ใช้ข้อมูลรายงานทางการเงินที่มีการรายงานตามแบบ 56 - 1 one report ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

ตัวแปรตาม

ความเสี่ยงทางการเงิน วัดโดย อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม

ตัวแปรอิสระ

การถือครองเงินสด วัดโดย เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดหารสินทรัพย์รวม

เงินทุนหมุนเวียน วัดโดย อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน

โครงสร้างเงินทุน วัดโดย อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

ตัวแปรควบคุม

ขนาดของกิจการ วัดโดย ลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม

ความสามารถในการทำกำไร วัดโดย อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นข้อสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การถือครองเงินสดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานที่ 2 เงินทุนหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานที่ 3 โครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานที่ 4 ขนาดของกิจการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานที่ 5 ความสามารถในการทำกำไรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

ทั้งนี้ใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการถือครองเงินสด เงินทุนหมุนเวียน และโครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การถือครองเงินสด	-55.76	56.43	1.2545	8.6736
เงินทุนหมุนเวียน	0.17	176.24	5.0564	11.8826
โครงสร้างเงินทุน	0.03	83.92	1.8626	4.2462
ขนาดของกิจการ	4.84	7.00	6.0716	0.3149
ความสามารถในการทำกำไร	-1126.91	107.59	-1.8424	73.7531
ความเสี่ยงทางการเงิน	0.01	37.19	4.5127	4.1784

จากตารางที่ 1 จากการเก็บข้อมูลบริษัทที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ พบว่า การถือครองเงินสด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.2545 ค่าต่ำสุดเท่ากับ -55.76 และค่าสูงสุดเท่ากับ 56.43 เงินทุนหมุนเวียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.0564 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.17 และค่าสูงสุดเท่ากับ 176.24 โครงสร้างเงินทุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.8626 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.03 และค่าสูงสุดเท่ากับ 83.92 ขนาดของกิจการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.0716 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 4.84 และค่าสูงสุดเท่ากับ 7.00 ความสามารถในการทำกำไร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -1.8424 ค่าต่ำสุดเท่ากับ -1126.91 และค่าสูงสุดเท่ากับ 107.59 ความเสี่ยงทางการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.5127 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.01 และค่าสูงสุดเท่ากับ 37.19

ผลการวิเคราะห์การถือครองเงินสด เงินทุนหมุนเวียน และโครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

ตารางที่ 2 การถือครองเงินสด เงินทุนหมุนเวียน และโครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

ตัวแปร	b	Standardized Coefficients	SEb	t	p-value	Tolerance	VIF
(Constant)	4.694	3.204		1.465	0.144		
การถือครองเงินสด	0.105	0.021	0.218	4.895	0.000**	0.780	1.282
เงินทุนหมุนเวียน	0.106	0.014	0.302	7.569	0.000**	0.973	1.028
โครงสร้างเงินทุน	-0.071	0.039	-0.073	-1.827	0.068	0.982	1.018
ขนาดกิจการ	-0.118	0.527	-0.009	-0.225	0.822	0.982	1.019
ความสามารถในการทำกำไร	-0.001	0.002	-0.023	-0.526	0.599	0.809	1.236

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 **ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

$R^2 = 0.158$ Adjusted $R^2 = 0.150$

F-Value = 20.354 Sig. F = 0.000

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเป็นเส้นตรงร่วมอย่างมาก (Multicollinearity) จากตารางที่ 2 โดยการใช้การวัดค่าความทนทาน (Tolerance) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.780 และค่าสูงสุดเท่ากับ 0.982 ซึ่งค่าทุกตัวแปรมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดคือ Tolerance > 0.1 และในการวัดค่า VIF พบว่าค่า VIF ของตัวแปรอิสระมีค่าต่ำสุดเท่ากับ 1.018 และค่าสูงสุดเท่ากับ 1.282 ซึ่งมิต้าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่มีนัยสำคัญ และค่าความทนทาน (Tolerance) สำหรับตัวแปรอิสระในแต่ละตัวนั้นไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ร่วมอย่างมากหรือตัวแปรอิสระไม่มีความซ้ำซ้อน แสดงให้เห็นว่าตัวแปรแต่ละตัวไม่มีความเป็นเส้นตรงร่วมกันอย่างมาก จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร มีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์ถดถอยพหุ

จากตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบความมีอิทธิพลระหว่างการถือครองเงินสด เงินทุนหมุนเวียน และโครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ พบว่า การถือครองเงินสดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าหากกิจการมีการถือครองเงินสดเพิ่มขึ้นจะมีอิทธิพลให้กิจการมีความเสี่ยงทางการเงินเพิ่มขึ้นด้วย และพบว่า เงินทุนหมุนเวียนวัดโดยอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนมีอิทธิพลต่อเชิงบวกความเสี่ยงทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่าเมื่อกิจการมีเงินทุนหมุนเวียนสูงขึ้นจะมีอิทธิพลให้กิจการมีความเสี่ยงทางการเงินเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามพบว่า โครงสร้างเงินทุนวัดโดยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงิน

นอกจากนี้พบว่า ขนาดของกิจการวัดโดยลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวมไม่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่าความสามารถในการทำกำไรวัดโดยอัตราส่วน

ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมไม่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายถึง โครงสร้างเงินทุน ขนาดของกิจการ และความสามารถในการทำกำไรไม่ส่งผลให้ความเสี่ยงทางการเงินของกิจการ เพิ่มขึ้นหรือลดลงแต่อย่างใด อีกทั้งจากตารางที่ 2 สามารถอธิบายความหมายได้ว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบาย การเปลี่ยนแปลงความเสี่ยงทางการเงินได้ 15% (R^2 มีค่าเท่ากับ 0.158)

อภิปรายผล

การถือครองเงินสด มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แสดงว่าหากกิจการมีการถือครองเงินสดเพิ่มขึ้นจะมีอิทธิพลให้กิจการมีความเสี่ยงทางการเงินเพิ่มขึ้น ด้วย และยังพบว่าเงินทุนหมุนเวียนวัดโดยอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนมีอิทธิพลต่อเชิงบวกความเสี่ยงทางการเงิน หมายความว่าเมื่อกิจการมีเงินทุนหมุนเวียนสูงขึ้นจะมีอิทธิพลให้กิจการมีความเสี่ยงทางการเงินเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Ahmed et al. พบว่า ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจส่งผลเสียต่อการถือครองเงินสดของบริษัท เนื่องจากเมื่อกิจการมีเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด มีการสะสมเงินทุนหมุนเวียนสำหรับธุรกิจ ปริมาณที่ มากเกินไปส่งผลให้กิจการเกิดความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ดังนั้น บริษัทควรรักษาเงินสดสำรองและเงินทุนหมุนเวียนไว้อย่างเหมาะสมไม่ให้มีปริมาณมากหรือน้อยเกินไปเพื่อรับมือ กับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนของบริษัทในอนาคต (Ahmed et al., 2022)

ในทางตรงกันข้ามพบว่าโครงสร้างเงินทุนวัดโดยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ขนาดของกิจการวัด โดยลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม และความสามารถในการทำกำไรวัดโดยอัตราส่วนผลตอบแทนต่อ สินทรัพย์รวมไม่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ นั้น หมายถึงโครงสร้างเงินทุน ขนาดของกิจการ และความสามารถในการทำกำไรไม่ส่งผลต่อความเสี่ยงทางการเงิน ของกิจการเนื่องจากบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีพื้นฐานส่วนใหญ่เป็นบริษัทครอบครัวมีเงินทุนเพียงพอ ไม่มีความจำเป็นต้องก่อหนี้เพิ่มขึ้นจึงไม่มีความเสี่ยงทางการเงินจากภาระผูกพันหนี้สิน และอีกทั้งบริษัทในตลาด หลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอมีขนาดของธุรกิจพอเหมาะและมีความสามารถในการทำกำไรจากการทำธุรกิจแบบครอบครัว จึงไม่มีภาวะความเสี่ยงทางการเงินของธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา ของ Giacomo, M. & Edoardo, P. พบว่า ขนาดของกิจการ ความสามารถในการทำกำไร และโครงสร้างเงินทุนไม่ได้มีอิทธิพลต่อ ความเสี่ยงทางการเงิน (Giacomo, M. & Edoardo, P., 2017) ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยประเทศกานา ของ Godfred et al. พบว่าทิศทางรวมถึงขนาดโครงสร้างสินทรัพย์ ขนาดของบริษัท และความสามารถในการทำกำไร ตลาดหลักทรัพย์กานา ประเทศกานา ส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงทางธุรกิจหรือความเสี่ยงทางการเงิน โดยเฉพาะ ความเสี่ยงในการดำเนินงาน ความเสี่ยงในการล้มละลาย และต้นทุนการล้มละลาย (Godfred et al., 2010) แสดง ให้เห็นว่าขนาดโครงสร้างของสินทรัพย์หรือขนาดของบริษัทในประเทศกานามีผลอย่างรุนแรงต่อความเสี่ยงจาก การล้มละลายของธุรกิจได้ง่าย

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การถือครองเงินสดและเงินทุนหมุนเวียนมีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงิน

บริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่เป็นบริษัทครอบครัวที่มีการบริหารงานกันแบบครอบครัวควรคำนึงถึงปริมาณการถือครองเงินสด รายการเทียบเท่าเงินสด เงินทุนหมุนเวียนที่ใช้ในกิจการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงทางการเงินของกิจการ จากผลการศึกษาพบว่า การถือครองเงินสดและเงินทุนหมุนเวียนของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีอิทธิพลให้เกิดความเสี่ยงทางการเงินได้ ในขณะที่โครงสร้างเงินทุนขนาดของกิจการที่มีทรัพย์สินมากหรือน้อย และความสามารถในการทำกำไรของบริษัท ไม่มีอิทธิพลให้เกิดความเสี่ยงทางการเงินของธุรกิจ นอกจากนี้ นักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ สามารถนำรูปแบบงานวิจัยไปวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจในการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ คือ

ความเสี่ยงทางการเงิน = $0.105 (\text{การถือครองเงินสด}) + 0.106 (\text{เงินทุนหมุนเวียน}) - 0.071 (\text{โครงสร้างเงินทุน}) - 0.118 (\text{ขนาดของกิจการ}) - 0.001 (\text{ความสามารถในการทำกำไร})$

จากโมเดลนี้และหลักฐานเชิงประจักษ์ผู้วิจัยได้นำสมการมาแทนค่า พบความแม่นยำของสมการพยากรณ์อยู่ที่ 15% ส่วนที่เหลือเป็นปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงทางการเงินของตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ องค์ความรู้ใหม่ในด้านบัญชีการเงินคือ เมื่อความเสี่ยงทางการเงินจากหนี้สินลดลงจะช่วยให้นักลงทุนไม่ต้องรับภาระความเสี่ยงทางการเงินจากการตัดสินใจจะลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การถือครองเงินสด เงินทุนหมุนเวียน มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ในทางตรงกันข้ามโครงสร้างเงินทุน ขนาดของกิจการ และความสามารถในการทำกำไรไม่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้ 1) ควรศึกษาการศึกษาการถือครองเงินสด เงินทุนหมุนเวียน และโครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเสี่ยงทางในมิติอื่น ๆ จะช่วยให้บริษัทในตลาดหลักทรัพย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับนโยบายในการบริหารงานของบริษัทได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) หน่วยงานกำกับดูแลบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ ทั้งคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์สามารถนำผลงานวิจัยหรือนโยบายระเบียบต่าง ๆ การคุ้มครองนักลงทุนถึงความมีอิทธิพลของความเสี่ยงที่มีผลต่อบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ สำหรับการทบทวนครั้งต่อไป คือ ศึกษาตัวแปรด้านการเงินและไม่ใช่ด้านการเงินเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างเงินทุน การถือครองเงินสด พร้อมทั้งศึกษาความเสี่ยงในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อทดสอบผลการวิจัยให้ชัดเจนและแม่นยำยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน ไทยพาณิชย์ จำกัด. (2567). ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.scbam.com/th/knowledge-glossary/equity/mai>
- รัฐติพร กมลกิจเจริญ. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนและความสามารถในการทำกำไรของ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน สารนิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภาวดี มัจฉิมาดิลก. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET. ใน สารนิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Abor, J. (2005). The effect of capital structure on profitability: an empirical analysis of listed firms in Ghana. *Journal of Risk Finance*, 6(5), 438-445.
- Ahmed et al. (2022). Does economic risk affect corporate cash holdings? *Journal of Economic and Administrative Sciences*, 38(3), 471-484.
- Giacomo, M. & Edoardo, P. (2017). US REITs capital structure determinants and financial economic crisis effects. *Journal of Property Investment & Finance*, 35(6), 556-574.
- Godfred et al. (2010). Risk exposure and corporate financial policy on the Ghana Stock Exchange. *The Journal of Risk Finance*, 11(3), 323-332.
- Mesquita, J. M. C. & Lara, J. E. (2003). Capital structure and profitability: The Brazilian case. In *Academy of Business and Administration Sciences Conference*. Vancouver.
- Tongkong, S. (2012). Key Factors Influencing Capital Structure Decisions and its Speed of Adjustment of Thai Listed Real Estate Companies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 40(2012), 716-720.
- Zeitun, R. & Tian, G. (2007). Capital Structure and Firm Performance: Evidence from Jordan. *Australia Accounting Business and Finance Journal*, 1(2007), 148-168.

การสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร
ของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*
NETWORK-BUILDING FOR PUBLIC RELATIONS BY THUNGSONG MUNICIPALITY,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

วิทยากร ท่อแก้ว^{1*}, กวิทธิ์ ศรีสัมฤทธิ์²

Wittayatorn Tokeaw^{1*}, Kawit Srisamrit²

¹สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

¹School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

²สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

²Office of Educational Technology, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: wittayatorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ 1) แนวความคิดการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร 2) นโยบายการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร 3) กระบวนการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร และ 4) หลักการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร จำนวน 27 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวความคิดการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร ประกอบด้วย การดำเนินการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อร่วมการสื่อสารในทุกกระบวนการกับเทศบาลอย่างใกล้ชิด และยึดหลักทุกคนในเครือข่าย คือนักประชาสัมพันธ์ และการเป็นหุ้นส่วน ที่มีความร่วมมือที่แนบแน่น ร่วมรับผิดชอบในการขับเคลื่อนการสื่อสารให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย 2) นโยบายการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ประสานสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยมิตรไมตรีที่ดี รับฟังความคิดเห็นทุกเรื่องของเครือข่าย 3) กระบวนการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร ประกอบด้วย การวางแผนกลยุทธ์ การสร้างความสัมพันธ์ พัฒนาศักยภาพบุคลากรเครือข่าย ดำเนินการตามพันธกิจ การเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมใช้สื่อที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และการติดตามและประเมินผล และ 4) หลักการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร ประกอบด้วย หลักการจัดการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่หลากหลายที่สามารถช่วยส่งเสริมการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง และหลักการจัดการการสื่อสารที่ดีด้วยการจัดการเนื้อหาข่าวสารที่ตรงความต้องการของผู้รับสาร และง่ายในการนำไปเผยแพร่ต่อ จัดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายด้วยการประชุมและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และจัดการสำนักงานที่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงาน

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่าย, การประชาสัมพันธ์องค์กร, แนวความคิดและนโยบายการสร้างเครือข่าย, กระบวนการและหลักการสร้างเครือข่าย, เทศบาลเมืองทุ่งสง

Abstract

The purpose of this research was to study 1) the concepts of network-building, 2) the policies of network-building, 3) the process of network-building and 4) the principles of network-building for organizational public relations used by Thungsong Municipality. The data was collected by doing in-depth interviews with 27 key informants who were directly involved with the subject. The results showed that 1) organizational network-building for public relations work was primarily based on the concept of participation. The municipality already used participatory work systems for all its operations, encouraging all stakeholders to take a part and to communicate closely with the municipality. The organization adheres to the concept that everyone in the networks are public relations staffs and all are joint owners. Everyone is invested in the effort, so everyone should work together with resolve and take joint responsibility for driving communications to meet the joint objectives. 2) The network-building policy was to support teamwork with close participation and to encourage a spirit of friendship, always listening to every network member's concerns. 3) The process of network-building consisted of strategic planning, relationship building, capacity building, public relations operations according to the mission, selecting appropriate communication channels, using media to reach the target groups, and finally, evaluating the results. 4) The principles of network building were, first, to manage a diverse group of stakeholders who could contribute to public relations, and to build strong relationships among them. Another principle was to use good communications management by providing content that matched the needs of the message receivers and was easy to spread and pass along. Relationship building was mainly accomplished through meetings and social media communications. Lastly, the responsible personnel were in an office that was well managed.

Keywords: Network Building Policy, Network Building Principles, Network Building Process, Corporation Public Relations, Thungsong Municipality

บทนำ

เครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร คือ หน่วยงานและบุคคลที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันโดยการร่วมในการเป็นผู้ส่งสาร ผลิตสารและสื่อผ่านช่องทางการสื่อสาร และร่วมเป็นผู้รับสารด้วย การสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร มีความจำเป็นอย่างยิ่งอย่างมากเนื่องจากมีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Page, T. G. & Capizzo, L. W., 2024) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายผู้ปฏิบัติงาน การเพิ่มภาพลักษณ์และชื่อเสียง การสร้างความมั่นใจให้กับพันธมิตรในการปฏิบัติงานร่วม การเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและการดำเนินงานขององค์กร (Luoma-Aho, V. & Badham, M., 2023) ซึ่งส่งผลทำให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อความต้องการและความเป็นไปได้ของกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างเหมาะสมในยุคดิจิทัล โดยการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรนั้นเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น ประชาชน ผู้รับบริการ พนักงาน นักลงทุน สื่อมวลชน และพันธมิตรการปฏิบัติงาน (Camilleri, M. A., 2021) โดยเครือข่ายการทำงานร่วมกันจะทำหน้าที่เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและสร้างความเข้าใจระหว่างองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกจากนี้ยังช่วยในการจัดการสถานการณ์วิกฤตและส่งเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกขององค์กรอีกด้วย (Volk, S. C. & Zeffass, A., 2024) เครือข่าย

ประชาสัมพันธ์องค์กรเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการสร้างและรักษาภาพลักษณ์ที่ดี การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การจัดการสถานการณ์วิกฤต การสนับสนุนและส่งเสริมการตลาดของบุคคลและองค์กร การส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกัน (Felton, J., 2021) ทั้งนี้การมีเครือข่ายประชาสัมพันธ์ที่เข้มแข็งจะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Gratton, L. & Erickson, T. J., 2024) โดยการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรเป็นกระบวนการที่ต้องการแนวความคิด นโยบาย การวางแผนและการดำเนินงานที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ด้วยการกำหนดแนวความคิดที่ถูกต้อง การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การปฏิบัติตามกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ และการยึดถือหลักการสร้างเครือข่ายที่เน้นความโปร่งใส มีความสม่ำเสมอ มีส่วนร่วมที่ดี มีความน่าเชื่อถือ มีการตอบสนองที่ดี และมีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นเครื่องมือ (Gomez, L. M. & Soto, I., 2011) จะช่วยให้องค์กรสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรได้ในระยะยาว (Gratton, L. & Erickson, T. J., 2024)

เทศบาลเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีนายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง เป็นนายกเทศมนตรีซึ่งได้ช่วยชนะในการเลือกตั้งมาตั้งแต่วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2547 และเป็นนายกเทศมนตรีติดต่อกันจนถึงปัจจุบันนี้ นับเป็นบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายการสื่อสารองค์กร ดำเนินการบริหารจัดการเทศบาล จนได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี จากคณะกรรมการกระจายอำนาจสำนักนายกรัฐมนตรี และหน่วยงานอื่น ๆ มาอย่างต่อเนื่องมากกว่า 30 รางวัล (เทศบาลเมืองทุ่งสง, 2567) ด้วยการมีแนวความคิด วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และการเป็นนักปฏิบัติเชิงนวัตกรรมการทำงานโดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาท้องถิ่น จึงได้ขับเคลื่อนงานการสร้างเครือข่ายในฐานะนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยจึงเลือกเทศบาลเมืองทุ่งสงที่ประสบความสำเร็จเป็นสนามวิจัยที่ทรงคุณค่าต่อการศึกษาเพื่อแสวงหาข้อค้นพบในครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อแสวงหาข้อค้นพบที่มุ่งถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงานในด้านการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรที่ประสบความสำเร็จในด้านการก่อเกิดของแนวความคิดการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร นโยบายการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร กระบวนการการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร และหลักการการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร เพื่อนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเพื่อยกระดับการประชาสัมพันธ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร
2. เพื่อศึกษานโยบายการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร
3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร
4. เพื่อศึกษาหลักการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 - 4 ซึ่งประกอบด้วยแนวความคิด นโยบาย กระบวนการ และหลักการ และใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อสร้างข้อสรุปและให้ความเห็นชอบโมเดลด้านการสร้างเครือข่ายการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสงจากผู้เชี่ยวชาญด้านการประชาสัมพันธ์

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสงมาจากฝ่ายการเมืองในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบาย หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องของเทศบาลในฐานะผู้นำนโยบายไปมอบหมายงาน กำกับติดตาม ให้เกิดผลตามนโยบาย เจ้าหน้าที่ในฐานะผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลเมืองทุ่งสง และผู้เชี่ยวชาญด้านการประชาสัมพันธ์ รวมจำนวน 27 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 1 คน 2) รองนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 2 คน 3) ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 1 คน 4) เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 2 คน 5) ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณในฐานะกำกับงานประชาสัมพันธ์และสำนัก/กองต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองทุ่งสง 8 คน 6) เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ 5 คน 7) นักวิชาการด้านการการประชาสัมพันธ์องค์กร 3 คน และ 8) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบโมเดลด้านการสร้างเครือข่ายการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง ประกอบด้วย นักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์ในการสื่อสารองค์กร รวมจำนวน 5 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) ยกร่างเครื่องมือจากการทบทวนวรรณกรรมและออกแบบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา สร้างเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจคุณภาพด้านความเนื้อหา และนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างประกอบข้อคำถามหลัก 4 ส่วน ได้แก่ 1) แนวความคิดการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสงเป็นอย่างไร 2) นโยบายการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสงเป็นอย่างไร 3) กระบวนการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสงอย่างไร และ 4) หลักการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสงอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง ซึ่งได้ดำเนินการขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนการสัมภาษณ์ตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประสานการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์รายบุคคลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด ณ ที่ทำการของเทศบาล สัมภาษณ์ตามประเด็นที่ได้จัดเตรียมไว้ในเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก บันทึกเสียงและภาพขณะทำการสัมภาษณ์ และผู้วิจัยจะหยุดสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักในการเห็นชอบโมเดลเมื่อข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ หรือการสนทนากลุ่มมีการอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยการบันทึกเสียงและภาพขณะทำการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการจำแนกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์และประเด็นย่อย ๆ ที่ศึกษาในแต่ละวัตถุประสงค์ จากนั้นได้ดำเนินการตัดทอนข้อมูลต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องออกไปก่อนดำเนินการตีความข้อมูลและสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกรอบแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่วนการสนทนากลุ่มผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เห็นพ้องร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญ

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Validation) ด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบด้านข้อมูล โดยนำข้อมูลสัมภาษณ์ที่ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลหลักจากหน่วยงานเดียวกันว่าข้อมูลจะมีลักษณะเหมือนกันหรือไม่ 2) การตรวจสอบด้านผู้วิจัย โดยใช้วิธีเปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บจากผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มีลักษณะเหมือนกันหรือไม่ และ 3) การตรวจสอบด้านวิธีการ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดคำสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการจดบันทึกและการสังเกตใน

ภาคสนาม ข้อมูลที่ได้จากสื่อหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องว่าข้อมูลมีลักษณะเหมือนกันหรือไม่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดเพื่อพิจารณาความเพียงพอของเนื้อหาที่จะตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

เครือข่ายประชาสัมพันธ์ คือ กลุ่ม หรือ บุคคล หรือ องค์กรที่ร่วมทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ให้กับเทศบาลเมืองทุ่งสง โดยรับข้อมูล เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หรือข้อความที่ต้องการจากเทศบาล นำไปสื่อสารสู่กลุ่มเป้าหมาย และเครือข่ายรับ-ส่งข้อมูลข่าวสารจากประชาชนในชุมชนสื่อสารไปยังเทศบาล ซึ่งเครือข่ายประกอบด้วยเทศบาลเมืองทุ่งสง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ส่วนราชการในอำเภอทุ่งสง องค์กรภาคเอกชน สมาคม มูลนิธิ ชมรม ผู้นำชุมชน สื่อมวลชนส่วนกลางและส่วนภูมิภาค นักสื่อสารชุมชน ประชาชน ผู้ใช้งานในสังคมออนไลน์ โดยมีผลการศึกษาจากการดำเนินการของเทศบาลที่ประสบผลสำเร็จ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการศึกษาด้านแนวความคิดการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า การสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์สร้างขึ้นจาก 2 แนวความคิดที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นจุดแข็งของเทศบาลที่ใช้แนวคิดเหล่านี้ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม โดยเทศบาลมีความเชื่อมั่นว่าในกระบวนการดำเนินการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในเขตเทศบาล เพราะถือว่าการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมช่วยให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าใจปัญหาของชุมชน ร่วมการกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหา ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินการ ร่วมดำเนินการพัฒนาไปพร้อม ๆ และร่วมกันสื่อสารในทุกกระบวนการกับเทศบาลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากประชาชนจะได้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนานั้น โดยยึดหลัก “ทุกคนในเครือข่าย คือ นักประชาสัมพันธ์” 2) การเป็นหุ้นส่วน โดยเทศบาลมีความเชื่อในหลักการรวมพลังการเป็นหุ้นส่วนที่ร่วมกันเพื่อการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ เทศบาล หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ในฐานะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และภาคชุมชนท้องถิ่น ที่ช่วยเสริมสร้างทรัพยากรที่เกื้อหนุนและเติมเต็มความสามารถในการดำเนินงานของเทศบาลในการสร้างความสำเร็จร่วมกัน โดยยึดหลัก “หุ้นส่วน คือ ความร่วมมือที่แนบแน่น และร่วมรับผิดชอบในการขับเคลื่อนการสื่อสารให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย” ฉะนั้นการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการมีส่วนร่วม การเป็นหุ้นส่วน การตระหนักถึงความรับผิดชอบ และทุกคนที่เกี่ยวข้อง คือ นักประชาสัมพันธ์ เป็นแนวคิดที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งและยั่งยืน

2. ผลการศึกษาด้านนโยบายการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า นโยบายการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วม และการเป็นหุ้นส่วน สามารถประกอบด้วยแนวทางและมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์กับประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งนับเป็นจุดแข็งของเทศบาลที่กำหนดนโยบายที่สำคัญประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายด้านการมีส่วนร่วม โดยนโยบายมีจะมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจจัดการสื่อสารด้วยประชุมร่วมกันและจัดเวทีเสวนาอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสดูแลความคิดเห็น ใช้การสำรวจความคิดเห็นและการจัดทำแบบสอบถามเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกเครือข่ายพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย สร้างและพัฒนาช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และแอปพลิเคชันเพื่อให้สมาชิกเครือข่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้ง่ายขึ้น จัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลและรับเรื่องร้องเรียนจากสมาชิกเครือข่าย การสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายในชุมชน จัดกิจกรรมและโครงการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย เช่น การพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการศึกษา 2) นโยบายด้านการเป็นหุ้นส่วน สร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ สร้างข้อตกลงความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และชุมชน 22 ชุมชนในเขตเทศบาล สร้างโครงการร่วมที่มีประโยชน์ต่อชุมชนตามพันธกิจหน้าที่ของเทศบาล เช่น โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี และการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน การจัดหาบ้านที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ไร้บ้าน ซ่อมแซมบ้านให้แก่คนยากจน หรือ ผู้พิการ การจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานร่วม ที่ประกอบด้วยผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมกันวางแผนและดำเนินโครงการ การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยการจัดกิจกรรมและโครงการร่วมที่มีประโยชน์ ทั้งนี้เครือข่ายจะร่วมดำเนินการสื่อสารไปพร้อมกันกับการทำกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

3. ผลการศึกษาด้านกระบวนการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า การสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์องค์กรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งนับเป็นจุดแข็งของเทศบาล มีขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนกลยุทธ์ โดยทำการวิเคราะห์สถานการณ์ ตรวจสอบสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของเทศบาล วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม กำหนดเป้าหมายของการใช้เครือข่ายเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนว่าต้องการให้เกิดผลลัพธ์อะไร เช่น การสร้างความรู้รักซึ่งกันและกัน หรือการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือการกระตุ้นการกระทำ หรือการรวมพลังเพื่อร่วมปฏิบัติงานการประชาสัมพันธ์องค์กร 2) การสร้างความสัมพันธ์ โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเป้าหมายที่จะร่วมเป็นเครือข่าย ทบทวนความสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน ชี้แจงความเป็นมา ความสำคัญ จุดมุ่งหมาย ประโยชน์ร่วม แนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อสร้างการยอมรับและร่วมมือมาเป็นเครือข่ายอย่างเต็มใจ 3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรเครือข่าย โดยมุ่งการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการเป็นนักประชาสัมพันธ์มืออาชีพ การจัดการงานประชาสัมพันธ์องค์กร รูปแบบและแนวทางการการประชาสัมพันธ์เชิงรุก กลยุทธ์การออกแบบสารในยุคดิจิทัล การผลิตและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมประยุกต์เพื่อติดตามประเมินผลการใช้สื่อ 4) ดำเนินการตามพันธกิจ การเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม ใช้สื่อที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ การสร้างเนื้อหาที่มีคุณภาพ การเตรียมเนื้อหาที่น่าสนใจ มีความน่าเชื่อถือ และตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย 5) การติดตามและประเมินผล การวัดผลการประชาสัมพันธ์ การใช้เครื่องมือและเทคนิคในการวัดผล เช่น การสำรวจความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ เพื่อประเมินผลการประชาสัมพันธ์และปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น การติดตามความเคลื่อนไหว การเฝ้าติดตามสถานการณ์และความคิดเห็นของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับตัวและตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที 6) การธำรงรักษาความสัมพันธ์ โดยต้องวางระบบการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปฏิบัติงานที่ยึดหลักความโปร่งใสและความจริงใจ การสื่อสารอย่างเปิดเผย ซื่อสัตย์ และโปร่งใส จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากเครือข่าย การตอบสนองต่อความคิดเห็นและคำติชม รับฟังและตอบสนองต่อความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และคำติชมจากเครือข่ายเพื่อพัฒนาการทำงานและปรับปรุงการสื่อสาร การสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยการวางแผนที่รอบคอบ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การสื่อสารเกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

4. ผลการศึกษาด้านหลักการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า หลักการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งนับเป็นจุดแข็งของเทศบาล ประกอบด้วย 1) หลักการจัดการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่หลากหลาย ผู้ที่สามารถช่วยส่งเสริมการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม ประกอบด้วย 1.1) ทีมประชาสัมพันธ์ภายในองค์กรที่เข้มแข็ง ผู้บริหารระดับสูง ให้การสนับสนุนและกำหนดนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้จัดการฝ่ายประชาสัมพันธ์ วางแผนกลยุทธ์และกำกับดูแลการดำเนินงาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร สร้างเนื้อหาและข้อความที่เหมาะสม นักวิเคราะห์ข้อมูล ติดตามและประเมินผลการสื่อสาร 1.2) พนักงานในองค์กรที่เยี่ยมยอด พนักงานทุกระดับ

สามารถเป็นผู้ส่งสารและมีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสารขององค์กร พนักงานที่มีบทบาทเฉพาะ เช่น พนักงานที่ทำหน้าที่บริการเครือข่ายที่สามารถสื่อสารกับเครือข่ายโดยตรง 1.3) ประชาชนผู้รับสารที่ต้นตัวประชาชนในชุมชนท้องถิ่น กลุ่มคนในพื้นที่เขตเทศบาล ผู้นำทางความคิด กลุ่มสังคมออนไลน์ กลุ่มบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความสนใจร่วมกัน 1.4) เครือข่ายผู้สนับสนุนหรือพันธมิตรที่มั่นคง พันธมิตรกับเทศบาล บริษัทหรือองค์กรที่มีความร่วมมือกับเทศบาล สถาบันการศึกษาในพื้นที่ นอกพื้นที่ที่เป็นผู้สนับสนุนทางวิชาการของเทศบาล 1.5) สื่อมวลชนและนักสื่อสารชุมชนที่มุ่งมั่น สื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร จดหมายข่าว สื่อออนไลน์ เว็บไซต์ข่าว ผู้มีอิทธิพลทางสื่อสังคมออนไลน์ (Influencers) สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ ผู้ประกาศข่าว รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ท้องถิ่น และรถกระจายเสียงเคลื่อนที่ 1.6) องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรและหน่วยงานภาครัฐ องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร เช่น มูลนิธิ หรือองค์กรการกุศลที่องค์กรมีส่วนร่วมสนับสนุน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกิจการของเทศบาลในพื้นที่อำเภอทุ่งสง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง 1.7) ผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาที่ใกล้ชิด ที่ปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำปรึกษาและแนะนำกลยุทธ์การสื่อสาร ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร การศึกษาสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม กฎหมาย และภาควิชาการ ภาควิชาชีพเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานของเทศบาล 2) หลักการด้านการจัดการการสื่อสารที่ดี ประกอบด้วย 2.1) การจัดการเนื้อหาข่าวสารที่ตรงความต้องการของผู้รับสาร และง่ายในการนำไปเผยแพร่ต่อ โดยมีนโยบาย แผนงาน ผลการดำเนินการ แนวปฏิบัติของประชาชนในแต่ละเรื่องเพื่อยกระดับประชาชนสู่ความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว รวมทั้งรวบรวมปัญหา ความเดือดร้อน แนวทางการแก้ไขปัญหา และแนวทางการพัฒนาเมืองในอนาคตทั้งระยะสั้นและระยะยาว 2.2) จัดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายโดยมีการประชุมในรูปแบบจับภาพแลบ้านเมืองประจำเดือน ซึ่งแต่ละหน่วยงานหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพ 2.3) จัดการสำนักงาน โดยกำหนดภาระงานและปฏิบัติงานที่รับผิดชอบหน้าที่ดูแลเครือข่ายการสื่อสารโดยตรง คือ งานประชาสัมพันธ์ สังกัดกองกองยุทธศาสตร์และงบประมาณ 2.4) จัดการเทคโนโลยีการสื่อสารระหว่างสมาชิกของเครือข่าย ประกอบด้วย กลุ่มไลน์ เพจเฟซบุ๊ก ไลน์โอเอ อีเมล และใช้ Google Drive สำหรับการใช้อินโฟลว์ข่าวสารร่วมกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แนวความคิดการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง ด้านการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การร่วมการกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหา ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินการ ร่วมดำเนินการพัฒนาไปพร้อมๆ และร่วมกันสื่อสารในทุกกระบวนการกับหน่วยงานอย่างใกล้ชิด เนื่องจากประชาชนจะได้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนา โดยยึดหลัก “ทุกคนในเครือข่าย คือ นักประชาสัมพันธ์” (Luoma-Aho, V. & Badham, M., 2023) ส่วนแนวความคิดการเป็นหุ้นส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า หลักการรวมพลังการเป็นหุ้นส่วนที่ร่วมกันเพื่อการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรในท้องถิ่นกับภาคส่วนต่าง ๆ (Felton, J., 2021) และการเป็นหุ้นส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การตระหนักถึงความรับผิดชอบ และทุกคนที่เกี่ยวข้อง คือ นักประชาสัมพันธ์ เป็นแนวคิดที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งและยั่งยืน (Gratton, L. & Erickson, T. J., 2024) นอกจากนี้มีข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญ คือนักประชาสัมพันธ์ เป็นแนวคิดที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งและยั่งยืน จะเห็นได้ว่าการมีแนวความคิดที่ชัดเจนและถูกต้องจะนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาล

2. นโยบายการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า นโยบายด้านการมีส่วนร่วม โดยนโยบายมีจะมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

กระบวนการตัดสินใจ จัดการสื่อสารด้วยประชุมร่วมกันและจัดเวทีเสวนาอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ใช้การสำรวจความคิดเห็นและการจัดทำแบบสอบถามเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกเครือข่าย (Felton, J., 2021) ส่วนพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าต้องสร้างและพัฒนาช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และแอปพลิเคชันเพื่อให้สมาชิกเครือข่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้ง่ายขึ้น (Pimpa, J. & Pintuma, S., 2024) ทางด้านนโยบายด้านการเป็นหุ้นส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า สร้างความร่วมมือกับภาคส่วน ต่าง ๆ สร้างข้อตกลงความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และชุมชนในพื้นที่ สร้างโครงการร่วมที่มีประโยชน์ต่อชุมชนตามพันธกิจหน้าที่ขององค์กร (Gratton, L. & Erickson, T. J., 2024) โดยการจัดกิจกรรมและโครงการร่วมที่มีประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า เครือข่ายจะร่วมดำเนินการสื่อสารไปพร้อมกันกับการทำกิจกรรม (Prasetyo, A. et al., 2021) นอกจากนี้มีข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญ คือสร้างข้อตกลงความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และชุมชนในเขตเทศบาล สร้างโครงการร่วมที่มีประโยชน์ต่อชุมชนตามพันธกิจหน้าที่ของเทศบาล เช่น โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี และการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน การจัดหาบ้านที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ไร้บ้าน ซ่อมแซมบ้านให้แก่คนยากจน หรือผู้พิการ จะเห็นได้ว่าการมีนโยบายที่ชัดเจนและถูกต้องจะนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาล

3. ผลการศึกษาด้านกระบวนการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์องค์กรที่มีประสิทธิภาพมีขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ โดยทำการวิเคราะห์สถานการณ์ ตรวจสอบสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของเทศบาล วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม กำหนดเป้าหมายของการใช้เครือข่ายเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนว่าต้องการให้เกิดผลลัพธ์อะไร (Volk, S. C. & Zerfass, A., 2024) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเป้าหมายที่จะร่วมเป็นเครือข่าย ทบทวนความสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน ชี้แจงความเป็นมา ความสำคัญ จุดมุ่งหมาย ประโยชน์ร่วม แนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อสร้างการยอมรับและร่วมมือมาเป็นเครือข่ายอย่างเต็มใจ (Bahri, S., 2024) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การพัฒนาความรู้และทักษะด้านการเป็นนักประชาสัมพันธ์มืออาชีพ การจัดการงานประชาสัมพันธ์องค์กร รูปแบบและแนวทางการการประชาสัมพันธ์เชิงรุก กลยุทธ์การออกแบบสารในยุคดิจิทัล การผลิตและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมประยุกต์เพื่อติดตามประเมินผลการใช้สื่อ (Camilleri, M. A., 2021) สำหรับดำเนินการตามพันธกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า พันธกิจที่สำคัญ คือ การเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม ใช้สื่อที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ การสร้างเนื้อหาที่มีคุณภาพ การเตรียมเนื้อหาที่น่าสนใจ มีความน่าเชื่อถือ และตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การติดตามและประเมินผล การวัดผลการประชาสัมพันธ์ การใช้เครื่องมือและเทคนิคในการวัดผล การเฝ้าติดตามสถานการณ์และความคิดเห็นของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับตัวและตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที (Purba, A. M. & Indainanto, Y. I., 2024); (Prasetyo, A. et al., 2021) ในขณะที่การธำรงรักษาความสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า ต้องวางระบบการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปฏิบัติงานที่ยึดหลักความโปร่งใสและความจริงใจ การสื่อสารอย่างเปิดเผย ซื่อสัตย์ และโปร่งใส จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากเครือข่าย การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การเลือกสื่อที่เหมาะสม และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การสื่อสารเกิดผลลัพธ์ที่ดี (Lane, A., 2024) นอกจากนี้มีข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญ คือ ใช้สื่อที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายด้วยสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ การสร้างเนื้อหาที่มีคุณภาพ การเตรียมเนื้อหาที่น่าสนใจ มีความน่าเชื่อถือเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่าการมีกระบวนการที่ชัดเจนและถูกต้องจะนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาล

4. ผลการศึกษาด้านหลักการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า หลักการจัดการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่หลากหลาย ผู้ที่สามารถช่วยส่งเสริมการสื่อสาร และสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม ประกอบด้วยทีมประชาสัมพันธ์ภายในองค์กรที่เข้มแข็ง ผู้บริหารระดับสูง ให้การสนับสนุนและกำหนดนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้จัดการฝ่ายประชาสัมพันธ์ (Bahri, S., 2024); (Page, T. G. & Capizzo, L. W., 2024) ในวางแผนกลยุทธ์และกำกับดูแลการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร สร้างเนื้อหาและข้อความที่เหมาะสม นักวิเคราะห์ข้อมูล ติดตามและประเมินผลการสื่อสาร (Gomez, L. M. & Soto, I., 2011) และการให้ผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาได้ปรึกษาอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า ต้องมีที่ปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำปรึกษาและแนะนำกลยุทธ์การสื่อสาร ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร การศึกษาสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม กฎหมาย และภาควิชาการ ภาควิชาชีพเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานของเทศบาล (Camilleri, M. A., 2021) ส่วนหลักการด้านการจัดการการสื่อสารที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การจัดการเนื้อหาข่าวสารที่ตรงความต้องการของผู้รับสาร และง่ายในการนำไปเผยแพร่ต่อ โดยมีนโยบาย แผนงาน ผลการดำเนินการ แนวปฏิบัติของประชาชนในแต่ละเรื่องเพื่อยกระดับประชาชนสู่ความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว (Felton, J., 2021) นอกจากนี้มีข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญ คือ ต้องจัดการสำนักงานโดยกำหนดภาระงานและ ผู้ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบหน้าที่ดูแลเครือข่ายการสื่อสารโดยตรง คือ งานประชาสัมพันธ์ สังกัดกองกองยุทธศาสตร์ และงบประมาณของเทศบาล จะเห็นได้ว่าเทศบาลในฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยึดหลักการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนงานการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จได้

องค์ความรู้ใหม่

การสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์เพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสงที่มีประสิทธิภาพสรุปองค์ความรู้ในเชิงหลักการตามตัวอักษรของคำว่า "PUBLIC RELATIONS NETWORK by WIT-WIT Model" เพื่อช่วยให้จดจำได้ง่ายขึ้น โดยมีหลักการดังนี้ คือ 1) P-Planning (การวางแผน) การวางแผนที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ เริ่มจากการกำหนดเป้าหมาย วางกลยุทธ์ และระบุเครื่องมือและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงาน 2) U-Understanding (การเข้าใจ) เข้าใจความต้องการและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูลและวิจัยเพื่อให้การสื่อสารตรงจุด 3) B-Building Relationships (การสร้างความสัมพันธ์) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสื่อมวลชน ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและการยอมรับ 4) L-Listening (การฟัง) ฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการสื่อสาร 5) I-Information (ข้อมูล) ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือแก่กลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารอย่างโปร่งใสและตรงไปตรงมา 6) C-Consistency (ความสม่ำเสมอ) การสื่อสารอย่างสม่ำเสมอและคงเส้นคงวา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดี 7) R-Responsiveness (การตอบสนอง) ตอบสนองต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การจัดการวิกฤตที่ดี 8) E-Evaluation (การประเมินผล) การวัดผลและประเมินผลการสื่อสาร เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแผนประชาสัมพันธ์ 9) L-Leadership (ความเป็นผู้นำ) การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสามารถนำทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ 10) A-Adaptability (การปรับตัว) การปรับตัวตามสถานการณ์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ 11) T-Trust (ความเชื่อมั่น) สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในองค์กรและการสื่อสาร 12) I-Integration (การบูรณาการ) การบูรณาการการสื่อสารในทุกช่องทางและแผนกขององค์กรเพื่อให้เกิดความสอดคล้อง 13) O-Outreach (การเข้าถึง) การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในทุกช่องทางที่เป็นไปได้ รวมถึงการใช้สื่อใหม่และเทคโนโลยี 14) N-Networking (การสร้างเครือข่าย) การสร้างเครือข่ายที่กว้างขวางและมีประสิทธิภาพในวงการและชุมชนต่าง ๆ 15) S-Satisfaction (ความพึงพอใจ) การสร้างความพึงพอใจในการทำงานร่วมกันระหว่างกัน

ของสมาชิกในเครือข่าย 16) N-Negotiation (การเจรจา) การเจรจาและสร้างความเข้าใจร่วมกันกับผู้มีส่วนได้เสีย 17) E-Engagement (การมีส่วนร่วม) การสร้างการมีส่วนร่วมและความผูกพันจากกลุ่มเป้าหมายและชุมชน 18) T -Transparency (ความโปร่งใส) การสื่อสารอย่างโปร่งใสและเปิดเผย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ 19) W-Well-Timed (การทำให้ตรงเวลา) การสื่อสารในเวลาที่เหมาะสม เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย 20) O-Objective (มีวัตถุประสงค์ชัดเจน) การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ 21) R-Relevance (ความเกี่ยวข้อง) สื่อสารเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อกลุ่มเป้าหมาย 22) K-Knowledge (ความรู้) การมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาที่สื่อสารและบริบทที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติตามหลักการเหล่านี้จะช่วยให้การสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์เพื่อการสื่อสารองค์กรของเทศบาลเมืองทุ่งสมิมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) แนวความคิดการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมที่เทศบาลยึดกระบวนการดำเนินการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อร่วมการสื่อสารในทุกกระบวนการกับเทศบาลอย่างใกล้ชิด และยึดหลักทุกคนในเครือข่าย คือ นักประชาสัมพันธ์ และการเป็นหุ้นส่วน โดยยึดหลักหุ้นส่วน คือ ความร่วมมือที่แนบแน่น และร่วมรับผิดชอบในการขับเคลื่อนการสื่อสารให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย 2) นโยบายการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ประสานสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยมิตรไมตรีที่ดี รับฟังความคิดเห็นทุกเรื่องของเครือข่าย 3) กระบวนการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร ประกอบด้วย การวางแผนกลยุทธ์ การสร้างความสัมพันธ์ พัฒนาศักยภาพบุคลากรเครือข่าย ดำเนินการตามพันธกิจ การเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม ใช้สื่อที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และการติดตามและประเมินผล และ 4) หลักการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กร ประกอบด้วย หลักการจัดการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่หลากหลายที่สามารถช่วยส่งเสริมการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง และหลักการจัดการการสื่อสารที่ดีด้วยการจัดการเนื้อหาข่าวสารที่ตรงความต้องการของผู้รับสาร และง่ายในการนำไปเผยแพร่ต่อ จัดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายด้วยการประชุมและใช้สื่อสังคมออนไลน์ และจัดการสำนักงานที่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงาน สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัยทางด้านการนโยบาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับต้องกำหนดเป็นนโยบายขององค์กรในการการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรที่มีเครือข่ายที่หลากหลายโดยยึดแนวความคิด นโยบาย กระบวนการ และหลักการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการประชาสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวม ส่วนข้อเสนอแนะทางด้านการปฏิบัติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดเป็นแผนงานและโครงการในแต่ละปีในการการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรของตนเอง และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ การศึกษาต่างประเทศทั้งในระดับจังหวัดและในระดับภูมิภาค เพราะมีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันออกไป การศึกษาหาปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์องค์กรจึงเป็นหัวข้อที่ทำหาย รวมทั้งการเปลี่ยนวิธีวิจัยจากเชิงคุณภาพไปสู่การวิจัยแบบเชิงปริมาณ หรือ แบบผสมวิธีก็จะช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในเรื่องนี้เพิ่มขึ้นด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณศูนย์วิจัยและพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองและสังคม สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ให้ทุนสนับสนุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- เทศบาลเมืองทุ่งสง. (2567). เอกสาร/รายงาน: รางวัลและความภาคภูมิใจ. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.thungsongcity.go.th/success>
- Bahri, S. (2024). Communication Strategies in Building Public Trust Based on Cyber Public Relations. *Proceeding of International Conference on Education. Society and Humanity*, 2(1), 535-546.
- Camilleri, M. A. (2021). *Strategic Corporate Communication in the Digital Age*. West Yorkshire: Emerald Publishing Limited.
- Felton, J. (2021). 7 Strategies to Build Collaborative Relationships. Retrieved June 20, 2024, from <https://leadchange group.com/7-strategies-to-build-collaborative-relationships/>
- Gomez, L. M. & Soto, I. (2011). Social Media as a Strategic Tool for Corporate Communication. *Revista internacional de relaciones públicas*, 1(2), 157-174.
- Gratton, L. & Erickson, T. J. (2024). Eight Ways to Build Collaborative Teams. Retrieved June 20, 2024, from <https://hbr.org/2007/11/eight-ways-to-build-collaborative-teams>
- Lane, A. (2024). Towards a Theory of Organizational Storytelling for Public relations: An Engagement Perspective. *Public Relations Review*, 49(1), 102297. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2023.102297>.
- Luoma-Aho, V. & Badham, M. (2023). *Handbook on digital corporate communication*. Massachusetts: Edward Elgar Publishing.
- Page, T. G. & Capizzo, L. W. (2024). Toward a Tent-driven Model of Organizations: Stakeholders, Permeability, and Multiple Identities in Public Relations Theory. *Public Relations Review*, 50(1), 102429. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2024.102429>.
- Pimpa, J. & Pintuma, S. (2024). Strategic Management of Public Relations through Social Media Channels: A case study of the Office of General Education and e-Learning Innovations. In the 2024 International Academic Multidisciplines Research Conference in Hokkaido, (63-67). Pennsylvania, United States: The International Journal on Business Tourism and Applied Science.
- Prasetyo, A. et al. (2021). Measurement of Partnerships, External Relations and Networks in Building Districts in Jayapura Regency. In *Proceedings of the 3rd Borobudur International Symposium on Humanities and Social Science 2021*, (pp. 160-166). Amsterdam, Netherlands: Atlantis Press.
- Purba, A. M. & Indainanto, Y. I. (2024). Digital Public Relations: Efforts to Manage Interactions and Build Reputation. *Dicoment Journal Digital Communications and Media Networks*, 1(1), 11-22.
- Volk, S. C. & Zerfass, A. (2024). Communication strategy. In Podnar, K. (eds.), *Elgar Encyclopedia of Corporate Communication*. Massachusetts: Edward Elgar Publishing.

การสื่อสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*

COMMUNICATION IN THE MAHACHAT SERMON TO PROMOTE CITIZENSHIP IN DEMOCRACY

พระมหาพงษ์เทพ ล้อประเสริฐ*, หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล, สุภาภรณ์ ศรีดี, สมาน งามสนธิ
Phramaha Pongthep Liohprasert*, Hareuthai Panyarvuttrakul, Supaporn Sridee, Sman Ngamsanit
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย
School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat OpenUniversity, Nonthaburi, Thailand
*Corresponding author E-mail: golfclove@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประเด็นเนื้อหาสาร 2) วิธีการนำเสนอสาร 3) แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสารและวิธีการนำเสนอสารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านบทเทศน์มหาชาติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระนักเทศน์มหาชาติ คฤหัสถ์ และนักวิชาการ จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ประเด็นเนื้อหาสาร มี 4 มิติ คือ 1.1) ด้านกายทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการปฏิบัติตนผ่านกัณฑ์ครุฑกัณฑ์ 1.2) ด้านสังคม แสดงเนื้อหาด้านอุดมการณ์ กฎหมาย และความซื่อสัตย์ผ่านกัณฑ์ทศพร 1.3) ด้านจิตใจ สำนึกความเป็นพลเมืองไทย ความยุติธรรม เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมผ่านกัณฑ์หิมพานต์ 1.4) ด้านปัญญา เน้นคิดวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองโดยสันติวิธีผ่านกัณฑ์จุลพน 2) วิธีการนำเสนอสาร ใช้เทคนิคการจัดลำดับเนื้อหา คือ 2.1) การเปิดเรื่องเล่าที่มาของเรื่องเป็นทำนองต้อนรับผู้มาฟังเทศน์มหาชาติ 2.2) นำเสนอเนื้อหาผ่านมุมมองการเล่าเรื่องใช้ลีลา น้ำเสียง ทำนอง เป็นตัวดำเนินเรื่องแสดงถึงลักษณะของบุคคล การจรรโลงใจให้สัมผัสถึงธรรมะ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ 2.3) การสรุปประเด็น แสดงความคิดรวบยอดด้วยการสร้างคำใหม่ให้จดจำ 3) แนวทางการพัฒนาเนื้อหาและวิธีการผ่านบทเทศน์มหาชาติ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ควรดำเนินการตามแผนพัฒนาอย่างมีระบบ ควรมุ่งเป้าหมายให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา บูรณาการสื่อใหม่ และการใช้ประโยชน์จากบทบาทของวัดในฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน

คำสำคัญ: การสื่อสาร, การเทศน์มหาชาติ, การส่งเสริม, ความเป็นพลเมือง, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

The objectives of this research were to study communication to promote democratic citizenship via the Mahachat sermon in terms of 1) content and messages in the sermon; 2) method of presentation; and 3) approaches for improving the messages, content and presentation style to further promote good citizenship in a democracy. This research used the qualitative research method of in-depth interviews. There were 20 key informants, consisting of Buddhist monks who had experience in giving the Mahachat sermon; lay people who had listened to the

Mahachat sermon; and academic experts with experience in the fields of communication arts and religion. The key informants were chosen by purposive sampling. The data collection instruments were an in-depth interview form and a focus group discussion form. Data were analyzed by drawing conclusions. The results showed that 1) For content, there were 4 main dimensions: 1.1) in the physical dimension, monks could use the content of the 13th chapter (Nakorngan) to transmit ideas intended to mold listeners' knowledge, attitudes and behavior to be more fitting for citizens in a democracy; 1.2) in the social dimension, monks could use the content in the first chapter (Tosaporn) to transmit the ideals of responsibility, honesty, and being a law-abiding citizen; 1.3) in the emotional dimension, monks could use content in the second chapter (Himaphan) to transmit conscientiousness about being a Thai citizen, being just, and having a civic sense of self-sacrifice for the common good; and 1.4) in the intellectual dimension, monks could use content in the 6th chapter (Julaphon) to transmit ideas about the importance of analytical thinking, evidence-based rational problem-solving, and participating in politics and administration using only peaceful means. 2) For presentation methods, monks would normally 2.1) start by introducing the audience to the subject by relating the origins of the Mahachat sermon and its story; (2) tell the story using their tone of voice, gestures, and cadence to bring out both the good and bad sides of each character, to arouse listeners' emotions and encourage them to see the truth and beauty of the dharma teachings, to really enjoy the story while listening, and to gain lessons they can then put to use in their daily lives; 2.3) summarize the lessons, give good take-home conclusions from the tale, and conclude with memorable new definitions and key phrases. 3) For suggestions for improving the content and methods of preaching via the Mahachat sermon to promote citizenship in a democracy, a systematic development plan should be implemented to providing accurate knowledge of Buddhist principles, integrating modern media, and leveraging the role of temples as community centers.

Keywords: Communication, The Mahachart Sermon, Promotion, Citizenship, Democracy

บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ได้กำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย นอกจากนี้ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิในอำนาจอธิปไตยมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตย พื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มีหลายองค์ประกอบที่กระทำร่วมกัน ทั้งประชาชน สังคม การเมือง หลักการ กลไกของรัฐ และสังคมเศรษฐกิจการตลาดแบบเสรีซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิมไปสู่สิ่งใหม่ (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2564) ในระดับปัจเจกบุคคล ความเป็นพลเมืองเป็นคุณสมบัติสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะ ประสบความสำเร็จได้ประชาชนต้องมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมือง (สถาบันพระปกเกล้า, 2555) ประชาชนเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาประเทศให้มีความเป็นพลเมืองเพื่อให้การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จนั้นไม่ใช่เพียงมีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องมีความเป็น “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตยโดยคุณลักษณะสำคัญ คือ ยึดมั่นในหลักศีลธรรม และคุณธรรมของศาสนา (พระอัครเดช ญาณเตโช (โลภะผล), 2557)

มีสิทธิและหน้าที่ประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต วัฒนธรรม และกฎหมายเดียวกัน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติอย่างแท้จริงตามหลักการทางประชาธิปไตย การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศซึ่งจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องสร้างความเป็นพลเมืองให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ โดยอาศัย หลักพื้นฐานสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ 1) เคารพศักดิ์ศรี 2) เคารพสิทธิและเสรีภาพ และ 3) การรับผิดชอบ “ความเป็นพลเมือง” ของระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการ คือ 1) การรับผิดชอบ ต่อตนเองและพึงตนเองได้ 2) เคารพสิทธิของผู้อื่น 3) เคารพความแตกต่าง 4) เคารพความเสมอภาค 5) เคารพกติกา และ 6) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ทั้งนี้ วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต และก่อให้เกิดรูปแบบประเพณีที่มีหลากหลายไปตามท้องถิ่น แต่ยังคงความหมายเช่นเดียวกัน ประเพณีเหล่านี้มักสืบเนื่องจากพระพุทธศาสนาด้วยเหตุที่ชนชั้นปกครองเป็นผู้นำในการเลือกรับศาสนาใหม่ที่ได้รับมาจากต่างชาติจึงมีความต้องการเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณี พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนที่ต่างเผ่าพันธุ์ในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้ถือปฏิบัติตามเพื่อสร้างบูรณาการให้เกิดทั้งในทางสังคม และวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่า ประเพณีในพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องของการแพร่กระจายจากเบื้องบนลงสู่ล่างโดยผ่านการสื่อสาร และสื่อต่าง ๆ เช่น วัด วรรณกรรม และศิลปกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ ประเพณีการเทศน์มหาชาติ จึงเป็นการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และค่านิยมของคนไทยได้อย่างกว้างขวาง

การเทศน์มหาชาตินับว่าเป็นวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าเล่มหนึ่งของไทย ทั้งยังได้นำ เนื้อเรื่องไปใช้ในการเทศน์ที่มีลักษณะพิเศษ คือ สอดแทรกรูปแบบและวิธีการลงไปเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใสและศรัทธามากยิ่งขึ้น เรื่องมหาชาติจึงเป็นวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาเพียงเรื่องเดียวที่นิยมใช้เผยแพร่คุณธรรมคำสอนทางศาสนาที่ปรากฏอยู่ในมหาชาติก็ยังเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจพุทธศาสนิกชนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว และให้อยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุขตามคำสอนของศาสนา โดยวิธีใน การสื่อสารด้านการส่งเสริมความเป็นพลเมืองผ่านการเทศน์มหาชาติ เนื่องจากการฟังเทศน์มหาชาติเป็นที่นิยมกันมากในหมู่พุทธศาสนิกชนมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ มีการประชุมกันฟังเทศน์มหาชาติทุก ๆ ปี อาจเป็นเพราะเนื้อเรื่องมีความสนุกสนานและมีคติธรรมสอนไปในตัว พุทธศาสนิกชนจึงได้นำเอาหลักคำสอนที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต แม้แนวคิดหลักของ เรื่องมหาชาติ เนื้อหาสาระของเรื่องก็ครอบคลุมพฤติกรรมของมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์เกือบทั้งหมด คตินิยมในการฟังเทศน์มหาชาติจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต เพื่อความชัดเจน และความเพลิดเพลินไปกับการเรียนรู้ในการสร้างความเป็นพลเมืองให้กับประชาชน การเทศน์มหาชาติเป็นการเล่าเรื่องเวสสันดรชาดกว่าด้วยพระบุญจริยาในอดีตชาติเมื่อเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร ทรงบำเพ็ญพระบารมีเป็นชาติสุดท้ายก่อนจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเรื่องที่มีเนื้อความยาวซึ่งถูกแบ่งออกเป็นตอน ๆ แต่ละตอนก็เรียกว่ากัณฑ์ เช่น เรื่องมหาเวสสันดรชาดกถูกแบ่งเป็น 13 ตอน เรียกว่ามี 13 กัณฑ์ 1000 พระคาถา คือ กัณฑ์ทศพร มี 19 พระคาถา กัณฑ์หิมพานต์ มี 134 พระคาถา กัณฑ์ทศพรกัณฑ์ มี 209 พระคาถา กัณฑ์วนประเวศน์ มี 57 พระคาถา กัณฑ์ชูชก มี 79 พระคาถา กัณฑ์จุลพน มี 35 พระคาถา กัณฑ์มหาพน มี 80 พระคาถากัณฑ์กุมาร มี 101 พระคาถา กัณฑ์มัทรี มี 90 พระคาถา กัณฑ์สักกบรรพ มี 43 พระคาถา กัณฑ์มหาราช มี 69 พระคาถา กัณฑ์ฉกษัตริย์ มี 36 พระคาถา กัณฑ์นครกัณฑ์ มี 48 พระคาถา (พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ (กนต์สิโล), 2553) ดังนั้น การเทศน์มหาชาติ คือมหากุศลที่เตือนบุคคลให้น้อมรำลึกถึงการบำเพ็ญบุญของมวลมนุษยชาติเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับหลักสำคัญความเป็นความพลเมือง ประเพณีการเทศน์มหาชาติจัดเป็นการทำบุญใหญ่ และมีความสำคัญในสังคมไทยเนื่องจากเป็นประเพณีของพุทธศาสนิกชนชาวไทยที่ทำสืบเนื่องมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน เพราะความเชื่อว่าถ้าผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติแล้วจะได้กุศลแรง และหากใครตั้งใจฟังให้จบในวันเดียวจะได้เกิดร่วม และพบพระศรีอริยเมตตรัยโพธิสัตว์ ซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต

จากความสำคัญในเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจเรื่องการสื่อสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริม ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยศึกษาประเด็นเนื้อหาสาระ วิธีการนำเสนอสาระ รวมถึงการพัฒนาเพื่อให้เกิดความแตกต่าง และน่าสนใจจากเดิม (พระครูโสภณปริยัตยานุกิจ (อาทิตย์) และคณะ, 2564) สื่อความหมายให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ สอดแทรกเพื่อประยุกต์เนื้อหาเป็นการเปรียบเทียบกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน เป็นการเทศน์มหาชาติแบบประยุกต์เพื่อการวางแผนอย่างมีสติของทั้งด้านพระนักเทศน์ และผู้ฟังอย่างมี สติของแต่ละบุคคลเพื่อให้การสื่อสารนั้นบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เชื่อมโยงกับกระบวนการและค่านิยมตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การเทศน์มหาชาติจึงเป็นการบ่มเพาะปลูกฝังความรู้ และสร้างจิตสำนึกในด้านหน้าที่และความ เป็นพลเมืองและสังคม สอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศก็ จะต้องอาศัยหน้าที่และความเป็นพลเมืองในการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ ทักษะ จิตสำนึก ตระหนักในคุณค่า มีความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองและความเป็นพลเมืองโดยส่วนใหญ่อยู่บนฐานความคิด กระบวนการและ ค่านิยมตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย บริบทของนโยบายสาธารณะในกระแสการปฏิรูปมีเงื่อนไขของ สังคมเข้ามาเกี่ยวข้องที่สลับซับซ้อน และหลากหลายมากขึ้น รวมทั้งการปรับเปลี่ยนบริบทของการบริหารงาน ภาครัฐเข้าสู่ระบบอภิปาล ตระหนักถึงภาวะการณ์พึ่งพาหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะวัดซึ่งเป็นศูนย์กลางและเป็น ศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนทำให้เกิดเครือข่ายนโยบายในลักษณะต่าง ๆ ขึ้นพร้อมกับความต้องการข้อมูลและ ความรู้ในการใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญใน การวิเคราะห์ภาคพลเมืองเป็นการเมืองที่ตั้งอยู่บนฐานของการตระหนัก รู้ถึงสิทธิและหน้าที่นำไปสู่พฤติกรรมของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม (Jantawan, N., 2016); (Jensantikul, N., 2013)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การสื่อสารใน การเทศน์ มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งศึกษาประเด็นเนื้อหาสาระ วิธีการนำเสนอ สาระ และเพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอสาระใน การเทศน์มหาชาติเพื่อ ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และนำผลการวิจัยนี้กลับมาประยุกต์ใช้ ส่งเสริมความเป็น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านการเทศน์มหาชาติ เป็นแนวทางการเพิ่มศรัทธา การสร้างแรงจูงใจ สร้าง ความสัมพันธ์อันดีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการก้าวสู่ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ ประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเด็นเนื้อหาสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย
2. เพื่อศึกษาวิธีการนำเสนอสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อ ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นี้มุ่งเน้นศึกษาการสื่อสารในการ เทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประเด็นเนื้อหาสาระ วิธีการนำเสนอสาระ และ แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) พระนักเทศน์มหาชาติ มีประสบการณ์ในการเทศน์มหาชาติไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 9 รูป 2) คฤหัสถ์ ผู้ที่ติดตามการฟังเทศน์มหาชาติเป็นประจำ จำนวน 8 คน และ 3) นักวิชาการ ผู้มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์การเป็นนักวิชาชีพด้านการสอนการสื่อสารและการศาสนาไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน รวมจำนวน 20 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างร่วมกับการสังเกต และแบบสัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านการเทศน์มหาชาติ และผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ ตีความ แปลความหมาย โดยการวิเคราะห์เนื้อหาได้จากแบบสัมภาษณ์จากการลงพื้นมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปตามประเด็นที่ศึกษาจากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมาเป็นแนวคิดตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงเพื่อให้ได้ ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ประเด็นเนื้อหาสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนอุดมการณ์ การปรึกษาหารือร่วมกันผ่านการเทศน์มหาชาติเป็นการพัฒนาความเข้าใจ และการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนในระดับชุมชน เพื่อเพิ่มพลังอำนาจ ฝึกฝนการเรียนรู้ การพึ่งพาตนเองใน การสื่อสารระหว่างประชาชนให้เรียนรู้แนวทางการปกครองให้เป็นที่ยอมรับภายใต้การปกครองประชาธิปไตย เนื้อหาสาระจึงมีความสำคัญในการส่งเสริมเพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมือง โดยชี้ให้เห็นว่าเนื้อหาในเทศน์มหาชาติได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบของการสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารภายใต้กระบวนการหลักแห่งความทันสมัยนิยม และการสื่อสารจากผู้มีอำนาจในสังคม ซึ่งให้ความสำคัญกับการสนทนา เพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารเบื้องต้น หลักการสำหรับการตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับสังคม การมีคุณธรรม เป็นหลักธรรมที่สำคัญในการช่วยให้บ้านเมืองมีการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื้อหาสาระในการเทศน์มหาชาติย่อมได้คตินิยมย้าให้มีอุดมการณ์เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพราะฉะนั้น การฟังเทศน์มหาชาติ จึงสอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมการเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย แบ่งเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1) ด้านกาย การเทศน์มหาชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) ด้านจิตใจ การปลูกจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทย ความยุติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ประชาชนของสังคมได้รับรู้ถึงคุณธรรมคำสอน 3) ด้านสังคม การแสดงเนื้อหาด้านอุดมการณ์ กฎหมาย และความซื่อสัตย์จะนำไปสู่การสร้างพลเมืองตามหลักการบูรณาการตามหลักธรรมโดยอาศัยการเทศน์มหาชาติเข้ามามีบทบาท และ 4) ด้านปัญญา เน้นคิดวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล และมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองโดยสันติวิธี

2. วิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติ ประกอบไปด้วยรายละเอียดดังนี้ 1) การเปิดเรื่องหรือเข้าสู่เนื้อเรื่อง การกล่าวเปิดเรื่อง เป็นการนำเสนอด้วยกลวิธีที่น่าติดตาม ชักนำให้ผู้ฟังรู้สึกว่เนื้อหาที่กล่าวต่อไปน่าติดตาม น่าค้นหา ชวนให้เกิดความสนใจเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง การเปิดเรื่องอาจมีความแตกต่างกันออกไป คือ 1.1) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวแสดงความยินดีและการอนุโมทนาบุญต่อผู้ฟัง 1.2) การเปิดเรื่องด้วยสถานการณ์ที่สอดคล้องกับการบรรยายโดยสอดแทรกหลักธรรม 1.3) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่บรรยาย และการเข้าสู่เนื้อหาที่บรรยายทันที และ 1.4) การเปิดเรื่องด้วยบทนมัสการตามด้วยพุทธภาษิต 2) เนื้อหาของเรื่องหรือการดำเนินเรื่อง การดำเนินเรื่องที่มักจะครอบคลุมเนื้อหาประเด็นสำคัญและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ รวมทั้งศิลปะในการนำเสนอ

เนื้อหา เรื่องราวที่น่าสนใจตลอดการดำเนินเรื่องจนจบเนื้อหา โดยสอดแทรกเรื่องราว เหตุการณ์ ความเชื่อที่ สอดคล้องกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจในสาระสำคัญได้ การเทศน์ มหาชาติถึงแม้จะเป็นการถ่ายทอดบทบาทชีวิตพระเวสสันดร เป็นเรื่องราวที่มีคุณค่าแก่การศึกษาเพื่อเพิ่มพูน สติปัญญาแก่คนสังคมในยุคปัจจุบัน แต่ผู้ฟังสามารถตีความในเนื้อหาจาก การฟัง ยึดมั่นอยู่ในหลักธรรม มีความ เคารพบูชาพระรัตนตรัย พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตโดยมีส่วนเสริมสร้างอุปนิสัยให้รักความสงบ ความเสียสละ และยึดมั่นอยู่ในสามัคคีธรรม และสะท้อน การปกครองในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการมี เสถียรภาพทางสังคม และความเจริญก้าวหน้า การบริหาร การปกครองของสังคมในอดีตมีความสัมพันธ์กับศาสนา อย่างใกล้ชิด มีการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเป็นที่มาของอุดมการณ์รูปแบบเดียว การธำรงรักษา ความชอบธรรมของการปกครอง และการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครอง การดำเนินเรื่องโดยใช้ประเด็น ของเรื่องสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ บรรยายดำเนินเรื่องด้วยการลำดับเนื้อหาที่ต้องบรรยาย และ เรียงลำดับตามความสำคัญสอดคล้องกับรูปแบบการจัดงานเทศน์มหาชาติ และวัตถุประสงค์ของการจัดงานเป็นที่ ดึงดูด สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับผู้ที่เข้ามาฟังเทศน์มหาชาติ เป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังตระหนักถึงที่ ต้องการนำเสนอ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในอนาคต 3) การสรุปประเด็น การสรุปประเด็นเพื่อปิด เรื่องในเทศน์มหาชาติ เป็นการสรุปประเด็นที่ได้บรรยายมาแล้ว เพื่อให้ผู้ฟังจดจำง่ายและกล่าววยพรให้ผู้ฟัง ถือว่าเป็นรูปแบบการเทศน์มหาชาติในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะที่เป็นที่นิยม ได้แก่ 3.1) การเทศน์มหาชาติ แบบเรียงกัน และ 3.2) การเทศน์มหาชาติแบบประยุกต์ การสรุปประเด็นเป็นการสร้างความประทับใจให้กับคน ฟัง เป็นการระดมคำพูดทั้งหมดให้มีความหนัก และเข้าใจให้ผู้ฟังกระทำการตามที่ต้องการ ควรยาวพอที่จะประมวล ความคิดให้ชัดเจน เช่น การสรุปประเด็นเพื่อปิดเรื่องในเทศน์มหาชาติ เป็นการสรุปประเด็นที่ได้บรรยายมาแล้ว เพื่อให้ผู้ฟังจดจำสอดแทรกการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

3. แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความ เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีแนวทางที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นอย่าง เป็นระบบ ดังนี้ 1) กระตุ้นความสนใจจากผู้ส่งสารด้วยความน่าเชื่อถือและความมีชื่อเสียง ศักยภาพของการเทศน์ มหาชาติในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โอกาสที่เอื้อให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วม และแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ ความน่าเชื่อถือ ของผู้ส่งสาร คือ พระนักเทศน์ในสายตาของผู้ฟังในฐานะเป็นตัวแทนของวัดซึ่งจะมีลักษณะน่าเชื่อถือและความ นิยมยอมรับกับมีชื่อเสียงในสายตาผู้ฟัง มีศักยภาพในการเข้าถึงผู้ฟังทั้งใน ด้านปริมาณและคุณภาพ โอกาสในการมี ส่วนร่วมของผู้ฟังเพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลในการรับรู้และช่วยให้เกิดความเข้าใจในความหมายที่สอดคล้องกับ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 2) โน้มน้าวใจด้วยความหนักแน่นของข้อมูล โดยปกติ ผู้ฟังเทศน์มหาชาติมักเลือกรับเนื้อหาสาระหรือสารซึ่งสอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิด ความสนใจของตน และสิ่งที่ พิจารณาแล้วว่าเป็นประโยชน์แก่ตน และจะหลีกเลี่ยงการรับสารที่ขัดแย้งกับความรู้ ทศนคติ หรือ ความเชื่อของ ตน ดังนั้นพระนักเทศน์ควรคำนึงถึงประเด็นดังกล่าวและสอดแทรกเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการและความ สนใจของผู้ฟัง หรือในกรณีที่ต้องการสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้ฟังก็ควร ระมัดระวังในการสร้างสารเพื่อทำให้ผู้ฟังเห็นประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ ลดการต่อต้าน และสร้างการยอมรับ โน้มน้าวใจด้วยความหนักแน่นของข้อมูล 3) ใช้สื่อและเทคโนโลยีทันสมัยหลากหลายช่องทาง การสื่อสารที่นำเอา เครื่องมือต่าง ๆ เข้ามาใช้เพื่อให้การสื่อสารง่ายและสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น สื่อจะเป็นตัวกลางในการนำสารมายัง ผู้ฟังทำให้รับรู้ความรู้สึกรู้ทั้ง 5 ได้แก่ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส และการสัมผัส โดยผู้ใช้เทคโนโลยี นั้นต้องมีความเข้าใจในเครื่องมือต่าง ๆ เป็นอย่างดี และรู้ว่าเทคโนโลยีไหนเหมาะกับอะไรและควรสื่อสารใน รูปแบบใดกับคนกลุ่มใด เช่น การใช้โทรศัพท์ผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นต้น ดังนั้น ปัจจัยซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งก็ คือ คุณลักษณะต่าง ๆ ของแต่ละองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารให้เข้าใจและรำลึกไว้เสมอว่าการสื่อสารมี

ความเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่งก็เพราะความสัมพันธ์ที่เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาของทุกองค์ประกอบในกระบวนการสื่อสาร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประเด็นเนื้อหาสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีเนื้อหาของสารถือเป็นหัวใจสำคัญ ครอบคลุมความรู้ ความคิด และประสบการณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิต ปรัชญา ศาสนา และอื่น ๆ เนื้อหาของสารดังกล่าวแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) ข้อเท็จจริง 2) ข้อคิดเห็น หรือ ทรรศนะ และ 3) ความรู้สึก (พชร บัวเพียร, 2537) โดยมุ่งศึกษาหลักธรรมคำสอน และการประยุกต์ใช้ เพื่อให้เป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ และสร้างความสัมพันธ์อันดีในความเป็นพลเมืองตระหนักในคุณธรรมของตนเองเพื่อร่วมกันสร้างสังคมให้เข้มแข็งในทุกมิติ (รัชเกล้า กองแก้ว, 2559); (อภิชาติ ดำดี, 2549) นอกจากนี้ การมีคุณธรรม การเคารพสิทธิความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การพหุคณาภิธานเมือง มีจิตสาธารณะ จะต้อง เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา (ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชวดี แสงมเหหมัด, 2555) การสร้างสังคมไทยไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2555) ความเป็นพลเมืองที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเสมอภาค และสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยในปัจจุบันยังขาดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้สังคมเกิดการพัฒนาในทุกมิติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างให้เป็นพลเมืองดีของสังคมองค์ประกอบสำคัญ (รัชเกล้า กองแก้ว, 2559) คือ 1) ด้านกาย การเทศน์มหาชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม การปฏิบัติตนสอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดีขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยการสร้างความเป็นพลเมืองของประชาชนขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ และลักษณะของประชากรในพื้นที่ (ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชวดี แสงมเหหมัด, 2555) การสร้างความเป็นพลเมือง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้คนรับรู้ข้อเท็จจริง การเทศน์มหาชาติจึงเข้ามาช่วยในการประสานงานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสังคม ชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นในการปรับเปลี่ยนค่านิยม ทักษะ พฤติกรรม และการจงใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วส่งผลการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป สอดคล้องกับกระบวนการในการรับรู้ข่าวสารร่วมกัน แสดงแนวคิดเรื่องพลวัตของการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับอารมณ์ความรู้สึกของคู่สื่อสาร (Clevenger, T. J. R., 1959) และการตั้งมั่น และบริบูรณ์ในศีลสอดคล้องกับพลเมืองที่ดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558) 2) ด้านจิตใจ เป็นการปลูกจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทย ความยุติธรรม เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลของสังคมได้รับรู้ถึงคุณธรรม และมีจิตเป็นธรรมในระบอบประชาธิปไตยสอดคล้องกับความหมายพลเมืองจากแนวคิดของสาธารณนิยมนที่เน้นบทบาทของพลเมืองของระบอบประชาธิปไตย (อนเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554) 3) ด้านสังคม การแสดงเนื้อหาด้านอุดมการณ์ กฎหมาย และความซื่อสัตย์จะนำไปสู่การสร้างพลเมืองตามหลักการบูรณาการตามหลักธรรมโดยอาศัยการเทศน์มหาชาติเข้ามามีบทบาท สามารถนำมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสอดคล้องกับคุณลักษณะของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยนั้น ประกอบด้วย 3.1) มีความรู้ความเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลก 3.2) ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก 3.3) มีความรักในเสรีภาพ 3.4) เคารพความเสมอภาค 3.5) คิดวิเคราะห้อย่างเป็นเหตุเป็นผล 3.6) มีความเข้าใจเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน และพหุสังคม 3.7) เคารพกฎหมาย 3.8) มีความรู้ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และทางการเมือง 3.9) ยึดมั่นในหลักสันติวิธี สอดคล้องกับคุณสมบัติของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย (ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) และ 4) ด้านปัญญา เน้นคิดวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองโดยสันติวิธีสอดคล้องกับแนวคิดการใช้เหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรมของพลเมือง จึงเป็นแนวคิดทางสังคมที่จะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์

และการพัฒนาสังคมโดยรวมอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการใช้เหตุผลเชิงคุณธรรมของความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นในสังคมจึงเป็นรูปแบบอุดมคติของความเป็นพลเมืองดีที่ประชาชนสามารถมีสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ และการเมืองเพื่อผลประโยชน์แห่งตนและส่วนรวมภายใต้ภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองของชุมชน สังคม และประเทศชาติ (ณัฐนันท์ ศิริเจริญ, 2552)

2. วิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีรายละเอียดของการอภิปรายผลในประเด็นดังนี้ 1) การเปิดเรื่องหรือเข้าสู่เนื้อเรื่อง เป็นการนำเสนอด้วยกลวิธีที่ชักนำให้ผู้ฟังรู้สึกว่เนื้อหาน่าติดตาม น่าค้นหา และเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง การเปิดเรื่องอาจมีความแตกต่างกันออกไป คือ 1.1) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวแสดงความยินดีและการอนุโมทนาบุญต่อผู้ฟัง 1.2) การเปิดเรื่องด้วยสถานการณ์ที่สอดคล้องกับการบรรยาย โดยสอดแทรกหลักธรรม 1.3) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่บรรยาย และการเข้าสู่เนื้อหาที่บรรยายทันที และ 1.4) การเปิดเรื่องด้วยบทนมัสการตามด้วยพุทธาษิตสอดคล้องกับความสนใจของผู้ฟังเป็นแรงจูงใจในการทำมาความดี และสร้างสัมพันธ์กับผู้ฟัง โดยอิงรูปแบบของการจัดเทศน์มหาชาติ พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ พบว่า รูปแบบการเทศน์มหาชาติ มี 4 ประเภท คือ 1) รูปแบบการจัดเทศน์มหาชาติ 2) รูปแบบการนิมนต์พระเทศน์มหาชาติ 3) รูปแบบการจัดสถานที่เทศน์มหาชาติ และ 4) รูปแบบการจัดธรรมาส์เทศน์มหาชาติ โดยปัจจุบันนิยมใช้ คือ รูปแบบการจัดเทศน์แบบประยุกต์ (พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ (กนตสีโล), 2553) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรพรรณ ปิณฑนโธวาท เรื่อง การสร้างสารเพื่อโน้มน้าวใจ การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้สื่อสารถ่ายทอดความคิดออกมาผ่านสัญลักษณ์ในรูปแบบที่ผู้รับสารจะเข้าใจได้ มีกลยุทธ์การสร้างสารที่มีความหลากหลาย (อรพรรณ ปิณฑนโธวาท, 2549) 2) เนื้อหาของเรื่อง การดำเนินเรื่องที่ตัวละครรอบคอบเนื้อหาประเด็นสำคัญและสนองจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ รวมทั้งศิลปะในการนำเสนอเนื้อหา เรื่องราวให้น่าสนใจตลอดการดำเนินเรื่องจนจบเนื้อหา โดยสอดแทรกเรื่องราว เหตุการณ์ ความเชื่อที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจในสาระสำคัญได้ การเทศน์มหาชาติถึงแม้จะเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวที่มีคุณค่าแก่การศึกษาเพื่อเพิ่มพูนสติปัญญาแก่บุคคลในยุคปัจจุบันสามารถตีความในเนื้อหาจากการฟัง เนื่องด้วยคนไทยยึดมั่นอยู่ในหลักธรรม มีความเคารพบูชาพระรัตนตรัย พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตโดยมีส่วนเสริมสร้างอุปนิสัยให้รักความสงบ เสียสละ และยึดมั่นอยู่ในสามัคคีธรรม และสะท้อน การปกครองในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ได้มาซึ่งการมีเสถียรภาพทางสังคมและนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า การบริหารและการปกครองของสังคมในอดีตมีความสัมพันธ์กับศาสนาอย่างใกล้ชิด มีการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเป็นที่มาของอุดมการณ์รูปแบบเดียว เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการธำรงรักษาความชอบธรรมของการปกครองและการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครอง การดำเนินเรื่องโดยใช้ประเด็นของเรื่องและสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ บรรยายดำเนินเรื่องด้วยการลำดับเนื้อหาที่ต้องบรรยาย และเรียงลำดับตามความสำคัญสอดคล้องกับรูปแบบการจัดงานเทศน์มหาชาติ และวัตถุประสงค์ของการจัดงานเป็นที่ดึงดูด สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับผู้ที่เข้ามาฟังเทศน์มหาชาติเป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังตระหนักสิ่งที่จะต้องการนำเสนอ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในอนาคต สอดคล้องกับการสื่อสารที่นอกจากจะทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ และความต้องการจากผู้ส่งสารแทนความคิดและสื่อแทนปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแล้วคนเราเลือกใช้การสื่อสารนั้น ยังมีเจตนาและอำนาจในเชิงความคิดบางอย่างที่แฝงอยู่ด้วย ดังจะเห็นได้จากการตีความหมายที่สื่อถึงบทบาท และความสัมพันธ์ การตีความ และอธิบายถึงความคิดบางอย่างที่แฝงอยู่ในการสื่อสารก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเข้าใจการสื่อความหมาย ดังนั้นการอธิบายลักษณะการสื่อสารที่นำเสนอออกไปจึงเป็นการอธิบายที่มีวัตถุประสงค์บางอย่างแฝงอยู่เรียกว่า กลวิธี สอดคล้องกับ จันทิมา อังคพนิกิจ เรื่องกลวิธีที่ปรากฏในถ่ายทอดทางภาษาเป็นถ้อยคำเพื่อสื่อไปยังผู้รับสาร คือ กลวิธีทางภาษา ซึ่งเป็นหนึ่งในกลวิธีของการผลิตตัวบท หมายถึงรวมทั้งวัจนภาษา และอวัจนภาษา ซึ่งปรากฏอยู่ทั่วไป และ

กิจกรรมการสื่อสารมักจะเจือปนด้วยกลวิธีทางภาษาที่แตกต่างกันไปด้วย นอกเหนือจากรูปแบบ หรือ แบบแผนของข้อความตามประเภทแล้ว ยังต้องมีระบบของ การเลือกใช้ภาษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์อีกด้วย (จันทิมา อังคพนิชกิจ, 2561) 3) การสรุปประเด็น สรุปความสำคัญต่อประเด็นหลักของเรื่อง แสดงความคิดรวบยอด สรุป และทั้งท้ายสร้างคำใหม่ให้จดจำ การจัดการการสื่อสาร ผู้ส่งสารใช้การจัดการสื่อสารในการวางแผนก่อนมีการจัดงานเทศน์มหาชาติ แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ สามารถเปลี่ยนวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้กลายเป็นโอกาสช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งวิธีการสรุปเรื่องในลักษณะดังกล่าวเสมือนการจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และทัศนคติซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์ เกี่ยวกับกระบวนการของการสรุปประเด็นของการเล่าเรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงจุดเน้นของเป้าหมายในการสรุปเรื่อง (อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์, 2558) และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จันทิมา อังคพนิชกิจ เกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติจะสะท้อนภาพวิถีการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในขณะเดียวกันก็ได้แฝงคุณธรรมที่ล้ำค่าในวิธีการคลี่คลายปมปัญหาด้วยวิธีที่แยบยลชาญฉลาด ทั้งนี้จะเป็นแนวทางสำคัญให้กับสังคมในยุคปัจจุบันที่กำลังประสบปัญหาเรื่องความขัดแย้ง การแก้ปัญหาโดยใช้การเทศน์มหาชาติจะช่วยซึมซับให้ผู้ที่ศึกษาได้มีคุณธรรมประจำใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่ตนอยู่ร่วมได้อย่างราบรื่น (จันทิมา อังคพนิชกิจ, 2561) โดยการสรุปประเด็นเป็นการสร้างความประทับใจให้กับคนฟัง เป็นการระดมคำพูดทั้งหมดให้มีน้ำหนักและเร้าใจให้ผู้ฟังกระทำการตามที่ต้องการ และควรยาวพอที่จะประมวลความคิดให้ชัดเจน เช่น การสรุปประเด็นเพื่อปิดเรื่องในเทศน์มหาชาติ เป็นการสรุปประเด็นที่ได้บรรยายมาแล้วเพื่อให้ผู้ฟังจดจำสอดคล้องหลักการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

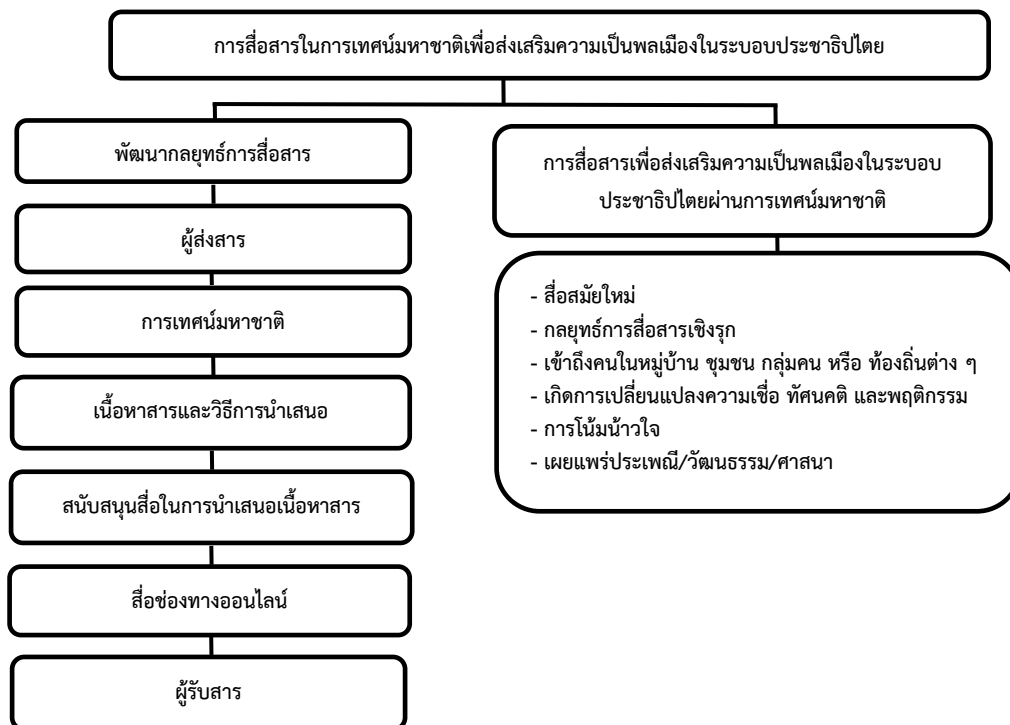
3. แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้ 1) กระตุ้นความสนใจด้วยผู้ส่งสารด้วยความน่าเชื่อถือและความมีชื่อเสียง ศักยภาพของการเทศน์มหาชาติในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โอกาสที่เอื้อให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วม และแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร คือ พระนักเทศน์ในสายตาของผู้ฟังในฐานะเป็นตัวแทนของวัดซึ่งจะมีลักษณะน่าเชื่อถือและความนิยมยอมรับกับมีชื่อเสียงในสายตาผู้ฟัง มีศักยภาพในการเข้าถึงผู้ฟังทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โอกาสในการมีส่วนร่วมของผู้ฟังเพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลในการรับรู้และช่วยให้เกิดความเข้าใจในความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ เสฐียร พันธงศรี ได้กล่าวไว้ว่า พระนักเทศน์มีบทบาทสำคัญเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา (เสฐียร พันธงศรี, 2516) และยิ่งสอดคล้องกับพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควรเป็นผู้ควรแก่การคำนับ ควรแก่ การต้อนรับ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นอนุบุญอันยอดเยี่ยมของโลก (ม.ม. (ไทย) 12/74/66) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คุณสมบัติของผู้เทศน์นั้นควรยึดแนวทางของพระพุทธเจ้า (ม.อ. (ไทย) 14/343/402) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระสงฆ์ผู้แสดงธรรมต้องมีคุณลักษณะ และเพียบพร้อมด้วยวิชา หมั่นอบรมฝึกฝนจิตของตนเอง มีจิตเมตตาต่อผู้ฟังเป็นการเสริมสร้างกำลังใจพระพุทธร่องค์ตรัสองค์แห่งพระธรรมถกไว้ 5 ประการ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/159/205) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาโพธิวงศาจารย์ และพระราชธรรมวาทิ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ใน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งมีหลายรูปแบบวิธีการไม่ว่าเป็นการเทศน์ การบรรยาย การปาฐกถา และวิธีการที่ได้ผลมากที่สุด คือ การเทศน์ หมายถึง การบอก การแสดง การแจกแจง การเปิดเผย การทำให้แจ่มแจ้งซึ่งพระธรรมคำ สอน และมีชื่อเรียกเฉพาะอย่างหนึ่งว่า การแสดงพระธรรมเทศนา การเทศน์เป็นเรื่องของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญ และศักดิ์สิทธิ์ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองตลอด 45 ปี อันเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามั่นคงตราบนานเท่านานนี้ ผู้เทศน์ คือ ผู้แทนพระพุทธเจ้า (พระมหาโพธิวงศาจารย์, 2563); (พระราชธรรมวาทิ (ชัยวัฒน์ ธมมวาทโน), 2549) และสอดคล้องกับองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส ได้ให้ความสำคัญของพระนักเทศน์ไว้ว่า พระนักเทศน์เป็นเพื่อนยามสบาย เป็นสหาย

ยามโศกศล เป็นมิตรนิจนิรันดร์ และเป็นมิ่งขวัญของปวงชน (องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส, 2549) และยังสอดคล้องกับพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ที่ว่าพระนักเทศน์ต้องยึดหลักแนวทางการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการความเป็นพลเมืองผ่านการเทศน์มหาชาติตามหลักการของพระพุทธเจ้า 4 ประการ (ที.สี. (ไทย) 92/198/161) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) 2) โน้มน้าวใจด้วยความหนักแน่นของข้อมูล โดยปกติผู้ฟังเทศน์มหาชาติมักเลื่อมใสเนื้อหาสารซึ่งสอดคล้องกับแนวคอดของ พชร บัวเพียร ที่ว่า ความรู้สึกนึกคิด ความสนใจของตน และสิ่งที่พิจารณาแล้วว่าเป็นประโยชน์แก่ตน และจะหลีกเลี่ยงการรับสารที่ขัดแย้งกับความรู้ ทศนคติ หรือความเชื่อของตน ดังนั้นพระนักเทศน์ควรคำนึงถึงประเด็นดังกล่าวและสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้ฟัง หรือ ในกรณีที่ต้องการสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้ฟังก็ควรระมัดระวังในการสร้างสารเพื่อให้ผู้ฟังเห็นประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ ลดการต่อต้าน และสร้างการยอมรับ โน้มน้าวใจด้วยความหนักแน่นของข้อมูลสอดคล้องกับเนื้อหาของสารจะครอบคลุมความรู้ ความคิดและประสบการณ์ที่มนุษย์ต้อง การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเพื่อความเข้าใจร่วมกัน (พชร บัวเพียร, 2537) 3) ใช้สื่อหลายช่องทาง/หลากหลาย จากพัฒนาการของการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารในปัจจุบัน มีสื่อใหม่เป็นเทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่อำนวยความสะดวก รวดเร็วในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เช่น คอมพิวเตอร์ และโมบายล์โฟน รวมไปถึงระบบโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อสารใหม่ในยุคปัจจุบัน หากสามารถนำแนวทางการเผยแผ่เหล่านี้ไปใช้จะเป็นประโยชน์ในการสื่อสารในวงกว้างที่ได้ทั้งประโยชน์ ประหยัด และสอดคล้องกับกาลสมัยได้อย่างแท้จริงใน การเผยแผ่การเทศน์มหาชาติผ่านอุปกรณ์ที่พกพาได้สะดวกอย่างสมาร์ตโฟน หรือ แท็บเล็ตที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) และ ยูทูบ (YouTube) แพลตฟอร์มเหล่านี้สามารถทำให้ผู้คนรู้สึกมีส่วนร่วมได้มากกว่าการรับชมทางโทรทัศน์ทั่วไปโดยผู้ที่เลื่อมใสชมผ่านทางออนไลน์นั้นสามารถแสดงความคิดเห็นส่วนตัวในการเปิดรับข้อมูลจากหลายแหล่งช่องทางการเผยแผ่ต้องให้สอดคล้องกับสภาพสังคมยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Dominick, J. R. ที่กล่าวว่า การสื่อสารที่สมบูรณ์จะต้องมีผู้ส่งสารและผู้รับสารเพื่อทำหน้าที่ในการสื่อสารระหว่างกัน โดยผ่านช่องทางการสื่อสารหรือที่เรียกว่าตัวกลางเชื่อมต่อกันให้สามารถส่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากต้นทางไปยังปลายทางได้ข้อมูลข่าวสารที่รับส่งถึงกันนั้นอาจเป็นสัญญาณภาพ เสียง หรือ ข้อมูลซึ่งจะต้องส่งจากต้นทางไปยังปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้ส่งสารส่งสารอย่างมีวัตถุประสงค์ชัดเจนผ่านสื่อหรือช่องทางที่เหมาะสมถึงผู้รับสารที่มีทักษะใน การสื่อสารและมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกัน กระบวนการซึ่งองค์การที่มีโครงสร้างการทำงานที่ซับซ้อนอาศัยเครื่องมือหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งชนิดในการผลิตและส่งข่าวสารซึ่งมีความเป็นสาธารณะไปยังกลุ่มผู้รับสารจำนวนมากซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ และอาศัยการจัดกระจายในพื้นที่ต่าง ๆ (Dominick, J. R., 2005) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Tubbs, S. L. & Moss, S. ที่กล่าวว่าการสื่อสารซึ่งเกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการนำการสื่อสารโทรคมนาคมมาผสมกับระบบคอมพิวเตอร์ จึงเกิดเครือข่ายการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงในรูปแบบของเครือข่ายอัจฉริยะ ซึ่งมีได้เป็นเพียงเทคโนโลยีแต่ถือเป็นแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่สำคัญยิ่ง (Tubbs, S. L. & Moss, S., 2000) เครือข่ายการสื่อสารดังกล่าวส่งผลต่อการสื่อสารทั้งในแง่ความสะดวก ความรวดเร็ว และปริมาณข้อมูลข่าวสารที่สื่อสารระหว่างกัน ได้แก่ การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (internet) การส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) การประชุมทางไกล (teleconferencing) และการทำงานทางไกล (telecommuting) เป็นต้น 4) หลักการทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสารและวิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบด้วยการส่งเสริมให้ประเด็นเนื้อหา และวิธีการนำเสนอมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น โดยจะยึดหลักการทางพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมประเด็นเนื้อหาและวิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2544) ได้แก่ ด้านสันตัสสนา

ด้านสมาทปนา ด้านสมุตเตชนา และด้านสัมปหังสนา สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชธรรมวาที ที่เสนอไว้ว่า พระนักเทศน์เป็นเพื่อนยามสบาย เป็นสหายยามโศกศัล เป็นมิตรนิจันรินทร์ และเป็นมิ่งขวัญของปวงชน (พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน), 2549) และยังสอดคล้องกับองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส ที่ว่า พระผู้เทศน์จึงมีอิทธิพลต่อผู้ฟังธรรม และต้องยึดหลักแนวทางการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการความเป็นพลเมืองผ่านการเทศน์มหาชาติตามหลักการของพระพุทธเจ้า 4 ประการ (องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส, 2548) (ที.สี. (ไทย) 92/198/161) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งได้สามารถเขียนเป็นรูปโมเดลได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย พบว่า การเทศน์มหาชาติ เป็นการสื่อสารระดับชุมชนซึ่งแน่นอนว่ามีจำนวนคนที่มากกว่าการสื่อสารกลุ่มย่อย โดยอาจเป็นไปได้ในรูปแบบกลุ่มชุมชน พื้นที่ และตำบล หรือ ท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมให้คล้อยตามกัน เนื่องจากอิทธิพลต่อ การดำเนินชีวิตของชาวพุทธ เป็นวิถีชีวิตที่ผูกพันใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยผ่านการแสดงธรรมในรูปแบบเทศนา วิธีการเทศน์ที่มีความเหมาะสมย่อมสามารถสื่อสารสอดแทรกความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยไปในหมู่ประชาชนได้เป็นอย่างดี ด้านเนื้อหาสาร ผู้สื่อสารมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับสารเข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟังเทศน์มหาชาติ เพื่อให้เข้าถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านความเป็นพลเมืองผ่านกิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้น ให้ตระหนักถึงการตั้งมั่นในศีลธรรม มีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย และมีความซื่อสัตย์ มีความเสียสละ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม มีส่วนร่วมการเมืองการปกครองยึดสันติวิธี และเคารพความแตกต่างด้านวิธีการนำเสนอ โดยการการเปิดเรื่อง หรือ เข้าสู่เนื้อเรื่อง เนื้อหาต้องมีความชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วน เป็น

เรื่องราวเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องด้านการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโดยมีความหมายแฝงไว้เพื่อให้อำนาจ ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ให้ภาพพจน์ ใช้ลีลาภาษาประดับคำ และประยोज์ให้เกิดความงามในลักษณะด้านภาพพจน์ การสรุปประเด็น สรุปความสำคัญต่อประเด็นหลักของเรื่อง แสดงความคิดรวบยอด เพื่อสร้างคำใหม่ให้จดจำ การจัดการการสื่อสาร ผู้ส่งสารใช้การจัดการสื่อสารในการวางแผนก่อนมีการจัดงานเทศน์มหาชาติ แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ สามารถเปลี่ยนวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้กลายเป็นโอกาสช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติ คือ การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารให้เข้าถึงคนในหมู่บ้าน ชุมชน กลุ่มคน หรือท้องถิ่น เพื่อส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมให้คล้อยตามกัน เป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยไม่ปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร ลักษณะเปิดกว้าง โดยใช้การพัฒนาสังคมสนับสนุนสื่อในการนำเสนอเนื้อหาสาระได้อย่างเหมาะสมเข้ากับยุคสมัย และการใช้สื่อทางช่องทางออนไลน์ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เฟซบุ๊ก (Facebook) และยูทูบ (YouTube) กับหลักการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบด้วยการส่งเสริมให้ประเด็นเนื้อหา และวิธีการนำเสนอมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ประเด็นเนื้อหาสาระ มีการแลกเปลี่ยนอุดมการณ์ การปรึกษาหารือร่วมกันผ่านการเทศน์มหาชาติเป็นการพัฒนาความเข้าใจ และการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนการฟังเทศน์มหาชาติ จึงเป็นการเจริญกุศล สติปัญญา และการสวดธรรมได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมการเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย แบ่งเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1.1) ด้านกาย 1.2) ด้านจิตใจ 1.3) ด้านสังคม และ 1.4) ด้านปัญญา 2) วิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 2.1) การเปิดเรื่องหรือเข้าสู่เนื้อเรื่อง ได้แก่ 2.1.1) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวแสดงความยินดีและการอนุโมทนาบุญต่อผู้ฟัง 2.1.2) การเปิดเรื่องด้วยสถานการณ์ที่สอดคล้องกับการบรรยาย โดยสอดแทรกหลักธรรม 2.1.3) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่บรรยาย และการเข้าสู่เนื้อหาที่บรรยายทันที และ 2.1.4) การเปิดเรื่องด้วยบทนมัสการตามด้วยพุทธภาษิต 2.2) เนื้อหาของเรื่อง หรือ การดำเนินเรื่อง เป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังตระหนักถึงที่ต้องการนำเสนอ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในอนาคต 2.3) การสรุปประเด็น มี 2 ลักษณะที่เป็นที่นิยม ได้แก่ 2.3.1) การเทศน์มหาชาติแบบเรียงกัน และ 2.3.2) การเทศน์มหาชาติแบบประยุกต์ 3) แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีแนวทางอย่างเป็นระบบ ดังนี้ 3.1) กระตุ้นความสนใจจากผู้ส่งสารด้วยความน่าเชื่อถือและความมีชื่อเสียง 3.2) โน้มน้าวใจด้วยความหนักแน่นของข้อมูล 3.3) ใช้สื่อและเทคโนโลยีทันสมัยหลากหลายช่องทาง จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) หน่วยงานหรือองค์กรประชาธิปไตย และภาคประชาชน ควรมีแผนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดวัตถุประสงค์สามารถวัดได้สอดคล้องกับความเป็นพลเมือง การมีสิทธิเสรีภาพ 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ควรสนับสนุนให้พลเมืองตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม แสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการรักษาสิทธิต่าง ๆ ของตน รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดย การแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเมืองภาคตัวแทน ต้องมีแผนพัฒนาผู้นำทำหน้าที่ในการสนับสนุนดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยให้ความรู้ในเนื้อหาหลักธรรมคำสอนที่ถูกต้อง รวมถึงการพัฒนาการใช้สื่อรูปแบบใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมในการรับสื่อของผู้รับสาร และการพัฒนาบทบาทของวัดให้เป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นที่รวมใจของประชาชน ทำหน้าที่ทั้งศาสนา การศึกษา และวัฒนธรรมในการปฏิบัติกิจกรรม และข้อเสนอแนะใน

การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในมิติของสภาพการณ์และปัญหาของหน่วยงาน หรือ องค์กรประชาธิปไตย และภาคประชาชน การเมืองภาคตัวแทนพร้อมเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา และการส่งเสริมภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยศึกษาหาวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระตามประเภทของสื่อสมัยใหม่ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาประเด็นเนื้อหาสาระ วิธีการนำเสนอสาร และแนวทางการพัฒนาเฉพาะเรื่องเท่านั้น และควรศึกษาประเด็นในมิติด้านอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา อังคพนิชกิจ. (2561). การวิเคราะห์ข้อความ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. (2552). การใช้สื่อบูรณาการเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย. Veridian E-Journal, 5,(1), 150-162.
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชิต แสงมเหหมัด. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย เผยแพร่ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ.
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่คน. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ. (2544). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- พชร บัวเพียร. (2537). นิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสกายบุ๊คส์จำกัด.
- พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ (กนต์ลีโล). (2553). สืบสานการเทศน์มหาชาติ. กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรสโปรดักส์.
- พระครูโสภณปริยัตยานุกิจ (อาทิตย) และคณะ. (2564). ทักษะการใช้ชีวิตในสถานการณ์โควิด 19 ตามหลักพุทธจิตวิทยา. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 399-411.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์. (2563). วิถีชีวิตใหม่ New Normal. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2564 จาก <https://siamrath.co.th/n/166631>
- พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน). (2549). ลีลาวาทีธรรม. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระอัครเดช ญาณเตโช (โลกะผล). (2557). พุทธปรัชญาการศึกษา. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 4(2), 49-62.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชเกล้า กองแก้ว. (2559). ความเป็นพลเมืองไทย: แนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนสังคม ในหลักสูตรการปกครองกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 59 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2559-2560. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิชาการครองกันประเทศ.
- วรารณ สามโกเศศ. (21 เมษายน 2564). “การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียน.”. มติชน, หน้า 2.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2555). วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไท. ใน สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 เรื่อง ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

- เสฐียร พันธงชัย. (2516). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: ผดุงวิทยาการพิมพ์.
- องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส. (2548). ศิลปะการเทศนา. กรุงเทพมหานคร: หจก.สามลดา.
- _____. (2549). วิชาการเทศนา. กรุงเทพมหานคร: หจก.สามลดา.
- อนุก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). การเมืองภาคพลเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อภิชาติ ดำดี. (2549). หลักพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์
แก่นจันทร์.
- อรรณพ ปิณฑน์โอวาท. (2549). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์. (2558). การเล่าเรื่องทางนิเทศศาสตร์: ศึกษาจากงานวิจัย. วารสารนิเทศศาสตร์และ
นวัตกรรม นิต้า, 2(1), 31-58.
- Clevenger, T. J. R. (1959). A synthesis of experimental research in stage fright. Quarterly journal of
speech, 45(1), 134-145.
- Dominick, J. R. (2005). Dynamics of mass communication: Media in the digital age. (8th ed.).
Boston: MA: McGraw-Hill.
- Jantawan, N. (2016). Democratic Citizenship: A Case Study of Undergraduates at the Main Campus of
Ramkhamhaeng University. Academic Journal Phranakhon Rajabhat University, 7(1), 103-113.
- Jensantikul, N. (2013). Social structure, role and public policy with the citizenship. Journal of
Liberal Arts Prince of Songkla University Hat Yai, 5(1), 49-62.
- Tubbs, S. L. & Moss, S. (2000). Human communication. Boston: MA: McGraw-Hill.

การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์
ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC
ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง*

A STUDY OF MATHEMATICAL CREATIVE PROBLEM SOLVING ABILITY OF GRADE
SEVENTH STUDENTS' BENCHAMARACHARUNGSARIT SCHOOL LEARNING
THROUGH THE DAPIC PROBLEM SOLVING PROCESS INTEGRATED WITH
BRAINSTORMING TECHNIQUES LEARNING MANAGEMENT

ณัฐพนธ์ พัฒนมะมนตรี*, ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี, สุนิสา สุมิรัตนะ

Nuttaphon Pattanamontree*, Chommanad Cheausuwantavee, Sunisa Sumirattana

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: nuttaphon.pat@brr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลองมีจุดมุ่งหมายดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองก่อนเรียนกับหลังเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองกับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ศึกษาแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม (SMTE) โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 36 คน ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง และแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t - test for dependent samples และ t - test for one sample ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์, กระบวนการแก้ปัญหา DAPIC, เทคนิคการระดมสมอง

Abstract

This is quasi - experimental research. with the following objectives: 1) to compare the mathematical creative problem solving ability of seventh grade students' Benchamaracharungsarit school before and after learning through the DAPIC problem solving process integrated with brainstorming techniques learning management; 2) to compare the mathematical creative problem solving ability of seventh grade students' Benchamaracharungsarit school after learning through the DAPIC problem solving process integrated with brainstorming techniques learning management with a criterion of 70%. The sample group in this research were 36 students in seventh grade students at Benchamaracharungsarit School, in the second semester of 2022 academic year, obtained by purposive sampling. The research tools include learning management plans, with the DAPIC problem solving process integrated with brainstorming techniques and a mathematical creative problem solving ability test. The data were analyzed by the arithmetical mean, standard deviation, and test hypotheses using a t - test for dependent samples and a t - test for one sample statistics. The results of the research were as follows: 1) the mathematical creative problem solving ability of seventh grade students after learning through the DAPIC problem solving process integrated with brainstorming techniques learning management was higher than before with a statistical significance of .05; 2) the mathematical creative problem solving ability of seventh grade students after learning through the DAPIC problem solving process integrated with brainstorming techniques learning management was higher than 70% criteria with a statistical significance of .05.

Keywords: Creative Problem Solving Ability, DAPIC Problem Solving Process, Brainstorming Techniques

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ตามวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2560 - 2579) ผู้สอนจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ตามมาตราที่ 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4), 2562) และในปัจจุบันหลายสถานศึกษามีการพิจารณาความพร้อมตามความถนัดหรือความสามารถของผู้เรียนเพื่อเข้าศึกษาต่อในแผนการเรียนต่าง ๆ ตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม (Science Mathematics Technology and Environment: SMTE) ซึ่งเป็นแผนการเรียนสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถทางสติปัญญาทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในระดับที่สูงกว่าปกติ อย่างไรก็ตามงานวิจัยของซิมป์สันและมาร์ตินสัน ได้กล่าวว่า หากสถานศึกษาไม่มีการจัดโครงการพิเศษได้ตามความสามารถของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษแล้ว ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษอาจรักษาความสามารถแม้แต่ความสามารถในระดับปานกลางไว้ไม่ได้ หากอยู่ในชั้น

เรียนปกติ และโดยสภาพทั่วไปของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษควรได้รับการตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้แตกต่างไปจากเด็กปกติ (อาพันธ์ชนิต เจนจิต, 2546) ดังนั้น การจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญเพราะเป็นวิชาที่มีบทบาทช่วยให้มนุษย์มีการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน ยิ่งไปกว่านั้นคณิตศาสตร์ทำให้มนุษย์สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างรอบคอบ วางแผน หรือตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนสามารถพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ให้มากขึ้นได้ นอกจากนี้คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สำหรับผลการจัดการศึกษาของประเทศไทยในทุกระดับชั้นยังเป็นปัญหาโดยเฉพาะในด้านคุณภาพ ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะและทักษะอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) เห็นได้จากการประเมินของโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง (โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) โดยเน้นประเมินการคิดในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พบว่า การประเมิน PISA 2003 ที่เน้นการวัดสมรรถนะในการแก้ปัญหา มีเพียงร้อยละ 41 ที่แก้ปัญหาในลักษณะที่ตรงไปตรงมาได้เท่านั้นหรือไม่สามารถแก้ปัญหาได้เลย (สุนีย์ คล้ายนิล และคณะ, 2549) เช่นเดียวกับการประเมิน PISA 2012 ที่เน้นการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) เป็นหลัก ซึ่งเป็นความสามารถในการใช้เหตุและผลทางคณิตศาสตร์ ใช้แนวคิด วิธีการ ข้อเท็จจริง และเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ เพื่อบอก อธิบาย และคาดการณ์หรือพยากรณ์เรื่องราวหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เผชิญหน้าได้ พบว่า มีนักเรียนร้อยละ 50 ที่รู้คณิตศาสตร์ไม่ถึงระดับพื้นฐานที่ควรจะมี (ระดับที่ 2) ซึ่งมีจำนวนมากกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD (โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557) สำหรับการประเมิน PISA 2018 นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยในด้านคณิตศาสตร์ ต่ำกว่าประเทศสมาชิก OECD (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564) ซึ่งผลการประเมิน PISA ของประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์และการอ่านมีแนวโน้มลดลง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2567) จึงชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนไม่สามารถทำให้นักเรียนไทยยังมีความรู้ ทักษะ หรือพัฒนาการคิดให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในโลกซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง นั่นหมายความว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนไทยอยู่ในระดับที่ไม่ดีนัก

การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์โดยผู้แก้ปัญหาสามารถหาวิธีหรือแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย และสามารถตัดสินใจเลือกวิธีในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมจนได้คำตอบของปัญหาอย่างถูกต้องหรือเหมาะสม จึงทำให้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์เป็นทักษะการคิดขั้นสูงที่สำคัญและสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นกับนักเรียนและมีการนำแนวคิดไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เนื่องจากการคิดดังกล่าวเป็นลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ (Hongwon, K. et al., 2003); (Treffinger, D. J. & Isaksen, S. G., 2005); (การดี กำภู ณ อยุธยา, 2560) จึงทำให้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผ่านการทำกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ และเมื่อพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียนประเทศไทย พบว่า ผู้เรียนเริ่มมีพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แล้วลดลงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (อารี พันธุ์ณี, 2557) ในขณะที่เด็กที่มีอายุ 12 ปีขึ้นไป กำลังเข้าสู่ขั้น Formal Operation Stage ซึ่งเป็นการพัฒนา

ความคิดที่เป็นเหตุและเป็นผลอย่างเป็นระบบมากกว่าแต่ก่อน สามารถคาดคะเน ตั้งสมมติฐาน แยกความจริงกับสิ่งที่เป็นการอนุมานได้ รวมถึงมีการคิดเชิงนามธรรม (อาพันธ์ชนิต เจนจิต, 2546) ทำให้การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ควรที่จะพัฒนาผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้ปรับข้อคำถามจากแบบทดสอบของงานวิจัยอาพันธ์ชนิต เจนจิต (อาพันธ์ชนิต เจนจิต, 2546) โดยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม จำนวน 68 คน แสดงการหาผลรวมของมุมภายในของรูปร่างจำนวน 1 ช่องให้ได้หลากหลายวิธี พบว่า นักเรียนร้อยละ 86.76 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ไม่สามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ หรือไม่สามารถหาวิธีในการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม มีปัญหาในด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์

กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาขั้นตอนของกระบวนการดังกล่าว พบว่า มีความคล้ายคลึงกับขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่นักการศึกษาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาในรายวิชาคณิตศาสตร์โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา (อัมพร ม้าคนอง, 2559) เพราะ กระบวนการแก้ปัญหา DAPIC มีความยืดหยุ่นและไม่ซับซ้อน ทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ด้วยตนเอง เมื่อผู้เรียนเผชิญกับปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อน จะสามารถพิจารณาลงข้อสรุปและตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (วัชรพล จันทรวงศ์, 2562) อย่างไรก็ตาม กระบวนการแก้ปัญหาดังกล่าวอาจไม่ทำให้นักเรียนได้ฝึกให้ผู้เรียนได้เห็นแนวทางวิธีการ หรือยุทธวิธีในการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย เทคนิคการระดมสมอง (Brainstorming techniques) จึงเป็นเทคนิคหนึ่งที่ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีการคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น เนื่องจากการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อให้ได้ความคิดที่มีความแตกต่างมากที่สุด การไม่วิพากษ์วิจารณ์หรือตัดสินถูกผิดและเปิดโอกาสให้สมาชิกได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนกันอย่างเต็มที่ เทคนิคการระดมสมองจึงเป็นหัวใจสำคัญของ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนเพื่อให้สามารถหาวิธีในการแก้ปัญหาได้อย่างมีคุณภาพและเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ (Arivananthan, 2015); (สุวิทย์ มูลคำ, 2550) นอกจากนี้ ยังสามารถพัฒนาให้นักเรียนตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองหลังเรียนกับก่อนเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองกับเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experiment Research) โดยมีแบบแผนการทดลองเป็น One Group Pretest - Posttest Design

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ศึกษาในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 ห้อง โดยโรงเรียนจัดห้องเรียนเรียงตามลำดับคะแนนสอบเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ศึกษาในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 36 คน ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ (Power Analysis) สำหรับการใช้ t - test for dependent กำหนดสมมติฐานเป็นทางเดียว (One - tailed test) สถิติทดสอบ (Statistics test) คือ Mean : Difference between two dependent means (Match pair) ในการกำหนดขนาดอิทธิพล (Effect size) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยของสมเสมอ ทักขิน เนื่องจากระบบการจัดการเรียนรู้มีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยนี้และศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์เช่นกัน พบว่า ค่าขนาดอิทธิพล เท่ากับ 4.3396 ความคลาดเคลื่อน .05 และค่าอำนาจการทดสอบ .95 (สมเสมอ ทักขิน, 2560) คำนวณด้วยโปรแกรม G*Power Version 3.1.9.6 ได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 3 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อป้องกันการสูญหายหรือหยุดการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงให้สอดคล้องกับการวิจัยในสถานการณ์จริง เนื่องจาก ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้เป็นห้องเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 1 ห้องเรียน โดยพิจารณาห้องที่มีคะแนนสอบเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง และแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดในการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง

1.1 ศึกษาหลักสูตรสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการของกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC และเทคนิคการระดมสมอง รวมทั้งศึกษาความหมายองค์ประกอบ และการประเมินผลที่เกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์

1.2 จัดทำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงใบกิจกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนการจัดการเรียนรู้

1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม ก่อนนำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม โดยแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 แผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.67 - 4.84 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.19 - 0.29

1.4 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด โดยมีครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีวิทยฐานะตั้งแต่ครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 ท่าน เข้าร่วมสังเกตการณ์ และปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของครูผู้เข้าร่วมสังเกตการณ์ แล้วจึงนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์

2.1 ศึกษาความหมาย องค์ประกอบ และการวัดประเมินผลเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดความหมาย องค์ประกอบ และเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล และศึกษาลักษณะข้อคำถามที่ใช้ในการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 เสนอตารางวิเคราะห์ข้อสอบต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อพิจารณาความเหมาะสม และดำเนินการสร้างแบบทดสอบตามตารางวิเคราะห์ข้อสอบ โดยแบบทดสอบดังกล่าวเป็นแบบอัตนัย ชนิดเขียนตอบ พร้อมทั้งสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบบรูบิก

2.3 นำแบบทดสอบและเกณฑ์การให้คะแนนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ก่อนที่จะนำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ (IOC) และความเหมาะสมของสถานการณ์ปัญหา พร้อมทั้งปรับปรุงข้อคำถาม สถานการณ์ปัญหา และเกณฑ์การให้คะแนนตามข้อเสนอแนะ โดยข้อคำถามของแบบทดสอบดังกล่าวทั้ง 3 สถานการณ์มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 และสถานการณ์ปัญหาทั้ง 3 สถานการณ์มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ย ตั้งแต่ 4.65 - 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.34 - 0.60

2.4 ทดลองใช้แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อหาค่าความยากง่ายและอำนาจจำแนก และคัดเลือกสถานการณ์ปัญหจำนวน 3 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 8 ข้อ โดยแบบทดสอบดังกล่าวมีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.53 - 0.64 ค่าอำนาจจำแนก (D) ตั้งแต่ 0.33 - 0.59 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.75 แล้วนำแบบทดสอบดังกล่าวไปใช้เก็บข้อมูลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เลขที่ SWUEC - G - 201/2566X และดำเนินการเก็บรวบรวม ดังนี้

1. ปฐมนิเทศนักเรียน เพื่อชี้แนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง

2. วัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ด้วยแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ก่อนการทดลอง โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง 40 นาที

3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้สร้างไว้ จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งหมด 12 คาบเรียน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

4. ภายหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง ผู้วิจัยดำเนินการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ด้วยแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ หลังการทดลอง โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง 40 นาที และนำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ แล้วนำไปสรุปผลและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้

1. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง โดยใช้ค่าสถิติ t - test for dependent samples

2. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ค่าสถิติ t - test for one sample

ผลการวิจัย

การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง แสดงผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง

ความสามารถในการแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ ทางคณิตศาสตร์	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	p - value (1 - tail)
ก่อนเรียน	36	48	22.56	5.10	21.53*	.000
หลังเรียน	36	48	38.97	4.56		

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อมูลจากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 22.56 และ 38.97 ตามลำดับ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 5.10 และ 4.56 ตามลำดับ

2. ผลเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง กับเกณฑ์ร้อยละ 70 แสดงผลตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ทดลองหลังเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	เกณฑ์ร้อยละ 70	T	p - value
	36	48	38.97	4.56	33.60	7.07*	.000

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อมูลจากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.97 คิดเป็นร้อยละ 81.19 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.56

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่มีความยืดหยุ่น มีลำดับขั้นตอนเพื่อให้การแก้ปัญหามีชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาด้วยตนเอง เช่นเดียวกับชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ ที่ได้อธิบายว่า นักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยฝึกปฏิบัติจะทำให้ได้เรียนรู้และปฏิบัติงานพร้อมทั้งมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าการเรียนรู้จากทฤษฎีหรือหลักการเพียงอย่างเดียว (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552) การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่า กระบวนการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยเลือกใช้นั้นไม่เพียงแต่ต้องการผลลัพธ์ของสถานการณ์ปัญหา แต่ยังเน้นที่กระบวนการแก้ปัญหาตามลำดับขั้นตอน สอดคล้องกับ ฮัลมอส ที่กล่าวว่า กระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (สายใจ ปิยะกาฬัง, 2561) เช่นเดียวกับ เดช บุญประจักษ์ ที่ได้ให้ข้อสังเกตว่าการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์พัฒนาได้โดยเริ่มจากการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ รวมถึงการปรับรูปแบบวิธีการคิดแก้ปัญหาให้มีวิธีการที่หลากหลาย (เดช บุญประจักษ์, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยครั้งนี้ที่ผู้วิจัยใช้สถานการณ์ในชีวิตจริงและมีลักษณะปัญหาปลายเปิด กล่าวคือ มีทั้งสถานการณ์ปัญหาที่มีทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ที่หลากหลาย หรือสถานการณ์ปัญหาที่มีกระบวนการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย จึงทำให้นักเรียนมีวิธีการในการแก้ปัญหาที่หลากหลายขึ้น จึงทำให้นักเรียนสามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม สอดคล้องตามแนวคิดของซอเอ็นเฟลด์ ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของสถานการณ์ปัญหาเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะนำไปสู่การหาวิธีที่หลากหลายและเทคนิคในการแก้ปัญหาให้สำเร็จได้ ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีโอกาสในการตัดสินใจเลือกแนวคิด วิธีการ หรือยุทธวิธีในการแก้ปัญหา (สายใจ ปิยะกาฬัง, 2561) เช่นเดียวกับ ชญาภา ใจโปรง ที่กล่าวว่า เมื่อนักเรียนมีประสบการณ์ในการแก้สถานการณ์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่สามารถเลือกใช้กลยุทธ์ได้มากกว่าหนึ่งกลยุทธ์มากขึ้น จึงทำให้นักเรียนสามารถเลือกกลยุทธ์ที่หลากหลายนั้นได้อย่างเหมาะสม (ชญาภา ใจโปรง, 2554) ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองอย่างต่อเนื่อง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยทุกแผนการจัดการเรียนรู้ดำเนินการขั้นตอนเหมือนกันในระยะเวลาที่นานพอ สอดคล้องกับ อุดม กาญจนจันทร์ ที่ให้เหตุผลสนับสนุนไว้ว่า ผู้เรียนที่ได้เผชิญกับปัญหาและได้แก้ปัญหามำเสมอในช่วงเวลาเรียนจะทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหา มากกว่านักเรียนที่มีโอกาสได้เผชิญปัญหาน้อยหรือพบเพียงบางช่วงของการเรียนจึงส่งผลทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาทุกขั้นตอน (อุดม กาญจนจันทร์, 2556) ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความคุ้นชินกับ

กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ เช่นเดียวกับ มนต์ลี สิทธิประเสริฐ และ ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี ที่ได้ฝึกฝนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างดี (มนต์ลี สิทธิประเสริฐ และ ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี, 2560) นอกจากนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ถูกสร้างขึ้นบนฐานวิชาการ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ กระบวนการแก้ปัญหา DAPIC และเทคนิคการระดมสมอง และนำความรู้ดังกล่าวมากำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ และได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ในการประเมินความเหมาะสม และนำแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาปรับให้สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน ก่อนจะนำไปทดลอง

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง ซึ่งกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC เป็นกระบวนการที่พัฒนาทางด้านการแก้ปัญหของนักเรียน ส่วนเทคนิคการระดมสมองมีส่วนช่วยพัฒนาในด้านการคิดสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง ทำให้ขั้นตอนในกระบวนการดังกล่าวมีลักษณะคล้ายคลึงกับกระบวนการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ มีการสร้างข้อตกลงและทำความเข้าใจปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนภายในกลุ่มร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเพื่อระบุสิ่งที่สถานการณ์ปัญหาต้องการ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหา เพราะถ้านักเรียนระบุสิ่งที่สถานการณ์ปัญหาต้องการไม่ชัดเจนหรือไม่ถูกต้องจะส่งผลให้การตอบคำถามสุดท้ายของนักเรียนอาจไม่ถูกต้อง เช่นเดียวกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ได้กล่าวว่า การกำหนดสถานการณ์ปัญหาให้มีความชัดเจนถือว่าเป็นขั้นที่สำคัญที่สุด เพราะช่วยให้นักเรียนมีกระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาในลำดับถัดไปอย่างถูกต้อง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555) นักเรียนมีการเข้าถึงปัญหาโดยให้นักเรียนภายในกลุ่มร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อระบุข้อมูลที่สำคัญในการแก้สถานการณ์ พร้อมทั้งระบุข้อมูลที่จะต้องหาเพิ่มเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา ตลอดจนระบุความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของสถานการณ์ปัญหาเพิ่มมากขึ้น เพราะนักเรียนได้ตัดข้อมูลต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็นต่อการแก้ปัญห่ออก รวมถึงเป็นแนวทางในการหาวิธีการแก้ปัญหาจากสิ่งที่นักเรียนต้องการหาข้อมูลเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริงที่ทำให้นักเรียนรู้สึกง่ายต่อการทำความเข้าใจ สอดคล้องกับทรงยศ สกุลยา และ วรินทร์ สุภาพ ได้อธิบายว่า การออกแบบสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและใกล้ตัวนักเรียน จะทำให้นักเรียนสามารถทำความเข้าใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในกลุ่มหรือภายในชั้นเรียน จนเกิดความคุ้นเคยซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำแบบทดสอบ (ทรงยศ สกุลยา และวรินทร์ สุภาพ, 2563) นักเรียนมีการวางแผนในการแก้ปัญหา โดยนักเรียนแต่ละคนหาแนวคิด วิธีการ หรือยุทธวิธีเพื่อการแก้ปัญหาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ตามเวลาที่ครูกำหนด เมื่อหมดเวลานักเรียนภายในกลุ่มร่วมกันระดมสมองที่นักเรียนได้คิดไว้ก่อนหน้านี้โดยไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์หรือตัดสินใด ๆ รวมถึงแนวคิด วิธีการ หรือยุทธวิธีอื่น ๆ ที่ร่วมกันคิดภายในกลุ่มเพิ่มเติม และค่อยร่วมกันพิจารณาเพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด ในขั้นนี้เป็นการพัฒนาทางด้านการคิดคล่องในการหาวิธีการหรือยุทธวิธีในการแก้ปัญหา หากคิดได้จำนวนมาก ก็จะมีโอกาสได้วิธีการหรือยุทธวิธีที่ใช้ในการแก้ปัญหาย่างเหมาะสมมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของกิษเรเลียส ได้กล่าวว่า ความสำเร็จในการแก้ปัญหาไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะขึ้นอยู่กับทางเลือกใช้วิธีการในการแก้สถานการณ์ปัญหาด้วย (เดช บุญประจักษ์, 2561) เช่นเดียวกับงานวิจัยของทิพย์วรรณ จันทร์เขียว ที่ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนสามารถเสนอแนวคิดแก้ปัญหาของตนเองได้ และมีการรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนคนอื่น ๆ ภายในชั้นเรียนแล้ว จะทำให้นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และมีวิธีดำเนินการแก้ปัญหาที่เป็นระบบ (ทิพย์วรรณ จันทร์เขียว, 2564) การใช้เทคนิคการระดมสมองจึงถือว่าเป็นเทคนิคที่มีส่วนช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ทาง

คณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น เพราะนักเรียนจะได้เห็นแนวคิดที่มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ของชินสรา เมธภัทรหิรัญ ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก รวมถึงความคิดเห็นของผู้อื่น ปรับปรุงแก้ไขเมื่อเกิดข้อผิดพลาด (ชินสรา เมธภัทรหิรัญ, 2563) อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้ นักเรียนบางส่วนไม่สามารถเขียนอธิบายวิธีการในการแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน แต่จากการสังเกตระหว่างการจัดการเรียนรู้ นักเรียนสามารถพูดหรืออธิบายเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาให้กับครูหรือเพื่อนภายในกลุ่มให้มีความเข้าใจตรงกันได้ คล้ายคลึงกับการวิจัยของสมเสมอ ทักชิน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เป็นกลุ่มทดลองมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในด้านการวางแผนแก้ปัญหาต่ำกว่าเกณฑ์ ไม่สามารถระบุขั้นตอนการแก้ปัญหาอาจเป็นเพราะนักเรียนขาดความคิดที่ละเอียดและซับซ้อนในการคิดปัจจัยหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องสำหรับการแก้ปัญหา หลังจากวางแผนเสร็จเรียบร้อยแล้วนักเรียนจะต้องปฏิบัติตามแผน (สมเสมอ ทักชิน, 2560) ซึ่งนักเรียนจะต้องเขียนแสดงวิธีการแก้ปัญหาตามที่นักเรียนแผนที่ได้เลือกไว้นั้น ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องแสดงวิธีทำเหมือนโจทย์ปัญหาที่นักเรียนคุ้นเคย ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นร่องรอยการคิดของนักเรียน ซึ่งสามารถเขียนสื่อสารหรืออธิบายให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจได้ตรงกัน สอดคล้องงานวิจัยของทิพวรรณ เหมอารัญ และคณะ ที่อธิบายว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างสร้างสรรค์ได้นั้นจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่ดีก่อน จึงจะนำความรู้ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และประสบการณ์ที่ผ่านมาใช้แก้ปัญหา (ทิพวรรณ เหมอารัญ และคณะ, 2561) สุดท้ายนักเรียนมีการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนคำตอบที่ได้ของแต่ละกลุ่ม และร่วมกันพิจารณาถึงความเหมาะสมหรือความถูกต้องของคำตอบ โดยแต่ละกลุ่มนำเสนอการแก้ปัญหาและคำตอบที่ได้ จากนั้นครูและนักเรียนสรุปการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งทำให้นักเรียนได้ทบทวนหรือตรวจสอบวิธีคิดของตนเองหรือเพื่อนในกลุ่มจากร่องรอยที่ได้ดำเนินการไว้ในขั้นก่อนหน้า อย่างไรก็ตาม นักเรียนบางส่วนตรวจสอบคำตอบของสถานการณ์ปัญหาที่มีคำตอบถูกหลายคำตอบได้ไม่ชัดเจนนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักเรียนคุ้นชินกับการตรวจสอบคำตอบของปัญหาที่มีคำตอบถูกเพียงคำตอบเดียว สอดคล้องกับธีรพล พากเพียรกิจ และจินดิษฐ์ ลออปักชิน ที่ได้ให้ข้อสังเกตว่า นักเรียนมีปัญหาในด้านการตรวจสอบการแก้สถานการณ์ปัญหามากที่สุด (ธีรพล พากเพียรกิจ และจินดิษฐ์ ลออปักชิน, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง สามารถทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นได้ โดยการจัดการเรียนรู้อย่างกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC กับขั้นตอนของเทคนิคการระดมสมอง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง
ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์สามารถนำการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองไปใช้กับนักเรียนที่มีจำนวนไม่มาก เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและครูผู้สอนสามารถติดตามการทำงานและให้คำแนะนำกับนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด และครูผู้สอนควรให้เวลากับนักเรียนในการดำเนินแต่ละขั้นตอนอย่างเพียงพอ และต้องใช้กระบวนการดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นชิน 2) สถานการณ์ปัญหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ควรเป็นสถานการณ์ปัญหาที่

มีกระบวนการและผลลัพธ์ของสถานการณ์มีความหลากหลาย มีการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของนักเรียน และควรเป็นสถานการณ์ที่นักเรียนสามารถใช้ความรู้ที่เคยเรียนมาในการแก้ปัญหา รวมทั้งครูควรคาดเดาวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบที่อาจจะเกิดขึ้นให้ได้มากที่สุด ในกรณีที่ครูใช้สถานการณ์ที่มีคำตอบถูกต้องหลายคำตอบ ครูควรเน้นการอภิปรายเกี่ยวกับการตรวจสอบคำตอบในชั้นเรียนด้วย เนื่องจากนักเรียนไม่คุ้นชินกับการตรวจสอบคำตอบของสถานการณ์ปัญหาในลักษณะดังกล่าว 3) ระหว่างการจัดการเรียนรู้ หากนักเรียนไม่สามารถดำเนินการแก้สถานการณ์ปัญหาได้ครูควรที่จะใช้คำถามกระตุ้นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป และครูควรเสริมแรงกับนักเรียนเท่าที่จำเป็น ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมองกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับกลุ่มนักเรียนทั่วไปหรือกลุ่มนักเรียนที่มีพื้นฐานทางคณิตศาสตร์อ่อน 2) ควรศึกษากระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ร่วมกับเทคนิคการระดมสมอง กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ ความสามารถในการสื่อสาร สื่อความหมาย และนำเสนอ ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม หรือความสุขในการเรียน

เอกสารอ้างอิง

- โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ นักเรียนรู้อะไร และทำอะไรได้บ้าง. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- _____. (2561). ผลการประเมิน PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์ ความเป็นเลิศและความเท่าเทียมทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชัดเชสพับลิเคชั่น.
- ชญาภา ใจโปร่ง. (2554). กิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เลือกใช้กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนิสรา เมธภัทรหิรัญ. (2563). การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving). IPST MAGAZINE, 48(1), 24-27.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตพอร์ชั่น.
- เดช บุญประจักษ์. (2561). การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 13(2), 1-14.
- ทรงยศ สุกุลา และวนินทร สุภาพ. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวด้วยกระบวนการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22(4), 88-100.
- ทิพย์วรรณ จันท์เขียว. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิพวรรณ เหมอารัญ และคณะ. (2561). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 7(2), 173-185.

- ธีรพล พากเพียรกิจ และจินดิษฐ์ ละออปักษิณ. (2560). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโมเดลเมธอดและการเรียนการสอนแบบเน้นให้รู้คิดที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 12(2), 159-177.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 6 (1 สิงหาคม 2566).
- ภารดี กำภู ณ อยุธยา. (2560). การศึกษาการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ในเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 11(2), 123-135.
- มนต์วลี สิทธิประเสริฐ และชมนาด เชื้อสุวรรณทวี. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 12(1), 94-108.
- วัชรพล จันทรวงศ์. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาแบบ DAPIC ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศูนย์ดำเนินการ PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2018-fullreport/>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: 3คิว มิเดีย.
- _____. (2567). ผลการประเมิน PISA 2022 : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2567 จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2022-summary-result/>
- สมเสมอ ทักษิณ. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบ Pacle เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎี สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สายใจ ปินะกาพัง. (2561). รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 13(2), 288-300.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุนีย์ คล้ายนิล และคณะ. (2549). สมรรถนะการแก้ปัญหาสำหรับโลกวันพรุ่งนี้. กรุงเทพมหานคร: เซเวนพรีนติ้ง กรุ๊ป.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2550). กลยุทธ์...การสอนคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- อัมพร ม้าคนอง. (2559). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ : การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาพันธ์ชนิต เจนจิต. (2546). กิจกรรมการเรียนการสอนเรขาคณิตโดยใช้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อารี พันธมณี. (2557). ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม กาญจนจันทร์. (2556). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาเกษตรศาสตร์โดยใช้วิธีสอนแบบการสร้างองค์ความรู้จากการ สร้างสรรค์ชิ้นงานร่วมกับการสอนโดยอาศัยปัญหาเป็นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การสอนมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Arivananthan. (2015). Brain Storming Free flowing creativity for problem-solving. New York: UNICEF.
- Hongwon, K. et al. (2003). Development of mathematical creative problem solving ability test for identification of the gifted in math. *Gifted Education International*, 18(2), 164-174.
- Treffinger, D. J. & Isaksen, S. G. (2005). Creative problem solving: the history, development, and implications for gifted education and talent development. *Gifted Child Quarterly*, 49(4), 342-353.

การยอมรับเทคโนโลยี ส่วนผสมทางการตลาดต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า ของประชาชนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

TECHNOLOGY ACCEPTANCE MARKETING MIX TO WORKING-AGE PEOPLE INTENTION TO USE ELECTRIC CARS IN BANGKOK AND METROPOLITAN REGION

ยุทธนาท บุญยะชัย

Yootanat Boonyachai

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Rajapruk University, Nonthaburi, Thailand

Corresponding author Email: yoboona@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและส่วนผสมทางการตลาดต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าของประชาชนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชาชนวัยทำงานที่มีรถยนต์ส่วนตัว และมีความสนใจรถยนต์ไฟฟ้าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อายุระหว่าง 18 - 60 ปี จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การยอมรับเทคโนโลยีด้านความง่ายต่อการใช้งาน รถยนต์ไฟฟ้ามีความง่ายในการบำรุงรักษามีอุปกรณ์ในการใช้งานน้อยกว่าระบบสันดาป ด้านประโยชน์ในการใช้งาน ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการใช้งานไม่ต้องใช้เชื้อเพลิงและรักษาช่วยลดมลพิษภาวะในอากาศ ด้านทัศนคติต่อรถยนต์ไฟฟ้า มีความตั้งใจที่จะใช้รถยนต์ไฟฟ้าต่อเมื่อมีความพร้อมเรื่องชาร์ตไฟฟ้าที่เพียงพอ โดยจะซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอีก 2 - 5 ปีข้างหน้า ส่วนผสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ความจุแบตเตอรี่รูปลักษณะสวยงาม ระยะที่สามารถวิ่งได้ต่อการชาร์ตไฟ 1 ครั้ง การออกแบบรูปลักษณะมีความทันสมัย ด้านราคา ได้แก่ ราคาต้องมีความคุ้มค่ากับคุณภาพสมรรถนะที่นำมา ค่าบำรุงรักษาที่สมเหตุสมผล ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ต้องมีศูนย์บริการครอบคลุมทั่วประเทศเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน และด้านการส่งเสริมการตลาด โปรโมชั่นมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อ การดูแลหลังการขายเป็นสิ่งสำคัญ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อ โดยปัจจัยด้านการรับรู้ว่ามีประโยชน์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าของประชาชนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

คำสำคัญ: การยอมรับเทคโนโลยี, ส่วนผสมทางการตลาด, รถยนต์ไฟฟ้า, คนวัยทำงาน, ความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า

Abstract

The objectives of this research were to study and analyze the factors of technology acceptance and marketing mix on the intention to use electric vehicles among working-age people in Bangkok and Metropolitan Region. This research was qualitative research by selecting a purposive sample of 30 people of working-age who have their own vehicles in Bangkok and Metropolitan Region, aged between 18-60 years, total 30 people. Used in-depth interviews with

* Received 4 August 2024; Revised 19 September 2024; Accepted 21 September 2024

a structured interview form. By analyzed the content. The research results found that perceived ease of use electric vehicles were easier to maintain and require less equipment than combustion systems. Perceived usefulness reduces operating costs, no need for fuel and reduces air pollution. Attitude towards electric vehicles, they intend to use electric vehicles only when there was adequate charging available. They will buy electric vehicles in the next 2-5 years. The marketing mix in term of the product includes battery capacity and beautiful appearance. The distance that can be run per charge was 1 time and the appearance design was modern. In terms of price, the price must be worth the quality and performance provided and also reasonable maintenance costs. In term of channel, there must be a service center covering the entire country to build confidence among the people. In term of promotion, the promotions play an important role in purchasing decisions. After-sales care was important and receiving support from the government plays an important role in purchasing decisions. Factors in terms of perceived usefulness, price, and promotion affect the intention to use electric vehicles among working-age people in Bangkok and Metropolitans Region.

Keywords: Technology Acceptance, Marketing Mix, Electric Vehicles, Working - Age People, Intention to Use Electric Cars

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการวางกรอบยุทธศาสตร์ และแนวนโยบายเพื่อตอบสนองต่อแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีแผนงานหรือยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเติบโตของอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าของไทยหลายระดับ ประกอบด้วย 1) แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ใน “ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน” 2) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ใน “ประเด็นหลักที่ 4 อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต” และ 3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ใน “หมุดหมายที่ 3 ไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าที่สำคัญของโลก” ได้มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านในระยะ 5 ปี โดยให้ความสำคัญกับการผลักดันอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าให้เป็นอุตสาหกรรมใหม่อย่างเต็มที่เพื่อให้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้า โดยมีการผลิตชิ้นส่วนหลักไปพร้อมกับการปรับเปลี่ยนฐานการผลิตยานยนต์แบบสันดาปภายในให้เป็นยานยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้า (จุฬารัตน์ พรหมทัต และคณะ, 2567)

ธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าเป็นธุรกิจใหม่ มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ และเป็นเรื่องใหม่ต่อสังคมไทย ดังนั้น งานวิจัยนี้จะทำการศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้า โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) (Davis, F. D., 1989) โดย TAM จะเป็นการอธิบายการพฤติกรรมโดยเชื่อมโยงกันระหว่างตัวแปร 2 ตัว คือ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) และ 2) การรับรู้ถึงการใช้งานง่าย (Perceived Ease of Use) โดยเชื่อว่าปัจจัยทั้ง 2 ตัว จะผลต่อทัศนคติการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศความตั้งใจของพฤติกรรมที่จะใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ และพฤติกรรมกรยอมรับใช้งานจริง ซึ่งในทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีถือว่าการรับรู้ประโยชน์เป็นปัจจัยสำคัญที่บ่งชี้ถึง การยอมรับ (Adoption) หรือความตั้งใจที่จะใช้ และการใช้เทคโนโลยี (Usage) อันเนื่องมาจากการรับรู้ว่ามีประโยชน์มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมกรยอมรับ และการรับรู้ประโยชน์มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการใช้โดยส่งผ่านพฤติกรรมกรยอมรับ (Agarwal, R. & Prasad, J., 1999) กล่าวได้ว่าธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าในปัจจุบันมีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้นทั้งในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาหรือโปรโมชั่นต่าง ๆ เพื่อชักจูงใจให้ผู้บริโภคเกิดการยอมรับ และทำการซื้อในที่สุด ดังนั้น งานวิจัยนี้ก็จะการศึกษาส่วนประสม

ทางการตลาด 4P's ของ Kotler, P. ที่ศึกษาถึงการมีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ขายในราคาที่ผู้บริโภคยอมรับได้และผู้บริโภคยินดีจ่ายเพราะมองเห็นว่าคุ้มค่า รวมถึงมีการจัดจำหน่ายกระจายสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อให้ความสะดวกแก่ลูกค้า ด้วยความพยายามตั้งใจให้เกิดความชอบในสินค้า และเกิดพฤติกรรมอย่างถูกต้อง โดยส่วนประสมทางการตลาด แบ่งออกเป็น 4 ปัจจัย (4 P's) ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย และ 4) การส่งเสริมการขาย (Kotler, P., 2003)

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) ซึ่งจะได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความละเอียดโดยทำการศึกษากับกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนวัยทำงานอายุ 18 - 60 ปี ที่มีรถยนต์ส่วนตัวและมีความสนใจรถยนต์ไฟฟ้าอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งกล่าวได้ว่ามีจำนวนมาก มีงานวิจัยของ วรวิทย์ พันธุ์พิศุทธิ์ชัย และ อธิรัตน์ วรพิเชษฐ์ ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย พบว่า ผู้ใช้รถยนต์ไฟฟ้าหรือมีความสนใจรถยนต์ไฟฟ้าส่วนใหญ่มีอายุ 18 - 60 ปี ส่วนใหญ่เป็นคนวัยทำงาน ประกอบอาชีพ พนักงานเอกชน/รัฐ รวมทั้งเจ้าของกิจการ ถึงร้อยละ 81.3% จากสถิติพบว่า กรุงเทพมหานคร มีจำนวนรถจดทะเบียนทั้งหมด 11,791,220 คันด้วยกัน (วรวิทย์ พันธุ์พิศุทธิ์ชัย และ อธิรัตน์ วรพิเชษฐ์, 2566) เมื่อนำตัวเลขนี้มาเทียบกับตัวเลขประชากรกรุงเทพมหานคร ปี 2566 จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่มีอยู่ 5,471,588 คน เห็นได้ชัดเลยว่า จำนวนรถมีมากกว่าจำนวนคนแบบเท่าตัว นอกจากนั้นยังพบว่า รถยนต์ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 11,791,220 คัน แบ่งเป็นรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน (Sedan) เกือบครึ่งหนึ่งโดยรถประเภทนี้มีจำนวนทั้งหมด 5,529,699 คัน หรือประมาณ 45.897 เปอร์เซ็นต์ของรถทั้งหมด (ปรัชญพล เลิศวิชา และ อธิพัฒน์ พูนสินบุรณะกุล, 2566) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ผู้ประกอบการรถยนต์ไฟฟ้าสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้า เช่น ข้อมูลด้านการยอมรับเทคโนโลยีของผู้บริโภคในสถานการณ์ปัจจุบัน สามารถนำไปกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งพัฒนาศักยภาพการเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดรถยนต์ไฟฟ้าที่มีศักยภาพที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและส่วนประสมทางการตลาดต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าของประชาชนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการยอมรับเทคโนโลยี ส่วนประสมทางการตลาดต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าของประชาชนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) งานวิจัยนี้มีการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยพิจารณาจากความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) และความเพียงพอของข้อมูล (Data Sufficiency) โดยประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์ กล่าวว่า ในการกำหนดขนาดตัวอย่างของงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ควรมีตัวอย่างประมาณ 5 - 30 คน (ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) โดยงานวิจัยนี้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน โดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 แบบ ได้แก่ 1) การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนวัยทำงานที่มีรถยนต์ส่วนตัวและมีความสนใจรถยนต์ไฟฟ้าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อายุระหว่าง 18 - 60 ปี 2) การเลือกตัวอย่างแบบแบ่งโควตา (Quota Sampling) เลือกตัวอย่างจังหวัดละ 5 คน จำแนกตาม 6 จังหวัด ได้แก่ ได้แก่ 1) กรุงเทพมหานคร 2) นครปฐม 3) นนทบุรี 4) ปทุมธานี 5) สมุทรปราการ และ 6) สมุทรสาคร รวมทั้งหมด 30 คน และ 3) การเลือกตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่มีรถยนต์ส่วนตัวและมาใช้บริการสถานที่เอกชน/รัฐ โดยเข้าไปขอความร่วมมือ/ความสมัครใจในการสัมภาษณ์

งานวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) และใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) รวมทั้งใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation Analysis) โดยมีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ (วันทนา ถิ่นกาญจน์, 2558)

1. ค้นคว้า ศึกษาการสร้างแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างจากตำรา หนังสือ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างข้อคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ที่มีความน่าเชื่อถือและถูกต้อง
2. ศึกษาเพื่อหาแนวทางในการจัดทำแบบสัมภาษณ์จากอาจารย์ที่ปรึกษารวมทั้งข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย
3. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบเนื้อหาคำถามและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์รวมทั้งภาษาที่ถูกหลักการของงานวิจัยมีความเที่ยงตรงและถูกต้องสมบูรณ์
5. นำข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยตามค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาตามรูปแบบและความถูกต้องของภาษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน
6. มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการศึกษาโดยมีการเปรียบเทียบและตรวจสอบ (Cross-Check) ความสอดคล้องของข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในคำตอบเรื่องเดียวกันแต่เกิดขึ้นต่างเวลากัน รวมทั้งมีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่มีการจัดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์ และเทปที่มีการบันทึกเอาไว้ว่าคำตอบมีความสอดคล้องกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอบเขตของการศึกษาของการวิจัยนี้ คือ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการสัมภาษณ์ประชาชนวัยทำงานที่มีรถยนต์ส่วนตัว และมีความสนใจรถยนต์ไฟฟ้าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อายุระหว่าง 18 - 60 ปี จาก 6 จังหวัด ได้แก่ 1) กรุงเทพมหานคร 2) นครปฐม 3) นนทบุรี 4) ปทุมธานี 5) สมุทรปราการ และ 6) สมุทรสาคร จังหวัดละ 5 คน รวม 30 คน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ (In - depth Interview) เบื้องต้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ทำการสอบถามประชาชนที่ขับรถยนต์ส่วนตัวมาใช้บริการตามสถานที่เอกชน/รัฐ เช่น ห้างสรรพสินค้า หน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานเอกชน เป็นต้น โดยเข้าไปขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ประมาณ 20 นาที โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์โดยการจดบันทึกคำตอบ รวมทั้งมีการบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์ตลอดการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาแบบกำหนดทิศทางล่วงหน้า (Directed Content Analysis) โดยมีการใช้ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการจัดทำรหัส (Code) และ หัวข้อเรื่อง (Category) จากนั้นนำคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบคำตอบที่ได้และทำการจัดกลุ่มคำตอบที่เหมือนและแตกต่างกันทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี และส่วนประสมทางการตลาดต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าของประชาชนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (จำเนียร จวงตระกูล และนวนันท์ วงศ์ประสิทธิ์, 2562)

ผลการวิจัย

การยอมรับเทคโนโลยี ประกอบด้วย ด้านความง่ายต่อการใช้งาน ด้านประโยชน์ในการใช้งาน ด้านทัศนคติต่อรถยนต์ไฟฟ้า และด้านความตั้งใจที่จะใช้งาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านความง่ายต่อการใช้งาน รถยนต์ไฟฟ้ามีความง่ายในการบำรุงรักษามีอุปกรณ์ในการใช้งานน้อยกว่าระบบสันดาป และมีความง่ายต่อการใช้งานคล้ายรถยนต์ระบบเชื้อเพลิง สามารถชาร์จแบตเตอรี่ได้ที่บ้าน สะดวก รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่ายรวมทั้งมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาช่วยในการขับขี่ให้ง่ายขึ้น รวมทั้งมีระบบอัตโนมัติง่ายต่อการใช้งานมีความคล่องตัวสูง โดยผู้ให้สัมภาษณ์จากจังหวัดกรุงเทพมหานครคนที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อ 13 ธันวาคม 2566 กล่าวไว้ว่า

“รถยนต์ไฟฟ้านั้นมีความง่าย ง่ายในการใช้งานคล้ายรถยนต์ระบบเชื้อเพลิง อีกทั้งสามารถชาร์จแบตเตอรี่ได้ที่บ้าน สะดวก รวดเร็ว”

(ผู้ให้สัมภาษณ์จากกรุงเทพมหานครคนที่ 1, 2566)

2. ด้านประโยชน์ในการใช้งาน ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการใช้งานไม่ต้องใช้เชื้อเพลิงและบำรุงรักษาช่วยลดมลพิษภาวะในอากาศ ช่วยเพิ่มความปลอดภัยให้ผู้ขับขี่มากขึ้นเพราะระบบรถยนต์ไฟฟ้ามีความปลอดภัยสูงสามารถลดมลภาวะทางอากาศได้ ประหยัดค่าใช้จ่าย และค่าบำรุงรักษา เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดมลพิษทางเสียง สมรรถนะความเร็วดีกว่ารถยนต์แบบสันดาป โดยผู้ให้สัมภาษณ์จากจังหวัดนครปฐมคนที่ 3 สัมภาษณ์เมื่อ 13 ธันวาคม 2566 กล่าวไว้ว่า

“การใช้รถยนต์ไฟฟ้าสามารถลดมลภาวะทางอากาศได้ ประหยัดค่าใช้จ่าย และค่าบำรุงรักษา เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดมลพิษทางเสียง”

(ผู้ให้สัมภาษณ์จากนครปฐมคนที่ 3, 2566)

3. ด้านทัศนคติต่อรถยนต์ไฟฟ้า รถยนต์ไฟฟ้าควรเป็นรถยนต์คันที่ 2 ของครอบครัว รถยนต์ไฟฟ้าเหมาะสมในการใช้ในเมืองมากกว่าขับทางไกล ราคาค่อนข้างสูง แต่ช่วยลดมลภาวะ อย่างไรก็ตามมีความไม่มั่นใจกับการซ่อม อะไหล่ต่าง ๆ รวมทั้งการบำรุงรักษา ช่างซ่อม รวมทั้งอะไหล่ที่ราคาอาจจะแพง ยังขาดความรู้เกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้า ปัจจุบันมีศูนย์บริการที่เพิ่มมากขึ้น รถยนต์ไฟฟ้ารูปลักษณ์มีความทันสมัย และประหยัดพลังงาน เชื้อเพลิงโดยใช้พลังงานไฟฟ้าแทน โดยมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีทัศนคติในทางบวกควรได้รับการสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ให้สัมภาษณ์จากจังหวัดสมุทรสาครคนที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อ 13 ธันวาคม 2566 กล่าวไว้ว่า

“การใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าเป็นการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ลดภาวะโรคร้อนจากมลพิษ และประหยัดค่าใช้จ่าย โดยมีความสนใจเป็นทางเลือกที่ดีในการเป็นพาหนะในปัจจุบันและอนาคตเป็นรถยนต์ที่เหมาะสมในเมืองมากกว่าขับทางไกล ส่วนตัวมีทัศนคติในทางบวกควรได้รับการสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง”

(ผู้ให้สัมภาษณ์จากสมุทรสาครคนที่ 1, 2566)

4. ความตั้งใจที่จะใช้งาน มีความตั้งใจที่จะใช้รถยนต์ไฟฟ้าต่อเมื่อมีความพร้อมเรื่องชาร์จไฟฟ้าที่เพียงพอ โดยจะซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอีก 2 - 5 ปีข้างหน้า ดูเรื่องอุปกรณ์ อะไหล่ และศูนย์บริการที่เพียงพอและได้มาตรฐาน รวมทั้งความหลากหลายของยี่ห้อ โดยผู้ให้สัมภาษณ์จากจังหวัดสมุทรปราการคนที่ 2 สัมภาษณ์เมื่อ 13 ธันวาคม 2566 กล่าวไว้ว่า

“มีความตั้งใจที่จะใช้รถยนต์ไฟฟ้าเมื่อมีการรับประกันที่สมเหตุสมผล ราคาแบตเตอรี่ที่ถูกและอะไหล่ที่ราคาไม่สูง ความตั้งใจที่จะใช้รถยนต์ไฟฟ้าแต่รอราคา ศูนย์บริการที่เพียงพอและได้มาตรฐาน ความหลากหลายของยี่ห้อ มีความตั้งใจที่จะซื้อปี 2569 ประมาณ 3 ปีข้างหน้ารอเรื่องความพร้อมเรื่องชาร์จไฟฟ้าที่เพียงพอ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์จากสมุทรปราการคนที่ 2, 2566)

ผลการสัมภาษณ์เรื่องส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ ความจุแบตเตอรี่ รูปลักษณ์สวยงาม ระยะที่สามารถวิ่งได้ต่อการชาร์จไฟ 1 ครั้ง การออกแบบรูปลักษณ์มีความทันสมัย โดดเด่นความน่าเชื่อถือของแบรนด์ที่ผลิต การออกแบบระบบต่าง ๆ ที่ผู้ซื้อไม่ต้องหมั่นดูแลรักษามาก เข้าศูนย์ตามวงรอบ สมรรถนะเครื่องยนต์ไฟฟ้า การบำรุงรักษาค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของแบรนด์ โดยผู้ให้สัมภาษณ์จากจังหวัดนนทบุรีคนที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อ 13 ธันวาคม 2566 กล่าวไว้ว่า

“รถยนต์ไฟฟ้ามีการออกแบบรูปลักษณ์ที่มีความทันสมัย มีโดดเด่นและมีความน่าเชื่อถือของแบรนด์ที่ผลิต โดยมีการออกแบบระบบต่าง ๆ ที่ผู้ซื้อไม่ต้องหมั่นดูแลรักษามาก เข้าศูนย์ตามวงรอบ อีกทั้งมีความน่าเชื่อถือของแบรนด์ผู้ผลิต และสมรรถนะเครื่องยนต์ไฟฟ้า”

(ผู้ให้สัมภาษณ์จากนนทบุรีคนที่ 1, 2566)

2. ด้านราคา รถยนต์ไฟฟ้ามีราคาค่อนข้างสูงสอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ราคาต้องมีความคุ้มค่ากับคุณภาพสมรรถนะที่เข้ามา ค่าบำรุงรักษาที่สมเหตุสมผล ตัวเลือกในตลาดยังมีน้อยทำให้ราคายังสูงอยู่ รัฐมีนโยบายสนับสนุนอาจจะซื้อ ถ้าราคาเท่าๆหรือแพงกว่ารถยนต์ปกติยังไม่คุ้มค่าในการเลือกมาใช้งาน มีความกังวลเรื่องราคาการบำรุงรักษา ราคาเมื่อต้องเปลี่ยนแบตเตอรี่ราคาต้องเหมาะสมกับอายุการใช้งาน กังวลกับราคาขายต่อในอนาคต ราคาอะไหล่ ค่าใช้จ่ายแบตเตอรี่ การเข้าศูนย์ซ่อมบำรุง โดยผู้ให้สัมภาษณ์จากสมุทรปราการคนที่ 4 สัมภาษณ์เมื่อ 13 ธันวาคม 2566 กล่าวไว้ว่า

“มีกังวลเรื่องราคาการบำรุงรักษา ราคาเมื่อต้องเปลี่ยนแบตเตอรี่ราคาต้องเหมาะสมกับอายุการใช้งานและสมรรถนะที่มีคุณภาพ ราคารถยนต์ไฟฟ้ายังสูงมาก มีความกังวลการขายในอนาคตจะได้ราคาน้อยแค่ไหน ราคาอะไหล่ ค่าใช้จ่ายแบตเตอรี่ การเข้าศูนย์ซ่อมบำรุง ควรมีหลายหลายราคาเพื่อตอบสนองกลุ่มเป้าหมายหลาย ๆ กลุ่ม”

(ผู้ให้สัมภาษณ์จากสมุทรปราการคนที่ 4, 2566)

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ไฟฟ้ายังมีไม่มากพอ ต้องมีศูนย์บริการครอบคลุมทั่วประเทศ สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน ง่ายแก่การเข้าถึงศูนย์บริการรวมทั้งอู่ซ่อมรถยนต์ไฟฟ้ามีน้อย รวมทั้งควรมีขายในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น ผ่านสื่อออนไลน์ในเว็บไซต์ จำนวนศูนย์บริการที่มากส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซึ่งปัจจุบันมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จำนวนศูนย์บริการที่มากส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมาก ควรมีช่องทางการจัดจำหน่ายทั้ง Online and Onsite ทั้งการขายและซ่อมบำรุง และความสวยงาม ทันสมัยของโชว์รูมก็มีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ ผู้ให้สัมภาษณ์จากนทบุรุษคนที่ 2 สัมภาษณ์เมื่อ 13 ธันวาคม 2566 กล่าวไว้ว่า

“ควรมีขายในหลายรูปแบบ เช่น ผ่านสื่อออนไลน์ ในเว็บไซต์จำนวนศูนย์บริการที่มากส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซึ่งปัจจุบันมีมากขึ้นเรื่อย ๆ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์จากนทบุรุษคนที่ 2, 2566)

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด โปรโมชันมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อ การดูแลหลังการขายเป็นสิ่งที่สำคัญ การติดต่อประสานงานที่สะดวก รวดเร็ว การจัดโปรโมชันต่าง ๆ การลดราคา การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อ ปัจจัยต่าง ๆ เช่น อัตราดอกเบี้ยที่พิเศษ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ พนักงานขายที่มีคุณภาพ และมีการให้ทดลองขับในงานต่าง ๆ การมีข้อเสนอการผ่อนชำระ/อัตราดอกเบี้ย/เงินดาวน์ การมีของแถม/ประกันภัยชั้น 1 การบริการหลังการขาย/การบำรุงรักษาฟรีในระยะ 6 เดือน - 1 ปี เป็นต้น ผู้ให้สัมภาษณ์จากนทบุรุษคนที่ 3 สัมภาษณ์เมื่อ 13 ธันวาคม 2566 กล่าวไว้ว่า

“การส่งเสริมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะการบริการหลังการขาย การติดต่อประสานงานที่สะดวก รวดเร็ว การจัดโปรโมชันต่าง ๆ การลดราคา การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์จากนทบุรุษคนที่ 3, 2566)

5. ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า ราคา ประโยชน์และความคุ้มค่าในการใช้งาน การบริการหลังการขาย เช่น ศูนย์ซ่อมที่เพียงพอต่อผู้บริโภคหรือสถานีชาร์จไฟที่เพียงพอเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า นอกจากนี้การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อและความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า โดยผู้ให้สัมภาษณ์จากจังหวัดสมุทรปราการคนที่ 2 สัมภาษณ์เมื่อ 13 ธันวาคม 2566 กล่าวไว้ว่า

“การเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีสมรรถนะที่ดีเมื่อเทียบกับรถยนต์ประเภทสันดาป ความคุ้มค่าของราคา และประโยชน์ในการใช้งาน สมรรถนะในการใช้งาน และการบริการหลังการขาย เช่น สถานีชาร์จไฟที่เพียงพอเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า”

(ผู้ให้สัมภาษณ์จากสมุทรปราการคนที่ 2, 2566)

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ว่ามีประโยชน์ในการใช้งาน ผลการวิจัยพบว่า การใช้รถยนต์ไฟฟ้าช่วยลดค่าใช้จ่ายเรื่องเชื้อเพลิง ช่วยเพิ่มความปลอดภัย และช่วยลดมลพิษในอากาศและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ที่ว่าการที่คนรับรู้ว่ามีประโยชน์ต่อตนเองจะส่งผลให้เกิดทัศนคติทางบวกและพฤติกรรมความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีนั้นในที่สุด (Davis, F. D., 1989)

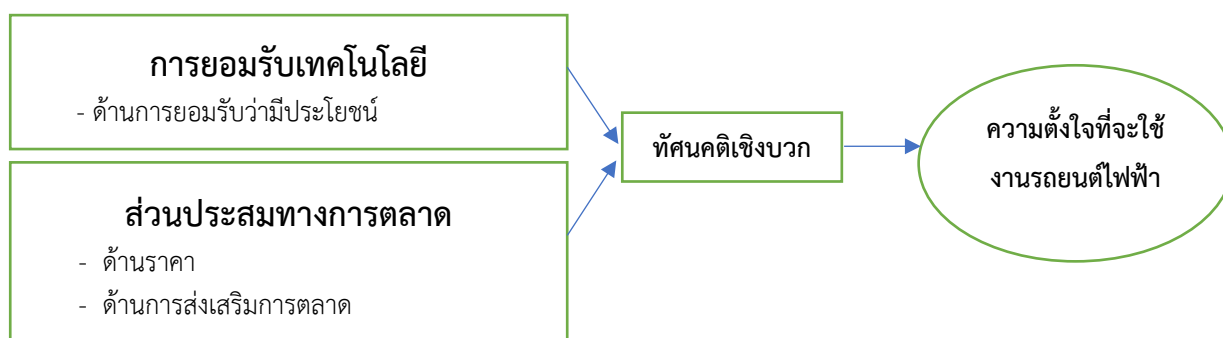
ดังนั้น ผู้บริโภคเห็นถึงประโยชน์ในการใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าจึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในท้ายที่สุด ผลของงานวิจัยมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นนทกร วิจิตรสงวน และคณะ ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกบริโภครถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า การยอมรับเทคโนโลยีมีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภครถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย (นนทกร วิจิตรสงวน และคณะ, 2567) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพล เต๋นยุกต์ ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์ไฟฟ้าสัญชาติจีนของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ด้านการรับรู้ว่ามีประโยชน์ในการใช้งานมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์ไฟฟ้าสัญชาติจีนของผู้บริโภค (ญัฐพล เต๋นยุกต์, 2565) กล่าวได้ว่า ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ว่ามีประโยชน์ในการงานนั้นเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภค ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าจะต้องมีการพัฒนาระบบรถยนต์ไฟฟ้าให้มีประโยชน์แก่ผู้บริโภค เช่น ระบบการขับขี่ ระบบความปลอดภัยในการขับขี่ที่อยู่ในระดับสูง รวมทั้งการบำรุงรักษาที่เข้าถึงผู้บริโภคทั่วประเทศ เป็นต้น

นอกจากนี้ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ว่ามีประโยชน์ในการใช้งานยังพบว่า ปัจจัยด้านการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การลดมลพิษในอากาศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภค เห็นได้ว่าความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่ดีจะมีทัศนคติทางบวกและส่งผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจที่จะซื้อรถยนต์ไฟฟ้า ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรชัย ชันทวงศ์ และคณะ ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยี ผลประโยชน์ทางการเงิน และสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า กลุ่มผู้บริโภค Gen X และ Gen BB ให้ความสำคัญสิ่งแวดล้อมมากกว่าปัจจัยอื่น จากผลการวิจัยเห็นได้ว่า กลุ่มผู้บริโภคทั้ง 2 Generations ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ที่เป็นกลุ่มคนวัยทำงานที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า (พรชัย ชันทวงศ์ และคณะ, 2565) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศของ Mpoi, G. et al. ศึกษาปัจจัยและสิ่งจูงใจที่ส่งผลต่อการนำรถยนต์ไฟฟ้ามาใช้ในกรีซ ผลการวิจัยพบว่า การตระหนักในเรื่องของสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการนำรถยนต์ไฟฟ้ามาใช้ในกรีซ ดังนั้นจากผลการวิจัย รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการนำมาใช้ของรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยให้มากขึ้น เช่น การส่งเสริมให้มีการตั้งโรงงานผลิตรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยเพื่อกำหนดราคาการรถยนต์ไฟฟ้าที่มีราคาเหมาะสมกับสมรรถนะ และผู้บริโภคในหลากหลายกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ รวมทั้งรัฐบาลควรช่วยส่งเสริมการนำเข้ารถยนต์ไฟฟ้าจากต่างประเทศโดยมีการเสียภาษีนำเข้าในราคาต่ำ เป็นต้น (Mpoi, G. et al., 2023)

อย่างไรก็ตามจากการค้นคว้าของผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาและพบว่า ผู้บริโภคนั้นให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่นมากกว่าปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น งานวิจัยของ Khaleghiyaraziz, M. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจของผู้บริโภคในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านระยะเวลาการใช้งานของแบตเตอรี่ ระยะทางที่วิ่งได้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ส่งผลต่อความตั้งใจของผู้บริโภคในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในกรุงเทพมหานคร อาจจะเป็นเพราะว่างานวิจัยนี้ศึกษากลุ่มเป้าหมายในต่างประเทศและมีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน (Khaleghiyaraziz, M., 2021) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่างานวิจัยจำนวนมากมีผลการวิจัยในทิศทางเดียวกันว่าปัจจัยด้านการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การลดมลพิษในอากาศนั้นเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภค จากการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านราคา และการส่งเสริมการตลาด เช่น การบริการหลังการขายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าของประชาชนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดของ Kotler, P. ที่กล่าวว่าการมีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ขายในราคาที่ผู้บริโภคยอมรับได้และ

ผู้บริโภคยินดีจ่ายเพราะมองเห็นว่าคุ้มค่า รวมถึงการส่งเสริมการตลาดกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจและมีการตัดสินใจซื้อได้รวดเร็วยิ่งขึ้น (Kotler, P., 2003) ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยจำนวนมาก เช่น งานวิจัยของ กลวัชร ภิรมย์รักษ์ ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ทักษะคติ และส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่ของกลุ่ม Generation Y ในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านทักษะคติ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านราคามีผลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่ (กลวัชร ภิรมย์รักษ์, 2565) และงานวิจัยของ พงศ์พุด ภาระนัด ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทักษะคติ และปัจจัยส่วนประสมทางด้านราคา ด้านการส่งเสริมทางการตลาดมีผลต่อการตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี (พงศ์พุด ภาระนัด, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยุต์ม โดข้า และคณะ ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานไฟฟ้าแบตเตอรี่ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานไฟฟ้าแบตเตอรี่ของผู้บริโภค (พิทยุต์ม โดข้า และคณะ, 2565) กล่าวได้ว่าการตั้งราคา การส่งเสริมการตลาดของผู้ประกอบการรถยนต์ไฟฟ้าที่ไม่มีความน่าสนใจ และเหมาะสมสามารถที่จะส่งผลให้ผู้ซื้อไม่ตัดสินใจซื้อและไปซื้อแบรนด์อื่นแทนหรือหันไปใช้รถยนต์แบบสันดาปเหมือนเดิม ดังนั้นผู้ประกอบการรถยนต์ไฟฟ้าต้องมีการสำรวจความต้องการการรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยอย่างละเอียด ศึกษาความเป็นไปได้ และกำหนดราคาที่เหมาะสมแก่ผู้บริโภค โดยราคาดังกล่าวควรเป็นราคาที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงได้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 งานวิจัยนี้พบว่า ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ด้านการรับรู้ว่ามีประโยชน์ เช่น ความปลอดภัยในการขับขี่ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การลดมลพิษในอากาศ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ปัจจัยด้านราคาที่มีความเหมาะสมกับสมรรถนะและไม่สูงจนเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับรถยนต์แบบสันดาป และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด เช่น การมีศูนย์บริการครอบคลุมทั่วประเทศส่งผลต่อทัศนคติทางบวกและความตั้งใจที่จะใช้รถยนต์ไฟฟ้าของประชาชนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สรุปและข้อเสนอแนะ

การยอมรับเทคโนโลยี ด้านความง่ายต่อการใช้งาน และด้านประโยชน์ในการใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า โดยประชาชนมีความตั้งใจที่จะใช้รถยนต์เมื่อมีความพร้อมเรื่องสถานีชาร์จไฟฟ้าที่เพียงพอ โดยรถยนต์ไฟฟ้าควรเป็นรถยนต์คันที่ 2 ของครอบครัว โดยมีแผนที่จะซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอีก 2 - 5 ปีข้างหน้า ส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ให้ความสำคัญกับการออกแบบที่ทันสมัย และความน่าเชื่อถือของแบรนด์

ด้านราคาต้องมีความคุ้มค่ากับคุณภาพสมรรถนะที่นำมา รวมทั้งค่าบำรุงรักษาที่สมเหตุสมผล ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายต้องมีศูนย์บริการครอบคลุมทั่วประเทศเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน ด้านการส่งเสริมการตลาดต้องมีการออกโปรโมชั่นที่ดึงดูดใจผู้ซื้อ กล่าวได้ว่าโปรโมชั่นที่ดีนั้นมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อ โดยการดูแลหลังการขายเป็นสิ่งที่สำคัญ รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อ ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า ได้แก่ ราคา ประโยชน์ในการใช้งาน และการบริการหลังการขาย เช่น ศูนย์ซ่อมที่เพียงพอต่อผู้บริโภคหรือสถานีชาร์จไฟฟ้าที่เพียงพอเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า นอกจากนี้การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า ข้อเสนอแนะ 1) ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีด้านประโยชน์ในการใช้งานผู้ประกอบการรถยนต์ไฟฟ้าควรมีการออกแบบระบบรถยนต์ไฟฟ้าให้มีความทันสมัยและมีประโยชน์ในการใช้งาน เช่น ระบบการขับขี่ที่มีความปลอดภัย สมรรถนะขับขี่ที่ดีเมื่อเปรียบเทียบกับรถยนต์แบบสันดาป รวมทั้งมีศูนย์บริการที่ได้มาตรฐานอยู่ทั่วประเทศไทย 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ผู้ประกอบการรถยนต์ไฟฟ้าควรออกแบบรูปลักษณ์ที่มีความทันสมัย ด้านราคา ควรมีการเสนอราคามีความเหมาะสมและไม่ควรสูงกว่ารถยนต์แบบสันดาป ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรมีการเพิ่มศูนย์บริการให้ครอบคลุมตัวเมืองสำคัญ มีอะไหล่ ช่างที่มีความชำนาญที่เพียงพอ และด้านการส่งเสริมการตลาด ควรมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทาง การบริการหลังการขาย รวมทั้งภาครัฐควรให้การสนับสนุนให้มากขึ้นเพื่อให้ราคารถยนต์ไฟฟ้าไม่สูงจนเกินไป งานวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาปัจจัยเร่งระยะเวลาการซื้อเพราะจากการสัมภาษณ์ลูกค้าตั้งใจซื้อในอีก 2 - 5 ปีข้างหน้า เพราะแม้จะเชื่อว่ารถไฟฟ้าดีแต่ขาดความเชื่อมั่น ดังนั้นการศึกษาในอนาคตจึงควรศึกษาปัจจัยความเชื่อมั่นหรือการสื่อสารที่สร้างให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี และการศึกษาควรเจาะกลุ่มผู้มีกำลังเงินหรือกลุ่มเป้าหมายของรถยนต์ไฟฟ้า

เอกสารอ้างอิง

- กลวัชร ภิรมย์รักษ์. (2565). ปัจจัยส่วนบุคคล ทัศนคติ และส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่ กรณีศึกษา: Generation Y ในพื้นที่จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จำเนียร จวงตระกูล และนวัสนันท์ วงศ์ประสิทธิ์. (2562). การวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2(2), 1-14.
- จุฬารัตน์ พรหมทัต และคณะ. (2567). สถานการณ์รถยนต์ไฟฟ้าโอกาสและความท้าทายของไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก <https://xn--42ca1c5gh2k.com/wp-content/uploads/2024/03>
- ณัฐพล เต๋นยุกต์. (2565). การยอมรับเทคโนโลยีและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์ไฟฟ้าสัญชาติจีนของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2022/TU_2022_6402031014_16238_23344.pdf
- นนทกร วิจิตรสงวน และคณะ. (2567). ปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกบริโภครถยนต์ไฟฟ้า (EV) ในประเทศไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ, 15(29), 131-149.
- ประไพพิมพ์ สุธีวินนันท และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29(2), 31-48.
- ปรัชญพล เลิศวิชา และอรพัฒน์ พูนสินบุรณะกุล. (2566). กางสถิติจำนวนรถยนต์ในกรุงเทพฯ เมืองที่มีรถมากกว่าคนแบบเท่าตัว. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2567 จาก <https://urbancreature.co/cars-number-bangkok-2023/>

- ผู้ให้สัมภาษณ์จากกรุงเทพมหานครคนที่ 1. (13 ธ.ค. 2566). การยอมรับเทคโนโลยีด้านความง่ายต่อการใช้งาน. (ยุทธนาท บุญยะชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์จากนครปฐมคนที่ 3. (13 ธ.ค. 2566). การยอมรับเทคโนโลยีด้านประโยชน์ในการใช้งาน. (ยุทธนาท บุญยะชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์จากนนทบุรีคนที่ 1. (13 ธ.ค. 2566). ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์. (ยุทธนาท บุญยะชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์จากนนทบุรีคนที่ 2. (13 ธ.ค. 2566). ส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย. (ยุทธนาท บุญยะชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์จากนนทบุรีคนที่ 3. (13 ธ.ค. 2566). ส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด. (ยุทธนาท บุญยะชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์จากสมุทรปราการคนที่ 2. (13 ธ.ค. 2566). ความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า. (ยุทธนาท บุญยะชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์จากสมุทรปราการคนที่ 2. (13 ธ.ค. 2566). ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจที่จะใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า. (ยุทธนาท บุญยะชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์จากสมุทรปราการคนที่ 4. (13 ธ.ค. 2566). ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา. (ยุทธนาท บุญยะชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์จากสมุทรสาครคนที่ 1. (13 ธ.ค. 2566). ทัศนคติต่อรถยนต์ไฟฟ้า. (ยุทธนาท บุญยะชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- พงศ์พุดิ การะนัด. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการ. สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.
- พรชัย ชื่นทะวงศ์ และคณะ. (2565). การยอมรับเทคโนโลยี ผลประโยชน์ทางการเงิน และสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(1), 61-81.
- พิทยุต์ม โตะขำ และคณะ. (2565). อิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานไฟฟ้าแบตเตอรี่ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 5(1), 53-72.
- วรัท พันพิศุทธิ์ชัย และธีรรัตน์ วรพิเชฐ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ด้านการยอมรับสำหรับเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย. วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 10(2), 133-155.
- วันทนา ถิ่นกาญจน์. (2558). การตรวจสอบเชิงสามเส้า. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก <http://sutir.sut.ac.th:8080/jspui/bitstream/123456789/5866/1/img-204133750.pdf>
- Agarwal, R. & Prasad, J. (1999). Are Individual Differences Germane to the Acceptance of New Information Technologies? A Journal of the Decision Science Institute, 30(2), 361-391.
- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. MIS Quarterly, 13(3), 319-340.
- Khaleghiyaraziz, M. (2021). Factors Impacting Consumer Intention to Purchase Electric Vehicles in the Bangkok. In Master of Management. Mahidol University.
- Kotler, P. (2003). Marketing Management. (11th Edition). NJ: Prentice-Hall, Upper Saddle River.

Mpoi, G. et al. (2023). Factors and Incentives that affect Electric Vehicles adoption in Greece. International Journal of Transportation Science and Technology, 12(4), 1064-1079.

การพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยา:

กรณีศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง*

THE DEVELOPMENT OF SHORT-TERM TRAINING CURRICULUM SETS TO ENHANCE
PSYCHOLOGICAL SKILLS: A CASE STUDY OF KRURAKTIN SCHOLARSHIP AT MUBAN
CHOMBUENG RAJABHAT UNIVERSITYต้นสาย แก้วสว่าง^{1*}, วิวัฒน์ วรวงษ์², วนิดา สาระติ², ภูมิรินทร์ ชวนชม², พรนิภา ทำประเสริฐ²Tonsai Kaewsawang^{1*}, Wiwat Worawong², Wanida Sarati², Pummarn Chuanchom², Pornnipa Thumprasoet²¹คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย¹Faculty of Social, Sciences Naresuan University, Phitsanulok, Thailand²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย²Faculty of Education, Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: tonsaik@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น 2) พัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ และ 3) ทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นฯ และการพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาครูรัก(ษ์)ถิ่น จำนวน 12 คน และ ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ ซึ่งแบ่งเป็น 4 หลักสูตรตามชั้นปี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาครูรัก(ษ์)ถิ่น รวม 115 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)มีความต้องการจำเป็นที่จะต้องได้รับการเสริมสร้างทักษะจิตวิทยา จำนวน 4 หลักสูตร ได้แก่ การฝึกทักษะการตระหนักรู้ตนเอง การใช้จิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน การจัดการความเครียดและเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม และการเสริมสร้างจิตตานุภาพ 2) หลักสูตรอบรมแต่ละหลักสูตรประกอบด้วย หลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์ เนื้อหา โครงสร้าง กิจกรรม สื่อ และผลการประเมินชี้ว่าชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ มีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด และ 3) ผลการทดลองใช้ชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ พบว่า ทั้ง 4 หลักสูตร นักศึกษาที่เข้ารับการอบรมมีความรู้ตามวัตถุประสงค์การอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยนักศึกษาที่เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนา, หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น, ทักษะจิตวิทยา, ทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น

Abstract

This research aimed to: 1) Study the problems and needs in developing short-term training curriculum sets to enhance psychological skills for KRURAKTIN (Local Teacher Development) scholarship students, 2) Develop and evaluate the efficiency of the short-term training curriculum

sets, and 3) Implement and assess the effectiveness of the short-term training curriculum sets. The research was a multi-phase mixed method research, conducted in two phases: Phase 1 involved studying the problems and needs, and developing and evaluating the efficiency of the short-term training curriculum sets. This phase employed qualitative research methods, utilizing focus group discussions with a sample of 12 KRURAKTIN scholarship students. and Phase 2 focused on implementing and assessing the effectiveness of the short-term training curriculum sets, which were divided into four curricula based on academic year levels. The sample consisted of 115 KRURAKTIN scholarship students. The research findings were as follows: 1) KRURAKTIN scholarship students demonstrated a necessity for enhancement in psychological skills through four curricula: self-awareness skill training, application of positive psychology in daily life, stress management and cognitive-behavioural adjustment techniques, and willpower enhancement. 2) Each training curriculum comprised principles and rationale, objectives, content, structure, activities, and media. The evaluation results indicated that the short-term training curriculum sets were highly effective. and 3) The implementation of the short-term training curriculum sets revealed that for all four curricula, students who participated in the training demonstrated a statistically significant increase in knowledge aligned with the training objectives at the 0.01 level. Furthermore, the students expressed a high level of satisfaction with the training curricula.

Keywords: The Developmental, Short-Term Training Curriculum, Psychological Skills, “Kru Rak Tin” Scholarship

บทนำ

ปัญหาคุณภาพการศึกษาของไทยเป็นปัญหาเรื้อรังที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์กันมาอย่างต่อเนื่อง การเข้าถึงการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ทว่าการศึกษาไทยยังมีปัญหาการจัดสรรครูที่ไม่ทั่วถึง ปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ห่างไกลกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนครู ทำให้ครูในโรงเรียนขนาดเล็กต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการสอนคณะชั้นโดยการนำนักเรียนหลายระดับชั้นนั่งเรียนรวมในห้องเรียนเดียวกัน อีกทั้งครูกลุ่มดังกล่าวก็อาจจำเป็นต้องสอนในวิชาที่ตนเองไม่ได้มีความเชี่ยวชาญ (นพกุล ปุคิลิต และทวีศิลป์ กุลนาคดล, 2565) นอกจากนี้ ระบบการบรรจุข้าราชการครูของประเทศไทยยังเอื้อต่อการเกิดปัญหาขาดแคลนครูของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลเนื่องจาก ครูที่ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการครูมักจะได้บรรจุในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ที่ห่างไกล เมื่อครบเงื่อนไขการย้าย ครูในท้องถิ่นจำนวนมากเลือกจะย้ายไปโรงเรียนในพื้นที่ตัวเมืองหรือโรงเรียนในภูมิลำเนาของตน (กษิดีเดช คำพูน, 2566) อย่างไรก็ตามเพื่อแก้ไขปัญหาข้างต้น รัฐบาลไทยจึงจัดทำโครงการ “ครูรัก(ษ์)ถิ่น” ขึ้นมา โดยดำเนินงานภายใต้การดูแลของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ทุนการศึกษา “ครูรัก(ษ์)ถิ่น” เป็นการให้ทุนการศึกษาเต็มจำนวนแก่เด็กนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่มีฐานะยากจนเข้าเรียนคุณวุฒิศูนย์ในสถาบันร่วมผลิตและเมื่อจบการศึกษาจะได้กลับไปบรรจุในโรงเรียนในภูมิลำเนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง (MCRU) เป็นหนึ่งในสถาบันร่วมผลิตที่ได้รับมอบหมายให้จัดการศึกษาแก่นักศึกษาทุนในระดับปริญญาตรี โดยมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้นักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่นเรียนในระบบ 2 ปริญญา (สาขาการศึกษาปฐมวัยและสาขาการประถมศึกษา) นอกจากนี้ นักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น ยังต้องเรียนหลักสูตรเสริมต่าง ๆ อาทิ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และ ทักษะจิตวิทยา จึงกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงมีความเข้มข้นอย่างยิ่ง จากข้อมูลข้างต้นนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่นจึงมีความ

เสี่ยงด้านสุขภาพจิต ปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่และสุขภาพจิตของนักศึกษา จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ประมาณ 1 ใน 3 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยทั่วโลกมีอาการของโรคทางจิตเวชอย่างน้อยหนึ่งอาการ โดยโรคที่พบบ่อยที่สุด ได้แก่ ภาวะซึมเศร้า โรควิตกกังวล และการใช้สารเสพติด นอกจากนี้ อัตราการเกิดปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยสาเหตุของปัญหาสุขภาพจิตในนักศึกษามหาวิทยาลัยมีหลายประการ ทั้งความกดดันทางการเรียน ความคาดหวังทางสังคม ปัญหาทางการเงิน และการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ (Auerbach, R. P. et al., 2018) โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักศึกษามากที่สุด ได้แก่ ผลการเรียน ความกดดันทางการเงิน และความกังวลเกี่ยวกับอนาคตหลังจบการศึกษา (Beiter, R. et al., 2015)

การแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในนักศึกษามหาวิทยาลัยจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งสถาบันการศึกษา บุคลากรทางการแพทย์ และตัวนักศึกษาเอง การให้บริการสุขภาพจิตที่เข้าถึงได้ง่ายและการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพจิตในมหาวิทยาลัยเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาสุขภาพจิตในนักศึกษา (Bruffaerts, R. et al., 2018) ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะทีมงานผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักศึกษาครูรัก(ษ์)ถิ่น จึงได้พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นด้านจิตวิทยาเพื่อให้นักศึกษาสามารถดูแลสุขภาพจิตของตนเองและช่วยเหลือดูแลประคับประคองจิตใจซึ่งกันและกันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น
2. เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นฯ และ การพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยระยะที่ 1

ประชากรที่ใช้ในวิจัย คือ นักศึกษาครูรัก(ษ์)ถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 4 ชั้น ปี รวม 115 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษานักศึกษาครูรัก(ษ์)ถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะที่สามารถให้ข้อมูลในประเด็นสำคัญ (Key Informant Sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาครูรัก(ษ์)ถิ่น ชั้นปีที่ 1 ถึง 4 ปีละ 2 คน รวม 4 ชั้นปี จำนวน 8 คน ซึ่งถือเป็นจำนวนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการอภิปรายได้ตอบ (ชาย โพธิ์สิตา, 2564)

การวิจัยระยะที่ 2

ประชากรที่ใช้ในวิจัย คือ นักศึกษาครูรัก(ษ์)ถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 4 ชั้น ปี รวม 115 คน ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรทั้งหมดในการเก็บข้อมูลวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แนวคำถาม/ประเด็นคำถามในการสนทนา ซึ่งมีคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยมีค่า Item Objective Congruence (IOC) เท่ากับ 0.67 - 1.00
2. แบบประเมินประสิทธิภาพของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น เป็นแบบ มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ซึ่งมีคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่า Item Objective Congruence (IOC) เท่ากับ 0.67 - 1.00
3. การประเมินทักษะทางจิตวิทยา ประกอบด้วย
 - 3.1 แบบประเมินทักษะการตระหนักรู้ตนเอง เป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่า Item Objective Congruence (IOC) เท่ากับ 0.67 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.55 - 0.84 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.743
 - 3.2 แบบประเมินทักษะจิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน เป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่า Item Objective Congruence (IOC) เท่ากับ 0.67 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.65 - 0.78 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.822
 - 3.3 แบบประเมินทักษะการจัดการความเครียดและเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม เป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่า Item Objective Congruence (IOC) เท่ากับ 0.67 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.68 - 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.926
 - 3.4 แบบประเมินทักษะการเสริมสร้างจิตตานุภาพ เป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่า Item Objective Congruence (IOC) เท่ากับ 0.67 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.56 - 0.72 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.730
 - 3.5 แบบประเมินความพึงพอใจต่อชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ เป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีคุณภาพ ด้านความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่า Item Objective Congruence (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกรายการ มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.55 - 0.94 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)
2. พัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมฝึกอบรม สื่อในการฝึกอบรม และ การประเมินผลของหลักสูตร
3. นำชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ ที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรด้วยแบบประเมิน แล้วนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ พร้อมจัดทำเล่มหลักสูตรฝึกอบรม
4. นำชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย
5. ประเมินประสิทธิผลของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ โดยให้ผู้เข้าอบรมทำแบบประเมินทักษะทางจิตวิทยา และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม ด้วย Google Form
6. ปรับปรุงชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ ให้สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่นด้วยการ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปแบบการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ตรวจสอบคุณภาพด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) แบบการทบทวนข้อมูล (Review Triangulation)
2. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)
3. วิเคราะห์ประสิทธิผลของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ จากการทดลองใช้ ด้วยสถิติ Paired-Sample T-Test
4. วิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจต่อชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผลการวิจัย

ผลศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น

นักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่นมีปัญหา 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัญหาสุขภาพทางจิต ปัญหาเกี่ยวกับการรู้จักตนเอง ปัญหาการจัดการจัดการความเครียด ปัญหาการปรับความคิดและพฤติกรรม และ ปัญหาการขาดจิตตานุภาพ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ

ปัญหาที่พบ	รายละเอียด	ความต้องการจำเป็น
1. สุขภาวะทางจิต (Psychological Wellbeing)	- ภาวะโหมซิก (Homesick) - ขาดการสนับสนุนทางจิตใจ (Psychological Support) - มีปัญหาสัมพันธ์กับเพื่อน/แฟน	- อาจารย์ควรสอนนักศึกษาเกี่ยวกับ “การสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแรง (Healthy Relationship)” - อาจารย์ควรจัดให้มีกิจกรรมสานสัมพันธ์ (Relationship Building Activities) เพิ่มเติม เพื่อเป็นตัวกลางให้นักศึกษาได้ใช้เวลาร่วมกัน - นักศึกษาทุกคนควรมีพื้นฐานการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาเพื่อที่จะสามารถให้การสนับสนุนทางจิตใจซึ่งกันและกัน
2. การรู้จักตนเอง (Knowledge of Self)	- การเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ (Low Self-Esteem) - การตระหนักรู้ตนเองต่ำ (Low Self-Awareness) - การเก็บกดอารมณ์ความรู้สึก - ความรู้สึกว่างเปล่า (Emptiness)	- อาจารย์ควรให้ความรู้นักศึกษาเกี่ยวกับ อารมณ์และความรู้สึก (Emotion and Feeling) - อาจารย์ควรสอนนักศึกษาเกี่ยวกับทักษะการติดตามประเมินตัวเอง (Self-Monitoring Skills) - อาจารย์ควรสอนนักศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับตนเองและการให้คำมั่นสัญญากับตนเอง (Acceptance and Commitment)
3. การจัดการความเครียด	- มีความเครียดจากการปรับตัวไม่ได้ - ขาดทักษะการจัดการความเครียด - มีภาวะหมดไฟ (Burnout) เนื่องจากการเรียนและกิจกรรมบังคับที่หนักเกินไป	- อาจารย์ควรสอนนักศึกษาเกี่ยวกับความเครียด - อาจารย์ควรสอนนักศึกษาเกี่ยวกับการเมตตา กรุณาต่อตนเอง (Self-Compassion)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ (ต่อ)

ปัญหาที่พบ	รายละเอียด	ความต้องการจำเป็น
4. การปรับความคิดและพฤติกรรม	- มองโลกในแง่ร้าย - กิจกรรมประจำวันไม่เหมาะสม - การติดเกมส์	- อาจารย์ควรสอนนักศึกษาเกี่ยวกับการปรับความคิดและพฤติกรรม - นักศึกษาต้องฝึกมองโลกในแง่บวก
5. การขาดจิตตานุภาพ	- ขาดแรงจูงใจ - ขาดการควบคุมตนเอง (Self-Discipline) - ขาดความสามารถในการต้านทานสิ่งล่อใจและความปรารถนาระยะสั้นเพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาว	- อาจารย์ควรสอนนักศึกษาเกี่ยวกับการสร้างจิตตานุภาพ - อาจารย์ควรจัดให้มีการตรวจสอบสภาพจิตเป็นประจำ

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่นมีปัญหา 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัญหาสุขภาวะทางจิต ปัญหาเกี่ยวกับการรู้จักตนเอง ปัญหาด้านการจัดการความเครียด ปัญหาด้านการปรับความคิดและพฤติกรรม และปัญหาการขาดจิตตานุภาพ

ผลการพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น

ชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา โครงสร้าง กิจกรรมฝึกอบรม สื่อในการฝึกอบรม และการประเมินผลของหลักสูตร มีรายละเอียด ดังนี้

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรอบรมระยะสั้นฯ

หลักสูตรที่ 1 การฝึกทักษะการตระหนักรู้ตนเอง

- นักศึกษาผู้เข้ารับการอบรมสามารถตระหนักรู้ตนเองได้
- นักศึกษาผู้เข้ารับการอบรมมีทักษะการติดตามประเมินตัวเอง

หลักสูตรที่ 2 การใช้จิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน

- นักศึกษาผู้เข้ารับการอบรมสามารถประยุกต์ใช้จิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวันได้

หลักสูตรที่ 3 การจัดการความเครียดและเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม

- นักศึกษาผู้เข้ารับการอบรมมีทักษะการจัดการความเครียด
- นักศึกษาผู้เข้ารับการอบรมสามารถประยุกต์ใช้เทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรมในการพัฒนาตนเองได้

หลักสูตรที่ 4 การเสริมสร้างจิตตานุภาพ

- นักศึกษาผู้เข้ารับการอบรมสามารถประยุกต์ใช้เทคนิคการสร้างจิตตานุภาพได้

เนื้อหาและโครงสร้างหลักสูตรอบรมระยะสั้นฯ

ชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น

ชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยใช้แนวคิดหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Approach) ซึ่งมุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนโดยการบูรณาการ ความรู้ ทักษะ และ เจตคติ เข้ากับทักษะทางจิตวิทยา โดยระบุสมรรถนะเป้าหมาย ลำดับเนื้อหาและ กิจกรรมการเรียนรู้ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับสูง และมีการประเมินสมรรถนะหลังจบการอบรม

เนื้อหาและโครงสร้าง

การฝึกทักษะการตระหนักรู้ตนเอง (ชั้นปีที่ 1; 24 ชั่วโมง; 4 ชั่วโมง/สัปดาห์)

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับสัญญาณของอารมณ์ (Emotional Signals)
3. การติดตามประเมินตัวเอง (Self-Monitoring Skill)
4. ทักษะการควบคุมอารมณ์ตนเอง (Emotion Regulation Skill)
5. การเผชิญกับอารมณ์เชิงลบ
6. การยอมรับตนเองและการให้คำมั่นสัญญากับตนเอง (Acceptance and Commitment)

การใช้จิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน (ชั้นปีที่ 2; 24 ชั่วโมง; 4 ชั่วโมง/สัปดาห์)

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology)
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับโมเดลจิตวิทยาเชิงบวก (Psychology Model)
3. กิจกรรมกลุ่มจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology Group Intervention)
4. กลยุทธ์การพัฒนาตนเองด้วยจิตวิทยาเชิงบวก
5. ใบงานจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology Work Sheet)
6. การประยุกต์ใช้จิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน

การจัดการความเครียดและเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม (ชั้นปีที่ 3; 24 ชั่วโมง; 4 ชั่วโมง/สัปดาห์)

1. ความรู้พื้นฐานการปรับความคิดและพฤติกรรม
2. การตั้งเป้าหมาย
3. การสร้างตารางชีวิตประจำวัน
4. การโต้แย้งความคิดเชิงลบ
5. เทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม
6. การทำพิมพ์เขียวการปรับความคิดและพฤติกรรม

การเสริมสร้างจิตตานุภาพ (ชั้นปีที่ 4; 24 ชั่วโมง; 4 ชั่วโมง/สัปดาห์)

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจิตตานุภาพ (Willpower) และการควบคุมตนเอง (Self-Control)
2. การตั้งเป้าหมาย
3. การสร้างจิตตานุภาพ
4. การสร้างกิจวัตรที่ดี
5. การเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเอง
6. การคงไว้ซึ่งจิตตานุภาพ

ภาพที่ 1 เนื้อหาและโครงสร้างหลักสูตรอบรมระยะสั้นฯ

จากภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่นที่พัฒนามาจากประเด็นปัญหาที่พบจากการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 (การศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นฯ ซึ่งได้หลักสูตร จำนวน 4 หลักสูตร ได้แก่ การฝึกทักษะการตระหนักรู้ตนเอง การใช้จิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน การจัดการความเครียดและเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม และ การเสริมสร้างจิตตานุภาพ โดยทุกหลักสูตรมีชั่วโมงการฝึกอบรมรวมอยู่ที่ 24 ชั่วโมง จัดอบรมครั้งละ 4 ชั่วโมง/สัปดาห์ เป็นจำนวน 4 ครั้งต่อเนื่อง 4 สัปดาห์

ผลการประเมินประสิทธิภาพของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น

การประเมินประสิทธิภาพของชุดหลักสูตรอบรมระยะสั้นฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น ($n = 3$)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
ความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม			
1. วัตถุประสงค์สอดคล้องกับหลักการและเหตุผล	4.33	0.58	มาก
2. เนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.67	0.58	มากที่สุด
3. โครงสร้างหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.67	0.58	มากที่สุด
4. เนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับโครงสร้าง	4.67	0.58	มากที่สุด
5. กิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.33	0.58	มาก
6. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหา	4.67	0.58	มากที่สุด
7. สื่อการฝึกอบรมสอดคล้องกับกิจกรรม	4.33	0.58	มาก
8. การประเมินสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.67	0.58	มากที่สุด
ภาพรวม	4.54	0.51	มากที่สุด
ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม			
1. หลักการและเหตุผลของหลักสูตร	4.33	0.58	มาก
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.67	0.58	มากที่สุด
3. เนื้อหาของหลักสูตร	4.33	0.58	มาก
4. โครงสร้างหลักสูตร	4.33	0.58	มาก
5. กิจกรรมการฝึกอบรม	4.67	0.58	มากที่สุด
6. สื่อการฝึกอบรม	4.67	0.58	มากที่สุด
7. การประเมินการฝึกอบรม	4.67	0.58	มากที่สุด
ภาพรวม	4.52	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่นในภาพรวมองค์ประกอบของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.51) และมีความเหมาะสมของหลักสูตรในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50)

ผลการทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น

ผลการทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการทดสอบ ก่อน - หลัง การอบรม

	ก่อนการอบรม			หลังการอบรม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
หลักสูตรการฝึกทักษะการตระหนักรู้ตนเอง (n = 31)	2.018	.200	น้อย	3.986	.178	มาก
หลักสูตรการใช้จิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน (n = 30)	2.020	.146	น้อย	3.993	.169	มาก
หลักสูตรการจัดการความเครียดและเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม (n = 29)	2.041	.156	น้อย	4.035	.225	มาก
หลักสูตรการเสริมสร้างจิตตานุภาพ (n = 25)	2.056	.179	น้อย	3.902	.137	มาก

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบค่าความแตกต่างของคะแนน ก่อน - หลัง การอบรม

	ก่อนการอบรม		หลังการอบรม		t	Sig (2-tailed)	Mean difference
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
ปี 1: หลักสูตรการฝึกทักษะการตระหนักรู้ตนเอง (n = 31)	2.018	.200	3.986	.178	41.042	.000	1.968
ปี 2: หลักสูตรการใช้จิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน (n = 30)	2.020	.146	3.993	.169	43.766	.000	1.973
ปี 3: หลักสูตรการจัดการความเครียดและเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม (n = 29)	2.041	.156	4.035	.225	38.973	.000	1.993
ปี 4: หลักสูตรการเสริมสร้างจิตตานุภาพ (n = 25)	2.056	.179	3.902	.137	39.414	.000	1.846

จากตารางที่ 3 และ 4 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น ชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยจากแบบประเมินทักษะการตระหนักรู้ตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นักศึกษา ชั้นปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยจากแบบประเมินทักษะจิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นักศึกษา ชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยจากแบบประเมินทักษะการจัดการความเครียดและเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ นักศึกษา ชั้นปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยจากแบบประเมินทักษะการเสริมสร้างจิตตานุภาพ

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมต่อชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น

การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมระยะสั้นฯ รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านวิธีการฝึกอบรม	4.000	.621	มาก
2. ด้านวิทยากรผู้อบรม	4.061	.625	มาก
3. ด้านเนื้อหาของการฝึกอบรม	4.174	.679	มาก
4. ด้านกิจกรรมของการฝึกอบรม	4.052	.619	มาก
5. ด้านเอกสารประกอบการฝึกอบรม	4.244	.601	มาก
6. ด้านสื่อ วัสดุประกอบการฝึกอบรม	4.078	.595	มาก
7. ด้านสถานที่ฝึกอบรม	4.191	.687	มาก
8. ด้านการประเมินผลการฝึกอบรม	4.087	.555	มาก

ตารางที่ 5 ผลประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
9. ด้านระยะเวลาในการอบรม	4.087	.643	มาก
10. ภาพรวมของการฝึกอบรม	4.139	.660	มาก
เฉลี่ย	4.147	.458	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความพึงพอใจต่อชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น ภาพรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.147$, S.D. = 0.458)

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า นักศึกษาครูรัก(ษ์)ถิ่นประสบกับปัญหามากมายในการใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย โดยผู้วิจัยได้สรุปปัญหาเป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัญหาสุขภาพทางจิต ปัญหาเกี่ยวกับการรู้จักตนเอง ปัญหาด้านการจัดการความเครียด ปัญหาด้านการปรับความคิดและพฤติกรรม และ ปัญหาการขาดจิตตานุภาพ งานวิจัยจำนวนมากที่ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยโดยเฉพาะ ในชั้นปีที่ 1 มักจะพบกับปัญหาภาวะโฮมซิก (Homesick) การขาดการสนับสนุนทางจิตใจ (Psychological support) และ การมีปัญหสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน หรือแฟน (Amati, V. et al., 2018); (Biasi, V. et al., 2018); (Palai, P. K. & Kumar, P., 2016) ปัญหาดังกล่าวนั้นส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของนักศึกษา (Psychological Wellbeing) ของนักศึกษา นอกจากนี้ ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการรู้จักตนเอง อาทิ การเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ (Low Self-Esteem) การตระหนักรู้ตนเองต่ำ (Low Self-Awareness) การเก็บกดอารมณ์ความรู้สึก และการมีความรู้สึกว่างเปล่า (Emptiness) ซึ่งก็เป็นปัญหาที่พบได้บ่อยและส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของนักศึกษาโดยตรง โดยอาจทำให้นักศึกษาเกิด ภาวะเครียด ภาวะวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า และ การมีความคิดฆ่าตัวตาย (Gidi, N. W. et al., 2021); (Nguyen, D. T. & Wright, E. P., 2019) ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักศึกษาขาดความสามารถในการจัดการความเครียด จึงทำให้บางส่วนมี ขาดแรงจูงใจและมี ภาวะหมดไฟ นำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ อาทิ ขาดการควบคุมตนเอง (Self-Discipline) กิจกรรมประจำวันไม่เหมาะสม และการติดเกมส์ นำไปสู่การพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น 4 หลักสูตร ได้แก่ การฝึกทักษะการตระหนักรู้ตนเอง การใช้จิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน การจัดการความเครียดและเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม และ การเสริมสร้างจิตตานุภาพ

การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเองเป็นกระบวนการสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาพจิตและความสำเร็จในชีวิต การตระหนักรู้ตนเองช่วยเพิ่มความฉลาดทางอารมณ์และการตัดสินใจที่ดีขึ้น วิธีการพัฒนาการตระหนักรู้ตนเองมีหลากหลาย อาทิ การสะท้อนคิดเป็นประจำและการขอข้อมูลป้อนกลับจากผู้อื่นเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การเขียนบันทึกประจำวันช่วยในการสำรวจตนเองและเพิ่มความเข้าใจในอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองสามารถเพิ่มการตระหนักรู้ตนเองและลดความเครียดได้ (Eurich, T., 2018)

จิตวิทยาเชิงบวกเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการส่งเสริมอารมณ์ทางบวกและความเข้มแข็งทางจิตใจ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันสามารถทำได้หลายวิธี อาทิ การระบุและใช้จุดแข็งของตนเอง ช่วยเพิ่มความสุขและความพึงพอใจในชีวิต การตั้งเป้าหมายเชิงบวกและการมองโลกในแง่ดีช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความสำเร็จในชีวิต และการฝึกการมีสติและการใคร่ครวญถึงประสบการณ์ที่ดีช่วยเพิ่มความสุขและลดความเครียดในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Fredrickson, B. L. et al., 2017)

การเสริมสร้างทักษะการจัดการความเครียดและการปรับความคิดและพฤติกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาสุขภาพจิตและเพิ่มคุณภาพชีวิต การปรับความคิดและพฤติกรรมมีประสิทธิภาพในการลดอาการซึมเศร้าและวิตก

กังวล และการฝึกสติ ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความผาสุกทางจิตใจ การฝึกการกำกับอารมณ์ตนเองช่วยเพิ่มความสามารถในการจัดการความเครียด นอกจากนี้ การฝึกความเมตตากรุณาต่อตนเองช่วยลดการวิพากษ์วิจารณ์ตนเองและเพิ่มความยืดหยุ่นทางจิตใจ การประยุกต์ใช้เทคนิคเหล่านี้ในชีวิตประจำวันสามารถช่วยพัฒนาทักษะการจัดการความเครียดและปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hofmann, S. G. et al., 2017)

การสร้างเสริมจิตตานุภาพเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการควบคุมตนเองและบรรลุเป้าหมาย จิตตานุภาพไม่ใช่ทรัพยากรที่มีจำกัดแต่เป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้ผ่านการฝึกฝน การฝึกสติ (Mindfulness) ช่วยเพิ่มความสามารถในการควบคุมตนเองและตัดสินใจ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและการวางแผนล่วงหน้าและการกำกับอารมณ์ตนเองช่วยเพิ่มความสามารถในการต้านทานสิ่งยั่วและรักษาพฤติกรรมที่มุ่งสู่เป้าหมายในระยะยาว การประยุกต์ใช้เทคนิคเหล่านี้ในชีวิตประจำวันสามารถช่วยพัฒนา จิตตานุภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Duckworth, A. L. et al., 2019)

ซึ่งการพัฒนาการพัฒนาคู่มือหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาจะประยุกต์หลักการพัฒนาตัวแปรทางจิตวิทยาดังที่กล่าวไว้ข้างต้นร่วมกับการพัฒนาคู่มือหลักสูตรตามแนวคิดของ มาร์ต พัฒนา เพื่อให้เกิดชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นๆที่มีกระบวนการพัฒนาตัวแปรทางจิตวิทยาได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องการหลักการพัฒนาคู่มือ (มาร์ต พัฒนา, 2567)

2. การพัฒนาคู่มือหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น ได้พัฒนาคู่มืออย่างมีมาตรฐาน โดยได้พัฒนาคู่มือตามแนวคิดของ มาร์ต พัฒนา ที่ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร อย่างเป็นระบบซึ่งมีขั้นตอน สำคัญสรุปได้ ดังนี้ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อวินิจฉัยปัญหาและความต้องการ ขั้นที่ 2 การกำหนดเป้าประสงค์ ขั้นที่ 3 การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหา ขั้นที่ 4 การเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ขั้นที่ 5 การกำหนดอัตราเวลาเรียน ขั้นที่ 6 การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นที่ 7 การประเมินผลหลักสูตร และ ขั้นที่ 8 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร (มาร์ต พัฒนา, 2567) โดยหลักสูตรประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา โครงสร้าง กิจกรรมฝึกอบรม สื่อในการฝึกอบรม และการประเมินผลของหลักสูตร และผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมมีประสิทธิภาพในระดับมาก เนื่องมาจากการพัฒนาคู่มือหลักสูตรการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler, R. W., Taba, H. ที่ว่าหลักสูตร ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย มวลประสบการณ์/เนื้อหา การจัดประสบการณ์หรือการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล (Tyler, R. W., 1950); (Taba, H., 1962)

3. ผลการทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างทักษะจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น 4 หลักสูตร ได้แก่ การฝึกทักษะการตระหนักรู้ตนเอง การใช้จิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน การจัดการความเครียดและเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม และ การเสริมสร้างจิตตานุภาพ โดยทุกหลักสูตรฯ ผู้เรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้ทุกหลักสูตร สะท้อนให้เห็นว่าชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นๆ สามารถพัฒนาทักษะจิตวิทยาของผู้เรียนได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นอีกหนึ่งหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรทางจิตวิทยา

สรุปและข้อเสนอแนะ

นักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น ประสบปัญหา 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาวะทางจิต ด้านการรู้จักตนเอง ด้านการจัดการความเครียด ด้านการปรับความคิดและพฤติกรรม และ ด้านการขาดจิตตานุภาพ นำไปสู่การพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นๆ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 หลักสูตร ได้แก่ การฝึกทักษะการตระหนักรู้ตนเอง การใช้จิตวิทยาเชิงบวกในชีวิตประจำวัน การจัดการความเครียดและเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม และ การเสริมสร้างจิตตานุภาพ โดยหลักสูตรอบรมแต่ละหลักสูตรเป็นไปตามมาตรฐานการพัฒนา

หลักสูตร หลักสูตรฯ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์ เนื้อหา โครงสร้าง กิจกรรม สื่อ และ ผลการประเมินชี้ว่าหลักสูตรอบรมระยะสั้นฯ มีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้ชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ พบว่า ทั้ง 4 หลักสูตร นักศึกษาที่เข้ารับการอบรมมีความรู้ตามวัตถุประสงค์การอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผู้สนใจสามารถนำผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ทั้งประโยชน์เชิงวิชาการ เชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ อาทิ ผู้สนใจสามารถพัฒนาต่อยอดการวิจัยโดยใช้การวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรที่มีความเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มตัวอย่างและเป็นหลักสูตรที่เป็นการเสริมสร้างตัวแปรทางจิตวิทยา ประโยชน์เชิงนโยบาย และ เชิงปฏิบัติ อาทิ ผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนนโยบายเพื่อดูแลสุขภาพจิตของนักศึกษาโดยผนวกหลักสูตรฝึกอบรมทางจิตวิทยาเข้ากับระบบดูแลช่วยเหลือนักศึกษา อย่างไรก็ตาม ชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ นี้ถูกพัฒนาขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่มีความเฉพาะเจาะจง การนำชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ ไปใช้กับนักศึกษากลุ่มอื่น ควรคำนึงถึงประเด็นความแตกต่างทางวัฒนธรรม และในส่วนของผู้ที่สนใจงานวิจัยครั้งนี้ไปศึกษา พัฒนา และต่อยอด สามารถพัฒนาชุดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นฯ ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างทั่วไป หรือไปปรับใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความเฉพาะเจาะจงอื่น ๆ รวมถึงพัฒนาแบบวัดให้มี คุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยา (Psychometric Properties) ที่ดีขึ้นเพื่อประสิทธิภาพของการประเมินผลหลักสูตร

เอกสารอ้างอิง

- กษิดีเดช คำพูน. (2566). ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก: สาเหตุ แนวทางแก้ไข และบทบาทของภาคีเครือข่าย. วารสารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 25(2), 1-1.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2564). ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ปริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- นพกุล ปุคิลิต และทวีศิลป์ กุลนภาดล. (2565). การเปรียบเทียบสาเหตุและผลกระทบจากการย้ายของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 19(36), 1-12.
- มารุต พัฒนา. (2567). การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (ฉบับขยายรายละเอียดจากประสบการณ์ปฏิบัติและการวิจัย). (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- Amati, V. et al. (2018). Social relations and life satisfaction: the role of friends. *Genus*, 74(7), 1-18.
- Auerbach, R. P. et al. (2018). WHO World Mental Health Surveys International College Student Project: Prevalence and distribution of mental disorders. *Journal of Abnormal Psychology*, 127(7), 623-638.
- Beiter, R. et al. (2015). The prevalence and correlates of depression, anxiety, and stress in a sample of college students. *Journal of Affective Disorders*, 173, 90-96. doi: 10.1016/j.jad.2014.10.054.
- Biasi, V. et al. (2018). Homesickness experience, distress and sleep quality of first-year university students dealing with academic environment. *Journal of Educational and Social Research*, 8(1), 9-17.
- Bruffaerts, R. et al. (2018). Mental health problems in college freshmen: Prevalence and academic functioning. *Journal of Affective Disorders*, 225, 97-103. doi: 10.1016/j.jad.2017.07.044.

- Duckworth, A. L. et al. (2019). Beyond willpower: Strategies for reducing failures of self-control. *Psychological Science in the Public Interest*, 20(3), 97-137.
- Eurich, T. (2018). What self-awareness really is (and how to cultivate it). *Harvard Business Review*, 96(1), 2-8.
- Fredrickson, B. L. et al. (2017). Open hearts build lives: Positive emotions, induced through loving-kindness meditation, build consequential personal resources. *Journal of Personality and Social Psychology*, 113(6), 917-933.
- Gidi, N. W. et al. (2021). Prevalence of low self-esteem and mental distress among undergraduate medical students in Jimma University: a cross-sectional study. *Ethiopian Journal of Health Sciences*, 31(3), 573-580.
- Hofmann, S. G. et al. (2017). The efficacy of cognitive behavioral therapy: A review of meta-analyses. *Cognitive Therapy and Research*, 41(1), 1-14.
- Nguyen, D. T. & Wright, E. P. (2019). Low self-esteem and its association with anxiety, depression, and suicidal ideation in Vietnamese secondary school students: a cross-sectional study. *Frontiers in psychiatry*, 10(1), 1-7.
- Palai, P. K. & Kumar, P. (2016). Relationship among stress, adjustment and homesickness in university students. *International Journal for Innovative Research in Multidisciplinary Field*, 2(6), 101-106.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: theory and practice*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Tyler, R. W. (1950). *Basic principles of curriculum and instruction, syllabus for education 360*. Chicago: University of Chicago Press.

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา *

THE CREATIVE SOCIAL INTERACTIONS FOR A PEACEFUL SOCIETY ACCORDING TO BUDDHISM

กัญญา วงศ์เวชกุล*, สุปรียา ชำนาญพุฒิพร, กันตภณ หนูทองแก้ว

Kanya Wongvetchakul*, Supreecha Chamnanphuttiophon, Kantaphon Nuthongkaew

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kewsan248@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎี 2) บูรณาการหลักธรรม และ 3) สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การกระทำระหว่างสิ่งสองสิ่งหรือหลายสิ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ในทางที่ดีมีประโยชน์หรือออกมาในทางที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งที่กำลังกระทำ 2) การปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน ดำเนินชีวิตพึ่งพาอาศัยกัน มีความผูกพันกัน และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคม ดุจทิศ 6 คือ ทิศเบื้องหน้า คือบิดามารดา ทิศเบื้องขวา คือครูอาจารย์ ทิศเบื้องหลัง คือสามีภรรยา ทิศเบื้องซ้าย คือมิตรสหาย ทิศเบื้องบน คือพระสงฆ์สมณพราหมณ์ ทิศเบื้องล่าง คือลูกจ้าง และ 3) องค์ความรู้จากการวิจัย คือ “SAM Model” S = Speech (การพูด หรือวจีสัจริต) คือการกระทำทางวาจา วจีกรรมที่เป็นกุศล ไม่พูดเท็จ, ไม่พูดส่อเสียด, ไม่พูดคำหยาบและไม่พูดเพ้อเจ้อ A = Action (การกระทำทางกาย หรือกายสัจริต) คือทำกรรมด้วยกาย ทั้งทางดีหรือชั่ว เรียกว่า กายทุจริต M = Mind (การกระทำทางใจ มโนกรรม) คือ ทำกรรมด้วยการคิด ไม่ว่าจะทำกรรมชั่วหรือกรรมดี เรียกอีกอย่างว่า มโนทุจริต การบูรณาการหลักธรรมเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์ ควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน ดำเนินชีวิตพึ่งพาอาศัยกัน มีความผูกพันกัน และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคม

คำสำคัญ: การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม, สังคมสันติสุข, พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) Analyze concepts and theories, 2) Integrate principles, and 3) Build knowledge about "Creative Social Interaction for a Peaceful Society along Buddhist Lines". The results of the study showed that: 1) Actions between two or more things to obtain a positive result, useful or come out in a way that has a negative effect on what is being done, 2) Practice of Buddhist principles, such as the 6 directions: the foreground direction, which is the parents, the right direction, the teacher, the background direction, the

husband and wife, the left direction, which is friends, the upper direction, which is the Brahmin monk and the under direction, which is the servant. The body of knowledge stand by the SAM model namely; S = Speech is verbal action, charitable deeds, do not lie, do not speak sly, do not speak profanity, do not speak ill, and do not speak deliriously, A = Action (physical action or honest body) is to do karma with the body, whether it is good or evil, it is called the corrupt body, M = Mind (mental action, conscience), is to do karma by thinking. Whether it is bad karma or good karma, it is called corruption, and the integration of principles about constructive social interaction should encourage the practice of Buddhist principles in order to coexist for Living a life of dependency. There is a bond and a good relationship is created in society.

Keywords: Social Interaction, Peaceful Society, Buddhism

บทนำ

การสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข พบว่า หากมีการนำศีล สมาธิ ปัญญา มาประพฤติปฏิบัติอย่างแท้จริงในสังคมใด สันติสุข คือการไม่เบียดเบียนกันทางร่างกาย และทรัพย์สินย่อมเกิดขึ้นในสังคมนั้น (พระเมธาวิเชียร (สุเทพ พุทธจรรยา) และคณะ, 2566) การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม คือ ปัจจัยที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้เนื่องจากมนุษย์นั้นไม่สามารถอยู่ตามลำพังได้ตลอดชีวิต จึงมีความจำเป็นต้องการปัจจัยที่ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันเป็นสังคม (จุไรรัตน์ เปรมวรเวทย์, 2556) ได้แก่ 1) ความต้องการทางกายภาพ เป็นความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของมนุษย์อยู่แล้ว เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ เป็นต้น 2) ความต้องการทางจิตใจ จะเห็นได้ว่า ความต้องการทางกายภาพนั้นมนุษย์สามารถตอบสนองได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาสมาชิกในสังคม แต่ความต้องการทางจิตใจนั้นเป็นความต้องการที่แสวงหาตลอดเวลา และต้องอยู่ในสังคมเท่านั้นจึงจะตอบสนองความต้องการนี้ได้ เช่น ต้องการความรัก ความอบอุ่น ความนับถือ และความเอาใจใส่ เป็นต้น และ 3) ความต้องการที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเจริญเติบโตทางวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์ ด้วยเหตุที่ความต้องการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะเป็นไปได้ ก็ต่อเมื่อมนุษย์เกิดการสร้างสรรค์ภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน เพื่อการถ่ายทอดไปสู่ชนรุ่นหลัง การสร้างมนุษย์สัมพันธ์กับบุคคล เป็นการสร้างความความเชื่อถือในคุณค่าของบุคคล ตลอดจนการสร้างทัศนคติที่ดีต่อกัน เห็นความสำคัญของความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มองโลกในแง่ดีและยอมรับว่าทุกสิ่งทุกอย่างแก้ไขได้ นอกจากนี้ การพูดที่ดีก็เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การศึกษาพฤติกรรมของบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อกันและกันเป็นการกล่าวถึงความสัมพันธ์ การรับรู้ทางสังคม การปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มและการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เรียกว่าการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2536) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคน ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกันในระดับต่าง ๆ อยู่กับประเภทของความสัมพันธ์ สามี - ภรรยา มีอิทธิพลต่อกันและกันมากกว่า ผู้ซื้อ - ผู้ขาย แม่ - ลูก มีอิทธิพลต่อกันมากกว่า นายจ้าง - ลูกจ้าง ในการพยายามทำความเข้าใจกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น ดำรงอยู่ หรือ ยุติขึ้นอยู่กับการที่แต่ละบุคคลวิเคราะห์ถึงประโยชน์และผลเสียที่จะได้รับ การวิเคราะห์นี้จะเกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการปฏิสัมพันธ์กันเกิดในระดับจิตใต้สำนึก และจะมีผลต่อพฤติกรรม การตอบสนองของบุคคล (พระใบฎีกากิตติพงษ์ สิลสุโข และรัชชานนท์ ศุภพงศ์พิเชฐ, 2558)

ปัญหาสังคม เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะที่ผู้คนในสังคมยอมรับไม่ได้ อาจเกิดจากความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์หรืออาจเกิดจากปัจจัยทางสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติที่ไม่เหมาะสม เป็นต้นว่า ความแห้งแล้ง ภัยธรรมชาติ สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ผู้คนในสังคมมีการเบี่ยงเบนความสัมพันธ์ไปจากเดิม และสถาบันทางสังคมก็ทำหน้าที่ไม่

ครบสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม ปัญหาสังคมไทยมีอยู่มากมาย ปัญหาสังคมเป็นสภาพการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อบุคคล จำนวนหนึ่งซึ่งมากพอสมควรในสังคม บุคคลเหล่านี้ไม่ต้องการให้เกิดสภาพการณ์เช่นนี้ (สภาพการณ์ที่ไม่พึงประสงค์) หากว่ามีสภาพการณ์อย่างนั้นเกิดขึ้นแล้วมีความรู้สึกว่า ควรแก้ไขในรูปของการกระทำร่วมกันทางสังคมเพื่อให้ปัญหานั้นหมดไป กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนตามหลักสันติวิธีเชิงบูรณาการ เพื่อให้เกิดสันติในชุมชนอันนำไปสู่สันติสุข ในการลดข้อขัดแย้งไม่ให้เกิดความรุนแรง โดยไม่ให้เกิดแรงปะทะทางความคิด อารมณ์ โดยใช้ความรัก ความเมตตา เจรจำด้วยความเข้าใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา สร้างประสานสามัคคีให้เกิดกับชุมชน “หลักสันติวิธีเชิงบูรณาการ” นั้นอาจหมายถึง “พุทธศาสนเสวนา ซึ่งเป็นวิธีข้อปฏิบัติ หรือชุดกระบวนการของวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้า หรือเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ” (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

การจัดการกับความขัดแย้งและการสร้างความสัมพันธ์วิธีหนึ่ง การใช้พุทธบูรณาการศาสนเสวนา จึงมีเหตุผลสำคัญตรงที่ว่า ใช้หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสั่งสอนไว้ มาเป็นหลักและการยกระดับจิตใจของผู้เข้าร่วมกระบวนการ ในการสร้างความสันติสุขมุ่งสู่ความสามัคคีเป็นวิธีการที่จะลดการสูญเสียอย่างเป็นธรรม กล่าวคือ พระพุทธองค์ทรงเข้าใจถึงกฎธรรมชาติเบื้องต้นของจิตใจมนุษย์ ทั้งระยะสั้นระยะยาวทั้งรูปธรรมและนามธรรม ผิดกับการใช้ความรุนแรง ซึ่งทุกฝ่ายอ้างว่าเป็นวิธีการสุดท้าย ซึ่งบางกรณี สามารถบรรลุผลในระยะสั้นเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่หากความขัดแย้งดำรงอยู่เพียงแต่ถูกกดไว้ โอกาสที่จะเกิดความรุนแรงในระยะยาวย่อมมีอยู่ ส่วนในทางนามธรรม ผู้วิจัยเชื่อว่า “สันติวิธีเชิงบูรณาการ” สามารถนำมาสร้างความสัมพันธ์ โดยการนำหลักธรรม “สาราณียธรรม 6 คือ ธรรมที่เป็นที่พึ่งแห่งความระลึกถึง” (วิ.ป. (ไทย) 18/271/361) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้างความสามัคคี ที่ผู้ใดได้ประพฤติจะเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกื้อกูลกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกัน อันจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรักความสามัคคี กันตลอดไป สาราณียธรรม 6 ได้แก่ เมตตา ภัยกรรม เมตตาวิจิตรกรรม เมตตาโมกกรรม สาราณโมกิตา สีสสามัญญตา และทิสสามัญญตา บูรณาการร่วมกับหลักของสันติภาวนา เข้ากับแนวคิดทฤษฎีของทั้งตะวันออกและตะวันตก เพื่อให้ชุมชนมีความช่วยเหลือเกื้อกูล และร่วมแรงร่วมใจในการอยู่ร่วมกัน เป็นแบบแนวทางปฏิบัติต่อสังคมในชุมชนอื่น ๆ สืบไป

กระบวนการทางสังคมเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของสังคม สามารถเป็นได้ทั้งบวกและลบ เรียกว่า เชื่อมโยงกับผู้ที่นำไปสู่ผลลัพธ์ในเชิงบวก และแยกออกจากกันกับผู้ที่ส่งผลในองค์ประกอบเชิงลบ แม้ว่าจะมีกระบวนการทางสังคมนี้บ่อย แต่บางคนก็มีแนวโน้มที่จะปรากฏอย่างต่อเนื่องในสังคม กระบวนการพื้นฐานเหล่านี้ คือ 1) ความร่วมมือ เป็นหนึ่งในกระบวนการพื้นฐานของชีวิตทางสังคม เป็นรูปแบบของกระบวนการทางสังคมที่บุคคลสองคนขึ้นไปทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน เป็นรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ที่ผู้เข้าร่วมทุกคนได้รับประโยชน์จากการบรรลุเป้าหมาย บทบาทสำคัญในการบำรุงรักษาความสัมพันธ์ส่วนบุคคล และในการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ บุคคลไม่เพียงแต่จัดตั้งกลุ่ม แต่ควรร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ควรคำนึงถึงหลักสังคหวัตถุ 4 ในข้อที่ว่าด้วยทาน คือ การแบ่งปัน, การเสียสละ, การเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันจะทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะและองค์กร และปิยวาจา คือ พูดจับใจ พูดด้วยน้ำใจหวังดี มุ่งให้เป็นประโยชน์ และรู้จักพูดให้เป็นผลดี ทำให้เกิดความอบอุ่นในกลุ่มชนนั้น ๆ อัถถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นก่อให้เกิดความสงบและสันติสุขได้ และสมานัตตตา คือ ความเสมอภาค ไม่เอาเปรียบ ไม่ถือสูงต่ำ ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วยอย่างเลิศจน หมายถึง มีความเสมอภาคกันโดยธรรม 2) ที่พัก การถ่ายทอดต้องรู้วิธีการปรับตัว สิ่งนี้สามารถเกิดขึ้นได้สองวิธีในการปรับตัวและที่พักในขณะที่การปรับตัว หมายถึงกระบวนการปรับตัวทางชีวภาพ ที่พัก หมายถึง กระบวนการปรับตัวทางสังคม มักจะเกิดขึ้นหลังจากการสร้างความขัดแย้งเพื่อพยายามแก้ไขที่พัก คือความสำเร็จของการปรับตัวระหว่างผู้คนซึ่งทำให้พวกเขาสามารถทำงานร่วมกันในสถานการณ์ทางสังคม ทำได้โดยบุคคลผ่านการซื้อรูปแบบใหม่ของพฤติกรรมนิสัย หรือทัศนคติที่ส่งผ่านทางสังคม ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมจิตใต้

สำนึกเนื่องจากทารกแรกเกิดปรับตัวเองตามครอบครัว วรรณะ โรงเรียนพื้นที่ใกล้เคียงหรือกลุ่มเกมในลักษณะที่หมดสติแต่บางครั้งบุคคล หรือกลุ่มพยายามเข้าพักโดยเจตนา เมื่อทั้งสองกลุ่มเข้าสู่สนธิสัญญาเพื่อยุติสงคราม อีกตัวอย่างของกรณีนี้ คือ เมื่อสหภาพออกจากการนัดหยุดงานหลังจากบรรลุข้อตกลงกับฝ่ายบริหารความขัดแย้งของสังคมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และไม่มีสังคมใดที่สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม (วิทิต บัวปรอท, 2564) ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงพยายามแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักทศ 6 มาช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ให้เหนียวแน่น เพราะว่าด้วยกฎระเบียบที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ตามหลักความจริงที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบแห่งการปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญในทางสังคม ตั้งแต่ครอบครัว การใช้ชีวิตร่วมกัน และการพัฒนาจิตวิญญาณ 3) การดูซึม เป็นกระบวนการที่บุคคลมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มารวมกันในที่เดียวกัน การดูซึมที่ประสบความสำเร็จเกี่ยวข้องกับการรวมของสองคนขึ้นไปในองค์ประกอบเดียวในความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มแตกต่างหายไป ประเพณีใหม่และทัศนคติที่ถูกดูซึม มันเป็นกระบวนการที่ช้าและค่อยเป็นค่อยไป เมื่อชนพื้นเมืองอเมริกันยอมรับองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของคนผิวขาว โดยละทิ้งวัฒนธรรมของตนเอง โอกาสอีกครั้งของการดูซึมเกิดขึ้นเมื่อสามิและภรรยาที่มีภูมิหลังต่างกันพัฒนาความสนใจและจุดประสงค์ของความสามัคคี คำนี้ยังใช้เมื่อผู้อพยพหรือชนกลุ่มน้อยอยู่ในกระบวนการของการถูกดูซึมเข้าสู่สังคม (พระมหาปริดา ขนติโสภณ, 2559) หลักธรรมที่จะเชื่อมโยงตรงนี้ คือ หลักพรหมวิหาร 4 คือ ธรรมสำหรับมนุษย์ที่มีจิตใจประเสริฐ ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา รวมเรียกว่าพรหมวิหาร 4 เมตตา คือ ความรักใคร่ ความปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข กรุณา คือความสงสารเมื่อคนอื่นตกยากมีทุกข์ มุทิตา คือความยินดี ในเมื่อเห็นคนอื่นได้ดี และอุเบกขา คือ ความเป็นกลางต่อทุกข์สุขของสัตว์ ไม่เอนเอียงด้วยความชอบหรือชัง หลักธรรมสำหรับผู้ที่มีใจเป็นพรหม เป็นบุคคลประเสริฐในฐานะผู้ให้ที่ให้ความรัก ความสงสาร ความยินดี และการวางเฉย สำหรับผู้อื่นที่หมายถึงคนทุก ๆ ระดับ เพื่อสร้างสันติสุขแก่สังคม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อจะวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุข เป็นอย่างไร การบูรณาการหลักธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร และองค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม คือ 1) มนุษย์ได้รับแบบแผนการดำรงชีวิต จากการปฏิสัมพันธ์ 2) มนุษย์ได้รับการดำรงชีวิตแบบรวมกลุ่ม 3) มนุษย์จัดความกลัวโดยการรวมกลุ่ม 4) มนุษย์ได้รับประโยชน์จากชุมชนอื่น ๆ โดยการปฏิสัมพันธ์ 5) มนุษย์ได้รับประโยชน์จาก การปฏิสัมพันธ์จากวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยไม่จำกัดขอบเขต และ 6) มนุษย์ได้รับประโยชน์จากการปฏิสัมพันธ์จากทุกพื้นที่ทั่วทั้งโลก เพราะทุกพื้นที่ทั่วทั้งโลกหรือทุกสังคมย่อมจะมีการปฏิสัมพันธ์กันทางวัฒนธรรมทั่วทั้งโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา
2. เพื่อบูรณาการหลักธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา”

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรงตามประเด็นการวิจัย สำหรับการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารปฐมภูมิ เอกสารทุติยภูมิ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับงานวิจัย โดยได้เสนอลำดับขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 9 รูป/คน เป็นรูปแบบเจาะจงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหางานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงความรู้ จำนวน 1 รูป กลุ่มนักปราชญ์ผู้ทรงความรู้ จำนวน 2 คน กลุ่มนักการศาสนา จำนวน 2 คน กลุ่มคณาจารย์ จำนวน 2 คน กลุ่มนักวิชาการด้านสังคม จำนวน 2 คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงความรู้ จำนวน 3 รูป กลุ่มนักการศาสนา จำนวน 1 คน กลุ่มคณาจารย์ จำนวน 2 คน กลุ่มนักวิชาการด้านสังคม จำนวน 2 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้รอบรู้ มีประสบการณ์เป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง คือ เป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ ทั้งในประเด็นที่สัมภาษณ์ และการทำเสวนากลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารโดยการทบทวน แนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ใช้การสัมภาษณ์ (in - depth interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะ เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด และการทำเสวนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้การสร้างเครื่องมือเริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัย จากผู้เชี่ยวชาญในสายวิชาการทั้งที่เป็นภิกษุและฆราวาส จำนวน 5 รูป/คน

4. ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากเครื่องมือสัมภาษณ์และผลสรุปของการตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญผ่านตามเกณฑ์ความเชื่อมั่น หลังจากนั้นจึงส่งเอกสารขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อเครื่องมือวิจัยผ่านการรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) จำนวน 9 รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คุณภาพของงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) หลังจากนั้นนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสารโดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา

กระบวนการสื่อสาร เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดที่ชัดเจนรวมทั้งมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลาสามารถอธิบายได้ 3 ลักษณะ คือ 1) ธรรมชาติของการสื่อสาร อธิบายว่าผู้ส่งสารและผู้รับผู้ส่งสารได้ร่วมกันกระทำกิจกรรมด้านการสื่อสาร 2) การส่ง การรับ การสนองตอบและการปรับตัวของผู้ส่งสารที่ทำการสื่อสาร 3) ลักษณะการสื่อสารที่เกิดขึ้น กระบวนการสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา

ธรรมชาติของกระบวนการสื่อสารจะเคลื่อนไหวตลอดเวลา แต่การศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารสามารถกระทำได้ ด้วยการศึกษาแบบจำลองทางการสื่อสาร ซึ่งเป็นการหยุดนิ่งกระบวนการสื่อสารไว้ในขณะหนึ่ง เพื่อให้การศึกษากระบวนการสื่อสารง่ายต่อการทำความเข้าใจ และแบบจำลองกระบวนการสื่อสารมีการนำเสนอแบบจำลองการสื่อสารที่สำคัญ 5 แบบจำลอง ได้แก่ 1) แบบจำลองการสื่อสารของอริสโตเติล (The Aristotelian Model) 2) แบบจำลองการสื่อสารของลาสเวลล์ (The Lasswell Model) 3) แบบจำลองการสื่อสารของแชนนอนและวีเวอร์ (The Shannon and Weaver Model) 4) แบบจำลองการสื่อสารของแชรรมม์ (The Schram Model) 5) แบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล (The Berlo Model or SMCR Model) เป็นต้น

2. บุรณาการหลักธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา

ความหมายของการบูรณาการหลักธรรม

การผสมกลมกลืนของกระบวนการในการประยุกต์ใช้ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความสอดคล้องไปในทางอันเดียวกัน ซึ่งจะดำเนินการหรือประยุกต์ใช้ภายใต้ระบบการจัดการที่มีความเชื่อมโยงกันในลักษณะของการนำมาปฏิบัติให้เกิดความสมดุลและความสมบูรณ์ตามหลักที่ว่า “โลกไม่ให้ซ้ำ ธรรมไม่ให้ขุ่น”

หลักธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์

การบูรณาการหลักธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์ เป็นการศึกษาโดยการนำเอาวิธีการ เครื่องมือ บริบท เนื้อหา แนวคิดจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์เข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งศึกษาถึงประเด็น หัวข้อ ปัญหา หรือแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุข เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์สังคมเพื่อสันติสุข

โอวาทปาฏิโมกข์ เป็นคำสอนที่ว่า ละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน หลักการอันเป็นหัวใจสำคัญเพื่อเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนาแก่พุทธบริษัททั้งปวงโดยย่อ หรือหลักการ 3 กล่าวกันว่าเป็นการสรุปรวบยอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางที่พุทธบริษัทพึงปฏิบัติ ได้แก่ การไม่ทำบาปทั้งปวง (ศีล คือการรักษากาย วาจา ใจให้เรียบร้อย, หิริโอตตปละ คือ การละบาปละอายต่อบาปทั้งปวง ด้วยการเอาสติกำกับทุกอริยาบถคิด พูด ทำ อย่าให้ผิดต่อศีลและธรรม) ธรรมบทนี้จะทำให้ใจสบายไม่เศร้าหมอง ใจเป็นปกติ การทำกุศลให้ถึงพร้อม (การทำความฉลาดให้ถึงพร้อม) ธรรมบทนี้จะทำให้จิตสงบสบายผ่องใส การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (เจริญสติด้วยการภาวนา, พอจิตเป็นสมาธิแล้วก็ถอยออกมาเดินมรรคด้วยปัญญา) ธรรมบทนี้จะทำให้จิตรู้จัก จิตฉลาดในการแก้ปัญหา และจิตจะผ่องใสจากการเห็นทุกข์และปล่อยวางจากสิ่งที่พิจารณาในธรรมต่าง ๆ เห็นตามความเป็นจริงและไม่ยึดมั่นถือมั่น ในคำสอนทางพระพุทธศาสนา คำว่า “สารวม” เป็นอาการที่มีความหมายครอบคลุมอย่างกว้างขวาง แต่ในที่นี้ เราจะหยิบยกความหมายของคำว่า “สารวม” พอให้เป็นที่น่าสนใจ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน “การสารวม” คือ การควบคุมและระมัดระวังตนให้อยู่ในขอบเขตของความ

ถูกต้องและเหมาะสม ทางกาย วาจา และใจ การสำรวมกาย หมายถึง การควบคุมตนในการแสดงท่าที่ไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งกับผู้อื่น รวมถึงการระมัดระวังในการวางตนทางอิริยาบถ และการแสดงออกทางอากัปกิริยา มารยาท ให้ดูเรียบร้อย สง่างาม นุ่มนวล อ่อนโยน โดยมีคุณสมบัติของความเป็นผู้ดี อันหมายถึงผู้ประพฤติตัวดี และมีศีล การสำรวมวาจา หมายถึง การยับยั้งว้าจาอันเป็นโทษหรืออันก่อให้เกิดการระคายเคืองต่อผู้อื่น เป็นการเปล่งเฉพาะวาจาสัตย์จริงและมีสาระประโยชน์ ประกอบด้วยความเมตตา กรุณา และเป็นไปเพื่อการเสริมสร้างความเข้าใจอันดี และความสมัคสมานฉันท์ การสำรวมใจ หมายถึง การสำรวมความคิดจิตใจ ไม่ให้คิดกับผู้อื่นด้วยอคติหรืออคฤศ ที่เป็นการเพ่งโทษ ต่ำหนิติเตียน แค้นเคือง หรือให้ร้ายทำลายกัน แต่เป็นความคิดที่มีสติรู้เท่าทัน และสามารถตัดความคิดใด ๆ ที่ไม่ถูกต้องตึงามออก และทำความเข้าใจและยอมรับความต่างอันเป็นธรรมชาติของแต่ละบุคคล และมองผู้อื่นด้วยทัศนคติที่ดี รวมถึงการวางใจตนเองไม่ให้ทุกข์ร้อนใจ โดยคิดแต่สิ่งที่ไม่ทำให้เกิดประโยชน์ เกิดสุข และบุญกุศล พร้อมทั้งพิจารณาพฤติกรรมกระทำของตนเอง เพื่อให้เกิดการคิดแก้ไขและพัฒนาตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

ทศ 6 คือ บุคคลประเภทต่าง ๆ มีทั้งหมด 6 ส่วน ซึ่งอยู่รอบตัวเรา และเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ทศ 6 เป็นธรรมเทศนาในพระไตรปิฎก ที่ปรากฏอยู่ในพระสูตรที่ชื่อว่า “สังคาลกสูตร” ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงวิธีการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ทั้งในทางโลกและทางธรรม โดยให้ความสำคัญกับบุคคลต่าง ๆ ที่เปรียบเสมือนทศทั้ง 6 รอบตัวของเรา ถึงแม้ว่าครอบครัวจะเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในสังคม ที่มีส่วนในการปลูกฝังค่านิยม ถ่ายทอดวัฒนธรรม และแนวคิดต่าง ๆ แต่จริง ๆ แล้วตามหลักพระพุทธศาสนาจึงมีคำสอนว่าด้วยเรื่องทศ 6 ที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ 6 ประการ ที่เราพึงมีต่อผู้อื่น สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้

พรหมวิหาร 4 เป็นการนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อสังคมสันติสุขนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นหลักธรรมครองใจ ที่ทำให้คนปฏิบัติในทางประเสริฐทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา แก่นของพรหมวิหาร 4 นั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้บริหาร ผู้จัดการ หรือหัวหน้างาน เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างมีความสุขและเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ ซึ่งจะเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้นได้

สังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจ ผูกไมตรี อื้อเพื่อ เกื้อกูล เป็นหลักการสงเคราะห์กันและกัน 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ การเสียสละ แบ่งปันของ ๆ ตน เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน จริงใจ ไม่ก้าวร้าว พูดสิ่งที่ เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ 3) อัตถจริยา คือ การประพฤติในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น 4) สมานัตตา คือ มีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย หลักธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา การไม่ทำบาป 14 ประการ ได้แก่ กรรมกิเลส 4 อบายมุข 6 อคติ 4 มาปฏิบัติ ทศ 6

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับ “การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา”

จากการบูรณาการหลักธรรมในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนาแล้วทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ทำให้การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงเป็นที่มาขององค์ความรู้ ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นั้นประกอบไปด้วย

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการกระทำหรือการประกอบกิจกรรมระหว่างสิ่งสองสิ่ง หรือสิ่งหลายสิ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ ไม่ว่าผลลัพธ์นั้นจะออกมาในทางที่ดี มีประโยชน์หรือออกมาในทางที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งที่กำลังกระทำหรือตอบโต้อยู่นั้น การศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นการศึกษาพฤติกรรม การผสมกลมกลืนของกระบวนการในการประยุกต์ใช้ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความสอดคล้องไปในทางอัน

เดียวกัน ซึ่งจะดำเนินการหรือประยุกต์ใช้ภายใต้ระบบการจัดการที่มีความเชื่อมโยงกันในลักษณะของการนำมาปฏิบัติให้เกิดความสมดุลและความสมบูรณ์ตามหลักที่ว่า “โลกไม่ให้ข้า ธรรมไม่ให้ขุน” กล่าวคือ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์ตามหลักพระพุทธศาสนา

การบูรณาการหลักธรรมเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์ ควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน ดำเนินชีวิตพึ่งพาอาศัยกัน มีความผูกพันกัน และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคม

โอวาทปาฏิโมกข์ คือ Main Idea (แนวคิดหลัก) เป็น Main Course (ตัวหลัก) ซึ่งประกอบไปด้วย

1. การกระทำทางกาย กายกรรม หมายถึง การกระทำทางกาย คือ ทำกรรมด้วยกาย ไม่ว่าจะทำกรรมชั่วหรือกรรมดี ได้แก่ กายกรรมทางชั่ว มี 3 อย่าง คือ ข่าสัตรุ์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กายทุจริต แปลว่า ประพฤติชั่วทางกาย ได้แก่ กายกรรมทางดี มี 3 อย่างคือ ไม่ข่าสัตรุ์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดผิดในกาม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กายสุจริต แปลว่า ประพฤติชอบ คือ ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ทางกาย 3 อย่างเรียกว่า กายสุจริต 3 ได้แก่ 1) ละเว้นจากการทำลายชีวิต (รักษาศีล 5 ข้อที่ 1) 2) ละเว้นจากการลักทรัพย์ แยกชิงลักขโมย เอาไรต์เอาเปรียบ เบียดเบียนทรัพย์สิ่งของ ของผู้อื่นมาเป็นของตน (รักษาศีล 5 ข้อที่ 2) 3) ละเว้นการประพฤติดผิดล่วงละเมิดในของรักของหวงแหนของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ ข่มขืนกระทำชำเรา หรือทำลายลบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน (รักษาศีล 5 ข้อที่ 3)

2. การกระทำทางวาจา วาจิกรรม หมายถึง การกระทำทางวาจา วาจิกรรมที่เป็นกุศล มี 4 อย่าง ประกอบด้วย การไม่พูดเท็จ การไม่พูดส่อเสียด การไม่พูดคำหยาบคาย และการไม่พูดเพ้อเจ้อ ส่วนวาจิกรรมที่เป็นอกุศลจะตรงกันข้าม ประกอบด้วย ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจาหรือการพูด 4 ประการ ได้แก่ 1) ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง หรือพูดให้ผิดจากความเป็นจริง 2) ละเว้นจากการพูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่สมานและส่งเสริมความสามัคคี 3) ละเว้นจากการพูดคำหยาบคาย สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพนุ่มนวลชวนฟัง 4) ละเว้นการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ ไร้สาระเลื่อนลอย ไม่มีเหตุผล พูดแต่คำจริง เป็นประโยชน์ มีเหตุผล ถูกกาลเทศะ

3. การกระทำทางใจ มโนกรรม หมายถึง การกระทำทางใจ คือ ทำกรรมด้วยการคิด ไม่ว่าจะทำกรรมชั่วหรือกรรมดี มโนกรรมทางชั่ว มี 3 อย่าง คือ โลภ อยากได้ของเขา พยาบาทปองร้ายเขา เห็นผิดจากคลองธรรม เรียกอีกอย่างว่า มโนทุจริต (แปลว่า ประพฤติชั่วด้วยใจ) มโนกรรมทางดี มี 3 อย่าง คือ ไม่โลภ อยากได้ของเขา ไม่พยาบาทปองร้ายเขา เห็นชอบตามคลองธรรม เรียกอีกอย่างว่า มโนสุจริต คือความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ 3 ประการ ได้แก่ 1) ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็ง คิดหาทางเอาแต่จะได้ 2) ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย 3) มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมดาของโลกและชีวิต มองเห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

สังคมต้องการสะท้อนให้เห็นความเป็นจริง (Social solidarity) คือ สันติสุข สังคมเข้มแข็ง คือ สันติสุข การฟัง การสื่อสาร การเรียนรู้ เป้าหมายร่วมกัน ไม่ก้าวร้าว ไม่แบ่งแยก รู้สึกร่วม รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญและน่าสนใจมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า การปฏิสัมพันธ์และสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล เป็นความเกี่ยวข้องของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีการติดต่อสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กันทางจิตใจ เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้ตนเองเป็นที่

ยอมรับจากกลุ่มหรือสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันอาศัยความอดทน ความรักใคร่ ความเข้าใจเป็นพื้นฐาน ในการที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของมนุษย์ สังคม และเกิดขึ้นได้เพราะบุคคลได้มีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีการถ่ายทอดความคิดเห็น เลียนแบบ เชื้อพืง ต่อต้าน ต่อสู้แข่งขัน ปรับตัวและร่วมมือกัน ระหว่างบุคคล กระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้มีได้เป็นสิ่งที่คงที่ตายตัว หากแต่มีการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาย่อมผูกพันต่อคนอื่นด้วยเสมอ (ชัยมงคล โฆษิตสุริยะพันธ์, 2565)

กระบวนการสื่อสาร เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดที่ชัดเจนรวมทั้งมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลาสามารถอธิบายได้ 3 ลักษณะ คือ 1) ธรรมชาติของการสื่อสาร อธิบายว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารได้ร่วมกันกระทำการกิจกรรมด้านการสื่อสาร 2) การส่ง การรับ การสนองตอบและการปรับตัวของผู้ส่งสารที่ทำการสื่อสาร 3) ลักษณะการสื่อสารที่เกิดขึ้น กระบวนการสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประภัสสร ชโลธร พบว่า อาจารย์จะช่วยสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษาและส่งเสริมให้นักศึกษาสนใจต่อการเรียนตลอดจนปลูกฝังทัศนคติที่ดี และการประสบความสำเร็จของนักศึกษาได้ รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ภายนอกชั้นเรียนระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา เพราะว่าอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนจะมีบทบาทและกิจกรรมร่วมกันภายในชั้นเรียนอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนยังต้องมีการพบปะกันภายนอกชั้นเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน เพราะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และซึมซับแบบอย่าง การวางตนที่ดีต่อผู้อื่นทั้งยังเกิดเจตคติที่ดีต่อตัวอาจารย์ผู้สอน การที่นักศึกษาเกิดเจตคติที่ดีต่ออาจารย์ก็ย่อมทำให้มีพฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้มากมาย ทั้งการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอตั้งใจฟังขณะอาจารย์ผู้สอน ปฏิบัติการสอน อาจารย์ผู้สอนก็เกิดความรักความเมตตาและเป็นกำลังใจในการจะถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนได้ (ประภัสสร ชโลธร, 2559) ดังนั้นคุณสมบัติระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในรูปแบบของกัลยาณมิตรประกอบด้วย 1) อาจารย์จะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเป็นแม่พิมพ์ต้นแบบแก่ศิษย์ที่เรียกว่า ปิโย 2) ความน่าเคารพต้องประพาสสมควรแก่ฐานะ มีแนวทางการปฏิบัติตนและหลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ที่เรียกว่า ครุ 3) อาจารย์คือบัณฑิต เป็นที่ยกย่อง ในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ที่เรียกว่า ภาวนีโย 4) อาจารย์ต้องรู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน และเป็นที่ปรึกษาที่ดีของศิษย์ ที่เรียกว่า วตตา จ 5) อาจารย์จะต้องมีความอดทนต่ออุปสรรคในทุกด้าน มีจิตใจที่หนักแน่น สามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ด้วยจิตใจที่มั่นคง ที่เรียกว่า วจนกฺขโม 6) อาจารย์สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป เป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรอย่างดีเลิศ คือ ความเป็นผู้กระทำได้จริงในสิ่งที่สอนแก่ผู้อื่น หรือได้บรรลุสำเร็จ นั้น ๆ ด้วยตนเองแล้ว จึงสอนเรื่องนั้นแก่ผู้อื่น ที่เรียกว่า คมภิรมฺจ กถิ กตฺตา และ 7) ไม่แนะนำหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย อาจารย์เป็นผู้นำและแบบอย่างของสังคม เป็นบุคคลที่สังคมยกย่องเลื่อมใส อาจารย์จึงต้องเป็นคนที่มีบริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ เป็นอาจารย์อยู่ทุกขณะ ทุกหนทุกแห่ง จงช่วยกันกระทำความดีให้เด็กเห็นเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์อย่างเคร่งครัดเพื่อศิษย์จะได้มีความเชื่อถือศรัทธาและถือปฏิบัติตามด้วยความรัก ที่เรียกว่า โน จฏฐาเน นิโยชเย หลักธรรมที่ห้าทั้ง 7 นี้ เป็นหลักธรรมที่สามารถปฏิบัติได้จนถึงที่สุด คือหลุดพ้นจากกิเลส การเข้าถึงซึ่งพระนิพพาน หรือโลกุตระธรรม ขณะเดียวกัน ก็มีผลต่อผู้ปฏิบัติในระดับโลกียธรรม คือ ความงามที่เกิดขึ้นในใจตน เกิดจากการประพฤติปฏิบัติ และส่งผลให้เกิดเป็นความงามที่ประทับใจต่อผู้พบเห็น ไม่ใช่ความงามที่เกิดจากการเสกสรรปั้นแต่ง จากการแต่งเติมภายนอกปกปิดด้วยเครื่องสำอางที่ฉาบฉวยไม่ยั่งยืน จนลืมนึกที่จะทำให้เกิดความงามจากข้างในใจ ที่เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ส่งผลตามมาทำให้เกิดความงามภายในและภายนอกสามารถรับรู้ได้ถึงเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นความงามที่สุข สงบ มีความอímใจ ส่งผลให้หน้าตาอímแ่มแจ่มใส

ผิวพรรณสะอาด ผ่องใส ไม่มีความหม่นหมองมาแผ้วพาน หลักธรรมที่ทำให้งามทั้ง 7 สามารถสรุปในกรอบของความงามภายในและความงามภายนอกได้

หลักธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า การผสมกลมกลืนของกระบวนการในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความสอดคล้องไปในทางอันเดียวกัน ซึ่งจะดำเนินการหรือประยุกต์ใช้ภายใต้ระบบการจัดการที่มีความเชื่อมโยงกันในลักษณะของการนำมาปฏิบัติให้เกิดความสมดุลและความสมบูรณ์ตามหลักที่ว่า “โลกไม่ให้ข้า ธรรมไม่ให้ขุน”

2. การบูรณาการหลักธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์ เป็นการศึกษาโดยการนำเอาวิธีการ เครื่องมือ บริบท เนื้อหา แนวคิดจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์เข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งศึกษาถึงประเด็น หัวข้อ ปัญหา หรือแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุข เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์สังคมเพื่อสันติสุข คำว่า “สันติสุข” คือ ความสงบความสุกสกาวมีที่มาได้ 2 ทาง คือ

1. ความสุขภายใน เป็นความสุข เป็นความสงบสันติที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่ามีหรือไม่มีปัจจัยภายนอกโดยตรง มักจะเป็นความสุขในระดับจิตและปัญญา

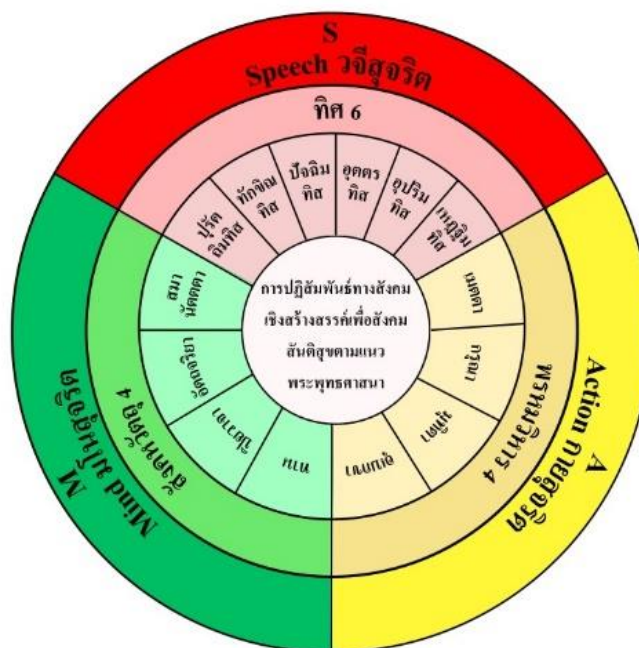
2. ความสุขภายนอก มักจะสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมแต่สันติภาวะที่สูงที่สุด คือ “พระนิพพาน”

โอวาทปาติโมกข์มักถูกกล่าวถึงในแง่หลักธรรม 3 อย่างเพียงเรื่องเดียวว่าเป็น (หัวใจของพระพุทธศาสนา) อย่างไรก็ตามพระพุทธพจน์ 3 คาถากึ่ง อาจสรุปใจความได้เป็นสามส่วน ประกอบด้วย หลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 ดังนี้ หลักการ 3 กล่าวกันว่าเป็นการสรุปรวบยอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางที่พุทธบริษัทพึงปฏิบัติ ได้แก่ การไม่ทำชั่วทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ อุดมการณ์ 4 ของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ขันติ นิพพาน อหิงสา สันติ ความอดทนอดกลั้นเป็นสิ่งที่นักบวชในศาสนาพุทธนี้พึงยึดถือและเป็นสิ่งที่ต้องใช้เมื่อประสบกับสิ่งที่ไม่ชอบใจทุกอย่างที่ต้องเจอในชีวิตนักบวช เช่น ประสงค์ร้อนได้เย็น ประสงค์เย็นได้ร้อน การมุ่งให้ถึงพระนิพพานเป็นเป้าหมายหลักของผู้ออกบวช มิใช่สิ่งอื่นนอกจากพระนิพพาน พระภิกษุและบรรพชิตในพระธรรมวินัยนี้(เช่นภิกษุณี สามเณร สามเณรี ลีขมานา)ไม่พึงทำผู้อื่นให้ลำบากด้วยการเบียดเบียนทำความทุกข์กายหรือทุกข์ทางใจไม่ว่าจะในกรณีใด ๆ พึงเป็นผู้มีจิตใจสงบจากอกุศลวิตกทั้งหลายมีความโลภ โกรธ หลง เป็นต้น วิธีการทั้ง 6 การไม่กล่าวร้าย (เผยแผ่ศาสนาด้วยการไม่กล่าวร้ายโจมตีดูถูกความเชื่อผู้อื่น) การไม่ทำร้าย (เผยแผ่ศาสนาด้วยการไม่ใช้กำลังบังคับข่มขู่ด้วยวิธีการต่าง ๆ) ความสัจรวมในพระปาฏิโมกข์ (รักษาความประพฤติให้น่าเลื่อมใส) ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค (เสพปัจจัยสี่อย่างรู้ประมาณพอเพียง) นั่งนอนในที่อันสงัด (สันโดษไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ) ความเพียรในอธิจิต (พัฒนาจิตใจให้ยิ่งด้วยสมณะและวิปัสสนาเสมอ) ซึ่งมีแนวคิดต่างจากของ ชัยญูรัชต์ บ่อคำ และคณะ พบว่า สัญลักษณ์และความหมายที่กลุ่มในส่วนนี้เป็น การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและเอกสารที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสังเกตบนกลุ่มสาธารณะ (Facebook Group) จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า กลุ่ม Street Photo Thailand ได้มีการสร้างระเบียบโดยการโพสต์ภาพและคำอยู่ร่วมกันในกลุ่มเนื่องจากจุดประสงค์ของการเปิดกลุ่มสาธารณะนั้นชัดเจน คือสร้างพื้นที่ในการเผยแพร่ผลงานภาพถ่ายฟรีเวดดิ้ง หรือท่านชายช่างถนน ดังนั้นภาพที่โพสต์ในกลุ่มจึงไม่ใช่ภาพแบบใดก็ได้แต่ต้องมีคุณลักษณะที่เข้าข่ายความเป็นภาพสตรีม (ชัยญูรัชต์ บ่อคำ และคณะ, 2565) ดังนั้นเหล่าศิลปินช่างภาพที่รับบทบาทเป็นแอดมินในกลุ่มนี้ต้องสร้างความรู้สึกร่วมใจโดยเริ่มจากการเขียนกฎเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน ในหน้ากลุ่มสาธารณะ เช่นภาพที่ต้องเป็นไปในแนวทางของการถ่ายภาพ ผู้คนไม่มีการจัดฉากต้องมีความคิดอิสระซึ่งเป็นสัญลักษณ์เป็น อัตลักษณ์ของกลุ่มผลการวิจัยที่สอดคล้องกันเมื่อถามของถามกลุ่ม คือการโพสต์ภาพในที่สาธารณะและมีความคิดสร้างสรรค์สมาชิกทั่วไปได้เรียนรู้ตามคำจำกัดความโดยให้ข้อมูลที่สำคัญแต่ความคิดสร้างสรรค์ คือสิ่งที่สมาชิกต้องพยายามตีความหมายผ่านมุมมองและเทคนิคการถ่ายภาพต่าง ๆ โดยเรียนรู้จากภาพของช่างภาพสตรีมระดับโลก และภาพของสมาชิกคนอื่น ๆ ที่ผ่าน approve จาก admin จะมีผล

ต่อการรับรู้ของสมาชิกซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุธีรา ชัยรักษา เงินถาวร พบว่า พฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของนักศึกษาผ่านการใช้สังคมออนไลน์ มีการใช้ระบบสังคมออนไลน์ เกินกว่า 4 ปี โดยเฉลี่ยต่อวันมากกว่า 3 ชั่วโมงช่วงเวลาที่ส่วนใหญ่ ในช่วงเวลากลางคืน มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวในการสมัครเป็นสมาชิกสังคมออนไลน์ที่เป็นจริงบางส่วน วัตถุประสงค์ในการใช้ส่วนใหญ่เพื่อติดต่อพูดคุยกับเพื่อน สถานที่ใช้เป็นบ้านหรือหอพัก (สุธีรา ชัยรักษา เงินถาวร, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการบูรณาการที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับ “การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา” ที่เรียกว่า SAM Model ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแบบจำลองหรือโมเดล (Model) ขององค์ความรู้ SAM Model

S = speech

หมายถึง การพูด หรือ วจีสุจริต

A = action

หมายถึง การกระทำทางกาย หรือ กายสุจริต

M = mind

หมายถึง การกระทำทางจิตใจ หรือ มโนสุจริต

คำว่า SAM เป็นการบูรณาการความรู้ที่ได้มาจากการวิจัย กล่าวคือ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนาจะเป็นกระบวนการที่ส่งผลสู่ความสำเร็จที่ได้มาซึ่งรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อสังคมสันติสุขประกอบด้วย สังคมต้องการสะท้อนให้เห็นความเป็นจริง (Social solidarity) คือ สันติสุขสังคมเข้มแข็ง คือ สันติสุข การฟัง การสื่อสาร การเรียนรู้ เป้าหมายร่วมกัน ไม่ก้าวร้าว ไม่แบ่งแยก รู้สึกร่วม รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

การนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้

การนำโมเดลองค์ความรู้ SAM Model ไปใช้ได้จริง ผู้วิจัยจึงมีแนวทางในการนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้ ดังนี้

S = speech การพูด หรือ วาจาสุจริต หมายถึง การกระทำทางวาจา วาจาธรรมที่เป็นกุศล มี 4 อย่าง คือ ไม่พูดเท็จ, ไม่พูดส่อเสียด, ไม่พูดคำหยาบคาย และไม่พูดเพ้อเจ้อ ส่วนวาจาธรรมที่เป็นอกุศลจะตรงกันข้าม คือ ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจาหรือการพูด 4 ประการ ได้แก่

1. เว้นการพูดเท็จ หลอกลวง หรือพูดผิดจากความเป็นจริง
2. เว้นการพูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่ส่งเสริมความสามัคคี
3. เว้นจากการพูดคำหยาบคาย สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพนุ่มนวลควรฟัง
4. เว้นการพูดเหลวไหล ไร้สาระเลื่อนลอย ไม่มีเหตุผล พูดแต่คำจริง เป็นประโยชน์ มีเหตุผล ถูกกาลเทศะ

A = action คือ การกระทำทางกาย หรือ กายสุจริต หมายถึง การกระทำทางกาย คือ ทำกรรมด้วยกาย ไม่ว่าจะทำกรรมชั่วหรือกรรมดี กายกรรมทางชั่ว มี 3 อย่าง คือ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กายทุจริต แปลว่า ประพฤติชั่วทางกาย กายกรรมทางดี มี 3 อย่างคือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กายสุจริต แปลว่า ประพฤติชอบ คือ ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ทางกาย 3 อย่างเรียกว่า กายสุจริต 3 ได้แก่

M = mind คือ การกระทำทางใจ มโนกรรม หมายถึง การกระทำทางใจ คือ ทำกรรมด้วยการคิด ไม่ว่าจะทำกรรมชั่วหรือกรรมดี มโนกรรมทางชั่ว มี 3 อย่าง คือ โลภ โกรธ หลง อยากได้ของเขา พยาบาทปองร้ายเขา เห็นผิดจากคลองธรรม เรียกอีกอย่างว่า มโนทุจริต (แปลว่า ประพฤติชั่วด้วยใจ) มโนกรรมทางดี มี 3 อย่าง คือ ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่พยาบาทปองร้ายเขา เห็นชอบตามคลองธรรม เรียกอีกอย่างว่า มโนสุจริต คือความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ 3 ประการ ได้แก่

1. ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็ง คิดหาทางเอาแต่จะได้
2. ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือที่จะทำลาย
3. เห็นถูกเป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่าทันความจริงที่เป็น

ธรรมดาของโลกและชีวิต

สรุปและข้อเสนอแนะ

การผสมกลมกลืนของกระบวนการในการประยุกต์ใช้ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความสอดคล้องไปในทางอันเดียวกัน ซึ่งจะดำเนินการหรือประยุกต์ใช้ภายใต้ระบบการจัดการที่มีความเชื่อมโยงกันในลักษณะของการนำมาปฏิบัติให้เกิดความสมดุลและความสมบูรณ์ตามหลักที่ว่า “โลกไม่ให้ซ้ำ ควรนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติสุขตามแนวพระพุทธศาสนา คือ การไม่ทำบาป 14 ประการ กรรมกิเลส 4 อบายมุข 6 อกติ 4 มาปฏิบัติทิศ 6 ใช้หลักพรหมวิหารธรรม หลักสังคหวัตถุธรรม ธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน ประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี และเป็นการปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ 4 ประการ ครูอาจารย์ควรยึดถือเป็นหลักปฏิบัติบำเพ็ญอย่างต่อเนื่อง ให้เกิดเป็นคุณธรรมประจำใจและให้เกิดมีขึ้นในใจตนอย่างสม่ำเสมอ เช่นนี้ย่อมเป็นผู้สมควรได้รับการยกย่องยอมรับว่า “ปุชนียบุคคล” ธรรมไม่ให้ชุน” บุคคลหรือชุมชนอยู่ร่วมกัน ดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาอาศัยกัน ผูกพันและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีให้เกิดขึ้น อยู่ร่วมกันในสังคมยึดมั่นในคุณธรรม พูดจาไพเราะ ใช้ถ้อยคำปรับเสียงนุ่มนวลชวนฟัง พึ่งพาตนเองให้มากที่สุด ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ เกิดความมั่นคง เข้มแข็ง มีศักดิ์ศรี ยึดแนวทางดำเนินการวางแผนชีวิตเป็นเป้าหมายสูงสุด ตั้งอยู่บนฐานของการพออยู่ พอกิน พึ่งพาตนเองและมีความสุข ก่อนจะเข้าไปประสานให้ความช่วยเหลือให้ความสงเคราะห์

ให้ต้องประกอบและบริบทเสียก่อนถึงจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์ ควรสมานสามัคคีพัฒนาตนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีเหตุผล บนพื้นฐานของความเชื่อ ศรัทธา ปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่ม คือ พบปะสมาคมกัน เชื่อศรัทธาร่วมกัน ทำร่วมกันผูกพันกันในเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้สังคมเกิดความสันติสุข ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย วิเคราะห์รูปแบบในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงสร้างสรรค์ในยุคปัจจุบันวิเคราะห์ผลการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทางอ้อมผ่านสื่อออนไลน์ และวิเคราะห์ความยั่งยืนของพฤติกรรมของบุคคลและชุมชน เยาวชนที่มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- จุไรรัตน์ เปรมวรเวทย์. (2556). พฤติกรรมทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชัยณัฐร์ บ่อคำ และคณะ. (2565). การปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์และการสร้างอัตลักษณ์ร่วมในกลุ่ม Street Photo Thailand. วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการสื่อสาร, 9(1), 87-115.
- ชัยมงคล โฆสิตสุริยะพันธ์. (2565). การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวในกลุ่มครอบครัวกรณีศึกษา พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดสุโขทัย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 16(2), 549-559.
- ประภัสสร ชโลธร. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษาและพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. วารสารชุมชนวิจัย, 10(2), 7-16.
- พระเมธาวิณัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา) และคณะ. (2566). พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 24(2), 206-215.
- พระใบฎีกาภิตติพงษ์ สีลสุโข และรัชชานนท์ ศุภพงศ์พิเชฐ. (2558). จิตวิทยาสังคมกับการปรับพฤติกรรมการรับรู้ของบุคคลในการดำรงชีวิต. วารสาร มจร. มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 1(2), 11-22.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- พระมหาปรีดา ขนดีโสภณ. (2559). พุทธธรรม: พลังขับเคลื่อนสู่สังคมสันติสุข. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2554). พุทธสันติวิธี. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- วิฑิต บัวปรอท. (2564). ทิศ 6 ในพระพุทธศาสนากับการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในยุค วิถีปกติใหม่. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(6), 208-221.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2536). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยา ชัยรักษา เงินถาวร. (2563). ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมผ่านสังคมออนไลน์: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. วารสารนาครทรรศน์, 12(1), 76-85.

อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารและความผูกพันในงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย*

THE INFLUENCE OF EXECUTIVE LEADERSHIP AND WORK ENGAGEMENT TOWARDS ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF EMPLOYEES IN INTERNATIONAL MARITIME BUSINESS IN THAILAND

ชรินทร์ นวลนั่ม, อรจันทร์ ศรีโชติ*, เฉษฐา นกน้อย

Charin Nuannim, Orachan Sirichote*, Chetsada Noknoi

คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: sorachan@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารและความผูกพันในงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย และ 2) ศึกษาอิทธิพลของความผูกพันในงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่ทำงานในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทยที่ปฏิบัติงาน ณ กรุงเทพมหานคร จำนวน 385 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 41 - 50 ปี สถานภาพสมรส สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งงานผู้บริหาร/ผู้จัดการ และมีอายุการทำงานมากกว่า 6 ปี 2) ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ภาวะผู้นำแบบสั่งการ และภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กร ขณะที่ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จมีอิทธิพลเชิงลบต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจนี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความผูกพันในงานด้านความมีพลังในการทำงาน และด้านความรู้สึกรักเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจนี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 การศึกษาครั้งนี้เสนอแนวทางให้ฝ่ายจัดการทรัพยากรมนุษย์ยกระดับภาวะผู้นำของผู้บริหาร สร้างความผูกพันในงาน และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ความผูกพันในงาน, ความผูกพันต่อองค์กร, ธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย

Abstract

The study of The Influence of Executive Leadership and Work Engagement towards Organizational Commitment of Employees in International Maritime Business in Thailand aimed to 1) Study the influence of executive leadership on work engagement in the international maritime business in Thailand and 2) Study the influence of job commitment on organizational

commitment of employees in the international maritime business in Thailand, which was a quantitative research. The sample group was 385 personnel working in the international shipping business in Thailand, working in Bangkok. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the research found that 1) Most of the respondents were male, aged 41 - 50 years, married, graduated with a bachelor's degree, held the position of executive/manager, and had worked for more than 6 years. 2) Supportive leadership, directive leadership, and participative leadership had a positive influence on organizational commitment, while achievement-oriented leadership had a negative influence on organizational commitment of personnel in this business, with a statistical significance level of .05. 3) Work commitment in terms of work energy and the sense of unity has a positive influence on the organizational commitment of employees in this business, with statistical significance at the .05 level. This study offers guidelines for human resource management to enhance the leadership of executives, create work commitment and organizational commitment of employees.

Keywords: Leadership, Work Engagement, Organizational Commitment, International Maritime Business in Thailand

บทนำ

ธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทยเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจในประเทศไทย ด้วยเหตุผลพื้นฐานของธุรกิจที่สำคัญและมีส่วนเชื่อมโยงกับธุรกิจขนส่งทางน้ำ ถึงแม้ว่าการขนส่งสินค้าภายในประเทศส่วนใหญ่จะขนส่งทางถนน แต่จากสถิติของกระทรวงคมนาคมแสดงให้เห็นว่าสินค้าเข้าและออกของประเทศเกือบร้อยละ 90 ถูกขนส่งทางทะเล (กระทรวงคมนาคม, 2565) ประกอบกับด้วยลักษณะการดำเนินธุรกิจของธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศที่มีบุคลากรหลากหลายวัฒนธรรม ตั้งแต่ระดับสูงจนถึงระดับล่าง เพราะองค์กรของธุรกิจเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทยจำเป็นต้องติดต่อสื่อสารประสานงาน ตลอดการทำงานกับนานาประเทศทั้งบุคลากรภายในองค์กรและนอกองค์กร

ภาวะผู้นำของผู้บริหารและความผูกพันในงานมีบทบาทสำคัญต่อองค์กรและบุคลากรของธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย และมีอิทธิพลต่อจิตใจของบุคลากรที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างความผูกพันต่าง ๆ ขององค์กร โดยภาวะผู้นำเปรียบเสมือนหัวใจขององค์กรเป็นจุดรวมแห่งพลังของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะผู้นำต้องใช้ทักษะความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารและระบบขององค์กร ภาระหน้าที่อันจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งของผู้บริหาร คือ การอำนวยความสะดวกบรรลุดุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการอำนวยความสะดวกเป็นการใช้ภาวะผู้นำในการวินิจฉัยสั่งการและจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์กรและการจัดการเพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน (เสาวลักษณ์ กองทอง และคณะ, 2567) และเนื่องจากสถานการณ์โลกปัจจุบันที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยี การสื่อสารและการเปิดการค้าเสรีกับหลาย ๆ ประเทศ รวมถึงความไม่แน่นอนทางการเมืองและเศรษฐกิจ ธุรกิจต่าง ๆ มีการแข่งขันกันอย่างสูง รวมถึงธุรกิจเดินเรือทะเลระหว่างประเทศ ดังนั้น ผู้บริหารและอิทธิพลภาวะผู้นำจึงมีความจำเป็นในการขับเคลื่อนองค์กรให้มุ่งไปตามเป้าหมาย

ธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทยที่มีบุคลากรหลากหลายเชื้อชาติและหลากหลายสัญชาติ เพราะคุณลักษณะของธุรกิจที่ต้องประสานงานและติดต่อกับนานาประเทศจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเจอกับ

วัฒนธรรมที่แตกต่าง ด้วยลักษณะของธุรกิจที่มีบุคลากรหลากหลาย ประกอบกับปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อองค์กรในแง่ต่าง ๆ และอาจจะส่งผลต่อการบริหารงานในองค์กร ตลอดจนความผูกพันต่อองค์กร โดยเฉพาะผู้บริหารที่ต้องมีการบริหารจัดการองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนด ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีความจำเป็นในการสร้างความผูกพันต่อองค์กร ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการทำการวิจัย เรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารและความผูกพันในงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย เพื่อประโยชน์ต่อผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรในการนำข้อมูลไปใช้ในการช่วยส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรและสามารถสร้างความผูกพันให้กับพนักงานในองค์กรได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความผูกพันในงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารและความผูกพันในงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ (Survey method) วิธีดำเนินการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากร คือ บุคลากรที่ทำงานในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทยที่ปฏิบัติงาน ณ กรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ด้วยเหตุผลที่ธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศขนาดใหญ่ส่วนใหญ่มีสำนักงานที่ตั้ง ในประเทศไทย ณ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศที่ปฏิบัติงาน ณ กรุงเทพมหานคร จำนวน 385 คน เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่ทำงานในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทยที่แน่ชัด จึงมีการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลที่เหมาะสมโดยหลักการคำนวณของ Cochran, W. G. กรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ที่มีความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สัดส่วนของความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling) (Cochran, W. G., 1953)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยวิธีสร้างเครื่องมือการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม โดยคำถามได้มาจากการอ้างอิงศึกษาข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม
2. ร่างแบบสอบถามและตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาเพื่อนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง
3. นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปปรับปรุงและแก้ไขให้ถูกต้องก่อนจะนำไปให้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้วยดัชนีค่าความสอดคล้อง (Index of Item Object Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 มาใช้ในแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ดัชนีค่าความสอดคล้อง พบว่า จากข้อคำถามทั้งหมด 60 ข้อ เหลือข้อคำถามทั้งหมด 56 ข้อ

4. นำข้อคำถามที่ได้ไปปรับปรุงอีกครั้งและนำไปทดสอบ (Pre-Test) โดยคัดเลือกจากบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทยที่ไม่ได้ปฏิบัติงาน ณ กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficients) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หากค่าที่ได้จากการวิเคราะห์มีค่า 0.70 ขึ้นไปแสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ (วุฒิ สุขเจริญ, 2562) ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น พบว่า การทดสอบค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามฉบับนี้มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .90

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเป็นการตรวจสอบในครั้งสุดท้ายก่อนนำไปใช้สอบถามแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นคำถามชนิดปลายปิด โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ
- ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยเป็นมาตรวัดและให้คะแนนแบบ Rating Scale จำนวน 19 ข้อ

- ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความผูกพันในงาน โดยเป็นมาตรวัดและให้คะแนนแบบ Rating Scale จำนวน 13 ข้อ

- ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร โดยเป็นมาตรวัดและให้คะแนนแบบ Rating Scale จำนวน 18 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ถึงบุคลากรที่ปฏิบัติงานธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศที่ปฏิบัติงาน ณ กรุงเทพมหานคร แล้วนำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยถึงบุคลากรที่ปฏิบัติงานธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศ สำนักงานในประเทศไทย ณ กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งนัดหมายเวลาและสถานที่ขอรับแบบสอบถามคืน จำนวน 385 ชุด และนำแบบสอบถามที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรม SPSS (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 208 คิดเป็นร้อยละ 59.22 มีอายุอยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 148 คิดเป็นร้อยละ 38.44 มีสถานภาพสมรส จำนวน 217 คิดเป็นร้อยละ 56.36 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 208 คิดเป็นร้อยละ 54.03 ตำแหน่งผู้บริหาร/ผู้จัดการ จำนวน 159 คิดเป็นร้อยละ 41.30 และมีอายุงานมากกว่า 6 ปี จำนวน 296 คิดเป็นร้อยละ 76.88

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำของผู้บริหารในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับที่
1. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน	4.15	0.78	มาก	1
2. ภาวะผู้นำแบบสั่งการ	3.38	0.60	ปานกลาง	4
3. ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ	4.07	0.65	มาก	2
4. ภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม	4.01	0.79	มาก	3
รวม	3.83	0.55	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.83 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำแบบสนับสนุนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.15 รองลงมา คือ ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำแบบสั่งการ มีค่าเฉลี่ย 4.07, 4.01 และ 3.38 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความผูกพันในงานของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย

ความผูกพันในงาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับที่
1. ความมีพลังในการทำงาน	4.09	.50	มาก	3
2. ความทุ่มเทในการทำงาน	4.26	.52	มากที่สุด	1
3. ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	4.13	.54	มาก	2
รวม	4.16	.46	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความผูกพันในงานโดยรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความทุ่มเทในการทำงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.26 รองลงมา คือ ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความมีพลังในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 4.13 และ 4.09 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย

ความผูกพันต่อองค์กร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับที่
1. ด้านความปรารถนาที่จะอยู่ในองค์กร	3.85	.52	มาก	4
2. ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทเพื่อประโยชน์ขององค์กร	4.09	.54	มาก	2
3. ด้านความเชื่อมั่นและการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมในองค์กร	3.96	.60	มาก	3
4. ด้านการดำรงรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร	4.10	.63	มาก	1
รวม	4.00	.47	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการดำรงรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.10 รองลงมา คือ ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทเพื่อประโยชน์ขององค์กร ด้านความเชื่อมั่นและการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมในองค์กร และด้านความปรารถนาที่จะอยู่ในองค์กร มีค่าเฉลี่ย 4.09, 3.96 และ 3.85ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์เชิงถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	b	SE	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	3.072	.208		14.796	.000
1. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน	.148	.041	.248	3.598	.000
2. ภาวะผู้นำแบบสั่งการ	.103	.039	.131	2.649	.008
3. ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ	-.123	.051	-.167	-2.408	.017
4. ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	.117	.053	.194	2.184	.030

$R = .345$, $R^2 = .119$, $Adj R^2 = .110$, $F = 12.874$

จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานในตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม และภาวะผู้นำแบบสั่งการ มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ส่วนด้านภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในทิศทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทั้ง 4 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย ได้ร้อยละ 11 ($\text{Adj } R^2 = .110$) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

ความผูกพันต่อองค์กร = $3.072 + .148$ (ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน) + $.103$ (ภาวะผู้นำแบบสั่งการ) - $.123$ (ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ) - $.117$ (ภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม)

ตารางที่ 5 ผลวิเคราะห์เชิงถดถอยพหุคูณของความผูกพันในงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย

ความผูกพันในงาน	b	SE	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	1.563	.172		9.065	.000
1. ความมีพลังในการทำงาน	.358	.064	.380	5.613	.000
2. ความทุ่มเทในการทำงาน	-.064	.045	-.071	-1.420	.156
3. ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	.302	.063	.343	4.766	.000

$R = .648$, $R^2 = .420$, $\text{Adj } R^2 = .415$, $F = 91.957$

จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานในตารางที่ 5 พบว่า ความผูกพันในงานด้านความมีพลังในการทำงาน และความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ส่วนด้านความทุ่มเทในการทำงานไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร และสามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย ได้ร้อยละ 41.50 ($\text{Adj } R^2 = .415$) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

ความผูกพันต่อองค์กร = $1.563 + .358$ (ความมีพลังในการทำงาน) + $-.302$ (ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน)

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย พบว่า ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ด้านมีการจูงใจและสนับสนุนความคิดใหม่ ๆ ของพนักงาน มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทยมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dossary, R. N. ที่ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำ ความผูกพันในงาน และความผูกพันต่อองค์กรของพยาบาลในโรงพยาบาลซาอุดีอาระเบีย พบว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลเชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กรและความผูกพันในงานของพยาบาล ภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม เน้นให้พนักงานเห็นถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกัน กระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจ ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย (Dossary, R. N., 2022) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาณัสน์ อธิวรธำรง ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำ และพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้า กับความผูกพันองค์การของพนักงานขาย: กรณีศึกษาบริษัทให้บริการสินเชื่อและบัตรเครดิตแห่งหนึ่ง พบว่า เมื่อเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อยผู้นำแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 ผู้นำแบบมุ่งเน้นความสำเร็จมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้นำแบบให้การสนับสนุนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นภาวะผู้นำแบบสั่งการมีความสัมพันธ์กับความผูกพันองค์การอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ปาณิสร์ ธิตวิธารัง, 2560)

ความผูกพันในงานมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย พบว่า ความทุ่มเทในการทำงาน ด้านความสามารถทำงานต่อเนื่องได้เป็นระยะเวลานานหากงานนั้นยังคงไม่เสร็จจุล่ง มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทยมากที่สุด สอดคล้องกับผลของการวิจัยของ ปาณิสรา จรัสวิญญู และคณะ ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อใจผูกพันกับงาน และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานของธุรกิจซอฟต์แวร์ในประเทศไทย พบว่า ความผูกพันในงานมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานของธุรกิจซอฟต์แวร์ในประเทศไทย (ปาณิสรา จรัสวิญญู และคณะ, 2560) และงานวิจัยของ Orgambidez, A. et al. ที่ศึกษาเรื่องการรับรู้ความสามารถตนเองและความมุ่งมั่นต่อองค์กรของพยาบาลชาวสเปน: บทบาทของความผูกพันในงาน พบว่าความผูกพันต่อองค์กรทางอารมณ์ได้รับอิทธิพลเชิงบวกจากการรับรู้ความสามารถของตนเองและความผูกพันในงาน ความผูกพันในงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความผูกพันเชิงอารมณ์ต่อองค์กร ในขณะที่การรับรู้ความสามารถตนเองมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความผูกพันเชิงอารมณ์ผ่านความผูกพันในงาน (Orgambidez, A. et al., 2019) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Geldenhuys, M. et al. ที่ศึกษาเรื่องงานที่มีความหมาย ความผูกพันในงาน และความผูกพันต่อองค์กร ผลการวิจัยยืนยันอิทธิพลเชิงบวกของงานที่มีความหมาย ความผูกพันในงาน ที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กร (Geldenhuys, M. et al., 2014)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ภาวะผู้นำแบบสั่งการ และภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กร ในขณะที่ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จมีอิทธิพลเชิงลบต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความผูกพันในงานด้านความมีพลังในการทำงาน และด้านความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) การส่งเสริมทักษะความคิดเชิงสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดเชิงระบบของผู้นำ 2) การพัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และ 3) การส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม บำเพ็ญประโยชน์ จิตอาสา เชิดชูเกียรติ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ 1) ฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กรควรยกระดับสมรรถนะของผู้บริหาร โดยการจัดหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้บริหาร และควรเน้นพัฒนา 1.1) การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง สร้างแรงจูงใจและสนับสนุนความคิดใหม่ ๆ ของพนักงาน สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน พร้อมเปิดโอกาสให้พนักงานปรึกษาหารือเรื่องงานและให้คำแนะนำช่วยเหลืออยู่เสมอ 1.2) การสื่อสาร เกี่ยวกับมาตรฐานของการทำงานพร้อมกับกฎระเบียบต่าง ๆ วิธีการปฏิบัติงานที่ชัดเจนแก่พนักงาน 1.3) การสร้างความสัมพันธ์ การพัฒนาทีมงาน ให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของพนักงาน และสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะทำให้บุคลากรได้บังคับบัญชาที่มีความผูกพันต่อองค์กร 2) ฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กรควรจัดโปรแกรมสร้างความผูกพันในงานให้เกิดกับบุคลากรในทุกระดับ โดยเน้นกระตุ้นให้บุคลากรเกิดพลังในการทำงาน และสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับงาน เช่น การยกย่อง ให้รางวัล สื่อสารคุณค่าและความท้าทายของงาน ให้บุคลากรในทุกระดับมีความภาคภูมิใจในงาน นำไปสู่ความผูกพันต่อองค์กร 3) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ยุคปัจจุบันนั้นจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีทัศนคติ พฤติกรรม และการดำรงชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิมมาก การที่ผู้บริหารมีทักษะในการชี้แนะและจูงใจ

ให้พนักงานปฏิบัติตามเป้าหมายของงานที่ชัดเจน เพื่อให้พนักงานปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ มีแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพียงด้านเดียวนั้นอาจไม่เพียงพอ ผู้บริหารจำเป็นต้องพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ไปพร้อมกับทุกคนในองค์กร มีทักษะในควบคุมอารมณ์ การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจกับพนักงานในองค์กร มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและสร้างองค์กรที่ยั่งยืน ซึ่งจะทำให้พนักงานพร้อมที่จะเรียนรู้และปรับตัวไปพร้อมกับองค์กร และมีความผูกพันต่อองค์กร ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) การศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยด้วยแบบสอบถามเพียงด้าน เดียว อาจทำให้ได้ข้อมูลไม่ครอบคลุม ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการเพิ่มข้อคำถามปลายเปิด เช่น ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นเข้าไปในแบบสอบถาม เพื่อที่จะได้นำข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น ดังกล่าวไปใช้ประกอบการพิจารณา หรือเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในลักษณะการสัมภาษณ์และ สังเกตพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามควบคู่กัน ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น 2) ควรศึกษาวิจัยในประเด็นเดียวกัน แต่ควรเพิ่มเติมด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารและความผูกพันในงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในธุรกิจเรือเดินทะเลระหว่างประเทศในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงคมนาคม. (2565). รายงานการวิเคราะห์งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงบประมาณของรัฐบาล.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). การใช้ SPSS for Window ในการวิเคราะห์ข้อมูล. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร.
- ปาลัสม์ อติวรธำรง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำ และพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้า กับความผูกพันองค์กรของพนักงานขาย: กรณีศึกษาบริษัทให้บริการสินเชื่อและบัตรเครดิตแห่งหนึ่ง. วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ, 9(1), 60-79.
- ปานิสร จรัสวิญญู และคณะ. (2560). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อใจผูกพันกับงาน และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานของธุรกิจซอฟต์แวร์ในประเทศไทย. Journal of Business, Innovation and Sustainability (JBIS), 12(1), 107-123.
- วุฒิ สุขเจริญ. (2562). วิจัยการตลาด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวลักษณ์ กองทอง และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชันวายในนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 10(1), 192-207.
- Cochran, W. G. (1953). Sampling Techniques. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Dossary, R. N. (2022). Leadership Style, Work Engagement and Organizational Commitment Among Nurses in Saudi Arabian Hospitals. Journal of Healthcare Leadership, 14(1), 71-81.
- Geldenhuis, M. et al. (2014). Meaningful work, work engagement and organizational commitment: original research. SA Journal of Industrial Psychology, 40(1), 1-10.
- Orgambidez, A. et al. (2019). Self-efficacy and organizational commitment among Spanish nurses: the role of work engagement. International Nursing Review, 66(3), 381-388.

นวัตกรรมการตลาดของธุรกิจก่อสร้างของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด *

DIGITAL MARKETING INNOVATIONS OF THE CONSTRUCTION BUSINESS IN JP ASIA INNOVATION COMPANY LIMITED

ปาริฉัตร แท่งเนื้อเหลือง*, ตระกูล จิตวัฒนากร, สยาม อัจฉริยประภา
Parichat Taengneuealueang*, Trakul Chitwattanakorn, Siam Atcharyaprapa
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Liberal Art, North Bangkok University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: parichat.taen@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาด้านการตลาด และความต้องการพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้างในบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด 2) พัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้างในบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์จำนวน 18 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นเจ้าของกิจการ ฝ่ายขาย ผู้ช่วยฝ่ายขาย พนักงานขาย ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ และฝ่ายวิศวกร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ส่วนกลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยผู้สอนในสาขาการตลาด วิศวกรด้านการก่อสร้างที่มีใบประกอบวิชาชีพวิศวกร กรรมการผู้จัดการ บริษัทฯ หัวหน้าฝ่ายขายและผู้ช่วยฝ่ายขาย และหัวหน้าฝ่ายบุคคล เครื่องมือวิจัยคือแบบฟอร์มประเมินการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาด้านการตลาด คือ ขาดการใช้เทคโนโลยีสื่อสารการตลาดที่ทันสมัย ขาดกิจกรรมการส่งเสริมการตลาด เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การนำเสนอภาพลักษณ์ไม่ชัดเจน และพนักงานขาดทักษะด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ส่วนความต้องการพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้าง พบว่า ต้องการพัฒนาช่องทางโฆษณา ประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีส่งเสริมภาษาต่างประเทศ เทคโนโลยีส่งเสริมทักษะด้านการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร และฝ่ายสื่อสารการตลาด 2) การพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัล ได้แก่ การพัฒนาการบริการ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาการส่งเสริมการตลาด และการพัฒนากระบวนการ ผลการประเมินนวัตกรรมการตลาด พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนา, นวัตกรรม, นวัตกรรมการตลาด, ธุรกิจก่อสร้าง

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) The marketing challenges and the need for digital marketing innovations in the construction business at JP Asia Innovation Company Limited. 2) The development of digital marketing innovations for the construction business at JP Asia Innovation Company Limited. This was a mixed method research both qualitative and

quantitative research. Key informants consisted of 18 individuals selected through purposive sampling. The participants included business owners, sales department staff, sales assistants, salespeople, human resources personnel, and engineering department members. Semi-structured interviews were used and data were analyzed through content and descriptive analysis. For the focus group, consisting of 10 participants, a purposive selection method was used to include university professors in marketing, construction engineers with professional engineering licenses, the Managing Director of the company, the Head of Sales, a Sales Assistant, and the Head of Human Resources. Evaluation of the focus group data was conducted using mean and standard deviation analysis. The results revealed the following: 1) The marketing problems identified include the lack of modern marketing communication technology and promotional activities such as advertising and public relations. The company's image presentation is unclear, and employees lack foreign language communication skills. To advance digital marketing innovations in the construction industry, efforts should focus on developing advertising channels, improving public relations, utilizing foreign language promotion technology, enhancing operational skills through technology, and strengthening the marketing communications department. 2) The development of digital marketing innovations should include service and personnel development, as well as the development of marketing promotions and processes. The evaluation of marketing innovations found that, overall, they were appropriate, feasible, useful, and accurate at a high level.

Keywords: Development, Innovation, Marketing Innovation, Construction business

บทนำ

ธุรกิจก่อสร้างเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ โดยมูลค่าการก่อสร้างภาคเอกชนในปี 2023 มีแนวโน้มขยายตัวอยู่ที่ 586,000 ล้านบาท (+3%YOY) จากการก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัยและอสังหาริมทรัพย์เชิงพาณิชย์ (SCB IEC, 2023) โดยธุรกิจก่อสร้างเป็นกลุ่มธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานที่มีทักษะ อุปกรณ์พิเศษ การปฏิบัติตามกฎระเบียบด้านความปลอดภัย และแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนเพื่อให้แน่ใจว่าโครงการก่อสร้างจะเสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้แล้วธุรกิจก่อสร้างยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันที่รุนแรง และมีความท้าทายเพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ระดับสูงแต่อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2564 ที่ผ่านมา เกิดวิกฤตโควิด-19 ส่งผลให้ทุกหน่วยธุรกิจต้องปรับรูปแบบการดำเนินงาน และนอกจากนี้แล้วปัจจัยด้านการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวเร่งทำให้เกิดปรากฏการณ์ Digital Disruption และองค์กรธุรกิจหลายองค์กรต้องเร่งปรับตัวมาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกันมากขึ้น โดยในสังคมยุคปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าประชาชนในสังคมมีการใช้ระบบดิจิทัลในชีวิตประจำวันมากมาย การเข้าถึงระบบดิจิทัลทำได้ง่ายขึ้น สะดวกสบาย เพียงแค่มีสัญญาณเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ที่ใช้เชื่อมต่อเพื่อเข้าถึงข้อมูล ก็สามารถเข้าถึงวิถีชีวิตแบบดิจิทัลได้แล้ว นับเป็นสัญญาณที่บ่งชี้ว่าประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมแบบดิจิทัล รวมทั้งการขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงสู่การตลาดดิจิทัลในที่สุด

จากการที่ธุรกิจต้องมีการปรับตัวและการทำการตลาดไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้น แนวโน้มการดำเนินการด้านการตลาดจึงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปด้วยเช่นกัน โดยศุภกร เจียรนนทพิสุทธิ์ และคณะ กล่าวว่า การเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัลโดยอาศัยการสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ในสมาร์ทโฟนกลายเป็นทางเลือกสำคัญของผู้บริโภค และแนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภคที่ไม่หยุด

นี้ทำให้ต้องมีการพัฒนาการตลาดและส่งผลให้รูปแบบการตลาดมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่งผลให้การตลาดดิจิทัลยังคงมีประเด็นเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ และการทำการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ยังมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ของธุรกิจทุกประเภทรวมถึงธุรกิจก่อสร้างให้สามารถบรรลุสู่ความสำเร็จในแต่ละด้าน อาทิ การดึงดูดลูกค้า การสร้างช่องทางการขายเพิ่มเติม และการเพิ่มลูกค้าใหม่ (ศุภกร เจริญนนทพิสุทธิ์ และคณะ, 2562)

บริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด จดทะเบียนนิติบุคคล เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2556 เป็นบริษัทที่มีประสบการณ์ในธุรกิจก่อสร้างมากกว่า 10 ปี และบริษัทประกอบธุรกิจ การให้คำปรึกษานอกแบบติดตั้งระบบไฟฟ้า อุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกอาคาร และโรงงานทุกประเภท รวมทั้งระบบไฟฟ้าแรงต่ำ และแรงสูง เช่น งานระบบป้องกันอันตรายจากฟ้าผ่า งานบำรุงรักษาและซ่อมแซม หม้อแปลงไฟฟ้า งานบำรุงรักษาและซ่อมแซมตู้ควบคุมไฟฟ้า แรงต่ำ-แรงสูง ทางบริษัทให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐานได้คำนึงถึงความปลอดภัยอย่างสูงสุด ทั้งในขณะดำเนินงานและแก่ผู้ใช้ โดยยึดถือกฎของการไฟฟ้า หรือกฎอื่น ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของบุคคลโดยทั่วไปอย่างเคร่งครัดในการดำเนินธุรกิจ งานของบริษัทฯ สามารถแบ่งออกได้เป็น การจัดหาชิ้นส่วน และอุปกรณ์ไฟฟ้า งานติดตั้งระบบไฟฟ้า และงานบริการระบบไฟฟ้ากำลัง งานระบบประหยัดพลังงานไฟฟ้า (จักรพันธ์ ปู่คำปัน, 2566) ในปี พ.ศ. 2565 ที่ผ่านมามีบริษัทฯ มีรายได้รวม 16,393,505.71 บาท ซึ่งในปัจจุบันพบว่ามีคู่แข่งทางธุรกิจเป็นจำนวนมาก ในขณะที่บริษัท ฯ ยังคงดำเนินกิจกรรมทางการตลาดในแบบดั้งเดิม โดยที่การใช้สื่อสังคมออนไลน์ หรือการประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมทางการตลาดอย่างจริงจัง ในขณะที่นักวิชาการส่วนใหญ่กล่าวถึงความสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก อาทิ สุภารัตน์ แพहित และณัฐสุดา กาญจน์เจริญ กล่าวว่า สื่อออนไลน์มีประโยชน์ต่อผู้ใช้ในระดับหนึ่งและสามารถส่งผลดีหากใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (สุภารัตน์ แพहित และณัฐสุดา กาญจน์เจริญ, 2559) ส่วนเสาวภาคย์ แหลมเพชรกล่าวว่า นักการตลาดสามารถนำสื่อออนไลน์สามารถนำไปใช้เพื่อการโฆษณาและการตลาดได้เป็นอย่างดี (เสาวภาคย์ แหลมเพชร, 2559)

จากการแข่งขันทางธุรกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และจากความสำคัญของการดำเนินงานด้านการตลาดและความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนองค์กรธุรกิจในด้านด้านการตลาด ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญจึงวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้างใน บริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด โดยผลการวิจัยสามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการตลาดของบริษัทฯ และองค์กรธุรกิจอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศึกษาสภาพปัญหาด้านการตลาด และความต้องการพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้างใน บริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้างในบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานซึ่งเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์จำนวน 18 คน การกำหนดจำนวนของกลุ่มเป้าหมายตามแนวคิดของของ Delbecq, A. L. et al. ที่พบว่า ขนาดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมที่สุดคือ 7 - 21 ตัวอย่าง (Delbecq, A. L. et al., 1975) สอดคล้องกับ Saaty, T. L. เสนอขนาดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ไว้ที่ 9 - 23 คน (Saaty, T. L., 1970) ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสูงสุดของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นเจ้าของ จำนวน 1 คน

2. บุคลากรในบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นฝ่ายขาย โดยเป็นหัวหน้าฝ่ายขาย 1 คน ผู้ช่วยฝ่ายขาย 3 คน พนักงานขาย 8 คน โดยมียอดขายสูงสุด 3 อันดับแรกในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา โดยมีประสบการณ์ร่วมทำงานกับบริษัทฯ ไม่น้อยกว่า 5 ปี ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ โดยเป็นหัวหน้าฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ 1 คน โดยมีประสบการณ์ร่วมทำงานกับบริษัทฯ ไม่น้อยกว่า 5 ปี และฝ่ายวิศวกรโดยเป็นหัวหน้าฝ่ายวิศวกร 2 คน พนักงานฝ่ายวิศวกร 2 คน โดยมีประสบการณ์ร่วมทำงานกับบริษัทฯ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ คือ สภาพปัญหาด้านการตลาด และความต้องการพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้างใน บริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การกำหนดตัวแปรในการศึกษาและพัฒนาเป็นแนวประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นนำไปตรวจสอบความตรงและความเหมาะสมในการใช้ภาษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของที่ปรึกษาจึงเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มเพื่อประเมินนวัตกรรมการตลาดฯ จำนวน 10 คน ตามหลักการของ Krueger, R. A. & Casey, M. A. กล่าวว่า จำนวนผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มควรอยู่ที่ 8 - 10 คน (Krueger, R. A. & Casey, M. A., 2008) สอดคล้องกับหลักการของ Central Connecticut State University พบว่า จำนวนผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่เหมาะสมคือ 8 - 10 คน (Central Connecticut State University, 1973) ดังนั้นการวิจัยนี้จึงใช้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยผู้สอนในสาขาการตลาด จำนวน 1 คน บุคลากรบริษัทฯ หัวหน้างานและผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกร ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นวิศวกรด้านการก่อสร้างที่มีใบประกอบวิชาชีพวิศวกร และมีประสบการณ์ด้านการควบคุมการก่อสร้างไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทฯ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นกรรมการผู้จัดการ จำนวนทั้งสิ้น 1 คน บุคลากรบริษัทฯ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นหัวหน้าฝ่ายขายและผู้ช่วยฝ่ายขายที่มียอดขายสูงสุด 3 อันดับแรก ใน 6 เดือนที่ผ่านมาจำนวนทั้งสิ้น 4 คน และหัวหน้าฝ่ายบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวนทั้งสิ้น 1 คน

เครื่องมือวิจัย คือ แบบฟอร์มประเมินการสนทนากลุ่ม เพื่อยืนยันนวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้างในบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัดโดยประเมินตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม โดยกำหนดเกณฑ์และประเด็นการประเมิน ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องฯ (Stufflebeam, D. L., 1971) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลดำเนินการโดยไม่เปิดเผยชื่อจริงนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคน ตามข้อกำหนดในหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัย (IRB) มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพเลขที่ LA16/2567 ลงวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2567

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพปัญหาด้านการตลาดของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด ยังเป็นการทำการตลาดแบบดั้งเดิม เช่น การลงโฆษณาในวารสารอุตสาหกรรม ยังไม่มีการนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง ยังคงใช้โทรศัพท์เป็นช่องทางในการประสานงานกับลูกค้า อีกทั้งในการค้นหาลูกค้าในอดีตใช้วิธีการ

สืบค้นจากสมุดโทรศัพท์หน้าเหลืองหรือ Yellow Pages จนมาถึงในปัจจุบันจึงเริ่มใช้ Search Engine ในการสืบค้นข้อมูลลูกค้าจาก Website ต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้จะดูเหมือนเป็นการดำเนินการกิจกรรมทางการตลาดในลักษณะเชิงรุก แต่ก็ยังไม่สามารถเพิ่มจำนวนลูกค้าให้มากขึ้นกว่าเดิมได้ เนื่องจากยังขาดการส่งเสริมการตลาดที่มีประสิทธิภาพ เช่น การใช้เครื่องมือโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อที่ทันสมัยอย่างจริงจัง และนอกจากนี้ยังพบว่าการดำเนินงานด้านการตลาดของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด ยังมีปัญหาในด้านบุคลากรซึ่งเป็นส่วนประสมทางการตลาดเช่นกัน โดยบุคลากรที่ไปประสานงานยังมีปัญหาด้านทักษะทางภาษา เนื่องจากกลุ่มลูกค้าของบริษัทฯ มีทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ อาทิ ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น ดังนั้นในระหว่างการประชุมงานหรือในระหว่างการค้างานบริษัทจำเป็นต้องจ้างล่ามเพื่อทำหน้าที่เป็นคนกลางในการสื่อสาร ทำให้เป็นการเพิ่มต้นทุนได้เช่นกัน สามารถสรุปปัญหาด้านการตลาดของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด โดยเรียงลำดับความสำคัญจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปสภาพปัญหาด้านการตลาดของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด

สภาพปัญหาทางการตลาด	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ลำดับ
ขาดการใช้เทคโนโลยีสื่อสารการตลาดที่ทันสมัย	คนที่ 1, 4, 5, 6	1
การนำเสนอภาพลักษณ์ไม่ชัดเจน	คนที่ 5, 6, 7	2
พนักงานขาดทักษะด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ	คนที่ 2, 3	3
ขาดกิจกรรมการส่งเสริมการตลาด เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์	คนที่ 3, 5, 6, 7	4

ส่วนความต้องการพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้างใน บริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับช่องทางการสื่อสาร และวิธีการสื่อสารไปยังลูกค้า เนื่องจากในระยะเวลาที่ผ่านมาบริษัทจะทำงานเชิงรุก โดยการค้นหาลูกค้าจากสมุดโทรศัพท์แล้วติดต่อไปในลักษณะเชิงรุก (Active) ซึ่งในบางครั้งทำให้เสียทั้งเวลาและงบประมาณค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปพบลูกค้า ดังนั้น ความต้องการในการพัฒนาด้านการตลาด คือ ต้องการพัฒนาช่องทางการสื่อสาร และวิธีการสื่อสารที่ทำให้ลูกค้ารู้จัก และเป็นฝ่ายติดต่อเข้ามา (Passive) รวมทั้งสามารถตอบคำถามลูกค้าได้ตลอดเวลาแบบเรียลไทม์ นอกจากนี้แล้วยังมีความต้องการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมการตลาดในด้านบุคลากร (People) โดยต้องการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ นอกจากทักษะด้านภาษาแล้วพบว่า บุคลากรในบริษัทยังต้องการให้พัฒนาทักษะด้านการปฏิบัติงานด้วย โดยอาจจะหาวิธีพัฒนาบุคลากรในทุกฝ่ายให้สามารถเข้าใจและปฏิบัติงานทดแทนกันได้ในเบื้องต้น กรณีที่พนักงานคนหนึ่งเกิดการเจ็บป่วยหรือลาจก็ยังสามารถสรุปความต้องการนวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด โดยเรียงลำดับความต้องการจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปความต้องการนวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด

ความต้องการนวัตกรรมการตลาดดิจิทัล	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ลำดับ
เทคโนโลยีส่งเสริมทักษะด้านการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร	คนที่ 13, 14, 15, 16, 17, 18	1
เทคโนโลยีส่งเสริมภาษาต่างประเทศ	คนที่ 10, 11, 12	2
ช่องทางโฆษณา ประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ	คนที่ 1, 8, 9	3
ฝ่ายสื่อสารการตลาดดิจิทัล	คนที่ 1, 4, 10, 11, 12, 15	4

2. การพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้าง ในบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด ในครั้งนี้ดำเนินการโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มประกอบด้วยบุคลากรจากบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัดผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด และผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อสร้าง การสนทนากลุ่มดำเนินการในวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2567 เวลา 14.00 น. - 17.00 น. ณ สำนักงานบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด ในรูปแบบเผชิญหน้า (Onsite) ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้งหมดมีความเห็นว่า

ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างถึงแม้จะเป็นธุรกิจบริการ แต่หากจะพัฒนานวัตกรรมการตลาดก็อาจจะไม่ต้องพัฒนาครบทั้ง 7 องค์ประกอบของส่วนประสมการตลาดบริการ (Service Mix Marketing: 7Ps) เนื่องจากธุรกิจดังกล่าวไม่ใช่ธุรกิจลักษณะจำหน่ายสินค้าแบบรายวัน กรณีนี้จึงไม่จำเป็นต้องพัฒนาในด้านลักษณะทางกายภาพ หรือ Physical ส่วนในด้านราคาจะมีความแปรผันตามสถานการณ์และมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัย ดังนั้น การพัฒนาในส่วนราคา Price จึงอาจจะไม่มีความจำเป็น

นอกจากนี้แล้วผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่า การพัฒนานวัตกรรมการตลาด (Promotion) ควรจะมุ่งเน้นในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับบริษัทผ่านการโฆษณา และประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อทันสมัยที่หลากหลาย เช่น แพลตฟอร์มเฟสบุ๊ก เว็บไซต์ และ Tiktok application เป็นต้น โดยสาระสำคัญที่นำเสนอผ่านช่องทางเหล่านี้ควรประกอบด้วยข้อมูลการทำงาน การนำเสนอผลงาน นำเสนอภาพลักษณ์ของผู้บริหาร และการตอบข้อสงสัยของลูกค้าแบบ Realtime ส่วนในด้านบุคลากร (People) ควรทำการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การปฏิบัติงานโดยการจัดหาอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีเข้ามาช่วย อาทิ เครื่องแปลภาษา ในขณะที่การพัฒนาด้านกระบวนการ (Process) สามารถดำเนินการจัดกระบวนการทำงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง อาทิ การจัดอบรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของบุคลากรให้สามารถหมุนเวียนงาน หรือ ปฏิบัติงานทดแทนกันได้เบื้องต้น เพื่อให้การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้แล้ว พบว่า บริษัทฯ พยายามพัฒนากระบวนการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดมาโดยตลอดแต่ก็ยังประสบกับปัญหา โดยปัญหาสำคัญอีกประการ คือ ปัญหาด้านการส่งเสริมการตลาด โดยเฉพาะการสร้างและนำเสนอภาพลักษณ์ให้ลูกค้าสนใจและเกิดความเชื่อมั่น โดยผู้ให้ข้อมูลหลักอธิบายว่า เคยพยายามเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ให้กับบริษัทแต่ยังมีข้อจำกัด คือ บุคลากรของบริษัทยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปการพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัล จากการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยการพัฒนาด้านการบริการ โดยมุ่งเน้นการบริการด้วยเทคโนโลยีก่อสร้างที่ทันสมัย การพัฒนาบุคลากรดำเนินการโดยพัฒนาทักษะการทำงาน และทักษะการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ การพัฒนาการส่งเสริมการตลาดโดยการพัฒนาช่องทางการสื่อสาร ที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับสื่อสังคมออนไลน์ และการพัฒนากระบวนการโดยการลดขั้นตอนในการติดต่อประสานงาน เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการสั่งการ ผู้วิจัยนำเสนอให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มประเมินนวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้างของบริษัท เจพี เอเซีย อินโนเวชั่น จำกัด และผลการประเมินปรากฏ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินนวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้าง ในบริษัท เจพี เอเซีย อินโนเวชั่น จำกัด (N=10)

ประเด็นในการประเมิน	μ	σ^2	การแปลความ
1. ความเหมาะสม	4.27	.553	มาก
2. ความเป็นไปได้	4.42	.507	มาก
3. ความเป็นประโยชน์	4.51	.521	มากที่สุด
4. ความถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.21	.533	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.35	.528	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินนวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้าง ในบริษัท เจพี เอเซีย อินโนเวชั่น จำกัด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\mu = 4.35$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นวัตกรรมการตลาดดิจิทัลฯ มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด $\mu = 4.51$ และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก $\mu = 4.42$ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก $\mu = 4.27$ และมีความถูกต้องตามหลักวิชาการอยู่ในระดับมากเช่นกัน $\mu = 4.21$

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า

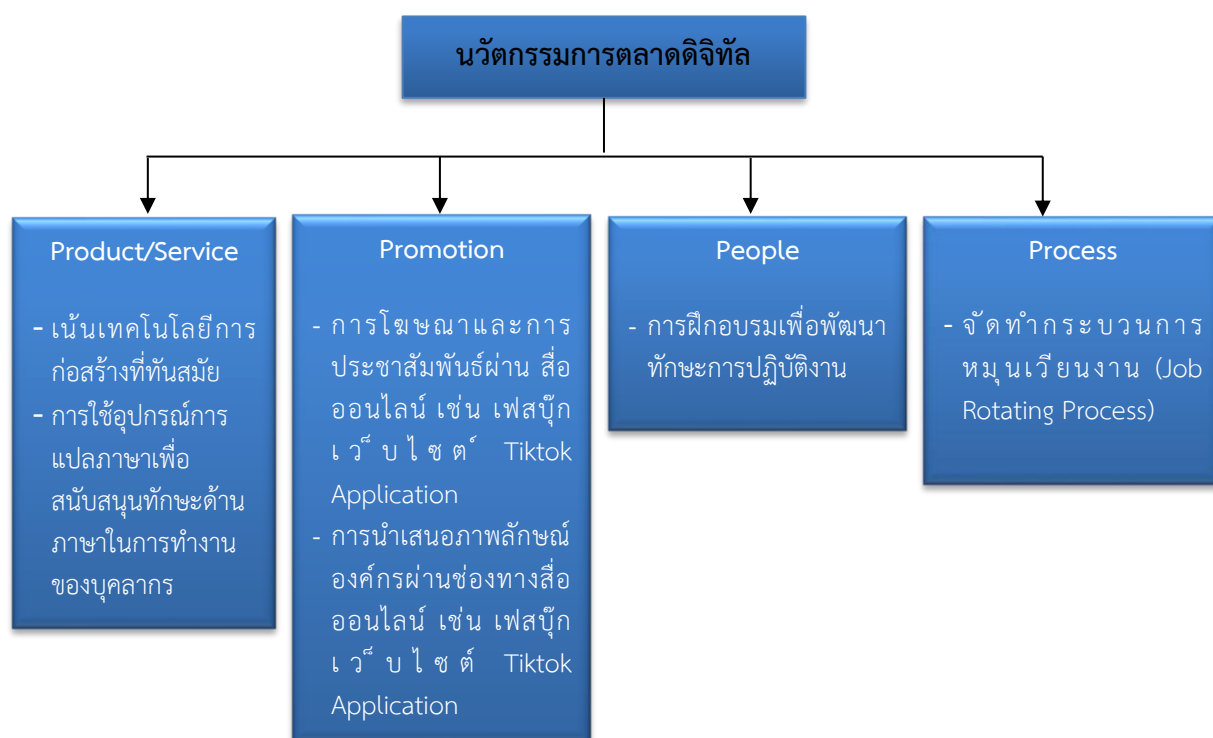
1. บริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด ในระยะเวลาก่อนหน้านี้ ยังคงใช้วิธีการทำการตลาดแบบดั้งเดิม เช่น การลงโฆษณาในวารสารอุตสาหกรรม ยังไม่มีการนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง ยังคงใช้โทรศัพท์เป็นช่องทางในการประสานงานกับลูกค้า อีกทั้งในการค้นหาลูกค้าในอดีตใช้วิธีการสืบค้นจากสมุดโทรศัพท์หน้าเหลืองหรือ Yellow Pages ขาดการส่งเสริมการตลาดที่มีประสิทธิภาพ เช่น การใช้เครื่องมือโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อที่ทันสมัยอย่างจริงจัง และเมื่อพิจารณาจากส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ด้านบุคลากร หรือ People ยังมีปัญหาด้านทักษะทางภาษา เนื่องจากกลุ่มลูกค้าของบริษัทฯ มีทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ รวมถึงยังมีปัญหาด้านภาพลักษณ์ที่ยังไม่สามารถทำให้ลูกค้ารับรู้ถึงความทันสมัยของความเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีการก่อสร้าง สอดคล้องกับผลการวิจัยของพุทธรชชาติ ลุนคา พบว่า การพัฒนาของเทคโนโลยียังเป็นปัญหาสำคัญและเป็นปัจจัยท้าทายให้ผู้ประกอบการฯ ส่งผลให้ต้องเร่งปรับตัวในการลงทุนด้านเทคโนโลยีเพื่อลดการใช้วัสดุก่อสร้างที่สิ้นเปลือง และปัจจุบันธุรกิจก่อสร้างไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน รวมทั้งทักษะที่ยังไม่เพียงพอ (พุทธรชชาติ ลุนคา, 2567) และผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับชยพล ศิริธัญกร พบว่า สภาพปัจจุบันของธุรกิจก่อสร้างเทคโนโลยีมีผลกระทบโดยรวมกับทุกส่วนงาน และธุรกิจก่อสร้างยังมีปัญหาเกี่ยวกับความสามารถด้านการให้บริการลูกค้าเช่นกัน (ชยพล ศิริธัญกร, 2565) ส่วนผลการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมการตลาดในยุคดิจิทัลของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด พบว่า มีความต้องการพัฒนาเกี่ยวกับช่องทางการสื่อสาร และวิธีการสื่อสารไปยังลูกค้าที่สามารถตอบคำถามลูกค้าได้ตลอดเวลาแบบเรียลไทม์ และยังมีความต้องการฝ่ายการตลาด หรือฝ่ายสื่อสารการตลาดโดยตรง และต้องการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมการตลาดในด้านบุคลากร (People) โดยต้องการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ต้องการให้มีการพัฒนาทักษะด้านการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุกฤตา ปรีชาว่อง พบว่า ธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านบุคลากรมากที่สุด รวมทั้งการส่งเสริมการขาย และต้องการทำการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายใหม่โดยใช้กลยุทธ์การสร้างพันธมิตรทางการค้า ซึ่งแผนการปรับปรุงร้านค้าวัสดุก่อสร้างนี้ เพื่อช่วยในการเพิ่มยอดขาย ลดต้นทุน และพัฒนาศักยภาพของพนักงาน เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถแข่งขันในอุตสาหกรรมได้ (สุกฤตา ปรีชาว่อง, 2559)

2. การพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด ประกอบด้วยการพัฒนาบริการ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาการส่งเสริมการตลาด และการพัฒนากระบวนการ ผลการประเมินนวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของธุรกิจก่อสร้าง ในบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชยพล ศิริธัญกร พบว่า การจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย ได้แก่ การหาพันธมิตรธุรกิจในกลุ่มธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย การปรับปรุงกระบวนการจัดการภายในองค์กร การทบทวนและปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินธุรกิจก่อสร้างในปัจจุบันและอนาคต การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงเพื่อความต่อเนื่องของธุรกิจก่อสร้าง การสรรหาเทคโนโลยีที่เพิ่มประสิทธิภาพในการก่อสร้าง และการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในธุรกิจก่อสร้างให้กับพนักงานทุกระดับ (ชยพล ศิริธัญกร, 2565) และยังสอดคล้องกับ Sharon, P. & Thierry, V. พบว่า นวัตกรรมทางการตลาดมักจะถูกรวมเข้ากับสิ่งที่มีโดดเด่น และการมุ่งเน้นเทคโนโลยีที่สนับสนุนนวัตกรรมผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Sharon, P. & Thierry, V., 2020)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้พบว่า พบว่า การพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัลของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด จำเป็นต้องพัฒนาครบทั้ง 7 องค์ประกอบของส่วนประสมการตลาดบริการ (Service Mix Marketing: 7Ps) เนื่องจากธุรกิจดังกล่าวไม่ใช่ธุรกิจลักษณะจำหน่ายสินค้าแบบรายวัน ผลจากการสนทนากลุ่มสามารถสรุป

นวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของบริษัท เจพี เอเชีย อินโนเวชั่น จำกัด ประกอบด้วย Service Promotion People Process จากนั้นผู้วิจัยจึงนำนวัตกรรมส่งเสริมการตลาดไปพัฒนาในแต่ละส่วนตามแผนภาพได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 นวัตกรรมส่งเสริมการตลาดดิจิทัลของบริษัทเจพี เอเชีย อินโนเวชั่น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนานวัตกรรมการตลาดดิจิทัล ได้แก่ การพัฒนาด้านการบริการที่มุ่งเน้นการบริการด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งการพัฒนาทักษะการทำงานและพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศของบุคลากรอย่างจริงจัง ส่วนการพัฒนาการส่งเสริมการตลาดมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับสื่อสังคมออนไลน์ ในขณะที่พัฒนากระบวนการโดยการลดขั้นตอนในการติดต่อประสานงาน เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการสั่งการ ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างควรนำผลการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมการตลาดไปประยุกต์ โดยปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร ทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล อุปกรณ์ และงบประมาณ ในขณะที่นวัตกรรมส่งเสริมการตลาดด้านกระบวนการในเรื่องการหมุนเวียนงาน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีทักษะการปฏิบัติงานที่ใกล้เคียงกัน และสามารถทดแทนกันได้ และสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการนำไปใช้ คือ การนำเสนอภาพลักษณ์ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจก่อสร้างต้องพัฒนาช่องทางการสื่อสารออนไลน์ทุกแพลตฟอร์มให้มีความน่าสนใจ และมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยตลอดเวลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน แต่ในส่วนเชิงปริมาณใช้เพียงสถิติขั้นพื้นฐานในการวิเคราะห์ และศึกษาเฉพาะองค์กรเดียว การวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาจากองค์กรที่ประกอบธุรกิจก่อสร้างรายอื่นเพื่อนำมาเปรียบเทียบกระบวนการทางการตลาดและการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยควรทำการพัฒนาโมเดลทางการตลาดจากการสังเคราะห์ตัวแปรจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยที่ได้มีความครอบคลุมและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และยังสามารถอ้างอิงไปยังประชากรกลุ่มใหญ่ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จักรพันธ์ ปุคำปัน. (2566). Company Profile. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2567 จาก <http://jp-asia.co.th/page/main.php?page=content&c=5>
- ชยพล ศิริชัยกร. (2565). แนวทางการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 6(2), 321-335.
- พุทธชาติ ลุนคา. (2567). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2567-2569: ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์วิจัยกรุงศรีฯ.
- ศุภกร เจียรนนทพิสุทธิ์ และคณะ. (2562). แนวโน้มตลาดธุรกิจสินค้าออนไลน์ที่ต้องมีระยะเวลาในการสั่งซื้อในอนาคต. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 3(1), 9-18.
- สุกฤตา ปรีชาว่อง. (2559). แผนปรับปรุงธุรกิจค้าส่งวัสดุก่อสร้างกรณีศึกษาร้านค้าส่งวัสดุก่อสร้าง จังหวัดขอนแก่น. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ, 7(2), 133-149.
- สุภารัตน์ แพहित และณัฐสุดา กาญจน์เจริญ. (2559). ประเภทของสื่อออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 31 สิงหาคม 2567 จาก <https://sites.google.com/site/technologysvc/prapheth-khxng-sangkham-xxnlin>
- เสาวภาคย์ แหลมเพ็ชร. (2559). พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนนทบุรี. สุทธิปริทัศน์, 30(93), 116-130.
- Central Connecticut State University. (1973). Helpful Hints for Conducting a Focus Group. NEW BRITAIN: DAVIDSON HALL.
- Delbecq, A. L. et al. (1975). Group techniques for program Planning: A guide to nominal group and Delphi processes. Glenview, IL: Scott, Foresman and Company.
- Krueger, R. A. & Casey, M. A. (2008). Focus Groups A Practical Guide for Applied Research. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Saaty, T. L. (1970). How to Make a Decision The Analytic Hierarchy Process. European Journal of Operational Research, 48(1), 9-26.
- SCB IEC. (2023). Construction outlook 2023. Retrieved April 24, 2024, from https://www.scbeic.com/th/detail/file/product/8997/gkvm085n8w/Industry-Insight_Construction_20230512.pdf
- Sharon, P. & Thierry, V. (2020). Marketing innovation: a systematic review. Journal of Marketing Management, 36(5), 1-31.
- Stufflebeam, D. L. (1971). The Relevance of the CIPP Evaluation Model for Educational Accountability. Journal of Research and Development in Education, 5(1), 19-25.

การใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
ของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2*

THE IMPLEMENT OF PARTICIPATORY ADMINISTRATION MODEL FOR MORALITY
ENHANCEMENT OF STUDENTS IN BANWANGCHUMPHON SCHOOL UNDER
NAKHON SAWAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ไชยวัฒน์ สยาม^{1*}, ชาอวฤทธิ์ จงเกษกรณ์²

Chaiwat Siam^{1*}, Chaowarit Jongkatkorn²

¹สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 นครสวรรค์ ประเทศไทย

¹Under the Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office 2, Nakhon Sawan, Thailand

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ นครสวรรค์ ประเทศไทย

²Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Sawan Campus, Nakhon Sawan, Thailand

*Corresponding author E-mail: siam.noi26@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร 2) พัฒนารูปแบบ 3) ใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบ กลุ่มเป้าหมายตอนที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านวังชุมพร และผู้บริหารและครูโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 28 คน ตอนที่ 2 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน ตอนที่ 3 ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 21 คน กลุ่มตัวอย่างตอนที่ 4 ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง จำนวน 281 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบประเมิน วิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวมมีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านปัญหา พบว่า ควรมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีกระบวนการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ และผู้บริหารควรใช้รูปแบบในการบริหารงานด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ครูเผยแพร่ผลงานไม่ครบทุกคน การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก/องค์กรทางศาสนาไม่ครบทุกคน สื่อการเรียนการสอนด้านคุณธรรมของครูไม่หลากหลาย ไม่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา ด้านนักเรียน มีปัญหาด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์และจิตอาสา และแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ควรใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) รูปแบบการบริหาร โดยภาพรวมมีความเหมาะสมความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด 3) โรงเรียนมีมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว ผู้บริหาร ครูและนักเรียนมีระเบียบวินัย มีความพอเพียง มีจิตสาธารณะ และมีความสามัคคี 4) รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

Abstract

The objectives of this mixed methods research were to 1) study the states administrative of schools, to study the problem and to propose the guidelines for the participatory administration for morality enhancement of students in Banwangchumphon School; 2) develop of participatory administration model; 3) implement of participatory administration model; and 4) evaluate of participatory administration model. The respondent in process I were to 28 administrators and teachers in in Banwangchumphon School, administrators and teachers in moral school best practices, process II were to 13 expert, process III were to 21 administrators and teachers in in Banwangchumphon School, process IV were to 281 of administrator, teachers, students and parents. Instrument was to questionnaire and evaluate form. Analyzed by content analysis, mean and standard deviation. The results of this research found that's 1) the states administrative of schools participatory administration for morality enhancement of students in Banwangchumphon School was the overall at highest level, the problem as follows; should be participation from all sectors, regularly of supervision process, administrator should continually use the moral model, Not all teachers publish knowledge sharing, to create networks with outside/religious organizations and moral instructional materials are not various, students cannot study any time anywhere, students lack of discipline, responsibility, honesty and publish mind, the guidelines for the participatory administration for morality enhancement of students should be used participatory administration 2) The participatory administration model was actually utility, feasibility and propriety at highest level 3) the school has passed the OBEC school moral ethics assessment with a 4 - star rating standards, administrator, teachers and students has to discipline, sufficiency, publish mind and unity, 4) the evaluate of participatory administration model for morality was utility at highest level.

Keywords: Model, Participatory Administration, Morality Enhancement

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเรื่องคุณธรรม จริยธรรมนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ได้รับการกล่าวถึงกันมากในหลายลักษณะ เมื่อเกิดความสับสนวุ่นวายในสภาพสังคมที่ขาดความสงบสุขอันเนื่องมาจากความประพฤติ หรือการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของบุคคลบางกลุ่มในสังคม มักจะมีการวิพากษ์ วิจารณ์ และกล่าวโทษกันว่าเป็นเพราะขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดความมีน้ำใจ มีความเห็นแก่ตัวเพิ่มมากขึ้น จนทำให้เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาความเสื่อมทางคุณธรรม จริยธรรมของประชาชน โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแต่งกายที่นิยมตามแฟชั่น การดำรงชีวิต ที่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย รักความสบาย ไม่มีความอดทน ไม่มีความนิยมในการทำงานหนักเพื่อความมั่นคง ของชีวิต การใช้ภาษาไม่ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ รวมถึงมีพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบต่อสังคมไทยและสังคมโลก ได้แก่ พฤติกรรมการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ส่งผลกระทบต่อภาวะโลกร้อน และส่งผลให้นักเรียนและเยาวชนไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้ จึงทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ไม่พึงประสงค์ นักเรียนเกิดปัญหาด้านขาดคุณธรรมจริยธรรม เช่น การทุจริตในการสอบ การขาดความรับผิดชอบ ฟุ้งตนเองได้น้อย ติดเกม อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ฯลฯ ซึ่งจะส่งผลให้ยากต่อการเสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, 2555)

จึงทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2565) กำหนดวัตถุประสงค์มุ่งให้มีการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี 2) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมผนึก กำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน 3) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มี คุณภาพและประสิทธิภาพ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ได้ระบุไว้ในมาตรา 54 ว่า การศึกษาทั้งปวงต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี จากการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มของสังคมไทย พบว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตและจิตสาธารณะ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2565)

จากการศึกษาสภาพ ปัญหา พฤติกรรมและผลการดำเนินโครงการคุณธรรมของ สพฐ. ในปีการศึกษา 2563 พบว่า นักเรียนบ้านวังชุมพรบางส่วนยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นักเรียนบางส่วนขาดความมีระเบียบวินัย ความพอเพียง จิตสาธารณะ และความสามัคคี รวมทั้งเข้าห้องเรียนไม่ตรงเวลา การแต่งกายไม่ถูกระเบียบ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎกติกาของโรงเรียนและห้องเรียน ขาดความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ส่งงานตามกำหนด ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีการเสียสละ และไม่มีสัมมาคารวะ

จากที่กล่าวมานี้จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องพัฒนาคุณธรรมสำคัญ ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้นำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ที่ว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน ได้แก่ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง - มีคุณธรรม 3) มีงานทำ - มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองดี รวมถึงแนวปฏิบัติในเรื่อง การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง - มีคุณธรรม ได้แก่ 1) รู้จัก แยกแยะ ผิด - ชอบ ชั่ว - ดี 2) ปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม 3) ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งชั่ว และ 4) ช่วยกันสร้างคนดี ให้บ้านเมือง (กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ, 2560) โดยการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 และผ่านการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ระดับ 3 ดาว ในปีการศึกษา 2563 จึงมีความตั้งใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 เพื่อให้นักเรียน ครูและสถานศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรมที่ฝังแน่นและคงทนสู่การเป็นพลเมืองที่ดีงามของสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร
2. พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร
3. ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน บ้านวังชุมพร
4. ประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร มี 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 การศึกษาสภาพและปัญหาในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

1.1.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 จำนวน 21 คน

1.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้าง

1.1.3 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามระดับปฏิบัติแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปัญหาในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร เป็นแบบปลายเปิดแบบมีโครงสร้าง สำหรับสอบถามผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านวังชุมพร โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1.1.3.1 วิเคราะห์วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

1.1.3.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1.3.3 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสอบถาม โดยตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไป ปรากฏว่า ผลการหาค่า IOC ของแบบสอบถาม มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .80 - 1.00

1.1.3.4 แก้ไข ปรับปรุง แบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.1.3.5 จัดพิมพ์แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการประชุมฝ่ายบริหารและคณะครู บุคลากรของโรงเรียนบ้านวังชุมพรเพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และกระบวนการวิจัย และสอบถามความคิดเห็นฝ่ายบริหารและคณะครู บุคลากรของโรงเรียนบ้านวังชุมพรเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร ในปีการศึกษาที่ผ่านมา

1.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประชุมแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน บ้านวังชุมพร

1.2 การศึกษาแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร

1.2.1 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) หรือโรงเรียนที่ผ่านการประเมินโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.ระดับ 4 ดาว จำนวน 5 โรงเรียน ๆ ละ 3 คน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1.2.3 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1.2.3.1 วิเคราะห์วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

1.2.3.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนคุณธรรม

1.2.3.3 ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนชุดเดิม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสอบถาม โดยตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไป ปรากฏว่า ผลการหาค่า IOC ของแบบสอบถาม มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .80 - 1.00

1.2.3.4 แก้ไข ปรับปรุง แบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2.3.5 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามกระบวนการแบบมีส่วนร่วมเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2.4.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร รองผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการที่รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรมและครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) หรือโรงเรียนที่ผ่านการประเมินโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.ระดับ 4 ดาว จำนวน 5 โรงเรียน ๆ ละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ มีรายชื่อ ดังนี้

1.2.4.2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์การสัมภาษณ์ผู้บริหาร รองผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการที่รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม และครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือโรงเรียนที่ผ่านการประเมินโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.ระดับ 4 ดาว

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการประชุม แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร

2. ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร

2.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน ได้แก่ ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน ด้านการประเมินโรงเรียนคุณธรรม จำนวน 5 คน ด้านบริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ด้านการวิจัยและวัดผล จำนวน 1 คน กำหนดคุณสมบัติโดยมีความรู้ประสบการณ์ในแต่ละด้าน อย่างน้อย 10 ปี หรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ หรือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบตรวจสอบรูปแบบ ด้านความเหมาะสม (Propriety) และด้านความเป็นไปได้ (Feasibility)

2.3 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.3.1 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร มาเป็นกรอบในการสร้างประเด็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) แล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนชุดเดิม เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ ภาษา และหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พิจารณาคัดเลือกข้อคำถาม ที่มีค่า IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไป ปรากฏว่า ผลการหาค่า IOC ของแบบสอบถาม มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .80 - 1.00

2.3.2 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3.3 จัดทำแบบตรวจสอบรูปแบบ ด้านความเหมาะสม (Propriety) และด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่อไป

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการดำเนินระดมความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบ รูปแบบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร จากนั้นดำเนินการปรับปรุงรูปแบบและจัดทำคู่มือจากคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมสัมมนา อิง ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในขั้นตอนที่ 3 ต่อไป

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร มีลักษณะ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert (Likert, R., 1976)

2.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. ขั้นตอนที่ 3 การใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านวังชุมพร

3.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านวังชุมพร จำนวน 21 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร และแบบประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบ

3.3 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

3.3.1 คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร มีวิธีการสร้าง ดังนี้

3.3.1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างคู่มือ

3.3.1.2 จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร และแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบ

3.3.1.3 จัดพิมพ์คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโครงการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร และแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ แล้วนำไปให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ โดยได้ความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.53 - 4.92

3.3.1.4 ปรับปรุงคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโครงการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร แล้วนำคู่มือไปใช้ต่อไป

3.3.2 แบบประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบ ได้แก่ ประสิทธิภาพด้านครู ประสิทธิภาพด้าน นักเรียนและประสิทธิผลด้านโรงเรียน มีวิธีการสร้าง ดังนี้

3.3.2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับเกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพโรงเรียน คุณธรรม การประเมินผลลัพธ์ของโรงเรียนคุณธรรม มาเป็นกรอบในการสร้างประเด็นการประเมินผลลัพธ์แล้ว

นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษา และหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไป ปรากฏว่า ผลการหาค่า IOC ของแบบสอบถาม มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .80 - 1.00

3.3.2.2 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.3.2.3 จัดทำแบบประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบ ใน 3 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพ ด้านครู ประสิทธิภาพด้านนักเรียน และประสิทธิภาพด้านโรงเรียน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน ในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องใช้ในการประเมินต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการระดมความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแบบประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมของแบบประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น และปรับปรุงแบบประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในการประเมินต่อไป เมื่อสิ้นสุดการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แล้ว ผู้วิจัยได้ประชุมชี้แจงผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาในการตรวจสอบคุณภาพโรงเรียนคุณธรรมการประเมินผลลัพธ์ของโรงเรียนคุณธรรมที่ได้ดำเนินงานมาตลอดปีการศึกษา และเตรียมการประเมินเพื่อรอรับการประเมินโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว โดยทีมขับเคลื่อนคุณธรรม ด้านพิเศษ (EMS) จะเป็นผู้ตรวจสอบต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และระดับความคิดเห็นต่อผลลัพธ์ของการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert (Likert, R., 1976) โดยมีเกณฑ์การประเมินการผ่านการตรวจสอบผลลัพธ์ใช้ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากร จำนวน 942 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครู จำนวน 21 คน นักเรียน จำนวน 460 คน และผู้ปกครอง จำนวน 460 คน (กำหนดให้นักเรียน 1 คน ต่อ ผู้ปกครอง 1 คน)

4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 281 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความน่าเชื่อถือร้อยละ 95 ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (Quota sampling) จำแนกได้ดังนี้ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครู จำนวน 6 คน นักเรียน จำนวน 137 คน และผู้ปกครอง จำนวน 137 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ของโรงเรียนบ้านวังชุมพร

4.3 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

4.3.1 แบบประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ของโรงเรียนบ้านวังชุมพร เป็นการประเมินความเป็นประโยชน์ มีวิธีการสร้าง ดังนี้

4.3.1.1 วิเคราะห์วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

4.3.1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
เกี่ยวกับการสร้างแบบประเมิน

4.3.1.3 จัดทำแบบประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโครงการส่งเสริม
คุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ของโรงเรียนบ้านวังชุมพร นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความ
เหมาะสม สอดคล้องของแบบประเมิน โดยตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ
การบริหารแบบมีส่วนร่วมโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร

4.3.1.4 แก้ไข ปรับปรุง แบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

4.3.1.5 จัดพิมพ์แบบประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโครงการ
ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ของโรงเรียนบ้านวังชุมพร เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 ผู้วิจัยดำเนินการประชุมฝ่ายบริหารและคณะครู บุคลากรของโรงเรียนบ้านวัง
ชุมพรเพื่อชี้แจงถึงแนวทางประเมินรูปแบบและขอความร่วมมือครูและบุคลากรในการเก็บข้อมูลกับนักเรียน
โรงเรียนบ้านวังชุมพร

4.4.2 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากผู้ปกครองที่
เป็นกลุ่มตัวอย่าง และประสานครูประจำชั้นส่งหนังสือขอเก็บข้อมูลกับผู้ปกครองของนักเรียนแต่ละห้องที่ได้รับ
คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างวิจัย

4.4.3 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่ใช้ในการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการ
บริหารแบบมีส่วนร่วมโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านวังชุมพร จำนวน 282 ฉบับ
คิดเป็นร้อยละ 100

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และระดับความคิดเห็น
ต่อความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ของ
โรงเรียนบ้านวังชุมพร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert
(Likert, R., 1976) โดยมีเกณฑ์การประเมินการผ่านการตรวจสอบผลลัพธ์ใช้ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป

4.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
ของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร จำแนกได้ดังนี้

1.1 สภาพในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน
บ้านวังชุมพร โดยภาพรวมมีสภาพการบริหารทั้งด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหาร ด้านครูและด้านนักเรียนอยู่ในระดับ
มากที่สุด

1.2 ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร ด้านการวางแผน
ควรมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการวางแผน ไม่ครอบคลุม โรงเรียนมีการกำหนดคุณธรรมเป้าหมายที่ไม่ได้เป็นไป
ตามขั้นตอนการมีส่วนร่วมของนักเรียน นโยบายมีความซ้ำซ้อน โรงเรียนไม่มีแผนพัฒนาด้านคุณธรรมที่เป็นระบบ
ต่อเนื่อง และโรงเรียนยังไม่มีผลการประเมินมาวิเคราะห์และพัฒนาครบทุกประเด็น โรงเรียนยังไม่มีข้อมูล
สารสนเทศด้านคุณธรรม และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ยังไม่ต่อเนื่อง ผู้บริหารควรให้การ
สนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และร่วมสนับสนุนด้านงบประมาณ มี
กระบวนการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. อย่างสม่ำเสมอ และผู้บริหารควรใช้
รูปแบบในการบริหารงานด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ครูมีผลงานและนำผลงานจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน

ระดับระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่ครบทุกคน รวมทั้ง การเผยแพร่ผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยังไม่ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ชัดเจน และเป็นรูปธรรม ครูมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก/องค์กรทางศาสนายังไม่ครบทุกคน และสื่อการเรียนการสอนปลูกฝังคุณธรรมของครูยังไม่หลากหลาย และไม่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ด้านนักเรียน มีปัญหาด้านความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์และด้านจิตอาสา

1.3 แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร ควรใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วมวางแผน ร่วมพลังสร้างสรรค์ ร่วมชื่นชม ร่วมภาคภูมิใจ

2. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าโดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร ทั้งด้านความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร ทั้งด้านความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility)

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น (n = 13)		ความหมาย
		$\bar{x}$	S.D.	
ความเหมาะสม (Propriety)				
1	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีความเหมาะสมสอดคล้องตามการส่งเสริมคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียน	4.93	.79	มากที่สุด
2	มีความเหมาะสมที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานที่นิเทศ กำกับดูแล การพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. นำไปใช้	4.70	.85	มากที่สุด
3	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีความสอดคล้องกับนโยบายของ ต้นสังกัด	4.89	.72	มากที่สุด
4	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีขั้นตอนที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือส่งผลต่อความถูกต้อง ครบถ้วน	4.84	.79	มากที่สุด
5	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีเนื้อหาสาระครอบคลุมและชัดเจนสามารถที่จะนำไปปฏิบัติงานจริงได้	4.88	.66	มากที่สุด
เฉลี่ยรายด้าน		4.85	.86	มากที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร ทั้งด้านความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น (n = 13)		ความหมาย
		$\bar{x}$	S.D.	
ความเป็นไปได้ (Feasibility)				
6	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ	4.70	.87	มากที่สุด
7	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 สามารถนำไปใช้ในขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ได้	4.81	.77	มากที่สุด
8	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีความคุ้มค่าและสอดคล้องกับเวลาและทรัพยากรในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.	4.73	.65	มากที่สุด
9	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 สามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยุ่งยาก และซับซ้อนจนเกินไป	4.77	.73	มากที่สุด
10	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 สามารถเป็นแบบอย่างให้กับสถานศึกษาที่พัฒนาสู่โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาวได้	4.76	.72	มากที่สุด
เฉลี่ยรายด้าน		4.75	.75	มากที่สุด
เฉลี่ยทั้งด้าน		4.80	.81	มากที่สุด

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร มีดังนี้

- 3.1 โรงเรียนมีมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว ทั้ง 15 ตัวชี้วัด
- 3.2 ผู้บริหาร มีระเบียบวินัย มีความพอเพียง มีจิตสาธารณะ และมีความสามัคคี
- 3.3 ครู มีระเบียบวินัย มีความพอเพียง มีจิตสาธารณะ และมีความสามัคคี
- 3.4 นักเรียน มีระเบียบวินัย มีความพอเพียง มีจิตสาธารณะ และมีความสามัคคี

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร พบว่าโดยภาพรวมผู้ที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่ามีรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร มีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น (n = 283)		ความหมาย
		$\bar{x}$	S.D.	
1	รูปแบบนำไปสู่มาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.	4.73	.74	มากที่สุด
2	กลยุทธ์เสริมสร้างความสามัคคีทำให้บุคลากรในองค์กรมีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น	4.79	.64	มากที่สุด
3	รูปแบบขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาคุณธรรมในโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.	4.68	.67	มากที่สุด
4	รูปแบบส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น	4.67	.72	มากที่สุด
5	รูปแบบทำให้บุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน	4.66	.71	มากที่สุด
6	โรงเรียนได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอกมากขึ้น	4.66	.71	มากที่สุด
7	รูปแบบส่งผลให้คุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนสูงขึ้น	4.83	.79	มากที่สุด
8	ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น	4.54	.64	มากที่สุด
9	รูปแบบส่งผลให้ครู บุคลากร นักเรียนและชุมชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน	4.69	.82	มากที่สุด
10	รูปแบบก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับในองค์กร	4.76	.85	มากที่สุด
เฉลี่ยทั้งด้าน		4.70	.73	มากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวัง พบว่า 1) สภาพในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร โดยภาพรวมมีสภาพการบริหารทั้งด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหาร ด้านครูและด้านนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร ด้านการวางแผน ควรมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการวางแผน ไม่ครอบคลุม โรงเรียนมีการกำหนดคุณธรรมเป้าหมายที่ไม่ได้เป็นไปตามขั้นตอนการมีส่วนร่วมของนักเรียน นโยบายมีความซ้ำซ้อน โรงเรียนไม่มีแผนพัฒนาด้านคุณธรรมที่เป็นระบบต่อเนื่อง และโรงเรียนยังไม่มีผลการประเมินมาวิเคราะห์และพัฒนาครบทุกประเด็น โรงเรียนยังไม่มีข้อมูลสารสนเทศด้านคุณธรรม และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ยังไม่ต่อเนื่อง ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และร่วมสนับสนุนด้านงบประมาณ มีกระบวนการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. อย่างสม่ำเสมอ และผู้บริหารควรใช้รูปแบบในการบริหารงานด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ครูมีผลงานและนำผลงานจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่ครบทุกคน รวมทั้ง การเผยแพร่ผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยังไม่ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ชัดเจน และเป็นรูปธรรม ครูมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก/องค์กรทางศาสนายังไม่ครบทุกคน และสื่อการเรียนการสอนปลูกฝังคุณธรรมของครูยังไม่หลากหลาย และไม่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ด้านนักเรียน มีปัญหาด้านความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์และด้านจิตอาสา 3) แนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร ควรใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วมวางแผน ร่วมพลังสร้างสรรค์ ร่วมชื่นชม ร่วมภาคภูมิใจ

เพื่อเป็นรูปแบบในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร ที่ครอบคลุมทุกมิติ สอดคล้องกับ พรวิไล บุญหล้า ได้สรุปว่าสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการร่วมกันของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ปัญหาการบริหารจัดการร่วมกันของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 อยู่ในระดับน้อย และมีความเห็นว่าการบริหารจัดการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม (พรวิไล บุญหล้า, 2558) และที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยปรากฏพบว่าสภาพปัจจุบัน มีปัญหา 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านนักเรียน นักเรียนไม่มีระเบียบวินัยในตนเอง ขาดความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ปัญหาด้านครูคือ ครูไม่ได้จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ยังยึดการสอนแบบเดิม ไม่มีนวัตกรรมใหม่ในการสอน และปัญหาด้านชุมชน คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพร ส่งศรี ที่ได้วิจัยการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐาน คณิตจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การวางแผนงานคุณธรรม สร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน กำหนดการติดตาม นิเทศงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 ประกอบด้วยแนวทางดังนี้ 2.1) ด้านการวางแผนงานคุณธรรมโดยร่วมดำเนินการ SWOT Analysis และให้ความสำคัญกับทุกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการประชุมระดมสมองใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงานคุณธรรม 2.2) ด้านสร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงานโดยประพัตินเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน ปฏิบัติตนตามแนวทางของคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก และร่วมกำหนดเกณฑ์การประเมิน ใช้เป็นแนวปฏิบัติอย่างมีทิศทาง (ญัฐพร ส่งศรี, 2562) 3) ด้านการกำหนดการติดตามนิเทศงานโดยให้คำแนะนำอย่างเป็นกัลยาณมิตร และแนะนำส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมและกิจกรรมมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียน 4) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยกำหนดตัวชี้วัดภาพความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ส่งเสริมองค์ความรู้ให้แก่ครูเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม และส่งเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

2. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน พบว่าโดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร ทั้งด้านความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร มีขั้นตอนที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือส่งผลต่อความถูกต้อง ครบถ้วน และมีเนื้อหาสาระครอบคลุมและชัดเจนสามารถที่จะนำไปปฏิบัติงานจริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระ โอบอ้อม ที่ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาค พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ทั้งด้านคุณธรรมต่อตนเอง คุณธรรมต่อผู้ร่วมงาน คุณธรรมต่อหน้าที่การงาน และการเป็นผู้มี ความซื่อสัตย์ สุจริต ตามเกณฑ์ความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และตามเกณฑ์ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก (วีระ โอบอ้อม, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสาร บัลลังก์ปัทมา ที่ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารงาน โรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในด้าน ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิฐตาภา เบญจาทิกุล ที่ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบ

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า ระดับความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (จิตาภา เปัญจาธิกุล, 2557)

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร มีดังนี้ 1) โรงเรียนมีมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว ทั้ง 15 ตัวชี้วัด 2) ผู้บริหาร ครูและนักเรียน มีระเบียบวินัย มีความพอเพียง มีจิตสาธารณะ และมีความสามัคคี ทั้งนี้ เนื่องจาก ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ร่วมตระหนัก (Awareness) 2) ร่วมคิดร่วมวางแผน (Planning) 3) ร่วมพัฒนา (Developing) 4) ร่วมนิเทศและติดตาม (Supervise) 5) ร่วมประเมินผล (Evaluating) และ 6) ร่วมภาคภูมิใจ (Show and Share) จึงส่งผลให้ผลการใช้รูปแบบบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพจิตร จิตต์โสภณ ที่ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามแนวการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดเจริญราษฎร์ ผลการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามแนวการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดเจริญราษฎร์ พบว่า โรงเรียนมีคุณภาพการดำเนินงานตามตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม 7 ตัวชี้วัด โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินโครงการ และครูอยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านประหยัดอดออม ด้านความพอเพียง ด้านความกตัญญู ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรับผิดชอบ ตามความคิดเห็นของครู และนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด (ไพจิตร จิตต์โสภณ, 2562) และสอดคล้องกับ ชูชาติ แปลงล้วน ที่ได้ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหาร ด้านครู และด้านนักเรียน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีเยี่ยม และพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2555)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร พบว่าโดยภาพรวมผู้ที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่ามีรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจาก ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ร่วมตระหนัก (Awareness) 2) ร่วมคิดร่วมวางแผน (Planning) 3) ร่วมพัฒนา (Developing) 4) ร่วมนิเทศและติดตาม (Supervise) 5) ร่วมประเมินผล (Evaluating) และ 6) ร่วมภาคภูมิใจ (Show and Share) จึงส่งผลรูปแบบมีประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระ อ่อนแพง ที่ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้น มีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (สุระ อ่อนแพง, 2556) และสอดคล้องกับ ธนสาร บัลลังก์ปัทมา ที่ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารงาน โรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในด้านความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวมมีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านปัญหา พบว่า ควรมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีกระบวนการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ และผู้บริหารควรใช้รูปแบบในการบริหารงานด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ครูเผยแพร่ผลงานไม่ครบทุกคน การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก/องค์กรทางศาสนาไม่ครบทุกคน สื่อการเรียนการสอนด้านคุณธรรมของครูไม่หลากหลาย ไม่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา ด้านนักเรียน มีปัญหาด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์และจิตอาสา และแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ควรใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วม รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพรที่สร้างขึ้น โดยภาพรวมมีความเหมาะสมความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการใช้รูปแบบ ส่งผลให้โรงเรียนมีมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว ผู้บริหาร ครูและนักเรียนมีระเบียบวินัย มีความพอเพียง มีจิตสาธารณะ และมีความสามัคคี การประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพรมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ถ้านำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร ไปใช้จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังชุมพร รวมทั้งควรมีวิจัยด้านการพัฒนาจัดการเรียนการสอนคุณธรรมของครูให้มีความรู้แบบที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. (2560). 20 ปี กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (พ.ศ. 2540-2560). กรุงเทพมหานคร: กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2555). ประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการบริหาร การศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฐิตาภา เบ็ญจาทิกุล. (2557). รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ณัฐพร ส่งศรี. (2562). แนวทางการส่งเสริมการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2563). รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหากุฏราชวิทยาลัย.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 1 (1 พฤศจิกายน 2565).
- พรวิไล บุญหล้า. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการร่วมกันของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพจิตร จิตต์โสภณ. (2562). รายงานการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามแนวทาง ดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดเจริญราษฎร์. สงขลา: โรงเรียนวัดเจริญราษฎร์.

- วีระ โอบอ้อม. (2563). รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารชุมชนวิจัย, 14(1), 193-204.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (2555). รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่าง ๆ. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุระ อ่อนแพง. (2556). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(ฉบับพิเศษ), 258-265.
- Likert, R. (1976). New way and Managing Conflict. New York: McGraw-Hill.

การพัฒนาพื้นที่เชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ของชุมชนทุ่งครุ-บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร*

THE DEVELOPMENT OF AN OPERATIONAL AREA USING PARTICIPATORY LEARNING PROCESSES IN THE THUNG KHRU-BANG KHUN THIAN COMMUNITIES, BANGKOK

กัญจน์ พุทธิเมธี^{1*}, ศิริก้อย ชุตาทวีสวัสดิ์², สุรัตน์ เพชรนิล³, สุเมธ ทานเจริญ⁴, วิไลวรรณ ประทุมวงศ์⁵

Kanchanee Phutimatee^{1*}, Sirikoy Chutataweesawas², Surat Pecthnl³, Sumate Tanchareon⁴, Wilaiwam Prathumwong⁵

¹คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹School of Architecture and Design, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

²คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

³คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

³The School of Liberal Arts (SoLA), King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

⁴ศูนย์ส่งเสริมและสนับสนุนมูลนิธิโครงการหลวงและโครงการตามพระราชดำริ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

⁴Royal Project Foundation and King's Recommended Project, Bangkok, Thailand

⁵เซฟติสต์ ฟาร์ม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

⁵SAFETist Farm, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kanchanee.bud@kmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาพื้นที่การเรียนรู้ของชุมชน 2) เพื่อออกแบบพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ได้แก่ 1) เจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ 7 คน 2) ครู 5 คน 3) ผู้ปกครอง 13 คน และ 4) นักจัดกิจกรรม 3 คน รวมทั้งสิ้น 28 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสำรวจและประเมินพื้นที่การเรียนรู้ 2) แบบสัมภาษณ์ครู และ 3) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง กระบวนการวิจัยเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสำรวจ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีชุมชน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ชุมชนควรพัฒนา 2 ด้าน ได้แก่ พื้นที่ทางกายภาพและกิจกรรมการเรียนรู้ โดยออกแบบให้มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน มีความสะดวก ปลอดภัย เข้าถึงทุกช่วงวัย และมีแนวทางการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ 2 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วม 2) ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน 5 ด้าน ประกอบด้วย 2.1) ความปลอดภัย 2.2) จุดเชื่อมต่อการเดินทาง 2.3) สภาพแวดล้อมใน-นอกพื้นที่ 2.4) แนวทางในการปรับปรุงพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพ และ 2.5) ทักษะการบริหารจัดการพื้นที่และกระบวนการเรียนรู้ ควรส่งเสริมการเดินทางด้วยรถโดยสารสาธารณะ ในการเชื่อมต่อพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน พัฒนาศักยภาพพื้นที่เชิงธุรกิจและใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในชุมชนร่วมกับโรงเรียน สถานศึกษา รวมถึงการสร้างเครือข่ายพันธมิตรผู้ประกอบการในพื้นที่ร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน ในการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ทุกมิติอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้, พื้นที่เชิงปฏิบัติการ, กระบวนการเรียนรู้, การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, ชุมชนทุ่งครุ - บางขุนเทียน

Abstract

This research aimed to 1) explore the context and challenges of community learning spaces, 2) design appropriate spaces and learning activities, and 3) establish guidelines for the physical development of these learning spaces through participatory action research. The study employed a qualitative approach, with purposive sampling used to select key informants, including 1) seven learning space owners, 2) five teachers, 3) thirteen parents, and 4) three activity organizers, for 28 participants. Research tools comprised 1) a survey and evaluation form for learning spaces, 2) an interview guide for teachers, and 3) an interview guide for parents. The research process involved gathering relevant documents, conducting surveys, interviews, focus group discussions, and organizing community forums. The data were analyzed using content analysis, leading to comprehensive conclusions. The findings revealed that community learning spaces should be developed in two key areas: physical space and learning activities. The design of these spaces should reflect the community's identity, ensuring they are convenient, safe, and accessible to all age groups, and that they incorporate two essential development elements: 1) fostering participatory engagement, and 2) considering five key factors for the collaborative development of learning spaces and activities within the community. These factors include 2.1) safety, 2.2) connectivity to transportation, 2.3) environmental conditions inside and outside the learning space, 2.4) strategies for improving physical learning spaces, and 2.5) skills in managing both the space and the learning processes. The study also recommends promoting the use of public transportation to connect learning spaces within the community, enhancing the business potential of these spaces, and integrating community-based curricula with schools and educational institutions. Additionally, the development of a collaborative network involving local entrepreneurs, alongside partnerships with both public and private sectors, is crucial for fostering a sustainable and comprehensive learning ecosystem.

Keywords: Development of Space Learning, Operational Area, Learning Process, Participatory Learning, Thung Khru – Bang Khun Thian Community

บทนำ

ปัจจุบันความต้องการการเรียนรู้มีการขยายขอบเขตอย่างกว้างขวางและมีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียน การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้ในพื้นที่สาธารณะ พื้นที่การเรียนรู้จึงถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเพิ่มศักยภาพของประเทศ (พีรตร แก้วลาย, 2556) ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) หมายเหตุที่ 12 ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อให้มีคุณภาพผ่านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) ในการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีและเป็น

มิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้นอกห้องเรียนจากพื้นที่ใกล้ตัว เช่น ในบ้าน ในห้องเรียน และนอกบริเวณโรงเรียน เช่น ไร่ นา โบราณสถาน สถานที่ราชการ สถานประกอบการ ล้วนเป็นทรัพยากรภายในท้องถิ่น เป็นต้น

จากความสำคัญดังกล่าวทำให้เกิดการขยายผลพื้นที่การเรียนรู้จากเดิมในห้องเรียนไปสู่ชุมชน ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community - based learning) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาตามหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของชุมชน บริบทวิถีชีวิต และวัฒนธรรม ให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้เรียน และกลุ่มคนในชุมชน (กล้า ทองขาว, 2561) ในการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมเรียนรู้ การเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมมือในชุมชนจะก่อให้เกิดความสามารถในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ฐานชุมชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมผู้เรียนทุกช่วงวัย (สนอง โลหิตวิเศษ, 2559) นอกจากการพัฒนาพื้นที่ที่จะเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย, 2563) ทำให้เกิดการเรียนรู้และการเล่นที่มีความหมายมากกว่าการเสริมสร้างพัฒนาการตามช่วงวัย แต่เป็นการเข้าใจตนเองและวิถีชุมชนผ่านการเล่นอิสระโดยใช้ทรัพยากรในพื้นที่เป็นสื่อในการเรียนรู้ (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2560) การขับเคลื่อนการเรียนรู้โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เน้นการลงมือปฏิบัติ อาศัยเครื่องมือและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ลดความเนือยนิ่งและพฤติกรรมติดจอ ป้องกันโรคไม่ติดต่อ กระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวร่างกายพัฒนากล้ามเนื้อและเกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างบุคคล รวมไปถึงการจัดสรรกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงพื้นที่ภายนอกและภายในห้องเรียน เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและมีความปลอดภัย (ชาริกา ชาญนันท์พิพัฒน์, 2566) นอกจากการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชนให้ได้มาตรฐานต่อการเรียนรู้ของเด็กแล้ว ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาบุคลากรผู้ถ่ายทอดและให้ความรู้แก่ผู้เข้าใช้พื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน เนื่องจากเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ที่มีองค์ความรู้อยู่อย่างเข้มข้น แต่ยังต้องการทักษะการจัดกิจกรรมและการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่คนแต่ละกลุ่มช่วงวัย เนื่องจากการออกแบบพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้และความสามารถของผู้จัดกิจกรรมจะส่งผลกระทบต่อประสบการณ์การเรียนรู้และผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ (Learning Experience and Outcomes) (สุรวิทย์ อัสสพันธ์, 2566) จึงควรมีการตรวจสอบ ปรับปรุง จัดการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ให้อยู่ในสภาพดีและพร้อมให้บริการอย่างต่อเนื่อง (ครองสิทธิ์ บุตรสุวรรณ, 2561)

ชุมชนเขตทุ่งครุ - บางขุนเทียน ตั้งอยู่รอบนอกกรุงเทพมหานคร มีคลองบางมดเป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างเขตทุ่งครุ - บางขุนเทียน มีเส้นทางเดินเลียบคลองระหว่างเขตทุ่งครุและบางขุนเทียน ระยะทางริมคลองยาวประมาณ 7 กิโลเมตร มีความโดดเด่นด้านสังคมพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย ชาวมุสลิม ชาวไทย และชาวไทยเชื้อสายจีน ก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเฉพาะตัว (วันใหม่ นิยม, 2566) แต่จากการขยายตัวของพื้นที่ในปัจจุบันมีผลให้เกิดการปะทะกันของวัฒนธรรมสังคมเมืองและสังคมเกษตรกรรม ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนจึงร่วมกันหาทางสร้างรายได้ที่จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวและการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับบริบท วัฒนธรรม ภูมิสังคม ตลอดจนระยะเวลากว่า 7 ปี (วิไลวรรณ ประทุมวงศ์, 2564) ชุมชนบริเวณริมคลองมีความสนใจและต้องการเปลี่ยนบ้านที่อยู่อาศัยเป็นพื้นที่การเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้บนฐานความสนใจของเด็ก ครอบครัว และเจ้าของสถานที่ ในลักษณะจิตอาสาหรือการลงขันค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เช่น ตลาดมดตะนอย วิสาหกิจกัมปโนดงปรีอ หรือการจัดเทศกาลบางมดเฟสติวัล รวมทั้งมีบางสถานที่ดำเนินการในลักษณะธุรกิจที่ไม่แสวงหากำไรแต่มุ่งที่จะส่งเสริมและใช้กิจกรรมในการรวมกลุ่มเด็ก ๆ เช่น ศูนย์สร้างสุขอาริยา เมตาดา โดยกิจกรรมเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน ปัจจุบันพื้นที่

ดังกล่าวยังมีความต้องการจัดการพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับทุกกลุ่มช่วงวัย รวมถึงเพิ่มการนำ อัตลักษณ์ วิถีชีวิตดั้งเดิมในท้องถิ่นเข้ามาเชื่อมโยงให้เกิดการเห็นคุณค่า เข้าใจตนเอง และวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อส่งเสริม การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพในชุมชน อีกทั้งเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้มีความต้องการพัฒนาพื้นที่ทาง กายภาพและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นอัตลักษณ์ ทรัพยากร ธรรมชาติท้องถิ่น และเชื่อมโยงเครือข่ายพื้นที่การ เรียนรู้ในชุมชนให้เสริมหนุนกันมากยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนาประเทศในมิติด้านการศึกษาให้มีความเท่าเทียม สามารถนำไป ปฏิบัติและใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของแหล่งเรียนรู้ในเขตทุ่งครุ - บางขุนเทียน เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยใช้พื้นที่นำร่อง 4 แห่ง ได้แก่ 1) SAFETist Farm 2) บ้านเขื่อนวาดและภาพพิมพ์ 3) บ้านมุมนิ คูนย์การเรียนรู้ศิลปะธรรมชาติ และวิถีชุมชนริม คลองบางมด 4) แหล่งเรียนรู้ศูนย์สร้างสุขอาริยาเมตตยา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมที่มีความเหมาะสม เข้าถึงสะดวก ปลอดภัย ผ่านระบบกลไกความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) ทุกภาคส่วน สามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน การพัฒนาคนในชุมชนส่งผล ต่อการพัฒนาประเทศ และยังสามารถเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาพื้นที่การเรียนรู้ของชุมชนทุ่งครุ - บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อออกแบบพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทุ่งครุ - บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพ ในเขตทุ่งครุ - บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ใช้ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจบริบทและสภาพ ปัจจุบันของพื้นที่ การสัมภาษณ์เจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ ครู และผู้ปกครอง และทดลองใช้พื้นที่และกิจกรรมในพื้นที่ การเรียนรู้เขตทุ่งครุ-บางขุนเทียน 4 แห่ง ประกอบด้วย 1) SAFETist Farm 2) บ้านเขื่อนวาดและภาพพิมพ์ 3) บ้านมุมนิ ศูนย์การเรียนรู้ศิลปะธรรมชาติ และวิถีชุมชนริมคลองบางมด 4) ศูนย์สร้างสุขอาริยาเมตตยา ซึ่งได้แบ่ง การดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสภาพปัญหาพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ดำเนินการอยู่ พร้อมทั้งจัดประชุมร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ประกอบด้วย คณะผู้วิจัย เจ้าของพื้นที่การ เรียนรู้ ครู และผู้ปกครอง เพื่อให้ได้ความต้องการในการออกแบบพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ เดินทางไปศึกษาดู งานพื้นที่การเรียนรู้อื่นที่เกี่ยวข้องและมีแนวความคิดใกล้เคียงกัน เพื่อศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ ชุมชนเป็นฐาน 2 แห่ง ได้แก่ 1) การเรียนรู้ทางธรรมชาติ (Nature Based Learning) ที่ป่าเศรษฐกิจรอบครัว อ. กุสุมาลย์ จ.สกลนคร 2) กิจกรรมการเรียนรู้ในเซฟติสต์ ฟาร์ม (SAFETist Farm) ที่จัดร่วมกับโรงเรียนคู่ขนาน เพื่อ นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา 3 เดือน

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน 4 แห่ง จากการประชุมร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วน เสียในชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจและชี้แจงกระบวนการวิจัย จากนั้นดำเนินการสำรวจ สัมภาษณ์ และ สังเกตการณ์ร่วมกับเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน รวมไปถึงเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ พื้นที่ทางกายภาพและกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ระยะเวลา 1 เดือน

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ จัดเวทีประชุม เพื่อนำเสนอแนวทางการออกแบบพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน 4 แห่ง นำมาสร้างแบบร่างเพื่อพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ ทำการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และวางแผนการทดลองกิจกรรมร่วมกัน ระยะเวลา 1 เดือน

ขั้นตอนที่ 4 นำผลการออกแบบมาทดลอง ปรับปรุง ประเมินความเหมาะสมในพื้นที่การเรียนรู้ ทั้ง 4 แห่ง พร้อมทั้งติดตามการดำเนินกิจกรรมของแต่ละพื้นที่ โดยทีมวิจัย จากนั้นจัดเวทีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงมีการวัดและประเมินผล เพื่อนำมาปรับปรุง ระยะเวลา 1 เดือน

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปผลและวิเคราะห์ โดยการนำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 4 มาสรุป เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ระยะเวลา 1 เดือน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การลงพื้นที่สำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเขตทุ่งครุ - บางขุนเทียน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ 7 คน ครู 5 คน ผู้ปกครอง 13 คน และนักจัดกิจกรรม 3 คน จำนวนทั้งสิ้น 28 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาและทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) จากตำรา หนังสือ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อกำหนดขอบเขตประเด็นสำคัญให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และพัฒนาเครื่องมือ ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจพื้นที่การเรียนรู้ 2) แบบสัมภาษณ์เจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ 3) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับครู 4) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ปกครอง นำเครื่องมือวิจัยให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item - Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ซึ่งข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บริบทและสภาพปัญหาพื้นที่ รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน ศึกษาดูงานพื้นที่การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องและมีแนวความคิดใกล้เคียงกัน และใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยใช้การจดบันทึก การบันทึกเสียง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) จากการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม นำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาจำแนกประเภทของข้อมูลตามความสัมพันธ์ วิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แยกตามประเด็น ซึ่งผลการรวบรวมข้อมูลสะท้อนถึงบริบทและสภาพปัญหาพื้นที่ รูปแบบกิจกรรม และแนวทางการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาพื้นที่เชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนทุ่งครุ - บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัย 3 ประเด็น ดังนี้

1. บริบทและสภาพปัญหาพื้นที่การเรียนรู้ของชุมชนเขตทุ่งครุ-บางขุนเทียน

พื้นที่การเรียนรู้ในเขตทุ่งครุ-บางขุนเทียน สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) สถานศึกษา ในพื้นที่เขตทุ่งครุ มีโรงเรียนจำนวน 24 แห่ง มหาวิทยาลัย 1 แห่ง ในพื้นที่บางขุนเทียน มีโรงเรียนจำนวน 20 แห่ง

มหาวิทยาลัย 1 แห่ง 2) พื้นที่การเรียนรู้ชุมชน ในพื้นที่เขตทุ่งครุ มีจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ บ้านมุมิน และเซฟติสฟาร์ม ในพื้นที่บางขุนเทียน มีจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ บ้านอารียามเตายา บ้านเขียนวาดและภาพพิมพ์ 3) พื้นที่การเรียนรู้ของรัฐ ในพื้นที่เขตทุ่งครุ มี 5 แห่ง ได้แก่ 1) พิพิธภัณฑ์เด็กกรุงเทพมหานครแห่งที่ 2 2) ศูนย์เยาวชนทุ่งครุ 3) ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ทุ่งครุ 4) ค่ายลูกเสือกรุงธน 5) สวนธนบุรีรมย์ ในพื้นที่บางขุนเทียนมี 1 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร โดยสถานที่ดังกล่าว กระจายตัวในเขตทุ่งครุ-บางขุนเทียน มีปราชญ์และเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ที่มีภูมิปัญญาและภูมิรู้เฉพาะทางหลากหลาย อาทิ ด้านประวัติศาสตร์ การจัดกิจกรรม ศิลปะ การเกษตร การเดินเรือ เป็นต้น โดยบริเวณสองฝั่งคลองยังมีชาวบ้านส่วนหนึ่งประกอบอาชีพการเกษตรและอาชีพอิสระ เช่น สวนส้ม สวนผลไม้ผสมผสาน สวนมะพร้าว น้ำหอม สวนหมาก เลี้ยงปลา เลี้ยงแพะ ร้านของชำ ริมคลอง ฯลฯ อีกทั้งคลองเป็นเส้นทางทางท่องเที่ยวทางเรือ การสัญจรทางน้ำที่สำคัญในชุมชน

จากการศึกษาพบว่าตั้งแต่ปี 2560 ผู้ประกอบการพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชนต้องการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางด้านกายภาพและกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง มีการเข้าร่วมโครงการบางมดเฟสติวัลที่ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวและการเปลี่ยนบ้านให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ สร้างแนวทางให้คนในชุมชนเห็นศักยภาพของพื้นที่ตนเอง แต่ในขณะนั้นยังไม่มีผู้สนับสนุนผลักดันอย่างเป็นทางการและยังไม่มีการสร้างเครือข่ายของผู้ประกอบการพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน จากจุดเริ่มต้นในครั้งนั้นทำให้เกิดความสนใจของผู้ประกอบการพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชนที่ได้พัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม 4 แห่ง ได้แก่ 1) SAFETist Farm 2) บ้านเขียนวาดและภาพพิมพ์ 3) บ้านมุมิน ศูนย์การเรียนรู้ศิลปะธรรมชาติและวิถีชุมชนริมคลองบางมด และ 4) ศูนย์สร้างสุข อารียามเตายา

ปัจจุบันพื้นที่การเรียนรู้ทั้ง 4 แห่ง ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมตามความสามารถของเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ เช่น บ้านเขียนวาดและภาพพิมพ์ มีความสามารถด้านการสอนพายเรือคายัคและสร้างงานศิลปะ ในขณะที่บ้านมุมินเน้นการทำงานประดิษฐ์และการทำขนมไทย เป็นต้น จากการสัมภาษณ์เจ้าของพื้นที่ ครู และผู้ประกอบการ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเห็นด้านพื้นที่การเรียนรู้ภายในชุมชนพบว่า ยังมีประเด็นที่เป็นปัญหาและความต้องการรูปแบบกิจกรรม ดังนี้

“เรามีความเชี่ยวชาญในการพายเรืออยู่แล้ว เคยรับทำกิจกรรมบ้าง แต่ยังไม่ค่อยมีความรู้เรื่องการจัดพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมโดยเฉพาะ เพราะพื้นที่ทำกิจกรรมในปัจจุบันก็อยู่ในตัวบ้านด้วย บางครั้งก็ไม่สะดวกในการใช้งานพื้นที่รวมถึงพื้นที่ไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมบางประเภท”

(เจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 2565)

“อยากให้ลูกได้เรียนรู้กิจกรรมนอกห้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต ผ่านการเล่น การลงมือทำจริง ให้เกิดความสุข รู้จักอิสระ และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น”

(ผู้ประกอบการ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, 2566)

“อยากให้ลูกมีพื้นที่เล่นสนุก ได้เรียนรู้ธรรมชาติ มีการเดินทางที่สะดวกไม่ไกลจากบ้าน สามารถมั่นใจได้ว่าปลอดภัย และมีราคาที่ไม่แพง”

(ผู้ประกอบการ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 2566)

“ในชุมชนเรามีพื้นที่ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์มาก อยากให้พื้นที่การเรียนรู้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าในท้องถิ่นของตนเอง ควรมีการประชาสัมพันธ์ทั่วถึง หรือร่วมมือกับโรงเรียนได้”

(ครู ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 2566)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า พื้นที่การเรียนรู้ที่ดีจะช่วยส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้นอกห้องเรียน ควรมีการเดินทางสะดวก ปลอดภัย มีค่าใช้จ่ายน้อย สนุก เหมาะสมกับทุกช่วงวัย และสอดคล้องกับบริบทในชุมชน พัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชนให้มีศักยภาพ สร้างพื้นที่การเรียนรู้ริมคลองที่ช่วยส่งเสริมการเห็นคุณค่าในวิถีชีวิต วัฒนธรรมในชุมชน และสามารถบูรณาการกับการเรียนรู้ร่วมกับสถาบันการศึกษาได้

จากการวิเคราะห์พื้นที่นาร่อง 4 แห่ง ทำให้ทราบถึงความเหมาะสมของพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรพัฒนาได้ 5 ประเด็น ดังนี้

1. ออกแบบกิจกรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ เช่น ตกปลา ยกยอ พายเรือคายัค ทำผ้าหมัดย้อม แต่งหน้าขนมปัง ระบายสีผ้าบาติก ทำขนมไทย และการส่งเสริมความเข้าใจพหุวัฒนธรรมและศาสนา
2. พัฒนาทักษะของเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ ให้สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ตามความเชี่ยวชาญเฉพาะตน และเน้นการสาธิตด้วยการลงมือปฏิบัติได้
3. ควรปรับปรุงพื้นที่การเรียนรู้ให้เหมาะสม เนื่องจากมีการใช้บ้านเป็นพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรม จึงควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน
4. เน้นการใช้สื่อการเรียนรู้จากอุปกรณ์หรือทรัพยากรที่มีในพื้นที่มาใช้ในการบรรยาย สาธิต และลงมือปฏิบัติ เช่น อุปกรณ์เครื่องครัว ไม้พายเรือคายัค เรือคายัค ห่วงยาง วัสดุธรรมชาติในพื้นที่ เช่น คันเบ็ดตกปลาจากไม้ไผ่ ไม้ยกยอ และการประกอบอาหารด้วยวัตถุดิบในฟาร์ม เช่น ปลา ไข่ พืชผักผลไม้ และสมุนไพร เป็นต้น
5. สร้างทักษะการบริหารจัดการพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการแก่ผู้เรียน การวางแผนการตลาด การทำประชาสัมพันธ์ออนไลน์ การวางตารางกิจกรรมให้เหมาะสม เปิดทำการสม่ำเสมอ รวมถึงการพัฒนากิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทความสามารถชุมชน เช่น กิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตแก่เด็กและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ในชุมชน

2. การออกแบบพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ-บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

จากการทดลองกิจกรรมนาร่องในพื้นที่ 4 แห่ง การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการสังเกต สรุป และประเมินความเหมาะสมของพื้นที่ร่วมกับเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ เพื่อเสนอแนวทางในการออกแบบและปรับปรุงพื้นที่ทางกายภาพ และกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 “ทักษะชีวิต” สถานที่: SAFETist Farm พื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมเกษตรอินทรีย์ขนาด 1,045 ตารางเมตร เปิดให้บริการเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ หรือวันทีนัดหมาย อาคารเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น สร้างจากไม้ไผ่ ใบจาก และกระจุจจากการรับบริจาค พื้นที่มีจุดเด่นด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อม สภาพพื้นที่ทางกายภาพที่ควรปรับปรุงคือ ทางเข้าค่อนข้างลาดชันไม่เหมาะแก่เด็กและผู้สูงอายุ ควรปรับทางลาดเอียงให้มีความชันต่ำหรือปรับปรุงเป็นทางลาดเสริมบันได ใช้วัสดุเป็นเหล็กกล่องเคลือบกัลวาไนซ์แบบเหล็กฉีกสามารถระบายน้ำได้ในกรณีน้ำขึ้น ส่วนกิจกรรมควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การเดินสำรวจเส้นทางธรรมชาติ เน้นทักษะด้านร่างกาย เช่น การปลูกผัก การเก็บไข่ไก่ การประกอบอาหาร การตกปลา การพายเรือคายัค และการสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยวัสดุธรรมชาติ

ภาพที่ 1 ตัวอย่างกิจกรรมทำอาหารและยกยอ (ก) ทางลาดเข้าบ้านในปัจจุบัน (ข)
การออกแบบทางลาดคู่กับบันไดเหล็กถักบริเวณทางเข้า SAFETist Farm (ค)

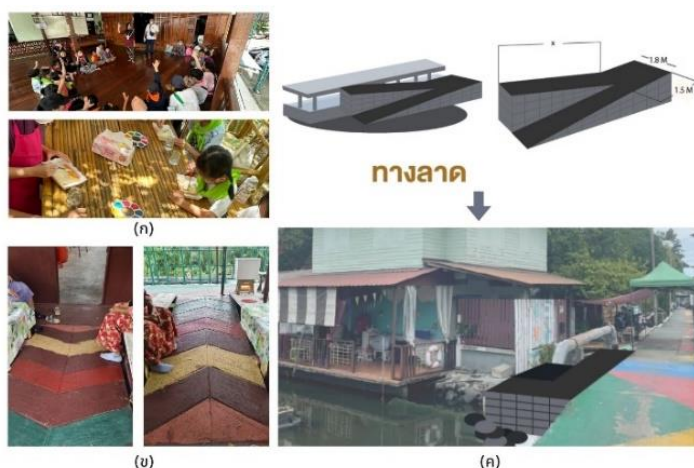
กิจกรรมที่ 2 “ชีวิตริมคลองบางมด” สถานที่: บ้านเขียนวาดและภาพพิมพ์ เป็นศูนย์พายเรือคายัคและเรือนำเที่ยว พื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมขนาด 119 ตารางเมตร เปิดให้บริการเฉพาะวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ หรือวันทีนัดหมาย อาคารเป็นบ้านปูน 2 ชั้น มีโรงจอดเรือริมคลองเป็นพื้นที่หลักในการจัดกิจกรรม สามารถเดินทางเข้าพื้นที่ด้วยการนั่งเรือ การเดิน การใช้รถยนต์ และการใช้สะพานเหล็กทอดข้ามฟากมีขนาด กว้าง 50 ซม. ไม่มีราวจับทำให้ไม่ปลอดภัยแต่สะดวกในการเข้าถึง จึงทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ใช้อย่างสม่ำเสมอ จึงควรมีการปรับปรุงความกว้างสะพานให้มากกว่า 1 เมตร ต่อเติมโครงเหล็กถัก (Truss) ทำเป็นราวจับ ใช้วัสดุเป็นดงเหล็กกล่องชุบสังกะสีหรือสแตนเลส ขนาด 1 นิ้ว พื้นสะพานใช้วัสดุเหล็กถักเพื่อระบายน้ำ แข็งแรง และทนทานต่อสภาพอากาศ ควรสร้างห้องน้ำสำหรับรองรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมภายนอก ด้านกิจกรรมควรส่งเสริมทักษะการดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากการจมน้ำ การพัฒนาความรู้ และทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับการพายเรือคายัค เสริมเส้นทางพายเรือเวียนเป็นวงกลมรอบชุมชน ผ่านสวนป่า สวนเกษตรผสมผสาน ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตในชุมชน รวมถึงการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 2 ตัวอย่างกิจกรรมพายเรือและร้องตะโกนโยนยีน (ก)
การเดินทางด้วยสะพานข้ามคลองในปัจจุบัน (ข) การออกแบบสะพานข้ามคลองบ้านเขียนวาดและภาพพิมพ์ (ค)

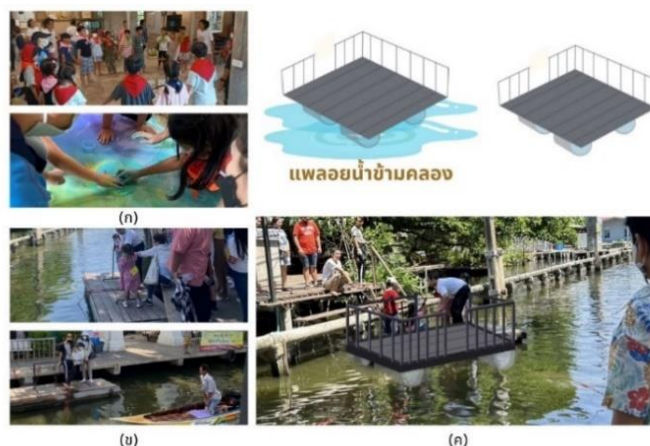

กิจกรรมที่ 3 “ศิลปะกับวิถีชีวิตชุมชน” สถานที่: บ้านมุมนิ ศูนย์การเรียนรู้ศิลปะธรรมชาติและวิถีชุมชนริมคลองบางมด พื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมศิลปะและงานประดิษฐ์ขนาด 130 ตารางเมตร เปิดให้บริการเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ หรือวันที่นัดหมาย อาคารเป็นบ้านไม้ผสมปูน มีสนามเด็กเล่น ศาลาพักผ่อน และลานกว้างสำหรับการจัดกิจกรรมกลางแจ้ง ทางเข้าด้านคลองเดิมเป็นทางปูนลาดชันเข้าถึงยาก โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้พิการ ควรปรับระดับทางลาดให้มีความยาว 12 เมตร ความกว้างตลอดแนวทางเดิน 90 เซนติเมตร สร้างพื้นผิวทางลาดแบบป้องกันการลื่นล้ม ด้านการจัดกิจกรรม แต่เดิมสอนศิลปะและหัตถกรรมทั่วไปให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น เพ้นท์ผ้าบาติก เพ้นท์กระเป๋าคู่ สกรีนแก้ว จุดแข็งในพื้นที่การเรียนรู้คือ กลุ่มผู้จัดกิจกรรมเป็นชาวอิสลามสามารถออกแบบกิจกรรมในการเรียนรู้วัฒนธรรม เช่น การสร้างผลงานศิลปะจากแรงบันดาลใจในการชมกระจกสีมัสยิดมาใช้ในการแต่งหน้าขนมปัง เพ้นท์ผ้าบาติก เพ้นท์กระเป๋าคู่ และส่งเสริมให้เยาวชนอิสลามในชุมชนเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมทักษะอาชีพให้กับเยาวชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกชุมชน

ภาพที่ 3 ตัวอย่างกิจกรรมวาดภาพระบายสีในมัสยิดและการแต่งหน้าขนมปัง (ก) ทางลาดเข้าบ้านในปัจจุบัน (ข) การออกแบบปรับปรุงทางเข้าบ้านมุมนิ โดยการปรับระดับทางลาดและสร้างพื้นผิวป้องกันการลื่นล้ม (ค)

กิจกรรมที่ 4 “ความสุข” สถานที่: ศูนย์สร้างสุข อารียา เมตาเยา พื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมสร้างสุขด้านศิลปะและการจัดเสวนาขนาด 110 ตารางเมตร เปิดให้บริการเฉพาะวันนัดหมาย อาคารเป็นบ้านไม้ผสมปูน 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นห้องอเนกประสงค์ ใช้การนั่งแพข้ามฟากและการเดินทางด้วยรถเพื่อเข้าถึงพื้นที่การเรียนรู้ ปัจจุบันใช้แพข้ามฟากที่ไม่มีราวจับและต้องถ่วงน้ำหนักคนข้ามทั้งสองข้างให้เท่ากันเพื่อความสมดุล จึงควรออกแบบแพข้ามฟากด้วยการเพิ่มราวจับความสูง 90 เซนติเมตร พื้นแพใช้วัสดุเหล็กฉีกเพื่อระบายน้ำและทนทานต่อการใช้งานในคลองและใช้ถังลอยน้ำเป็นตัวช่วยในการทำให้พื้นแพลอยน้ำแบบมั่นคง ใช้วิธีการชักลากในการเคลื่อนที่และผ่อนแรง เพื่อให้ใช้งานสะดวก มั่นคงและปลอดภัยต่อทุกกลุ่มช่วงวัย ด้านการออกแบบกิจกรรมควรพัฒนานักจัดกิจกรรมภายในชุมชน เนื่องจากพื้นที่การเรียนรู้เน้นการอ่านหนังสือและเสวนาเฉพาะกลุ่ม สถานที่ที่มีความพร้อมแต่ยังขาดนักจัดกิจกรรมที่สามารถดำเนินการในพื้นที่ได้

ภาพที่ 4 ตัวอย่างกิจกรรมศิลปะแบบมีส่วนร่วม (ก) การเดินทางด้วยแพข้ามฟากในปัจจุบัน (ข) การออกแบบปรับปรุงแพข้ามฟาก โดยใช้วัสดุเหล็กฉีก เพิ่มราวจับ และถังลอยน้ำเพื่อความมั่นคง (ค)

3. แนวทางการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพ ในเขตทุ่งครุ-บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

การพัฒนาพื้นที่เชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนทุ่งครุ-บางขุนเทียน มี 2 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมในชุมชน 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน

1. การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมในชุมชน ประกอบด้วย การทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้แต่ละแห่ง ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และภาครัฐ โดยเฉพาะนโยบายภาครัฐที่จำเป็นต้องจัดเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความต้องการเฉพาะพื้นที่และ การวางแผนปรับปรุงพื้นที่สาธารณะเพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่การเรียนรู้ของชุมชนร่วมกัน สร้างกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถของชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้ได้พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้โดยใช้ความมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่ม โดยใช้กระบวนการ 5 ขั้นตอนดังนี้

กระบวนการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพบริบทพื้นที่และสภาพพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน 4 แห่ง
- ขั้นตอนที่ 2 การประชุมร่วมกับเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อคัดเลือกพื้นที่การเรียนรู้ที่น่าร่อง
- ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาพื้นที่และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน
- ขั้นตอนที่ 4 การทดลองกิจกรรม สรุปและประเมินความเหมาะสมของพื้นที่และ

กิจกรรม

ขั้นตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน

2. ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ความปลอดภัย ประกอบด้วย 1) ทางเดินริมคลองมีความกว้างขนาด 1.50 เมตร ใช้สัญจรด้วยการเดินเท้า จักรยาน และรถจักรยานยนต์ ควรเพิ่มช่องทางพักเพื่อหลบหลีกเรือสวน และการทำป้ายให้ข้อมูลความปลอดภัยเพื่อสร้างการตระหนักรู้การใช้ฟุตบอลริมคลองร่วมกัน 2) พื้นที่ทางเดินริมคลองไม่มีราวกันตกตลอดทาง จึงควรทำราวกันตกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุการพลัดตกลงน้ำ 3) มีแสงสว่างส่องทางตลอดเส้นทางริม

คลอง เพื่อทำให้เกิดความปลอดภัยในการเดินทางตอนกลางคืน 4) การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ริมคลอง ควรปรับปรุงด้วยการเพิ่มราวจับพาดข้ามฟาก เนื่องจากมีการพลัดตกจากแพที่ใช้ในการข้ามฟาก เพิ่มความกว้างสะพานเหล็ก และใช้วัสดุเหล็กฉีกเพื่อระบายน้ำและทนทานต่อการใช้งานในคลอง

2.2 จุดเชื่อมต่อการเดินทางไปยังพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน มีคลองที่เชื่อมต่อกันเป็นเส้นทางหลัก การเดินทางส่วนใหญ่คือการเดิน พายเรือ ปั่นจักรยาน และรถจักรยานยนต์ แต่หากเดินทางด้วยรถยนต์จะมีระยะทางที่ไกลกว่า และมีพื้นที่จอดรถไม่เพียงพอต่อผู้ใช้บริการ จึงเป็นข้อจำกัดต่อการเข้าถึงพื้นที่การเรียนรู้ ควรแก้ปัญหาด้วยแจ้งจุดจอดรถในพื้นที่สาธารณะที่สามารถใช้บริการได้ เพื่อให้สามารถเข้าถึงพื้นที่การเรียนรู้ได้สะดวกเพียงพอต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งควรพัฒนาทางเชื่อมข้ามคลองให้แข็งแรงปลอดภัยและเหมาะสมแก่พื้นที่การเรียนรู้ทุกแห่ง

2.3 สภาพแวดล้อมภายในและนอกพื้นที่ ควรจัดนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน แบ่งสัดส่วนให้เหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนผู้ใช้บริการ รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สุขา การจัดการขยะ การบริการอาหาร ควรมีสื่อการเรียนรู้สมัยใหม่ นำทรัพยากรในชุมชนมาเป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าวิถีชีวิตในท้องถิ่น ยกตัวอย่าง เช่น บ้านเขียนวาดและภาพพิมพ์ ใช้วัสดุธรรมชาติในการสร้างกิจกรรมเพื่อค้นหา RC จากอัตลักษณ์ในชุมชน

2.4 ปรับปรุงพื้นที่ทางกายภาพด้วยวัสดุที่แข็งแรง ทนทาน และเหมาะสมต่อสภาพพื้นที่ริมคลอง สามารถใช้งานได้ในระยะยาว ยกตัวอย่างเช่น บ้านเขียนวาดและภาพพิมพ์ ใช้สะพานเหล็กเป็นทางเชื่อมในการเดินทางข้ามคลอง ปรับปรุงด้วยการต่อเติมราวจับและพื้นทางเดินที่มีขนาดกว้างมากขึ้น ควรใช้วัสดุเหล็กเคลือบการเวอรินท์เป็นโครงหลักและพื้นทางเดินเป็นเหล็กฉีก เพื่อความทนทานต่อสภาพอากาศและสภาพพื้นที่ริมคลอง รวมถึงมีราคาระย้อมเยาว์ สามารถปรับปรุงได้ทันที

2.5 ส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการพื้นที่และกระบวนการเรียนรู้สำหรับเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ ปรากฏชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านวัฒนธรรม การทำอาหาร การทำงานศิลปะ และการเกษตร เพื่อให้มีทักษะเผยแพร่ความรู้ ส่งเสริมการเห็นคุณค่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ควรกำหนดเวลาเปิด-ปิด การให้บริการที่ชัดเจน มีแผนการทำกิจกรรมที่สม่ำเสมอ สามารถกำหนดรูปแบบกิจกรรม การประเมินผลการเรียนรู้ และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ให้อยู่ในสภาพที่ดีพร้อมให้บริการและเหมาะสมกับกิจกรรมอื่น ๆ ในอนาคต ดังที่ผู้ปกครองให้ความเห็นว่า “ควรมีการจัดกิจกรรมสำหรับครอบครัวทุกสัปดาห์ เข้าใช้บริการได้ง่าย เพื่อให้เด็ก ๆ ได้มีโอกาสเล่น ทำกิจกรรมสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง และสามารถนำมาบูรณาการกับการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้” รวมถึงการวางแผนหาทุนเพื่อพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพและกิจกรรมเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ สร้างภาวศรัทธา เครือข่ายพื้นที่การเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและพัฒนากิจกรรมร่วมกัน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนาพื้นที่เชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนทุ่งครุ-บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. บริบทและสภาพปัญหาพื้นที่การเรียนรู้ในเขตทุ่งครุ - บางขุนเทียน ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณริมคลอง ใช้บ้านเป็นพื้นที่การเรียนรู้ การเข้าถึงพื้นที่การเรียนรู้ระดับความสะดวกที่แตกต่างกัน เริ่มจากการเดินข้ามคลองด้วยสะพาน ทางเชื่อมประเภทต่างๆ การปั่นจักรยาน การขับรถจักรยานยนต์ รถยนต์ และเรือ การเดินทางยังคงเป็นปัญหาที่ต้องปรับปรุงของเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้และผู้เข้าร่วมกิจกรรม ควรมีแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสมและเชื่อมต่อพื้นที่ทุกจุดด้วยการออกแบบให้มีระบบขนส่งสาธารณะที่บริการรับ-ส่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปยังพื้นที่การเรียนรู้ต่าง ๆ (วุฒิสาร ตันไชย, 2566)

2. การออกแบบพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทุ่งครุ - บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จากการสำรวจและสัมภาษณ์ถึงกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน พื้นที่ทางกายภาพส่วนใหญ่ควรปรับปรุงทางเข้าพื้นที่การเรียนรู้ให้เอื้อต่อผู้เรียน เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้งานทุกช่วงวัย ทั้งในด้านกายภาพ ความชอบ ความต้องการ และความสามารถในการเรียนรู้ (อารียา ป้องศิริ, 2565) ในส่วนของการจัดกิจกรรม ปัจจุบันมีการจัดกิจกรรมประเภทศิลปะ งานหัตถกรรม การพายเรือ และการทำขนมไทยที่มีรูปแบบทั่วไป จึงออกแบบให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในชุมชน จากนั้นนำไปทดลองโดยให้ผู้เรียนศึกษารูปแบบงานสถาปัตยกรรมในมัสยิดชุมชน เพื่อสร้างความซาบซึ้ง การนำแรงบันดาลใจมาใช้ในกิจกรรมการตกแต่งหน้าขนมปังหรือการระบายสีกระเป๋ารวมถึงออกแบบกิจกรรมการทำขนมลูกชุบรูปส้มบางมด เพื่อให้สอดคล้องอัตลักษณ์และภูมิปัญญาเดิมในท้องถิ่น ซึ่งการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน จะได้ประโยชน์ทั้งคนในชุมชนและคนภายนอกที่มาเรียนรู้และใช้ประโยชน์ในพื้นที่เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สามารถสร้างประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในลักษณะการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) สามารถสร้างโอกาสแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาเศรษฐกิจให้แก่ผู้ประกอบการทุกประเภทในพื้นที่

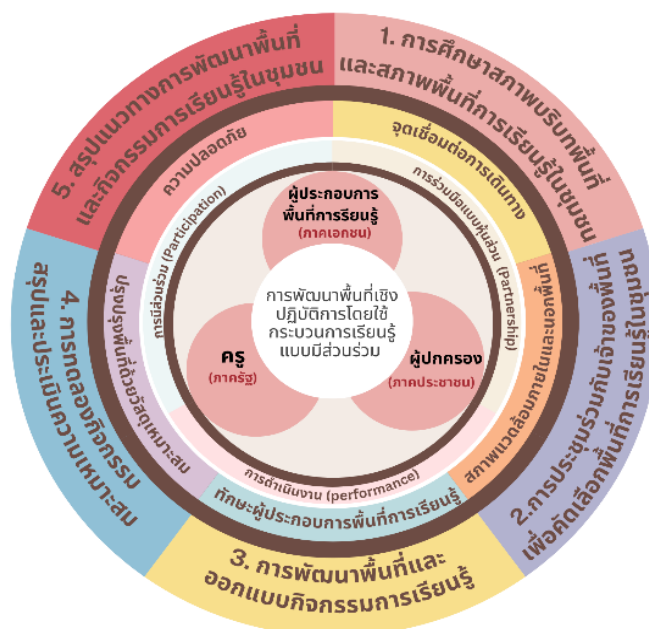
3. แนวทางการพัฒนาพื้นที่เชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนทุ่งครุ-บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ใช้หลักการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและส่งเสริมให้มีพื้นที่การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) สร้างกระบวนการแบบมีส่วนร่วมจากเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ ครู และผู้ประกอบการ ในการวางแผน ออกแบบ สะท้อนคิด และการประเมินผลการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับสูตรดา แก้วศรีหา กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ การได้ร่วมลงมือปฏิบัติจริง ในกิจกรรมต่าง ๆ ของคนชุมชน มีผลต่อการเรียนรู้และทำให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้ (สูตรดา แก้วศรีหา, 2565) รวมถึงควรเชื่อมโยงบทเรียนร่วมกับสถานศึกษาในชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนควบคู่กันอย่างเป็นระบบ มีผู้ประสานงานและพัฒนาการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีผ่านเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมในพื้นที่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับกลุ่มเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ ภาคเอกชน ประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ การร่วมประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่ายพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน (วิสันต์ พยุงวงษ์, 2560)

การมีส่วนร่วมกันชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญทำให้คนในชุมชน เจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ สถานศึกษา และ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความไว้วางใจเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน เกิดกระบวนการทำงานเป็นทีมและมีความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วม การสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติและการถอดองค์ความรู้ภายในพื้นที่ จะสามารถใช้ศักยภาพพื้นที่การเรียนรู้ได้อย่างคุ้มค่า (สุทธิพงษ์ สาชะรุ่ง, 2553) อีกทั้งควรส่งเสริมทักษะผู้ประกอบการพื้นที่การเรียนรู้ตามคุณลักษณะของนวัตกรรมที่ดี คือ หมั่นเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติม รู้จักสังเกต มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพัฒนาตนเอง (พระธานี โกสโล และคณะ, 2560) เพื่อให้สามารถพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ตามความถนัดของตนเองและเอื้อต่อการพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียนให้ครบทุกด้าน รวมถึงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มและสามารถสร้างนิเวศการเรียนรู้ร่วมกับภาคีธุรกิจโดยรอบ เช่น ร้านอาหาร ตลาด วัดริมคลองเพื่อเป็นความสะดวกต่อผู้ประกอบการที่พาบุตรหลานมาเข้าร่วมกิจกรรม ใช้เป็นพื้นที่ในการพักผ่อนระหว่างการทำกิจกรรมและเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน อย่างไรก็ตามการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ตามแนวทางที่ออกแบบไว้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ริมคลองในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยการพัฒนาพื้นที่เชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนทุ่งครุ-บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ประกอบด้วย เจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ ครู และผู้ปกครอง ให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วม การให้ความร่วมมือในทุกขั้นตอนในการดำเนินงาน เปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมคิด วางแผน และตัดสินใจในทุกขั้นตอน รวมถึงการสรุปผลกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เห็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึง การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วม กระบวนการศึกษาพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน 5 ขั้นตอน ซึ่งข้อค้นพบเป็นปัจจัยที่ควรคำนึงในการพัฒนาพื้นที่เชิงปฏิบัติการของชุมชนทุ่งครุ-บางขุนเทียน ประกอบด้วย 1) ความปลอดภัย 2) การเดินทางเชื่อมต่อไปยังพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน 3) ปรับปรุงพื้นที่ด้วยวัสดุที่เหมาะสม 4) สภาพแวดล้อมภายในและนอกพื้นที่ และ 5) ส่งเสริมทักษะผู้ประกอบการพื้นที่การเรียนรู้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5 แผนภาพแสดงกระบวนการพัฒนาพื้นที่เชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนทุ่งครุ - บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

สรุปและข้อเสนอแนะ

กระบวนการพัฒนาพื้นที่เชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนทุ่งครุ-บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นกลไกในการวิจัย ออกแบบและพัฒนา โดยมีผู้ประกอบการพื้นที่การเรียนรู้ ครู และผู้ปกครองในเขตทุ่งครุ-บางขุนเทียน เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล การตัดสินใจ การออกแบบและพัฒนา รวมถึงการประเมินผลร่วมกันทุกขั้นตอน กระบวนการดังกล่าวจะเป็นต้นแบบการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน สะดวก ปลอดภัย ผ่านระบบกลไกความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) ทุกภาคส่วน โดยใช้แนวทางการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วม 2) ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน 5 ด้าน ประกอบด้วย จุดเชื่อมต่อการเรียนรู้ ความปลอดภัย สภาพแวดล้อมภายในและนอกพื้นที่ วัสดุที่เหมาะสมในการปรับปรุงพื้นที่ และทักษะ

ผู้ประกอบการพื้นที่การเรียนรู้ มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) ควรปรับปรุงพื้นที่สำหรับรองรับการจอดรถ พื้นที่การพักผ่อนสำหรับผู้ปกครอง และพัฒนาจุดเชื่อมต่อการเดินทางของคนในและนอกชุมชน 1.2) สนับสนุนการเดินทางด้วยรถสาธารณะเพื่อเชื่อมต่อพื้นที่การเรียนรู้แต่ละแห่งและเป็นการสร้างพันธมิตรพื้นที่การเรียนรู้ฐานชุมชน 1.3) การสร้างเครือข่ายและการสร้างความมีส่วนร่วมในกลุ่มทำงานในพื้นที่ให้กว้างมากขึ้นทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อขยายผลการทำงานในการจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชน 1.4) ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการกระจายงานและงบประมาณสู่ระดับปฏิบัติการในพื้นที่มากขึ้น รวมไปถึงการสนับสนุนพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชนให้มีศักยภาพเชิงธุรกิจและใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในชุมชนร่วมกับโรงเรียนสถานศึกษา เพื่อเชื่อมโยงคน ถนน และคลอง ให้กิจกรรมมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ให้กับทุกกลุ่มช่วงวัย และ 1.5) ควรมีการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการให้สามารถดำเนินการเชิงธุรกิจได้อย่างเป็นระบบ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) การศึกษานโยบายและความมีส่วนร่วมกับภาครัฐเพื่อกำหนดนโยบายและแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน 2.2) การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มทำงานในพื้นที่ให้เพิ่มขึ้นทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นภาคีในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้สำหรับเยาวชนเพิ่มขึ้น 2.3) การสร้างเครือข่ายพันธมิตรกับโรงเรียนในชุมชนพัฒนานักเรียนร่วมกัน เพื่อสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้มีศักยภาพเชิงธุรกิจและใช้หลักสูตรจัดการเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานการสร้างเศรษฐกิจชุมชนได้

กิตติกรรมประกาศ

โครงการการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผ่านการคิดและการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมของเยาวชนและครอบครัวในเขตทุ่งครุและเขตบางขุนเทียนเพื่อสร้างต้นแบบการเรียนรู้ร่วม ได้รับทุนสนับสนุนจากทุนสนับสนุนงานวิจัยพื้นฐาน (Fundamental Fund) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณทุน เจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ในเขตทุ่งครุ-บางขุนเทียน ครู และผู้ประกอบการ ที่เข้ามามีส่วนร่วมตลอดขั้นตอนการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

- กล้า ทองขาว. (2561). การจัดการศึกษาฐานชุมชน (Community-based Education Management=CBEM). เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.dpu.ac.th/ces/download.php?filename=1377584927.docx>
- ครองสิทธิ์ บุตรสุวรรณ. (2561). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านท่าหนองพันทา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 7(27), 158-170.
- ครู ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3. (16 มี.ค. 2566). พื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน. (สุรัตน์ เพชรนิล, ผู้สัมภาษณ์)
- เจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3. (25 พ.ย. 2565). พื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน. (สุรัตน์ เพชรนิล, ผู้สัมภาษณ์)
- ซาริกา ชานูนันทพิพัฒน์. (2566). เปิดใจเปิดประตูเรียนรู้ใหม่ สู่พื้นที่การเรียนรู้ของคนยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2567 จาก <https://tdri.or.th/2023/03/learning-environment-of-the-new-generation/>
- ผู้ประกอบการ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10. (10 มี.ค. 2566). พื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน. (ลดาวัลย์ ศรีขาว, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ปกครอง ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5. (10 มี.ค. 2566). พื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน. (สุรัตน์ เพชรนิล, ผู้สัมภาษณ์)
- พระชานี โกสโล และคณะ. (2560). การเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองนาคำ ตำบลหนองระเวียงอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 12(2), 69-78.
- พีรตร แก้วลาย. (2556). เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนาเมืองจากสินทรัพย์สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- วันใหม่ นิยม. (2566). ภูมิหลังคลองบางมด ย่านคลองชาวสวน ทางออกทะเล. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2567 จาก <https://www.greenbluerestbangkok.com>
- วิไลวรรณ ประทุมวงศ์. (2564). มจร.สำรวจเส้นทางคลองย่านฝั่งธนบุรี นาร่อง 4 เขต หวังเชื่อมต่อเส้นทางสัญจรคลองเพื่อการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.theglobal.world/2021/03/4.html>
- วิสันต์ พยุงวงศ์. (2560). แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(2), 171-183.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2566). เพราะทุกพื้นที่ควรเป็นแหล่งเรียนรู้ - ถอดรหัสการสร้าง 'เมืองแห่งการเรียนรู้' เพื่อก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.the101.world/learning-cities/>
- สนอง โลหิตวิเศษ. (2559). ชุมชนแห่งการเรียนรู้. ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์, (เล่มที่ 51, หน้า 31-40). กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (12) ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ (พ.ศ. 2561– 2580). เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <http://nsc.nesdc.go.th>
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (2560). คิดค้นโลกด้วย Design Thinking โดย ASIAN Leadership Academy. เรียกใช้เมื่อ 31 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.okmd.or.th/knowledge-festival/articles/518/design-thinking>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย. (2563). ศูนย์เรียนรู้ชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2567 จาก <https://chiangrai.cdd.go.th/services/learningcenter>
- สุทธิพงษ์ สาชะรุ่ง. (2553). การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามแหล่งการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนดานใหญ่ ตำบลผาสุก อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรดา แก้วศรีหา. (2565). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบนฐานของทุนวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารมติเชษฐารามวัดจอมมณี, 5(2), 237-251.
- สุรวิทย์ อัสสพันธ์. (2566). นิเวศการเรียนรู้: พื้นที่และกระบวนการที่การเรียนรู้ดำรงอยู่. วารสารวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์, 2(1), 167-168.
- อารียา ป้องศิริ. (2565). การอนุรักษ์ สืบสานต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น “ธุง กาฬสินธุ์” บ้านนาโก ตำบลนาโก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการรับใช้สังคม มทร.ล้านนา, 6(1), 41-53.

นวัตกรรมจัดการสำหรับผู้ประกอบการชิ้นส่วนยานยนต์ขนาดกลาง
และขนาดย่อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0*
INNOVATION MANAGEMENT FOR SMALL AND MEDIUM SIZED AUTOMOTIVE
PARTS MANUFACTURERS TO SUPPORT THE TRANSITION TO INDUSTRY 5.0

ปฏิกร วัฒนอมัตย์*, ศุภวัฒน์ สุขะปรเมษฐ, วรสิทธิ์ เจริญพุฒิ

Patikorn Wattanaamat*, Supawat Sukhaparamate, Vorsit Charoenputh

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhonpratom, Thailand

*Corresponding author E-mail: patikorn.wat@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

ในอุตสาหกรรมยานยนต์ ผู้ประกอบการชิ้นส่วนยานยนต์ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐในการเตรียมความพร้อมสู่อุตสาหกรรม 5.0 และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างองค์กรนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม ยังขาดนวัตกรรมการจัดการที่ช่วยให้การส่งเสริมสอดคล้องกับบริบทและข้อจำกัดของแต่ละผู้ประกอบการ งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาเครื่องมือดัชนีชี้วัดระดับความสำคัญของงานที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ 2) เพื่อเสนอกลยุทธ์เตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 และ 3) เพื่อสร้างวัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 20 ราย เพื่อพัฒนาเครื่องมือโดยประยุกต์เทคนิคการแปลงหน้าที่เชิงคุณภาพ (QFD) และทวนสอบกับผู้ประกอบการ SMEs 5 ราย ผลการวิจัยพบว่า 1) เครื่องมือดัชนีชี้วัดสามารถระบุระดับความสำคัญของงานที่ได้รับการส่งเสริม ซึ่งพบว่าการนวัตกรรมทำกำไร วิเคราะห์ตลาด และงานนวัตกรรมเครือข่าย มีค่าระดับความสำคัญสูงสุด 2) กลยุทธ์ที่เสนอประกอบด้วยกลยุทธ์ 4 ด้านตาม TOWS Matrix ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก (SO) เน้นการปรับสู่เกษตรอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มสูง การรักษาและขยายฐานการผลิตรถกระบะ กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) เน้นการใช้วิศวกรรมย้อนกลับและการสร้างแนวคิด Critical Thinking กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) มุ่งสร้างบุคลากรด้านซอฟต์แวร์ และกลยุทธ์เชิงรับ (WT) เน้นการส่งเสริมการรีไซเคิลและถ่ายทอดเทคโนโลยี 3) วัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่นำเสนอเป็นใช้เครื่องมือวิเคราะห์ทางธุรกิจและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อน SMEs ไทยสู่อุตสาหกรรม 5.0

คำสำคัญ: นวัตกรรมการจัดการ, การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0, กลยุทธ์ธุรกิจ, การสร้างวัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง, ผู้ประกอบการชิ้นส่วนยานยนต์ขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

This study examines the challenges faced by small and medium - sized enterprises (SMEs) in the automotive parts sector as they prepare for Industry 5.0, focusing on innovation and organizational development in response to government initiatives. The research addresses the

paucity of tailored management innovations that align with the specific contexts and constraints of individual entrepreneurs. The study pursues three primary objectives: 1) to develop an index tool for measuring the significance of government - promoted initiatives; () to formulate strategies facilitating the transition to Industry 5.0; and 3) to design a continuous development cycle supporting this transition. Employing a qualitative methodology, the research combines document analysis with in - depth interviews of 20 key informants. The Quality Function Deployment (QFD) technique is applied to develop the measurement tool, which is subsequently validated through consultation with five SME entrepreneurs. The findings reveal that: 1) The developed index tool effectively quantifies the importance of promoted initiatives, with innovation for profit, market analysis, and network innovation emerging as the most critical factors. 2) Four strategic approaches for Industry 5.0 preparation are proposed, based on the TOWS Matrix: a proactive strategy (SO) emphasizing adaptation to agro - industry and high - value products; a corrective strategy (WO) focusing on reverse engineering and critical thinking; a preventive strategy (ST) aimed at software personnel development; and a defensive strategy (WT) promoting recycling and technology transfer. 3) The proposed continuous development cycle comprises 4 steps, utilizing modern business analysis tools and technologies, providing an effective approach to drive automotive parts sector Thai SMEs towards Industry 5.0

Keywords: Innovation Management, Transition to Industry 5.0, Business Strategies, Continuous Development Cycle, Small and Medium Sized Automotive Parts Manufacturers

บทนำ

การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 1 หรือยุคอุตสาหกรรม 1.0 ที่เครื่องจักรไอน้ำเริ่มมาทดแทนแรงงานมนุษย์เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของประวัติศาสตร์โลก ต่อมาในวัตรกรรมเครื่องยนต์สันดาปและการพัฒนาเครื่องจักรไอน้ำเพื่อผลิตไฟฟ้าได้นำโลกเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 2.0 เครื่องยนต์สันดาปและพลังงานไฟฟ้าได้เข้ามามีบทบาททำให้คุณภาพชีวิตมนุษย์สะดวกมากขึ้น มีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำตั้งแต่โรงกลั่นเหล็กอุตสาหกรรมน้ำมัน โรงงานผลิตเครื่องจักรยานพาหนะ เป็นระบบห่วงโซ่อุปทานขนาดใหญ่ ก่อให้เกิดประเทศผู้นำทางอุตสาหกรรมหรือกลุ่ม G7 ที่ผลิตสินค้าอุตสาหกรรม รองรับความต้องการของประชากรโลก ต่อมาในวัตรกรรมทางไฟฟ้าพัฒนาเป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็ก เช่น โทรศัพท์ วิทยุ เครื่องใช้ไฟฟ้าอื่น นำโลกเคลื่อนสู่ยุคอุตสาหกรรม 3.0 ที่การสื่อสารสนทนากันของสังคมมนุษย์สะดวกรวดเร็ว ขยายตัวเชื่อมโยงกันมากขึ้น ต่อมาการนวัตกรรมด้านดิจิทัลทำให้เครื่องจักรและระบบอิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพ ได้ขับเคลื่อนโลกสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 การเปลี่ยนผ่านยุคอุตสาหกรรมแต่ละครั้ง ได้ส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมโลกอย่างมาก หลายประเทศมีการกำหนดนโยบายและเร่งเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงวางแผนเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการ เพื่อให้ประเทศก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก และดำรงสถานการณ์เป็นประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจ

เมื่อกล่าวถึงอุตสาหกรรม 5.0 ยังคงเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย เมื่อทบทวนวรรณกรรมจากต่างประเทศ พบว่ารูปแบบอุตสาหกรรม 5.0 ประกอบด้วย มนุษย์เป็นศูนย์กลาง, ยั่งยืน, ยืดหยุ่นปรับตัวได้บนฐานเทคโนโลยีขั้นสูง และจัดการความสมดุลของปัจจัยในทุกมิติ เพื่อสร้างสังคมที่ดีขึ้น (Leng, J. et al., 2022) มีการใช้วัตรกรรมขั้นสูงประกอบไปด้วย Cloud, IoT, AI, Big Data, การผสมผสานโลกเสมือนเข้ากับโลกที่เป็นจริง (Augmented Reality - AR) , เทคโนโลยีโลกเสมือน (Virtual Reality - VR) มีจุดเปลี่ยนสำคัญจากการที่มนุษย์

กับหุ่นยนต์ทำงานประสานกัน (Collaborative Robots) (Jaroen, 2022) และเมื่อสำรวจงานวิจัยอุตสาหกรรม 5.0 พบว่าตั้งแต่ปี 2018 ถึงกลางปี 2022 มีงานวิจัยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มประเทศที่เสนองานวิจัยด้านอุตสาหกรรม 5.0 ส่วนใหญ่มาจากสหรัฐอเมริกา บางประเทศในสหภาพยุโรป ตะวันออกกลาง จีนและอินเดีย โดยประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มที่มีงานวิจัยด้านอุตสาหกรรม 5.0 ต่ำที่สุด (Burata, J. et.al, 2023)

ปัจจุบันโลกก้าวสู่การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 จากการเตรียมการของสหภาพยุโรปเมื่อปี 2020 (Muller, J., 2020) ที่จัดประชุม กำหนดเป้าหมาย นโยบายเพื่อรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 และประเทศญี่ปุ่นได้ประกาศนโยบาย Japan Society 5.0 เมื่อปี 2561 มีเป้าหมายให้คนเป็นศูนย์กลาง สร้างสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาสังคมด้วยนวัตกรรมให้เหมาะกับสังคมญี่ปุ่น (สำนักงานที่ปรึกษา ด้านอุตสาหกรรมประจำญี่ปุ่น, 2561) ในส่วนของไทยเมื่อปี 2560 ได้ประกาศนโยบาย Thailand 4.0 มีเป้าหมายเพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยได้บูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการ ได้แก่สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ที่อบรมให้ความรู้ด้านการผลิตและเผยแพร่ความตระหนักรู้ด้านอุตสาหกรรม 5.0 (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2563) ทางด้านสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้พัฒนาเครื่องมือดัชนีชี้วัดความพร้อมอุตสาหกรรม เพื่อกำหนดเกณฑ์ชี้วัดประเมิน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2565) ผลการประเมินในปี 2565 โดยเกณฑ์ชี้วัด 6 มิติหลัก พบว่าผู้ประกอบการมีความพร้อมเฉลี่ยที่ 2.85 จาก 4.0 (ชูศักดิ์ พรสิงห์ และคณะ, 2565) และในส่วนของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติได้ให้ความรู้ ด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานนวัตกรรมด้วยนวัตกรรม 10 รูปแบบ ให้กับผู้ประกอบการ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2563)

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยพบปัญหาในการนำข้อส่งเสริมมาปฏิบัติพร้อมกันยังเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะการจัดลำดับความสำคัญของงานช่วงเริ่มปฏิบัติ เนื่องจากการนำข้อส่งเสริมที่มีหลายตัวแปรมาปฏิบัติร่วมกันให้ถูกต้องเหมาะสม เป็นปัญหาการจัดการแบบหลายวัตถุประสงค์ ภายใต้บริบท เงื่อนไข ข้อจำกัดที่ต่างกันของแต่ละผู้ประกอบการ และยังไม่มียุทธศาสตร์การจัดการใดมาช่วยลดปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทบทวนทฤษฎีการจัดการปฏิบัติการ (Operation Management-OM) เพื่อวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหา โดยนำเครื่องมือ ได้แก่ เทคนิคการแปลงหน้าที่เชิงคุณภาพ (Quality Function Deployment - QFD) พัฒนาเป็นเครื่องมือช่วยจัดลำดับความสำคัญ (Prioritization) และชี้วัดประเมินความสัมพันธ์และความเป็นสหสัมพันธ์ของงาน รวมถึงให้เกิดการทำงานเป็นทีมมีการระดมสมอง กำหนดแผนพัฒนาผู้ประกอบการ ให้เกิดประสิทธิผลเหมาะกับบริบท ช่วยให้การส่งเสริมเกิดประโยชน์สูงสุด และเมื่อพิจารณาปัจจัยหลายมิติเพิ่มเติม ทำให้เห็นความเชื่อมโยงของปัจจัยด้านพลวัตการเปลี่ยนผ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งของไทยและเป็นอันดับสิบของโลก มีมูลค่าส่งออกรวม 1.33 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือร้อยละ 12.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคอุตสาหกรรม ปัจจุบันมีการจ้างงานในอุตสาหกรรมนี้ 8 - 9 แสนคน มีห่วงโซ่อุปทานครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำเช่นอุตสาหกรรมหนัก ถึงอุตสาหกรรมกลางน้ำและปลายน้ำที่เป็น SMEs ไทยจำนวนมาก และกำลังได้รับผลกระทบจากการเข้ามาของรถยนต์ไฟฟ้าจากกลุ่มนักลงทุนจีน (วิยะดา ทองเสือ, 2566) ซึ่งความเชื่อมโยงของปัจจัยดังกล่าว การสร้างกลยุทธ์ (Strategic) และบูรณาการ (Integrate) ทุกภาคส่วนได้แก่ ภาคผู้ประกอบการ ภาครัฐ และภาคการศึกษาวิจัยพัฒนานวัตกรรม เป็นเรื่องสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ของประเทศโดยแม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการไว้บ้างแล้ว แต่ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นการปรับตัวไปสู่อุตสาหกรรม 5.0 (ภัทรเวช ธาราเวชรักษ์ และคณะ, 2560)

ผู้วิจัยจึงมุ่งมั่นสร้างวัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วยเครื่องมือดัชนีชี้วัดระดับความสำคัญของงานจากการส่งเสริมและกลยุทธ์ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เริ่มจากวิจัยเอกสาร ร่วมกับดึงความรู้ แนวคิด

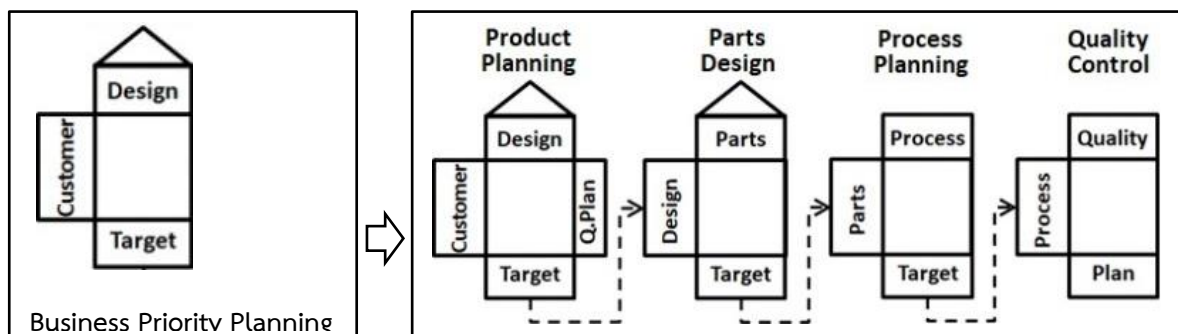
ประสบการณ์ จากผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ภาคผู้ประกอบการ ภาครัฐ ภาคการศึกษาวิจัยพัฒนานวัตกรรม เพื่อสร้างแนวคิดที่เหมาะสมในการสร้างวิสาหกิจ ร่วมกับประยุกต์ QFD พัฒนาเครื่องมือดัชนีชี้วัดระดับความสำคัญของงาน และสังเคราะห์แนวคิดจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 ภาคส่วน มากำหนดกลยุทธ์ และนำผลทั้งหมดมาบูรณาการสร้างวิสาหกิจ การพัฒนา ที่มีเครื่องมือดัชนีชี้วัดเป็นตัวกระตุ้น (Excise) ให้เกิดประสิทธิผลขับเคลื่อน และมีกลยุทธ์เป็นตัวกำหนดทิศทางขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 และเป็นข้อมูลสะท้อนกลับไปยังภาครัฐในการพิจารณานโยบายที่เหมาะสมกับผู้ประกอบการยิ่งขึ้น นโยบายรัฐใหม่ดังกล่าวจะวนกลับสู่ผู้ประกอบการ และภาคการศึกษาวิจัย มีลักษณะเป็นวัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่เป็นนวัตกรรมการจัดการใหม่ สร้างกระบวนทัศน์แบบผู้นำ (Leadership Paradigm) เพื่อสร้างแนวทางใหม่ที่เป็นจุดเปลี่ยน (Turning Point) เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้วโดยเร็วที่สุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเครื่องมือดัชนีชี้วัดระดับความสำคัญของงานที่ได้รับการส่งเสริมจาก 3 หน่วยงานภาครัฐ
2. เพื่อเสนอกลยุทธ์เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0
3. เพื่อสร้างวัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาเครื่องมือดัชนีชี้วัด กำหนดกรอบกลยุทธ์ รวมถึงศึกษาปัจจัยองค์ประกอบเพื่อสร้างวัฏจักรการพัฒนา โดยอาศัยเครื่องมือแบบสอบถามที่ประยุกต์จาก QFD Matrix และวิเคราะห์ SWOT ร่วมกับกำหนดกลยุทธ์ TOWS Matrix QFD พัฒนาจากอุตสาหกรรมต่อเรือญี่ปุ่นเพื่อแก้ปัญหาการดำเนินงานแบบหลายวัตถุประสงค์ โดยสร้างตารางเมตริกซ์ ผูกวัตถุประสงค์ที่ต้องการ “ทำอะไร (What) ” เข้ากับปัจจัยเชิงเทคนิค “จะทำหรือวัดผลอย่างไร (How) ” ให้บรรลุเป้าหมาย ร่วมกับระดมสมองพิจารณาความสำคัญ ระดับผลกระทบ ความสัมพันธ์ สหสัมพันธ์ ระหว่างวัตถุประสงค์กับปัจจัยเชิงเทคนิคให้ได้ผลเชิงตัวเลขเพื่อจัดลำดับงาน ปกติ QFD แบ่งเป็น 4 เฟส ได้แก่ ออกแบบ แปลงการออกแบบ กระบวนการ ปฏิบัติงาน ปัจจุบัน QFD เป็นส่วนหนึ่งของการผลิตแบบโตโยต้าแต่ใช้งานเพียงเฟสสุดท้ายคือ ปฏิบัติงานด้านควบคุมคุณภาพ คู่กับเทคนิควิเคราะห์ข้อบกพร่องและผลกระทบ (Failure Mode and Effect Analysis - FMEA) เท่านั้น ผู้วิจัยพบว่า ควรจัดลำดับแผนงานธุรกิจ (Priority) โดยปรับใช้ QFD ก่อนขั้นตอนออกแบบ เนื่องจากการวิเคราะห์อนาคต ตลาด ประเมินตนเอง การเลือกลูกค้าเป้าหมายเพื่อวางตำแหน่ง (Positioning) เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการเริ่มหรือปรับธุรกิจเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านเมื่อผ่านขั้นตอนจัดลำดับแผนงานธุรกิจ จึงนำไปเชื่อมต่อกับ QFD 4 เฟส ตามทฤษฎี จะเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ภาพที่ 1 แสดง Modified QFD เพื่อจัดลำดับงาน ที่เชื่อมต่อกับ QFD 4 เฟส (Jensen, F., 2017)

การวิเคราะห์SWOT ประกอบด้วยจุดแข็งStrengths (S), จุดอ่อนWeakness (W), โอกาสOpportunity (O), อุปสรรคThreat (T). โดย TOWS Matrix เป็นเครื่องมือช่วยกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ SWOT มาวิเคราะห์กลยุทธ์ 4 รูปแบบได้แก่ SO กลยุทธ์เชิงรุก ใช้จุดแข็งสร้างโอกาส, ST กลยุทธ์เชิงรับ ใช้จุดแข็งลดอุปสรรค, WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข ใช้โอกาสเพื่อลดจุดอ่อน และ WT กลยุทธ์เชิงป้องกันจัดการจุดอ่อน ลดหรือหลีกเลี่ยงอุปสรรค

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบเครื่องมือ เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์พร้อมแนวคำถาม จำนวน 3 ส่วน เพื่อใช้เก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เพื่อการพัฒนาเครื่องมือดัชนีชี้วัด ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมด้าน QFD

ส่วนที่ 2 แนวคำถามเพื่อกำหนดกลยุทธ์ ที่ได้จากการทบทวนทฤษฎีกลยุทธ์ SWOT และ TOWS Matrix

ส่วนที่ 3 เพื่อสร้างวัฏจักรแห่งการพัฒนา ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การเปลี่ยนผ่านยุคอุตสาหกรรม สภาพสถานะของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนา

กำหนดให้แบบสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของโครงสร้าง เนื้อหาข้อความ ขั้นตอนการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูล โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ราย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดจาก 3 ภาคส่วน รวม 20 ราย โดยวิธีเจาะจง และระบุคุณสมบัติ ดังนี้

1. ภาครัฐ ผู้บริหารระดับสูง หรือมีประสบการณ์ด้านนโยบายอุตสาหกรรมจากภาครัฐ 5 ราย
2. ภาคการศึกษา ผู้บริหารระดับสูงหรือมีประสบการณ์ด้านวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม 5 ราย
3. ภาคผู้ประกอบการ 10 ราย แบ่งเป็นผู้ประกอบการใหญ่ และ ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ขนาดใหญ่ที่เป็นโรงงานประกอบยานยนต์หรือผู้ผลิตระดับTier 1 กำหนดยอดขายเฉลี่ยมากกว่า 500 ล้านบาทต่อปี โดยเป็นเจ้าของหรือผู้บริหารระดับสูง มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์ 5 ราย

ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่เป็นผู้ผลิตTier 2 และ 3 กำหนดยอดขายเฉลี่ยมากกว่า 500 ล้านบาทต่อปี โดยเป็นเจ้าของหรือผู้บริหารระดับสูง ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์ 5 ราย

การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทีละราย โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

1. การพัฒนาเครื่องมือดัชนีชี้วัด เป็นคำถามปลายปิด บันทึกข้อมูลเช่น ระดับค่าความสำคัญ ของประเภทงานที่ได้รับการส่งเสริม ค่าความสัมพันธ์ระหว่างงานด้านการพัฒนานวัตกรรม 10 รูปแบบ จากสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กับเกณฑ์การประเมินความพร้อมอุตสาหกรรม 6 มิติ ของ สวทช. และค่าสหสัมพันธ์ของงานจากการส่งเสริมที่มีผลต่อการเปลี่ยนผ่าน กับบริบท ข้อจำกัดของแต่ละผู้ประกอบการ

2. การกำหนดกลยุทธ์ เป็นคำถามปลายเปิด บันทึกข้อมูลด้านแนวคิด กลยุทธ์พัฒนาผู้ประกอบการและอุตสาหกรรมของประเทศเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0

3. สร้างวัฏจักรแห่งการพัฒนา เป็นคำถามปลายเปิด บันทึกข้อมูลด้านปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง รวมถึงองค์ความรู้เพิ่มเติมที่สามารถเชื่อมโยง หรือมีผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย

การเก็บคำถามปลายปิดจะบันทึกด้วยตัวอักษรลงในแบบสอบถาม และคำถามปลายเปิดจะบันทึกเสียง (โดยได้รับความยินยอม) เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแก่นสาระเพื่อสรุปและอภิปรายผล

กำหนดช่วงการเก็บข้อมูล โดยเริ่มตั้งแต่ 1 เมษายน 2567 ถึง 30 มิถุนายน 2567 รวมระยะเวลา 3 เดือน การดำเนินงานวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วนสอดคล้องกับ 3 วัตถุประสงค์การวิจัย มีรายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

1. การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือดัชนีชี้วัดระดับความสำคัญ

เพื่อพัฒนาเครื่องมือชี้วัดที่เหมาะสม โดยใช้ปัจจัยจากการส่งเสริมจาก 3 หน่วยงานภาครัฐ มาเป็นปัจจัยในการกำหนดโครงสร้างเครื่องมือ และผูกข้อปัจจัยความสัมพันธ์เป็นตารางเมตริกซ์บนพื้นฐานเครื่องมือ QFD เพื่อพัฒนาต่เป็นดัชนีชี้วัดระดับความสำคัญของงาน มีขั้นตอนดังนี้

1.1 สัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 รายเพื่อประเมิน ทวนสอบและทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเครื่องมือ เพื่อปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือให้มีความถูกต้องเหมาะสมต่อการนำไปใช้งานจริงยิ่งขึ้น

1.2 นำเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นทดลองใช้กับผู้ประกอบการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ 5 ราย โดยใช้การระดมสมองผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดค่าความสัมพันธ์ ความเป็นสหสัมพันธ์ เพื่อให้สามารถชี้วัดประเมินตนเอง จัดลำดับความสำคัญงานจากการส่งเสริมเหมาะกับบริบทของผู้ประกอบการได้

การวิจัยส่วนนี้ทำให้ได้เครื่องมือดัชนีชี้วัดความสำคัญของงาน ซึ่งเป็นนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) ประเภทซอฟต์แวร์ ช่วยตัดสินใจจัดลำดับงานที่เหมาะสมกับบริบท เพื่อนำไปกำหนดขั้นตอนปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย มีทิศทางถูกต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 และทราบปัญหาแฝงภายในที่ไม่ทราบว่าเป็นปัญหาในชั้นระดมสมอง เป็นฐานพัฒนาประสิทธิภาพด้วยคณิตศาสตร์ขั้นสูง (Mathematics Model) ให้เคลื่อนสู่เป้าหมายได้เร็ว แม่นยำ รับประทานประโยชน์สูงสุด สำหรับงานวิจัยถัดไป

2. การวิจัยเพื่อกำหนดกลยุทธ์

โดยสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 ราย เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เป็นกลยุทธ์เชิงรุก เชิงรับ เชิงป้องกัน และเชิงแก้ไข โดยใช้เครื่องมือ SWOT และ TOWS Matrix ให้กับผู้ประกอบการ รวมถึงข้อค้นพบใหม่และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้ประกอบการฯ มีรายละเอียด ขั้นตอนดังนี้

2.1 สัมภาษณ์ ดึงความรู้มุมมอง แนวคิดพัฒนาอุตสาหกรรม ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้ประกอบการฯ เป็นผู้มีความสามารถ มีประสบการณ์และวิสัยทัศน์ แต่ไม่มีโอกาสได้แสดงวิสัยทัศน์นั้น หรือเนื่องด้วยงานเชิงปฏิบัติการเป็นหลัก ทำให้ขาดทักษะการถ่ายทอด เรียบเรียงแนวคิดพัฒนาในทัศนะของตน ให้สะท้อนมาได้ในเชิงวิชาการ การเก็บข้อมูลจะเก็บข้อมูลมุมมองทัศนะทั้งในภาพกว้างและลึก ในด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค แนวคิดแก้ปัญหา แนวทางการพัฒนา การบริหารเทคโนโลยี นวัตกรรม และอุตสาหกรรมทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการ การศึกษา แบบปลายเปิด ตามที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการ หรือจนข้อมูลอิ่มตัว

2.2 วิเคราะห์เชิงคุณภาพจากคำสัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์ SWOT นำมาสังเคราะห์เป็นกำหนดกลยุทธ์ TOWS ที่มีเป้าหมายทิศทางสอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุค 5.0

การวิจัยส่วนนี้ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การกำหนดกลยุทธ์รองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 และเป็นฐานข้อมูลคลังความคิด ในการนำไปพัฒนาต่อยอดสร้างวิสัยทัศน์การพัฒนาอย่างต่อเนื่องในลำดับถัดไป

3. การวิจัยเพื่อสร้างวิสัยทัศน์การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การสร้างวิสัยทัศน์จะใช้พื้นฐานจากแนวคิด ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและประสบการณ์ของผู้วิจัย ร่วมกับการสัมภาษณ์ดึงความรู้ แนวคิดจากผู้ให้ข้อมูล ถึงปัจจัยผลกระทบด้านต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านยุคอุตสาหกรรม รวมถึงนโยบายส่งเสริมที่เกี่ยวข้อง อนาคตภาพยุคอุตสาหกรรม 5.0 มาสังเคราะห์เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ที่มีความสมบูรณ์มีความเป็นพลวัต มีรายละเอียด ขั้นตอนดังนี้

3.1 สัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 ราย โดยนำแนวคิดจากประสบการณ์และจากการวิจัยเอกสารโดยผู้วิจัย มาอภิปรายและนำเสนอให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้พิจารณา วิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนารอบแนวคิดดังกล่าวไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่สมบูรณ์

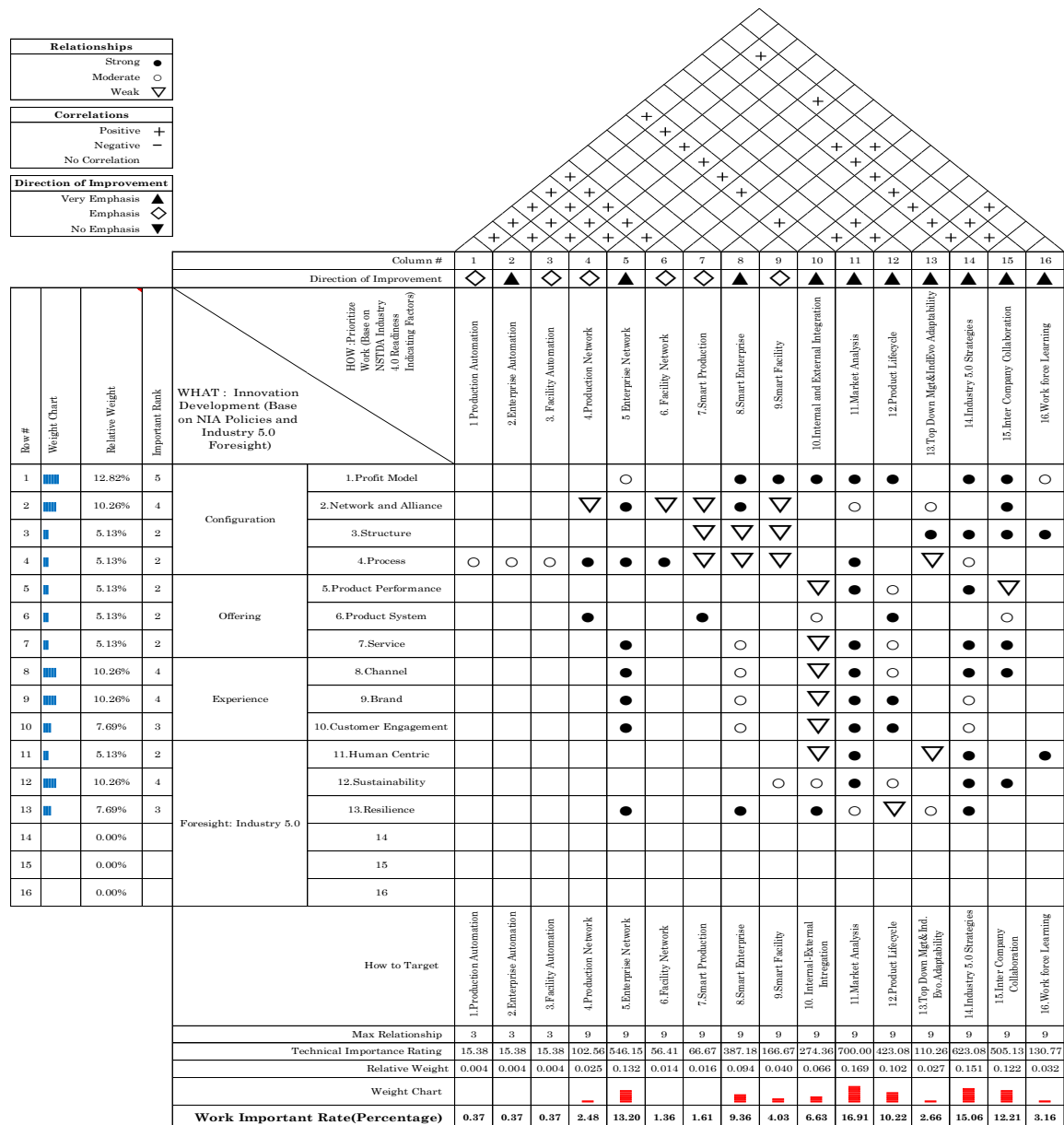
3.2 นำผลการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาพิจารณาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดโครงสร้างวิสัยทัศน์ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ และปัจจัยหรือเครื่องมือในการกระตุ้น (Excise) ให้เกิดประสิทธิผลการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ไปในทิศทางที่ถูกต้องและแนวทางในการพัฒนาให้วิสัยทัศน์มีประสิทธิภาพขับเคลื่อนสู่เป้าหมายได้เร็วขึ้น แม่นยำ และได้ประโยชน์สูงสุด

การวิจัยส่วนนี้จะได้วัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ที่เป็นนวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) และนวัตกรรมกระบวนทัศน์ (Paradigm Innovation) ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรม

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาเครื่องมือดัชนีชี้วัด และการนำไปทดลองใช้เพื่อหาค่าเฉลี่ยเบื้องต้น

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 20 ราย ทำให้ได้เครื่องมือ QFD Matrix ที่เหมาะสมกับผู้ประกอบการฯ โดยแนวแกนนอน (แกน X) จะเป็นงานด้านการชี้วัดประเมินความพร้อมด้านอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการที่ส่งเสริมโดย สวทช. ที่ระบุว่ามีเกณฑ์การชี้วัดอย่างไรบ้าง และแนวแกนตั้ง (แกน Y) จะประกอบไปด้วยงานการสร้างนวัตกรรม 10 รูปแบบที่ส่งเสริมโดยสถาบันนวัตกรรมแห่งชาติ ร่วมกับ 3 ปัจจัยหลักของอุตสาหกรรม 5.0 ที่ส่งเสริมให้ความรู้โดยสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ โดยเครื่องมือที่พัฒนาแล้ว แสดงตามภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 เครื่องมือชี้วัด ที่พัฒนาจากผังการแปลงหน้าที่เชิงคุณภาพ (QFD Matrix)

จากภาพที่ 2 ผลการนำเครื่องมือดัชนีชี้วัดที่พัฒนาขึ้น จากผู้ให้ข้อมูล 20 รายไปทดลองใช้จริงกับผู้ประกอบการ SMEs ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ 5 ราย พบว่า ค่าเฉลี่ยที่เป็นตัวกำหนดค่าความสำคัญของงาน มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ผลค่าความสำคัญ 5 ลำดับแรกของงานด้านนวัตกรรมเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 ที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญพบว่า งานนวัตกรรมการทำการมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่งที่มีร้อยละ 12.82 โดยมีงานด้านสร้างเครือข่ายพันธมิตร ช่องทางการขาย การสร้างแบรนด์ และความยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ร้อยละ 10.26 ผลค่าความสำคัญ 5 ลำดับแรกของงานยกระดับความพร้อมของอุตสาหกรรม ตามเกณฑ์ชี้วัดของ สวทช.ซึ่งมีความเป็นสหสัมพันธ์กันเองในเกณฑ์ชี้วัดต่าง ๆ และสัมพันธ์กับงานด้านนวัตกรรมและเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 จากการใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยประมวลผลความสัมพันธ์ทั้งหมดตามแต่ละบริษัทที่ต่างกันของผู้ประกอบการ เมื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยพบว่า งานด้านการวิเคราะห์ตลาดมีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับหนึ่งที่มีร้อยละ 16.91 ลำดับสองคืองานด้านกลยุทธ์อุตสาหกรรมมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 15.06 และลำดับสามคืองานด้านเครือข่ายองค์กรธุรกิจมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 13.20 โดยมีงานด้านความร่วมมือร่วมทุนกับบริษัทต่างชาติและงานด้านวิเคราะห์อายุผลิตภัณฑ์ตามมาเป็นอันดับที่สี่และห้าโดยมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 12.20 และร้อยละ 10.22 ตามลำดับ เมื่อนำผลค่าความสำคัญของทั้งงานด้านนวัตกรรมเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 และงานยกระดับความพร้อมของอุตสาหกรรมตามเกณฑ์ดัชนีชี้วัดของสวทช. มาพิจารณาโดยประเมินวิเคราะห์ร่วมกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการ SMEs ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ควรจัดลำดับความสำคัญของงานดังนี้

1. งานด้านการหาช่องทางทำการใดซึ่งต้องมีการวิเคราะห์ตลาดเป็นงานที่สำคัญเร่งด่วนที่สุด
2. งานกลยุทธ์ช่องทางการขาย สร้างแบรนด์ สร้างเครือข่ายธุรกิจความร่วมมือหรือร่วมทุนกับต่างชาติ
3. งานด้านสร้างความยั่งยืน (Sustainable) ที่เกี่ยวข้องกับห่วงอายุผลิตภัณฑ์ การหมุนเวียน รีไซเคิล

จะเห็นว่าผู้ประกอบการ SMEs ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์มีแนวโน้มมุ่งเน้นช่องทางทำการใด กำลังมองหากลยุทธ์เพิ่มช่องทางขายและสร้างแบรนด์ เนื่องจากมีพื้นฐานรับจ้างผลิตตามแบบ (OEM) และหาพันธมิตรเพื่อช่วยผลิต ขาย หรือร่วมทุนเพื่อลดความเสี่ยง ผลข้อมูลสะท้อนว่ายังไม่พร้อมลงทุนเพิ่มด้านระบบอัตโนมัติ หรือกระบวนการที่ใช้เครื่องจักรขั้นสูงที่ใช้เงินลงทุนสูง เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเงินทุนและความเชื่อมั่นในการคืนทุน อย่างไรก็ตามในด้านที่เกี่ยวกับเป้าหมายของอุตสาหกรรม 5.0 คืองานด้านสร้างความยั่งยืน ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์อายุผลิตภัณฑ์ การหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นงานที่กลุ่มตัวอย่างคำนึงถึงและให้ความสำคัญแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีวิสัยทัศน์สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนผ่าน และพร้อมจะนำพาธุรกิจไปในแนวทางนี้

2. ผลการกำหนดกลยุทธ์ด้วยเครื่องมือ SWOT และ TOWS Matrix

การสัมภาษณ์เพื่อค้นหาจุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค โอกาส ของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย รวมถึงแนวคิดพัฒนาอุตสาหกรรมและ SMEs จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 ราย สามารถสรุปเนื้อหาโดยย่อ เป็นประเด็นได้ดังนี้

2.1. นโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐ

2.1.1 ปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการลงทุน โดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่นักลงทุนต่างชาติที่ร่วมทุนกับผู้ประกอบการไทย เพื่อยกระดับมูลค่ากิจการและสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่

2.1.2 เพิ่มความเข้มงวดในการป้องกันการทุ่มตลาดและการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมโดยปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบให้ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อสถานการณ์ตลาดที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

2.1.3 เพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและเทคโนโลยี ผ่านการจัดตั้งกองทุนพิเศษ สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี Big Data และ AI

2.1.4 สร้างช่องทางเชื่อมโยง SMEs กับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในการผลิตชิ้นส่วนหรืออุปกรณ์ทดแทนการนำเข้า

2.2 การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวของ SMEs

2.2.1 ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการสร้างนวัตกรรมภายในองค์กร เพื่อเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์ แก้ปัญหา และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

2.2.2 มุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีเอกลักษณ์ โดยใช้เทคนิควิศวกรรมย้อนกลับร่วมกับการวิจัยและพัฒนา

2.2.3 ปรับตัวสู่อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ เช่น เครื่องจักรกลการเกษตร อุปกรณ์สำหรับผู้สูงอายุ หรือเทคโนโลยีสีเขียว

2.2.4 พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านทักษะดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

2.3 การสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจที่เอื้อต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน

2.3.1 พัฒนากลยุทธ์อุตสาหกรรมและห่วงโซ่อุปทานที่ยั่งยืน เชื่อมโยงธุรกิจตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

2.3.2 ส่งเสริมการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่ายทางธุรกิจ SMEs เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและแบ่งปันทรัพยากร

2.3.3 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุน เช่น ระบบขนส่งและโลจิสติกส์ โครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ

2.3.4 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับ SMEs ผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา

เมื่อพิจารณาผลสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 20 ท่านที่ประกอบไปด้วยภาครัฐ ภาคการศึกษาวิจัย ภาคผู้ประกอบการขนาดใหญ่ และภาคผู้ประกอบการ SMEs มาวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และโอกาส (SWOT) ร่วมกับสังเคราะห์ ทบทวนเป็นกลยุทธ์ด้วยเครื่องมือ TOWS Matrix พบว่าสามารถให้ข้อมูลในภาพกว้างของการเชื่อมโยงอุปทาน จากต้นน้ำไปสู่ปลายน้ำของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ ที่มีผู้ประกอบการ SMEs เป็นเป้าหมายหลัก สามารถสรุปโดยย่อ ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดกลยุทธ์ TOWS Matrix

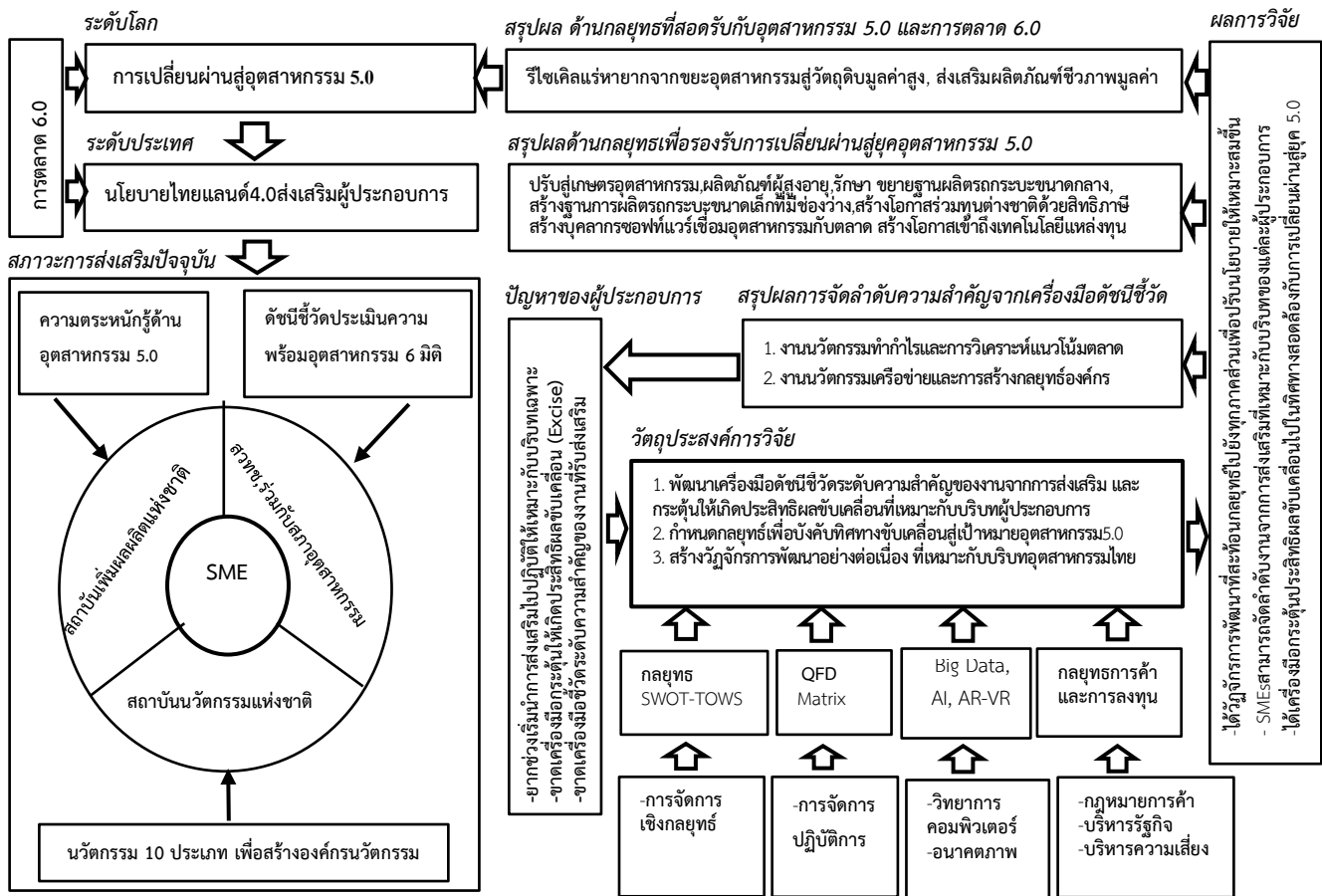
ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
ปัจจัยภายนอก	1 พื้นฐานอุตสาหกรรมกลางและปลายน้ำดี	1 ความพร้อมอยู่ในระดับเพียง 2.85 จาก 4.0
	2 การลงทุนจากญี่ปุ่นยังมีมาก ย้ายฐานยาก	2 ผู้ประกอบการฯ ไม่มีตรา, ผลผลิตภัณฑ์ของตน
	3 เป็นฐานผลิตรถกระบะขนาดกลางอันดับ 1	3 ผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มต่ำ ไม่คุ้นการปรับตัว
	4 มีบุคลากรที่เก่งแต่ขาดโอกาสแผ่ตัวอยู่มาก	4 ไม่มีเทคโนโลยีขั้นสูงเป็นของตนเอง
โอกาส (O)	กลยุทธ์เชิงรุก (SO) ใช้จุดแข็งสร้างโอกาส	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) ใช้โอกาสลดจุดอ่อน
1 มีการเกษตรรองรับ	1 ปรับสู่เกษตรอุตสาหกรรม, เครื่องจักรกล	1 ใช้วิศวกรรมย้อนกลับทำผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง
2 ทำเลภูมิศาสตร์ดี	เกษตรประมงผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุมูลค่าเพิ่มสูง	2 สร้างแนวคิด Critical Thinking เพื่อพัฒนา
3 กำลังซื้อภายใน	2 รักษาฐานผลิตรถกระบะกลางและขยาย	นวัตกรรมและสร้างจิตวิญญาณผู้ประกอบการ
บริษัทสัญชาติไทยสูง	เป็นกระบวนดัดแปลงที่ใช้งานได้หลายแบบ	3 เพิ่มโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีเช่น Big
4 มีโอกาสเป็นฐาน	3 เชื่อมโยงตลาดกระดุนกำลังซื้อในและตปท.	Data และ AI, เพื่อเข้าถึงข้อมูล ตลาดออนไลน์
ผลิตไฮโดรเจนและ	4 สนับสนุนรถพลังงานไฮโดรเจนคู่รถไฟฟ้า	4 ผลักดันอุตสาหกรรม S Curve มูลค่าเพิ่มสูงเช่น
ขยายสู่รถกระบะอื่น	5 ใช้นโยบายภาษีสนับสนุนสินค้าในประเทศ	เครื่องจักรขั้นสูง อุปกรณ์แพทย์ อาหารต่าง ๆ
อุปสรรค (T)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ใช้จุดแข็งลดอุปสรรค	กลยุทธ์เชิงรับ (WT) จัดการจุดอ่อน อุปสรรค
1. สภาพเศรษฐกิจไม่ดี	1. ขยายเป็นฐานผลิตรถกระบะขนาดเล็กราคา	1. ให้นักลงทุนต่างชาติที่จดทะเบียนหลังปี 65
2. วัตถุดิบมีราคาสูง	ต่ำส่งออก ขยายฐานลูกค้า ปิดช่อง ก้นคู่แข่ง	ไม่ได้รับสิทธิภาษี หากต้องการได้สิทธิต้องร่วมทุน
3. ขาดแรงงานฝีมือ	2. เร่งคัดสรรสร้างบุคลากรซอฟต์แวร์เชื่อมต่อ	กับผู้ประกอบการไทย (ยกเว้นสินค้าไฮเทค)
4. ปัญหาคอร์รัปชัน	ตลาดโลกกับการผลิต เพิ่มส่งออก ลดนำเข้า	2. บูรณาการห่วงโซ่อุปทาน SMEs ให้แข็งแกร่ง
5. บุคลากรปกป้อง	3. ขยายเวลาเกษียณอายุบุคลากรทรงคุณค่า	3. กำหนดสัดส่วนผลิตในประเทศ ส่งเสริมการ
ผลก.SMEs ยังไม่ดีพอ	ถ่ายทอดความรู้ ปสก. รับผิดชอบงานดีรุ่นใหม่	รีไซเคิล ถ่ายทอดเทคโนโลยีฮาร์ดแวร์ซอฟต์แวร์

จากตารางสามารถอธิบายเพิ่มเติมกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน ได้ดังนี้

กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ไทยประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุกที่มุ่งเน้นการปรับตัวสู่เกษตรอุตสาหกรรม พัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มสูง และรักษาฐานการผลิตรถกระบะ พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาพลังงานไฮโดรเจนและใช้นโยบายภาษีส่งเสริมสินค้าในประเทศ กลยุทธ์เชิงแก้ไขที่เน้นการใช้วิศวกรรมย้อนกลับ สร้างแนวคิด Critical Thinking เพิ่มโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ และผลักดันอุตสาหกรรม S Curve กลยุทธ์เชิงป้องกันที่มุ่งขยายฐานการผลิตรถกระบะขนาดเล็ก เร่งสร้างบุคลากรด้านซอฟต์แวร์ และขยายเวลาเกษียณอายุบุคลากรทรงคุณค่า และกลยุทธ์เชิงรับที่ส่งเสริมการร่วมทุนกับผู้ประกอบการไทย บูรณาการห่วงโซ่อุปทานที่เกี่ยวข้องกับ SMEs ไทย และกำหนดสัดส่วนวัตถุดิบผลิตในประเทศจากการรีไซเคิลที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและรับมือกับความท้าทายในอนาคต

3. ผลการพัฒนาแนวคิดไปสู่ปฏิบัติการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อนำแนวคิดที่ได้จากประสบการณ์และการวิจัยเอกสารโดยผู้วิจัย มาพัฒนาต่อโดยอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพ และนำผลการวิจัยทั้งหมด ได้แก่ 1) การพัฒนาเครื่องมือชี้วัดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนและแก้ปัญหาการจัดลำดับความสำคัญของงาน การส่งเสริมจาก 3 หน่วยงานภาครัฐให้เหมาะสมกับบริบท ข้อจำกัดของแต่ละผู้ประกอบการ 2) การกำหนดกลยุทธ์เพื่อรองรับและตอบสนองนโยบายส่งเสริมจากภาครัฐในระดับประเทศ และ 3) การกำหนดกลยุทธ์เพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 ในระดับโลก มาประกอบเชื่อมโยงประสานร่วมกัน จะเกิดเป็นวัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่สมบูรณ์ วัฏจักรการพัฒนานี้ จะมีลักษณะหมุนวนตามลูกศร โดยมีผู้ประกอบการฯ เป็นศูนย์กลาง (SMEs Centric) ตามภาพที่ 3 ต่อไปนี้

ภาพที่ 3 วัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากการสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาแนวคิด เพื่อนำไปสร้างวัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยพบข้อมูลและปัจจัยสำคัญเพิ่มเติมที่น่าสนใจเพิ่มเติมจากเดิม และได้ศึกษา ทบทวน ค้นคว้าเพิ่มเติม สามารถสรุปปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัยในระดับโลกที่เกี่ยวพันกับการสร้างวัฏจักร เมื่อพิจารณาวิเคราะห์ พบว่าการเปิดโอกาส สร้างพื้นที่การตลาดที่เป็นปัจเจก (Niche) ของแต่ละคน เปรียบได้กับโอกาสที่ได้จากการจัดตำแหน่ง (Positioning) ที่เหมาะกับบริบทของแต่ละผู้ประกอบการ และชี้ว่า Meta Marketing จะผสมผสานโลกความเป็นจริงกับโลกเสมือนเข้ากับการตลาดดิจิทัลโดยมี IoT เก็บข้อมูล ใช้ AI ประมวลผล ใช้ AR&VR เชื่อมโยงลูกค้าและใช้ Blockchainซื้อขายการผลิตในอุตสาหกรรมยุค 5.0 จะต้องมีความสามารถในการรองรับการตลาดยุค 6.0 ซึ่งเป็นตัวนำให้เกิดการผลิต 2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี นวัตกรรมที่เกี่ยวพันกับการสร้างวัฏจักร Big Data , AI และ เทคโนโลยี AR VR เป็นปัจจัยด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ในอนาคตที่สำคัญ และควรศึกษาความเป็นไปได้ในการเชื่อมต่อระหว่างการตลาด 6.0 กับอุตสาหกรรม 5.0 ด้วยนวัตกรรม AR และ VR 3) ปัจจัยด้านกลยุทธ์ และกฎหมายที่เกี่ยวพันกับการสร้างวัฏจักร ปัจจัยด้านการค้าและการลงทุน เป็นส่วนสำคัญ ควรศึกษาด้านข้อกฎหมายการค้า นโยบายการค้า การกำหนดขับเคลื่อนนโยบาย โครงสร้างการทำงาน บริหารภาครัฐ และการบริหารจัดการความเสี่ยง 4) ปัจจัยด้านบูรณาการ ทฤษฎีการบริหารจัดการ รวมถึงการวิจัยพัฒนาเครื่องมือ ควรพัฒนาเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพสูงสุดคู่กับด้านประสิทธิผล โดยอาศัยคณิตศาสตร์ขั้นสูงเพื่อช่วยหาคำตอบที่ดีที่สุดจะครบถ้วนตามหลักบริหารธุรกิจ 4E คือ Economy Effectiveness Efficiency Equity

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการพัฒนาเครื่องมือดัชนีชี้วัด และการนำไปทดลองใช้เพื่อหาค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการปรับตัวของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรม 5.0 โดยพบว่านวัตกรรมในการทำกำไรได้รับการจัดอันดับความสำคัญสูงสุด ร้อยละ 12.82 ซึ่งเปรียบเทียบกับเกณฑ์ชี้วัดของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ พบว่ามีความสอดคล้องในประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการวิเคราะห์ตลาด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ร้อยละ 16.91 ตามเกณฑ์ สวทช. สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักของผู้ประกอบการต่อความสำคัญของการเข้าใจพลวัตของตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยอื่น ๆ โดยผู้ประกอบการให้ความสำคัญในระดับที่เท่ากัน ร้อยละ 10.26 กับการสร้างเครือข่ายพันธมิตร การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย การสร้างตราสินค้า และความยั่งยืน ในขณะที่เกณฑ์ สวทช. มีการแบ่งแยกระดับความสำคัญของงานด้านกลยุทธ์ ร้อยละ 15.06 เครือข่ายองค์กรธุรกิจ ร้อยละ 13.20 และความร่วมมือหรือร่วมทุน ร้อยละ 12.21 อย่างชัดเจน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2565)

ประเด็นที่น่าสนใจคือ ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับความยั่งยืนในระดับที่สูงกว่าที่ปรากฏในเกณฑ์ สวทช. ซึ่งจัดให้การวิเคราะห์วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์อยู่ในอันดับท้ายร้อยละ 10.22 สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักถึงแนวโน้มด้านความยั่งยืนที่เพิ่มขึ้นในภาคอุตสาหกรรม

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการ SMEs กำลังดำเนินการปรับตัวให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานอุตสาหกรรม แต่ยังคงมีการจัดลำดับความสำคัญที่แตกต่างกันในบางประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและการสร้างเครือข่ายพันธมิตร ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการปรับตัวเชิงกลยุทธ์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในบริบทของอุตสาหกรรม 5.0 และผลการวิจัยยังสะท้อนว่าผู้ประกอบการไม่พร้อมลงทุนในงานที่ใช้เงินลงทุนสูง เช่น งานด้านระบบอัตโนมัติ รวมถึงเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเงินทุนและความเชื่อมั่นในการคืนทุน

2. อภิปรายผลการกำหนดกลยุทธ์

ผลการศึกษาที่นำเสนอกำหนดกลยุทธ์สำหรับอุตสาหกรรมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและความก้าวหน้าในการวิเคราะห์สถานการณ์อุตสาหกรรม เมื่อเทียบกับงานวิจัยของภัทรเวช ธารานุกิร์กซ์และคณะ พบว่า มีการเพิ่มประเด็นสำคัญหลายด้าน สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคมที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมยานยนต์ไทย (ภัทรเวช ธารานุกิร์กซ์ และคณะ, 2560)

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความครอบคลุมและความทันสมัยที่มากกว่า โดยพิจารณาประเด็นร่วมสมัย เช่น การปรับตัวสู่อุตสาหกรรม S - Curve การรองรับสังคมผู้สูงอายุ การพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานสะอาด และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่าง Big Data และ AI ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักในความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ที่อุตสาหกรรมกำลังเผชิญ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังเสนอแนวคิดการบูรณาการกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตร การแพทย์ และการท่องเที่ยว แสดงให้เห็นถึงมุมมองที่กว้างขวางและเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญในการสร้างความยั่งยืนและความได้เปรียบในการแข่งขันระยะยาว ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรและนวัตกรรม โดยเน้นการสร้าง Critical Thinking และจิตวิญญาณผู้ประกอบการ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้านซอฟต์แวร์ แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในความสำคัญของทุนมนุษย์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในยุคดิจิทัล

ผลการศึกษา ยังเสนอกลยุทธ์เชิงรุกในการรับมือกับการแข่งขันระดับโลก ทั้งการขยายฐานการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ที่มองไกลกว่าตลาดอาเซียน สะท้อนถึงความเข้าใจในพลวัตของการแข่งขันระดับโลกที่เพิ่มขึ้น และผลการศึกษาเสนอประเด็นด้านความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม เช่น การให้

ความสำคัญกับการริเริ่มและลดคาร์บอน แสดงให้เห็นถึงการตระหนักถึงแนวโน้มโลกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางของอุตสาหกรรมในอนาคต และประเด็นสุดท้าย คือ การเสนอนโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น นโยบายภาษีและการส่งเสริมการลงทุน แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในบทบาทสำคัญของภาครัฐในการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม

3. อภิปรายผลการสร้างวัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

วัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแสดงให้เห็นถึงแนวทางการยกระดับ SMEs ไทยสู่อุตสาหกรรม 5.0 และ 6.0 โดยมีการบูรณาการนโยบายระดับประเทศ การวิจัยและพัฒนา และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น Big Data, AI และ AR/VR เข้าด้วยกัน การพัฒนาดัชนีชี้วัดความพร้อม 6 มิติและการกำหนด กลยุทธ์ที่เหมาะสมจะเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อน SMEs ให้สามารถแข่งขันได้ในยุคอุตสาหกรรมใหม่อย่างใดก็ตาม ความสำเร็จของการยกระดับนี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา ในการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของ SMEs ไทย การศึกษานี้ไม่เพียงแต่นำเสนอกรอบแนวคิดเท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาวัฒนธรรมและการปรับตัวของผู้ประกอบการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา สะท้อนแนวทางพัฒนาอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ และได้พบนวัตกรรมการจัดการ 3 นวัตกรรมใหม่ ได้แก่ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมกระบวนการทัศน์ 1) ในประเด็นนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) ประเภทซอฟต์แวร์ จากร่างเครื่องมือดัชนีชี้วัดระดับความสำคัญของงานจากการส่งเสริมที่พัฒนาขึ้น พบว่า งานที่ควรให้ความสำคัญสูงสุดคือ งานนวัตกรรมทำกำไร งานวิเคราะห์ตลาด และงานนวัตกรรมเครือข่าย สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมที่สร้างผลกำไร โดยซอฟต์แวร์เครื่องมือชี้วัดที่พัฒนาขึ้นนี้ สามารถต่อยอดพัฒนาขึ้นตอน วิธีการเพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุด (Optimization) สำหรับต่อยอดพัฒนางานวิจัยในอนาคตได้ มีงานวิจัยที่น่าสนใจดังนี้ 1.1) พัฒนาข้อมูลขาเข้า (Input) จัดการความปั่นป่วนจากตัวแปรจากข้อมูลที่ยังไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นระดมสมองโดยวิธีตรรกศาสตร์คลุมเครือ (Fuzzy Logic) เพื่อจัดการข้อมูลจำนวนมาก ด้วยวิธีคณิตศาสตร์ 1.2) พัฒนาการประมวลผล (Processing) ด้วยวิธีทางคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการประมวลผลเพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุด 2) ประเด็นนวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) จากเสนอกลยุทธ์ที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านตาม TOWS Matrix ประกอบด้วยกลยุทธ์เชิงรุกที่เน้นปรับตัวสู่เกษตรอุตสาหกรรม พัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มสูง และรักษากฎการผลิตกระบวนการกลยุทธ์เชิงแก้ไขที่ใช้วิศวกรรมย้อนกลับและสร้างแนวคิด Critical Thinking กลยุทธ์เชิงป้องกันที่มุ่งสร้างบุคลากรด้านซอฟต์แวร์ และกลยุทธ์เชิงรับที่ส่งเสริมการริเริ่มและถ่ายทอดเทคโนโลยี และผลจากการสร้างวัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Dynamics Continuous Improvement Cycle) ซึ่งไปในทิศทางสอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคอุตสาหกรรม 5.0 โดยมีผู้ประกอบการเป็นศูนย์กลาง 3) ประเด็นนวัตกรรมกระบวนการทัศน์ (Paradigm Innovation) ซึ่งเกิดจากการบูรณาการกลยุทธ์ที่เสนอกับวัฏจักรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการและภาครัฐเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่ต่อเนื่องและปรับตัวได้ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ด้านข้อเสนอแนะด้านนวัตกรรมที่ควรพัฒนาเพื่อส่งเสริม พัฒนาอุตสาหกรรมและสอดคล้องกับหลักการบริหาร 4M 1E (Man Machine Method Material Environment) ภายใต้บริบทอุตสาหกรรม 5.0 มีดังนี้ 1) ด้านบุคลากร (Man) ควรมีการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมตรวจประเมินวัดคุณภาพกิจกรรมมนุษย์ โดยเฉพาะเทคโนโลยี Neural - Link ซึ่งสามารถตรวจจับ วิเคราะห์รูปแบบคลื่นสมอง ซึ่งอาจนำมาประยุกต์ใช้ป้องกันการทุจริต และ

เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน แต่ต้องคำนึงถึงประเด็นจริยธรรมและความเป็นส่วนตัว 2) ด้านเครื่องจักร (Machine) ควรพัฒนาโดยการมุ่งเชื่อมโยงอุตสาหกรรม 5.0 กับการตลาด 6.0 ผ่านเทคโนโลยี AR และ VR พร้อมพัฒนาระบบการผลิตที่ยืดหยุ่น 3) ด้านวิธีการ (Method) ควรมีการพัฒนานวัตกรรมทำนายอนาคต เช่น Ethnographic, Futures Research (EFR) กับ Big Data และใช้ AI ประมวลผล จะช่วยให้ผู้ผลิตชิ้นส่วนฯ สามารถคาดการณ์แนวโน้มตลาดและเทคโนโลยีได้แม่นยำขึ้น 4) ด้านวัสดุ (Material) ควรมีการพัฒนานวัตกรรมรีไซเคิลสินแร่มูลค่าสูงหรือแร่หายาก เช่น ลิเทียมจากแบตเตอรี่ จะช่วยลดต้นทุนวัตถุดิบในอุตสาหกรรมฯ ได้ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ควรพัฒนานวัตกรรมผลิตวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ชีวภาพเช่น พลาสติกชีวภาพ สีเคมีภัณฑ์ย่อยสลายได้ ซึ่งไทยมีความได้เปรียบด้านพื้นฐานการเกษตร ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ ได้แก่ 1) การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เช่น เร่งพัฒนาซอฟต์แวร์วิเคราะห์ตลาดและการทำกำไรโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการคาดการณ์แนวโน้มตลาดและโอกาสทางธุรกิจ 2) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีตรรกศาสตร์คลุมเครือ (Fuzzy Logic) เพื่อปรับปรุงคุณภาพของข้อมูลนำเข้าในกระบวนการตัดสินใจ 3) การปรับปรุงนวัตกรรมกระบวนการส่งเสริมการใช้วิศวกรรมย้อนกลับ (Reverse Engineering) ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ 4) จัดตั้งโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ให้แก่บุคลากรในอุตสาหกรรม 5) สร้างความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมและสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการสร้างบุคลากรด้านซอฟต์แวร์และระบบอัตโนมัติ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีการรีไซเคิลที่มีประสิทธิภาพสูงเพื่อลดต้นทุนวัตถุดิบและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ควรมีการเสริมสร้างความร่วมมือและการถ่ายทอดเทคโนโลยีจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคต เพื่อเป็นพื้นที่ทดลองและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้ประกอบการ นักวิจัย และนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ พรสิงห์ และคณะ. (2565). การวัดความพร้อมของอุตสาหกรรม 4.0 ในประเทศไทยโดยใช้เครื่องมือชุดดัชนีชี้วัดความพร้อมของอุตสาหกรรม 4.0 สำหรับประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภัทรเวช ธาราเวชรักษ์ และคณะ. (2560). การวิเคราะห์สภาวะการแข่งขันของผู้ประกอบการชิ้นส่วนยานยนต์ไทยภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน. วิศวกรรมสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร, 12(1), 73-82.
- วิยะดา ทองเสื่อ. (2566). ส่องทิศทางอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_1918_Research_Note_Auto_Part_20_03_66.pdf
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2563). Industry 5.0 เตรียมพร้อมสู่ยุค Cobots ก้าวใหม่ที่สำคัญแห่งโลกอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก <https://piu.ftpi.or.th/wp-content/uploads/2020/07/Industry-5.0-.pdf>
- สำนักงานที่ปรึกษาด้านอุตสาหกรรมประจำญี่ปุ่น. (2561). รายงาน Society 5.0. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก <https://plan.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/97/2018/10/รายงานเรื่องนโยบาย-Society-5.0full.pdf>
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). การจัดการสู่องค์กรนวัตกรรม. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก https://ifi.nia.or.th/wp-content/uploads/2020/09/Innovative-Organization-BOK_digital_08-2020.pdf

- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2565). เครื่องมือชุดดัชนีชี้วัดอุตสาหกรรม 4.0. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก https://www.thindex.or.th/Content/assets/fileTemplate/ThailandIndex_Manual_20220609.pdf
- Burata, J. et.al. (2023). Industry 5.0 Past Present and Nearly Future. *Procedia Computer Science Journal*, 219(1), 778-788.
- Jensen, F. (2017). *Quality Function Deployment, The Evolved 4- Phases Model*, Publisher Lulu.com. Bangkok: First Edition.
- Leng, J. et al. (2022). Industry 5.0, Prospect and Retrospect. *Journal of Manufacturing Systems*, 65(1), 279-295.
- Muller, J. (2020). *Enabling Technologies for Industry 5.0, Results of a workshop with Europe's technology leaders*. European: European Commission Workshop Handbook.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*

FACTORS AFFECTING THE LOYALTY OF GAS STATION USERS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ฤทธิรงค์ ช่วยป้อง, อรจันทร์ ศิริโชติ*, นิจกานต์ หนูอุไร

Rittirong Chaunpong, Orachan Sirichote*, Nitchakarn Noo-urai

คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: sorachan@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาส่วนประสมการตลาดบริการ (7Ps) ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาการรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อศึกษาความผูกพันกับตราสินค้าที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 4) เพื่อศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่มีองค์ประกอบ 7 ส่วน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ส่วนประสมการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านกระบวนการ และด้านหลักฐานทางกายภาพ 2) คุณค่าตราสินค้า ด้านการตระหนักถึงตราสินค้า และด้านการรับรู้คุณภาพส่งผลต่อความภักดี 3) ความผูกพันกับตราสินค้า ด้านความภาคภูมิใจต่อตราสินค้า ด้านและความชื่นชอบตราสินค้า และ 4) การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการธุรกิจสถานีบริการน้ำมัน และปัจจัยพื้นฐานของสถานีบริการน้ำมันให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น สร้างการแข่งขันที่มีความเท่าเทียม อีกทั้งยังเป็นการเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับการตลาดที่ยั่งยืนสำหรับนักวิจัยที่จะนำไปพัฒนานาต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: ส่วนประสมการตลาดบริการ, คุณค่าตราสินค้า, ความผูกพันต่อตราสินค้า, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, ความจงรักภักดี

Abstract

This quantitative research aimed 1) To study the 7Ps of service marketing mix that affects the loyalty of petrol station users in Nakhon Si Thammarat Province, 2) To study the perception of brand equity that affects the loyalty of petrol station users in Nakhon Si Thammarat Province, 3) To study the brand engagement that affects the loyalty of petrol station users in Nakhon Si

Thammarat Province, and 4) To study the sustainable development that affects the loyalty of petrol station users in Nakhon Si Thammarat Province. The sample group was 400 petrol station users in Nakhon Si Thammarat Province. The research instrument was a questionnaire with 7 components. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the research found that 1) The service marketing mix in terms of product, price, place, process, and physical evidence, 2) Brand equity, brand awareness, and quality perception affect loyalty, 3) Brand engagement, and brand pride, and brand preferences, and 4) Sustainable development in economics, society, and the environment significantly affect the loyalty of petrol station users in Nakhon Si Thammarat Province at a statistical level of .05. The research results can be used to develop petrol station business management strategies and the basic factors of petrol stations to better meet the needs of users, create equal competition, and also complement the knowledge of sustainable marketing for researchers to further develop in the future.

Keywords: Service Marketing Mix, Brand Equity, Brand Commitment, Sustainability, Loyalty

บทนำ

ธุรกิจสถานีบริการน้ำมันในประเทศไทยต้องพบกับสภาวะการแข่งขันที่สูงมาเป็นระยะเวลานาน ผู้ประกอบการต่างมีการคิดกลยุทธ์ แนวทาง สร้างความแตกต่าง เพื่อนำพาธุรกิจให้สามารถดำรงอยู่ได้ แม้ในช่วงที่มีความผันผวนของราคาน้ำมัน (แพรวพรรณราย วรณรังษี, 2566) โดยการปรับตัวของผู้ประกอบการแต่ละรายจะมีตั้งแต่การสร้างความสะดวกสบายในพื้นที่บริการ ร้านสะดวกซื้อ ร้านอาหาร ห้องน้ำ จุดชาร์จรถยนต์ไฟฟ้า และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อดึงดูดให้ผู้ใช้บริการสนใจเข้าใช้บริการมากขึ้น

แม้การปรับตัวของผู้ประกอบการจะมีความสำคัญมาก แต่การที่ผู้ประกอบการเลือกที่จะปรับตัวไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีความเข้าใจถึงส่วนประสมการตลาดบริการ (7Ps) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนาสถานีบริการน้ำมัน (โชคชนวัตร สราวุธรัตนานนท์ และคณะ, 2566) เพื่อให้ธุรกิจสามารถแข่งขันกับคู่แข่งในท้องตลาด การสร้างการรับรู้ในคุณค่าของผลิตภัณฑ์ และบริการให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจสูงสุด อีกทั้งการพัฒนาความผูกพันระหว่างผู้ให้บริการต่อผู้บริการที่มีให้ต่อสถานีบริการน้ำมัน เพื่กระตุ้นให้เกิดการกลับมาใช้ซ้ำ บอกต่อ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่จะทำให้สถานีบริการน้ำมันจะสามารถเติบโตไปพร้อมกับสังคมผ่านการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยรอบ (ปาริชาติ ธนกรจิโรติ และสายพิณ ปั่นทอง, 2566) ด้วยการทำให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง ชาวบ้านเข้าถึงน้ำมันคุณภาพราคาถูก เกิดการจ้างงาน และพัฒนาศักยภาพบุคลากรภายในชุมชน ทั้งยังช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เพื่อเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จังหวัดนครศรีธรรมราชถือเป็นจังหวัดเศรษฐกิจสำคัญของภาคใต้ โดยมีปริมาณการจราจรของรถบรรทุกที่หนาแน่น พื้นที่เกษตรกรรม จังหวัดนครศรีธรรมราชจึงกลายเป็นจังหวัดที่มีอัตราการใช้น้ำมันดีเซลสูงที่สุดของภาคใต้ อีกทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราชยังเป็นจังหวัดที่มีจำนวนสถานีบริการน้ำมัน 119 แห่ง ถือว่ามากที่สุดของภาคใต้ด้วยเช่นกัน การกระจุกตัวของสถานีบริการน้ำมันในนครศรีธรรมราชส่งผลโดยตรงต่อการแข่งขันกันระหว่างผู้ประกอบการแต่ละราย ทำให้เกิดการลงทุนเพิ่มเติม เกิดปัญหาทางด้านสภาพคล่อง หลายรายที่ไม่สามารถทนในสภาวะการแข่งขันที่สูงแบบนี้ได้จึงต้องเลิกกิจการไป

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีสถานีบริการน้ำมันของผู้ใช้บริการในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ผลวิจัยนี้เป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้ประกอบการในการพัฒนา

ยุทธการสร้างความจงรักภักดีต่อสถาบันบริการน้ำมันของตน และผู้บริโภคจะสามารถได้รับการบริการที่ตอบสนองความต้องการอย่างตรงจุดมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเติมเต็มความรู้เกี่ยวกับการตลาดที่ยั่งยืน ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับนักวิชาการ และนักวิจัยที่จะนำไปศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาส่วนประสมการตลาดบริการ (7Ps) ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถาบันบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาการรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถาบันบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความผูกพันกับตราสินค้าที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถาบันบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เพื่อศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถาบันบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ผู้ใช้บริการสถาบันบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ไม่สามารถวัดจำนวนที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้บริการสถาบันบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน คำนวณขนาดของตัวอย่างโดยใช้วิธีการของ Cochran, W. G. ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ได้จำนวนประชากร 385 คน เพื่อลดความเสี่ยงจากข้อมูลสูญหายหรือไม่ครบถ้วน (Cochran, W. G., 1963) ผู้วิจัยจึงทำการเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน (กัญญศิริ จันทรเจริญ, 2548) คัดเลือกโดย วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ดังนี้ 1) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เลือก “ตัวแทน” จากกลุ่มอำเภอที่มีสถาบันบริการน้ำมันครบทุกแบรนด์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจากทั้งหมด 23 อำเภอ มี 2 อำเภอที่อยู่ในกลุ่ม คือ อำเภอเมือง และอำเภอท่าศาลา 2) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยแบ่งกลุ่มของลูกค้าสถาบันบริการน้ำมันออกเป็นกลุ่มย่อย ตามสัดส่วนของจำนวนสถาบันบริการน้ำมันแต่ละแบรนด์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งเป็นสถาบันบริการน้ำมัน พีที จำนวน 132 คน ปตท. จำนวน 132 คน บางจาก จำนวน 40 คน คาลเทก จำนวน 48 คน และเชลล์ จำนวน 48 คน และ 3) ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในสถาบันบริการน้ำมันทั้ง 2 อำเภอ จำนวน 33 สถานี จนได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ครบ 400 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่ข้อคำถามมาจากการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งออกเป็น 7 ส่วน คือ คำถามคัดกรอง ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนประสมการตลาดบริการ (7Ps) การรับรู้ตราสินค้า ความผูกพันกับตราสินค้า การพัฒนาที่ยั่งยืน และความจงรักภักดี โดยส่วนที่ 3 - 7 ของแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า ซึ่งแต่ละข้อคำถามผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านประเมิน ทุกข้อคำถามที่นำมาใช้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ไม่น้อยกว่า .50 จากนั้นจึงแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ชุด เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยทุกตัวแปร มีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มากกว่า .80

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงติดต่อไปยังผู้ประกอบการหรือผู้ดูแลสถาบันบริการน้ำมันแต่ละแห่งเพื่อขออนุญาตในการใช้พื้นที่เก็บข้อมูล เมื่อได้รับอนุญาตจึงทำหนังสือของความอนุเคราะห์เก็บแบบสอบถามไปยังสถาบันบริการนั้น ๆ จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บแบบสอบถามที่ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยทักษิณ (COA No.TSU 2024_129 REC No.0345) จำนวน 400 ชุด

วิเคราะห์ข้อมูล โดยโปรแกรม SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยมีเกณฑ์การวัดผลแบ่งออกเป็น 5 ระดับ 1.00 - 1.80 หมายถึง ความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด 1.81 - 2.60 หมายถึง ความคิดเห็นในระดับน้อย 2.61 - 3.40 หมายถึง ความคิดเห็นในระดับปานกลาง 3.41 - 4.20 หมายถึง และความคิดเห็นในระดับมาก 4.21 - 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด โดยผู้วิจัยมีการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น คือ ความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linear Relationship) ใช้เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) โดยสมมติฐานหลัก คือ มีความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรเหล่านี้ และพบว่า ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยอยู่ในเกณฑ์ทางสถิติทั้งหมด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 279 คน คิดเป็นร้อยละ 69 มีอายุอยู่ระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีสถานภาพสมรส จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 314 คน คิดเป็นร้อยละ 68 ช่วงเงินเดือนอยู่ระหว่าง 25,001 - 30,000 บาท จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31 โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน ปตท. พีที และเชลล์บ่อยที่สุด อยู่ที่จำนวน 147, 143 และ 38 ร้อยละ 36, 35 และ 9 ตามลำดับ

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา พบว่า ปัจจัยความผูกพันต่อตราสินค้า คือ ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.874$, S.D. = .534) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความมั่นใจต่อตราสินค้า ($\bar{X} = 3.961$, S.D. = .533) คือ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ ($\bar{X} = 3.856$, S.D. = .532) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.940$, S.D. = .615) คือ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ปัจจัยการพัฒนายังยั่งยืน ($\bar{X} = 3.846$, S.D. = .580) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.950$, S.D. = .536) คือ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และปัจจัยคุณค่าตราสินค้า ($\bar{X} = 3.791$, S.D. = .629) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการตระหนักถึงตราสินค้า ($\bar{X} = 3.825$, S.D. = .637) คือ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์เชิงถดถอยพหุคูณของส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีสถานีบริการน้ำมันของผู้ใช้บริการในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ส่วนประสมการตลาดบริการ (7Ps)	b	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	.016	-	.931	.352
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	.171	.174	13.238	.001***
2. ด้านราคา (Price)	.374	.414	30.277	.001***
3. ด้านสถานที่ (Place)	.321	.376	57.979	.001***
4. ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion)	-.003	-.004	-.624	.533
5. ด้านบุคลากร (People)	.010	.011	1.674	.095
6. ด้านกระบวนการ (Process)	-.063	-.061	-6.343	.001***
7. ด้านหลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence)	.185	.194	11.606	.001***

$R^2 = .994$, Adj $R^2 = .994$, $F = 9114.465$

จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานในตารางที่ 1 พบว่า ส่วนประสมการตลาดบริการด้านราคา สถานที่ หลักฐานทางกายภาพ และผลิตภัณฑ์ มีผลต่อความภักดีต่อสถานีบริการน้ำมันจังหวัดนครศรีธรรมราช ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ส่วนด้าน

กระบวนการมีผลต่อความภักดีในทิศทางลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในขณะที่ด้านส่งเสริมการตลาดและด้านบุคลากรไม่มีผลต่อความภักดี โดยทั้ง 7 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์ความจงรักภักดีสถานีนํ้ามันของผู้ใช้บริการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ร้อยละ 99.40 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

ความจงรักภักดีสถานีนํ้ามัน = $.016 + .171$ (ด้านผลิตภัณฑ์) + $.374$ (ด้านราคา) + $.321$ (ด้านสถานที่) + $-.003$ (ด้านส่งเสริมการตลาด) + $.010$ (ด้านบุคลากร) + $-.063$ (ด้านกระบวนการ) + $.185$ (ด้านหลักฐานทางกายภาพ)

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์เชิงถดถอยพหุคูณของคุณค่าตราสินค้าที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีสถานีนํ้ามันของผู้ใช้บริการในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การรับรู้คุณค่าตราสินค้า	b	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	.626	-	9.990	.001***
1. ด้านการตระหนักถึงตราสินค้า (Brand Awareness)	.626	.712	25.352	.001***
2. ด้านการรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality)	.207	.256	7.297	.001***
3. ด้านการเชื่อมโยงตราสินค้า (Brand Associations)	.012	.016	.522	.602

$R^2 = .874$, Adj $R^2 = .873$, $F = 918.678$

จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานในตารางที่ 2 พบว่า คุณค่าตราสินค้าด้านการตระหนักถึงตราสินค้า และการรับรู้คุณภาพ มีผลต่อความภักดีต่อสถานีนํ้ามันจังหวัดนครศรีธรรมราช ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ในขณะที่ด้านการเชื่อมโยงตราสินค้าไม่มีผลต่อความภักดี โดยทั้ง 3 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์ความจงรักภักดีสถานีนํ้ามันของผู้ใช้บริการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ร้อยละ 87.30 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

ความจงรักภักดีสถานีนํ้ามัน = $.626 + .626$ (ด้านการตระหนักถึงตราสินค้า) + $.207$ (ด้านการรับรู้คุณภาพ) + $.012$ (ด้านการเชื่อมโยงตราสินค้า)

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์เชิงถดถอยพหุคูณของความผูกพันกับตราสินค้าที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีสถานีนํ้ามันของผู้ใช้บริการในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ความผูกพันกับตราสินค้า	b	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	.180	-	2.290	.023
1. ด้านความมั่นใจต่อตราสินค้า (Confidence in the Brand)	.186	.177	6.786	.001***
2. ด้านความภาคภูมิใจต่อตราสินค้า (Pride in Brand)	.427	.457	19.034	.001***
3. ด้านความชื่นชอบต่อตราสินค้า (Liking in Brand)	.334	.468	20.654	.001***

$R^2 = .872$, Adj $R^2 = .871$, $F = 901.530$

จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานในตารางที่ 3 พบว่า ความผูกพันกับตราสินค้าด้านความชื่นชอบต่อตราสินค้า ความภาคภูมิใจต่อตราสินค้า และความมั่นใจต่อตราสินค้า มีผลต่อความภักดีต่อสถานีนํ้ามันจังหวัดนครศรีธรรมราช ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย โดยทั้ง 3 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์ความจงรักภักดีสถานีนํ้ามันของผู้ใช้บริการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ร้อยละ 87.20 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้

ความจงรักภักดีสถานีนํ้ามัน = $.180 + .186$ (ด้านความมั่นใจต่อตราสินค้า) + $.427$ (ด้านความภาคภูมิใจต่อตราสินค้า) + $.334$ (ด้านความชื่นชอบต่อตราสินค้า)

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์เชิงถดถอยพหุคูณของการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีสถานบริการน้ำมันของผู้ใช้บริการในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การพัฒนาอย่างยั่งยืน	b	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	.527	-	4.709	.001***
1. ด้านเศรษฐกิจ (Economy)	.294	.382	7.768	.001***
2. ด้านสังคม (Society)	.085	.100	2.061	.040
3. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)	.480	.460	12.563	.001***

$R^2 = .727$, $\text{Adj } R^2 = .725$, $F = 351.659$

จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานในตารางที่ 4 พบว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม มีผลต่อความภักดีต่อสถานบริการน้ำมันจังหวัดนครศรีธรรมราช ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย โดยทั้ง 3 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์ความจงรักภักดีสถานบริการน้ำมันของผู้ใช้บริการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ร้อยละ 72.50 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

ความจงรักภักดีสถานบริการน้ำมัน = $.527 + .294$ (ด้านเศรษฐกิจ) + $.085$ (ด้านสังคม) + $.480$ (ด้านสิ่งแวดล้อม)

อภิปรายผล

ส่วนประสมการตลาดบริการมีผลเชิงบวกต่อการจงรักภักดีสถานบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราชมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Ogbunamiri, C. & Godswill, A. ที่ว่าส่วนประสมการตลาดบริการมีความสำคัญและส่งผลต่อการสร้างความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้บริโภค รองลงมา คุณค่าตราสินค้า (Ogbunamiri, C. & Godswill, A., 2022) ซึ่งสอดคล้องกับ Chih, W. H. et al. ที่ว่าการพัฒนาความจงรักภักดีระหว่างผู้บริโภคกับผู้ให้บริการควรสร้างให้เกิดการรับรู้คุณค่าตราสินค้าในตัวของผู้บริโภคก่อนจึงจะมีความจงรักภักดีเกิดขึ้นได้ และความผูกพันกับตราสินค้า (Chih, W. H. et al., 2009) ซึ่งสอดคล้องกับ Fierro, J. J. et al. ที่ว่าความผูกพันระหว่างสินค้าและผู้บริโภคก่อให้เกิดความจงรักภักดี ตามลำดับ (Fierro, J. J. et al., 2020) ในขณะที่การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีผลเชิงลบต่อการจงรักภักดีสถานบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่สอดคล้องกับ Ngai, E. et al. ซึ่งอาจเป็นเพราะกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นมีต้นทุนค่าใช้จ่าย และลูกค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัดของประเทศไทยอาจยังไม่เข้าใจแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนดีพอและอาจเห็นเป็นเรื่องไกลตัว แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินธุรกิจยุคปัจจุบันจำเป็นต้องใช้แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งถือเป็นหนึ่งในปัจจัยขับเคลื่อนความได้เปรียบเชิงการแข่งขันในเวทีระดับโลก (Ngai, E. et al., 2018)

ส่วนประสมการตลาดบริการด้านราคามีผลต่อการจงรักภักดีสถานบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราชมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านสถานที่ ด้านผลิตภัณฑ์ อีกทั้งด้านหลักฐานทางกายภาพ และด้านกระบวนการ หากผู้ให้บริการสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้จะทำให้ผู้ใช้บริการตัดสินใจใช้บริการสถานบริการแห่งนั้นอยู่อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ogbunamiri, C. & Godswill, A. ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยขับเคลื่อนความจงรักภักดีของลูกค้าของธุรกิจปลายน้ำภาคอุตสาหกรรมปิโตรเลียมในไนจีเรีย” พบว่า ส่วนประสมการตลาดบริการในด้านของผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านกระบวนการ ด้านหลักฐานทางกายภาพ ทุกด้านล้วนมีความสำคัญที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทั้งสิ้น (Ogbunamiri, C. & Godswill, A., 2022)

คุณค่าตราสินค้าด้านการตระหนักถึงตราสินค้ามีผลต่อการจงรักภักดีสถานบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราชมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alvin, B. ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของลูกค้าและความ

จงรักภักดีต่อแบรนด์น้ำมันหล่อลื่นยานยนต์แบรนด์เชลล์” พบว่า การสร้างความภักดีให้กับผู้บริโภคต้องเริ่มจากการสร้างการรับรู้ในตราสินค้า ให้เกิดขึ้นกับตัวผู้บริโภคเสียก่อน โดยทำให้ผู้บริโภคตระหนักถึงตราสินค้าขององค์กรอยู่เสมอ และกลายเป็นกลุ่มผู้มีความภักดีในที่สุด ด้านการรับรู้คุณภาพ ที่สามารถสร้างขึ้นจากการรักษาคุณภาพน้ำมันของสถานีบริการน้ำมันให้มีความคงที่มีการเจือปน หรือผิดเพี้ยนน้อยที่สุด การสร้างให้ผู้ใช้บริการมองเห็นว่าสถานีบริการแห่งนี้สามารถให้บริการได้ยอดเยี่ยมกว่าสาขาอื่น ๆ จนสร้างเป็นความเชื่อมั่นในคุณภาพของผู้ใช้บริการที่รู้สึกได้จริง (Alvin, B., 2021)

ความผูกพันกับตราสินค้าด้านความมั่นใจต่อตราสินค้ามีผลต่อการจงรักภักดีสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราชมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Peris, S. ศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของการตลาดสัมพันธ์ต่อความจงรักภักดีของลูกค้าในบริษัทปิโตรเลียมในไนโรบี ประเทศเคนยา” พบว่า การสร้างให้เกิดความมั่นใจต่อสินค้าหรือบริการของกลุ่มผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กันกับความภักดีของกลุ่มผู้บริโภค (Peris, S., 2018)

การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีสถานีบริการน้ำมันของผู้ใช้บริการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการจงรักภักดีสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราชมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Brandstoffen, K. ศึกษาเรื่อง “รูปแบบธุรกิจสถานีบริการน้ำมันในอนาคต: ผลกระทบต่อการพัฒนาธุรกิจสถานีบริการน้ำมันในตลาดน้ำมันที่เปลี่ยนแปลงอย่างไร” พบว่า สถานีบริการน้ำมันในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญในการพัฒนา และนโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้นในอนาคต เพราะเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มยอดขายและการเติบโตของธุรกิจให้สามารถแข่งขันในตลาดธุรกิจสถานีบริการน้ำมันได้อย่างยั่งยืน (Brandstoffen, K., 2022) และสอดคล้องกับ Ngai, E. et al. ศึกษาเรื่อง “ความยั่งยืนของธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร: กรณีศึกษาของผู้ประกอบการก๊าซสามรายในประเทศจีน” พบว่า การสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสถานีบริการน้ำมันในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่สร้างการสนับสนุนให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้ใช้บริการ และกลายเป็นความภักดีให้เกิดขึ้นกับสถานีบริการน้ำมันที่สร้างคุณค่าตอบแทนสังคม (Ngai, E. et al., 2018)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ (7Ps) ด้านราคาที่เหมาะสม และผู้ใช้บริการรู้สึกคุ้มค่ากับการจ่าย ปัจจัยคุณค่าตราสินค้า ด้านการตระหนักถึงตราสินค้าที่ทำให้ผู้ใช้บริการนึกถึงสถานีบริการแห่งนี้อยู่เสมอจากการตกแต่ง และการบริการที่โดดเด่น ปัจจัยความผูกพันกับตราสินค้าด้านความชื่นชอบต่อตราสินค้าที่ทำให้ผู้ใช้บริการชื่นชอบทั้งโลโก้ การตกแต่งภูมิทัศน์ และยูนิฟอร์มของพนักงาน และปัจจัยการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านสิ่งแวดล้อมทั้งการแสดงให้เห็นถึงการใช้วัสดุที่รักธรรมชาติ การคัดแยกขยะ และการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม เป็นด้านในแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราชมากที่สุด ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ ผู้ประกอบการธุรกิจสถานีบริการน้ำมันและธุรกิจที่เกี่ยวข้องควรพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาดและการบริหารจัดการเพื่อสร้างความภักดีของลูกค้า โดยให้ความสำคัญกับการตั้งราคาที่เป็นธรรม การเลือกทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย นอกจากนี้ ควรสร้างแบรนด์ที่เป็นเอกลักษณ์และยกระดับความผูกพันของลูกค้าผ่านบัตรสมาชิกและการบริการที่ใส่ใจ รวมถึงปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและการสนับสนุนจากชุมชน และผู้ใช้บริการ ขณะเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจให้สามารถแข่งขันได้ในระดับโลกผ่านโครงการและหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการต่อสถานีบริการน้ำมัน โดยเฉพาะในประเด็นต่าง ๆ เช่น ประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของบัตรสมาชิกของแต่ละแบรนด์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การเปรียบเทียบสถานีบริการน้ำมันแต่ละแบรนด์ เช่น PTT

PT บางจาก Shell และ Caltex เป็นต้น ในประเด็นเดียวกันจะช่วยให้เห็นถึงข้อแตกต่างและความสอดคล้องของปัจจัยที่มีผลต่อความภักดี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์และพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับแต่ละแบรนด์ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กัญญ์สิริ จันทรเจริญ. (2548). การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง. เรียกใช้เมื่อ 30 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.ict.up.ac.th/surinhips/ResearchMethodology_2554/เอกสารเพิ่มเติม/การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.PDF
- โชคชนวัตร สราวุธรัตนานนท์ และคณะ. (2566). กลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสถานีน้ำมันแห่งหนึ่งอำเภอตากะ จังหวัดนครพนม. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 13(1), 188-199.
- ปาริชาติ ชนกรจิรโชติ และสายพิน ปั่นทอง. (2566). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(1), 202-217.
- แพรวพรรณราย วรณรังษี. (2566). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการน้ำมันของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3(6), 625-648.
- Alvin, B. (2021). Customer satisfaction and brand loyalty of Shell automotive lubricants customers. In Administration thesis Branch Business Administration. Makerere University Business School.
- Brandstoffen, K. (2022). The business model of gas stations in the future: what are the effects on the business development of gas stations in the changing fuel market?. In Administration thesis Branch Business Administration. University of Twente.
- Chih, W. H. et al. (2009). Brand equity, service quality, perceived value, customer satisfaction and customer loyalty-An empirical study of Chinese petroleum corporation, Taiwan service stations. Journal of Quality, 16(4), 291-309.
- Cochran, W. G. (1963). Sampling Technique. (2th ed.). New York: Wiley.
- Fierro, J. J. et al. (2020). CSR and branding in emerging economies: The effect of incomes and education. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 27(6), 2765-2776.
- Ngai, E. et al. (2018). Business sustainability and corporate social responsibility: Case studies of three gas operators in China. International Journal of Production Research, 56(1), 660-676.
- Ogbunamiri, C. & Godswill, A. (2022). Drivers of customer loyalty in the downstream petroleum sub-sector in Nigeria. ARRUS Journal of Social Sciences and Humanities, 2(2), 98-112.
- Peris, S. (2018). Influence of Relationship Marketing on Customer Loyalty in Petroleum. Kenya United States: University of Nairobi.

นวัตกรรมจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน*

SUSTAINABLE INNOVATIONS IN RUBBER PLANTATION MANAGEMENT

ยงยุทธ แก้วน้อย*, ธัญชกร ปกิตตาวิจิตร, ศุภวัฒน์ สุขะประเมษฐ

Yongyut Keawnoi*, Thananchakorn Pakittawichit, Supawat Sukapramet

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhonpratoom, Thailand

*Corresponding author E-mail:yongyut.kea@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคสวนยางพารา 2) เพื่อหาวิธีการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม 3) เพื่อเสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 22 คน คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 6 คน เจ้าของสวนยางพาราที่มีเนื้อที่มากกว่า 19 ไร่ อำเภอละ 4 คน จำนวน 8 คน เจ้าของสวนยางพาราที่มีเนื้อที่น้อยกว่า 19 ไร่ อำเภอละ 4 คน จำนวน 8 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และใช้แนวคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อค้นหาปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น กับการจัดการสวนยางพารา วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค และร่วมหาวิธีการจัดการ เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน และนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำวิเคราะห์เชิงประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สวนยางพาราในพื้นที่ศึกษา มีปัญหา และอุปสรรคหลายประเด็น ได้แก่ 1) ความผันผวนของราคาที่ไม่คงที่ 2) นโยบายภาครัฐในเรื่องราคายางพารา 3) ราคายางที่ถูกเกินไปในบางฤดูทำให้ขาดสภาพคล่องในการดูแลสวนยาง นอกจากนี้ เจ้าของสวนยางพารายังขาดการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการเพิ่มผลผลิตให้กับสวนยาง แนวทางที่ควรนำมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตให้กับสวนยางพาราได้แก่ การนำระบบน้ำหยดและเทคโนโลยี IoT เข้ามาใช้ในการจัดการเรื่องน้ำ สามารถช่วยลดต้นทุน และช่วยสร้างความยั่งยืนให้สวนยางพาราได้

คำสำคัญ: สวนยางพารา, การจัดการยั่งยืน, นวัตกรรม, เทคโนโลยี

Abstract

This research aims to 1) identify the challenges and obstacles faced by rubber plantations, 2) explore sustainable management practices for rubber plantations in economic, social, and environmental dimensions, and 3) propose innovative models for sustainable rubber plantation management across these dimensions. This qualitative study involved 22 key informants, selected purposively, who are experts in sustainable rubber plantation management. The informants include 6 government officials, 8 large-scale rubber plantation owners (with more than 19 rai per district), and 8 small-scale rubber plantation owners (with less than 19 rai per district). Data were collected through in-depth interviews using structured interview guidelines to assess performance,

analyze issues, and develop innovative sustainable management practices. The findings reveal that rubber plantations face several significant challenges, including 1) price volatility, 2) insufficient government policies regarding rubber prices, and 3) low market prices. Additionally, most plantation owners have not yet adopted modern technologies such as drip irrigation systems and IoT technology, which are crucial for increasing productivity, reducing costs, and achieving sustainability in rubber plantations.

Keywords: Rubber Plantation, Sustainable Management, Innovation, Technology

บทนำ

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศและเกษตรกรรายย่อย รัฐบาลได้กำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อส่งเสริมการปลูกและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากยางพารา แต่การจัดการสวนยางพารายังเผชิญปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะความผันผวนของราคายางในตลาดโลก ทำให้รายได้ของเกษตรกรไม่แน่นอนและลดลง นอกจากนี้ นโยบายของรัฐยังไม่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้อย่างเต็มที่ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของเจ้าของสวนยางพารา

จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรประสบปัญหาดังนี้ 1) ปัญหาราคา ราคายางพาราถูก ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรทำให้รายได้ลดลง (Yaacob, M. R. et al., 2015) 2) ปัญหาบุคลากร การขาดแรงงานในการตัดยางพารา ทำให้กระบวนการตัดยางชะลอลง และส่งผลกระทบต่อคุณภาพและปริมาณการเก็บเกี่ยว (Tanthapanichakoon, W. et al., 2018) 3) ปัญหาน้ำ ปัญหาการขาดแคลนน้ำทำให้ต้นยางพาราไม่เจริญเติบโตเต็มที่และไม่แข็งแรง ส่งผลให้ผลผลิตลดลง (Taweessin, K. et al., 2020) 4) ปัญหาสายพันธุ์ การเลือกสายพันธุ์ยางพาราที่ไม่ทนทานต่อโรคและแมลงศัตรูพืช ทำให้ผลผลิตลดลงและต้นยางพาราเสียหาย (Azman, N. A. A. & Jaafar, A. S., 2019) 5) ปัญหาเงินทุน เข้าถึงเงินทุนสำหรับเกษตรกรรายย่อยในการปลูกยางพาราเป็นเรื่องยากเนื่องจากธนาคารไม่ค่อยปล่อยเงินกู้ให้ (Indianite, R. & Richman, A., 2017) ในปัจจุบันชาวสวนยางยังไม่มีมีการใช้ระบบการให้น้ำแก่ยางพาราแต่อย่างใดยังคงใช้วิธีการอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติซึ่งไม่สามารถกำหนดผลผลิตได้ตามที่ต้องการ ดังนั้น การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ระบบน้ำหยดและเทคโนโลยี IoT จึงมีความสำคัญในการเพิ่มผลผลิตในสวนยาง เนื่องจากทำให้ยางพาราได้รับน้ำเพียงพอส่งผลต่อผลิตรายางที่เพิ่มขึ้น (Rahman, M. M. et al., 2018) และเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับเกษตรกร ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเข้าใจปัญหาและอุปสรรค รวมถึงวิธีการจัดการและนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือเกษตรกรเจ้าของสวนยางพาราในประเทศไทย และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 22 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 6 คน เจ้าของสวนยางพาราที่มีเนื้อที่มากกว่า 19 ไร่ อำเภอละ 4 คน จำนวน 8 คน เจ้าของสวนยางพาราที่มีเนื้อที่น้อยกว่า 19 ไร่ อำเภอละ 4 คน จำนวน 8 คน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการสวนยางพาราและนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ผลการวิจัยนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้เข้าใจถึงปัญหา อุปสรรค วิธีการจัดการ และนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้ในสวนยางพารา ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาสวนยางพาราให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพิ่มผลผลิต ทำให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวนยางพารา
2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม

3. เพื่อเสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคสวนยางพารา รวมถึงการค้นหาวิธีการจัดการและเสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 22 คน ซึ่งคัดเลือกมาโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 6 คน เจ้าของสวนยางพาราประกอบด้วย เจ้าของสวนยางพารามีพื้นที่ 19 ไร่ขึ้นไป อำเภอบางสะพาน จำนวน 4 คน อำเภอบางสะพานน้อย จำนวน 4 คน เจ้าของสวนยางพารามีพื้นที่น้อยกว่า 19 ไร่ อำเภอบางสะพาน จำนวน 4 คน อำเภอบางสะพานน้อย จำนวน 4 คนรวมมีประชากรในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 20 คน

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างทำโดยการพิจารณาจากความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลในด้านการจัดการสวนยางพารา รวมถึงความสามารถในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยได้ทบทวนกรอบการวิจัย แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ตรวจสอบความถูกต้องของแนวคำถามด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือและสามารถเก็บข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การสร้างแบบสัมภาษณ์

ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้ยึดโยงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเป็นหลัก เพื่อค้นหาประเด็นที่ต้องการศึกษาและนำประเด็นที่ต้องการศึกษาและต้องการได้คำตอบมาสร้างเป็นแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนสามท่านและอาจารย์ที่ปรึกษาอีกสองท่าน โดยการวัดความตรงเชิงเนื้อหาเป็นหลัก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 22 คน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในสวนยางพารา วิธีการจัดการ และนวัตกรรมที่ใช้ในการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน โดยขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการดังนี้ 1) การอ่านและทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการถอดเสียงทุกคำโดยไม่มีการตัดต่อใดๆ ด้วยตัวผู้วิจัย 2) การจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามหัวข้อที่เกี่ยวข้อง 3) การวิเคราะห์และตีความข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปและแนวโน้มที่สำคัญ 4) การสรุปผลการวิจัยและนำเสนอในรูปแบบรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "นวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน" ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความสำคัญเนื่องจากยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและเศรษฐกิจของประเทศ การปลูกยางพาราในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความเหมาะสมเนื่องจากสภาพภูมิอากาศและลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของต้นยางพารา อย่างไรก็ตาม การจัดการสวนยางพาราในพื้นที่ยังขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดการระบบน้ำที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลผลิตของต้นยางพารา และการผลิตน้ำยางที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอบางสะพานและบางสะพานน้อย ซึ่งมีพื้นที่ปลูกยางพาราจำนวนมาก การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การศึกษา

1. เพื่อระบุปัญหา/อุปสรรคสวนยางพารา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 22 คน พบว่า เจ้าของสวนยางพารา ได้เผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ดังนี้ 1) ปัญหาราคา 2) ปัญหาบุคลากร 3) ปัญหาน้ำ 4) ปัญหาสายพันธุ์ 5) ปัญหาเงินทุน ซึ่งทำให้เจ้าของสวนยางพาราประสบปัญหา ดัง ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9 กล่าวว่า “มีปัญหาราคาก็ยังถูกไม่พอกิน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 2567) ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11 กล่าวเสริมขึ้นว่า “ทุกวันนี้ราคายางถูกไม่พอใช้ไม่สามารถลงทุนทำอะไรได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2567) ส่วนผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18 กล่าวว่า “มีปัญหาราคายางมันถูกทำให้รายได้ลดลง ทั้งที่บางช่วงเข้าหน้าแล้ง น้ำยางแต่ละสวนก็ไม่มีน้ำยางอยู่แล้วแต่ราคาถูก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18, 2567) และปัญหาการขาดแรงงานทำให้กระบวนการตัดยางชะลอลง ดัง ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12 กล่าวว่า “ขาดแรงงานทำให้ไม่สามารถกรีดยางได้ทันเวลา ทำให้รายได้ลดลง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12, 2567) ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12 กล่าวเสริมว่า “ขาดแรงงานทำให้ไม่สามารถกรีดยางได้ทันเวลา ทำให้รายได้ลดลง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12, 2567) สำหรับปัญหาน้ำ ปัญหาการขาดแคลนน้ำทำให้ต้นยางพาราไม่เจริญเติบโตเต็มที่และไม่แข็งแรง ส่งผลให้ผลผลิตลดลง ดังผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 14 กล่าวว่า “มีปัญหาการขาดแคลนน้ำทำให้ต้นยางพาราไม่เจริญเติบโตเต็มที่ ส่งผลให้ผลผลิตลดลง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14, 2567)

2. วิธีการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 22 คน พบว่ามีความเห็นว่าเป็นวิธีการจัดการสวนยางพาราทำให้เกิดความยั่งยืนและเพิ่มผลผลิต แต่ในทางปฏิบัติกลับทำให้ยาก

เจ้าของสวนยางพาราให้ความเห็นด้านเศรษฐกิจไว้ดังนี้ 1) การปรับเปลี่ยนสายพันธุ์ยางพารา 2) การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ 3) การใช้เทคโนโลยีในการตรวจจับโรคและการโจมตีของแมลง 4) ระบบน้ำหยดและเทคโนโลยี IoT 5) การแปรรูปน้ำยางพาราเป็นยางแผ่นและยางแท่งเพื่อเพิ่มมูลค่า และ 6) การปลูกยางพาราสผสมผสานกับพืชอื่น เป็นวิธีการที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่าทำให้เกิดความยั่งยืนและเพิ่มผลผลิต แต่ในทางปฏิบัติกลับทำให้ยาก ดังผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 กล่าวถึง การปรับเปลี่ยนสายพันธุ์ยางพารา “ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถจัดการสวนยางพาราได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นแต่ต้องใช้ ต้นทุนและระยะเวลาที่ใช้ในการปรับเปลี่ยน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2567) และการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 13, 14 เห็นด้วย ดังคำกล่าวว่า “การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทำให้ดินในสวนยางพารามีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น ต้นยางพาราเจริญเติบโตได้ดีและมีผลผลิตสูงขึ้น แต่ต้องใช้เวลาและความรู้ในการผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างเหมาะสม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14, 2567) ส่วน การใช้เทคโนโลยีในการตรวจจับโรคและการโจมตีของแมลง ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 11, 8 กล่าวว่า “การใช้โดรนในการตรวจสอบสวนยางพาราช่วยให้เราสามารถตรวจจับโรคและแมลงได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ทำให้เราสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลาที่ ส่งผลให้ผลผลิตสูงขึ้น แต่ค่าใช้จ่ายในการลงทุนมาก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 2567) สำหรับระบบน้ำหยดและเทคโนโลยี IoT มีความสำคัญในการเสริมรากและส่งเสริมการเจริญเติบโตของต้นยางพารา ทำให้เพิ่มผลผลิต

และสร้างความยั่งยืน แต่การติดตั้งและบำรุงรักษาระบบน้ำหยดต้องใช้ต้นทุนและความเชี่ยวชาญ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 11 กล่าวว่า “การใช้ระบบน้ำหยดที่ควบคุมด้วย IoT ช่วยให้เราสามารถจัดการน้ำในสวนยางพาราได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ต้นยางพาราได้รับน้ำอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2567) อีกประการหนึ่งคือการแปรรูปน้ำยางพาราเป็นยางแผ่นและยางแท่งเพื่อเพิ่มมูลค่า จะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ดังผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13, 7 กล่าวว่า “การแปรรูปน้ำยางเป็นยางแผ่นและยางแท่งช่วยให้เราสามารถเก็บรักษายางได้นานขึ้นและลดความเสี่ยงจากการเสื่อมสภาพของน้ำยางดิบ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13, 2567), (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2567) สุดท้ายการปลูกยางพาราสผสมผสานกับพืชอื่นเพื่อความยั่งยืน มีความสำคัญในการสร้างรายได้เสริมและเพิ่มความมั่นคงของรายได้ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 7, 8 กล่าวว่า “การปลูกพืชผสมผสานร่วมกับยางพาราช่วยให้เรามีรายได้เสริมจากการขายพืชอื่นๆ ทำให้มีความมั่นคงทางการเงิน แต่บางครั้งไม่รู้จะปลูกอะไรดีให้สามารถอยู่กับต้นยางได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 2567)

เจ้าของสวนยางพาราให้ความเห็นด้านสังคม ในด้าน 1) การส่งเสริมเงินทุนผ่านสหกรณ์การเกษตร 2) การแบ่งปันความรู้ระหว่างเกษตรกร เป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าช่วยทำให้เกิดความยั่งยืนและเพิ่มผลผลิต แต่ในทางปฏิบัติกลับทำให้ยาก ดังผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 17, 18 กล่าวถึงการส่งเสริมเงินทุนผ่านสหกรณ์การเกษตรว่า “เงินทุนจากสหกรณ์ช่วยให้สามารถซื้อปุ๋ยและสารบำรุงดินที่มีคุณภาพ ทำให้ผลผลิตยางพาราเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน แต่เข้าถึงเงินทุนขั้นตอนเยอะต้องค้ำกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18, 2567) และการแบ่งปันความรู้ระหว่างเกษตรกรช่วยทำให้เกิดความยั่งยืนและเพิ่มผลผลิต ดังผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 14, 19 กล่าวว่า “การแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนเกษตรกรช่วยให้เรารู้วิธีการจัดการสวนยางพาราได้ดีขึ้น และสามารถเพิ่มผลผลิตได้ แต่บางครั้งเราพูดไปแล้วไม่เข้าใจเนื่องจากประสบการณ์ต่างกัน ความรู้ต่างกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19, 2567)

เจ้าของสวนยางพาราให้ความเห็นด้านสิ่งแวดล้อมในด้าน 1) การจัดการน้ำเสียจากการผลิตยางพาราด้วยเทคโนโลยีเพื่อความยั่งยืน 2) การจัดการดินเพื่อความยั่งยืน 3) การปลูกยางพาราแบบอินทรีย์เพื่อความยั่งยืน เป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าช่วยทำให้เกิดความยั่งยืนและเพิ่มผลผลิต แต่ในทางปฏิบัติกลับทำให้ยาก ดังผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 11, 12 กล่าวถึงการจัดการน้ำเสียจากการผลิตยางพาราด้วยเทคโนโลยีเพื่อความยั่งยืน ว่า “การใช้เทคโนโลยีบำบัดน้ำเสียช่วยลดการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้น้ำสะอาด และปลอดภัย แต่ใช้ต้นทุนสูง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12, 2567) และ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17 กล่าวถึงการจัดการดินเพื่อความยั่งยืน ว่า “การปลูกพืชคลุมดินช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินทำให้เพิ่มผลผลิต เกิดความยั่งยืนและป้องกันการกัดเซาะ และช่วยลดการใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช สวนยางพาราถ้าต้นยางพาราโตแล้วส่วนมากจะไม่ได้ทำกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17, 2567) สำหรับ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15, 18, 19 กล่าวถึงการปลูกยางพาราแบบอินทรีย์เพื่อความยั่งยืน ว่า “การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในสวนยางพาราทำให้เราสามารถรักษาความสมบูรณ์ของดินในระยะยาวทำให้เพิ่มผลผลิตเกิดความยั่งยืน สามารถปลูกพืชได้ต่อเนื่อง แต่ปุ๋ยคอกขนส่งยากและเหม็นจึงไม่เป็นที่นิยมกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19, 2567)

3. รูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนจากผลการวิจัย สามารถสังเคราะห์รูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนที่ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยระบบน้ำหยด การปลูกพืชผสมผสาน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การจัดการน้ำเสียและการสนับสนุนจากภาครัฐ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเกษตรกร นวัตกรรมเหล่านี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และสร้างความยั่งยืนในระยะยาว แม้ว่าการปฏิบัติอาจต้องเผชิญกับความยากลำบากในแง่ของต้นทุนและความรู้เฉพาะทาง ดังผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 11กล่าวว่า “การใช้ระบบน้ำหยดที่ควบคุมด้วย IoT ช่วยให้เราสามารถจัดการน้ำในสวนยางพาราได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ต้นยางพาราได้รับน้ำอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ

ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2567) และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 7, 8 กล่าวว่า “การปลูกพืชผสมผสานร่วมกับยางพาราช่วยให้เรามีรายได้เสริมจากการขายพืชอื่นๆ ทำให้มีความมั่นคงทางการเงิน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 2567) สำหรับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 11, 12 กล่าวถึงการจัดการน้ำเสียจากการผลิตยางพาราด้วยเทคโนโลยีเพื่อความยั่งยืน ว่า “การใช้เทคโนโลยีบำบัดน้ำเสียช่วยลดการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้น้ำสะอาด และปลอดภัย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2567); (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12, 2567)

อภิปรายผล

1. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการสวนยางพารา ผลการวิจัยพบว่าความผันผวนของราคายางพาราเป็นปัญหาหลักที่เกษตรกรต้องเผชิญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร ปัญหานี้ทำให้เกษตรกรไม่สามารถคาดการณ์รายได้ในอนาคตได้อย่างแน่นอน ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและทำให้เกิดการขาดทุนในบางช่วงเวลา นอกจากนี้ยังทำให้เกษตรกรหลายรายต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐและแหล่งเงินกู้ต่างๆ เพื่อที่จะดำรงชีวิตและรักษาสวนยางพาราไว้ มีงานวิจัยของ Yaacob, M. R. et al. ที่สนับสนุนงานวิจัยนี้ที่ระบุว่าความผันผวนของราคายางพาราเป็นปัญหาที่ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาทางการเงิน (Yaacob, M. R. et al., 2015) และ Harshani, K. A. P. & Shantha, A. A. ได้สนับสนุนผลการวิจัยนี้เช่นเดียวกัน ที่ชี้ให้เห็นว่าความไม่แน่นอนของราคายางพาราเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกษตรกรในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย ต้องเผชิญกับความยากลำบากในการวางแผนการผลิตและการจัดการการเงินในครัวเรือน (Harshani, K. A. P. & Shantha, A. A., 2021)

ในทัศนคติของผู้วิจัยมีความเห็นว่า เพื่อแก้ไขปัญหา จำเป็นต้องมีการพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยเพิ่มความมั่นคงทางรายได้ของเกษตรกร เช่น การส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพาราเพื่อเพิ่มมูลค่า การส่งเสริมการปลูกพืชผสมผสานในสวนยางพาราเพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา และการพัฒนาตลาดในประเทศให้มีเสถียรภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการประกันรายได้หรือการประกันราคาให้กับเกษตรกรก็เป็นแนวทางที่สามารถช่วยบรรเทาความผันผวนของราคาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า การใช้วิธีการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนสามารถเพิ่มผลผลิตและสร้างความยั่งยืนในระยะยาวได้ แต่ในทางปฏิบัติยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านต้นทุน การลงทุน และความรู้เฉพาะทางที่จำเป็นในการดำเนินการ ด้านเศรษฐกิจ การใช้ระบบน้ำหยดและเทคโนโลยี IoT การใช้ระบบน้ำหยดที่ควบคุมด้วยเทคโนโลยี IoT ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำ ลดการสูญเสีย และทำให้ต้นยางพาราได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kanchana, S. et al. ที่ระบุว่า การใช้เทคโนโลยีในการจัดการน้ำสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตได้ และการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมี และส่งผลดีต่อการเจริญเติบโตของต้นยางพารา (Kanchana, S. et al., 2021) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Balamurugan, M. et al. ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้ปุ๋ยชีวภาพช่วยปรับปรุงคุณภาพดินและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนการแปรรูปน้ำยางพาราเป็นยางแผ่นและยางแท่งช่วยเพิ่มมูลค่าและความยั่งยืนในระยะยาว ทำให้เกษตรกรสามารถเก็บรักษาผลผลิตได้ยาวนานขึ้นและลดความเสี่ยงจากการเสื่อมสภาพของน้ำยางดิบ (Balamurugan, M. et al., 2012) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Songsmith, S. & Postnasal, N. ที่ชี้ให้เห็นว่าการแปรรูปน้ำยางพาราเป็นยางแผ่นและยางแท่งสามารถเพิ่มมูลค่าผลผลิตได้ สำหรับการปลูกพืชผสมผสานร่วมกับยางพาราช่วยสร้างรายได้เสริมและเพิ่มความมั่นคงทางการเงินของ (Songsmith, S. & Postnasal, N., 2014) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Moreira, V. P. et al. ที่ชี้ให้เห็นว่าการปลูกพืชผักและผลไม้ร่วมกับสวนยางพาราสามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร ด้านสังคม สหกรณ์การเกษตรมีบทบาทสำคัญในการ

สนับสนุนเงินทุนสำหรับการซื้อปุ๋ยและสารบำรุงดินที่มีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงเงินทุนผ่านสหกรณ์ยังคงมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและต้องการการการค้ำประกัน ทำให้บางครั้งเกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงเงินทุนได้อย่างเต็มที่ (Moreira, V. P. et al., 2017) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kusuma, A. & Wahidin, T. ที่กล่าวถึงความท้าทายในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับเกษตรกร และการแบ่งปันความรู้ระหว่างเกษตรกร การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างเกษตรกรช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนและเพิ่มผลผลิต การแบ่งปันประสบการณ์นี้ช่วยให้เกษตรกรสามารถปรับปรุงการจัดการสวนยางพาราได้ดีขึ้น และ ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการน้ำเสียด้วยเทคโนโลยีการจัดการน้ำเสียในกระบวนการผลิตยางพาราเป็นสิ่งสำคัญเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ระบบบำบัดน้ำเสียแบบชีวภาพและการใช้สารเคมีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมช่วยลดปัญหานี้ได้ อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้งานยังคงเป็นความท้าทายสำหรับเกษตรกรรายย่อย เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูงและต้องการความรู้เฉพาะด้านในการจัดการ และการจัดการดินเพื่อความยั่งยืน การปลูกพืชคลุมดินช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินและป้องกันการกัดเซาะดินได้ดี อีกทั้งยังช่วยลดการใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช แต่การดำเนินการนี้ต้องใช้ความรู้และการจัดการที่ดี ซึ่งเกษตรกรบางรายอาจไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ (Kusuma, A. & Wahidin, T., 2018) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ahmad, S. et al. ที่ระบุว่า การปลูกพืชคลุมดินมีประโยชน์ต่อการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน แต่ยังต้องการการสนับสนุนและการอบรมเพิ่มเติมสำหรับเกษตรกร สำหรับการปลูกยางพาราแบบอินทรีย์ทำให้ดินมีความสมบูรณ์ในระยะยาวและช่วยเพิ่มผลผลิตได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม งานวิจัยนี้ยังพบว่า การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในสวนยางพาราเป็นประโยชน์ แต่ต้องการการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมและทรัพยากรเพิ่มเติมเพื่อการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ (Ahmad, S. N. S. et al., 2016)

ในทัศนคติของผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมในสวนยางพาราเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและต้องการการวางแผนที่ดี เกษตรกรควรได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านเทคโนโลยีและความรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อลดผลกระทบต่อธรรมชาติและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระยะยาว การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ และแนวทางการจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจะช่วยให้สวนยางพารามีความยั่งยืนมากขึ้นในอนาคต แต่ยังต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เกิดผลที่ดียิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องนวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน พบว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้สามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นโมเดลนวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน โดยมีโครงสร้างและองค์ประกอบดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลนวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน

โมเดลการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนนี้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลักที่ทำงานร่วมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และสร้างความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การใช้ระบบน้ำหยดและเทคโนโลยี IoT ช่วยให้การจัดการน้ำมีประสิทธิภาพและลดการสูญเสียน้ำ การใช้ปุ๋ยชีวภาพช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินและลดการใช้สารเคมี การปลูกยางพาราแบบผสมผสานช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ การฝึกอบรมและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนเกษตรกร และการจัดการน้ำเสียช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การนำโมเดลนี้ไปใช้จะช่วยเกษตรกรสามารถปรับปรุงการจัดการสวนยางพาราให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว 3 ด้าน 1) ความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ การลดต้นทุนการผลิตด้วยการใช้ปุ๋ยชีวภาพและระบบน้ำหยด การเพิ่มรายได้ด้วยการปลูกพืชผสมผสาน 2) ความยั่งยืนในทางด้านสังคม การสนับสนุนจากภาครัฐ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและการฝึกอบรม เพิ่มความเข้มแข็งในชุมชนและเสริมสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกัน และ 3) ความยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม การลดการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต การจัดการน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการฟื้นฟูระบบนิเวศในพื้นที่สวนยางพารา

โมเดลเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายและการสนับสนุนการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกษตรกรสามารถปรับตัวและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต รวมถึงสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุปัญหา/อุปสรรคสวนยางพารา หาวิธีการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ เพื่อเสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม พบว่าเกษตรกรสวนยางพาราประสบกับปัญหาและอุปสรรค เช่น ความผันผวนของราคายางพารา การขาดแคลนแรงงาน การขาดแคลนน้ำ และการเข้าถึงเงินทุน ขาดการใช้เทคโนโลยีในการจัดการน้ำ แนวทางการจัดการที่สอดคล้องกับความต้องการของชาวสวนยางพารา ได้แก่ การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการน้ำ เช่น ระบบน้ำหยดด้วย IOT การปลูกพืชผสมผสาน การใช้ปุ๋ยชีวภาพ และการแปรรูปน้ำยางพาราเป็นยางแผ่นและยางแท่ง เป็นแนวทางที่สามารถช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ แต่ยังคงมีความท้าทายในการนำแนวทางเหล่านี้ไปใช้ในทางปฏิบัติ เนื่องจากมีต้นทุนสูงและต้องการความรู้เฉพาะทาง ข้อเสนอแนะในงานวิจัยนี้ 1) รัฐควรมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการน้ำและผลผลิต สนับสนุนและให้เงินทุนแก่เกษตรกรในการใช้เทคโนโลยีเช่น ระบบน้ำหยดและ IoT เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสวนยางพารา และควรมีการจัดอบรมและให้คำแนะนำในการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ 2) ควรเพิ่มการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการแบ่งปันความรู้ ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเกษตรกรในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการสร้างกลุ่มเกษตรกรที่สามารถร่วมกันซื้อวัตถุดิบหรือขายผลผลิตเพื่อเพิ่มความสามารถในการต่อรอง 3) รัฐบาลควรส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพาราเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับเกษตรกร และ 4) เพิ่มการเข้าถึงเงินทุนและการสนับสนุนจากภาครัฐ ควรปรับปรุงกระบวนการเข้าถึงเงินทุนจากสหกรณ์และธนาคารให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และลดความซับซ้อนในการขอสินเชื่อ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงเงินทุน และสามารถบริหารจัดการสวนยางพาราให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11. (21 ก.พ. 2567). ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการสวนยางพารา. (ยังยุทธ แก้วน้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12. (12 ก.พ. 2567). ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการสวนยางพารา. (ยังยุทธ แก้วน้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13. (23 ก.พ. 2567). วิธีการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม. (ยังยุทธ แก้วน้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14. (23 ก.พ. 2567). วิธีการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม. (ยังยุทธ แก้วน้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15. (21 ก.พ. 2567). วิธีการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม. (ยังยุทธ แก้วน้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17. (11 ก.พ. 2567). วิธีการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม. (ยังยุทธ แก้วน้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18. (15 ก.พ. 2567). วิธีการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม. (ยังยุทธ แก้วน้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19. (15 ก.พ. 2567). วิธีการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม. (ยังยุทธ แก้วน้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7. (12 ก.พ. 2567). ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการสวนยางพารา. (ยังยุทธ แก้วน้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8. (12 ก.พ. 2567). ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการสวนยางพารา. (ยังยุทธ แก้วน้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9. (10 ก.พ. 2567). ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการสวนยางพารา. (ยังยุทธ แก้วน้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- Ahmad, S. N. S. et al. (2016). Evaluation of labor cost of rubber tapping activity for smallholder rubber plantations in Malaysia. *Journal of Tropical Agriculture and Food Science*, 12(18), 93-104.
- Azman, N. A. A. & Jaafar, A. S. (2019). Rubber tree breeding for disease resistance: Current status and future prospects. *Malaysian Journal of Rubber Research*, 22(3), 305-321.
- Balamurugan, M. et al. (2012). Effect of biofertilizers on growth and yield of rubber (*Hevea Brasiliense*'s) in Malaysia. *Journal of Rubber Research*, 26(2), 111-123.
- Harshani, K. A. P. & Shantha, A. A. (2021). Factors Affecting the Economic Efficiency of Small-Scale Rubber Plantations: With Special Reference to Kalutara District in Sri Lanka. *Colombo Business Journal International Journal of Theory and Practice*, 12(1), 145-156.
- Indianite, R. & Richman, A. (2017). Challenges in accessing finance for smallholder rubber farmers. *Journal of Small Business Finance*, 7(4), 154-171.
- Kanchana, S. et al. (2021). IoT in agriculture: Revolutionizing water management in rubber plantations. *Journal of Smart Farming Technologies*, 9(1), 45-57.
- Kusuma, A. & Wahidin, T. (2018). Access to agricultural finance in rural areas: The role of cooperatives and microfinance institutions. *Journal of Rural Finance*, 15(1), 104-121.

- Moreira, V. P. et al. (2017). Intercropping practices in rubber plantations: Economic benefits and ecological implications. *International Journal of Agroforestry*, 23(3), 289-299.
- Rahman, M. M. et al. (2018). The role of IoT and drip irrigation in enhancing rubber production: A review. *International Journal of Agricultural Technology*, 14(2), 327-341.
- Songsmith, S. & Postnasal, N. (2014). Rubber sheet and block production: Techniques and challenges. *Journal of Industrial Rubber Products*, 12(4), 87-102.
- Tanthapanichakoon, W. et al. (2018). Labor shortages in the Thai rubber industry: Challenges and solutions. *Asian Journal of Agriculture and Rural Development*, 8(2), 243-256.
- Taweessin, K. et al. (2020). Water management practices in rubber plantations: Effects on yield and sustainability. *Rubber Science*, 33(1), 85-98.
- Yaacob, M. R. et al. (2015). The economic impact of rubber price volatility on smallholders in Malaysia. *Journal of Agricultural Economics*, 66(2), 457-476.

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง
อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู*

DEVELOPMENT OF A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MODEL
TO PROMOTE THE ABILITY OF TEACHERS IN BAN AB CHANG SCHOOL,
NAKLANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE

พรชนก วิลัยลาน

Phonchanok Wilailan

โรงเรียนบ้านอาบช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 หนองบัวลำภู ประเทศไทย

Ban Ab Chang School, Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area Office 2, Nong Bua Lamphu, Thailand

Corresponding author E-mail: Poaoom29@mail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบ โดยเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา มีวิธีดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ กับครูผู้สอนที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 92 คน ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบ โดยใช้ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างรูปแบบ และตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน และขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความต้องการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการสร้างรูปแบบมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ และการวัดและประเมินผล การตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความถูกต้องภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า 3.1) ครูมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3.2) ครูมีความสามารถในการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน ภาพรวมเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับดีเยี่ยม และ 3.3) สรุปการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จุดเด่น คือ มีการประชุมประจำเดือน ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This research aims to 1) Study the current situation and needs, 2) Create and verify the model, 3) Test the model, and 4) Evaluate the model. This developmental research

methodology consisted of 4 steps: Step 1: Study the current situation and needs with 92 teachers who were not in the sample group. Step 2: Create and verify the model using the data from Step 1 to create the model and check the content validity with 5 experts. Step 3: Test the model with a sample of 10 people. Step 4: Evaluate the model for suitability and usefulness with a sample of 10 people. The results of the research showed that: 1) The current situation of the professional learning community and the enhancement of active learning capacity are at a high level overall and the overall needs are at the highest level. 2) The result of the model construction has 5 components: model principles, model objectives, model content, model process, and measurement and evaluation. The expert examination found that the overall validity is at the highest level and the overall feasibility is at the highest level. 3) The result of the model trial found that: 3.1) Teachers are able to design and write overall active learning plans. At the highest level, 3.2) Teachers have the ability to organize active learning activities in the classroom. The overall picture and individual level are at an excellent level. And 3.3) In summary, the promotion of active learning management has a highlight: there are monthly meetings. Teachers continuously exchange knowledge. And 4) The results of the evaluation of the model found that the overall suitability was at the highest level and the usefulness of the model in implementation was found to be at the highest level overall.

Keywords: Model, Professional Learning Community, Active Learning Management

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดเป้าหมายการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปในอนาคตซึ่งทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยให้ความสำคัญกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ด้วยการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) การปฏิรูปครูเป็นเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) โดยเน้นให้ครูมีทักษะความรู้ และปรับเปลี่ยนวิธีการสอน สู่การเรียนรู้แบบสัมมนา ทดลอง วิจัยหรือการตั้งคำถาม (ธีรยุทธ รุจาคม, 2561) จึงจำเป็นต้องมีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ Professional Learning Community (PLC) คือ สภาพการดำเนินงานของกลุ่มคนหรือความเป็นอยู่ของบุคคลในชุมชน ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากร การปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกันจะก่อให้เกิดความรู้และความเชี่ยวชาญ ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้เปลี่ยนเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้การดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) บรรจุอยู่ในตารางการจัดการเรียนรู้ของครูและต้องได้รับการประเมิน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเอง มีเวลาพบสมาชิกในกลุ่มครูและได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความหมาย เป็นการเรียนรู้ที่ได้ผ่านการปฏิบัติจริง บทบาทของครูต้องเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 สามารถบรรลุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

ปัจจุบันคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำเมื่อพิจารณาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิพื้นฐาน (O-NET) พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำในทุกกลุ่มสาระ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิพื้นฐาน (O-NET) โรงเรียนบ้านอาบช้าง ปีการศึกษา 2565 พบว่า ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกกลุ่มสาระ

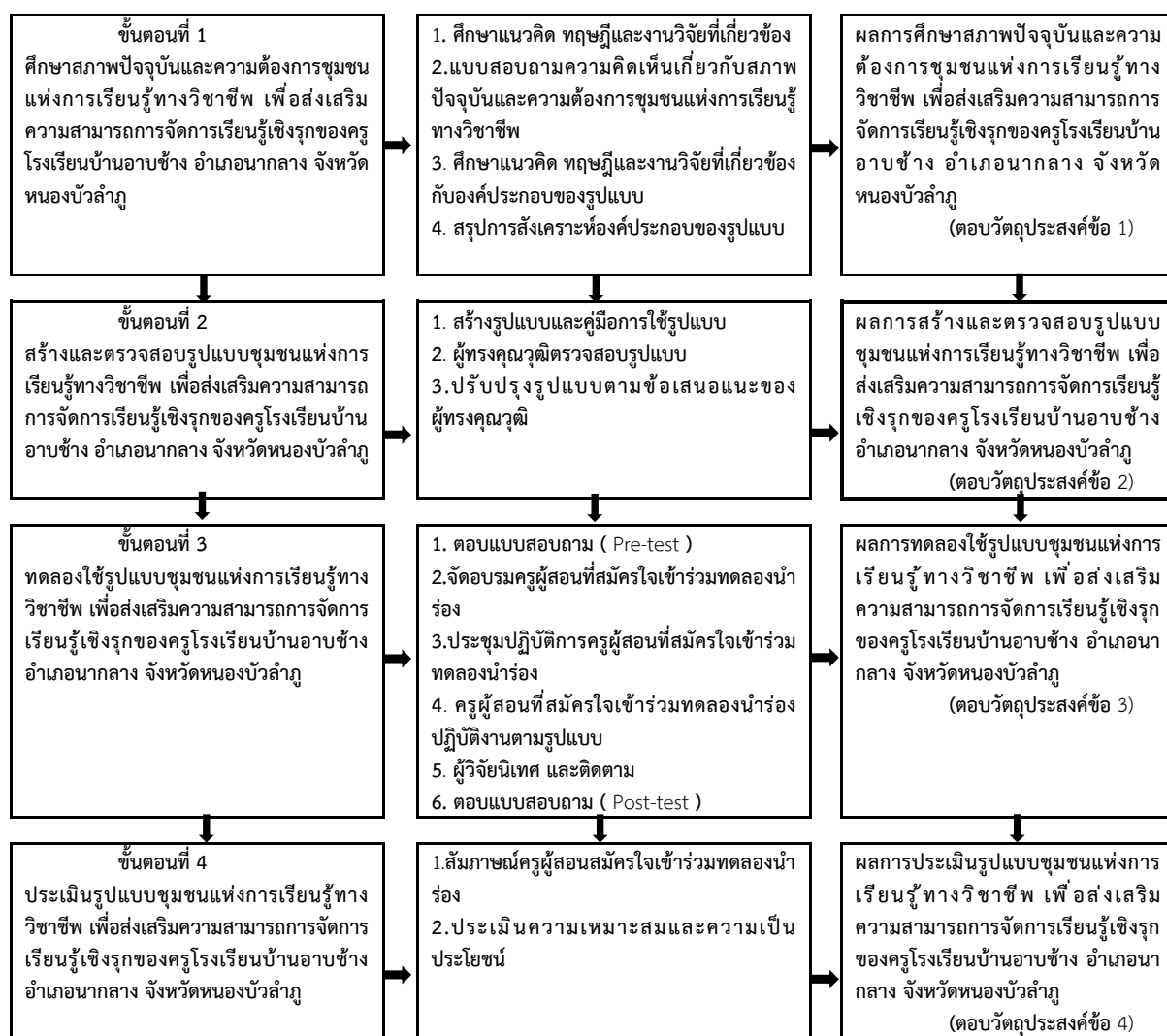
จากหลักการและแนวคิดในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ประกอบกับปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษา รวมทั้งเป็นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะในการจัดการเรียนการสอน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการอย่างกว้างขวางต่อผู้เรียน ครู และเป็นแนวทางให้โรงเรียนอื่นนำไปใช้ได้อย่างเกิดประโยชน์ เกิดการสร้างสรรค์ชุมชนท้องถิ่น สังคม ประเทศชาติ อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
4. เพื่อประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียน บ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบบผสมผสาน (Mixed-Methods) ของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิจัยหลัก ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน แสดงดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 สรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำนวน 9 โรงเรียน ครูผู้สอนรวมทั้งสิ้น จำนวน 119 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ได้มาโดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (หทัยชนก พรคเจริญ และคณะ, 2561) จำนวน 92 คน

2. เครื่องมือ คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่สอนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา

(α) พบว่า ตอนที่ 2 ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .961 และ ตอนที่ 3 ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .901 จากนั้นจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 92 ฉบับ ได้ตอบกลับมา จำนวน 92 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บริหารการศึกษา จำนวน 12 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (หทัยชนก พรอคเจริญ และคณะ, 2561)

2. เครื่องมือ คือ แบบสอบถามตรวจสอบรูปแบบ และแบบสอบถามการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ (สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ) สร้างแบบสอบถามตรวจสอบรูปแบบ และแบบสอบถามการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา สร้างแบบสอบถามตรวจสอบรูปแบบ และแบบสอบถามการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ (สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ) ฉบับสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 12 ฉบับ ได้ตอบกลับมา จำนวน 12 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 10 คน ได้มาโดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (หทัยชนก พรอคเจริญ และคณะ, 2561)

2. เครื่องมือ คือ แบบสอบถามตรวจสอบรูปแบบ และแบบสอบถามการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน และแบบสรุปข้อมูลสะท้อนผลการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวม การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 10 ฉบับ ได้ตอบกลับมา จำนวน 10 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน ได้มาโดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (หทัยชนก พรคเจริญ และคณะ, 2561)

2. เครื่องมือ คือ แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู สร้างแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ นำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา นำแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้สอนของโรงเรียน ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) โดยวิธีการของ Cronbach, L. J. พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .913 แล้วสร้างแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติ ฉบับสมบูรณ์ (Cronbach, L. J., 1990)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 10 ฉบับ ได้ตอบกลับมา จำนวน 10 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้างอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเสริมสร้างความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า สภาพปัจจุบันภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความต้องการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น สภาพปัจจุบัน			ระดับความคิดเห็น ความต้องการ		
		$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
1	การสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน	3.48	.33	ปานกลาง	4.57	.46	มากที่สุด
2	การปฏิบัติที่มีเป้าหมายร่วมกัน	3.47	.34	ปานกลาง	4.50	.45	มาก
3	การร่วมมือร่วมพลังของสมาชิกชุมชนวิชาชีพ	3.50	.33	ปานกลาง	4.49	.26	มาก
4	การเปิดรับการชี้แนะการปฏิบัติงาน	3.60	.51	มาก	4.49	.36	มาก
5	การสนทนาที่มุ่งสะท้อนผลการปฏิบัติงาน	3.55	.37	มาก	4.48	.44	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.52	.24	มาก	4.51	.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = .24) และความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = .34)

ตารางที่ 2 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น สภาพปัจจุบัน			ระดับความคิดเห็น ความต้องการ		
		$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
1	ความรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.59	.29	มาก	4.54	.45	มากที่สุด
2	ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.52	.33	มาก	4.48	.42	มาก
3	เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.54	.32	มาก	4.53	.30	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		3.55	.23	มาก	4.52	.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = .23) และความต้องการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = .34)

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ และการวัดและประเมินผล การตรวจสอบรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความถูกต้องภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ พบว่า ความถูกต้อง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า 3.1) ครูมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3.2) ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน ภาพรวมเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับดีเยี่ยม และ 3.3) สรุปการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จุดเด่น คือ มีการประชุมประจำเดือน ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบความสามารถ	จำนวนครู	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	df	ค่าสถิติ (t)	P
ความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน	10	40	35.90	5.15	83.15	22	4.895*	.000

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า หลังการเข้าร่วมพัฒนาครูตามรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ครูมีคะแนนเฉลี่ยด้านความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน เท่ากับ 35.90 คิดเป็นร้อยละ 89.75 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ความเหมาะสมภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 4 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ความเหมาะสม			ระดับความคิดเห็น ความเป็นประโยชน์		
		$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
1	หลักการของรูปแบบ	4.80	.42	มากที่สุด	4.90	.32	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.65	.41	มากที่สุด	4.75	.35	มากที่สุด
3	เนื้อหาของรูปแบบ	4.60	.30	มากที่สุด	4.74	.27	มากที่สุด
4	กระบวนการของรูปแบบ	4.53	.45	มากที่สุด	4.70	.33	มากที่สุด
5	การวัดและประเมินผล	4.70	.33	มากที่สุด	4.70	.33	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.62	.27	มากที่สุด	4.75	.21	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความเหมาะสมภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D.= .27) และความเป็นประโยชน์ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D.= .21)

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความต้องการภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันต์ธร หิรัญลักษณ์ พบว่าระดับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (กันต์ธร หิรัญลักษณ์, 2564)

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้างอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ความถูกต้องภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรปรัชญ์ ไวกสิกรณ์ พบว่า ความถูกต้องภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และความถูกต้องครอบคลุม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน (สรปรัชญ์ ไวกสิกรณ์, 2562) ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ความถูกต้องของคู่มือภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเช่นนี้ เพราะผ่านการตรวจสอบและหาคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถกับการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า 1) ครูมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนโดยรวมเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับดีเยี่ยม 3) สรุปลการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมมีจุดเด่น คือ การประชุมประจำเดือน ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Willems, I. & Van den Bossche, P. พบว่า การศึกษาบทเรียนร่วมกันเป็นแนวทางการพัฒนาวิชาชีพครูที่ทรงพลัง และมีผลเชิงบวกต่อการเรียนรู้ของครูทั้งด้านการพัฒนาความรู้ ทักษะ พฤติกรรม และความเชื่ออย่างมีนัยสำคัญ (Willems, I. & Van den Bossche, P., 2019) นอกจากนี้ งานวิจัย Gutierrez, S. B.

ค้นพบว่า วิธีการศึกษาบทเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษาในประเทศต่าง ๆ ได้ (Guiterez, S. B., 2016)

4. ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานพ จิตแมน ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบ โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (มานพ จิตแมน, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพรูปแบบ รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 2 รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความต้องการ ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันและความต้องการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า สภาพปัจจุบันภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความต้องการ ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ และการวัดและประเมินผล การตรวจสอบรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความถูกต้องภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า 3.1) ครูมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3.2) ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน

ภาพรวมเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับดีเยี่ยม และ 3.3) สรุปการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จุดเด่น คือ มีการประชุมประจำเดือน ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ โรงเรียนแต่ละแห่ง ควรมีการประยุกต์ใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านอาบช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ไปใช้ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะด้านอื่น ๆ ที่สำคัญจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เช่น ด้านการออกแบบกิจกรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กันต์ธร หิรัญลักษณ์. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีรยุทธ รุจาคม. (2561). การดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่ม 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- มานพ จิตมั่น. (2563). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โรงเรียนเทศบาลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(1), 45-53.
- สรปรีชญ์ ไวกสิกรณ์. (2562). รูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก: ถอดบทเรียนจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เค. การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- หทัยชนก พรรคเจริญ และคณะ. (2561). เทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการประมาณค่า. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มระเบียบวิธีสถิติ สำนักนโยบายและวิชาสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5 th ed). New York: Harper & Row.
- Gutierrez, S. B. (2016). Building a Classroom-based Professional Learning Community Through Lesson Study: Insights from Elementary School Science Teachers. Professional Development in Education, 42(5), 801-817.

Willems, I. & Van den Bossche, P. (2019). "Lesson Study Effectiveness for Teachers' Professional Learning: a Best Evidence Synthesis". *International Journal for Lesson and Learning Studies*, 8(4), 257-271.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง* LOCAL DEVELOPMENT STRATEGY TO TRANSFORM THE TRANG MUNICIPALITY

ศนิเดช ไกรเทพ*, พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา บัวเมือง), ไพรัตน์ ฉิมหาด

Sanideth Kraithep*, Phrakru Arunsutalangarn (Preeda Buamuang), Pairat Chimhad

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: sani.piyabut@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น 2) จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น และ 3) ถ่ายทอดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นต่อการพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง เป็นการวิจัยผลานวิธี มีขอบเขตเนื้อหา ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านระบบบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่ดี และด้านระบบสภาพแวดล้อม น่าอยู่และยั่งยืน กลุ่มตัวอย่าง ประชากรในชุมชนเทศบาลนครตรัง จำนวน 379 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ข้าราชการการเมือง ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรสาธารณสุข รวมทั้งสิ้น 21 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการพัฒนาระบบสภาพแวดล้อม น่าอยู่และยั่งยืน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่ดี 2) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จากผลิตผลการเกษตรและผลิตภัณฑ์หัตถกรรมการปรับปรุงถนนคนเดินเพื่อจัดตลาดนัด ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข พัฒนาระบบสุขภาพ ด้านคุณภาพชีวิต พัฒนาในเรื่องการบริการสุขภาพของประชาชนทุกวัย ยุทธศาสตร์ที่ 3 นำระบบการบริหารจัดการโดยใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการบริหารจัดการ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม 3) ถ่ายทอดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น 4 ยุทธศาสตร์ 12 เป้าประสงค์ 41 กลยุทธ์ 47 แนวทางการดำเนินงาน และ 44 ตัวชี้วัด

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น, พลิกโฉม, เทศบาลนครตรัง

Abstract

This research aims to 1) analyze local development strategies, 2) develop local development strategies, and 3) convey local development strategies to transform Trang Municipality. It is a mixed - method research with contents in the areas of sustainable economic and tourism development, promotion and development of people's quality of life, management system with

innovation and good infrastructure, and environmental system that is livable and sustainable. The sample consists of 379 people in Trang Municipality community. Key informants include political officials, community leaders, local people, educational personnel, and public health personnel, totaling 21 people. Data were collected through in-depth interviews and questionnaires with questionnaire reliability of 0.94. Basic statistical data were analyzed including percentage, mean, and standard deviation. The research results found that 1) The overall development according to the local development strategy is at a high level in the areas of sustainable environmental system development, promotion and development of people's quality of life, sustainable economic and tourism development, and management system development with innovation and good infrastructure. 2) Strategy 1: Sustainable economic and tourism development from agricultural products and handicraft products, improving walking streets to organize markets, Strategy 2: Education, public health, health system development, and quality of life. Develop health services for people of all ages. Strategy 3: Implement a management system using innovation and new technologies in the management process. Strategy 4: Develop a sustainable environment that is livable and places importance on the environment. 3) Disseminate local development strategies: 4 strategies, 12 objectives, 41 strategies, 47 operational guidelines and 44 indicators.

Keywords: Local Development Strategy, Transformation, Trang Municipality

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) เป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับแรกที่เริ่มต้นกระบวนการยกร่างกรอบแผนภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและจะมีผลในการใช้เป็นกรอบเพื่อกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิบัติการในช่วง 5 ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักนำทางในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศ ไปสู่การบรรลุเป้าหมายในมิติต่าง ๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอย่างเป็นรูปธรรม ในช่วงเวลาที่ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยอยู่ในสภาวะที่ต้องเผชิญกับความท้าทายจากภายนอกและภายในประเทศที่มีความผันแปรสูงและมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้งภายนอกและภายใน ตลอดจนผลจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่จะมีอิทธิพลต่อโครงสร้างและองค์ประกอบของประเทศในทุกมิติ เพื่อนำมาประมวลผลประกอบการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศที่ควรมุ่งไปในอนาคตบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นในการที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่เศรษฐกิจมีความเจริญเติบโตท่ามกลางสังคมที่สมานฉันท์ทันสมัย ก้าวหน้า ควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์อย่างสมดุลในระยะยาว เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้นรอบด้านจากภายนอกและสามารถบรรลุเป้าหมายระยะ 20 ปีภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติตามกรอบระยะเวลาที่คาดหวังไว้ได้ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2565)

การพัฒนาระบบงานภาครัฐ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ การจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นเพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็วมี

ประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนหลักธรรมาภิบาล เป็นวิธีการหนึ่งในการบริหารประเทศที่รัฐบาลหลายประเทศได้นำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางการบริหารรวมทั้ง ประเทศไทย โดยมีพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งรวมสาระสำคัญของ รูปแบบการบริหารที่มุ่งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ความโปร่งใส ตรวจสอบได้บนพื้นฐานความ ยุติธรรมคุณธรรมความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการ บริหารพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เกิดจากแนวคิดการบริหารราชการแนว ใหม่ ภายใต้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 ซึ่งเน้นถึงการให้บริการของรัฐที่มุ่ง ประโยชน์สุขของประชาชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมืองการบริหารของประชาชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งพิจารณาได้จากมาตรา 285 ที่บัญญัติให้สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้อง มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง มาตรา 286 สรุปได้ว่าประชาชนสามารถเข้าชื่อถอดถอนสมาชิกสภา ท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้พ้นจากตำแหน่งได้ถ้าบุคคลดังกล่าวมีความประพฤติไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ และมาตราอื่นอีกหลายมาตราได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และดำเนินการในภารกิจ ของภาครัฐมากขึ้น เพื่อให้ภาครัฐมีการบริหารที่โปร่งใส สามารถถูกตรวจสอบจากองค์กรอิสระ และประชาชน ซึ่ง รวมถึงการกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสร้างระบบการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของสาธารณชนเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน (วิศรดา รัตนสมัย, 2561)

เทศบาลนครตรัง เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสุขาภิบาล ซึ่งสุขาภิบาลจังหวัดตรัง ได้ถูก จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2474 สมัยรัชกาลที่ 7 ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติระเบียบ เทศบาล พ.ศ.2476 สุขาภิบาล จังหวัดตรัง ได้รับการยกฐานะมาเป็นเทศบาลเมืองตรัง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2476 ตามพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเทศบาลเมืองตรัง ซึ่งประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2478 ซึ่งได้เปิดดำเนินการ ครั้งแรกโดยใช้ที่ทำการสุขาภิบาลจังหวัดตรังเดิมเป็นสำนักงานเทศบาล ตั้งอยู่ถนนวิเศษกุล ตำบลทับเที่ยง อำเภอ เมือง จังหวัดตรัง มีพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งสิ้น 6.86 ตารางกิโลเมตร และในปี พ.ศ. 2484 เทศบาลได้ทำการก่อสร้าง อาคารสำนักงานเทศบาลเมืองตรังขึ้นมาใหม่ในที่เดิม โดยสร้างเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวแล้วดำเนินการเรื่อยมา จากนั้นในปี พ.ศ.2511 เทศบาลได้มีการขยายอาณาเขตเทศบาลออกไปอีก 7.91 ตารางกิโลเมตร เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2511 รวมเป็นพื้นที่รับผิดชอบทั้งสิ้น 14.77 ตารางกิโลเมตร หลังจากนั้นมาเทศบาลนครตรังนับวัน เจริญขึ้นตลอดเวลาประกอบกับอาคารสำนักงานเทศบาลเดิมสภาพ คับแคบและทรุดโทรม สมควรที่ขยับขยาย สำนักงานให้กว้างขวางขึ้น เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานและเป็นที่เชิดหน้าชูตาแก่ท้องถิ่น จึงได้ทำการ ก่อสร้างสำนักงานเทศบาลขึ้นใหม่ โดยขออนุมัติกู้เงินจากกองทุนส่งเสริมกิจการเทศบาล เป็นจำนวนเงิน 7,980,000 บาท เพื่อใช้เป็นค่าก่อสร้างสำนักงานเทศบาลหลังใหม่ ซึ่งมีลักษณะเป็นตึก 3 ชั้น ทรงไทย ก่อสร้าง เสร็จเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2521 และได้ทำพิธีเปิดดำเนินการมาตั้งแต่วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2522 และได้รับ การประกาศให้เป็นเทศบาลนครตรัง เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2542 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2542

เทศบาลนครตรัง ได้ดำเนินการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าว ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2566 เพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย การพัฒนาเทศบาลนครตรังแบบพลิกโฉม ผลการดำเนินงานพบว่า มีจุดอ่อนของวิธีการปฏิบัติงาน คือ ขาดการ วิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการและการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การจัดโครงการกิจกรรมขาดการบูรณา การระหว่างหน่วยงานภายใน การบริหารงานไม่ยึดหลักตามสายการบังคับบัญชา ไม่มีเอกภาพในการบริหารงาน การทำงานบางอย่างบางโครงการ กิจกรรมจัดในลักษณะรีบเร่งขาดการวางแผนและความรอบคอบไม่สอดคล้องกับ ระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ ส่งผลให้เกิดความผิดพลาด ขาดการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน จาก เหตุผลดังกล่าว จำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการบริหารงานที่ผ่านมาและหาแนวทางเพื่อการปรับแผน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของแผนและเกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาสูงสุด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง เพื่อศึกษาถึงผลการดำเนินการบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลนครตรัง นำผลการวิจัยเป็นข้อมูลไปปรับใช้ในการบริหารงานพัฒนาเทศบาลนครตรังให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลของการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์มากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น
2. เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น
3. เพื่อถ่ายทอดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ต่อการพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง” ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้นสำหรับวิธีการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ดำเนินการวิจัย ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูล ประชากรที่มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในชุมชนเขตเทศบาลนครตรัง 42 ชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มที่ 1 ข้าราชการการเมืองจำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ข้าราชการจำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 ผู้นำชุมชนจำนวน 3 คน กลุ่มที่ 4 นักวิชาการจำนวน 3 คน กลุ่มที่ 5 ประชาชนในพื้นที่จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 6 บุคลากรทางการศึกษาจำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 7 บุคลากรสาธารณสุขจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนจำนวน 379 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครชชีและมอแกน (Krejcie & Morgan)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง 4 ด้าน วิจัยเชิงปริมาณใช้ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น และการพัฒนาเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง ได้แก่ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านระบบบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมโครงสร้างพื้นฐานที่ดี และด้านระบบสภาพแวดล้อมน่าอยู่และยั่งยืน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และตรวจสอบความถูกต้องและข้อความในการตอบแบบสอบถาม เก็บแบบสอบถามได้ทั้งหมด 379 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อลงพื้นที่ขออนุญาตหมาย สถานที่ วัน เวลา และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญครบ จำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้

สถิติบรรยาย การหาค่าความถี่ และร้อยละ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ถ่ายทอดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสถิติพรรณนา การวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ 1) การพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง
ตารางที่ 1 การพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง.

การพัฒนาตามยุทธศาสตร์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	3.56	0.86	มาก
2. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน	3.70	0.87	มาก
3. ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่ดี	3.55	0.87	มาก
4. ด้านการพัฒนาระบบสภาพแวดล้อมน่าอยู่และยั่งยืน	3.75	0.83	มาก
รวม	3.64	0.86	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบสภาพแวดล้อมน่าอยู่และยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดใน 4 ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก รองลงมา การพัฒนาตามยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ส่วนการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยตามลำดับ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ 2) การพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นต่อการพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง

ยุทธศาสตร์ด้านที่ 1 การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สรุปได้ว่า

1. การพัฒนาเศรษฐกิจ รายได้ จากผลิตผลการเกษตรและผลิตภัณฑ์หัตถกรรม “โดยการ จัดหาตลาดตามอีแวนท์ต่าง ๆ เช่น ถนนดิน, งาน OTOP, งานประเพณีวัฒนธรรมที่จัดขึ้นตามแต่ละโอกาสตลอดปี, ร้านขายสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว ณ จุดท่องเที่ยวต่าง ๆ แหล่งอาหารพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อของ จ.ตรัง เช่น แหล่งขายหมูย่างเมืองตรัง, ขนมเค้กตรัง, ขนมพื้นเมืองตรัง (เมืองตรังเมืองแห่งอาหารการกิน)” (ปัญญมน ชุมคช, 2566)

2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น “การปรับปรุงถนนคนเดินเพื่อจัดตลาดนัด สลับปรับเปลี่ยนกันหมุนเวียนวันให้ได้ครบทุกวัน, ปรับปรุงสวนสาธารณะเขาหนองยวน สร้างน้ำพุต้นธารบาสวนสาธารณะกะพังสุรินทร์, พัฒนาแม่น้ำลำคลองเพื่อการท่องเที่ยว เวนิชเมืองไทย, ตลาดน้ำ, พัฒนาเมืองเก่าทับเที่ยง, พัฒนาจัตุรัสหอนาฬิกาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่และเป็นแลนด์มาร์กของเทศบาลนครตรัง, ร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนหรือผู้ประกอบการต่าง ๆ ในเขตเทศบาล เช่น ร้านอาหาร โรงแรมที่พัก สถานที่ท่องเที่ยว และการคมนาคมขนส่งทั้งทางบก น้ำและทะเล จัดทำรายการท่องเที่ยวแบบ one day trip หรือเที่ยวทะเล ภูเขาแล้วมาค้างคืนในเขตเทศบาลนครตรัง และกินอาหารพื้นเมืองตรัง, จัดโปรแกรมเที่ยวทะเลเกาะกระดาน” (ชลาร อุดคติ, 2566)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สรุปได้ว่า

1. ด้านการศึกษา จัดการศึกษาที่เน้นประสบการณ์พิเศษในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านภาษา ด้านวิชาการ ด้านกีฬา

2. ด้านสาธารณสุข “เร่งพัฒนา Hup Health, นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาช่วยในการพัฒนาระบบสุขภาพ Health Mobile” (สัญญา ศรีวิเชียร, 2566)

3. ด้านคุณภาพชีวิต พัฒนาในเรื่องการบริการสุขภาพของประชาชนทุกวัย” โดยเฉพาะผู้สูงอายุ/ผู้ป่วยติดเตียง เช่น บริการรถพยาบาลรับส่งผู้ป่วยที่มีความยากลำบากในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ, จัดโครงการผู้ดูแลผู้สูงอายุ (ผดส.) ดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยที่ไม่มีญาติดูแล” (จำนง บุญคล้าย, 2566)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่ดี สรุปได้ว่า

1. นำระบบการบริหารจัดการโดยใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ใน “กระบวนการบริหารจัดการเทศบาลนครตรังให้ครอบคลุมทุกเรื่อง เป็น Smart city ประชาชนสามารถใช้มาบริการในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วแบบ one stop service และ ใช้บริการผ่านแอปพลิเคชันบริการของเทศบาลนครตรัง โดยไม่ต้องเดินทางมาติดต่อด้วยตัวเอง (เรื่องนี้หากทำได้จะเป็นการพลิกโฉมในการบริหารจัดการได้อย่างชัดเจน)” (ศิวพร สุนทริย์วงศ์, 2566)

2. นำนวัตกรรมมาใช้ในการสงเคราะห์และบรรเทาสาธารณภัยพิบัติในเขตเทศบาลนครตรัง “การบริหารจัดการด้านการรักษาความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในเขตเทศบาล โดยการจัดตั้งกล้อง CCTV ที่มีประสิทธิภาพและใช้งานได้ตลอดเวลา” (อาธร อุคคติ, 2566)

3. การพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีด้านอื่น ๆ มาใช้ให้เต็มประสิทธิภาพ โดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง, บริษัท ทักษะการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ด้วยการพัฒนาแพลตฟอร์มบริหารจัดการปัญหาเมือง Line@traffifyfondue ควรทำอย่างต่อเนื่องและให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น (สัญญา ศรีวิเชียร, 2566)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน สรุปได้ว่า

เทศบาลนครตรัง ได้รับรางวัลชนะเลิศ “เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน” ระดับประเทศ

ประจำปี 2566 จากการประกวดเทศบาลนครน่าอยู่ อย่างยั่งยืน เมืองอยู่ดี –คนมีสุข- สิ่งแวดล้อมยั่งยืน-บริหารจัดการดี จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มาแล้ว แต่ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและพัฒนาบางจุดที่ยังมีข้อบกพร่อง และหากให้เห็นถึงการพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง ต้องฉายให้เห็นภาพตามวิสัยทัศน์ของแผนยุทธศาสตร์ คือ “เมืองอัจฉริยะ สู่นครตรังแห่งความสุข (Smart city to Nakorn Trang of Happiness)” (สัญญา ศรีวิเชียร, 2566)

ผลการวิจัย 3) ผลการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง

ผู้วิจัยนำสรุปผลการสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2567 มาจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง ครอบคลุมยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้ง 4 ด้าน เสนอในดัชนีพันธบัตรนี้ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์พลิกโฉมเทศบาลนครตรัง ดังนี้

ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง

วิสัยทัศน์

เมืองอัจฉริยะ สู่นครตรังแห่งความสุข (Smart city to Nakorn Trang of Happiness)

พันธกิจ

1. ส่งเสริมอาชีพพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้ประชาชน
2. ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนด้านการศึกษาการสาธารณสุขและสวัสดิการ
3. พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล
4. พัฒนาระบบการให้บริการเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมที่เหมาะสม
5. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานครอบคลุมทั่วถึงและปลอดภัย
6. พัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองน่าอยู่และยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลนครตรัง ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่ดี

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการพัฒนาระบบสภาพแวดล้อมน่าอยู่อย่างยั่งยืน

สรุปองค์ประกอบของแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนาพหุภาคีเทศบาลนครตรัง (พ.ศ. 2567 - 2570)

ตารางที่ 2 แผนยุทธศาสตร์เพื่อพหุภาคีเทศบาลนครตรัง

ยุทธศาสตร์	จำนวนเป้าประสงค์	จำนวนกลยุทธ์	จำนวนแนวทางการดำเนินงาน	จำนวนตัวชี้วัด
1. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	3	16	18	15
2. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต	3	9	11	11
3. ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่ดี	4	8	11	11
4. ด้านการพัฒนาระบบสภาพแวดล้อมน่าอยู่อย่างยั่งยืน	2	8	7	7
รวม	12	41	47	44

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า พบว่า การพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพหุภาคีเทศบาลนครตรังโดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย การพัฒนาตามยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาระบบสภาพแวดล้อมน่าอยู่และยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดใน 4 ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก รองลงมา การพัฒนาตามยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ส่วนการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าประชาชนในจังหวัดให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมซึ่งพิจารณาได้จากค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสุกิจจ์ เหล่าอินทร์ ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ผลการศึกษา พบว่า ภาคประชาชนสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเต่า อำเภอเก่าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อร่วมจัดการบริหารและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้รัฐจัดหาสนับสนุนพันธุ์ไม้นามาปลูกในที่สาธารณะ เช่น วัด ริมนอน สวนสาธารณะ ร่วมมีแผนรณรงค์ลดการใช้สารเคมีในพื้นที่การเกษตรกรรม ตั้งศูนย์เตือนภัยระดับชุมชน และ ตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนลดปริมาณขยะ (วสุกิจจ์ เหล่าอินทร์, 2560)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ การพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นต่อการพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง

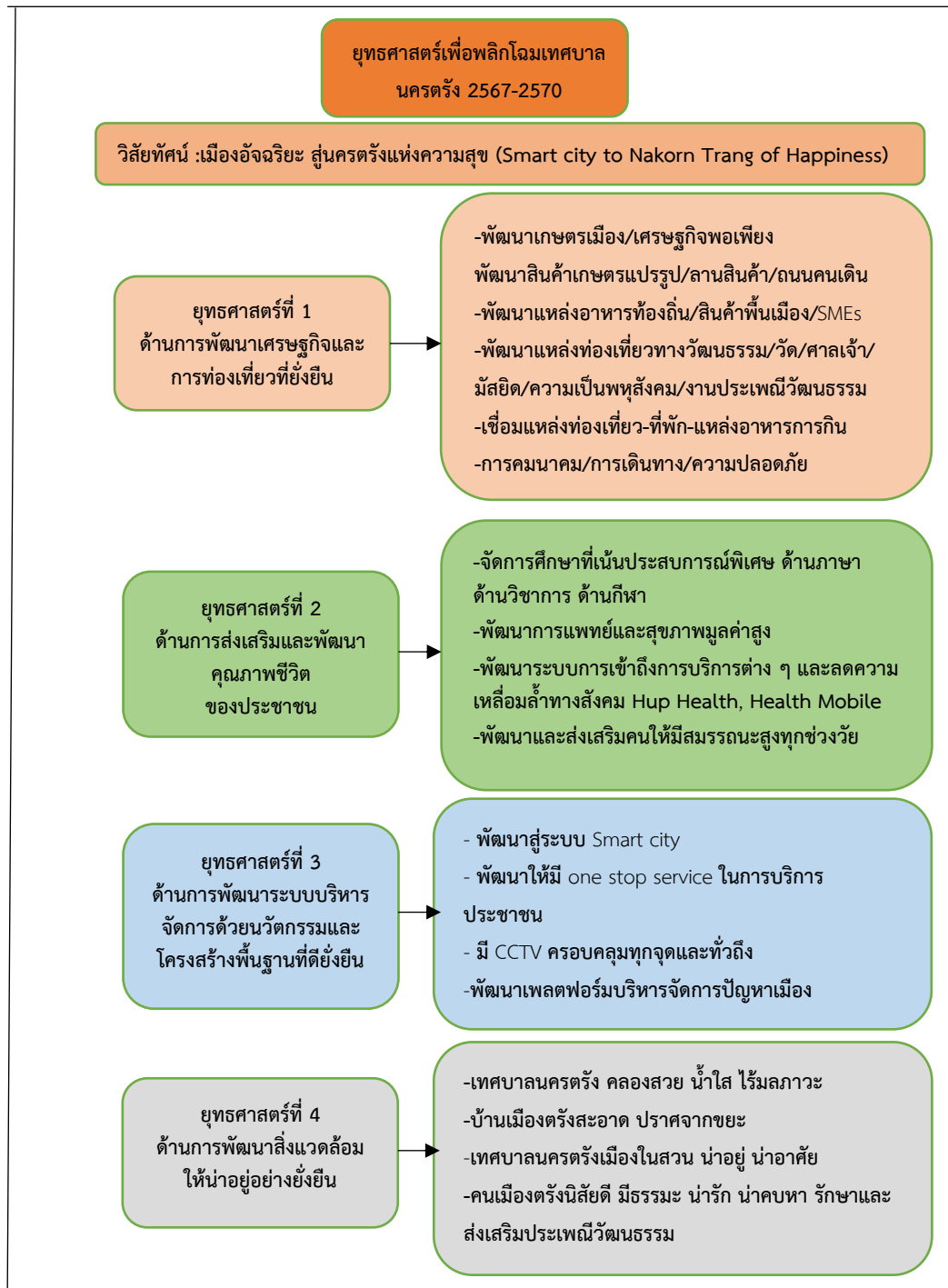
ยุทธศาสตร์ด้านที่ 1 การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สรุปได้ว่า 1) การพัฒนาเศรษฐกิจ รายได้ จากผลิตผลการเกษตรและผลิตภัณฑ์หัตถกรรม โดยการจัดหาตลาดตามอิเวณที่ต่าง ๆ เช่น ถนนเดิน, งานOTOP, งานประเพณีวัฒนธรรมที่จัดขึ้นตามแต่ละโอกาสตลอดปี, ร้านขายสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว ณ จุดท่องเที่ยวต่าง ๆ แหล่งอาหารพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อของ จ.ตรัง เช่น แหล่งขายหมูย่างเมืองตรัง, ขนมเค้กตรัง, ขนมพื้นเมืองตรัง (เมืองตรังเมืองแห่งอาหารการกิน) เป็นต้น 2) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงถนน คนเดินเพื่อจัดตลาดนัด สลับปรับเปลี่ยนกันหมุนเวียนวันให้ได้ครบทุกวัน, ปรับปรุงสวนสาธารณะเขาหนองยวน สร้างน้ำพุต้นธารสวนสาธารณะกะพังสุรินทร์, พัฒนาแม่น้ำลำคลองเพื่อการท่องเที่ยว เวนิชเมืองไทย, ตลาดน้ำ, พัฒนาเมืองเก่าทับเที่ยง, พัฒนาจัตุรัสหอนาฬิกาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่และเป็นแลนด์มาร์กของเทศบาลนครตรัง, ร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนหรือผู้ประกอบการต่าง ๆ ในเขตเทศบาล เช่น ร้านอาหาร โรงแรมที่พัก สถานที่ท่องเที่ยว และการคมนาคมขนส่งทั้งทางบก น้ำและทะเล จัดทำรายการท่องเที่ยวแบบ one day trip หรือเที่ยวทะเล ภูเขาแล้วมาค้างคืนในเขตเทศบาลนครตรัง และกินอาหารพื้นเมืองตรัง, จัดโปรแกรมเที่ยวทะเลเกาะกระดาน ฯลฯ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สรุปได้ว่า 1) ด้านการศึกษา จัดการศึกษาที่เน้นประสบการณ์พิเศษในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านภาษา ด้านวิชาการ ด้านกีฬา 2) ด้านสาธารณสุข เร่งพัฒนา Hup Health , นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาช่วยในการพัฒนาระบบสุขภาพ Health Mobile 3) ด้านคุณภาพชีวิต พัฒนาในเรื่องการบริการสุขภาพของประชาชนทุกวัย “โดยเฉพาะผู้สูงอายุ/ผู้ป่วยติดเตียง เช่น บริการรถพยาบาลรับส่งผู้ป่วยที่มีความยากลำบากในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ, จัดโครงการผู้ดูแลผู้สูงอายุ (ผดส.) ดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยที่ไม่มีญาติดูแล” ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่ดี สรุปได้ว่า 1) นำระบบการบริหารจัดการโดยใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการบริหารจัดการเทศบาลนครตรังให้ครอบคลุมทุกเรื่อง เป็น Smart city ประชาชนสามารถใช้มาบริการในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วแบบ one stop service และ ใช้บริการผ่านแอปพลิเคชันบริการของเทศบาลนครตรัง โดยไม่ต้องเดินทางมาติดต่อด้วยตัวเอง (เรื่องนี้หากทำได้จะเป็นการพลิกโฉมในการบริหารจัดการได้อย่างชัดเจน) 2) นำนวัตกรรมมาใช้ในการส่งเสริมและบรรเทาสาธารณภัยพิบัติในเขตเทศบาลนครตรัง การบริหารจัดการด้านการรักษาความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในเขตเทศบาล โดยการติดตั้งกล้อง CCTV ที่มีประสิทธิภาพและใช้งานได้ตลอดเวลา 3) การพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีด้านอื่น ๆ มาใช้ให้เต็มประสิทธิภาพ โดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง, บริษัท ทักษ, การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ด้วยการพัฒนาแพลตฟอร์มบริหารจัดการปัญหาเมือง Line@traffyfondue ควรทำอย่างต่อเนื่องและให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน สรุปได้ว่า เทศบาลนครตรัง ได้รับรางวัลชนะเลิศ “เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน” ระดับประเทศประจำปี 2566 จากการประกวดเทศบาลนครน่าอยู่ อย่างยั่งยืน เมืองอยู่ดี - คนมีสุข - สิ่งแวดล้อมยั่งยืน - บริหารจัดการดี จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มาแล้ว แต่ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและพัฒนาบางจุดที่ยังมีข้อบกพร่อง และหากให้เห็นถึงการพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง ต้องฉายให้เห็นภาพตามวิสัยทัศน์ของแผนยุทธศาสตร์ คือ “เมืองอัจฉริยะ สู่นครตรังแห่งความสุข (Smart city to Nakorn Trang of Happiness)” ทั้งนี้เนื่องจากเทศบาลนครตรังได้มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัครเดช เนตรสุวรรณ ได้ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนเกิดใหม่เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนเกิดใหม่เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมี 4 ยุทธศาสตร์คือ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพผู้นำชุมชน โดยเสริมสร้างวิสัยทัศน์ให้มีความคิด ริเริ่ม

สร้างสรรค์ มีความรู้ความสามารถ และมีความสามารถในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง 2) ยุทธศาสตร์การสร้าง ความตระหนักและมีจิตสำนึกรักท้องถิ่น โดยสร้างความตระหนัก มีจิตสำนึก รักร่วมมือพัฒนาท้องถิ่น ให้มีแนวทาง สร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนโดยการอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ 3) ยุทธศาสตร์การใช้ ระบบการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีโดยการพัฒนา ช่องทางการสื่อสาร และการประสานงานที่ดีโดยพัฒนาระบบและ เทคนิคที่ทันสมัย และ 4) ยุทธศาสตร์พัฒนาความร่วมมือ ผ่านเครือข่ายชุมชน โดยการพัฒนากระบวนการสร้าง ความร่วมมือด้วยการให้ประชาชน ให้สามารถเสนอความคิดเห็นและความต้องการ ให้ผู้เกี่ยวข้ององค์กรภาครัฐ ควรสร้างเครือข่ายชุมชนโดยการสร้างเครือข่ายที่หลากหลายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อสร้าง แรงจูงใจในการพัฒนาชุมชนตนเองให้มากขึ้น (อัครเดช เนตรสุวรรณ, 2561)

ผลการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรังผู้วิจัยนำสรุปผลการสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2567 มาจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง ครอบคลุมยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้ง 4 ด้าน เสนอในคชภูมินิพนธ์ฉบับนี้ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์พลิกโฉมเทศบาลนคร ตรัง ดังนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง วิสัยทัศน์ เมืองอัจฉริยะ ศูนย์สร้าง ความสุข (Smart city to Nakorn Trang of Happiness) พันธกิจ 1) ส่งเสริมอาชีพพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสร้าง รายได้ให้ประชาชน 2) ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนด้านการศึกษาการสาธารณสุขและสวัสดิการ 3) พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล 4) พัฒนาระบบการให้บริการเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศและ นวัตกรรมที่เหมาะสม 5) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานครอบคลุมทั่วถึงและปลอดภัย 6) พัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชน เมืองน่าอยู่และยั่งยืน ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลนครตรัง ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ดังนี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วย นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่ดี ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการพัฒนาระบบสภาพแวดล้อมน่าอยู่อย่างยั่งยืน

สรุปองค์ประกอบของแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนาพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง (พ.ศ. 2567 – 2570) 4 ยุทธศาสตร์ 12 เป้าประสงค์ 41 กลยุทธ์ 47 แนวทางการดำเนินงาน และ 44 ตัวชี้วัด แสดงให้เห็นว่าเทศบาลนคร ตรังปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบ ชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการ ท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านการบริหารและการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการ และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นทำให้การปฏิบัติงานครอบคลุม 4 ยุทธศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธน ภัทร ณีกุล และกมลพร กัลยาณมิตร ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของ กระทรวงกลาโหมเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า การ สร้างแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนนั้น กระทรวงกลาโหมต้องมีบทบาทในการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อต่อสู้กับภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นทุกรูปแบบกระทรวงกลาโหมมีพันธกิจที่จะต้องเตรียมกำลังพลให้มีความพร้อมในกรณีที่ต้องใช้กำลังที่สำคัญยิ่งกว่านั้นกระทรวงกลาโหมจะต้องมีแผนงานโครงการความร่วมมือต่าง ๆ ที่สนับสนุนความยั่งยืนของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนและต้องสามารถนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธนภัทร ณีกุล และกมลพร กัลยาณมิตร, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ยุทธศาสตร์เพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง 2567-2570 วิสัยทัศน์ : เมืองอัจฉริยะ สู้นครตรังแห่งความสุข (Smart city to Nakorn Trang of Happiness) ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน พัฒนาเกษตรเมืองเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาสินค้าเกษตรแปรรูป ลานสินค้าถนนคนเดิน พัฒนาแหล่งอาหารท้องถิ่นสินค้าพื้นเมือง SMEs พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัด ศาลเจ้ามัสยิด ความเป็นพหุสังคม งานประเพณีวัฒนธรรมเชื่อมแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก แหล่งอาหารการกิน การคมนาคมการเดินทาง ความปลอดภัย

ปลอดภัย ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จัดการศึกษาที่เน้นประสบการณ์ พิเศษ ด้านภาษา ด้านวิชาการ ด้านกีฬา พัฒนาการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง พัฒนาระบบการเข้าถึงการบริการ ต่าง ๆ และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม Hup Health, Health Mobile พัฒนาและส่งเสริมคนให้มีสมรรถนะสูง ทุกช่วงวัย ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน พัฒนาสู่ระบบ Smart city พัฒนาให้มี one stop service ในการบริการประชาชน มี CCTV ครอบคลุมทุกจุด และทั่วถึง พัฒนาแพลตฟอร์มบริหารจัดการปัญหาเมือง Line@traffifyndue ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการพัฒนา สิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน เทศบาลนครตรัง คลองสวย น้ำใส ไร้มลภาวะ บ้านเมืองตรังสะอาด ปราศจากขยะ เทศบาลนครตรังเมืองในสวน น่าอยู่ น่าอาศัยคนเมืองตรังนิสัยดี มีธรรมะ น่ารัก น่าคบหา รักษาและส่งเสริม ประเพณีวัฒนธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะการกำหนดแผนยุทธศาสตร์นั้นให้ความสำคัญกับการศึกษา วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร เป็นการกำหนดรูปแบบ ของการปฏิบัติที่ช่วยให้หน่วยงานในภาครัฐกิจ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จ และความล้มเหลวล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ขององค์กร ช่วยส่งเสริมการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management, NPM) ที่ให้ความสำคัญการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐกิจทั้งระบบ เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด โดยในประเทศไทยเรียกว่า การปฏิรูประบบราชการ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐกิจยังต้อง ดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นกระแส หลักในการบริหารรัฐกิจปัจจุบัน ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติเทศบาลนครตรังควรนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อ พลิกโฉมเทศบาลนครตรังไปสังเคราะห์เป็นแผนปฏิบัติการของแต่ละยุทธศาสตร์ประจำปี ควรเน้นกลยุทธ์การ พัฒนาด้านสาธารณสุข และพัฒนาในเรื่องสุขภาพ “อาหารอร่อย สุขภาพดี ที่นอนสบาย” เพื่อความสุขและสร้าง รอยยิ้มให้ประชาชน ต้องมุ่งพัฒนาศักยภาพด้านสาธารณสุขให้เข้มแข็ง ระบบบริการที่รวดเร็ว ปลอดภัยได้ มาตรฐาน เป็นเมืองปราศจากมลภาวะ ควรมีการบริหารจัดการและการพัฒนาเมือง โดยใช้หลักธรรมาภิบาลยึด ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เพื่อการรู้ทัน รู้รอบ รวมทั้งเตรียมรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นสังคม คนเมือง “City Innovation” ควรมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีแผนดำเนินการในการ ฟื้นฟูและการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และต้องมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลระหว่าง การใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนา การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร เพื่อพัฒนาสู่เมืองคาร์บอนต่ำ (low carbon city) ควรจัดให้มีระบบการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยี สมัยใหม่ มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อสร้างรอยยิ้มให้ชาวเทศบาลนครตรัง ได้อยู่ดีมีสุข ตามแนวคิด “นครตรัง แห่งความปลอดภัย” ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเพื่อประเมินผลการพัฒนาตามแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรังในระยะเวลา 1 ปีหลังจากนำแผนยุทธศาสตร์การ พัฒนาเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรังไปปฏิบัติ ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นการพลิกโฉมของเทศบาลนคร ตรัง หลังครบวาระการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง ควรมีการวิจัยเพื่อถอด บทเรียนการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรังหลังสิ้นสุดการใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อพลิกโฉม เทศบาลนครตรัง

เอกสารอ้างอิง

- จำนง บุญคล้าย. (5 ต.ค. 2566). ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง. (สนิเดช ไกรเทพ, ผู้สัมภาษณ์)
- ชลลธร อุคคติ. (6 ต.ค. 2566). ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง. (สนิเดช ไกรเทพ, ผู้สัมภาษณ์)
- ธนภัทร ฅนิยกุล และกมลพร กัลยาณมิตร. (2560). แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหมเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน. วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 8(2), 22-33.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปัญญาชน ชุมคช. (27 พ.ย. 2566). ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง. (สนิเดช ไกรเทพ, ผู้สัมภาษณ์)
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. (2565). พลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจมูลค่าอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.nesdc.go.th/download/Yearendpdf>
- วิศราร รัตนสมัย. (2561). การพัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(ฉบับพิเศษ), 607-616.
- วสุกิจจ์ เหล่าอินทร์. (2560). การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิวพร สุนทรียวงศ์. (22 พ.ย. 2566). ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง. (สนิเดช ไกรเทพ, ผู้สัมภาษณ์)
- สัญญา ศรีวิเชียร. (2 ธ.ค. 2566). ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง. (สนิเดช ไกรเทพ, ผู้สัมภาษณ์)
- อัครเดช เนตรสุวรรณ. (2561). ยุทธศาสตร์การสร้างร่วมมือของชุมชนเกิดใหม่เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- อาธร อุคคติ. (23 พ.ย. 2566). ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพลิกโฉมเทศบาลนครตรัง. (สนิเดช ไกรเทพ, ผู้สัมภาษณ์)

สร้างวิสาหกิจชุมชนเสริมเศรษฐกิจฐานราก*

CREATE COMMUNITY ENTERPRISES TO STRENGTHEN THE GRASSROOTS ECONOMY

พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี)

Phrakru Sittisutakorn (Sumet Siddhimethi)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,

Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: 6403104011@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการสร้างวิสาหกิจชุมชนเสริมเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งในภาพรวม พบว่า ประเทศไทยกับปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สร้างความแตกต่างทางสังคม ทำให้เกิดช่องว่างของรายได้และทรัพย์สิน ส่งผลกระทบระยะยาวไปสู่ความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคในชุมชน เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีภาครัฐจึงสร้างและผลักดันวิสาหกิจให้เกิดขึ้นในชุมชน ร่วมกับการส่งเสริมหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้ความสำคัญประชาชนในระดับฐานรากให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ด้วยการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกันในชุมชน วิสาหกิจชุมชนจึงมีส่วนในการส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่นให้สามารถมีความเข้มแข็ง จะก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น กรมพัฒนาชุมชนมีหน้าที่ผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนของไทยก้าวไกลไปสู่ระดับโลก กระตุ้นและมอบคุณค่าความรู้ให้ผู้ประกอบการได้เรียนรู้และพัฒนาต่อเนื่องอย่างทันสมัย การนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนมาถ่ายทอด เป็นการนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เพราะไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ ซึ่งปัจจุบันโครงสร้างทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงจึงต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ เช่น การสร้างแพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์ การสร้างแบรนด์ให้น่าสนใจ ซึ่งผลที่คาดหวัง คือ การเพิ่มยอดขายและรายได้ของผู้ประกอบการชุมชน ทั้งนี้การตลาดจะมีการตอบรับที่ดีจากผู้บริโภคจะต้องมีมาตรฐานในการผลิตที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือด้วยเช่นกัน เพื่อให้ผู้บริโภคยอมรับและมีความสะดวกสบาย เป็นการหนุนเสริมความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างชื่อเสียงให้คนไทยและประเทศไปด้วยกัน

คำสำคัญ: การพัฒนา, การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

Abstract

This academic article aims to present the creation of community enterprises to strengthen the grassroots economy. Overall, it is found that Thailand has economic structural problems that create social differences. This causes a gap in income and assets. It has a long-term impact on inequality and inequity in the community. In order to have a good quality of life, the government creates and encourages enterprises to occur in the community. Together with promoting the principles of sufficiency economy that give importance to people at the grassroots level to be

* Received 30 August 2024; Revised 20 September 2024; Accepted 22 September 2024

able to rely on themselves. By participating in exchanging and helping each other in the community Community enterprises therefore play a part in promoting the local economy to be strong. It will cause the standard of living and well-being of the community to be improved. The Community Development Department is responsible for pushing Thai community enterprises to reach the world level stimulate and provide knowledge for entrepreneurs to learn and develop continuously in a modern way. Bringing the local wisdom that exists in the community to pass on It is about using what is available in the community to create additional value. Because Thailand has strong small and medium enterprises. Has high potential and can compete. Currently, the social structure has changed, so strategies must be adjusted, such as creating an online marketing platform. Creating an attractive brand The expected result is an increase in sales and income of community entrepreneurs. In order for marketing to have a good response from consumers, it must have reliable quality production standards as well. So that consumers accept and have convenience It promotes the strength of the community to be self-reliant. It creates jobs, creates income, and builds reputation for Thai people and the country together.

Keywords: Development, Promotion of Community Enterprises, Upgrading of The Grassroots Economy

บทนำ

ปัญหาเศรษฐกิจในประเทศไทยกับความเหลื่อมล้ำมีมานานแล้ว คราวเรือนส่วนใหญ่ในชนบทมีรายได้ต่อคนในครัวเรือนน้อย มีรายจ่ายมากเกินหนี้ครัวเรือนสูงขึ้น ขณะที่รายได้ของกลุ่มคนจำนวนน้อยกลับมีมากติดอันดับโลก ทำให้มีสัดส่วนแตกต่างกันมาก นำมาซึ่งปัญหาด้านต่าง ๆ เกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ รัฐบาลจึงนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาค เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ถ่ายทอดมาเป็นแผนแม่บทที่ 16 เศรษฐกิจฐานราก และกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม หมายเหตุที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ หมายเหตุที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เด็ดขาดได้อย่างยั่งยืน และหมายเหตุที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลงและมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม (กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2566) การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากยังถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) ขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดเป้าหมายสำคัญประการหนึ่ง คือ การมุ่งขจัดความยากจนทุกรูปแบบ (ภุชงค์ เสนานุช และคณะ, 2566)

วิสาหกิจชุมชนของไทยจึงเป็นหมวดหมู่ที่สำคัญในการพัฒนาเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานราก เพราะเศรษฐกิจและทุนชุมชน หมายถึง กลุ่มคนหรือชุมชนที่รวมกันทำงานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายการบริโภค และการบริการโดยมีทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน เช่น ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ เป็นต้น เป็นเครื่องมือการทำงานเพื่อประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มคนในชุมชนหรือพื้นที่นั้น ๆ การพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนมีเป้าหมาย สำคัญ 4 ระดับ คือ 1) ระดับครอบครัว ทุกครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี กินอิ่ม นอนอุ่น ทุนมีหนี้ลดลง โดยดูได้จาก 4 ปัจจัยหลัก คือ อยู่ดีกินดี (ปากท้องอิ่ม) เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ผลผลิตขายได้ มีรายได้ที่มั่นคงและสุขภาพร่างกายจิตใจแข็งแรง 2) ระดับกลุ่มองค์กร/ชุมชน/หมู่บ้าน มีกลุ่มองค์กรชุมชนด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่เข้มแข็ง มีความมั่นคงทางอาหาร ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ สุขภาพกายใจแข็งแรง 3) ระดับพื้นที่ตำบล มีฐานงานเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง และ 4) ระดับจังหวัดมีการเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจและทุนชุมชน ที่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาระดับนโยบาย เพื่อยกระดับให้เป็น

จังหวัดการตนเองด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2558) เมื่อประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพราะเศรษฐกิจพอเพียง คือ ทำอะไรไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ้งช่าน ไม่ทำอะไรให้มันเกินไป เมื่อทำแล้วได้ผลในการกระทำถ้าทำได้ก็หมายความว่า ประหยัดสำหรับชาวบ้านคนที่ทำเศรษฐกิจนี้เอง (ชล บุนนาค และภุชญา กมลนรเทพ, 2562) จึงเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น มีการกระจายรายได้ในสู่ชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้มีความเข้มแข็ง

การพัฒนาและมุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของรัฐบาลเกี่ยวกับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและชุมชน โดยการจัดตั้งและสนับสนุนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) ขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการเร่งด่วนของรัฐบาลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยภาครัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่และการบริหารจัดการ เช่น การอบรมพัฒนาอาชีพเชิงธุรกิจ การช่วยเหลือในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เทคนิคการขอเงินกู้ภายใต้เศรษฐกิจชะลอตัว เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อกระจายผลิตภัณฑ์จากชุมชนสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ ด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรและภูมิปัญญามาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีเอกลักษณ์และคุณภาพตามความต้องการของตลาดจากนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่มุ่งสร้างรายได้และความเจริญความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจโดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกันภาครัฐเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่งแนวทางหนึ่งในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชน คือ วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) ในการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนสามารถดำเนินการได้โดยการรวมกลุ่มของคนในชุมชนการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ เพื่อผสานความร่วมมือสนับสนุนและส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของชุมชนเกิดเป็นกลุ่มอาชีพที่สามารถสร้างรายได้และมีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการด้านการตลาด รวมถึงความพยายามในการขับเคลื่อนให้ชุมชนได้ร่วมคิดร่วมทำร่วมทำงานเป็นทีมให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ (วรวิรัตน์ สัมพัทธ์พงศ์, 2567) จากการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจึงมีข้อสรุป ได้แก่ ประเทศไทยกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย เศรษฐกิจและทุนชุมชนสร้างวิสาหกิจชุมชนและการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับ เศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน เพื่อให้เศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศชาติ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของกรมการพัฒนาชุมชน

เศรษฐกิจฐานราก คือ ระบบเศรษฐกิจของครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น ที่มีความสามารถพึ่งตนเองได้ มีการพึ่งพาช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันมีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ ทั้งสังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน นอกจากนี้ เศรษฐกิจชุมชนฐานรากควรจะมีแนวทางการพัฒนาและการจัดการโดยชุมชนท้องถิ่นให้ครบวงจรมากที่สุด มีการค้นหา สร้าง พัฒนาทุนในชุมชนและกองทุนเงินที่เข้มแข็งมีความรู้ในงานอาชีพมีการผลิตพื้นฐาน การแปรรูป พัฒนาตัวผู้ผลิตผู้ประกอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริการ การตลาด การผลิตอาหาร และความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับคนในพื้นที่อย่างพอเพียง และพัฒนาต่อยอดเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือเป็นธุรกิจของชุมชน

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก มีประเด็นการพัฒนา 2 ประเด็น ดังนี้

เรื่องที่ 1 จะมุ่งเน้นไปที่การปรับโครงสร้างกลไกเศรษฐกิจชุมชนฐานราก และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง มีความเข้าใจ สามารถพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม มีการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจระหว่างกัน และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ เกิดการสร้างอาชีพครัวเรือน ชุมชน และการกระจายรายได้ สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคของคนที่อยู่อาศัยในระดับชุมชน โดยมีเป้าหมาย คือ สร้างรายได้ของประชากรกลุ่มคนจนคนมีรายได้น้อย ให้เพิ่มขึ้นอย่างกระจายและอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จได้นั้น กรมการพัฒนาชุมชนยึดหลักปรัชญาที่คนในหน่วยงานยึดมั่นในการปฏิบัติงาน ว่าคนทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน และคนทุกคนสามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ถ้าให้โอกาส ทำให้มีบุคลิกลักษณะการทำงานในท่าทีที่เป็นมิตร เสมือนเป็นลูกเป็นหลาน เป็นญาติพี่น้องกับประชาชนทุกระดับในชุมชน และกรมการพัฒนาชุมชนมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอและยังมีพัฒนาการประจำตำบล ทำให้อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน สำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในอนาคต มีแนวทางปฏิบัติในการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการกรมการพัฒนาชุมชน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

เรื่องที่ 2 การส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคง เป็นแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การสร้างและพัฒนากลไกขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน หนุนเสริมเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง และมีขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยกลไกประชารัฐ และรวมกลุ่มผู้ประกอบการในชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ในชุมชนและส่งเสริมช่องทางการตลาด ยกระดับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อเศรษฐกิจชุมชนอย่างครบวงจร ปรับระบบบริหารจัดการทุนชุมชนให้มีธรรมาภิบาล เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของชุมชนให้พึ่งตนเอง และการแก้ไขปัญหาคอขวด ลดความเหลื่อมล้ำ ด้วยระบบปฏิบัติการเชิงรุกที่เข้าถึงประชาชนรายครัวเรือน โดยมีเป้าหมาย ที่เป็นเข็มมุ่งสำคัญ คือ มุ่งหวังให้เศรษฐกิจฐานรากมีความมั่นคง คนในชุมชนมีงาน มีอาชีพ มีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2566ก)

ปัจจัยการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามคุณลักษณะของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ประเภทของวิสาหกิจชุมชน จำนวนสมาชิกและระยะเวลาในการดำเนินงานที่แตกต่างกันไม่สัมพันธ์กับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ แนวทางเชิงรุก โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการพัฒนาแรงงาน แนวทางเชิงแก้ไข โดยการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิตและบริการ แนวทางเชิงป้องกัน โดยการร่วมมือกับภาครัฐสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรบุคคลอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชน แนวทางเชิงรับ โดยการส่งเสริมการลงทุนระบบการผลิตด้านเทคโนโลยีและเครื่องจักร และสนับสนุนให้สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะมากยิ่งขึ้น (สรสินธุ์ ฉายสินสอน, 2567) แนวคิดเครือข่ายจึงเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จากงานวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ บุตรมาตา และคณะ ในเรื่องกลยุทธ์การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่าชิงอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสม คือ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO) คือ การเสริมสร้างศักยภาพผู้นำและเครือข่าย โดยประธานกลุ่มใช้ความเป็นผู้นำและเครือข่ายที่แข็งแกร่งสร้างโอกาสในการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (ST) คือ การมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่โดยกลุ่มใช้โครงการต่าง ๆ เพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่เข้าสู่วงการเกษตร 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (WO) คือ เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและการประชาสัมพันธ์โดยการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้ของชุมชน และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT) คือ การกระตุ้นให้คนในชุมชนมารวมกลุ่มทำกิจกรรมโดยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการรวมกลุ่มผ่านการประชุมต่าง ๆ (ณรงค์ฤทธิ์ บุตรมาตา และคณะ,

2567) สรุปว่า การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมุ่งประเด็นสำคัญ คือ ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาจนกระจุก รวยกระจาย เมื่อทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่ากันการพัฒนาจากภาครัฐจึงต้องมีความเท่าเทียม วิสาหกิจชุมชนจึงมีบทบาทขับเคลื่อนและเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนา

วิสาหกิจชุมชนเสริมเศรษฐกิจฐานราก

กรมการพัฒนาชุมชนมีแนวทางในการขับเคลื่อนภารกิจงานต่าง ๆ ที่สำคัญทั้งในระดับกระทรวงและระดับกรม โดยปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กรมการพัฒนาชุมชน มุ่งสู่วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามที่แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี ได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถบริหารจัดการและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน การส่งเสริมและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคง การสร้างความร่วมมือและส่งเสริมบทบาทเครือข่ายการพัฒนาชุมชนทั้งในและต่างประเทศ และการพัฒนาองค์กรให้ทันสมัย มีสมรรถนะสูงและมีธรรมาภิบาล บุคลากรมีอุดมการณ์และเชี่ยวชาญในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งมีแนวทางการพัฒนา 6 แนวทาง ประกอบด้วย 1) สร้างและพัฒนากลไกขับเคลื่อนสมาชิกชุมชนหนุนเสริมเศรษฐกิจฐานราก 2) พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง และมีขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้วยกลไกประชารัฐและการรวมกลุ่มผู้ประกอบการในชุมชน 3) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมช่องทางการตลาด 4) ยกระดับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อเศรษฐกิจชุมชนอย่างครบวงจร 5) ปรับระบบบริหารจัดการทุนชุมชนให้มีธรรมาภิบาล เพื่อการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของชุมชนให้พึ่งตนเอง และ 6) แก้ไขปัญหาความยากจนลดความเหลื่อมล้ำ ด้วยระบบปฏิบัติการเชิงรุกที่เข้าถึงประชาชนรายครัวเรือน โดยมุ่งหวังให้เศรษฐกิจฐานรากมีความมั่นคง คนในชุมชนมีงาน มีอาชีพ มีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2566ข) วิสาหกิจชุมชน คือ หนึ่งในรูปแบบของการรวมตัวกันของคนในชุมชน ตั้งแต่ 7 คน ขึ้นไป โดยมีหลักในการดำเนินงาน คือ ชุมชนจะเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการโดยชุมชนเอง กระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการจะเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล และจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน หัวใจหลักของการดำเนินการจะอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเองและความพอเพียงและสามารถขยายออกสู่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สรสินธุ์ ฉายสินสอน ในประเด็นนี้ พบว่า เศรษฐกิจฐานรากมีความเชื่อมโยงกับวิสาหกิจชุมชน จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิศร์ คำนวณ และคณะ ในเรื่อง สถานภาพและแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งลักษณะการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองโรงมี 3 รูปแบบ คือ 1) มีการรวมกลุ่มเดิมอยู่แล้วหรือเป็นการรวมกลุ่มจากการประกอบอาชีพภายในครอบครัว 2) การรวมกลุ่มจากนโยบายการสนับสนุนจากภาครัฐ และ 3) การรวมกลุ่มจากผู้นำที่ต้องการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่วนปัญหาที่พบในการพัฒนาความเข้มแข็งในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การขาดการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและบริหารจัดการกลุ่มที่เป็นระบบ การขาดทักษะในการผลิตและการพัฒนาการรับรองผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐาน การขาดทักษะการบริหารจัดการทางด้านการตลาด และการขาดการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ 1) สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน 2) การพัฒนาสินค้าให้มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น 3) การใช้แนวทางตลาดนำการผลิตในการดำเนินงานกลุ่ม และ 4) การพัฒนาระบบบัญชีและการเงินให้ถูกต้อง (สรสินธุ์ ฉายสินสอน, 2567) และ คณิศร์ คำนวณ และคณะ สรุปว่า วิสาหกิจชุมชนเสริมเศรษฐกิจฐานรากต้องอาศัยภาครัฐ คือ กรมพัฒนาชุมชน ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่โดยตรงในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชนให้มีความมั่นคง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือและเครือข่ายการพัฒนาชุมชนทั้งในและต่างประเทศรวมทั้งต้องมีความทันสมัย วิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดโดยชุมชน จะมีบทบาทที่สำคัญใน

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจมีภาครัฐสนับสนุน ด้วยระบบบริหารจัดการทั้งการเงินและการตลาด (คณิศร คำนวณ และคณะ, 2567)

พัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ตัวอย่างของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เครื่องแกงปักษ์ใต้บ้านโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา เป็นเครื่องแกงสูตรมะขามอ่อนและเครื่องแกงเผ็ดสูตรเห็ดหลินจือ โดยจากการสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภค พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจภาพรวมของเครื่องแกงเผ็ดสูตรเห็ดหลินจืออยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.53 และพึงพอใจภาพรวมของเครื่องแกงส้มสูตรมะขามอ่อนอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.37 ซึ่งเครื่องแกงปักษ์ใต้บ้านโคกม่วง ได้นำเอาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มาใช้สนับสนุนกระบวนการสร้างคุณค่าของลูกค้า โดยใช้ผลิตภัณฑ์ในการสร้างคุณค่าทั้งประสบการณ์และทั้งการบริโภครรถประโยชน์หลักของสินค้า ผลิตภัณฑ์ที่จะพัฒนาได้จะต้องสร้างความพึงพอใจให้ผู้บริโภค ทั้งนี้ยังต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น ศักยภาพทางการบัญชีและการตลาดสมัยใหม่เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก คุณภาพและมาตรฐานของสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทางบัญชีและการตลาด การสร้างความสามารถในการแข่งขันด้วยการตลาดสมัยใหม่ และความสัมพันธ์ของศักยภาพทางการบัญชีและการตลาดสมัยใหม่กับความสามารถในการแข่งขันเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิภาพ (พัทธมน บุญยาศรัย และคณะ, 2567) และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านตำบลเขาศรีส อำเภอรามกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ของเพ็ญศรี ยวงแก้ว และคณะ พบว่า บรรจุภัณฑ์เดิมเป็นรูปแบบถุงพลาสติกอ่อนที่แตกง่าย หกเลอะเทอะง่าย ขนาดใหญ่ไม่มีจุดเด่นเป็นของตนเอง และความต้องการของกลุ่ม คือ ต้องการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ที่มีความแข็งแรงมากกว่าเดิมเก็บรักษาได้ดียิ่งขึ้นมีฝาปิดมิดชิดและแสดงตราสัญลักษณ์ที่เป็นรูปแบบของกลุ่ม ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มแม่บ้านเขาศรีสได้ทำการเปลี่ยนเป็นบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่เป็นกระปุกพลาสติกแข็งใสขนาดเหมาะสมกับการบริโภคมีตราสัญลักษณ์เป็นรูปกระต่าย และพบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) โดยด้านที่มากที่สุด ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมในการนำไปเป็นของฝากสินค้าเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการทำเป็นอาชีพเสริมรายได้ บรรจุภัณฑ์สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก และสินค้านี้มีคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย เช่น การนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำตามลำดับ (เพ็ญศรี ยวงแก้ว และคณะ, 2566)

การพัฒนาแบบการสื่อสารการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนจะทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้เป็นที่รับรู้ของผู้บริโภคมากขึ้น ในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ยังคงใช้การประชาสัมพันธ์แบบดั้งเดิม คือแบบปากต่อปาก การติดป้ายโฆษณาในแหล่งชุมชน รวมถึงการประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่ม การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการออกบูธเพื่อจัดแสดงสินค้าต่าง ๆ ทั้งนี้ชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย โดยการสื่อสารผ่านการตลาดเชิงกิจกรรมเป็นหลักและใช้เครื่องมือทางการตลาดอื่น ๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์เข้ามาบูรณาการเพื่อสร้างความแตกต่างและความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยให้มีความโดดเด่นจากผลิตภัณฑ์ชุมชนทั่วไป (วรวิรัตน์ สัมพันธ์พงศ์, 2567) ในประเด็นที่คล้ายคลึงกันและมีส่วนส่งเสริมการตลาดได้ดี คือการพัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ในการตลาดยุคดิจิทัลคงปฏิเสธไม่ได้ว่าแพลตฟอร์มการตลาดมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของธุรกิจ การพัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการเข้าถึงตลาดของสินค้าชุมชน ซึ่งมักประสบปัญหาในการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ให้กว้างขวางพอและเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ แพลตฟอร์มดังกล่าวจะประกอบด้วยฟังก์ชันต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้ประกอบการชุมชนสามารถจัดการสินค้าดำเนินการด้านการตลาดและทำธุรกรรมออนไลน์ได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถประเมินผลการดำเนินงาน และปรับปรุงกลยุทธ์การตลาดได้ตามสถานการณ์สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ของผู้บริโภค ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงกันของห่วงโซ่คุณค่า ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ สังคม ได้ทันต่อเวลาและความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการตลาด การพัฒนาแพลตฟอร์มนี้เริ่มต้นจากการศึกษาความต้องการและปัญหาของผู้ประกอบการชุมชน เพื่อนำมาวางแผนและออกแบบฟังก์ชันการทำงานที่ตอบสนองต่อความต้องการ รวมถึงการอบรมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการมีความรู้และทักษะในการใช้งานแพลตฟอร์ม นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมต่อกับโซเชียลมีเดียและเครื่องมือค้นหาเพื่อเพิ่มโอกาส ในการประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการของชุมชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นส่งผลให้ตลาดเติบโตอย่างต่อเนื่อง ภายใต้พฤติกรรมผู้บริโภควิถีใหม่ที่ผู้บริโภคต้องการความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นผลที่คาดหวังจากการพัฒนาแพลตฟอร์มนี้ คือ การเพิ่มยอดขายและรายได้ของผู้ประกอบการชุมชนสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจท้องถิ่นและการเพิ่มการรับรู้ และคุณค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชนในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว (สมารณ์ นวลสุทธิ และคณะ, 2567) สรุปว่า ในจังหวัดสงขลาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงปักษ์ใต้บ้านโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง เป็นสินค้าของชุมชนที่ได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคในระดับหนึ่ง เป็นการนำวัตถุดิบในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม แต่การพัฒนาด้านการตลาดมีความสำคัญที่จะขับเคลื่อนสินค้าออกสู่ภายนอก ซึ่งปัจจุบันโครงสร้างทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงจึงต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ เช่น การสร้างแพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์ ซึ่งผลที่คาดหวัง คือ การเพิ่มยอดขายและรายได้ของผู้ประกอบการชุมชน

สรุป

การศึกษาการสร้างวิสาหกิจชุมชนเสริมเศรษฐกิจฐานราก ประเทศไทยมีปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สร้างความแตกต่างทางสังคม คนรวยกระจุกคนจนกระจาย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในชุมชนชนบทโดยเฉพาะด้านคุณภาพชีวิต ภาครัฐจึงได้กำหนดนโยบายเพื่อความเสมอภาคทางสังคมประเทศ กรมพัฒนาชุมชนจึงมีหน้าที่โดยตรงในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนของไทยจึงเป็นจุดหมายที่สำคัญในการพัฒนาเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานราก กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในระดับรากหญ้าและเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ การขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ในประเด็นแรกจะมุ่งไปที่การปรับโครงสร้างกลไกเศรษฐกิจชุมชนฐานรากและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง มีความเข้าใจสามารถพึ่งพาตนเองช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรมมีการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจระหว่างกัน และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ เกิดการสร้างอาชีพครัวเรือน ชุมชนและการกระจายรายได้ สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคของคนที่อยู่อาศัยในระดับชุมชน ในประเด็นที่สองจะส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคง แนวทางการพัฒนา ได้แก่ การสร้างและพัฒนากลไกขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน หนุนเสริมเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งและมีขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยกลไกประชารัฐ และรวมกลุ่มผู้ประกอบการในชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ในชุมชนและส่งเสริมช่องทางการตลาด นอกจากนี้ความร่วมมือและเครือข่ายจึงเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ภาครัฐต้องมีนโยบายและแผนการจัดการ ภาคเอกชนเข้าร่วมวิจัยและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น และชุมชนต้องเรียนรู้และพัฒนาเพื่อก้าวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก โดยชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชนเสริมเศรษฐกิจฐานรากจะสร้างความสมดุลพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีได้อย่างมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2566ก). สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเสริมทัพข้าราชการใหม่ 176 ราย รุ่น 123 เน้นย้ำให้เป็นพัฒนากรที่ดี ช่วยกันขับเคลื่อนภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชน ให้บรรลุวิสัยทัศน์ เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.cdd.go.th>
- กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2566ข). การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและลด ความเหลื่อมล้ำของชุมชนอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.thailandplus.tv>
- คณิศร งามฤดี และคณะ. (2567). สถานภาพและแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนา เศรษฐกิจฐานราก: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตรและการจัดการ, 7(2), 5-15.
- ชล บุนนาค และภุชยนิศา กมลนรเทพ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SufficiencyEconomy Philosophy: SEP) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable DevelopmentGoals: SDGs). เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก <https://www.sdgmove.com/2019/09/27/sep-and->
- ณรงค์ฤทธิ์ บุตรมาตา และคณะ. (2567). ในเรื่องกลยุทธ์การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายนาอินทรีย์บ้านป่า ชิงอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(6), 146-154.
- พัทธมน บุญยาศรัย และคณะ. (2567). การเพิ่มศักยภาพทางการบัญชีและการตลาดสมัยใหม่เพื่อขับเคลื่อน เศรษฐกิจชุมชนที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงราย. วารสาร สหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(3), 1543-1559.
- เพ็ญศรี ยวงแก้ว และคณะ. (2566). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านตำบล เขาชีริศ อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารพิบูล, 2(1), 89-108.
- ภูซังค์ เสนานุช และคณะ. (2566). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการ พัฒนาอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก <https://www.sdgmove.com>
- วรรัตน์ สัมพัทธ์พงศ์. (2567). การพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วารสาร วิทยาการจัดการปริทัศน์, 26(1), 112-124.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2558). คู่มือสนับสนุนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักสนับสนุนขบวนองค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สมาภรณ์ นวลสุทธิ และคณะ. (2567). การพัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(7), 1417-1432.
- สรสินธุ์ ฉายสินสอน. (2567). การจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). วารสารสมาคมนักวิจัย, 29(1), 98-116.

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง*

COMMUNITY ENTERPRISE DEVELOPMENT TO ENHANCE THE LOCAL GRASSROOTS ECONOMY: A CASE STUDY OF NA MUEN SRI ANCIENT WOVEN FABRIC, TRANG PROVINCE

ศุภสิน วัตตพรหม*, พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา บัวเมือง), ไพรัตน์ ฉิมหาด

Supasin Watthapron*, Phrakru Arunsutalangarn (Preeda Buamuang), Pairat Chimhad

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: sani.piyabut@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 2) พัฒนาระดับเศรษฐกิจฐานรากและ 3) สร้างเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง เป็นการวิจัยผสมวิธี มีขอบเขตเนื้อหา ด้านผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการบริหารจัดการ ด้านการลงทุน ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงพุทธ ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดที่เป็นสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จำนวน 131 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ นักวิชาการตลาด อดีตสมาชิกอาวุโสในวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งสิ้น 25 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาด้านผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการตลาด ด้านการลงทุน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงพุทธ และด้านการผลิต และด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนคือการกำหนดมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนไว้อย่างชัดเจน การวางแผนจัดหาเงินทุนสำรองไว้ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างเพียงพอ การสร้างเครือข่ายขยายฐานการผลิตและจำหน่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม การคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิตอยู่เสมอ และมีการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าอย่างต่อเนื่อง สมาชิกของกลุ่มมีการยึดมั่นในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) การสร้างเครือข่ายพัฒนา สามารถสร้างเครือข่ายได้ 6 เครือข่าย คือ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติการทอผ้า ผู้จำหน่าย นักวิชาการ สถาบันการศึกษา นักวิชาการด้านการตลาด ผู้ทำธุรกิจผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP และผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้ อบรมให้ความรู้สมาชิก

คำสำคัญ: การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน, เศรษฐกิจฐานราก, ผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี

Abstract

This research aims to 1) analyze the level of community enterprise development, 2) develop and upgrade the grassroots economy, and 3) establish a network for community enterprise development to upgrade the grassroots economy. Na Muen Sri ancient woven fabric,

Trang Province is a mixed - method research with contents in the areas of leadership and member participation, management, investment, production, marketing, and Buddhist community economic development. The researcher used the entire population of members of the Na Muen Sri ancient woven fabric community enterprise, totaling 131 people. Key informants included local leaders, community leaders, fabric experts, marketing scholars, and former senior members of the community enterprise, totaling 25 people. Data were collected through in-depth interviews and questionnaires. Data were analyzed using basic statistics, including percentages, means, and standard deviations. The research results found that 1) overall leadership development and member participation were at a high level, followed by marketing, investment, Buddhist community economic development, production, and management, respectively. 2) The guidelines for community enterprise development are to clearly define community enterprise standards, plan for sufficient reserve funds for group operations, establish networks to expand production and distribution bases, and constantly invent new methods for use in the production process. And there is continuous improvement in the quality of the products. Members of the group adhere to the principles of the Sufficiency Economy Philosophy. 3) Creating a development network. Able to create 6 networks: executives, weavers, distributors, academics, educational institutions, marketing academics, people doing business in OTOP community products and southern local woven cloth, training to provide knowledge to members.

Keywords: Community Economic Development, Grassroots Economy, Ancient Na Muen Sri Woven Fabric

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) มีประเด็นหนึ่งที่มุ่งเน้นการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ โดยมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ตามความพร้อม ของชุมชน เกิดการสร้าง ความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ที่เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียง นำภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น มาใช้สร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ พร้อมทั้งสร้างระบบเฉพาะวิสาหกิจชุมชน ควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล ตลอดจนยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและ ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการผลิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งของภาคการผลิตและบริการ บนฐานการเพิ่มคุณค่าสินค้าและบริการ จากองค์ความรู้ และการบริหารจัดการที่ดีอันจะช่วยแก้ปัญหาความ ยากจนลงได้ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2565)

เศรษฐกิจฐานรากเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงและโดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบัน จำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนา ความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนอันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และ พัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใดรวม ไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบกิจการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป เนื่องจากว่าสภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศอย่าง

เห็นได้ชัด ทำให้ระบบของเศรษฐกิจชุมชนได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ซึ่งระบบเศรษฐกิจชุมชนถือว่าเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญ ควรได้รับการเสริมสร้างให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาสภาพการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชนว่ามีสภาพที่เป็นอยู่เป็นไปอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพความพร้อมที่จะแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืนหรือไม่อย่างไร (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2562)

วิสาหกิจชุมชนเป็นรูปแบบการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เอื้อกับชาวบ้านดำรงชีวิตได้มั่นคงและเข้มแข็ง ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนมิใช่ว่าจะทำได้ง่ายตายต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน วิสาหกิจชุมชนเน้นเรื่องการบริหารจัดการเป็นกิจการสร้างรายได้รูปแบบหนึ่งที่มีขนาดเล็กกว่าวิสาหกิจขนาดย่อมโดยผลผลิตจะเกิดจากสินทรัพย์ชุมชน ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมทักษะฝีมือวัฒนธรรมธรรมชาติหรืออื่น ๆ ที่เป็นพื้นบ้านมีรูปแบบการจัดการสมัยใหม่โดยคนในชุมชนเป็นกิจการของคนในชุมชน (ขวัญฤดี ตันตระกูล, 2551) วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านหรือเกษตรกรในชนบทที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศแต่เป็นกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดของประเทศหากกลุ่มชาวบ้านหรือกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้มีรายได้สูงขึ้นจะส่งผลกระทบด้านบวกต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศโดยในการประกอบวิสาหกิจชุมชน ควรมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชนส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัตถุดิบในชุมชนโดยคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชนสิ่งที่เกิดขึ้นจากวิสาหกิจชุมชนมีผลให้ชาวบ้านไม่ต้องหลั่งไหลไปทำมาหากินในเมืองใหญ่ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องจากครอบครัวเข้าไปอยู่กับความแออัดมลพิษมากมายเสี่ยงชีวิตหลายๆอย่างเท่ากับคุณภาพชีวิตไม่สมบูรณ์ ไม่มีสุขใดเท่ากับการได้อยู่ผืนแผ่นดินที่กำเนิดพร้อมหน้าพร้อมตากับญาติ ดังนั้นถือได้ว่าวิสาหกิจชุมชนนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรของชุมชน แปลงมาเป็นรายได้ทำมาหากินในที่ของตนเอง (ธนวิทย์ บัวผ่าย, 2565)

“ผ้าทอนาหมื่นศรี” เป็นสินค้าหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนไทยมายาวนานหลายร้อยปี หลักฐานการจดบันทึกในเอกสารจดหมายเหตุ พระราชกิจรายวัน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. 6) ช่วงที่เสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128 ได้ทอดพระเนตรผ้าทอที่เมืองตรัง สมุหเทศาภิบาลมณฑลได้จัดผ้าพรรณทุกอย่างซึ่งเป็นของทำในพื้นที่บ้าน เช่น ผ้ายก ผ้าร้าว ผ้าตาสมุก ผ้าคาด ผ้าเช็ดหน้า ถวายประทานแจกแก่ข้าราชการตามสมควร ลักษณะพิเศษของผ้าทอนาหมื่นศรี อยู่ที่โครงสร้างของผืนผ้า ลวดลาย และสี เนื่องจากผู้ทอเป็นช่างที่มีฝีมือ สามารถนำลวดลายต่าง ๆ มารวมไว้บนผืนผ้า เช่น ลายลูกแก้วใหญ่ ลายดอกจัน ลายแก้วชิงดวง ฯลฯ ลายแก้วชิงดวงของที่นี่มีลักษณะลวดลายเป็นวงกลมหรือรูปไข่เกี่ยวร้อยทับกันภายในช่องที่เป็นใจกลางมีลูกแก้วผุด 4 เม็ด ส่วนช่องที่เกี่ยวทับกัน 4 ช่อง ใน 1 วง จะมีลูกแก้วผุด ช่องละ 2 เม็ด ซึ่งจะอยู่ในเขตของวงกลม 2 วง เหมือนแก้ว 2 ดวง แยกชิงกันอยู่ จึงเรียกชื่อลายว่า แก้วชิงดวง เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของผ้าทอของที่นี่ก็คือ ผ้าหม่ม ผ้าเช็ดหน้ายกดอก ที่ชาวบ้านทอขึ้นเพื่อใช้เอง จะมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในเรื่องสี เพราะนิยมใช้ด้ายย้อมสีแดง ยกดอกสีเหลืองเป็นหลัก ชาวบ้านจะทอผ้านาหมื่นศรี โดยใช้กี่ 2 ชนิด คือ กี่พื้นเมือง และกี่กระตุก โดยทั่วไปผ้าทอนาหมื่นศรี แบ่งตามลักษณะโครงสร้างของผืนผ้าได้ 3 ชนิด ได้แก่ ผ้าพื้น ผ้าตา และผ้ายกดอก ซึ่งมีการทอหลายรูปแบบตามประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าสำหรับนุ่งห่ม เช่น ผ้าผืนยาวสำหรับโจงกระเบน ผ้าถุง ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า ผ้าเปียงหรือผ้าสไบ ผ้าพาดบ่า (มักใช้ลวดลายดั้งเดิม ในอดีตเคยมีการทอผ้าเป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา) และผ้าทอด้วยจุดประสงค์พิเศษ เช่น ผ้าอาสนะ ผ้าตั้ง และผ้าพานช้าง (เป็นการทอผ้าเช็ดหน้าต่อกันหลายผืน เพื่อใช้ในพิธีงานศพ เจ้าภาพจะตัดแยกเพื่อถวายพระเมื่อเสร็จพิธี) โดยชาวบ้านภาคใต้นิยมมีผ้าขาวม้าไว้ประจำตัว สำหรับใช้งานนอกประสงค์ ทั้งเป็นผ้าห่มและผ้าห้อยไหล่ ทำให้ “ผ้าขาวม้าลายราชวัตร” ของชุมชนแห่งนี้ขายดีตลอดทั้งปี ผ้าขาวม้าลายราชวัตรของวิสาหกิจชุมชนผ้าทอนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง มีลักษณะพิเศษไม่เหมือนใครเพราะเป็นผ้าผ้ายทอมือที่มีขนาดใหญ่กว่าผ้าขาวม้าทั่วไป ส่วนกลางผืนจะทอสลัปส์

เป็นลายราชวัตร์ที่ละเอียดประณีต มีลายยกสลับเป็นเชิงคั่นก่อนถึงชายหรือเชิงผ้าซึ่งทอเป็นริ้ว ขอบริมผ้ามีสีแดง ปัจจุบัน ผ้าทอนาหมื่นศรี นับเป็นมรดกแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สร้างความภาคภูมิใจของชาวจังหวัดตรัง เพราะเป็นของขวัญของฝากที่มีชื่อเสียงของตรัง และได้รับการคัดเลือกให้เป็นสินค้าโอท็อป 5 ดาว ของจังหวัดช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้ให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน (ธนศ ศิริกิจ, 2564)

ปัจจุบันกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี ได้ถูกจัดเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอนาหมื่นศรี รหัสทะเบียน 5-92-08-05/1-0003 สถานที่ตั้ง 119 หมู่ที่ 8 ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2538 ครั้งแรกมีสมาชิก 25 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 131 คน สภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนผ้าทอนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง มีสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ผู้นำกลุ่มขาดทักษะในการจัดการธุรกิจที่ดี ขาดทักษะการวิเคราะห์ และขาดทักษะการตลาดพ่อค้าคนกลางกดราคา แต่ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องขายเพื่อระบายสินค้าและเพื่อสมาชิกได้รับเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอในการผลิตต่อไป รวมไปถึงความรู้ความเข้าใจในการจัดการเงินทุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สมาชิกขาดทักษะในการพัฒนาฝีมือในการทอลายใหม่ ๆ ให้ทันกับตลาดในปัจจุบัน จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง” เพื่อส่งเสริมการขาย แผนพัฒนาการขาย ต่อยอดการขาย พัฒนาบุคลากรที่เป็นสมาชิกผ้าทอ ให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น สามารถทำให้เพิ่มยอดขาย และสามารถทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง
2. เพื่อพัฒนาระดับเศรษฐกิจฐานราก วิสาหกิจชุมชนผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง
3. เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง” ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้นสำหรับวิธีการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูล เป็นสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน “ผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มที่ 1 ผู้นำท้องถิ่นจำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนจำนวน 8 คน กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอโบราณนาหมื่นศรีจำนวน 5 คน กลุ่มที่ 4 นักวิชาการตลาดจำนวน 3 คน กลุ่มที่ 5 อดีตสมาชิกอาวุโสในวิสาหกิจชุมชนผ้าทอโบราณนาหมื่นศรีจำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน ประชาชนในชุมชนที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จำนวน 131 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิจัยเชิงปริมาณใช้ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbact' Alpha Coefficient) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพในกลุ่มสมาชิก และระยะเวลาในการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผ้าทอนาหมื่นศรีแต่ละตำแหน่ง เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับเศรษฐกิจ

ฐานรากชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ได้แก่ ด้านผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการบริหารจัดการ ด้านการลงทุน ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงพุทธ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวคำถามเกี่ยวกับ จุดเด่น จุดด้อย จุดที่ต้องพัฒนาเพื่อการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนฐานราก กลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อลงพื้นที่ขออนุญาตหมาย สถานที่ วัน เวลา และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และตรวจสอบความถูกต้องและข้อความในการตอบแบบสอบถาม เก็บแบบสอบถามได้ทั้งหมด 131 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติบรรยาย การหาค่าความถี่ และร้อยละ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนาระดับเศรษฐกิจฐานรากและวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สร้างเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรังโดยการวิเคราะห์เนื้อหาสถิติพรรณนา การวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง

ตารางที่ 1 ระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง

พัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิก	4.31	0.65	มาก
2. ด้านการบริหารจัดการ	4.19	0.87	มาก
3. ด้านการลงทุน	4.29	0.87	มาก
4. ด้านการผลิต	4.23	0.83	มาก
5. ด้านการตลาด	4.30	0.70	มาก
6. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงพุทธ	4.29	0.76	มาก
รวม	4.27	0.71	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรังโดยรวมทั้ง 6 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาด้านผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีระดับการพัฒนามากกว่าทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านการตลาด ด้านการลงทุน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงพุทธ ด้านการผลิต และด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน กรณีกลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง สรุปได้ดังนี้

1. ด้านผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิก พบว่า “ไม่พบปัญหาด้านตัวผู้นำ แต่พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้นำและสมาชิก มีน้อย ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิต การลงทุนและการจำหน่าย ผลผลิต ตลอดจนการมีส่วนในการวางแผน กำหนดนโยบาย ทิศทางในการดำเนินงานของกลุ่ม นอกจากนั้นยังพบว่า สมาชิกยังไม่สามารถนำนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม ควรให้มีการจัดทำปฏิทินการพบปะหรือประชุมกลุ่มเพื่อพูดคุยเพื่อปรึกษาหารือกันบ่อย ๆ และสม่ำเสมอในการกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่มควรมีการประชุม ปรึกษาหารือ หรือแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการสำรวจข้อมูลความต้องการของสมาชิกอย่างเป็นกิจจะลักษณะ” (อารอบ เรื่องสังข์, 2566)

2. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ในด้านการบริหารจัดการมีจุดเด่นในเรื่อง “การกำหนดมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่ขั้นแรกถึงขั้นสุดท้าย, มีการสำรวจทิศทางการดำเนินงานและจัดทำแผนแม่บทของชุมชนให้ชัดเจน, และ มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ แต่พบจุดด้อย คือมีการประเมินความพึงพอใจผลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ และมีการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานที่จัดทำไว้ ควรให้มีการปรับปรุงอาคารสำนักงานกลุ่มให้สวยงาม ดึงดูดผู้สนใจเข้ามาดูและเยี่ยมชมให้ได้ทั้งความรู้และซื้อสินค้าของกลุ่ม โดยการปรับปรุงอาคาร และภายในอาคารให้สวยงามมีส่วนต่าง ๆ เช่น ส่วนนิทรรศการให้ความรู้ด้านประวัติความเป็นมาของผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี, วิธีการผลิตผ้าทอโบราณ, ตัวอย่างผ้าทอโบราณอดีต-ปัจจุบัน การแบ่งโซนผลิตภัณฑ์ แยกประเภทให้ชัดเจน เช่น โซนผ้าขาวม้า, โซนผ้าถุง เป็นต้น ควรนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารจัดการด้านระบบข้อมูล และจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน การบริหารจัดการควรคำนึงถึงความโปร่งใส ในเรื่องการเงินของกลุ่ม มีการจัดทำบัญชีให้ชัดเจน ถูกต้องเป็นปัจจุบัน สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา” (นวัตรกร อุมาศิลป์, 2566)

3. ด้านทุน พบว่ามีจุดเด่น คือ “มีการวางแผนจัดหาเงินทุนสำรองไว้ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างเพียงพอ, มีการจัดการด้านเงินทุนและรายได้จากการดำเนินงานของกลุ่มมีความโปร่งใสและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่ม และ กลุ่มสามารถจัดตั้งกองทุนเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านการลงทุนแก่สมาชิกได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ส่วนจุดด้อย คือ ยังไม่ได้มีการวางแผนนำทุนมนุษย์ซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นใหม่มาทดแทนสมาชิกกลุ่มรุ่นเก่า และการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้อย่างเหมาะสม ขณะนี้มีกลุ่มทุนหลักที่เข้ามาสนับสนุนโดยซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ คือ เซ็นทรัล ซึ่งสมาชิกมองว่ามีทั้งข้อดีและเสีย ข้อดี ทำให้ผลผลิตของกลุ่มสามารถจำหน่ายได้หมด บางครั้งไม่สามารถผลิตได้ทัน แต่ข้อเสียคือ ทำให้ราคาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีราคาสูงขึ้น นอกจากนั้นยังมีกลุ่มของ อปท. ที่เข้ามาสนับสนุนทุนในบางเรื่อง แต่ไม่มากและไม่สม่ำเสมอ ส่วนทุนมนุษย์ที่เป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ จำเป็นต้องมีการพัฒนาโดยหาวิธีการที่จะส่งเสริมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอดการผลิตผ้าทอโบราณนาหมื่นศรีต่อไป และถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำ หากไม่ทำก็จะทำให้กลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี ขาดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมนี้ไป” (ศุภชัย เสือกลับ, 2567)

4. ด้านการตลาด พบว่ามีจุดเด่น คือ “มีการสร้างเครือข่ายขยายฐานการผลิตและจำหน่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม, มีการใช้ช่องทางออนไลน์หรือสื่อโซเชียลในการเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้ของผ้าทอโบราณนาหมื่นศรีให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น และมีการจดทะเบียนสินค้าเอกลักษณ์ทางภูมิศาสตร์ (GI) ให้เป็นที่รู้จักถึงต้นตอหรือที่มาของผลผลิต แต่พบจุดด้อยที่จะต้องพัฒนา คือ ยังมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ ในการเพิ่มช่องทางการขายผลผลิตทางออนไลน์น้อย และ ควรมีการสร้างตราสินค้า (Brand name, or logo) เพื่อการจดจำ นอกจากนั้นกลุ่มผ้าทอและสมาชิกจะต้องเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการตลาดให้มากขึ้นในทุกช่องทาง หาแนวทางในการใช้ช่องทางการประชาสัมพันธ์ โดยการโฆษณาผลิตภัณฑ์ผ้าทอให้มากขึ้น ทั้งสื่อโฆษณาของรัฐ (วิทยุ/โทรทัศน์) และเอกชน ห้างร้านต่าง ๆ, ป้ายโฆษณา/คัทเอ้าท์ขนาดใหญ่ในที่สาธารณะ ตามสี่แยก/ชุมชน แผ่นโฆษณาป้ายไฟที่สถานีขนส่ง, สนามบิน เป็นต้น” (พิมพ์ชนก สืบเพ็ง, 2566)

5. ด้านการผลิต พบว่า มีจุดเด่น คือ “มีการคิดค้นวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิตอยู่เสมอ ๆ และ มีการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ส่วนจุดด้อย พบว่า ขาดการจัดอบรมเพิ่มความรู้และวิธีการใหม่ๆ ในการผลิตให้แก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ และไม่มีการพัฒนาด้านการผลิตให้มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายรูปแบบเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ สมาชิกกลุ่มมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการอบรมเกี่ยวกับการเพิ่มลายผ้าทอโบราณโดยอาจอบรมลายผ้าทอแบบโบราณดั้งเดิม และลายผ้าทอโบราณประยุกต์ให้มีเพิ่มมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการใช้ของผู้บริโภคที่มีทั้งแนวอนุรักษ์และแนวประยุกต์ และควรมีการตรวจสอบคุณภาพของผ้าทอก่อนออกจำหน่าย รวมทั้งจำเป็นที่จะต้องสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาแทนที่ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนเพื่อสืบทอดมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรังให้คงอยู่ต่อไปโดยไม่ขาดช่วง” (ศุภชัย เสือกลับ, 2567)

6. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเชิงพุทธ พบว่ามีจุดเด่น คือ “สมาชิกของกลุ่มมีการยึดมั่นในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามารถพัฒนากลุ่มผ้าทอให้เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ได้ และสถานที่ตั้งของกลุ่มมีความสะดวกในการเดินทางสามารถติดต่อได้ง่าย (ปฏิรูปทเสวาสะ) ส่วนจุดด้อยที่พบ คือ กลุ่มได้ยึดหลักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่ายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างสม่ำเสมอ (สปปริสุปัสสยะ) และ กลุ่มส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่มีอัตลักษณ์อย่างเด่นชัด (อัตตสัมมาปณิธิ) ยังมีน้อย ในอนาคตกลุ่มผ้าทอฯจะมีปัญหาเรื่องการสืบทอดการผลิตผ้าทอโบราณฯ เนื่องจากขาดคนที่สนใจจริง ๆ มาสืบทอด จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอดวัฒนธรรมนี้ โดยอาจสนับสนุนโรงเรียนที่มีความพร้อมในการถ่ายทอด ทั้งนำกระบวนการผลิตผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี เป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนและเป็นสถานที่ในการเรียนรู้การผลิตผ้าทอนาหมื่นศรี” (หนึ่งตำบลหนึ่งผ้าทอ) (พระครูอรุณสุตาลังการ, 2566)

การสร้างเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนฐานราก กลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง มีแนวทางในการสร้างเครือข่าย สรุปได้ว่า ภาควิชาเครือข่ายชุมชนที่จะให้ความร่วมมือพัฒนาระดับวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ประกอบด้วย 6 เครือข่ายที่สำคัญ ได้แก่ 1) ภาควิชาเครือข่ายกลุ่มผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดตรัง, 2) ภาควิชาเครือข่ายกลุ่มผู้ปฏิบัติการทอผ้าโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง, 3) ภาควิชาเครือข่ายกลุ่มผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี, 4) ภาควิชาเครือข่ายนักวิชาการด้านผ้าทอและการออกแบบผ้าทอ สถาบันการศึกษาและเอกชน, 5) ภาควิชาเครือข่ายนักวิชาการด้านการตลาดและผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP และ 6) ภาควิชาเครือข่ายผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้ จะมีบทบาทการให้ความร่วมมือในการพัฒนาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน กลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ และความรู้ความสามารถของแต่ละองค์กรภาควิชาเครือข่าย ตามเนื้อหาการพัฒนายกระดับ 6 ด้าน คือ 1) ด้านผู้นำและสมาชิก อบรมให้ความรู้ ประธานกลุ่มฯและสมาชิกเกี่ยวกับบทบาทในการเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรในชุมชน 2) ด้านการบริหารจัดการ อบรมให้ความรู้คณะกรรมการกลุ่มฯ ในด้านการบริหารจัดการองค์กรชุมชนองค์กรวิสาหกิจ หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจ, อบรมให้ความรู้คณะกรรมการกลุ่มฯ และสมาชิก ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี 3) ด้านทุน สนับสนุนเรื่องทุนดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ ให้คำแนะนำวิสาหกิจชุมชนผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี เรื่องการจัดการทุน และเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนากองทุนต่าง ๆ ของวิสาหกิจชุมชนนาหมื่นศรี เพื่อการผลิตและสวัสดิการของสมาชิกอย่างยั่งยืน 4) ด้านการผลิต สนับสนุนความรู้และเครื่องมือในการนำเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ มาใช้ผลิตผ้าทอนาหมื่นศรีให้ทันสมัย และสวยงามร่วมมือในการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอฯและแพ็คเกจให้สวยงามทันสมัยตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค 5) ด้านการตลาด อบรมให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ มาใช้ในการตลาด เช่น การเปิดตลาดออนไลน์, เว็บไซต์กลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี, ไลน์กลุ่มผู้ค้า

และผู้บริโภค, ตี๋ตอกโฆษณาผลิตภัณฑ์และประชาสัมพันธ์, เฟสบุ๊ค, ยูทูบ และโซเชียลอื่น ๆ ให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี เป็นต้น ร่วมมือกันในการกระจายสินค้ากลุ่มผ้าทอโบราณฯให้กระจายทั่วถึง ทั้งในระดับชุมชน สังคม ประเทศ และตลาดโลก จัดสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าทอขึ้นชั้นในห้างสรรพสินค้า และร้านสะดวกซื้อ เช่น ห้างเซ็นทรัล, 7-11 และห้างอื่น ๆ ทั้งในท้องถิ่นและระดับประเทศ และ 6) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงพุทธ ประธานกลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี และสมาชิกทุกคน พร้อมทั้งเครือข่ายชุมชนทุกเครือข่าย ยึดมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรังโดยรวมทั้ง 6 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาด้านผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีระดับการพัฒนามากกว่าทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านการตลาด ด้านการลงทุน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงพุทธ ด้านการผลิต และด้านการบริหารจัดการ แสดงให้เห็นว่าผู้นำมีผลต่อการบริหารงานทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลวรรณ สังข์ทอง ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารจัดการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อันเนื่องจากวิสาหกิจชุมชนคือการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มคนโดยนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการต่าง ๆ การจัดการซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน และการควบคุม ที่จะนำไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้สามารถดำรงอยู่ได้ในทุกสถานการณ์ ประกอบด้วย การเตรียมการ การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผนและการจัดทำโครงการ การนำแผนไปปฏิบัติการ และการติดตามผลการปฏิบัติ และการประเมินผล (กมลวรรณ สังข์ทอง, 2562) 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน กรณีกลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง สรุปได้ดังนี้ แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ด้านผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิก ไม่พบปัญหาด้านตัวผู้นำ แต่พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้นำและสมาชิกมีน้อย ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิต การลงทุนและการจำหน่ายผลผลิต ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบายทิศทางในการดำเนินงานของกลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่า สมาชิกยังไม่สามารถนำนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ มาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม ด้านการบริหารจัดการ มีจุดเด่นในเรื่องการกำหนดมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่ขั้นแรกถึงขั้นสุดท้าย, มีการสำรวจทิศทางการดำเนินงานและจัดทำแผนแม่บทของชุมชนให้ชัดเจน, และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ จุดด้อย คือมีการประเมินความพึงพอใจผลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ และมีการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานที่จัดทำไว้ ด้านทุนพบว่าจุดเด่น คือมีการวางแผนจัดหาเงินทุนสำรองไว้ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างเพียงพอ, มีการจัดการด้านเงินทุนและรายได้จากการดำเนินงานของกลุ่มมีความโปร่งใสและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่ม และกลุ่มสามารถจัดตั้งกองทุนเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านการลงทุนแก่สมาชิกได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง จุดด้อย คือ ยังไม่ได้มีการวางแผนนำทุนมนุษย์ซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นใหม่มาทดแทนสมาชิกกลุ่มรุ่นเก่า และการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้อย่างเหมาะสม ขณะนี้มีกลุ่มทุนหลักที่เข้ามาสนับสนุนโดยซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ คือ เซ็นทรัล ซึ่งสมาชิกมองว่ามีทั้งข้อดีและเสีย ข้อดี ทำให้ผลผลิตของกลุ่มสามารถจำหน่ายได้หมด บางครั้งไม่สามารถผลิตได้ทัน แต่ข้อเสียคือ ทำให้ราคาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีราคาสูงขึ้น นอกจากนั้นยังมีกลุ่มของ อปท.ที่เข้ามาสนับสนุนทุนในบางเรื่อง แต่ไม่มากและไม่สม่ำเสมอ ด้านการตลาด พบว่ามีจุดเด่น คือ มีการสร้างเครือข่ายขยายฐานการผลิตและจำหน่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม, มีการใช้ช่องทางออนไลน์หรือโซเชียลในการเผยแพร่ข้อมูลองค์กร

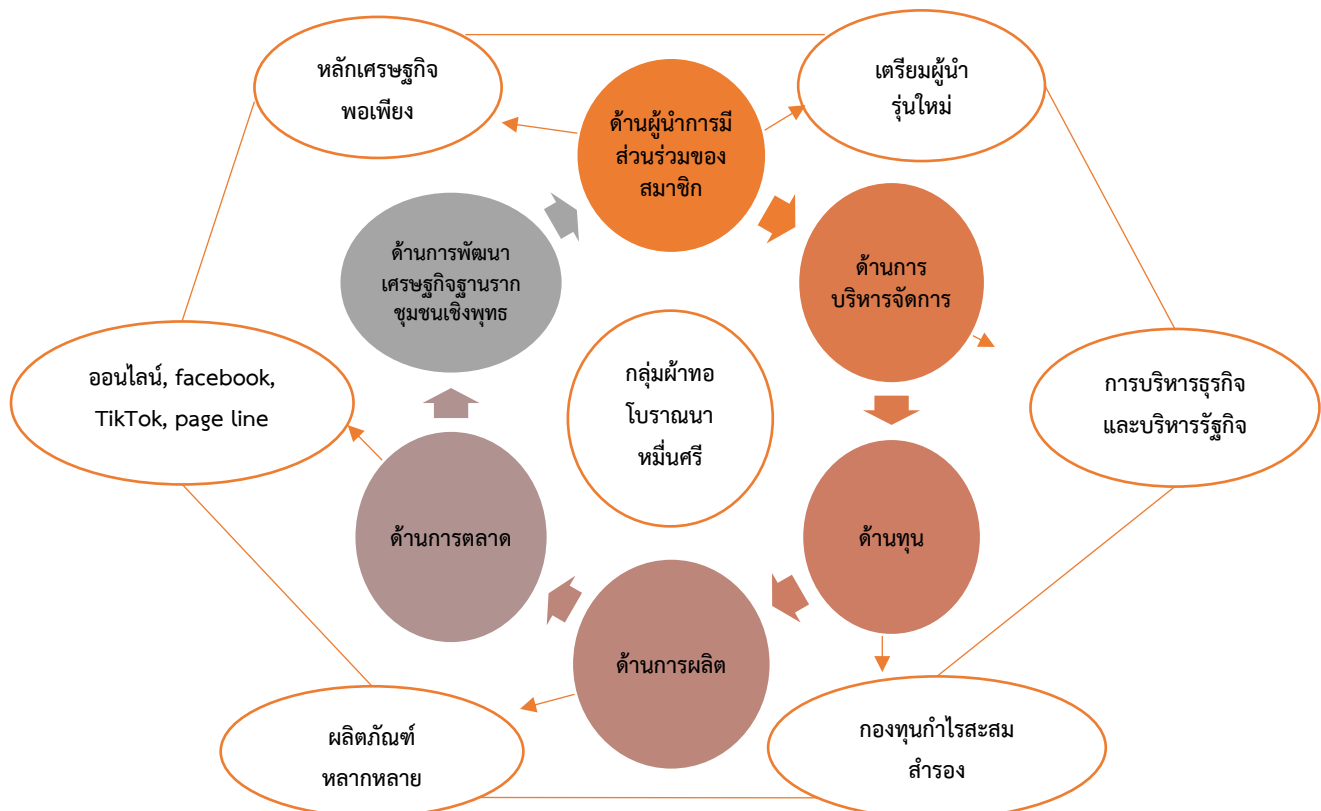

ความรู้ของผ้าทอโบราณนาหมื่นศรีให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น และมีการจดทะเบียนสินค้าเอกลักษณ์ทางภูมิศาสตร์ (GI) ให้เป็นที่รู้จักถึงต้นตอหรือที่มาของผลผลิต แต่พบจุดด้อยที่จะต้องพัฒนา คือ ยังมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการเพิ่มช่องทางการขายผลผลิตทางออนไลน์น้อย ด้านการผลิต มีจุดเด่น คือ มีการคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิตอยู่เสมอ ๆ และมีการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง จุดด้อย พบว่า ขาดการจัดอบรมเพิ่มความรู้และวิธีการใหม่ ๆ ในการผลิตให้แก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอและไม่มีการพัฒนาด้านการผลิตให้มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายรูปแบบเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ สมาชิกกลุ่มมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการอบรมเกี่ยวกับการเพิ่มสายผ้าทอโบราณโดยอาจอบรมลายผ้าทอแบบโบราณดั้งเดิมและลายผ้าทอโบราณประยุกต์ให้มีเพิ่มมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการใช้ของผู้บริโภคที่มีทั้งแนวอนุรักษ์และแนวประยุกต์ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเชิงพุทธ มีจุดเด่น คือ สมาชิกของกลุ่มมีการยึดมั่นในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามารถพัฒนากลุ่มผ้าทอให้เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ได้ และสถานที่ตั้งของกลุ่มมีความสะดวกในการเดินทางสามารถติดต่อได้ง่าย (ปฏิรูปเทวาสะ) จุดด้อยที่พบ คือ กลุ่มได้ยึดหลักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่ายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างสม่ำเสมอ (สปปริสุปัสสยะ) และกลุ่มส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่มีอัตลักษณ์อย่างเด่นชัด (อัตตสัมมาปณิธิ) ยังมีน้อยในอนาคตกลุ่มผ้าทอจะมีปัญหาเรื่องการสืบทอดการผลิตผ้าทอโบราณ เนื่องจากขาดคนที่สนใจจริง ๆ มาสืบทอด ผ้าทอ) ทั้งนี้เนื่องจาก การทำกิจการวิสาหกิจชุมชนต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไม่ว่าจะเป็นกิจการระดับใด วิสาหกิจจะประสบความสำเร็จจึงควรเริ่มต้นด้วยการทำกิจการพื้นฐานขนาดเล็กที่ใช้เทคโนโลยีอย่างง่ายไม่ซับซ้อนเพื่อบริโภคในท้องถิ่นและตลาดชุมชนก่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร ฉิมพลี ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะถูกนำไปพัฒนาท้องถิ่น หรือสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำไปใช้ ในการยกระดับองค์ความรู้และความสามารถมาสู่การพัฒนาท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน เงื่อนไขของความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้ด้านการจัดการความรู้ วัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งสิ่งที่ค้นพบจากการวิจัย คือ การพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (กนกพร ฉิมพลี, 2559) และงานวิจัยของชนพงษ์ อารณพิศาล ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันสามารถพึ่งพาตนเองได้จะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของวิสาหกิจอย่างต่อเนื่องมีการปรับตัว มีความหลากหลายของสินค้า โดยภาครัฐเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมความเข้มแข็งสามารถสร้างเป็นเครือข่ายในชุมชนได้ การวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านการเป็นผู้ประกอบการในภาพรวม พบว่าทุกปัจจัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ชนพงษ์ อารณพิศาล, 2560)

การสร้างเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนฐานราก กลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง มีแนวทางในการสร้างเครือข่าย ดังนี้ ภาคีเครือข่ายชุมชนที่จะให้ความร่วมมือพัฒนาระดับวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ประกอบด้วย 6 เครือข่ายที่สำคัญ ได้แก่ 1) ภาคีเครือข่ายกลุ่มผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดตรัง, 2) ภาคีเครือข่ายกลุ่มผู้ปฏิบัติการทอผ้าโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง, 3) ภาคีเครือข่ายกลุ่มผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี, 4) ภาคีเครือข่ายนักวิชาการด้านผ้าทอและการออกแบบผ้าทอ สถาบันการศึกษาและเอกชน, 5) ภาคีเครือข่ายนักวิชาการด้านการตลาดและผู้ทำธุรกิจผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP และ 6) ภาคีเครือข่ายผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้ จะมีบทบาทการให้ความร่วมมือในการพัฒนาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน กลุ่มผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ และความรู้ความสามารถของแต่ละองค์กรภาคีเครือข่าย ตามเนื้อหาการพัฒนาในระดับ 6 ด้าน คือ 1) ด้านผู้นำและ

สมาชิก 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านทุน 4) ด้านการผลิต 5) ด้านการตลาด และ 6) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงพุทธ ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างเครือข่ายทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ต้องการ เช่น บางครั้งกฎระเบียบต่าง ๆ ยังไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อมีเครือข่ายจะทำให้บุคคลสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น และรู้ว่าจะไปหาข้อมูลได้ที่ไหน ทำให้สามารถเตรียมตัวให้พร้อมก่อนที่จะพบกับการเปลี่ยนแปลง ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนวรรตน์ นิธิชัยอนันต์และนภาพรรณ พัฒนฉัตรชัย ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวบ้านโจรก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะการเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ประกอบด้วย เครือข่ายการผลิต เครือข่ายการตลาด เครือข่ายการเรียนรู้ และเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเครือข่าย ภายในชุมชนเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีความผูกพันและเกื้อกูลกันเป็นฐานในการผลิตและบริการที่สำคัญ และ เครือข่ายภายนอก เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายมีลักษณะการแลกเปลี่ยนผลผลิต การเพิ่มช่องทางการตลาด และการ พัฒนาองค์ความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง แนวทางการพัฒนารูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยการพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับสถาบันการศึกษา วิสาหกิจชุมชนต้นแบบ เอกชนและภาครัฐ เพื่อให้เกิดพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีศักยภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากงานวิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ประกอบด้วย ด้านผู้นำการมีส่วนร่วมของสมาชิก เตรียมผู้นำรุ่นใหม่สืบทอดรุ่นเก่าไม่น้อยกว่า 2 คน รุ่นเก่าเป็นที่ปรึกษารุ่นใหม่สามารถบริหารการเงิน,มีความรู้ด้านการลงทุน, มีอินเทอร์เน็ต

และพร้อมรับเทรนด์ใหม่ ๆ, แสวงหาเครือข่ายการตลาด, นักวิชาการและเป็นที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจของสมาชิกด้านการบริหารจัดการ ต้องอาศัยหลักการบริหารธุรกิจและการบริหารรัฐกิจ ด้านทุน จัดให้มีทุนหมุนเวียนดำเนินการอย่างเพียงพอและให้มีกองทุนกำไรสะสมสำรองและไว้ลงทุนกิจการอื่น ๆ เสริมเพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจด้านเดียว พัฒนาทุนทางเศรษฐกิจทุนมนุษย์ ทุนสังคมวัฒนธรรมควบคู่กัน ด้านการผลิต เพิ่มรูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายตอบโจทย์ผู้ใช้,ให้มีการตรวจสอบคุณภาพก่อนจำหน่าย สร้างคนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอดการทอผ้าจากคนรุ่นเก่าที่กำลังหายไป ด้านการตลาด จัดทะเบียนลิขสิทธิ์ลายผ้า ทำแบรนด์ โลโก้หาช่องทางตลาดเพิ่มเติมโดยเฉพาะตลาดออนไลน์, facebook, TikTok, page line การไลฟ์สด อาศัยเน็ตไอดอลลงยูทูบ โฆษณาทางวิทยุโทรทัศน์ ป้ายโฆษณาตามเส้นทางคมนาคม ห้างร้าน ชุมชน สถานียชนสงฆ์สนามบิน ขยายการตลาดทุกระดับ จัดให้มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้เพื่อปรับปรุงคุณภาพสินค้าและพัฒนารูปแบบสินค้าให้น่าสนใจและด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงพุทธ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมหัวใจเศรษฐกิจเพิ่ม

สรุปและข้อเสนอแนะ

วิสาหกิจชุมชน เป็นการประกอบการหรือกิจการของชุมชนที่กลุ่มคนในชุมชนเป็นเจ้าของและร่วมกันดำเนินการด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสม และความคิดสร้างสรรค์ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ด้วยการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองและเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน โดยกลุ่มคนหรือคณะบุคคลที่ดำเนินการไม่เป็นนิติบุคคลหรือเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดก็ได้ กิจกรรมที่ทำความหลากหลาย เชื่อมโยงเกื้อกูลกันเพื่อแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพและตอบสนองความจำเป็นในการดำรงชีวิต มีการเรียนรู้เป็นหัวใจและการจัดการเป็นเครื่องมือ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การพึ่งตนเองได้ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ข้อเสนอแนะจากการวิจัยควรให้มีการจัดทำปฏิทินการพบปะหรือประชุมกลุ่มเพื่อพูดคุยเพื่อปรึกษาหารือกันบ่อย ๆ และสม่ำเสมอในการกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่มควรมีการประชุม ปรึกษาหารือ หรือแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการสำรวจข้อมูลความต้องการของสมาชิกอย่างเป็นกิจจะลักษณะ ควรให้มีการปรับปรุงอาคารสำนักงานกลุ่มให้สวยงาม ดึงดูดผู้ในสนใจเข้ามาดูและเยี่ยมชมให้ได้ทั้งความรู้และซื้อสินค้าของกลุ่ม โดยการปรับปรุงอาคาร และภายในอาคารให้สวยงามมีส่วนต่าง ๆ เช่น ส่วนนิทรรศการให้ความรู้ด้านประวัติความเป็นมาของผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี,วิธีการผลิตผ้าทอโบราณ,ตัวอย่างผ้าทอโบราณอดีต-ปัจจุบัน การแบ่งโซนผลิตภัณฑ์แยกประเภทให้ชัดเจน เช่น โซนผ้าขาวม้า, โซนผ้าถุง เป็นต้น ควรนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารจัดการด้านระบบข้อมูล และจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน การบริหารจัดการควรคำนึงถึงความโปร่งใส ในเรื่องการเงินของกลุ่ม มีการจัดทำบัญชีให้ชัดเจน ถูกต้องเป็นปัจจุบัน สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐ เช่น สำนักงานส่งเสริมการเกษตรอำเภอนาหมื่นศรี สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาหมื่นศรี องค์การบริหารส่วนตำบลนาโยง และภาคีเครือข่าย จะต้องให้ความช่วยเหลือสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนผ้าทอนาหมื่นศรีได้ดำเนินการโดยอาศัยหลักวิชาการทางการบริหารจัดการองค์กรในทุกมิติ ทั้งการบริหารจัดการองค์กรวิสาหกิจชุมชน และการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการทำวิจัยต่อยอดจากงานวิจัยนี้ เกี่ยวกับประเด็นประสิทธิผล ผลการยกระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรังในแต่ละด้าน ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของวิสาหกิจผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรังสู่ยุคอนาคต (5 G)

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ฉิมพลี. (2559). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- กมลวรรณ สังข์ทอง. (2562). ปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 11(2), 213-234.
- ขวัญฤดี ตันตระกูล. (2551). แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน. วารสารการพัฒนาท้องถิ่น, 3(1), 211-223.
- ชนพงษ์ อารณพิศาล. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ในภาคกลาง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ธนาวิทย์ บัวฝ้าย. (2565). ธุรกิจชุมชน: แนวทางในการพัฒนาชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2565 จาก <http://www.hu.ac.th/academic/article/Mk/Business%20community.html>
- ธเนศ ศิริกิจ. (2564). กลยุทธ์การตลาดยุคใหม่ พฤติกรรมผู้บริโภค 2 ลักษณะ ชื่อดังเหตุผล ผสานชื่อดังอารมณ์. เรียกใช้เมื่อ 29 ธันวาคม 2563 จาก <https://positioningmag.com/1278944>
- นันทกร อุมาศิลป์. (17 มี.ค. 2566). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง. (ศุภสิน วัตตพรหม, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. (2565). พลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้าเศรษฐกิจมูลค่าอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.nesdc.go.th/download/Yearendpdf>
- พระครูอรุณสุตาลังการ. (17 มี.ค. 2566). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง. (ศุภสิน วัตตพรหม, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2562). การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 14 กันยายน 2566 จาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th> PDF
- พิมพ์ชนก สืบเพ็ง. (17 มี.ค. 2566). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง. (ศุภสิน วัตตพรหม, ผู้สัมภาษณ์)
- ศุภชัย เสือกลับ. (17 มี.ค. 2567). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง. (ศุภสิน วัตตพรหม, ผู้สัมภาษณ์)
- อารอบ เรืองสังข์. (17 มี.ค. 2566). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีผ้าทอโบราณนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง. (ศุภสิน วัตตพรหม, ผู้สัมภาษณ์)

แนวทางการพัฒนาการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุ
สำหรับโรงแรมกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก*
DEVELOPMENT GUIDELINE OF FACILITIES MANAGEMENT
FOR SENIOR TOURISTS IN THAILAND'S RIVIERA HOTELS

บุษริน วงศ์วิวัฒนา

Busarin Wongwiwattana

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University, Bangkok, Thailand

Corresponding author Email: wongwiwattana_b@su.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรมในกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก (หรือ Thailand Riviera) ประกอบด้วย จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง ตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาโรงแรมในพื้นที่ศึกษาภายใต้หลักการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวสูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่ได้เคยใช้บริการเข้าพักโรงแรมในกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก จำนวน 400 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวสูงอายุเพศหญิง อายุระหว่าง 65 - 69 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีสถานภาพสมรส โดยเป็นผู้ที่ถือสัญชาติมาจากประเทศในภูมิภาคยุโรป และ รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 55,001 - 65,000 บาท ตามลำดับ สำหรับผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในพื้นที่ศึกษานั้นจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้องค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านคุณภาพการบริการ 2) องค์ประกอบด้านหลักอารยสถาปัตย์ และ 3) องค์ประกอบด้านมาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ทประเทศไทย ตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ประกอบการและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงแรมและรีสอร์ทเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: นักท่องเที่ยวสูงอายุ, การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก, โรงแรมในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก

Abstract

This research aims to 1) study the development guidelines of facilities management for senior tourists in Thailand Riviera hotels (also known as Thailand Western Seaboard Tourism

* Received 21 August 2024; Revised 19 September 2024; Accepted 21 September 2024

Development Regions Hotels) , which are located in the provinces of Phetchaburi, Prachuap Khiri Khan, Chumphon, and Ranong respectively. The result of study could be a guideline for hotel in order to provide an appropriate facility management for senior tourists. The research methodology used here is quantitative. 400 senior tourists, both Thais and foreigners, who had previously stayed in the Thailand Riviera regions and were 60 years of age and above, made up the sample group. A five - points Likert scale was used as the research instrument. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and Structural Equation Model (SEM) analysis. According to the general data collected, the majority respondents were senior female tourists, between the ages of 65 - 69, with a bachelor's degree, married status, originating from a European country, and monthly incomes ranging between 55,001 - 65,000 Thai baht. The research findings, in accordance with the objectives, reveals that the following crucial elements must be taken into consideration when developing guidelines for facility management for senior tourists in the study area of: 1) Service quality component, 2) Universal Design component and 3) Thailand Hotel and resort standards components. This is to enable hotel entrepreneurs, hotel front line employees, government and relevant departments to use these guidelines for facility management within hotel in order to serve senior tourists properly.

Keywords: Senior Tourists, Facilities Management, Thailand Riviera Hotels

บทนำ

จากประเด็นยุทธศาสตร์ชาติรวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในเรื่องการสร้างความสามารถในการแข่งขันจึงกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคตที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ทั้งใน ภาคการเกษตร อุตสาหกรรม รวมถึงการบริการและการท่องเที่ยว เพื่อให้ประเทศสามารถสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับและเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มี คุณภาพสูง มุ่งพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีมูลค่าสูงเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการส่งเสริมการตลาด การดูแลความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม รวมถึงคนพิการและผู้สูงอายุ การใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ตามลำดับ (ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งได้ระบุถึงความเปลี่ยนแปลงของประชากรในโลก การเติบโตของกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุที่นำไปสู่แผนพัฒนาและเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานตลอดจนแนวทางการพัฒนาและยกระดับประสบการณ์นักท่องเที่ยวสูงอายุ ทั้งนี้เพื่อสร้างประสบการณ์และความสามารถในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงอายุได้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) ทั้งนี้จากการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติ (UN) ว่าภายในปี พ.ศ. 2593 จำนวนผู้สูงอายุทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 2,092 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 20% ของประชากรโลก ในขณะเดียวกันเมื่อมองในมุมของนักท่องเที่ยวสูงอายุ พบว่า องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2573 จะมีนักท่องเที่ยวสูงอายุสูงถึง 611 ล้านคน ซึ่งถือเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีศักยภาพและความน่าสนใจสำหรับประเทศไทย (สำนักข่าวสาธิตา, 2567) โดยสำหรับประเทศไทยซึ่งต้อนรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มรวมถึงนักท่องเที่ยวสูงอายุซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติได้เก็บข้อมูลที่น่าสนใจ โดยพบว่า ประเทศไทยมีอัตราการเดินทางของกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่เกษียณอายุและเดินทางมาเที่ยวในประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวน 1.64 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.3 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 มีสัดส่วนร้อยละ 4.7 และในปี พ.ศ. 2563 มีสัดส่วนร้อยละ 6.2 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) จะเห็นได้ว่าอัตราส่วนมีการเติบโต

อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการสร้าง ความเข้าใจและการวางแผนรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุจึงมีความน่าสนใจและท้าทาย เนื่องจากนักท่องเที่ยวสูงอายุเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะ มีรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวด้วยเงื่อนไขพิเศษซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งเชิงบวกและลบ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้ 1) มีรูปแบบของการเข้าพักระยะยาวเนื่องจากมีเวลาในการเดินทางพักผ่อนได้มากและโดยมากเป็นผู้ที่เกษียณอายุ โดยประมาณ 15 - 30 วัน (ข้อมูลโดยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570) 2) เป็นกลุ่มที่สามารถท่องเที่ยวนอกฤดูกาลท่องเที่ยวได้ 3) เป็นกลุ่มที่มีเวลาในการท่องเที่ยว 4) เป็นกลุ่มที่โดยมากมักพักผ่อนในโรงแรมและนิยมใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในโรงแรมมากกว่าการเดินทางออกไปท่องเที่ยวภายนอก ทั้งนี้ด้วยข้อจำกัดทางด้านสรีระศาสตร์ 5) เป็นกลุ่มที่อำนาจในการใช้จ่ายได้ค่อนข้างสูง 6) เป็นกลุ่มที่มีความต้องการในเรื่องของความความสะดวกสบาย และครบครันของสถานที่พัก อาทิ ห้องพัก สระว่ายน้ำ พื้นที่ตากแดด ห้องอาหาร ห้องสมุดหรือพื้นที่พักผ่อน เป็นต้น และ 7) เป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ตามลำดับ

จากประเด็นข้างต้นจึงเป็นที่มาของการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในภาคขนส่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุที่ครอบคลุมการแก้ไขอุปสรรคดังกล่าวเพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินงานของทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้อง ครอบคลุมและบูรณาการโดยยุทธศาสตร์ฯ ดังกล่าวประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการคนพิการและผู้สูงอายุ 2) ด้านการปรับปรุงโครงสร้างทางกายภาพสิ่งอำนวยความสะดวกและยานพาหนะสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ 3) ด้านการฝึกอบรมบุคลากรเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการคนพิการและผู้สูงอายุ 4) ด้านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้อำนวยความสะดวกแก่คนพิการและผู้สูงอายุ ในขณะเดียวกันตลาดนักท่องเที่ยวสูงอายุเป็นตลาดใหญ่ที่มีศักยภาพและน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งให้ความสำคัญกับการดูแลนักท่องเที่ยวสูงอายุ โดยในแผนยุทธศาสตร์ที่ 2 และ 3 ของการมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ควบคู่กับการยกระดับประสิทธิภาพด้านการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว และโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวสูงอายุที่จะต้องได้รับความปลอดภัยในระหว่างเดินทาง มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับตลอดเส้นทางและสถานที่พักผ่อน สร้างความเท่าเทียมของการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวสูงอายุ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวสูงอายุนี้อาจเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพสูง ในขณะเดียวกันยังพบว่านโยบายของการท่องเที่ยวต้องการให้เกิดการกระจายตัวไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อลดการกระจุกตัวเฉพาะเมืองท่องเที่ยว และยังถือเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งเมืองรองและจังหวัดที่มีศักยภาพอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกหรือ Thailand Riviera อันประกอบด้วย 4 จังหวัดสำคัญ ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง โดยภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาในส่วนโครงสร้างพื้นฐาน ถนนเพื่อเชื่อมโยงการเดินทางไปยังภาคใต้ของประเทศไทย ในขณะเดียวกันองค์ประกอบด้านโรงแรมถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ ที่นิยมพักและใช้เวลาในโรงแรมค่อนข้างมาก ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรมีความเข้าใจและพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสถานที่ ห้องพัก ทางลาด ทางเดิน แสงสว่าง ความชัดเจนของป้ายบอกทาง และอุปกรณ์ช่วยยกกำลังกาย เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ สิ่งอำนวยความสะดวกในโรงแรม อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาเพิ่มเติมพบว่าในพื้นที่ดังกล่าวทั้งสี่จังหวัดนั้น พบว่ามีโรงแรมที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานโรงแรมไทยมีจำนวน 20 สถานประกอบการ (สมาคมโรงแรมไทย, 2566)

ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรมในกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกทั้ง 4 จังหวัดนี้ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นในการดูแลนักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรม เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของ

การสร้างควบคู่กันถึงความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ ในขณะเดียวกันยังเพื่อให้เกิดเป็นโมเดลต้นแบบสำหรับธุรกิจโรงแรมในหนทางของการพัฒนาธุรกิจเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันให้ธุรกิจตนเองรวมถึงเพื่อพัฒนาภาพรวมของธุรกิจโรงแรมและประเทศไทยในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรมในกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) ภายใต้จุดมุ่งหมายของการศึกษาแนวทางพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรมในกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีโมเดลสมการโครงสร้าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวสูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (ตามคำจำกัดความโดยคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิกและกรมกิจการผู้สูงอายุ) (คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก, 2560); (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) และ ได้เคยเดินทางเข้าพักโรงแรมภายใต้มาตรฐานโรงแรมไทย (สมาคมโรงแรมไทย, 2566) ในพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก ประกอบด้วย จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง (หรือ Thailand Riviera ในภาษาอังกฤษ) สำหรับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวสูงอายุทั้งชาวไทยและต่างชาติที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่เคยเข้าพักโรงแรมภายใต้มาตรฐานโรงแรมไทยในพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก จำนวน 400 คน ตามแนวคิด Cochran, W. G. (Cochran, W. G., 1977) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ ร้อยละ 5 โดยผู้วิจัยได้การกำหนดแบบสอบถามด้วยคำถามเบื้องต้น (Screening Question) สำหรับการยืนยันของการใช้บริการของกลุ่มตัวอย่าง และ เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์สมการโครงสร้างในงานวิจัยเชิงปริมาณ (Kamran, S., 2013); (Hair, J. F. et al., 2010); (Loehlin, J. C., 1992) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านคุณภาพการบริการ ตามแนวคิด Parasuraman, A. et al. (Parasuraman, A. et al., 1988) 2) องค์ประกอบด้านหลักอารยสถาปัตย์ ตามแนวคิด Mace, R. L. (Mace, R. L., 1985) และ 3) องค์ประกอบด้านมาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ทประเทศไทย ตามแนวทางของสมาคมโรงแรมไทย (สมาคมโรงแรมไทย, 2566) ตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อสกัดตัวแปรของการศึกษา โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อพิจารณาความตรงของเนื้อหา โดยวิธีคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence) รายข้อ ซึ่งมีเกณฑ์ยอมรับได้ที่มากกว่า 0.5 (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) โดยผลการทดสอบพบว่าทุกข้อมีค่าโดยระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อทดสอบความเหมาะสม (Pilot Test) จำนวน 30 ชุด และทำการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.848 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ 0.70 (Hair, J. F. et al., 2010) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอนที่สำคัญ ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ และ สัญชาติ และ ตอนที่ 2 ใช้แบบสอบถามแบบปิดสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่มีต่อการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย ด้านมาตรฐานการโรงแรมและรีสอร์ท ด้านหลักอารยสถาปัตย์ ด้านคุณภาพบริการ และผลลัพธ์ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด โดยมีการกำหนดเกณฑ์

ค่าน้ำหนักของความคิดเห็น ใช้ช่วงน้ำหนัก 5 ระดับ (Likert Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้ 1) ดำเนินการติดต่อสมาคมโรงแรมไทยทั้งเรื่องข้อมูลและขอความอนุเคราะห์ในการติดต่อกับโรงแรมภายใต้มาตรฐานโรงแรมไทยในพื้นที่ศึกษา พบว่ามีจำนวน 20 โรงแรม จากนั้น 2) ดำเนินการติดต่อตรงกับโรงแรมดังกล่าวเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกสำหรับการเก็บรวบรวมแบบสอบถามในพื้นที่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2567 ทั้งนี้โดยในแบบสอบถามผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามสำหรับการคัดกรองกลุ่มตัวอย่างของแบบสอบถามคือ “ท่านได้เคยเข้าพักโรงแรมตามรายการชื่อดังล่างนี้หรือไม่” ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์เข้าพักและสามารถตอบแบบสอบถามได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษารังนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดย 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ภายใต้ประเด็นของตัวแปรของการศึกษา ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านคุณภาพการบริการ 2) องค์ประกอบด้านหลักอารยสถาปัตย์ และ 3) องค์ประกอบด้านมาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ทในประเทศไทย ตามลำดับ จากนั้นทำการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ด้วยสมมติฐานที่ว่าโมเดลสมการโครงสร้างของการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรมพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair, J. F. et al., 2010)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 221 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.25 อายุระหว่าง 65 - 69 ปี คิดเป็น ร้อยละ 66 สถานภาพสมรส คิดเป็น ร้อยละ 69 รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดที่ระหว่างเงินเดือน 55,001 - 65,000 คิดเป็น ร้อยละ 46 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็น ร้อยละ 71.5 และสัญชาติของผู้ตอบส่วนใหญ่มาจากประเทศในทวีปยุโรป คิดเป็น ร้อยละ 57 ตามลำดับ

2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายของแต่ละตัวแปรของการศึกษา

องค์ประกอบแรก คือ ด้านมาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ทประเทศไทย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย โดยพบว่า องค์ประกอบย่อยที่ 1 เรื่องสถานที่ตั้ง สภาพแวดล้อม และที่จอดรถ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.38) องค์ประกอบย่อยที่ 2 ในส่วนบริการด้านสนทนา การ และสละว่ยน้ำ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.28) องค์ประกอบย่อยที่ 3 ในส่วนของงานห้องอาหาร คอฟฟี่ชอป และครัว โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.36) องค์ประกอบย่อยที่ 4 เรื่องระบบความปลอดภัยในพื้นที่ทั่วไป โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.20) องค์ประกอบย่อยที่ 5 ภายในห้องพัก โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.16) และ องค์ประกอบย่อยที่ 6 โถงต้อนรับ ห้องน้ำสาธารณะ ลิฟท์และพื้นที่สัญญาณ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.29) ตามลำดับ

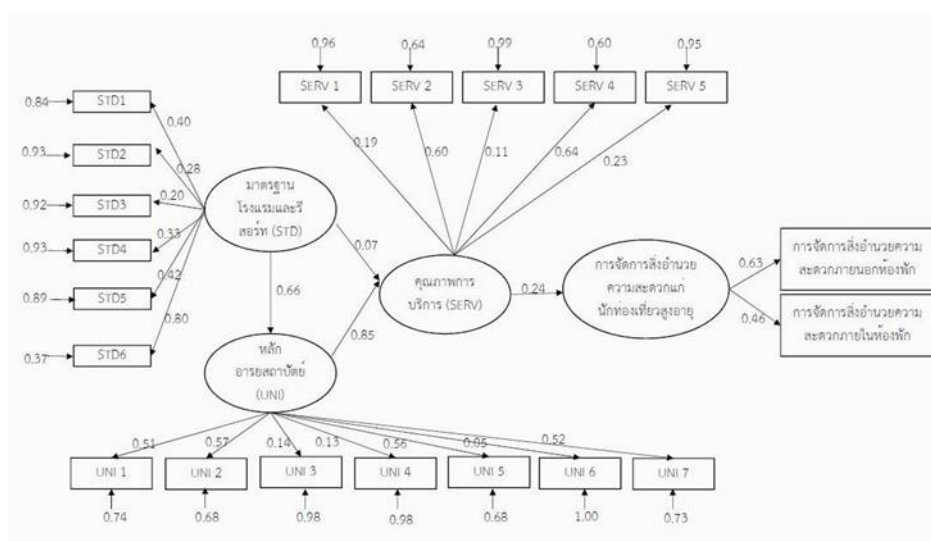
องค์ประกอบที่สอง คือ ด้านหลักอารยสถาปัตย์ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อย โดยพบว่า องค์ประกอบย่อยที่ 1 ทุกคนใช้ได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.33) องค์ประกอบย่อยที่ 2 มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.36) องค์ประกอบย่อยที่ 3 ใช้งานง่าย โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.21) องค์ประกอบย่อยที่ 4 มีการสื่อความหมายที่ง่ายต่อการเข้าใจ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.26) องค์ประกอบย่อยที่ 5 การออกแบบที่เพื่อการใช้งานที่ผิดพลาดได้ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.38) องค์ประกอบย่อยที่ 6 ใช้แรงงานน้อย โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.21) และ องค์ประกอบย่อยที่ 7 มีขนาดและพื้นที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและใช้งานได้ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.32)

องค์ประกอบที่สาม คือ ด้านคุณภาพการบริการ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย โดย พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ 1 ลักษณะทางกายภาพ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90, S.D. = 0.15) องค์ประกอบย่อยที่ 2 ความเชื่อถือไว้วางใจ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.32) องค์ประกอบย่อยที่ 3 การตอบสนองความต้องการ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.20) องค์ประกอบย่อยที่ 4 การให้ความมั่นใจ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.34) และ องค์ประกอบย่อยที่ 5 การเอาใจใส่ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.18)

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรมกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก

การศึกษาแนวทางพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยเป็นโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสำหรับการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวสูงอายุ โดยพบว่า ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลไกโมเดลความสัมพันธ์ของแนวทางการพัฒนาการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรมกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก มีความสอดคล้องกลไกข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ ค่าไค - สแควร์ (χ^2) = 116.10, df = 121, P - Value = 0.60 มีค่ามากกว่า .05 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันสนิท (Close fit) , ค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) = 0.96 มีค่าน้อยกว่า 2 , ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลไกเชิงสัมพัทธ์ (CFI) = 1.00, ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 0.97, ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 0.95 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA) = 0.000 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกค่า ซึ่งแสดงว่าโมเดลความสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลไกกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อยืนยันว่าแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์สำหรับการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรมของพื้นที่ศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ของแนวทางการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรมกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ของแนวทางการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรมกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก โดยพบว่า มีลักษณะสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงสรุปได้ว่าทุกตัวแปรศึกษา มีความสัมพันธ์และสร้างเป็นแนวทางของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุได้อย่างเหมาะสม โดยพบว่า คุณภาพการบริการ มีอิทธิพลรวมต่อ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวสูงอายุมากที่สุด รองลงมา คือ หลักการสถาปัตยกรรมของสิ่งอำนวยความสะดวก และมาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ทประเทศไทย ตามลำดับ ทั้งนี้จากภาพซึ่งแสดงให้เห็นค่าอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่มีอิทธิพลรวม ต่อการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวสูงอายุ ถึง 0.24 โดยเมื่อศึกษาเชิงลึกจะพบว่าภายใต้คุณภาพการบริการนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญประกอบด้วย 1) การทำให้ลูกค้ามั่นใจ (SERV 4) 2) การทำให้เกิดความไว้วางใจ (SERV 2) และ 3) การเอาใจใส่ที่ดี (SERV 5) ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าค่าอิทธิพลของตัวแปรแฝง ประกอบด้วย หลักการสถาปัตยกรรมของสิ่งอำนวยความสะดวก และมาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ทประเทศไทย โดยพบว่า หลักการสถาปัตยกรรมมีอิทธิพลต่อการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ถึง 0.20 ซึ่งพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของหลักการสถาปัตยกรรม ประกอบด้วย 1) การมีความยืดหยุ่นสามารถปรับได้ (UNI 2) 2) การออกแบบที่เผื่อการใช้งานที่ผิดพลาด (UNI 5) และ 3) ขนาดและพื้นที่เหมาะสมกับการเข้าถึง (UNI 7) ตามลำดับ สำหรับมาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ทที่มีอิทธิพลต่อการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ถึง 0.15 โดยพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของมาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ทที่มีค่าอิทธิพลกับการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย 1) โถงต้อนรับและพื้นที่สาธารณะ (STD 6) 2) ภายในห้องพัก (STD 5) และ 3) สถานที่ตั้ง ที่จอดรถและสภาพแวดล้อม (STD 1) ตามลำดับ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นตัวกำหนดและแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ หรือกล่าวโดยสรุปได้ว่าหากธุรกิจโรงแรมต้องการขับเคลื่อนเพื่อรองรับลูกค้ากลุ่มนักท่องเที่ยวสูงวัยนั้น ประเด็นสำคัญทั้งในเรื่องมาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ท ควบคู่กับหลักการสถาปัตยกรรมที่กล่าวมานั้นถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเบื้องต้นที่จะต้องดำเนินการปรับเปลี่ยน แก้ไขเพื่อให้เหมาะสมและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายจากสิ่งอำนวยความสะดวกที่โรงแรมจัดเตรียมไว้ รวมถึงนำไปสู่ความประทับใจ ความพึงพอใจ ที่จะส่งผลกระทบเชิงบวกแก่ธุรกิจให้มากที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษา พบว่า แนวทางการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรมพื้นที่ศึกษาพบ หลักการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกทั้ง 3 ด้าน โดยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ทแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรมพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก พบว่า การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกภายใต้มาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ทที่ดี มีผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวสูงอายุได้โดยตรง และพบประเด็นย่อยที่สำคัญภายใต้มาตรฐานโรงแรมไทยโดยเฉพาะในเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านโถงต้อนรับ ห้องนั่งสาธารณะ ลิฟท์ และพื้นที่สัญจร 2) องค์ประกอบด้านภายในห้องพัก 3) องค์ประกอบด้านห้องอาหาร คอฟฟี่ช็อปและครัว ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความจริงของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่โดยมากมักใช้เวลาส่วนใหญ่ภายในโรงแรม เช่นเดียวกับการศึกษาโดย สิริกานต์ ทองพูน และ เสาวรัตน์ บุชรานนท์ และสุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ซึ่งศึกษาในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ (สิริกานต์ ทองพูน, 2564); (เสาวรัตน์ บุชรานนท์ และสุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2561) โดยในงานของ สิริกานต์ ทองพูน ได้ศึกษาความต้องการของลูกค้าสูงอายุและมีประเด็นความต้องการที่สอดคล้องกับมาตรฐานโรงแรม อาทิ ลิฟต์ ทางลาด บันได และที่จอดรถ เป็นต้น (สิริกานต์ ทองพูน, 2564) ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าในมุมของการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานโรงแรมและรี

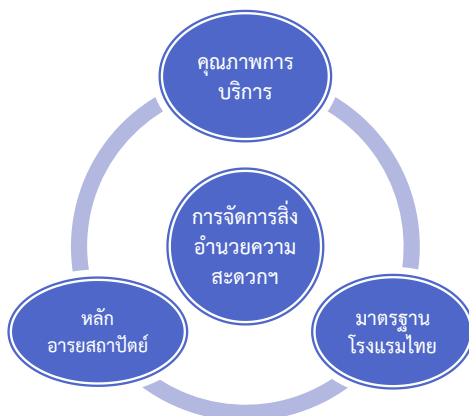
สอร์ทนั้นมีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวสูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่สำคัญ ๆ ทั้งสามองค์ประกอบประกอบด้วย ห้องโถงต้อนรับและพื้นที่สาธารณะ ภายในห้องพักของลูกค้า และ พื้นที่ส่วนงานห้องอาหารและภัตตาคาร ตามลำดับ

2. ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักอารยสถาปัตย์ (Universal Design) สำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรมพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญของการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกได้ดังนี้ 1) การมีความยืดหยุ่นสามารถปรับได้ 2) การออกแบบที่เพื่อการใช้งานที่ผิดพลาด และ 3) ขนาดและพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเข้าถึง ตามลำดับ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องขององค์ประกอบด้านมีขนาดและพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและใช้งานได้ (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2558) กล่าวคือ ทั้งภายในและภายนอกห้องพักจะต้องมีความเข้าใจสภาวะทางร่างกายกับการเคลื่อนไหว ดังนั้นขนาดและพื้นที่จะต้องเหมาะสมและมีการจัดวางในตำแหน่งที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุ เช่น การมีราวจับภายในห้องพัก ขนาดและความกว้างของประตูสำหรับเก้าอี้เลื่อน (Wheelchair) เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันยังต้องคำนึงถึงการออกแบบที่เพื่อการใช้งานที่ผิดพลาดได้ เพื่อลดอันตรายหรืออุบัติเหตุต่าง ๆ อันอาจจะเกิดขึ้น โดยมีการออกแบบ การเตือนอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นไว้ เช่น มีพื้นผิวต่างสัมผัสแบบเตือนอันตราย (Warning Block) ไว้ก่อนถึงทางลาด หรือการออกแบบที่เตรียมอุปกรณ์เพื่อให้เกิดความปลอดภัยไว้ เช่น ราวจับในที่ต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิจัยหลายท่าน เช่น การศึกษาโดย ชฎิล มาตรา; Meltem, C. et al.; Losada, N. et al. ซึ่งศึกษาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุภายใต้หลักอารยสถาปัตย์ (ชฎิล มาตรา, 2562); (Meltem, C. et al., 2013); (Losada, N. et al., 2017) อาทิ Losada, A. et al. ซึ่งได้ระบุถึงการเลือกสถานที่โรงแรมสำหรับการพักผ่อนโดยประเด็นสำคัญของการคัดเลือก คือ เรื่องของความปลอดภัย หลักการจัดการอารยสถาปัตย์ที่ดีตามหลักสรีรศาสตร์ และความความเข้าใจบริบทของผู้สูงอายุ เป็นต้น (Losada, N. et al., 2017) ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าในมุมมองของการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักอารยสถาปัตย์ที่สำคัญ ประกอบด้วย การมีความยืดหยุ่นสามารถปรับได้ การออกแบบที่เพื่อการใช้งานที่ผิดพลาด และ ขนาดและพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเข้าถึง ตามลำดับ

3. ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่เกิดจากสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรมพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก โดยพบว่า ตัวแปรแฝงมาตรฐานโรงแรมและรีสอร์ท และ ตัวแปรแฝงหลักอารยสถาปัตย์ล้วนส่งผลต่อคุณภาพบริการของการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรมพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก และเมื่อเรียงลำดับค่าอิทธิพล สามารถสรุปประเด็นสำคัญของคุณภาพบริการได้ตามองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการให้ความมั่นใจ 2) องค์ประกอบด้านความเชื่อถือว่าไว้วางใจ และ 3) องค์ประกอบด้านการตอบสนองความต้องการ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงาน Wanxia, Y. & Onanong, C. ; Thanasit, S. ซึ่งได้ระบุถึงความสำคัญของคุณภาพการบริการที่ดีที่นำไปสู่การบริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุในธุรกิจโรงแรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพการบริการกับสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงแรมที่ในบางครั้งมีลักษณะไม่สัมพันธ์กัน ดังนั้นบุคลากรผู้ให้บริการจำเป็นต้องเป็นผู้ให้ความสำคัญและสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรมได้ ทั้งนี้ก็เพื่อลดอุบัติเหตุ ช้อร้องเรียนและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุดังกล่าวได้ (Wanxia, Y. & Onanong, C., 2022); (Thanasit, S., 2020)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยในเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรมกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกพบความสำคัญของสามองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องซึ่งที่ผ่านมายังไม่มี การจัดเรียงความสำคัญและพัฒนาควบคู่ ในขณะที่ความจริงแล้วนั้นองค์ประกอบเหล่านี้สามารถนำมาพัฒนาร่วมกันเพื่อให้เกิดภาพของการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ ดังรูป

ภาพที่ 2 แผนภาพสรุปองค์ความรู้ใหม่ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก
สำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรม

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าภายใต้การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรมนั้น จะต้องคำนึงถึงความสำคัญของทั้งสามองค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านมาตรฐานโรงแรมนี้ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยสมาคมโรงแรมไทยสำหรับการพัฒนาและสร้างมาตรฐานสู่สากล 2) ด้านหลักอารยสถาปัตย์ ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญของความเท่าเทียมและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย และ 3) ด้านคุณภาพการบริการ ซึ่งเป็นดัชนีที่เกิดจากการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกภายใต้มาตรฐานโรงแรมไทยและเป็นไปตามหลักอารยสถาปัตย์ ซึ่งทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างแนวทางการจัดการของประเทศไทยคู่ขนานกับหลักสากลของงานด้านอารยสถาปัตย์ ทำให้เกิดคุณภาพการบริการที่ดีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่เข้าพักในโรงแรมอันจะนำไปสู่ความสะดวกรสบายระหว่างเข้าพักทั้งจากสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพักและสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกห้องพักได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรม พื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกนี้ ซึ่งถือเป็นการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่แบบเป็นองค์รวม อันประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพบริการ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ดังนี้ องค์ประกอบด้านการให้ความมั่นใจ องค์ประกอบด้านความเชื่อถือไว้วางใจ และ องค์ประกอบด้านการตอบสนองความต้องการตามลำดับ 2) ด้านหลักอารยสถาปัตย์ ประกอบด้วยหลักการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุ ในประเด็นทั้งสามเรื่อง ดังนี้ เรื่องการมีความยืดหยุ่นสามารถปรับได้ เรื่องการออกแบบที่เอื้อการใช้งานที่ผิดพลาด และ เรื่องของขนาดและพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเข้าถึง ตามลำดับ และ 3) ด้านมาตรฐานโรงแรมไทย ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยที่จะต้องคำนึงสำหรับการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุโดยเฉพาะในส่วนโถงต้อนรับ ห้องน้ำสาธารณะ ลิฟท์ และพื้นที่สัญญาณ ในส่วนของภายในห้องพัก และในส่วนของห้องอาหาร คอฟฟี่ช็อปและครัว ตามลำดับ ซึ่งจากผลลัพธ์เหล่านี้ถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ผู้ประกอบการและบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรม จะได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องรวมถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังนี้ ก) ช่วยให้ผู้ประกอบการเกิดความเข้าใจความสำคัญและผลลัพธ์ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจเพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุซึ่งถือเป็นนักท่องเที่ยวศักยภาพ ข) ช่วยให้ผู้ประกอบการตระหนักในความสำคัญของการปฏิบัติงานของตนเองในหนทางของการ

ดูแลนักท่องเที่ยวสูงอายุในโรงแรมทั้งเพื่อสร้างความประทับใจและความปลอดภัยได้ และ 2) หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้ทั้งในเชิงนโยบายและข้อบังคับต่าง ๆ ได้ดังนี้ ก) จัดกิจกรรมอบรมการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความตระหนักรู้และให้บริการได้อย่างถูกต้อง ข) การออกแนวทางเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองรองเพื่อลดการกระจุกตัวเฉพาะจังหวัดท่องเที่ยวหลักเป็นต้น เช่น การลดภาษี เป็นต้น ค) กำหนดมาตรฐานหรือกฎระเบียบข้อบังคับของการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกฯ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรมกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ ประจำปี 2566 จากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). สถิติข้อมูลผู้สูงอายุชาวไทย ประจำปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 14 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1159>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2567 จาก https://secretary.mots.go.th/more_news.php?cid=60
- คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก. (2560). Aging in the Asia and The Pacific Overview. เรียกใช้เมื่อ 6 มกราคม 2566 จาก <https://www.unescap.org/sites/default/files/SDD%20Ageing%20Fact%20Sheet%20Overview.pdf>
- ชฎิล มาตรา. (2562). นวัตกรรมบริการของโรงแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาพักแรมในจังหวัดขอนแก่น. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2558). Universal Design Guide Book: คู่มือการออกแบบเพื่อทุกคน: หน่วยปฏิบัติการวิจัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนพิการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมโรงแรมไทย. (2566). โรงแรมที่จดทะเบียนและได้รับการรับรองมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวโดยสมาคมโรงแรมไทย (THA) ปี 2023. เรียกใช้เมื่อ 9 มกราคม 2566 จาก <https://www.thaihotels.org/>
- สำนักข่าวสาลิกา. (2567). แอร์โฮเตียพัฒนาการท่องเที่ยวให้พร้อมสำหรับ "นักท่องเที่ยวสูงวัย" หัวใจพร้อมลุย. เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2567 จาก <https://www.salika.co/2022/09/18/idea-for-aging-society-tourism>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2567 จาก https://ittdashboard.nso.go.th/preview.php?id_project=85
- สิริกานต์ ทองพูน. (2564). ความพึงพอใจที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุ กรณีศึกษาโรงแรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ, 47(1), 268-277.
- เสาวรัตน์ บุชรานนท์ และสุภารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2561). แนวทางการพัฒนาโรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 11(2), 229-234.
- Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques. (3rd Edition), New York: John Wiley & Sons.

- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspectives*. Upper Saddle River. New Jersey: Pearson Education, International.
- Kamran, S. (2013). Heuristics for Sample Size Determination in Multivariate Statistical Techniques. *World Applied Sciences Journal*, 27(2), 285-287.
- Loehlin, J. C. (1992). *Latent Variable Models: An introduction to factor, path and structural analysis*. (2nd Ed), New Jersey: Hillsdale.
- Losada, N. et al. (2017). Senior Tourist's Accommodation Choices. *International Journal of Hospitality Management*, 66(2017), 24-34.
- Mace, R. L. (1985). "Universal design, barrier-free environments for everyone." . Los Angeles: Designers West, 33(1), 147-152.
- Meltem, C. et al. (2013). Does the importance of hotel attributes differ for senior tourists? A comparison of three markets. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 26(4), 610-628.
- Parasuraman, A. et al. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Tijdschrift voor Onderwijsresearch*, 2(2), 49-60.
- Thanasit, S. (2020). Service Quality Improvement for Senior Tourists at Hotels and Resorts in the Perception of Service Providers: Nakhon Ratchasima, Thailand. *The EUrASEANs: journal on global socio-economic dynamics*, 6(25), 56-61.
- Wanxia, Y. & Onanong, C. (2022). The Evaluation of Tourism Services Quality for the Senior Tourists in Xishuangbanna China: An Investigation Using the SERVPERF Model. *Science, Technology, and Social Sciences Procedia*, 2022(2), 3-26.

การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ*
HUMAN RESOURCE MANAGEMENT AFFECTING COMPETENCIES OF TEACHERS IN
PRIVATE SCHOOLS UNDER SAMUTPRAKAN PROVINCIAL EDUCATION OFFICE

วชิรศักดิ์ เจริญhiruntern*, จันทร์ศม ภูติอริยวัฒน์

Washirasak Charoenhiruntorn*, Jantarat Phutiarayawat

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: washirasak.charoenhiruntorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารทรัพยากรบุคคลและสมรรถนะครูของโรงเรียนเอกชน 2) ความสัมพันธ์ของการบริหารทรัพยากรบุคคลกับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน และ 3) การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 357 คน จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มคลัสเตอร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าความสอดคล้อง ระหว่าง 0.60 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.963 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบคัดเลือกเข้า ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรบุคคล แรงงานสัมพันธ์ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ และการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ตามลำดับ ระดับสมรรถนะครูของโรงเรียนเอกชนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ การพัฒนาตนเองของครู การจัดการเรียนรู้ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำครู ตามลำดับ 2) การบริหารทรัพยากรบุคคลมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนเท่ากับ 0.974 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < 0.01$, $r = 0.947$) และ 3) ตัวแปรที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนเรียงลำดับความส่งผลจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากรและแรงงานสัมพันธ์ ตามลำดับ

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรบุคคล, สมรรถนะครู, โรงเรียนเอกชน, สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) To study the level of human resource management and competencies of teachers in private school; 2) To study the relationship of human resource management and competencies of teachers in private school and; and 3) To identify human resource management affecting competencies of teachers in private schools. The samples were 357 people, including teachers in private schools under the Samutprakan provincial

education office, and selected by cluster random sampling. The research instrument was a Likert scale questionnaire comprised of five levels rating scale, which was examined for content validity by experts. The Index of Item-Objective Congruence was obtained between 0.60 - 1.00 and the questionnaire's reliability was 0.963. The data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis-enter method. The findings were as follows: 1) The level of human resource management of private schools administrators were at a highest level with the mean level from highest to lowest as follows: human resource planning, personnel relationship, work evaluation, personnel development, remuneration and benefits, and recruitment. The level of competencies of teachers in private schools were at a highest level with the mean level from highest to lowest as follows: self-improvement of teachers, teaching management, achievement motivation, teamwork, and teachers' leadership; 2) The relationship of human resource management and competencies of teachers in private schools were positive at 0.947 with significant level of 0.01 ($p < 0.01$, $r = 0.947$); 3) The factors affecting competencies of teachers in private schools with the mean level from highest to lowest as follows: human resource planning, work evaluation, personnel development, and personnel relationship, respectively.

Keywords: Human Resource Management, Teachers' Competencies, Private Schools, Samutprakan Provincial Education Office

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยเผชิญกับประเด็นความท้าทายในการพัฒนาประเทศในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศด้วยนวัตกรรมอย่างเต็มที่ ขณะที่ทักษะด้านแรงงานของไทยยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชนและอุตสาหกรรมเพื่อเป็นหนึ่งในกลไกของการพัฒนาประเทศ ขณะที่ด้านสังคมและเศรษฐกิจซึ่งจำเป็นต้องยกระดับรายได้ประชาชนและการแก้ไขปัญหาความยากจน ขจัดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาสและความเสมอภาคของประชากรในถิ่นทุรกันดารห่างไกลจากสังคมเมือง มิติทางโอกาสของการขาดการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขที่ทันสมัยและเท่าเทียม มิติของการบริหารจัดการภาครัฐที่ขาดความยืดหยุ่นและยึดติดกับกฎระเบียบในการตอบสนองต่อความต้องการของประชากรไทยได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งภาคเอกชนโดยเฉพาะมิติทางการศึกษา ได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษาเอกชน ได้เข้ามาเติมเต็มความไม่สมบูรณ์ของกลไกภาครัฐดังกล่าว นอกจากนี้ สาเหตุของอุปสรรคปัญหาของการพัฒนาประเทศไทยมีที่มาจากทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยที่จำเป็นต้องมีศักยภาพเพียงพอเพื่อให้กลายเป็นกลไกสำคัญต่อการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาประเทศไทย (วรารักษ์ สามโกเศศ, 2562) โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ เพื่อตอบสนองต่อนโยบายยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566 - 2570 ได้กำหนดเป้าหมายการบริหารจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ได้แก่ 1) นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานเต็มตามศักยภาพในแต่ละช่วงวัย 2) สร้างการรับรู้จากทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อให้เกิดเครือข่ายในการระดมทุนและการสนับสนุนทุนการศึกษา 3) โรงเรียนเอกชนสามารถพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสูงเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ภายใต้การดูแลของรัฐ และ 4) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการนิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาและ

ให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาโรงเรียนเอกชนให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2566)

จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สมรรถนะครูในโรงเรียนเอกชนด้านการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 2.85 อยู่ในระดับคุณภาพดีจากระดับดีเยี่ยมสะท้อนให้เห็นว่าสมรรถนะครูในด้านการจัดการเรียนรู้ควรพัฒนาให้อยู่ในระดับที่สูงยิ่งขึ้น (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ, 2567) ครูเอกชนมีปัญหาในเรื่องของสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม กล่าวคือ ขาดทักษะในการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เหมาะสมในทุกโอกาสอยู่ในลำดับน้อยที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 นอกจากนี้ ในสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูขาดความสามารถในการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอยู่ในลำดับน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.35 ขณะที่ด้านภาวะผู้นำครู พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนยังขาดความคิดริเริ่มการปฏิบัติงานที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานวัตกรรมอยู่ในลำดับน้อยที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.27 (พงษ์ศักดิ์ ดัวงทา, 2557) สมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนด้านการจัดการเรียนรู้นั้นขึ้นเรียน พบว่า โรงเรียนสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูในการบริหารจัดการชั้นเรียนในลำดับน้อยที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.15 ขณะที่ด้านภาวะผู้นำครู พบว่า โรงเรียนส่งเสริมให้ครูสืบค้นข้อมูลความรู้ทางวิชาชีพใหม่ ๆ ที่สร้างความท้าทายในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่นในลำดับน้อยที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.03 (เย็นฤทัย จงณอม, 2561) นอกจากนี้ ครูโรงเรียนเอกชนยังขาดทักษะด้านการพัฒนาตนเองตามความรู้ทางวิชาการในระดับต่ำที่สุดและได้อธิบายถึงแนวทางพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน โดยใช้หลักการพัฒนาสมรรถนะครูเอกชน 70: 20: 10 กล่าวคือ 70 หมายถึง การเรียนรู้และพัฒนาจากการลงมือทำ เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 20 หมายถึง การให้ครูเรียนรู้จากบุคคลอื่นหรือการเป็นพี่เลี้ยง และ 10 หมายถึง การเรียนรู้และพัฒนาจากการฝึกอบรม ทั้งรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนและรูปแบบการฝึกอบรมผ่านระบบ E-Learning (สิริพร อินทรธรรม, 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรบุคคลและสมรรถนะครูของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารทรัพยากรบุคคลกับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบูรณาการแนวคิดทฤษฎี และประมวลผลข้อมูลที่ได้ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบคัดเลือกเข้า นำผลที่ได้มาอภิปราย สรุปและให้ข้อเสนอแนะการวิจัย มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 4,567 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 357 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มคลัสเตอร์ (Cluster Random Sampling) โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 การบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จำนวน 31 ข้อ และตอนที่ 3 สมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน จำนวน 27 ข้อ โดยตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 - 3 เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบค่าดัชนี IOC (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าเท่ากับ 0.963 แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ผ่าน Google Form ในเดือนกรกฎาคม 2567 มีแบบสอบถามได้รับกลับคืนครบ จำนวน 357 คน โดยมีความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบทุกข้อแล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบคัดเลือกเข้าผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรบุคคลและสมรรถนะครูของโรงเรียนเอกชนโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารทรัพยากรบุคคลกับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนโดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) และ 3) ศึกษาการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis-Enter Method)

ผลการวิจัย

การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ (n = 357)

การบริหารทรัพยากรบุคคล	ระดับกระบวนการดำเนินงาน		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1. การวางแผนทรัพยากรบุคคล	4.86	0.37	มากที่สุด
2. การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร	4.42	0.60	มาก

ตารางที่ 1 ระดับการบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ (n = 357) (ต่อ)

การบริหารทรัพยากรบุคคล	ระดับกระบวนการดำเนินงาน		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ
3. การพัฒนาบุคลากร	4.53	0.62	มากที่สุด
4. การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ	4.48	0.61	มาก
5. แรงงานสัมพันธ์	4.61	0.51	มากที่สุด
6. การประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.54	0.55	มากที่สุด
รวม	4.58	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, $SD = 0.50$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน และ อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรบุคคล ($\bar{X} = 4.86$, $SD = 0.37$) แรงงานสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.61$, $SD = 0.51$) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.54$, $SD = 0.55$) การพัฒนาบุคลากร ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.62$) การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.61$) และการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.60$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ (n = 357)

สมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน	ระดับการแสดงผลพฤติกรรม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ภาวะผู้นำครู	4.63	0.22	มากที่สุด
2. การจัดการเรียนรู้	4.81	0.18	มากที่สุด
3. การพัฒนาตนเองของครู	4.92	0.10	มากที่สุด
4. การทำงานเป็นทีม	4.70	0.22	มากที่สุด
5. การมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.75	0.21	มากที่สุด
รวม	4.77	0.08	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, $SD = 0.08$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาตนเองของครู ($\bar{X} = 4.92$, $SD = 0.10$) การจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.81$, $SD = 0.18$) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X} = 4.75$, $SD = 0.21$) การทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.70$, $SD = 0.22$) และภาวะผู้นำครู ($\bar{X} = 4.63$, $SD = 0.22$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรบุคคลกับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรบุคคลกับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ (n = 357)

การบริหารทรัพยากรบุคคล	สมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน					
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y
X ₁	0.653**	0.734**	0.871**	0.745**	0.647**	0.811**

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรบุคคลกับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ (n = 357) (ต่อ)

การบริหารทรัพยากรบุคคล	สมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน					Y
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	
X ₂	0.845**	0.740**	0.550**	0.785**	0.774**	0.834**
X ₃	0.946**	0.810**	0.628**	0.878**	0.850**	0.930**
X ₄	0.904**	0.774**	0.652**	0.841**	0.819**	0.902**
X ₅	0.988**	0.722**	0.560**	0.887**	0.811**	0.910**
X ₆	0.953**	0.767**	0.603**	0.886**	0.843**	0.921**
X	0.951**	0.807**	0.679**	0.897**	0.849**	0.947**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 0.947 แสดงว่าการบริหารทรัพยากรบุคคลมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับสูง

4. การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยวิเคราะห์การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis - Enter Method) ได้ผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ (n = 357)

การบริหารทรัพยากรบุคคล	b	B	SE _b	t	p-value
การวางแผนทรัพยากรบุคคล (X ₁)	0.312	0.322	0.020	15.387*	0.000
การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร (X ₂)	0.015	0.024	0.025	0.594	0.552
การพัฒนาบุคลากร (X ₃)	0.123	0.210	0.042	2.903*	0.004
การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ (X ₄)	0.032	0.055	0.043	0.748	0.455
แรงงานสัมพันธ์ (X ₅)	0.121	0.173	0.040	3.022*	0.003
การประเมินผลการปฏิบัติงาน (X ₆)	0.174	0.261	0.055	3.105*	0.002
R = 0.962	SE_{est} = 0.100	F = 715.524*			
R² = 0.925	a = 1.161				

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนเรียงลำดับความส่งผลจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรบุคคล (X₁) (β = 0.322) การประเมินผลการปฏิบัติงาน (X₆) (β = 0.261) การพัฒนาบุคลากร (X₃) (β = 0.210) และ แรงงานสัมพันธ์ (X₅) (β = 0.173) ตามลำดับ โดยตัวแปรร่วมกันส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนได้ร้อยละ 92.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีความสัมพันธ์แต่ไม่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ

จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร (X_2) ($\beta = 0.024$) และ การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ (X_4) ($\beta = 0.055$) สามารถนำมาเขียนในรูปของสมการพยากรณ์ได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.161 + 0.312(X_1) + 0.174(X_6) + 0.123(X_3) + 0.121(X_5)$$

2. รูปของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_y = 0.322(ZX_1) + 0.261(ZX_6) + 0.210(ZX_3) + 0.173(ZX_5)$$

อภิปรายผล

1. ระดับการบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน และ อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรบุคคล แรงงานสัมพันธ์ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการและการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การวางแผนทรัพยากรบุคคลมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด อาจเพราะการวางแผนทรัพยากรบุคคลนับเป็นสิ่งแรกๆ ที่ผู้บริหารต้องทำเมื่อต้องการสร้างทีม เพราะจะต้องวางแผนจำนวนบุคลากรที่ต้องการและระบุคุณสมบัติของบุคลากรในแต่ละตำแหน่งเพื่อให้ได้บุคลากรที่สามารถทำหน้าที่ได้ตามที่กำหนด การเลือกบุคลากรได้ตามแผนที่วางไว้จะทำให้บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้นเมื่อได้ทำสิ่งที่ชำนาญหรือถนัด สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการกำหนดสมรรถนะหลักของผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการจัดการศึกษาภายใต้ข้อกำหนดของส่วนกลาง ซึ่งพบว่าสมรรถนะหลักสำหรับผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถจำแนกเพื่อกำหนดได้เป็น จำนวน 18 สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะด้านการบริหาร การรับบุคคล การหาเงินมาช่วยเหลือ การแนะนำหลักสูตรทั่วไป การแนะนำหลักสูตรพิเศษ การสรรหา การติดตามและประเมินผล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การจัดทำของงบประมาณ สารสนเทศ ภาวะผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ การจูงใจ การวางแผน การพัฒนาอาชีพ ความสัมพันธ์กับชุมชน การสอนและเทคโนโลยี (Marmon, D. H., 2002) เช่นเดียวกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลและประสิทธิภาพงานของครูโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมในเขตการดูแลท้องถิ่นอะกัมปาของรัฐโครสริเวอร์ ประเทศไนจีเรีย โดยได้ศึกษาครู จำนวน 432 คน ในเขตการดูแลท้องถิ่นอะกัมปาของรัฐโครสริเวอร์ ประเทศไนจีเรีย ด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล พบว่า มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับสมรรถนะครู ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ภายในของผู้บริหารและครูหรือด้านแรงงานสัมพันธ์ 2) ความมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจของผู้บริหาร และ 3) การวางแผนของการบริหารทรัพยากรบุคคล (Arop, F. et al., 2019) สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรบุคคลในการพัฒนาสมรรถนะครูระดับปฐมวัยโดยได้ศึกษาครูและผู้อำนวยการของโรงเรียนในพม่าตัง เมือง เซียนทา ประเทศอินโดนีเซีย ด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และเก็บหลักฐานข้อมูลเอกสาร พบว่าปัจจัยการวางแผนการบริหารทรัพยากรบุคคลและการพัฒนาบุคลากรมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาสมรรถนะครูในเชิงบวก (Malik, N. et al., 2022)

นอกจากนี้ ระดับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาตนเองของครู การจัดการเรียนรู้ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การทำงานเป็นทีม และ ภาวะผู้นำครู ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาตนเองของครูมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากการพัฒนาตนเองของครูก็นับเป็นหนึ่งในกระบวนการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของตนเองซึ่งเป็นครู ทำให้สมรรถนะครูอยู่ในระดับที่สูงขึ้นตามความหมาย สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะครูเอกชนผ่านการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มี

ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมในรัฐเอกิตี ประเทศไนจีเรีย โดยได้ศึกษาครู จำนวน 500 คน ผู้อำนวยการ 100 คน และรองผู้อำนวยการ 120 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 100 โรงเรียนระดับชั้นมัธยมในรัฐเอกิตี ประเทศไนจีเรีย ด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล พบว่า การสรรหาและคัดเลือก การพัฒนาบุคลากร การบริหาร ค่าตอบแทนและสวัสดิการให้แก่ครู การประเมินผล และภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลโดยตรงต่อสมรรถนะครู ในเชิงบวก (Oluremi, O. F., 2013) สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรบุคคลในการพัฒนาสมรรถนะของครูในตุลูงกาแกเขต 1 และตุลูงกาแกเขต 2 ประเทศอินโดนีเซีย ด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และเก็บหลักฐานข้อมูลเอกสาร ซึ่งพบว่า การสรรหาและคัดเลือกบุคลากรมีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูทั้งทางการสรรหาจากภายในและภายนอก และการพัฒนาสมรรถนะครู สามารถทำได้ผ่านการพัฒนาบุคลากร การสับเปลี่ยนตำแหน่งงาน และการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง (Nasor, B. et al., 2023)

2. การบริหารทรัพยากรบุคคลมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 0.907 ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการบริหารทรัพยากรบุคคลมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในภาพรวมมี 4 ด้าน คือ ด้านการสรรหาและคัดเลือก ด้านการพัฒนา ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ร่วมกันส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 99 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณการบริหารทรัพยากรบุคคลกับสมรรถนะครู โดยภาพรวม เท่ากับ 0.771 มีประสิทธิภาพในการทำนาย ร้อยละ 59.40 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนายเท่ากับ 22.515 โดยได้แนะนำให้ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมด้านแรงงานสัมพันธ์ให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อทำให้การบริหารทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น (จันทนา ครบแล้ว, 2555)

3. การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนโดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ แรงงานสัมพันธ์ และ ด้านที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสูงสุดรองลงมา ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรบุคคล ตามลำดับ โดยตัวแปรร่วมกันส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนได้ร้อยละ 92.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีความสัมพันธ์แต่ไม่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การบริหาร ค่าตอบแทนและสวัสดิการ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยประสิทธิภาพของการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะ แรงจูงใจ และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนโดยได้ศึกษาครูโรงเรียนเอกชน จำนวน 393 คน ในจังหวัดสุลาเวสีใต้ ประเทศอินโดนีเซีย ด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลมีผลต่อสมรรถนะครู แรงจูงใจ และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม (Mulang, H., 2021) เช่นเดียวกับผลการวิจัยเรื่องผลของการสรรหาและค่าตอบแทนที่มีผลต่อการสมรรถนะของครูในบริบทการศึกษาของเมืองกามาจาฮัน ประเทศอินเดีย โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู จำนวน 92 คน พบว่า การสรรหาและคัดเลือกบุคลากรส่งผลต่อสมรรถนะของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้บริหารควรมีการพัฒนาทักษะการบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูและนำไปสู่การเป็นโรงเรียนที่มีสมรรถนะสูง (Rahmawati, I. et al., 2024)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ซึ่งพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มากที่สุด คือ การวางแผนทรัพยากรบุคคล นั่นคือ ในบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้เป็นผู้มีสมรรถนะสูงผ่านกิจกรรม การฝึกอบรมทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรที่มีบุคลากรสมรรถนะสูง สามารถแสดงองค์ความรู้ใหม่ของการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ระดับการบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและระดับสมรรถนะครูของโรงเรียนเอกชนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การบริหารทรัพยากรบุคคลมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < 0.01$, $r = 0.947$) และการบริหารทรัพยากรบุคคลส่งผลต่อสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนได้ร้อยละ 92.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ควรอบรมเชิงวิชาการที่เน้นการเสริมทักษะและให้ความรู้ในการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้มากขึ้น เพื่อที่จะได้พัฒนาสมรรถนะครูและพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป นอกจากนี้ ครูโรงเรียนเอกชนควรได้รับการส่งเสริมด้านภาวะผู้นำครูให้สูงขึ้น ขณะที่ผู้บริหารการศึกษาควรส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัดได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกันขณะเดียวกัน ควรกำหนดการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีศักยภาพสูงในการปฏิบัติงานและส่งเสริมให้ผู้บริหารมีการศึกษาข้อมูลจากโรงเรียนในเขตที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นผ่านตัวแปรที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน

ทรัพยากรบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากรและแรงงานสัมพันธ์ ตามลำดับ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งถัดไป คือ ควรศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชน เพื่อจะได้ข้อมูลเชิงลึกในการนำไปเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนจากกลุ่มตัวอย่างในระดับอื่นหรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จันทนา ครบแคล้ว. (2555). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูของสถานศึกษา เอกชนในจังหวัดเพชรบุรี. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 4(1), 67-77.
- พงษ์ศักดิ์ ด่วงทา. (2557). การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- เย็นฤทัย จงณอม. (2561). การเสริมสร้างสมรรถนะในงานของครูโรงเรียนเอกชนในเขตดุสิต. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรารักษ์ สามโกเศศ. (2562). พัฒนาประเทศ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โจทย์ใหญ่ที่ต้องแก้ไข เพราะคนในชาติ คือ พลังขับเคลื่อนชาติให้ก้าวไปข้างหน้า. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2567 จาก https://www.matichon.co.th/advertorial/news_1658362
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก https://opec.go.th/plan?cate_id=4
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 https://ict.moph.go.th/upload_file/others/ยุทธศาสตร์ชาติ20ปี.PDF. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก https://ict.moph.go.th/upload_file/others/ยุทธศาสตร์ชาติ20ปี.PDF
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ. (2567). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก <https://drive.google.com/file/d/16huAQ1uNltDCOD83-YCLQAPlp2F0NSHL/view>
- สิริพร อินทรธรรม. (2566). การศึกษาแนวทางสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 9(2), 63-72.
- Arop, F. et al. (2019). Human Resource Management and Teachers' Job Performance in Secondary Schools in Akamkpa Local Government Area of Cross River State, Nigeria. International Journal of Social Sciences and Management Research, 5(2), 27-34.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Malik, N. et al. (2022). Analysis of Human Resource Management in Improving Teachers' Competence in Early Childhood Teaching at Schools. Jurnal Obsesi: Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini, 6(6), 5714-5721.
- Marmon, D. H. (2002). Core Competencies of Professional Service Providers in Federally Funded Education Programs. Doctoral dissertation in Education Program. The University of Tennessee. Retrieved April 4, 2024, from https://trace.tennessee.edu/utk_graddiss/6267/

- Mulang, H. (2021). The Effect of Competences, Work Motivation, Learning Environment on Human Resource Performance. *Golden Ratio of Human Resource Management*, 1(2), 84-93.
- Nasor, B. et al. (2023). Human Resource Management in Improving the Competence of Multisite Study Teachers at MAN 1 Tulungagung and MAN 2 Tulungagung. *International Journal of Social Science and Education Research Studies*, 3(11), 2275-2281.
- Oluremi, O. F. (2013). Improving Teacher Performance Competency Through Effective Human Resource Practices in Ekiti State Secondary Schools. *Singaporean Journal of Business Economics and Management Studies*, 1(11), 125-132.
- Rahmawati, I. et al. (2024). Recruitment And Compensation For Teacher Performance In Private Vocational Schools In Pamijahan Sub-District Bogor Accredited B. *Proceeding Of International Conference On Education, Society And Humanity*, 2(1), 37-45.

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง*

COMMUNICATION FOR PARTICIPATION IN THE CIRCULAR ECONOMY USAGE FOR MANAGING MARINE DEBRIS AT LIBONG ISLAND SUB - DISTRICT, TRANG PROVINCE

เพชรดา อ้อชัยภูมิ*, วิทยาธร ท่อแก้ว, กรรข ชันธบุญ, จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์

Petchrada Orchaiyapoom*, Wittayatorn Tokeaw, Korrakoch Kantaboon, Jitarporn Suchivoraseth

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: petchrada14@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง เกี่ยวกับ 1) บริบทการสื่อสาร 2) การจัดการการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัย พบว่า 1) บริบทการสื่อสาร มีปัญหาขยะทะเล จำนวนมากในช่วงฤดูมรสุม ประชาชนมีความตื่นตัวและเข้าใจปัญหาร่วมกันแต่ขาดแผนและแนวทางปฏิบัติการสื่อสารเพื่อให้ความรู้ ปรับทัศนคติ และพฤติกรรม 2) การจัดการการสื่อสาร ต้องวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารและ จัดประเด็นสารให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ และวิถีชีวิตของชุมชน มุ่งใช้สื่อที่มีอยู่แล้วและง่ายต่อการเข้าถึง ดำเนินงานการสื่อสารโดยใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก ติดตามผลการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลมากำหนด กลยุทธ์และวิธีการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร มุ่งใช้กลยุทธ์การให้ความรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักในการจัดการ ขยะอย่างถูกวิธี ใช้กลยุทธ์โน้มน้าวใจเพื่อให้ค่อยๆตามและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ใช้กลยุทธ์การใช้สื่อบุคคล เสี่ยง ตามสาย ป้ายประกาศ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และใช้กลยุทธ์การ สร้างภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเพื่อร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล 4) แนวทางการพัฒนาการ สื่อสาร ด้วยการจัดตั้งคณะทำงานเป็นการเฉพาะ มีการกำหนดพันธกิจและเป้าหมายที่ชัดเจน นำบุคคลและกลุ่ม บุคคลต้นแบบมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร นำหลักการสื่อสารการตลาดมาใช้ และสร้างระบบประเมินผล ความสำเร็จของการสื่อสารทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

คำสำคัญ: การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม, การจัดการขยะทะเล, เศรษฐกิจหมุนเวียน, ตำบลเกาะลิบง

Abstract

The objectives of this research were to study communication to build public participation in a circular economy initiative for managing marine waste at Libong Island Sub - district in Trang Province in terms of: 1) context; 2) management; 3) strategies; and 4) approaches for developing better communication. This was qualitative research based on in - depth interviews to collect

data from 21 participants. The results showed that 1) context - there was a serious problem with marine waste in the monsoon season. The local residents were aware and understood the problem, but lacked a firm plan and operational guidelines on how to communicate effectively to inform people, change opinions and modify behavior. 2) Management - consisted of planning communication strategies, selecting topics to be communicated that matched the context of the problem, people's needs, and the people's way of life. The emphasis was on using existing types of media that were easy to access. Communication mainly used personal media. Evaluation was done on a regular basis to use the results in modifying strategies and tactics. 3) Strategies - build awareness and inform people so they would be conscious of the need to participate in waste management in the correct ways. The strategies aimed to persuade people to follow along and change their behavior. Personal media was used along with the public broadcast system, signs, websites, and online social media to build awareness and modify behavior. There was a strategy of building a network of allies from every sector to join in communications planning, operations and evaluation. 4) Approaches for development - an ad hoc working team should be established to set clearly - defined missions and goals. Role models and influencers should be recruited to help make the communications impactful. Marketing principles should be utilized. The communication evaluation system should be updated to collect more qualitative and quantitative data.

Keywords: Communication to Build Participation, Marine Waste Management, Circular Economy, Libong Island

บทนำ

ปัญหาจากขยะทะเลมีแนวโน้มเพิ่มความรุนแรงขึ้น โดยแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคอาเซียนสำหรับต่อสู้กับขยะทะเลในประเทศสมาชิกอาเซียน (2564 - 2568) ระบุว่า ขยะทะเลส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติกและร้อยละ 80 เกิดจากกิจกรรมบนบกและชายฝั่งที่จัดการอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ขยะทะเลก่อให้เกิดผลกระทบในหลายมิติ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ (ASEAN Secretariat, 2021) นอกจากนี้ ปัญหาขยะทะเลมีลักษณะเป็นปัญหาข้ามพรมแดน ดังนั้น ทั้งโลกจึงให้ความสนใจและถูกยกระดับเป็นปัญหาเร่งด่วน โดยคาดการณ์ว่าหากประชาคมโลกเพิกเฉยไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษทางทะเล ภายในปี พ.ศ. 2593 หรือ ค.ศ. 2050 จะมีปริมาณขยะพลาสติกมากกว่าปลาในมหาสมุทร (World Economic Forum, 2016) ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการลดขยะเป็นศูนย์และจัดการขยะแบบเบ็ดเสร็จยั่งยืน ลดการปล่อยมลพิษและผลกระทบสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก (พ.ศ. 2561 - 2573) รวมถึงจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 - 2565) เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการจัดการขยะพลาสติกของประเทศ โดยมีกลไกสำคัญ คือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการขยะพลาสติกกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต่อมาในช่วงของแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้นำหลักการจัดการสมัยใหม่มาใช้เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการขยะให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ หลักการว่าด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) หลักการ 3R

(Reduce Reuse Recycle) การมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการขยะ (Public Private Partnership) การขยายขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ผลิตตามหลักการ Extended Producer Responsibility (EPR) (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

เนื่องจากขยะทะเลส่วนใหญ่เป็นพลาสติกซึ่งสามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ ดังนั้นการนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ ในการจัดการขยะให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจึงเป็นแนวทางสำคัญตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นหนึ่งในโมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า BCG Model หรือ Bio - Circular - Green Economy เศรษฐกิจชีวภาพ - เศรษฐกิจหมุนเวียน - เศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศระยะยาวหรือยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ที่เน้นการนำนวัตกรรมมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจในทุกมิติและกระตุ้นให้เศรษฐกิจเติบโตแบบก้าวกระโดดบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน (ประชาชาติธุรกิจ, 2562) หลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ ใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้น้อยที่สุด สร้างคุณค่าและหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบให้มากที่สุดและปลดปล่อยของเสียออกจากระบบให้น้อยที่สุด (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2564) การส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาขยะในพื้นที่ที่เป็นเกาะและชุมชนชายฝั่งขนาดเล็กนับเป็นความท้าทายอย่างมาก หัวใจสำคัญคือการมีส่วนร่วมของประชาชน การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ จึงเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ได้หาแนวทางการแก้ปัญหา ร่วมกันในการจัดการขยะ ตลอดจนการพัฒนามาตรการหรือแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์เพื่อส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลขนาดเล็กในชุมชนที่จะช่วยเพิ่มอัตราการรีไซเคิล นำไปสู่การพัฒนารูปแบบของเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่นที่จะเป็นต้นแบบในการจัดการขยะที่ได้มาตรฐานสำหรับพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะขนาดเล็กเป็นโอกาสสำคัญในการส่งเสริมให้ชุมชนชายฝั่งมีส่วนร่วมในการลดการรั่วไหลของขยะสู่พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง และสามารถนำไปขยายผลในพื้นที่เกาะอื่น ๆ ในประเทศไทยได้

ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติของประเทศไทย หรือ แรมซาร์ไซต์ ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ จากสำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ เมื่อปี พ.ศ.2545 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547) เป็นบริเวณที่มีหญ้าทะเลมากที่สุดและเป็นถิ่นที่อยู่ของพะยูนซึ่งเป็นสัตว์ทะเลหายาก ซึ่งปัจจุบันมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2563) เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2562 มาเรียมลูกพะยูนหลงฝูงที่ถูกนำมาเลี้ยงไว้บริเวณเกาะลิบงและเป็นที่รู้จักทั่วประเทศได้ตายจากไป สาเหตุจากการกินเศษพลาสติกเข้าไปจนทำให้ถึงแก่ความตายในที่สุด ความตายของมาเรียมเป็นการตอกย้ำให้ตระหนักถึงปัญหาขยะทะเล (เพชร มโนปวิตร, 2562) ดังนั้น แนวทางสำคัญในการช่วยอนุรักษ์พะยูนและหญ้าทะเลอย่างยั่งยืน คือ การจัดการกับปัญหาขยะทะเลอย่างมีประสิทธิภาพ จุดอ่อนในการจัดการขยะของตำบลเกาะลิบง คือ ยังไม่มีนโยบายและศูนย์กลางในการจัดการขยะในระดับตำบล มีความขัดแย้งของขั้วการเมืองในพื้นที่ทำให้การขับเคลื่อนการจัดการขยะต้นทางบางพื้นที่ไม่เป็นทิศทางเดียว ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีส่วนร่วมในการคัดแยกและลดขยะต้นทาง โดยประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการคัดแยกขยะ นอกจากขยะในชุมชนแล้วยังมีปัญหาขยะทะเลซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงมานาน โดยแหล่งกำเนิดขยะมาจากชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวและบางส่วนเป็นขยะที่ลอยมาจากที่อื่น ทั้งจากชุมชนที่อาศัยอยู่บนแผ่นดินและถูกพัดพามาจากประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ ยังไม่มีระบบการขนส่งวัสดุรีไซเคิลออกจากเกาะ และโรงกำจัดขยะยังไม่สามารถคัดแยกขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สายสนธิ พงศ์สุวรรณ, 2564) ความสำคัญของพื้นที่เกาะลิบงอีกทั้งแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนกับการจัดการปัญหาขยะ ตลอดจนความสำคัญของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขยะทะเล โดยใช้รูปแบบของเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่นซึ่งจะเป็นต้นแบบในการจัดการ

ขยะที่ได้มาตรฐานสำหรับพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะขนาดเล็ก และเป็นโอกาสสำคัญที่ส่งเสริมให้ชุมชนชายฝั่งมีส่วนร่วมในการลดการรั่วไหลของขยะสู่พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง สามารถนำไปขยายผลในพื้นที่เกาะอื่น ๆ จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง โดยข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์เชิงวิชาการ เชิงนโยบาย และ เชิงปฏิบัติการในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแก้ปัญหาขยะ และสามารถนำไปสู่แนวทางการพัฒนาเพื่อกำหนดระดับการสื่อสารที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหน่วยงานอื่น ๆ ในการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการจัดการขยะทะเลและขยะทั่วไปให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีกระบวนการในการค้นหาพัฒนาแนวทาง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง มีรายละเอียด ดังนี้ 1) การศึกษาด้านเนื้อหา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ทำการศึกษาสภาพปัญหา บริบทการจัดการการ กลยุทธ์การสื่อสารและแนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน ศึกษาแนวคิดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสาร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในการสร้างความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือในการวิจัย 2) การศึกษาในภาคสนาม ได้ใช้พื้นที่ตำบลเกาะลิบงซึ่งมีทั้งหมด 8 หมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะท้อน หมู่ที่ 2 บ้านเกาะมุกด์ หมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย หมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ที่ 5 บ้านหลังเขา หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม หมู่ที่ 7 บ้านทรายแก้ว หมู่ที่ 8 บ้านสุโหงบาต เป็นสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ผู้กำหนดนโยบายในการสื่อสาร แกนนำในการดำเนินการสื่อสาร กลุ่มผู้ประกอบการ นักวิชาการด้านการสื่อสารและด้านสิ่งแวดล้อม และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2. **ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ได้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้กำหนดนโยบายในการสื่อสาร จำนวน 3 คน ได้แก่ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน เจ้าหน้าที่องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) แผนงานประเทศไทย และ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง 2) แกนนำในการดำเนินการสื่อสาร จำนวน 11 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน 4 คน ผู้นำองค์กรชุมชน 3 คน เจ้าหน้าที่และที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน 3) ผู้ประกอบการ จำนวน 4 คน ได้แก่ ตัวแทนมูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental

Justice Foundation หรือ EJF) จำนวน 2 คน และ ตัวแทนผู้ประกอบการที่รับซื้อของเก่ารายย่อย จำนวน 2 คน 4) นักวิชาการด้านการสื่อสารและด้านสิ่งแวดล้อม และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 3 คน ได้แก่ นักวิชาการด้านการสื่อสาร จำนวน 1 คน และนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 คน ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเฉพาะเจาะจง (Purposefully selected) รวมทั้งสิ้น 21 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - Structured interview) ซึ่งได้พิจารณาทบทวนประเด็นคำถามสัมภาษณ์ ความสอดคล้องของข้อคำถามกับประเด็นที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและดำเนินการปรับปรุงประเด็นคำถามสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของเครื่องมือที่สร้างขึ้นก่อนที่จะนำไปใช้ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview)

4. การรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ 1) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้นได้ดำเนินการนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล และยึดหลักจริยธรรมในการวิจัยในคน 2) ได้ดำเนินการนัดหมายวัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า จากนั้นจึงทำการเข้าสัมภาษณ์ ระหว่างการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มจะมีการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพ โดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนจะทำการสัมภาษณ์ทุกครั้ง 3) หลังสิ้นสุดการสัมภาษณ์ผู้วิจัยนำข้อมูลไปหาข้อสรุปตามประเด็นที่ศึกษา สรุปผลและอภิปรายผล 4) ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน - กันยายน 2566 รวมระยะเวลา 6 เดือน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจากการสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลของบทสัมภาษณ์มาจำแนกเนื้อหาออกเป็นประเด็นต่าง ๆ เรียงเรียงจัดกลุ่มโดยแบ่งแยกกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลักที่ศึกษา นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดระเบียบ วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นข้อสรุป ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยการสร้างข้อสรุปจากการตีความและการสัมภาษณ์รวมถึงข้อมูลเอกสารที่ได้มาสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า

1. บริบทการสื่อสาร มีดังนี้ 1) สถานการณ์ขยะทะเล มีแนวโน้มสูงขึ้นโดยแหล่งกำเนิดขยะมาจากกิจกรรมบนบกทำให้มีขยะเล็ดลอดลงสู่ทะเลรวมถึงขยะที่ถูกพัดพาเข้ามาในช่วงฤดูมรสุม ขยะที่พบส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติกและอุปกรณ์ประมงที่ถูกทิ้งลงในทะเล 2) สาเหตุการเกิดขยะมาจากการขาดความเข้าใจและไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการลดและคัดแยกขยะต้นทาง ประกอบกับการจัดการกลางทางและปลายทางยังไม่มีประสิทธิภาพ 3) ผลกระทบ มีทั้งทางตรงและทางอ้อมในเรื่องสุขภาพอนามัย การปนเปื้อนของไมโครพลาสติกในอาหารทะเลและระบบนิเวศ และภาพลักษณ์ของชุมชนเนื่องจากเกาะลิบงเป็นแหล่งท่องเที่ยว 4) แนวนโยบายของรัฐบาลในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ปรากฏอยู่ในแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 การแปลงแนวนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด โดยดำเนินการร่วมกับ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและภาคีเครือข่าย ภายใต้โครงการ “ขับเคลื่อนตรังยั่งยืน ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” นอกเหนือจากหน่วยงานภาครัฐในตำบลเกาะลิบงมีองค์กรเอกชนนำแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะต้นทางเพื่อเพิ่มอัตราการรีไซเคิลและลดการรั่วไหลของขยะสู่ทะเล และพยายามผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น เช่น มูลนิธิอันดามัน องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) และ มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice

Foundation หรือ EJF) 4) มีการนำหลักการของศาสนาอิสลามมาใช้เพื่อส่งเสริมเรื่องการรักษาความสะอาด โดยโตะอิหม่ามมีบทบาทสำคัญในการชักจูงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม จุดเด่นที่สำคัญคือสภาพสังคมที่มีความเป็นพี่น้องกันทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีชุมชนต้นแบบซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีในการนำองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน คือ ชุมชนบ้านมดตะนอยหมู่ที่ 3 แต่ยังไม่สามารถขยายผลจากชุมชนต้นแบบให้ครอบคลุมทั้งตำบลได้ และในบางพื้นที่ที่มีความขัดแย้งของขั้วการเมืองซึ่งมีผลให้การดำเนินการไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และอบต.เกาะลิบงยังไม่จริงจังกับการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล 5) ประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความตื่นตัวและเข้าใจในประเด็นปัญหาได้เร็ว นำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และมีหน่วยงานราชการจากภายนอกเข้ามาดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในเรื่องการจัดการขยะต้นทางแต่ยังขาดความต่อเนื่อง

2. การจัดการการสื่อสาร มีดังนี้ 1) การวางแผนการสื่อสาร มีการเลือกกลุ่มแกนนำในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ 2) การวางแผนการใช้สื่อ ดำเนินการผ่านคณะกรรมการการจัดการขยะระดับตำบล มีมูลนิธิอันดามันและ IUCN ช่วยเป็นพี่เลี้ยง เน้นการใช้สื่อบุคคลและสื่อที่ชุมชนนิยม เช่น MSN LINE และ หอกระจายข่าว 3) การดำเนินการสื่อสารผ่านคณะกรรมการการจัดการขยะระดับตำบล โดยใช้เวทีประชุมประจำเดือนเน้นการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงจากสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น มีกลไกในการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านแกนนำชุมชน คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อสม.ใช้ช่องทางเวทีประชาคม หอกระจายข่าว บ้ายประชาสัมพันธ์ MSN และ LINE ส่วนการสื่อสารกับภายนอกชุมชนผ่าน Facebook 4) ประเมินผลการสื่อสาร จากการติดตามผลการดำเนินการส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง โดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การพูดคุยถอดบทเรียนและการชั่งน้ำหนักขยะและจดบันทึกอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินว่าขยะในชุมชนเพิ่มหรือลดเพื่อนำไปสู่การยกระดับการดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะต่อไป

3. กลยุทธ์การสื่อสาร มีดังนี้ 1) กลยุทธ์การให้ความรู้ มีเป้าหมาย คือ 1.1) การชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาจัดการขยะทะเล 1.2) การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ไปยังสมาชิกในชุมชนและสร้างทีมแกนนำชุมชน 2) กลยุทธ์การโน้มน้าวใจ เน้นประเด็นที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของชุมชนและประโยชน์อันเกิดขึ้นเฉพาะบุคคล คือ การที่ชุมชนสะอาดมีสุขอนามัยที่ดี ท้องทะเลสะอาดขึ้นการปนเปื้อนพลาสติกลดลง ประโยชน์จากการขายขยะรีไซเคิล เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน รวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจด้วยการพาไปศึกษาดูงาน 3) กลยุทธ์การใช้สื่อ มีวัตถุประสงค์ 3.1) เพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุด ใช้สื่อบุคคลเป็นหลักและใช้สื่อที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นหรือสื่อที่ประชาชนนิยม 3.2) เพื่อการเข้าถึงทุกกลุ่มทุกระดับโดยใช้ภาษาที่ง่ายตรงประเด็นคำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ 3.3) เพื่อสร้างความไว้วางใจและการเป็นหุ้นส่วน 4) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายการทำงาน เริ่มจากกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ก่อนแล้วขยายผลไปยังกลุ่มอื่น ควบคู่กับการแสวงหาพันธมิตรหรือหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการทำงาน รวมถึงการปลูกฝังกลุ่มเยาวชนเพื่อสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่ในการทำงานเพื่อชุมชนต่อไปในอนาคต

4. แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร มีดังนี้ 1) การจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินการและบูรณาการการสื่อสาร รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการสื่อสารของแกนนำและการสร้างนักสื่อสารรุ่นใหม่และการประเมินผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 2) การดำเนินการสื่อสาร โดยพัฒนารูปแบบของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง และบูรณาการร่วมกับเครือข่ายรวมถึงการเชื่อมโยงแคมเปญเข้ากับวันสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญเพื่อสร้างความตระหนักและจดจำ เช่น วันทะเลโลก วันพืชมงคลแห่งชาติ 3) ควรมีระบบติดตามประเมินผลการสื่อสารและผนวกการประเมินผลการสื่อสารไว้ในแผนการติดตามประเมินผลโครงการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) ต้องมีกระบวนการจัดการความรู้ โดย อบต.เกาะลิบงเป็นหลักร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ให้กลายเป็นนวัตกรรมการจัดการขยะทะเลระดับชุมชนเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนหรือพื้นที่อื่นที่มี

บริบทใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ การปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนโดยนำองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนหรือกิจกรรมในชุมชน ตัวอย่างเช่น กิจกรรม “เด็กแหล่งหอ” และโครงการ “อัลลมะห์ ลิบงสะอาดจัง” 5) การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ทำความเข้าใจกับทัศนคติและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย โน้มน้าวใจให้เห็นประโยชน์และคล้อยตามด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงที่หนักแน่น สื่อสารอย่างตรงไปตรงมาให้รู้สึกถึงความจริงใจ รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมให้เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในพฤติกรรมจัดการขยะที่ถูกต้อง 6) แนวทางยกระดับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น โดยออกแบบการสื่อสารที่มีการใช้สื่อที่หลากหลายและสามารถสร้างกระแสสังคมทำให้เกิดการตอบรับและส่งต่อในวงกว้าง 7) แนวทางยกระดับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ครบวงจร การจับคู่ธุรกิจระหว่างผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิลและผู้ผลิตสินค้า Upcycle เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งอบต.เกาะลิบงควรเข้ามาเป็นเจ้าภาพหลักในการพัฒนากิจกรรมในพื้นที่และขยายผลให้ครอบคลุมทั้งตำบล นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะ ควบคู่กับการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปวัสดุเหลือใช้ โดยเน้นการนำขยะที่สามารถคัดแยกได้กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Material Recovery) โดยผ่านกระบวนการ Recycle หรือแปรรูป (Reuse) ซึ่งนอกจากจะลดปริมาณขยะแล้ว หากมีการออกแบบให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นก็สามารถส่งเสริมให้เป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. บริบทการสื่อสาร อภิปรายผลได้ว่า บริบทการสื่อสารของพื้นที่ตำบลเกาะลิบง สภาพการณ์ปัญหาและผลกระทบจากขยะทะเล นโยบายของรัฐบาล ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการศึกษามีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิชาต พุกสวัสดิ์ กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการพัฒนาของภาครัฐหรือภาคธุรกิจ ควรพิจารณาปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม เช่น ลักษณะของบุคคล ชนชั้นทางสังคม ลักษณะทางสังคม ระบบการเมืองและผลประโยชน์ ตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอันสืบเนื่องมาจากความใกล้ชิดและการเข้าถึง ปัญหาข้อมูลข่าวสาร บริบททางสังคม เศรษฐกิจ (อภิชาต พุกสวัสดิ์, 2564) และงานวิจัยของ André, P. B. et al. พบว่า หลักการทั่วไปซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่ดีของการมีส่วนร่วม คือการให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจบริบท (Adapted to the context) ทั้งบริบทของสังคม ค่านิยม วัฒนธรรมของชุมชน มีความเคารพต่อประวัติศาสตร์ความเป็นมาทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และ การให้ข้อมูลเชิงรุก (Informative and Proactive) ที่เข้าใจง่ายแก่ชุมชนและสาธารณชนที่สนใจโครงการเป็นการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น และ การปรับวิธีการสื่อสาร (Adaptive and Communicative) เนื่องจากประชาชนมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านความรู้ อำนาจ ค่านิยม และความสนใจ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะต้องทำให้คนทุกกลุ่มมีความเข้าใจ (André, P. B. et al., 2006)

2. การจัดการการสื่อสาร อภิปรายผลได้ว่า 1) การวางแผนการสื่อสาร ซึ่งยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนการสื่อสารทั้งระบบ แม้ว่าตำบลเกาะลิบงจะมีจุดเด่นคือชุมชนที่เข้มแข็งช่วยเหลือเกื้อกูลกันและส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและมีต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลและมีเครือข่ายการทำงานที่ดีอยู่แล้ว แต่ยังไม่สามารถขยายผลจากชุมชนต้นแบบจนครอบคลุมทั้งตำบลได้ ส่วนหนึ่งมาจากการไม่ได้วางแผนการสื่อสาร หากวางแผนอย่างเป็นระบบจะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพสามารถสร้างการมีส่วนร่วมและหนุนเสริมการดำเนินงานได้ 2) การวางแผนการใช้สื่อ ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการการจัดการ

ขยะระดับตำบล เน้นการใช้สื่อบุคคลเป็นหลักและสื่อที่ชุมชนนิยม ทั้งนี้ สื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจ ถ่ายทอดข่าวสารและองค์ความรู้ ดังนั้นการใช้สื่อให้เหมาะสมกับผู้รับสารจึงเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lin, X. et al. พบว่า บุคคลต้นแบบมีอิทธิพลในการช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของท้องถิ่น โดยระดับการมีส่วนร่วมสูงจะพบในพื้นที่ที่ชุมชนเข้มแข็งระดับเศรษฐกิจดี (Lin, X. et al., 2021) และงานวิจัยของ Monika, S. พบว่า การสื่อสารในการจัดการของเสียระหว่างหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จต้องมีการวางแผนการสื่อสารที่ใช้ทุกช่องทางการสื่อสาร โดยต้องมุ่งเน้นสื่อกิจกรรมในการเข้าถึงประชาชน ผู้อยู่อาศัยเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการของเสียในชุมชน 3) การดำเนินการสื่อสาร โดยคณะกรรมการการจัดการขยะระดับตำบล เน้นการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงจากสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น มีกลไกในการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านแกนนำชุมชนโดยใช้เวทีประชาคม หอกระจายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ MSN และ LINE ส่วนการสื่อสารกับภายนอกชุมชนดำเนินการผ่าน Facebook (Monika, S., 2015) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เจริญเนตร แสงดวงแข พบว่า การใช้สื่อที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาชุมชนตำบลเกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคัดเลือกประเด็นนำเสนอ การผลิตสื่อ และคัดเลือกสื่อที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน รวมถึงการประเมินคุณภาพสื่อ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจมองเห็นคุณค่าของชุมชนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (เจริญเนตร แสงดวงแข, 2558) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิรัช พุกสวัสดิ์ และภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ พบว่า การสื่อสารที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้รับสารและผู้ส่งสารในการกำหนดเนื้อหา ประเด็นการสื่อสารร่วมกัน จะทำให้เกิดความดึงดูดความสนใจได้มากขึ้น การพัฒนาด้านการเผยแพร่ ต้องผสมผสานรูปแบบและช่องทางที่หลากหลาย 4) การประเมินผลการสื่อสารโดยประเมินจากความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ปริมาณขยะชุมชนก่อน - หลังดำเนินการสะท้อนผลของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมได้ (อภิรัช พุกสวัสดิ์ และภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ, 2563) ทั้งนี้ผลการศึกษาของ ฐิติชญาณ์ บุญโสม และคณะ พบว่า การจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบ มีการจัดการโดยสถานประกอบการและประชาชน เก็บรวบรวมคัดแยกเพื่อขายต่อให้กับผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิล ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้นำไปจำหน่ายจำนวน 43,131 บาทต่อเดือน การคัดแยกวัสดุรีไซเคิลช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนได้ร้อยละ 39.61 และสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกประมาณ 152,236 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (kgCO₂e) ต่อเดือน ผลการศึกษานี้สามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม แม้ไม่มีการติดตามประเมินผลการสื่อสารเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วม (ฐิติชญาณ์ บุญโสม และคณะ, 2565)

3. กลยุทธ์การสื่อสาร อภิปรายได้ว่า 1) กลยุทธ์การให้ความรู้ซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาจัดการขยะทะเลและการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ไปยังสมาชิกในชุมชนและสร้างทีมแกนนำชุมชนให้มีความรู้และร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kollmuss and Agyeman พบว่า พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม เกิดจากแรงจูงใจที่เป็นสถานการณ์ และปัจจัยภายในอื่น ๆ มากกว่าความรู้ แต่ประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และต้องรู้ถึงพฤติกรรมที่ทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ในระดับจิตสำนึก (Kollmuss, A. & Agyeman, J., 2002) และทฤษฎีความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติ (KAP) ของ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร ซึ่งให้ความสำคัญกับ 3 ตัวแปร คือ ความรู้ (Knowledge) ทศนคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภทย่อยนี้จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง โดยหลักการทางจิตวิทยาการสื่อสารสิ่งแวดล้อมมักนิยมใช้ K - A - P ในการทำความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม โดยเชื่อว่า ความรู้สามารถกระตุ้นให้เกิดความตระหนักหรือเกิดจิตสำนึก และเกิดพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด 2) กลยุทธ์ด้านการโน้มน้าวใจ โดยเน้นประเด็นที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของชุมชนและประโยชน์อันจะเกิดขึ้นเฉพาะบุคคล (สุรพงษ์

โสธนเสถียร, 2550) สอดคล้องกับแนวคิดของ Mercado, M. ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการบนพื้นฐานของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการพัฒนาแบบทางเลือกเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนภายในพื้นที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ไขปัญหานั้นจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อม ๆ กันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง 3) กลยุทธ์การใช้สื่อ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุด โดยสื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีความสำคัญอันดับต้น รวมถึงการใช้สื่อที่ประชาชนนิยมใช้ เช่น MSN Line และหอกระจายข่าว เสียงตามสาย 2) เพื่อการเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับโดยใช้ภาษาที่ง่าย ชัดเจน ตรงประเด็นและคำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ และ 3) เพื่อสร้างความไว้วางใจและการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน (Mercado, M., 1999) สอดคล้องกับงานวิจัย สรชัด สุจิตต์ พบว่า กลยุทธ์การสื่อสาร ต้องมุ่งยกระดับการสร้างจิตสำนึกร่วมเป็นเจ้าของในท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนภารกิจสู่เป้าหมาย การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวและการจูงใจประชาชนด้วยการใช้สื่อที่ได้ผล รวมถึงการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในชุมชน การผสมผสานกันระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ที่เหมาะสม ตลอดจนพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยบูรณาการการทำงานหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น 4) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายการทำงาน เริ่มจากกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา แล้วขยายผลไปยังกลุ่มอื่น โดยชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันพร้อมทั้งสานความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอเพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่าย ควบคู่กับการแสวงหาพันธมิตรหรือหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการทำงาน รวมถึงการปลูกฝังกลุ่มเยาวชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการทำงานเพื่อชุมชนในอนาคต และยังพบว่าชุมชนต้นแบบมีการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ โดยมีการจัดการนโยบายการสื่อสารที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและหลักวิชาการ นำไปสู่การใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ความรู้พร้อมทั้งโน้มน้าวใจและจูงใจด้วยการลงมือทำสร้างจิตสำนึกร่วมเป็นเจ้าของสนับสนุนการรวมกลุ่มทำงานเป็นทีมและเสริมพลังการมีส่วนร่วมด้วยการสานเครือข่ายให้เกิดในวงกว้างทั้งชุมชน (สรชัด สุจิตต์, 2565)

4. แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร อภิปรายได้ว่า 1) การจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบายการวางแผนการสื่อสารให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินการและบูรณาการการสื่อสาร รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการสื่อสารของแกนนำและการสร้างนักสื่อสารรุ่นใหม่ พร้อมทั้งการประเมินผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในงานสื่อสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaveri, K. et al. พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยใช้กระบวนการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างการรับรู้ และช่วยขจัดอุปสรรคจากการต่อต้านและทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินตามนโยบาย การสื่อสารในช่องทางที่หลากหลายจะสามารถสร้างการรับรู้ได้อย่างกว้างขวาง 2) การดำเนินการสื่อสาร โดยพัฒนารูปแบบการทำงานของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การแสวงหาความร่วมมือเพื่อต่อยอดการดำเนินงานโดยบูรณาการการทำงานร่วมกับเครือข่าย เพื่อออกแบบกระบวนการทำงานร่วมกันจะทำให้การสื่อสารครอบคลุมและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด รวมถึงการผลักดันในเชิงนโยบายเพื่อเข้าสู่แผนพัฒนาระดับตำบล (Kaveri, K. et al., 2020) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Prabawati, A. et al. พบว่า การเสริมสร้างความสามารถในการจัดการขยะพลาสติกในจาการติดตามตอนกลางนั้น การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐเป็นความร่วมมือที่เป็นไปได้และยั่งยืนที่สุด ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระหว่างประชาชนอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการดำเนินกระบวนการทัศนเศรษฐกิจหมุนเวียน เนื่องจากสามารถแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน 3) การติดตามประเมินผลการ

สื่อสาร จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบมีการถอดบทเรียนเพื่อนำไปสู่การจัดการความรู้และต่อยอดจนเป็นนวัตกรรมการจัดการ (Prabawati, A. et al., 2023) สอดคล้องกับแนวคิดของ Tufte, T. & Mefaloputlos, P. กล่าวไว้ว่า โปรแกรมการสื่อสารที่มีลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ 1) การประเมินการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม (Participation Communication Assessment: PCA) การประเมินสถานการณ์ ค้นหาข้อมูลเชิงลึกเพื่อกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการสื่อสาร 2) การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม (Participatory Communication Strategy Design) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการค้นหาปัญหาจากการวิจัยและหาแนวทางที่ดีที่สุดในการประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย 3) การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร (Implementation of Communication Activities) ซึ่งเป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่วางไว้เพื่อให้เกิดผลที่ต้องการ (4) การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) ซึ่งต้องดำเนินการตลอดทั้งโครงการ (Tufte, T. & Mefaloputlos, P., 2009) 4) การให้ความรู้ ควรต้องมีกระบวนการถอดบทเรียนและจัดการความรู้ที่ อบต.เกาะลิบงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการร่วมกับชุมชน จากนั้นพัฒนาต่อยอดให้กลายเป็นนวัตกรรมการจัดการขยะทะเลระดับชุมชน เพื่อขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับข้อเสนอจากงานวิจัยของ ชไมกานต์ ดวงแก้ว ซึ่งได้เสนอไว้ว่า การขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs เทศบาลนครนนทบุรีต้องจัดสรรงบประมาณเพื่ออบรมให้ความรู้หลักการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน สำหรับผู้ปฏิบัติงานให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานในเรื่องนี้จริงจริง รวมถึงการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านการจัดการขยะพลาสติกที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะของสหองค์กรปกครองท้องถิ่น (ชไมกานต์ ดวงแก้ว และอุ๋นเรือน เล็กน้อย, 2564) 5) ด้านการโน้มน้าวใจ ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมายและนโยบายที่ชัดเจน และต้องศึกษาหรือทำความเข้าใจกับบรรณนิยัตยทัศนคติและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาออกแบบวิธีการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โน้มน้าวใจด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงที่หนักแน่นสรุปออกมาให้เข้าใจง่ายเห็นภาพชัด ถึงประโยชน์ร่วมกันของชุมชนและประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นกับตนเองและครอบครัวจากการขายขยะรีไซเคิล สอดคล้องกับข้อเสนอของ Mercado, M. ได้เสนอไว้ว่า การจัดการการสื่อสารเพื่อการพัฒนา สิ่งสำคัญที่สร้างแรงจูงใจให้ประชาชน จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการในทุกมิติ กระบวนการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากการสื่อสารซึ่งเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร เป็นกลยุทธ์สำคัญเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ไขปัญา ซึ่งการแก้ปัญหานั้นจำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากทุกองค์ประกอบในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (Mercado, M., 1999) 6) ด้านการใช้สื่อ ควรออกแบบการสื่อสารโดยผสมผสานการใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุดเนื่องจากประชาชนแต่ละช่วงวัยมีความคุ้นชินและเข้าถึงสื่อแตกต่างกันตามประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล และการสื่อสารต้องมีรูปแบบในการสร้างกระแสสังคมอย่างกว้างขวาง เน้นความสวยงามทันสมัยและง่ายต่อความเข้าใจชัดเจนตรงประเด็นและเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับ คำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ ตลอดจนการสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างความไว้วางใจและเห็นความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน ดังวิธีที่ กมลรัฐ อินทรทัศน์ ได้เสนอไว้ว่า การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมที่สามารถส่งผลสู่ความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธีการ คือ 1) วิธีสื่อสารที่แบ่งตามระดับของการมีส่วนร่วม มี 3 ระดับ คือ 1.1) การมีส่วนร่วมระดับเบื้องต้น คือการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารหรือผู้สื่อสาร 1.2) การมีส่วนร่วมระดับที่สูงขึ้น คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดง 1.3) การมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย วิธีการที่ 2) วิธีสื่อสารที่แบ่งตามลักษณะของสื่อหรือช่องทางของสื่อ แบ่งเป็น 2 ช่องทาง คือ 2.1) ช่องทางหรือสื่อตามแนวทางแบบเดิมที่ใช้กันทั่วไปคือการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารแบบตัวต่อตัว ที่ทุกฝ่ายมีโอกาสและมี

บทบาทค่อนข้างเท่าเทียมกันในการสื่อสารในสิ่งที่ตนเองต้องการ และเพื่อสร้างสรรค์สังคมร่วมกัน 2.2) ช่องทางหรือสื่อตามแนวทางของเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2564) และ 7) ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันและมีศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจ โดยประเด็นการจัดการขยะให้เป็นจุดขายที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าประมงและธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และอบต.เกาะลิบง ควรเป็นเจ้าภาพหลักในการพัฒนากิจกรรมและขยายผลให้ครอบคลุมทั้งตำบล การส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะ ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายและหาทุนสนับสนุนจากภายนอก การขยายช่องทางการตลาดโดยการจับคู่ธุรกิจระหว่างผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิลและผู้ผลิตสินค้า Upcycle เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างยั่งยืน ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปการทำสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ โดยเน้นการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิถีชุมชน บุญโสมและคณะ พบว่า แนวทางที่จะสามารถพัฒนาสู่การจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและสร้างห่วงโซ่คุณค่าให้เกิดขึ้นได้ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยกำหนดให้เป็นนโยบายของท้องถิ่นและมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ การปรับแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะให้มีลักษณะเฉพาะตามต้นทุนและศักยภาพการจัดการขยะของแต่ละหมู่บ้าน โดยอบต.เกาะลิบงต้องมีบทบาทเป็นเจ้าภาพหลัก ในการประสานและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างการรับรู้ต่อประชาชนและนักท่องเที่ยวต่อการมีส่วนร่วมการจัดการวัสดุรีไซเคิลของเกาะลิบง (วิถีชุมชน บุญโสม และคณะ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถเขียนเป็นรูปโมเดล ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง

จากแผนภาพ สรุปองค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง มีข้อค้นพบดังนี้ ต้องบูรณาการการทำงานและบริหารจัดการในทุกมิติ โดยองค์กรปกครองท้องถิ่นมีบทบาทเป็นเจ้าภาพหลัก เพื่อให้กระบวนการสื่อสารสามารถถ่ายทอดลงสู่ระดับชุมชนและครัวเรือน บนพื้นฐานของความเข้าใจในบริบทของชุมชน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเล และให้ความสำคัญกับการจัดการการสื่อสารทั้งระบบ ตั้งแต่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ความรู้ โน้มน้าวใจ และร่วมลงมือทำ สร้างสำนึกในการเจ้าของเป็นหุ้นส่วน สนับสนุนการรวมกลุ่มทำงานเป็นทีมและเสริมพลังการมีส่วนร่วมด้วยการสานเครือข่ายโดยทำงานในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อช่วยกำกับกระบวนการสื่อสารให้บรรลุเป้าหมาย มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบและยกระดับเป็นนวัตกรรมจัดการที่สามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ตลอดจนการขยายความร่วมมือทางธุรกิจและการแบ่งปันผลประโยชน์ให้ชุมชน อันเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้การจัดการขยะทะเลด้วยแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมีความยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) บริบทการสื่อสารของพื้นที่ตำบลเกาะลิบงส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล สภาพการณ์ปัญหาและผลกระทบจากขยะทะเล แนวนโยบายของรัฐ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการศึกษามีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล 2) การจัดการการสื่อสาร ได้แก่ 2.1) การวางแผนการสื่อสาร ซึ่งยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนการสื่อสารทั้งระบบ ยังไม่สามารถขยายผลจากชุมชนต้นแบบจนครอบคลุมทั้งตำบลได้ 2.2) การวางแผนการใช้สื่อ ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการจัดการขยะระดับตำบล เน้นการใช้สื่อบุคคลเป็นหลักและสื่อที่ชุมชนนิยม 3) กลยุทธ์การสื่อสาร ได้แก่ 3.1) กลยุทธ์การให้ความรู้ซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาจัดการขยะทะเลและการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ไปยังสมาชิกในชุมชนและสร้างทีมแกนนำชุมชนให้มีความรู้และร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินงาน และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ได้แก่ 4.1) การจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบ จากการกำหนดนโยบายการวางแผนการสื่อสารให้สอดคล้องกับกระบวนการดำเนินการและบูรณาการการสื่อสาร รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการสื่อสารของแกนนำและการสร้างนักสื่อสารรุ่นใหม่ พร้อมทั้งการประเมินผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในงานสื่อสาร จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรทำความเข้าใจบริบทของพื้นที่ พัฒนาบุคลากรและเครื่องมือในการสื่อสาร ตลอดจนให้ข้อมูลเชิงรุกที่เข้าใจง่ายแก่ชุมชนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม รวมทั้งปรับวิธีการสื่อสารเพื่อให้คนทุกกลุ่มมีความเข้าใจ และการผลักดันให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดข้อบัญญัติหรือมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอยที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตาม ผลการบังคับใช้ข้อบัญญัติหรือมาตรการดังกล่าว ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการลงทุนกับภาคเอกชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรทั้งระบบ 2) ควรพัฒนากลไกในการบูรณาการงานสื่อสารร่วมกันโดยมีการจัดการนโยบายการสื่อสารที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการประเมินผลการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) ควรบูรณาการงานสื่อสารร่วมกันตั้งแต่การกำหนดนโยบายการสื่อสารซึ่งจะนำไปสู่การใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ความรู้ โน้มน้าวใจและจูงใจด้วยการลงมือทำสร้างจิตสำนึกร่วมเป็นเจ้าของสนับสนุนการรวมกลุ่มทำงานเป็นทีมและเสริมพลังการมีส่วนร่วมด้วยการสร้างเครือข่ายให้เกิดในวงกว้าง ตลอดจนพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน 4) ควรมีบทบาทเป็นเจ้าภาพหลักในการประสานและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน และต้องมีกระบวนการจัดการความรู้เพื่อให้เกิดการ

ขยายผลด้านการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมในการผลักดันมาตรการ หรือนโยบายของท้องถิ่นพร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ รวมถึงการปรับแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะให้มีลักษณะเฉพาะตามศักยภาพการจัดการขยะของแต่ละหมู่บ้าน และควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างการรับรู้ต่อประชาชนและนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการวัสดุรีไซเคิลของเกาะลัน

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2564). หน่วยที่ 3 ยุทธวิธีการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ในเอกสารการสอนชุดวิชาการสื่อสารเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2566). แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2563). แผนอนุรักษ์พะยูนแห่งชาติ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 - 2565). เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2567 จาก <https://www.dmcr.go.th/detailLib/4931>
- กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. (2564). คู่มือการประเมินประสิทธิภาพการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กร. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <http://cepas.dpim.go.th>
- เจริญเนตร แสงดวงแข. (2558). การสื่อสารคุณค่าของงานความรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่: การใช้สื่อเพื่อการพัฒนาชุมชนตำบลเกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชไมกานต์ ดวงแก้ว และอุ๋นเรื่อน เล็กน้อย. (2564). การรับรู้และแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของเทศบาลนครนนทบุรี. วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์, 8(9), 252-265.
- ฐิติชญาณ บัญโสสม และคณะ. (2565). การศึกษาแนวทางการจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ตำบลเกาะลัน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. กรุงเทพมหานคร: องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN).
- ประชาชาติธุรกิจ. (2562). ไทยชู BCG โมเดล กระตุ้นรัฐ-เอกชนขับเคลื่อนเศรษฐกิจยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.prachachat.net/csr-hr/news-315858>
- เพชร มโนปวิตร. (2562). ความตายของพะยูน...บอกอะไรกับเรา. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.greenpeace.org/thailand/story/8061/marium-the-famous-dugong/>.
- สรชัด สุจิตต์. (2565). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนต้นแบบ. ใน คุชณินพนธ์ ปรัชญาคุชณินพนธ์ สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สายสนธิ พงศ์สุวรรณ. (2564). โครงการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในเกาะลัน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. ภูเก็ต: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547). ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม - เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลัน - ปากน้ำตรัง จังหวัดตรัง. กรุงเทพมหานคร: เอ็นไวร์ คอนเซ็ป.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561- 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2550). การจัดการทางการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- อภิชาต พุกสวัสดิ์. (2564). นวัตกรรมสื่อสารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชาต พุกสวัสดิ์ และภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ. (2563). การพัฒนานวัตกรรมสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน 30 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสมุทรปราการในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา, 13(2), 1-22.
- André, P. B. et al. (2006). Public Participation International Best Practice Principles. from International Association for Impact Assessment. Retrieved July 27, 2021, from <https://www.iaia.org/uploads/pdf/SP4.pdf>
- ASEAN Secretariat. (2021). Regional Action Plan for Combating Marine Debris in the ASEAN Member States Jakarta: ASEAN Secretariat.
- Kaveri, K. et al. (2020). Waste management communication policy for effective citizen awareness. Journal of Policy Modeling, 42(3), 661-678.
- Kollmuss, A. & Agyeman, J. (2002). Mind the Gap: Why Do People Act Environmentally and What Are the Barriers to Pro-Environmental Behavior? Environmental Education Research, 8(1), 239-260.
- Lin, X. et al. (2021). Influence of role models on public participation in household waste separation: An examination of local contextual moderators. Sustainable Production and Consumption, Volume, 27(2021), 1934-1943 .
- Mercado, M. (1999). Development Communication Management. The Journal of Development Communication, 12(2), 13-25.
- Monika, S. (2015). IT systems supporting waste management in communities - an overview of innovative functions. Management Systems in Production Engineering, 4(20), 210-212.
- Prabawati, A. et al. (2023). Strengthening Stakeholder Partnership in Plastics Waste Management Based on Circular Economy Paradigm. Sustainability, 15(5), 1-14.
- Tufte, T. & Mefalopulos, P. (2009). Participatory communication: A practical guide. Washington D.C.: The World Bank.
- World Economic Forum. (2016). The New Plastics Economy Rethinking the future of plastics. Retrieved July 2021, 27, from <https://www.weforum.org/press/2016/01/more-plastic-than-fish-in-the-ocean-by-2050-report-offers-blueprint-for-change/>

อิทธิพลของคุณภาพเทคโนโลยีและการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิตต่อแนวโน้ม การตัดสินใจซื้อประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชัน*

THE EFFECT OF TECHNOLOGY QUALITY, INSURTECH ACCEPTANCE ON DECISION PURCHASING TREND FOR INSURANCE THROUGH APPLICATION

ดวงหทัย วุฒิทวีวัฒน์*, ธิติวดี ชัยวัฒน์

Duanghathai Wutthitaweewat*, Thitivadee Chaiyawat

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Commerce and Accountancy, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: pang34192@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยคุณภาพเทคโนโลยีที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech 2) ศึกษาระดับการยอมรับเทคโนโลยีและแนวโน้มการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชัน 3) ตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลของคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech ต่อแนวโน้มการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชัน 4) ศึกษาอิทธิพลของคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech ต่อแนวโน้มการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่เคยใช้เทคโนโลยี Insurtech ผ่านแอปพลิเคชันของบริษัทประกันชีวิต จำนวน 300 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจงและการสุ่มอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ แล้วนำกลับมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้างและการทดสอบเส้นทางอิทธิพล ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยคุณภาพเทคโนโลยีในภาพรวมมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต (InsurTech) ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) 2) การยอมรับเทคโนโลยี InsurTech ในภาพรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$) และแนวโน้มการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) 3) โมเดลคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 4) คุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech มีอิทธิพลทางตรงต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: คุณภาพเทคโนโลยี, เทคโนโลยีประกันชีวิต, การตัดสินใจซื้อ, แอปพลิเคชัน, การยอมรับเทคโนโลยี

Abstract

The research aims to 1) Study of technology quality factors affecting the acceptance of insurance life technology (InsurTech). 2) Study the level of technology acceptance and decision-making trends in purchasing life insurance policies via applications. 3) Examining the consistency

of technology quality and acceptance of InsurTech life insurance technology on the tendency of life insurance policy purchase decisions via applications model. 4) Study the influence of technology quality and acceptance of InsurTech life insurance technology on the tendency of consumers to make decisions to purchase life insurance policies via applications in Bangkok. This was quantitative research. The sample group consisted of 300 consumers who used insurance technology (InsurTech) through an insurance company application. Purposive selection and simple sampling were used. Data were collected by online questionnaire. Data were analyzed by descriptive statistics including mean, standard deviation, and hypotheses testing by Structural Equation Model Technique and path analysis. The results showed; 1) Technology quality factors affect the acceptance of insurance life technology (InsurTech) at a high level ($\bar{x} = 4.16$). 2) Technology acceptance at a high level ($\bar{x} = 4.25$) and decision-making trends in purchasing life insurance policies via applications at a high level ($\bar{x} = 4.26$). 3) Model of technology quality and acceptance of InsurTech life insurance technology on the tendency of life insurance policy purchase decisions via applications consistent with empirical data. 4) The influence of technology quality and acceptance of InsurTech life insurance technology on the tendency of consumers to make decisions to purchase life insurance policies via applications in Bangkok was statistically significant at the .05 level

Keywords: Technology Quality, Insurance Technology, Decision, Application, Technology Acceptance

บทนำ

ปัจจุบันโลกก้าวเข้าสู่ยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายในสังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสาร ส่งผลให้ผู้คนในสังคมสามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2557) ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์การสื่อสารไร้พรมแดน (Borderless Communication) อีกทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ยังส่งผลให้การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นและการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็วทำให้องค์กรมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Laura, C. et al., 2019) ซึ่งส่งผลให้การดำเนินธุรกิจเต็มไปด้วยทั้งแรงกดดันและการแข่งขันที่รุนแรงและอาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลและเทคโนโลยีของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและสร้างโอกาสในการบริหารจัดการธุรกิจ ดังนั้น การบริหารจัดการธุรกิจในปัจจุบันจึงต้องนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง และเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเพื่อสร้างโอกาสให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น รวมทั้งเป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ โดยที่ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ส่งผลทำให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรงในการประกอบธุรกิจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็กลายเป็นความท้าทายที่ผลักดันให้ผู้ประกอบการจะต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และยังเป็นการแสวงหาโอกาสในการประกอบธุรกิจรวมทั้งสร้างความสำเร็จให้กับธุรกิจเช่นกัน (ศิริทิพย์ กุลจิตรตรี และสุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, 2563) และยังมีธุรกิจหลายประเภทที่นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน อาทิ ธุรกิจโรงเรียนกวดวิชา เช่น การเรียนออนไลน์ ธุรกิจธนาคารที่มีการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบออนไลน์ รวมทั้งธุรกิจประกันภัย และโดยเฉพาะธุรกิจประกันชีวิต พบว่า เริ่มมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการในธุรกิจประกันชีวิตเช่นกัน ได้แก่ InsurTech (Insurance Technology) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเริ่มต้นขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (Meagher, G. et al., 2019) ดังนั้น เทคโนโลยี InsurTech จึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในธุรกิจประกันชีวิตในด้าน การสนองตอบต่อความต้องการของผู้บริโภค (Dremel, C. & Uebernickel, E., 2018)

อีกทั้งปัจจุบันธุรกิจประกันชีวิตได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ อย่างมากมาย โดยเฉพาะพฤติกรรมผู้บริโภค และการเกิดขึ้นของ InsurTech ทำให้บริษัทประกันภัยหลายแห่งสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคงในระยะยาว (นัทยา โพธิ์พร้อม, 2564)

การนำ InsurTech ซึ่งเป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ที่สำคัญมาใช้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจประกันชีวิตยังช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยรูปแบบของการใช้ InsurTech คือการทำประกันหรือหมายความถึงการซื้อ-ขายกรมธรรม์ประกันเพื่อให้เกิดความคุ้มครองตามที่ต้องการผ่านระบบเทคโนโลยีหรือช่องทาง Application ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภค โดยเฉพาะสร้างผลกระทบต่อมูลค่าการบริษัทประกันชีวิตต่าง ๆ พร้อมข้อพิจารณาเกี่ยวกับการตัดสินใจในนโยบายขององค์กรเพื่อการแข่งขัน โดยในอดีตนิยมใช้ตัวกลางประกันภัยตัวแทน/นายหน้าหรือประกันภัยผ่านธนาคารในการจำหน่ายประกันภัย โดยในปัจจุบันนี้ตัวกลางหลักสำหรับการประกันภัย ซึ่งโดยเฉพาะ บริษัทประกันชีวิตจำนวนมากกำลังใช้ตัวกลางที่เป็นบริษัทสตาร์ทอัพและเสนอรูปแบบการจำหน่ายประกันภัย รูปแบบของช่องทางการจำหน่ายนี้ น่าสนใจสำหรับตลาดประกันภัยใหม่ในที่ยังไม่มีการพัฒนามากนัก เนื่องจากการใช้ตัวแทน/นายหน้าในรูปแบบตัวกลางทั่วไปอาจไม่มีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลเท่าที่ควร ซึ่งในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคแอฟริกาได้เล็งเห็นการลงทุนขนาดใหญ่ในการเริ่มต้นเทคโนโลยี InsurTech ในภูมิภาค (OECD, 2017) อย่างไรก็ตามทุกครั้งที่เกิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในสังคม อาจจะต้องใช้ระยะเวลาสังคมจึงจะยอมรับ และการยอมรับเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อกระบวนการใช้เทคโนโลยีที่จะขึ้นไป ทั้งความเชื่อมั่น และการตัดสินใจ ซึ่งสร้างผลกระทบเชิงบวกให้กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Muneer, A. M. & Allam, H. กล่าวว่า การที่องค์กรนำโมเดลธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้สามารถช่วยเพิ่มนวัตกรรมและรักษาความสามารถในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Muneer, A. M. & Allam, H., 2021) ในขณะที่ Chan, S. กล่าวถึงบทบาทของเทคโนโลยีในการขับเคลื่อนความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรและการปรับตัวในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Chan, S., 2010) จากความสำคัญของธุรกิจประกันชีวิตที่มีต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และความสำคัญของการทำประกันชีวิตที่ส่งผลต่อประชาชนในเรื่องการใส่ใจดูแลสุขภาพ รวมทั้งความสำคัญของระบบเทคโนโลยีประกันชีวิต Insurtech ที่ช่วยให้การดำเนินธุรกิจประกันชีวิตมีความสะดวกและง่ายขึ้น ทั้งในส่วนของผู้ขายประกันชีวิต และในส่วนของผู้ซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิต ผู้วิจัยศึกษาผลกระทบของคุณภาพเทคโนโลยีประกันชีวิตที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตของผู้ใช้งานเทคโนโลยีประกันชีวิต (InsurTech) ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยที่ค้นพบ กลุ่มธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทยสามารถนำไปเป็นฐานข้อมูลเพื่อพัฒนา ปรับปรุงส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา สร้างการรับรู้การใช้งานและสร้างความพึงพอใจในการใช้งานแอปพลิเคชันจากเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech จนเกิดเป็นความเชื่อมั่นในระยะยาวและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านคุณภาพเทคโนโลยีที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับการยอมรับเทคโนโลยี InsurTech และแนวโน้มการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านการใช้งานแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลของคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านการใช้งานแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชาชนผู้ที่มีความสนใจจะซื้อประกันชีวิตโดยเป็นประชากรที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน (Infinite Population) กลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม AMOS โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ซึ่งโดยทั่วไปใช้ตัวอย่างขั้นต่ำ 10 - 20 ตัวอย่างต่อ 1 ตัวแปรสังเกตได้ (Schumacker, R. E. & Lomax, R. G., 2015) ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 13 ตัวแปรสังเกตได้ ดังนั้น ขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ ควรมีอย่างน้อยเท่ากับ $13 \times 20 = 260$ ตัวอย่าง Kline ได้นำเสนอว่า อัตราส่วนที่เหมาะสมควรอยู่ที่ 100 - 400 ตัวอย่าง เป็นขนาดที่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์สมการโครงสร้างด้วยหลักเกณฑ์จำนวนตัวอย่างควรมีอย่างน้อย 200 ตัวอย่าง (Kline, R. B., 2016) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เพิ่มอีก 40 ตัวอย่าง รวมเป็น 300 ตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ส่วนการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยกำหนดคุณสมบัติผู้ตอบแบบสอบถามให้เป็นผู้ที่เคยใช้เทคโนโลยี Insurtech ผ่าน application ของบริษัทประกันชีวิตเท่านั้น จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายโดยการนำแบบสอบถามไปฝากไว้ที่สำนักงานตัวแทนขายประกันชีวิต

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ช่วงชั้น สร้างแบบสอบถามโดยการศึกษารายละเอียดของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องจาก เอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแบบจำลองความสำเร็จในการใช้ระบบสารสนเทศ (Information System Success Model: IS Success Model) และการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งเป็นการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำเสนอนิยามตัวแปรและการวัด (Davis, F. D., 1989) เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดโครงสร้างและเนื้อหาของแบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวทางในการสร้างข้อคำถาม โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ให้คำปรึกษาในเรื่องรูปแบบและวิธีการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีวัดความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับคำถามวิจัย (Index of item objective congruence: IOC) พบว่า อยู่ในช่วงระหว่าง 0.66 - 1.00 มาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม แล้วจึงนำไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยนำไปทดลองใช้ กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.965 แสดงถึงคุณภาพของแบบสอบถาม (อรรถเดช สรสุชาติ, 2563) จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลผ่านระบบ Google form แล้วนำกลับมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การทดสอบสมมติฐานใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) และการทดสอบเส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) โดยกำหนดเกณฑ์การทดสอบดังนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์การทดสอบสมการโครงสร้าง

สถิติที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดล	เกณฑ์การพิจารณา
Chi-square/df	< 2
Chi-square (χ^2)	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI)	≥ 0.95
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI)	≥ 0.95
ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI)	≥ 0.95
ดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA)	≤ 0.05

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคุณภาพเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านคุณภาพเทคโนโลยีประกันชีวิต (TQ)

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความ
1. คุณภาพสารสนเทศ (Information Quality: IFQ)	4.18	.67	มาก
2. คุณภาพระบบ (System Quality: SYQ)	4.17	.71	มาก
3. คุณภาพบริการ (Service Quality: SRQ)	4.15	.72	มาก
รวม	4.16	.70	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพเทคโนโลยีในภาพรวมมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต (InsurTech) ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .70) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณภาพสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุดโดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = .67) รองลงมา คือ คุณภาพระบบ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = .71) และคุณภาพบริการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .72)

2. ผลการศึกษาระดับการยอมรับเทคโนโลยี InsurTech และแนวโน้มการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านการใช้งานแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการยอมรับเทคโนโลยี InsurTech (TAM)

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความ
1. ประโยชน์จากการใช้งาน (Benefits: BENT)	4.21	.72	มาก
2. ความง่ายในการใช้งาน (Easy: EASY)	4.30	.65	มาก
3. ความตั้งใจที่จะใช้ (Intention: INTE)	4.25	.72	มาก
4. ทศนคติที่มีต่อการใช้ (Attitude: ATTI)	4.26	.67	มาก
5. การนำมาใช้งาน (Using: USE)	4.23	.67	มาก
รวม	4.25	.69	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การยอมรับเทคโนโลยี InsurTech ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การยอมรับต่อความง่ายในการใช้งานมีค่าเฉลี่ยสูงสุดโดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = .65) รองลงมา คือ ทศนคติที่มีต่อการใช้ ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .67) และประโยชน์จากการใช้งานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .72)

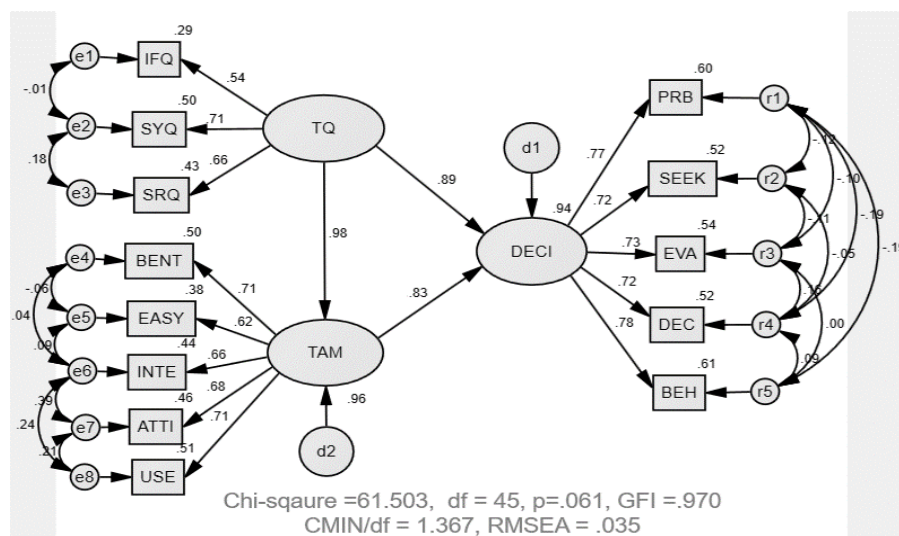
ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวโน้มการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชัน (DECI)

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความ
1. การรับรู้ปัญหา (Problem: PRB)	4.23	.69	มาก
2. การค้นหาข้อมูล (Seeking: SEEK)	4.20	.71	มาก
3. การประเมินทางเลือก (Evaluation: EVA)	4.30	.65	มาก
4. การตัดสินใจซื้อ (Decision: DEC)	4.32	.63	มาก
5. พฤติกรรมหลังการซื้อ (Behavior: BEH)	4.26	.65	มาก
รวม	4.26	.67	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า แนวโน้มการตัดสินใจซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .67) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การตัดสินใจซื้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดโดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = .63) รองลงมาคือ การประเมินทางเลือก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = .65) และการค้นหาข้อมูลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .71)

3. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลของคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

การตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลของคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต (InsurTech) ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ปรากฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แบบจำลองคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต (InsurTech) ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต (InsurTech) ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าที่คำนวณได้	ผลการพิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	61.50	ผ่านเกณฑ์
df	-	45	-
p-value	$P > 0.05$	.06	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	$\chi^2/df < 2$	1.36	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.95	.99	ผ่านเกณฑ์
TLI	≥ 0.95	.98	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.95	.97	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	≤ 0.05	.03	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 5 พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต (InsurTech) ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าไค-สแควร์ (X^2) มีค่า 61.50 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (X^2/df) = 1.36 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) = .99 ค่าดัชนีวัดความเป็นปกติ (TLI) = .98 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA) = .03 ในภาพรวมผ่านเกณฑ์ แสดงว่าโมเดลคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต (InsurTech) ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. อิทธิพลของคุณภาพเทคโนโลยี และการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านการใช้งานแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ปรากฏดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างตัวแปร

ตัวแปร (Variables)	การยอมรับเทคโนโลยี (TAM)			แนวโน้มในการตัดสินใจซื้อ (DECI)		
	Direct Effect:	Indirect Effect:	Total Effect:	Direct Effect:	Indirect Effect:	Total Effect:
	DE	Effect: IE	Effect: TF	DE	Effect: IE	Effect: TF
คุณภาพเทคโนโลยี (TQ)	.98	-	.98	.89	.81	1.70
การยอมรับเทคโนโลยี (TAM)	-	-	-	.83	-	.83

* p -value<.05, ** p -value<.01, *** p -value<.001

จากตารางที่ 6 พบว่า คุณภาพเทคโนโลยีและการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech มีอิทธิพลทางตรงต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .89 และ .83 ตามลำดับ และคุณภาพเทคโนโลยียังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อแนวโน้มการตัดสินใจซื้อ โดยมีการยอมรับเทคโนโลยีเป็นตัวแปรคั่นกลาง และมีค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .81 และมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 1.70

อภิปรายผล

1. ปัจจัยคุณภาพเทคโนโลยีในภาพรวมมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต (InsurTech) ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิจัย ผลาจิต พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพของเทคโนโลยีการตลาดที่นำมาใช้มีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ผ่านช่องทางธนาคารกรุงไทย ภายในสำนักงานเขตปทุมธานี (นักวิจัย ผลาจิต, 2560) และยังสอดคล้องกับ Rafique, H. et al. พบว่า คุณภาพของแอปพลิเคชันห้องสมุดเคลื่อนที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) แอปพลิเคชันบนมือถือในระดับมาก (Rafique, H. et al, 2020) ดังนั้น สรุปได้ว่าคุณภาพเทคโนโลยีส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการที่ถูกนำมาจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์

2. การยอมรับเทคโนโลยี InsurTech ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kamal, S. A. et al พบว่า การยอมรับบริการทางการแพทย์ทางไกลผ่านรูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีแบบขยาย (TAM) อยู่ในระดับมาก (Kamal, S. A. et al., 2020) ส่วนแนวโน้มการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของสายัญญ์ สันติเพ็ชร พบว่า การตัดสินใจซื้อประกันชีวิตของ

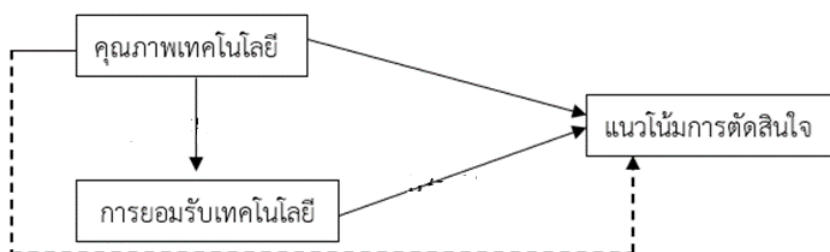
ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ผ่านเทคโนโลยีอยู่ในระดับมากเช่นกัน (สายัญญ์ สันติเพ็ชร, 2562) ดังนั้น สรุปได้ว่าการยอมรับเทคโนโลยีส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการที่ถูกนำมาจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์

3. โมเดลคุณภาพเทคโนโลยีและการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต (InsurTech) ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับ Rafique, H. et al พบว่า แบบจำลองการยอมรับแอปพลิเคชันห้องสมุดเคลื่อนที่ด้วยโมเดลการยอมรับเทคโนโลยีเพิ่มเติม (TAM) แอปพลิเคชันบนมือถือมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่นกัน (Rafique, H. et al, 2020) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะงานวิจัยทั้งสองงานมีการทบทวนวรรณกรรมอย่างชัดเจน จนนำไปสู่การสร้างแบบจำลองในเชิงทฤษฎีที่มีความตรงและเมื่อนำไปเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์และมาทำทดสอบแบบจำลองหรือโมเดลการวิจัยในเชิงทฤษฎีจึงมีความสอดคล้องข้อมูลเชิงประจักษ์ สะท้อนให้เห็นถึงความตรงเชิงโครงสร้างและองค์ประกอบที่เกิดจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีอย่างละเอียดรอบคอบ

4. คุณภาพเทคโนโลยีและการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech มีอิทธิพลทางตรงต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ Putri, W. K. & Pujani, V. พบว่า คุณภาพเทคโนโลยีซึ่งประกอบด้วย คุณภาพของระบบ คุณภาพข้อมูล คุณภาพบริการ อิเล็กทรอนิกส์ และคุณค่าที่รับรู้มีอิทธิพลเชิงบวกและสำคัญต่อความภักดีทางออนไลน์ของผู้บริโภค (Putri, W. K. & Pujani, V., 2023) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะคุณภาพเทคโนโลยีแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของตัวเทคโนโลยีจนผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่น เมื่อเชื่อมั่นจึงยอมรับในประโยชน์ที่จะได้รับจนมีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อในที่สุด ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี โดยที่ Ajzen & Fishbein อธิบายไว้ว่า บุคคลจะมีการยอมรับเทคโนโลยีได้มีปัจจัยหลักสำคัญ คือ การรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ (Perceived Usefulness: PU) คือ การรับรู้ประโยชน์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีของผู้ใช้ (Ajzen, I. & Fishbein, M., 1980)

องค์ความรู้ใหม่

คุณภาพเทคโนโลยีและการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech มีอิทธิพลทางตรงต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชัน นอกจากนี้เฉพาะคุณภาพเทคโนโลยียังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันเช่นกัน โดยมีตัวแปรการยอมรับเทคโนโลยีเป็นตัวแปรส่งผ่าน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงค่าอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม

จากภาพที่ 2 อธิบายได้ว่า แนวโน้มการตัดสินใจนอกจากจะเกิดคุณภาพของเทคโนโลยีในลักษณะอิทธิพลทางตรง และ เกิดจากการยอมรับเทคโนโลยีในลักษณะของอิทธิพลทางตรง แต่จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า

คุณภาพเทคโนโลยีนอกจากส่งผลในลักษณะอิทธิพลทางตรงไปยังแนวโน้มการตัดสินใจ คุณภาพของเทคโนโลยียังส่งผลในลักษณะอิทธิพลทางอ้อมโดยมีการยอมรับเป็นตัวแปรส่งผ่านหรือตัวแปรคนกลาง ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ เมื่อเทคโนโลยีมีคุณภาพผู้บริโภคมักเกิดการยอมรับและนำไปสู่การสร้างแนวโน้มในการตัดสินใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการศึกษาแนวโน้มในการตัดสินใจต้องศึกษาในลักษณะองค์รวมเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจัยด้านคุณภาพเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech และการยอมรับเทคโนโลยี InsurTech ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก และแนวโน้มการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่าน แอปพลิเคชันในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนโมเดลคุณภาพเทคโนโลยีและการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต (InsurTech) ต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในขณะที่คุณภาพเทคโนโลยีและการยอมรับเทคโนโลยีประกันชีวิต InsurTech มีอิทธิพลทางตรงต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และคุณภาพเทคโนโลยี InsurTech ยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านแอปพลิเคชันเช่นกันโดยมีการยอมรับเป็นตัวแปรส่งผ่าน ดังนั้น การสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการตลาดโดยเฉพาะการสร้างแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อ ควรประเมินทั้งอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม ซึ่งจะช่วยให้อาจวางแผนพัฒนาและปรับปรุงการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งตัวแปรทั้งหมดมาจากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี ดังนั้น งานวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยควรทำการวิจัยแบบผสมผสาน เพราะในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์อาจจะทำให้ค้นพบตัวแปรที่เกี่ยวข้องที่อยู่นอกเหนือจากแนวคิด ทฤษฎีที่ทบทวน ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2557). เอกสารการสอนชุดวิชาการสื่อสารกับการพัฒนา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นันทฎก ผลิต. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ ผ่านช่องทางธนาคารกรุงไทย ภายในสำนักงานเขตปทุมธานี. ใน สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- นันทา โพธิ์พร้อม. (2564). การยอมรับเทคโนโลยีเพื่อการตอบสนองผู้บริโภคในตลาดของธุรกิจประกันชีวิตและรถยนต์ในประเทศไทย. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการและกลยุทธ์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริทิพย์ กุลจิตรตรี และสุภัทรรักษ์ คำสามารถ. (2563). แนวทางการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลดิสรพ์ชน. *Journal of Modern Learning Development*, 5(3), 245-259.
- สายัญญ์ สันติเพชร. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการตลาด. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรรถเดช สรสุชาติ. (2563). สถิติประยุกต์และระเบียบวิธีวิจัย. ขอนแก่น: บริษัทกรีนเนสไวด์ จำกัด.
- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Chan, S. (2010). Building sustainable tourism destination and developing responsible tourism: conceptual framework, key issues and challenges. *Tourism Development Journal- An International Research Journal*, 8(1), 24-32.

- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- Dremel, C. & Uebernickel, E. (2018). Exploring characteristics and transformational capabilities of InsurTech innovations to understand insurance value creation in a digital world," *Electronic Markets*, Springer; IIM University of St. Gallen, 28(3), 287-305.
- Kamal, S. A. et al. (2020). Investigating acceptance of telemedicine services through an extended technology acceptance model (TAM). *Technology in Society*, 60(4), 101-112.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (4th ed.). New York, NY: The Guilford Press.
- Laura, C. et al. (2019). The Role of Leadership in a Digitalized World: A Review. *Journal Frontiers in Psychology*, 10(1), 1-21.
- Meagher, G. et al. (2019). Meeting the social and emotional support needs of older people using aged care services. In *Health Services Union & United Voice*. Macquarie University, UNSW Sydney and RMIT University.
- Muneer, A. M. & Allam, H. (2021). *Technological Sustainability and Business Competitive Advantage*. Switzerland: Springer Cham.
- OECD. (2017). *Measuring Distance to the SDG Targets 2017*. In *An assessment of where OECD countries*. OECD Paris.
- Putri, W. K. & Pujani, V. (2023). The Influence of System Quality, Information Quality, E-service Quality, and Perceived Value on Shopee Consumer Loyalty in Padang City. *The International Technology Management Review*, 8(1), 10-15.
- Rafique, H. et al. (2020). Investigating the Acceptance of Mobile Library Applications with an Extended Technology Acceptance Model (TAM). *Computers & Education*, 145(2020), 20-32.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2015). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling* (4th ed.). New York, NY: Routledge.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE เพื่อส่งเสริมความสามารถ
ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*
DEVELOPMENT OF IG-PROVE LEARNING MANAGEMENT MODEL TO PROMOTE
THE ABILITY OF MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS TO SOLVE COMPLEX
MATHEMATICAL PROBLEMS

สุวรรณี เสาร์ทอง

Suwannee Saothong

โรงเรียนสิรินธร สุรินทร์ ประเทศไทย

Sirindhorn School, Surin, Thailand

Corresponding author E-mail: suwannee.sao@sirin.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE 2) พัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 และ 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE และ 4) ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ และ ขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหาโดยการเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE และ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนสิรินธร จำนวน 29 คน คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบประเมินความต้องการ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test แบบ Dependent Samples และการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ที่พัฒนาขึ้นมี 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ชี้นำเข้าสู่ความรู้ใหม่ 2) ชี้นำสร้างแนวคิด 3) ชี้นำวางแผนและดำเนินการ 4) ชี้นำทบทวนและแก้ไข 5) ชี้นำสนับสนุนให้เกิดความรอบรู้ 6) ชี้นำตรวจสอบผลการเรียนรู้ และ 7) ชี้นำปรับแก้ความเข้าใจ รูปแบบการเรียนรู้นี้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 78.31/78.39 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) อีกทั้งนักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.75) ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE สามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา ที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE, การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน, ความสามารถทางคณิตศาสตร์

Abstract

This research and development endeavor aimed to 1) investigate foundational data for the construction and development of the IG-PROVE learning management model 2) develop an

effective IG-PROVE learning management model that meets the 75/75 criteria 3) implement the IG-PROVE learning management model and 4) evaluate and refine the IG-PROVE learning management model. The evaluation specifically targeted learning outcomes in terms of knowledge, complex mathematical problem-solving skills, and problem-solving procedural steps, through a comparative analysis of pre- and post-implementation results. Furthermore, student satisfaction with the IG-PROVE model was gauged. The research sample comprised 29 Mathayomsuksa 2 students from Sirindhorn School during the second semester of the 2022 academic year, selected via purposive sampling. Research instruments encompassed needs assessment forms, group discussion records, lesson plans, achievement tests, and satisfaction questionnaires. Data analysis utilized percentages, means, standard deviations, Dependent Samples t-tests, and content analysis. The resultant IG-PROVE learning management model consists of seven sequential steps 1) Introduction to new knowledge 2) Concept building, 3) Planning and implementation 4) Review and revision 5) Fostering proficiency 6) Checking learning outcomes and 7) Adjusting understanding. The model exhibited efficacy, achieving a 78.31/78.39 efficiency criterion. A statistically significant improvement ($p < .05$) was observed in students' complex problem-solving achievement post-learning compared to pre-learning. Additionally, students reported high levels of satisfaction with the learning management model ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.75). These findings underscore the effectiveness of the IG-PROVE learning management model in cultivating complex mathematical problem-solving capabilities.

Keywords: IG-PROVE = IG-PROVE Learning Model, Complex Problem-Solving, Mathematical Ability

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหลากหลาย ทั้งในด้าน โลกาภิวัตน์ เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ (ธานินทร์ เอื้อภิธร, 2560) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อ ทุกภาคส่วน รวมถึงระบบการศึกษา ซึ่งต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อบริบทใหม่ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง ทักษะที่เคยเพียงพอในอดีตอาจไม่เพียงพอ ต่อความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมในอนาคต

เพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็น "นักคิดและนวัตกรรม" ที่มีสมรรถนะสำคัญ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Mainzer, K., 2009); (Griffin, P. & Care, E., 2014) ทักษะเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการรับมือกับปัญหาที่ซับซ้อนและทวีความรุนแรงขึ้นในสังคมโลก (World Economic Forum, 2016) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของทุกคน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ หากการปฏิบัติจริงในห้องเรียนยังไม่สอดคล้องกับทิศทางดังกล่าว

ผลการประเมิน PISA ล่าสุด (OECD, 2023) ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนไทยยังคงขาดทักษะในการนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างระหว่างระบบการศึกษาไทยกับความต้องการของโลกในปัจจุบัน นี่เป็นเครื่องเตือนใจว่าการปฏิรูปการศึกษาต้องครอบคลุมทั้งมิติของนโยบายและการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างแท้จริง

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE Model โดยผสานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ IMPROVE (Mevarach, Z. R. & Kramarski, B., 1997) ซึ่งเน้นการส่งเสริมกระบวนการคิดขณะเรียนรู้ เข้ากับกระบวนการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยนี้คาดว่าจะเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะที่สำคัญของผู้เรียน ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Simon, H. A., 1957) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการเติบโตและประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE
4. เพื่อประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ในด้าน
 - 4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์และขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหา โดยการเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE
 - 4.2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเป็นขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520) ดังนี้

ขั้นตอนระยะที่ 1 การวิจัย (Research1: R1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรเป็นนักเรียนโครงการห้องเรียนพิเศษ SMTE/SME ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนสิรินธร อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 4 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 143 คน และกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 40 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างไม่เป็นสัดส่วน (Non-Proportional Stratified Random Sampling) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2553)

1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และคณาจารย์ในระดับอุดมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 7 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 แบบประเมินความต้องการพื้นฐานเพื่อการจัดการเรียนรู้ รายวิชา ค22211 คณิตศาสตร์เพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2564

2.2 แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับผู้เชี่ยวชาญเพื่อรวบรวมแนวคิดในการจัดกิจกรรมรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติม ค22211 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. ขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบประเมินความต้องการพื้นฐานเพื่อการจัดการเรียนรู้ รายวิชา ค22211 คณิตศาสตร์เพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2564 มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

3.1.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

3.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาประมวลผลเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตของเนื้อหาของแบบประเมิน เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.1.3 สร้างแบบประเมินความต้องการพื้นฐาน ตามขอบเขตเนื้อหาตามพฤติกรรมบ่งชี้ที่กำหนด จากนั้นนำแบบประเมินที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

3.1.4 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งด้านการวัดผลประเมินผล ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับเนื้อหาข้อ (Item-Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ อยู่ระหว่าง .80-1.00

3.2 แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อรวบรวมแนวคิดในการจัดกิจกรรมรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติม ค22211 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.2.1 กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

3.2.2 ตรวจสอบคุณภาพของประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยนำ แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ที่สร้างขึ้น นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

4. วิธีการรวบรวมข้อมูล

4.1 นำแบบประเมินความต้องการพื้นฐานที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 40 คน เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 นำแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ที่เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และคณาจารย์ในระดับอุดมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ความต้องการพื้นฐานเพื่อการจัดการเรียนรู้ รายวิชา ค22211 คณิตศาสตร์เพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2564

5.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างในการการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์จากการสรุปประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนระยะที่ 2 การพัฒนา 1 (Development1: D1) การสร้างและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

1. กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ในการทดสอบแบบเดี่ยว (Individual Testing) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนสิรินธร อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 คน เลือกมาจากนักเรียนที่มีผลการเรียนในกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 1 คน

1.2 ในการทดสอบแบบกลุ่ม (Group Testing) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนสิรินธร อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 9 คน เลือกมาจากนักเรียนที่มีผลการเรียนในกลุ่มเก่ง ปานกลางและอ่อน กลุ่มละ 3 คน

1.3 ในการทดสอบแบบสนาม (Field Testing) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนสิรินธร อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน เลือกมาจากนักเรียนที่มีผลการเรียนในกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 10 คน

2. วิธีดำเนินการ

2.1 ดำเนินการพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ดังต่อไปนี้

2.1.1 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

2.1.2 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

2.1.2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2.1.2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

3.2 ดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ได้ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วว่า มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนได้ ไปทดลองใช้ (Try-Out) โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 การทดลองครั้งที่ 1 ทดสอบแบบเดี่ยว (Individual Testing) มีผลการประเมินด้านกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 45.82 และผลการประเมินผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 55.56 สรุปค่า $E_1/E_2 = 45.82/55.56$ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 75/75

3.2.2 การทดลองครั้งที่ 2 ทดสอบแบบกลุ่ม (Group Testing) มีผลการประเมินผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 63.70 สรุปค่า $E_1/E_2 = 62.49/63.70$ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 75/75

3.2.3 การทดลองครั้งที่ 3 ทดสอบแบบสนาม (Field Testing) ผลการประเมินด้านกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 77.53 และผลการประเมินผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 78.00 สรุปค่า $E_1/E_2 = 77.53/78.00$ ซึ่งเป็นไปตามกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 75/75

ขั้นตอนระยะที่ 3 การวิจัย 2 (Research 2: R2) การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนสิรินธร อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 4 ห้อง มีจำนวนนักเรียน 137 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนสิรินธร อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. สิ่งที่ศึกษาในการวิจัย

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์และขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหา

2.2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

3. แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design) (Kerlinger, F. N., 1973)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

4.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

5. การดำเนินการทดลอง

5.1 ชี้แจงรายละเอียดขั้นตอน และวิธีปฏิบัติในการเรียนให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างซึ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

5.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ก่อนที่นักเรียนจะเรียนแต่ละเรื่องในหน่วยการเรียนรู้ ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ

5.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

5.4 ทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อสิ้นสุดการเรียน ครบ 3 หน่วย โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน

5.5 วัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE จำนวน 20 ข้อ และเก็บบันทึกผลการวัดไว้

5.6 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสรุปผล การทดลองตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าต่อไป

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 เก็บรวบรวมคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทำกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

6.2 เก็บรวบรวมคะแนนที่ได้จากการทำใบงานและทำแบบทดสอบหลังเรียนแต่ละหน่วย เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6.3 เก็บรวบรวมคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทำกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ ของผลลัพธ์ (E₂)

6.4 เก็บรวบรวมคะแนนที่ได้จากแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE โดยใช้เกณฑ์ 75/75 ซึ่งใช้วิธีการหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520)

7.2 เปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

7.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียน หลักการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

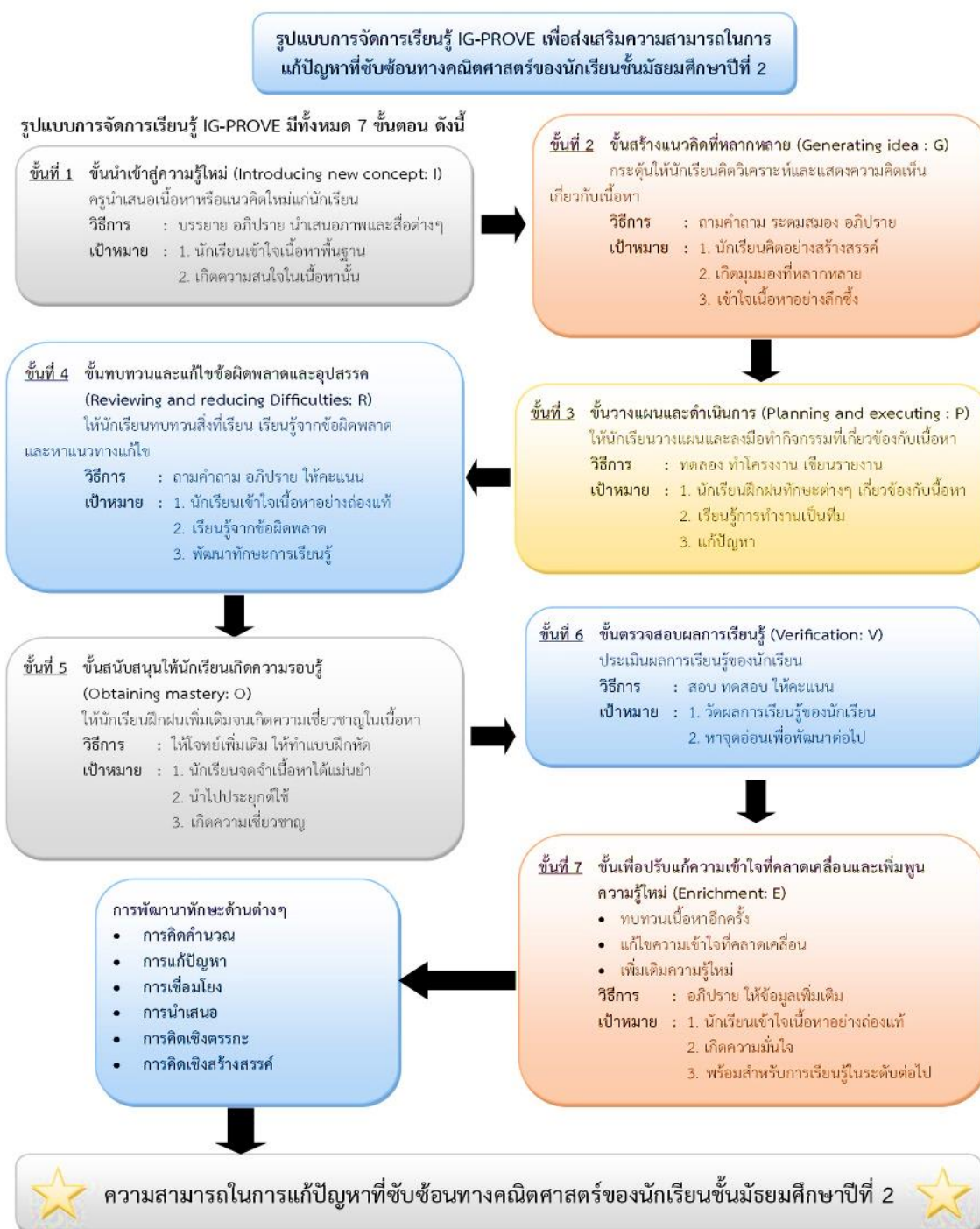
ขั้นตอนระยะที่ 4 การพัฒนา 2 (Development 2: D2) การประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE วิธีดำเนินการ ได้แก่ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาความต้องการพื้นฐานเพื่อการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนมีความเห็นต้องการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.49) และจากการสรุปประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน พบว่า การแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำเป็นต้องอาศัยทักษะทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การคิดคำนวณ การแก้ปัญหา การเชื่อมโยง การนำเสนอ การคิดเชิงตรรกะ และการคิดเชิงสร้างสรรค์

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ได้รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า IG-PROVE Model ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

จากภาพที่ 1 แสดงรูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า IG-PROVE Model โดยรูปแบบการเรียนการสอนมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ 1) เป็นการให้ผู้เรียนสร้างความรู้และ นำความรู้ไปใช้ด้วยตนเองโดยอาศัยคำถามที่เน้นการรู้คิด 2) เป็นการสร้างความรู้ผ่านการแก้ปัญหากลุ่มและ 3) เป็นการตรวจสอบข้อผิดพลาดและการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อผิดพลาดและสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และมีกระบวนการจัดกิจกรรมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่ความรู้ใหม่ (I) ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างแนวคิดที่หลากหลาย (G) ขั้นที่ 3 ขั้นวางแผนและดำเนินการ (P) ขั้นที่ 4 ขั้นทบทวนและแก้ไขข้อผิดพลาด (R) ขั้นที่ 5 ขั้นสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความรอบรู้ (O) ขั้นที่ 6 ขั้นตรวจสอบผลการเรียนรู้ (V) และขั้นที่ 7 ขั้นเพื่อปรับแก้ความ

เข้าใจที่คลาดเคลื่อน (E) ผลการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.40)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบนี้มีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียน ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นอย่างดี นำเสนอผลงานเป็นที่น่าพอใจ ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ (E_1/E_2) เท่ากับ 78.31/78.39 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ทดสอบโดยกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ $E_1/E_2 = 75/75$

คะแนน	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	$\bar{X}$	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
แบบทดสอบและใบงาน	20,162	15,789.00	544.45	78.31
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	870	679.00	23.52	78.39
ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ IG-PROVE $E_1/E_2 = 78.31/78.39$				

4. ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE พบว่า

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test	1 tail Sig
ก่อนเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE	29	30.00	19.07	2.09	8.6412	.000
หลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE	29	30.00	23.52	1.21		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.75) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา	4.40	0.73	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.37	0.81	มาก
ด้านสื่อการเรียนการสอน	4.35	0.73	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล	4.50	0.74	มากที่สุด
โดยรวม	4.41	0.75	มาก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE มีประเด็นที่สำคัญควรนำอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยนี้ได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานอย่างละเอียด เพื่อให้เข้าใจถึงบริบทและความต้องการ ที่แท้จริงในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE เริ่มต้นจากการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย นอกจากนี้ยังได้ทำการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการเรียนรู้ที่มีอยู่

เดิมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และการส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการเลือกและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของการวิจัย สุดท้ายได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่นักเรียนพบในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ รวมถึงความต้องการและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นประโยชน์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนอง ต่อความต้องการของผู้เรียนและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด (National Research Council, 2011)

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ (E_1/E_2) เท่ากับ 78.31/78.39 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนาตามหลักการและแนวทางการออกแบบการเรียนการสอนของจอยส์ และวีล (Joyce, B., & Weil, M., 1996) ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ แบบแผนของการสอนหรือกิจกรรมต้องแสดงความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกันโดยองค์ประกอบไม่ว่าหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดกิจกรรม การวัดและการประเมินผล สิ่งที่เสริมการเรียนรู้ได้แก่ ระบบสังคม หลักการ ตอบสนอง และสิ่งสนับสนุนต้องผ่านขั้นตอนอย่างเป็นระบบ และความสอดคล้องระหว่างขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 7 ขั้น ที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพนม จงเฉลิมชัย ได้ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ หลักการ จุดประสงค์ สารการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและสิ่งสนับสนุน และการวัดและประเมินผล โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน คือ ค้นหาปัญหา สร้างแนวทางการแก้ปัญหา วางแผนและลงมือปฏิบัติ สร้างความรู้ และประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงอย่างสร้างสรรค์ โดยผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.40) มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.46) และมีประสิทธิภาพของ E_1/E_2 เท่ากับ 75.99/78.81 ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (พนม จงเฉลิมชัย, 2563)

3. การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ครูผู้สอนได้รับการอบรมเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้นี้ก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งช่วยให้ครูสามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นี้กับกลุ่มตัวอย่างช่วยให้ผู้วิจัยสามารถ เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

4. ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE

4.1 การเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE สามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีองค์ประกอบและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทักษะสำคัญในกระบวนการแก้ปัญหา ตั้งแต่การทำความเข้าใจปัญหา การวางแผนแก้ปัญหาด้วยการคิดหาวิธีการแนวทางต่างๆ ที่หลากหลาย การลงมือปฏิบัติตามแผนการ การตรวจสอบผลลัพธ์และประเมินความสมเหตุสมผล ไปจนถึงการสรุปและขยายความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการวิจัยของพิภพร รอยประโคน ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ โดยใช้วิธี IMPROVE ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถ

ในการพิสูจน์ เรื่อง ความเท่ากันทุกประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธี IMPROVE กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการใช้เหตุผล เรื่อง ความเท่ากันทุกประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธี IMPROVE สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พิภัทร รอยประโคน, 2560)

4.2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.75) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ความพึงพอใจในระดับสูงของนักเรียนอาจเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การทำความเข้าใจปัญหา การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบผลลัพธ์ และการสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนยังมีความน่าสนใจ โดยเฉพาะการได้ระดมสมองหาวิธีการแก้ปัญหาหลากหลายแนวทาง การลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและตื่นตัวกับการเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพนม จงเฉลิมชัย ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า 1) ผลการประเมินทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.65) (พนม จงเฉลิมชัย, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IG-PROVE ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่ความรู้ใหม่ ขั้นสร้างแนวคิด ขั้นวางแผนและดำเนินการ ขั้นทบทวนและแก้ไข ขั้นสนับสนุนให้เกิดความรอบรู้ ขั้นตรวจสอบผลการเรียนรู้ และขั้นปรับแก้ความเข้าใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนจำนวน 29 คน พบว่ารูปแบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 78.31/78.39 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความพึงพอใจในระดับมาก ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ครูเตรียมความพร้อมอย่างรอบคอบ ออกแบบสถานการณ์ปัญหาที่เหมาะสม กระตุ้นการมีส่วนร่วม และจัดให้นำเสนอผลงาน นอกจากนี้ควรศึกษาผลระยะยาวและนำไปใช้กับระดับชั้นอื่นๆ เพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและควรได้รับการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2520). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธานินทร์ เอื้อภิธร. (2560). การพัฒนาผู้เรียนยุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(2), 247-259.
- พนม จงเฉลิมชัย. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พิภัทร รอยประโคน. (2560). การพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ โดยใช้วิธี IMPROVE ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2553). วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). รายงานการประเมินผลการศึกษา PISA. เรียกใช้เมื่อ มีนาคม 13, 2564, จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- Griffin, P. & Care, E. (2014). Assessment and teaching of 21st century skills: Methods and approach. New York: Springer.
- Joyce, B. & Weil, M. (1996). Models of teaching. Needham Height. Massachusetts: A Simon & Schuster Company.
- Kerlinger, F. N. (1973). Foundations of behavioral research. (2nd ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Mainzer, K. (2009). Challenges of complexity in the 21st century, an interdisciplinary introduction. European Review, 17(2), 219-236.
- Mevarech, Z. R. & Kramarski, B. (1997). IMPROVE: A multidimensional method for teaching mathematics in heterogeneous classrooms. American Educational Research Journal, 34(2), 365-394.
- National Research Council. (2011). Assessing 21st century skills: Summary of a workshop. Washington, D.C: The National Academies Press.
- OECD. (2023). PISA 2022 results: What students know and can do - Student performance in mathematics reading and science (Volume I, Revised edition). Paris, France: OECD Publishing.
- Simon, H. A. (1957). Models of Man, Social and Rational: Mathematical Essays on Rational Human Behavior in Society Setting. New York: Wiley.
- World Economic Forum. (2016). The future of jobs: Employment, skills and workforce strategy for the fourth industrial revolution. Switzerland: World Economic Forum.

ความพึงพอใจและความคาดหวังขององค์กรสมาชิกเครือข่ายองค์กรผู้บริโภคภาคใต้ ที่มีต่อการดำเนินงานของสภาองค์กรของผู้บริโภค*

SATISFACTION AND EXPECTATIONS OF MEMBER ORGANIZATIONS OF THE SOUTHERN CONSUMER ORGANIZATION NETWORK TOWARDS THE OPERATIONS OF THE CONSUMER ORGANIZATION COUNCIL

อริสรา บุญรัตน์^{1*}, สายสุดา สุขแสง¹, ยุวธิดา ชูรักษ์¹, รุ่งทิพย์ ปราโมทย์พันธุ์¹, กฤษฎา มงคลศรี¹, ชิตพล เอกสายธาร²

Arisra Boonrat^{1*}, Saisuda Suksang¹, Yuwanda Churak¹, Rungthip Pramotphan¹, Krisada Mongkolsri¹, Chittaphon Aeksaitham²

¹คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Education Foundation and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Communication Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: arisra@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัย “ความพึงพอใจและความคาดหวังขององค์กรสมาชิกเครือข่ายภาคใต้ ที่มีต่อการดำเนินงานของสภาองค์กรของผู้บริโภค” วัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคาดหวังและความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินงานสภาองค์กรของผู้บริโภคตามแผนงาน และสำรวจความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของสภาองค์กรของผู้บริโภค ข้อเสนอแนะต่อบทบาทการดำเนินงาน ของสภาองค์กรของผู้บริโภค ประจำปีงบประมาณ 2566 เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกสภาองค์กรของผู้บริโภคเครือข่ายภาคใต้ จำนวน 30 คน ผลวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจและคาดหวังจากองค์กรสมาชิกเครือข่ายภาคใต้ ต่อแผนงานที่ 1: แผนสนับสนุนและการดำเนินคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้บริโภค พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 3.94 และความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.45 แผนงานที่ 2: แผนพัฒนานโยบายและมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 3.80 และความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.33 แผนงานที่ 3: แผนสนับสนุนหน่วยงานประจำจังหวัด พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 3.95 และความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.33 และ แผนงานที่ 4: แผนสื่อสารเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 4.03 และความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 4.51 2) สำรวจความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของสภาองค์กรของผู้บริโภค เท่ากับ 3.56 และ 3) ข้อเสนอแนะควรมีเวทีเปิดโอกาสให้ประชาชนและสมาชิกได้แสดงความคิดเห็นมีส่วนร่วมรับรู้ในเรื่องใหม่ ๆ เพื่อการทำงานเชิงรุกในพื้นที่ และให้ประชาชนได้รู้สิทธิและผลประโยชน์ของตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางความรู้และปัญญาให้กับศูนย์ระดับภูมิภาคและจังหวัด

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ความคาดหวัง, องค์กรสมาชิกเครือข่ายภาคใต้, สภาองค์กรของผู้บริโภค

Abstract

Research on “Satisfaction and Expectations of member Organizations of the southern consumer organization network towards the operations of the consumer organization Council” aims to survey expectations and satisfaction with the operations of the Consumer Council according to the plan and to survey satisfaction with the operations according to the roles and missions of the Consumer Council. Recommendations on the operational roles of the Consumer Council for fiscal year 2023 are mixed-method research, collecting data using questionnaires and focus group discussions. From the sample group of 30 members of the Southern Network of Consumers’ Council, the research results found that 1) The satisfaction and expectations of the Southern Network member organizations towards Plan 1: Consumer Rights Support and Protection Plan found that the satisfaction was at a high level, i.e. 3.94, and the expectations were at a high level, i.e. 4.45; Plan 2: Consumer Protection Policy and Measures Development Plan found that the satisfaction was at a high level, i.e. 3.80, and the expectations were at a high level, i.e. 4.33; Plan 3: Provincial Agency Support Plan found that the satisfaction was at a high level, i.e. 3.95, and the expectations were at a high level, i.e. 4.33; and Plan 4: Consumer Protection Communication Plan found that the satisfaction was at a high level, i.e. 4.03, and the expectations were at a high level, i.e. 4.51; 2) The survey of satisfaction towards the operations according to the roles and missions of the Consumers’ Council was 3.56; and 3) The recommendations are that there should be a forum to allow the public and members to express their opinions and participate in learning about new matters for proactive work in the area and for the public to know their own rights and benefits in order to create knowledge and intellectual strength for regional and provincial centers.

Keywords: Satisfaction, Expectations, Southern Network Member Organizations, Consumer Organization Council

บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค แต่การขยายตัวขององค์กรผู้บริโภค ยังมีความจำกัดอยู่ในแวดวงของการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาหลังปี พ.ศ. 2535 องค์กรผู้บริโภคที่เกิดจากการรวมตัวของผู้บริโภค ได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นและเชื่อมโยงกับภาคประชาชนในมิติการพัฒนาสังคม ด้านการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (วรรณฯ ศรีวิริยานุภาพ และคณะ, 2566) การขยายจำนวนขององค์กรผู้บริโภคมีทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และมีการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค เป็นหน่วยงานนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค พ.ศ. 2562 และได้เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2564 โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “เป็นตัวแทนของผู้บริโภคทุกด้านเพื่อคุณภาพชีวิตของทุกคน” และได้กำหนดยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการดำเนินงานของสภาองค์กรของผู้บริโภคที่สำคัญ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์การสนับสนุนและดำเนินการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสนอแนะ นโยบาย มาตรการคุ้มครองผู้บริโภค 3) ยุทธศาสตร์การสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งของสมาชิกและองค์กรผู้บริโภค 4) ยุทธศาสตร์การสื่อสารสาธารณะ เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค และ

5) ยุทธศาสตร์พัฒนากลไกการบริหารจัดการของสภาองค์กรของผู้บริโภคและหน่วยประจำจังหวัด (สภาองค์กรของผู้บริโภค, 2567)

ในปีงบประมาณ 2566 สภาองค์กรของผู้บริโภคได้อนุมัติให้มีการดำเนินงานภายใต้ 5 แผนงาน ดังต่อไปนี้ 1) แผนงานสนับสนุนและดำเนินการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้บริโภค 2) แผนงานพัฒนานโยบายและมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค 3) แผนงานสนับสนุนหน่วยงานประจำจังหวัดและองค์กรผู้บริโภค 4) แผนงานสื่อสารเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค และ 5) แผนงานจัดตั้งสำนักงานและพัฒนากำลังคนของสภาองค์กรของผู้บริโภค และเพื่อให้การดำเนินงานของสภาองค์กรของผู้บริโภคบรรลุยุทธศาสตร์ของการสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งผู้บริโภคและองค์กรผู้บริโภค อีกทั้งเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา 15 ของพระราชบัญญัติการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้สภาองค์กรของผู้บริโภคมีหน้าที่จัดให้มีการประชุมสมาชิกและผู้บริหารทั่วไปที่สนใจ เพื่อรายงานผลการดำเนินงานของสภาองค์กรผู้บริโภคและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์แก่การคุ้มครองผู้บริโภค และการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของสภาองค์กรของผู้บริโภค เพื่อสร้างความพึงพอใจและความคาดหวังที่ดีให้เกิดขึ้นโดยผู้รับบริการหรือผู้บริโภค มักมีความคาดหวังตั้งไว้ก่อน และจะนำความคาดหวังมาเปรียบเทียบกับ การรับรู้และการบริการที่ได้รับต่อไป (Antonides, G. & Van R, W. F., 1998)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ได้นำมาซึ่งความท้าทายใหม่ ๆ ในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ทางไกล สถานการณ์ปัจจุบันและประเด็นปัญหาของผู้บริโภคในเครือข่ายภาคใต้ เกิดปัญหา ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูล คุณภาพสินค้าและบริการ และ การหลอกลวงทางออนไลน์ เพิ่มขึ้น สถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค ที่จะต้องมีภาระงานที่เพิ่มขึ้น ในการรับมือกับปริมาณเรื่องร้องเรียนที่เพิ่มขึ้น โดยองค์กรต้องปรับตัวในการให้ความรู้แก่ผู้บริโภค ในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่าย และครอบคลุมทุกกลุ่มอายุและการประสานงานระหว่างหน่วยงานอย่างรวดเร็วและทันถ่วงที โดยสถานการณ์เหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะความพึงพอใจขององค์กรสมาชิกที่มีต่อสภาองค์กรของผู้บริโภค ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่งานคุ้มครองผู้บริโภค โดยผลจากการวิจัยจะนำมาซึ่งข้อมูลสำคัญอันจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาบทบาทหน้าที่ของสภาองค์กรของผู้บริโภคให้มีความเข้มแข็งในการทำงานคุ้มครองผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพและสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนผู้บริโภคในทุกภาคส่วนต่อไป

โดยมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งในเครือข่ายการทำงานด้านวิชาการร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาภูมิภาค ได้ดำเนินการวิจัยเพื่อถอดบทเรียนเชิงประสบการณ์ และสำรวจความคิดเห็นและประเมินความพึงพอใจของผู้แทนองค์กรสมาชิก ที่มีต่อสภาองค์กรของผู้บริโภคในเขตภาคใต้ โดยเก็บข้อมูลจากสมาชิกองค์กรของผู้บริโภคเครือข่ายภาคใต้ จำนวน 30 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลการนำไปเป็นนโยบายและแผนการดำเนินงานของสภาองค์กรของผู้บริโภคในปีถัดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความพึงพอใจและความคาดหวังขององค์กรสมาชิกเครือข่ายภาคใต้ ที่มีต่อการดำเนินงานสภาองค์กรของผู้บริโภคตามแผนงาน ประจำปีงบประมาณ 2566
2. เพื่อสำรวจความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของสภาองค์กรของผู้บริโภค ประจำปีงบประมาณ 2566
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อบทบาทการดำเนินงาน ของสภาองค์กรของผู้บริโภค

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ สมาชิกองค์กรของผู้บริโภคที่อยู่ในเครือข่ายภาคใต้ใน 14 จังหวัด จำนวน 36 คน

กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ตัวแทนสมาชิกองค์กรของผู้บริโภคเครือข่ายภาคใต้ จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงตามเครือข่ายองค์กรสมาชิกในภาคใต้ ใน 7 จังหวัด ได้แก่ สงขลา สตูล สุราษฎร์ธานี กระบี่ ปัตตานี ชุมพร และ ภูเก็ต

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม

2.1.1 ศึกษาวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1.2 ศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของสภาองค์กรของผู้บริโภค

2.1.3 ดำเนินการจัดทำแบบสอบถาม มี 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจและความคาดหวัง จากองค์กรสมาชิกเครือข่ายภาคใต้ ที่มีต่อแผนการดำเนินงานสภาองค์กรของผู้บริโภค ปีงบประมาณ 2566 จำนวน 4 แผนงาน และ ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของสภาองค์กรของผู้บริโภค

2.1.4 ส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาการใช้ภาษา ความชัดเจนของข้อคำถาม และความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธีการ IOC (Index of item Objective Congruence) โดยผู้วิจัยจะคงข้อคำถามที่มีคะแนนของค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.6 ขึ้นไป (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2557)

2.1.5 ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.1.6 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ลักษณะแบบสอบถามเป็น มาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตราแบบลิเคิร์ต (Likert) (Johnson, B. & Christensen, L., 2004) โดยใช้หลักเกณฑ์การแปลผลตามแนวความคิดของเบสท์ (Best, J. W., 1986) 5 ระดับ

2.1.7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

2.2 ประเด็นข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม

2.2.1 ศึกษาวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.2.2 ศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามแผนงานทั้ง 4 แผน ดังนี้ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค, สนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งผู้บริโภคและองค์กรผู้บริโภค และ การสนับสนุนและดำเนินการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

2.2.3 สร้างกรอบในการตั้งคำถามการสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเชิญกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาที่มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2566 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ได้ครบ 30 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 และการเก็บข้อมูลโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 30 คน โดยมีผู้ช่วยนักวิจัย ดำเนินการในส่วนการบันทึกเสียง และบันทึกรายละเอียดที่สำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากข้อมูลที่ได้การสนทนากลุ่ม ตามประเด็นข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์ตามประเด็นแผนงานทั้ง 4 แผนงาน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยการหาค่า IOC การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ในการวิเคราะห์ความพึงพอใจ และความคาดหวังจากอันดับมากไปน้อย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ความพึงพอใจและความคาดหวัง จากองค์กรสมาชิกเครือข่ายภาคใต้ ที่มีต่อแผนการดำเนินงานสภาองค์กรของผู้บริโภค ปีงบประมาณ 2566 แสดงข้อมูลดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 เพศ ช่วงอายุ และระดับการศึกษา ของสมาชิกสภาองค์กรของผู้บริโภค

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศชาย	22	73.33
2. เพศหญิง	8	26.67
ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ 30 - 39 ปี	4	13.33
2. อายุ 40 - 49 ปี	6	20.00
3. อายุ 50 - 59 ปี	12	40.00
4. อายุ 60 - 69 ปี	7	23.34
5. อายุ 70 ปีขึ้นไป	1	3.33
ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. ประถมศึกษา	1	33.33
2. มัธยมศึกษา	7	23.34
3. ปวช./ปวส./อนุปริญญา	1	33.33
4.ปริญญาตรี/เทียบเท่า	18	60.00
5. สูงกว่าปริญญาตรี	3	10.00
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งเป็นผู้แทนองค์กรสมาชิก ในเครือข่ายภาคใต้ มีจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 และเพศชาย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 73.33 มีช่วงอายุ 30 - 39 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 อายุ 40 - 49 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 อายุ 50 - 59 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 อายุ 60 - 69 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.34 อายุ 70 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 และการศึกษาาระดับประถมศึกษา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.34 ระดับ ปวช./ปวส./อนุปริญญา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00

ความพึงพอใจและความคาดหวัง จากองค์กรสมาชิกเครือข่ายภาคใต้ ที่มีต่อแผนการดำเนินงานสภาองค์กรของผู้บริโภค ปีงบประมาณ 2566

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจและความคาดหวังในการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานของสภาผู้บริโภคน
ในปีงบประมาณ 2566 แผนงานที่ 1: แผนสนับสนุนและการดำเนินคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้บริโภค
ของสมาชิกสภาองค์กรของผู้บริโภค

ประเด็น	ความพึงพอใจ			ความคาดหวัง			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ		
1. การรับเรื่องร้องเรียนปัญหาจากผู้บริโภค	4.07	0.66	มาก	4.54	0.50	มากที่สุด	0.12	5
2. การตรวจสอบ ติดตาม และเฝ้าระวังสถานการณ์ผู้บริโภค	4.10	0.61	มาก	4.52	0.50	มากที่สุด	0.10	7
3. การดำเนินการและสนับสนุนการฟ้องคดีและให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดี	4.04	0.88	มาก	4.42	0.57	มาก	0.09	8
4. การไกล่เกลี่ย ระงับข้อพิพาทเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในประเด็นการคุ้มครองผู้บริโภค 8 ด้าน	3.97	0.90	มาก	4.42	0.57	มาก	0.11	6
5. การพัฒนาศักยภาพนักกฎหมายและทนายความ	3.79	0.87	มาก	4.48	0.58	มาก	0.18	1
6. การสนับสนุนงานวิชาการเพื่อพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม	3.83	0.84	มาก	4.44	0.57	มาก	0.16	2
7. การสนับสนุนการรวมตัวกันของกลุ่มผู้บริโภคเพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นประเด็นร่วมกัน	3.93	0.84	มาก	4.48	0.50	มาก	0.14	4
8. การจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อการผลักดัน การแก้ไขปัญหาผู้บริโภค	3.83	0.80	มาก	4.41	0.51	มาก	0.15	3
รวม	3.94	0.68	มาก	4.45	0.49	มาก		

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจและความคาดหวังในการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานของสภาผู้บริโภค ในปีงบประมาณ 2566 แผนงานที่ 1: แผนสนับสนุนและการดำเนินคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้บริโภค ของสมาชิกสภาองค์กรผู้บริโภค พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 3.94 โดยประเด็นการตรวจสอบ ติดตาม และเฝ้าระวังสถานการณ์ผู้บริโภค มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 4.10 การรับเรื่องร้องเรียนปัญหาจากผู้บริโภค มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 4.07 และการดำเนินการและสนับสนุนการฟ้องคดีและให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดี มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 4.04 ตามลำดับ และมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.45 โดยประเด็น การรับเรื่องร้องเรียนปัญหาจากผู้บริโภค มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 4.54 การตรวจสอบ ติดตาม และเฝ้าระวังสถานการณ์ผู้บริโภค มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 4.52 และการพัฒนาศักยภาพนักกฎหมายและทนายความ และการสนับสนุนการรวมตัวกันของกลุ่มผู้บริโภคเพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นประเด็นร่วมกัน มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.48 เท่ากันตามลำดับ

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจและความคาดหวังในการดำเนินงาน แผนงานที่ 2: แผนพัฒนานโยบายและมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค ของสมาชิกสภาองค์กรของผู้บริโภค

ประเด็น	ความพึงพอใจ			ความคาดหวัง			PNI	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ		
1. จัดทำข้อเสนอมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค	4.00	0.83	มาก	4.54	0.50	มากที่สุด	0.14	3
2. จัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เครือข่าย องค์กรเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค	4.04	0.83	มาก	4.52	0.51	มากที่สุด	0.12	4
3. สนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมคุ้มครองผู้บริโภคโดยประชาชน	3.70	0.91	มาก	4.50	0.51	มาก	0.22	1
4. สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค	3.86	0.84	มาก	4.46	0.58	มาก	0.16	2
5. ศึกษาปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภค และการบังคับใช้กฎหมาย	3.82	0.86	มาก	4.44	0.58	มาก	0.16	2
รวม	3.80	0.89	มาก	4.33	0.72	มาก		

จากตารางที่ 3 พบว่า การจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น ความพึงพอใจและความคาดหวังในการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานของสภาผู้บริโภค ในปีงบประมาณ 2566 แผนงานที่ 2: แผนพัฒนานโยบายและมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค ของสมาชิกสภาองค์กรผู้บริโภค พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 3.80 โดยประเด็นการจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน เครือข่าย องค์กรเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 4.04 , จัดทำข้อเสนอมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 4.00 และสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค มีความพึงพอใจเท่ากับ 3.86 ตามลำดับ และมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.33 โดยประเด็นจัดทำข้อเสนอมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 4.54 , จัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เครือข่าย องค์กรเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 4.52 และสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมคุ้มครองผู้บริโภคโดยประชาชน มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจและความคาดหวังในการดำเนินงาน แผนงานที่ 3: แผนสนับสนุนหน่วยงานประจำจังหวัดและองค์กรผู้บริโภค ของสมาชิกสภาองค์กรของผู้บริโภค

ประเด็น	ความพึงพอใจ			ความคาดหวัง			PNI	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ		
1. สนับสนุนการดำเนินงานคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้บริโภคหน่วยงานประจำจังหวัด	4.17	0.84	มาก	4.35	0.62	มาก	0.04	5
2. การใกล้ชิดและการดำเนินงานด้านคดีของผู้บริโภค	3.90	0.86	มาก	4.23	0.51	มาก	0.08	4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจและความคาดหวังในการดำเนินงาน แผนงานที่ 3: แผนสนับสนุนหน่วยงานประจำจังหวัดและองค์กรผู้บริโภคร ของสมาชิกสภาองค์กรของผู้บริโภค (ต่อ)

ประเด็น	ความพึงพอใจ			ความคาดหวัง			PNI	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ		
3. ติดตามและขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภค	4.00	0.88	มาก	4.30	0.60	มาก	0.08	4
4. พัฒนาศักยภาพสมาชิก หน่วยงานประจำจังหวัดและหน่วยงานเขตพื้นที่	3.86	0.87	มาก	4.48	0.58	มาก	0.16	1
5. ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานประจำจังหวัด หน่วยงานเขตพื้นที่ และสมาชิกองค์กรของผู้บริโภค	3.93	0.90	มาก	4.42	0.57	มาก	0.12	3
6. ประชุมและรับฟังความเห็นประจำปีจากสมาชิก	3.86	0.91	มาก	4.38	0.57	มาก	0.13	2
รวม	3.95	0.76	มาก	4.33	0.53	มาก		

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจและความคาดหวังในการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานของสภาผู้บริโภค ในปีงบประมาณ 2566 แผนงานที่ 3: แผนสนับสนุนหน่วยงานประจำจังหวัดและองค์กรผู้บริโภคร ของสมาชิกสภาองค์กรผู้บริโภคร พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 3.95 โดยประเด็นสนับสนุนการดำเนินงานคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้บริโภคหน่วยงานประจำจังหวัด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 4.17 ติดตามและขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภค มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 4.00 และติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานประจำจังหวัด หน่วยงานเขตพื้นที่ และสมาชิกองค์กรของผู้บริโภค มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 3.93 ตามลำดับ และมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.33 โดยประเด็น พัฒนาศักยภาพสมาชิก หน่วยงานประจำจังหวัดและหน่วยงานเขตพื้นที่ มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.48 , ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานประจำจังหวัด หน่วยงานเขตพื้นที่ และสมาชิกองค์กรของผู้บริโภค มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.42 และประชุมและรับฟังความเห็นประจำปีจากสมาชิก มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.38 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจและความคาดหวังในการดำเนินงาน แผนงานที่ 4: แผนสื่อสารเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ของสมาชิกสภาองค์กรของผู้บริโภค

ประเด็น	ความพึงพอใจ			ความคาดหวัง			PNI	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ		
1. เผยแพร่ความรู้และรณรงค์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภค	4.07	0.79	มาก	4.52	0.50	มากที่สุด	0.11	2
2. สื่อสารกับสาธารณะผ่านช่องทางที่หลากหลาย	4.00	0.92	มาก	4.52	0.50	มากที่สุด	0.13	1
รวม	4.03	0.84	มาก	4.51	0.50	มากที่สุด		

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจและความคาดหวังในการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานของสภาผู้บริโภค ในปีงบประมาณ 2566 แผนงานที่ 4: แผนสื่อสารเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคของสมาชิกสภาองค์กร

ผู้บริโภครู้ว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 4.03 โดยประเด็นเผยแพร่ความรู้และรณรงค์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภค มีความพึงพอใจมาก คือ 4.07 และสื่อสารกับสาธารณะผ่านช่องทางที่หลากหลาย มีความพึงพอใจมาก คือ 4.00 ตามลำดับ และมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 4.51 โดยประเด็น เผยแพร่ความรู้และรณรงค์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภค และการสื่อสารกับสาธารณะผ่านช่องทางที่หลากหลาย มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากเท่ากัน คือ 4.52 ตามลำดับ

ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของสภาองค์กรของผู้บริโภค

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของสภาองค์กรของผู้บริโภค

ประเด็น	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ พึงพอใจ
1. มีช่องทางการติดต่อและประสานงานที่หลากหลาย	3.60	0.96	มาก
2. มีระเบียบและขั้นตอนการทำงานที่เอื้ออำนวยต่อการช่วยเหลือผู้บริโภคที่ประสบปัญหา	3.60	0.94	มาก
3. มีเครือข่ายที่สามารถประสานงานการให้ความช่วยเหลือผู้บริโภคที่ประสบปัญหาได้อย่างกว้างขวาง	3.56	0.95	มาก
4. เจ้าหน้าที่สุภาพ มีความพร้อมและเต็มใจในการทำงานช่วยเหลือผู้บริโภคที่มาติดต่อ	3.59	0.94	มาก
5. เจ้าหน้าที่ทำงานด้วยความรวดเร็ว ทันตามเวลาที่กำหนด	3.53	0.94	มาก
6. เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ และสามารถสร้างความไว้วางใจในการทำงานให้กับผู้บริโภคที่ประสบปัญหา	3.60	0.99	มาก
7. เจ้าหน้าที่สามารถให้คำแนะนำและตอบข้อสงสัยในการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง	3.53	0.93	มาก
8. เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายมีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภารกิจของฝ่ายนั้น ๆ	3.54	0.95	มาก
9. ผู้บริโภคที่ประสบปัญหาสามารถติดต่อสื่อสารและเข้าถึงเจ้าหน้าที่ได้สะดวกและรวดเร็ว	3.53	0.97	มาก
10. เจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจในความต้องการและปัญหาของผู้บริโภคที่มาติดต่อ	3.56	0.93	มาก
รวม	3.56	0.88	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงาน ตามบทบาทของสภาองค์กรผู้บริโภค ในปีงบประมาณ 2566 พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 3.56 โดยประเด็นมีช่องทางการติดต่อและประสานงานที่หลากหลาย มีระเบียบและขั้นตอนการทำงาน ที่เอื้ออำนวยต่อการช่วยเหลือผู้บริโภคที่ประสบปัญหา และเจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ และสามารถสร้างความไว้วางใจในการทำงาน ให้กับผู้บริโภคที่ประสบปัญหา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเท่ากัน คือ 3.60

2. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า

2.1 ความคิดเห็นต่อบทบาทการดำเนินงาน “การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค” ของสภาองค์กรของผู้บริโภค ดังนี้

2.1.1 สภาองค์กรของผู้บริโภคควรเปิดโอกาสให้ประชาชนและสมาชิกได้แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมรับรู้ในเรื่องใหม่เพื่อการทำงานในพื้นที่เชิงรุกมากขึ้น

2.1.2 สภาองค์กรของผู้บริโภค ต้องสื่อสารข้อมูลกับประชาชนให้ได้รับรู้สิทธิและผลประโยชน์ของตนเอง ที่ควรจะได้รับเพื่อป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบ

2.1.3 เครือข่ายองค์กรของผู้บริโภคภาคใต้ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานรับแจ้งเรื่องในกรณีถูกละเมิดสิทธิ และควรส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างทันท่วงที

2.1.4 สภาองค์กรของผู้บริโภค เป็นหน่วยพิทักษ์สิทธิให้ผู้บริโภคไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบและรักษาสิทธิของผู้บริโภค

2.1.5 สภาองค์กรของผู้บริโภค ต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ

2.2 ความคิดเห็นต่อบทบาทการดำเนินงาน “สนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งผู้บริโภคและองค์กรผู้บริโภค” ของสภาองค์กรของผู้บริโภค ดังนี้

2.2.1 การเผยแพร่ข้อมูลให้กับองค์กรสมาชิกเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อให้กับผู้บริโภค ควรมีทั้งแบบผ่านสื่อ โซเชียล และแบบโปสเตอร์ แผ่นพับ

2.2.2 สภาองค์กรของผู้บริโภค ควรสนับสนุนองค์กรสมาชิกและการรวมตัวกันขององค์กรผู้บริโภค เช่น การประชุมองค์กรสมาชิกประจำปี อย่างน้อยควรมีการพบกันปีละ 1 ครั้ง จะทำให้การทำงานขององค์กรสมาชิกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในส่วนการจัดทำข้อเสนอนโยบาย เพื่อถ่ายทอดไปยังระดับจังหวัดได้ง่ายขึ้น

2.2.3 การดำเนินงานที่ต้องยกระดับและสร้างความเข้มแข็งทางความรู้และปัญญาให้กับศูนย์ระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด

2.2.4 การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม สภาองค์กรของผู้บริโภคต้องมีการกระจายงบประมาณลงสู่ภูมิภาคและจังหวัด ไม่ใช่เพียงแค่กระจายงานและมอบหมายงานอย่างเดียว

2.2.5 ควรมีคณะทำงานที่มกกฎหมายตรงกลางคอยช่วยเหลือผู้บริโภคที่ประสบปัญหาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการดำเนินงาน “การสนับสนุนและดำเนินการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค” สำหรับสภาองค์กรของผู้บริโภค ดังนี้

2.3.1 การสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัดเพิ่มมากขึ้น

2.3.2 สภาองค์กรของผู้บริโภค ควรมีสร้างช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในทุกระดับ การทำนโยบายให้ชัดเจน เช่น คู่มือ ทิศทางการดำเนินงาน กระบวนการทำงาน กลไกการทำงาน การออกแบบหลักสูตรให้เหมาะกับผู้บริโภค ทำอย่างไรให้ผู้บริโภคที่เข้ามาเข้าใจการดำเนินการ เกิดการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้สร้างสรรค์ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ก้าวทันเหตุการณ์ ความทันสมัยในการใช้เทคโนโลยี

2.3.3 สภาองค์กรของผู้บริโภค ต้องเป็นตัวกลางประสานงานเครือข่ายสมาชิกทั่วประเทศให้มาพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ

2.3.4 การพัฒนาศักยภาพสมาชิกให้มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการและตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ต้องทำเป็นแผนการดำเนินงานของสภาองค์กรของผู้บริโภคอย่างชัดเจน

2.3.5 เครือข่ายองค์กรผู้บริโภค จ้องการอบรมหลักสูตร “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” ตามหลักการพัฒนาการยุติธรรมแห่งชาติ และให้ความรู้แก่สมาชิกเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคเบื้องต้น

2.3.6 การให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมเยี่ยมเยือนสมาชิก เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2.3.7 การจัดเวทีเพื่อการสื่อสาร สร้างความรู้จัก และทำความเข้าใจกับสำนักงานเขต ให้ทราบถึงบทบาทของสมาชิกเพื่อเชื่อมโยงการทำงานกับสำนักงานเขตอย่างต่อเนื่อง

2.3.8 การสร้างกลไกในการขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งในระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด ที่เข้มแข็งและมีนโยบายการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีการวัดผลการดำเนินงานระดับพื้นที่ออกมาให้เป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

การศึกษา “ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้แทนองค์กรสมาชิกเครือข่ายภาคใต้ ที่มีต่อการดำเนินงานของสภาองค์กรของผู้บริโภค” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยแยกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. ด้านความพึงพอใจและความคาดหวัง จากองค์กรสมาชิกเครือข่ายภาคใต้ ที่มีต่อแผนการดำเนินงานสภาองค์กรของผู้บริโภค ความพึงพอใจและความคาดหวังในการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานของสภาผู้บริโภค ในปีงบประมาณ 2566 ในแผนงานที่ 1: แผนสนับสนุนและการดำเนินคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้บริโภคของสมาชิกสภาองค์กรผู้บริโภค พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ ประเด็นการตรวจสอบ ติดตาม และเฝ้าระวังสถานการณ์ผู้บริโภค และมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ การรับเรื่องร้องเรียนปัญหาจากผู้บริโภค แผนงานที่ 2: แผนพัฒนานโยบายและมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค ของสมาชิกสภาองค์กรผู้บริโภค พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ การจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เครือข่าย องค์กรเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค และมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ การจัดทำข้อเสนอมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค แผนงานที่ 3: แผนสนับสนุนหน่วยงานประจำจังหวัดและองค์กรผู้บริโภค ของสมาชิกสภาองค์กรผู้บริโภค พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ การสนับสนุนการดำเนินงานคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้บริโภคหน่วยงานประจำจังหวัด ผู้บริโภคมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ การพัฒนาศักยภาพสมาชิก หน่วยงานประจำจังหวัดและหน่วยงานเขตพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในองค์กรของพนักงานภาคเอกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการฝึกอบรมเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอันดับแรก (ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี, 2559) และ แผนงานที่ 4: แผนสื่อสารเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ของสมาชิกสภาองค์กรผู้บริโภค พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ การเผยแพร่ความรู้และรณรงค์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภค และมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การเผยแพร่ความรู้และรณรงค์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภค และการสื่อสารกับสาธารณะผ่านช่องทางที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราวรรณ ยิ้มปลื้ม ที่ว่า การพัฒนารูปแบบวิธีการสื่อสารและช่องทางให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ ทั้งทางออนไลน์และออฟไลน์ โดยการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้กับสิ่งที่ต้องการจะสื่อสารด้วย (จีราวรรณ ยิ้มปลื้ม, 2561) และสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของสมาชิกเครือข่ายภาคใต้ ว่าการดำเนินงานจะต้องมีการสื่อสารแผนไปยังผู้เกี่ยวข้อง และมีการดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนอย่างเข้มแข็ง และทำการสื่อสารไปยังผู้เกี่ยวข้องให้หลากหลายช่องทาง

2. ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของสภาองค์กรของผู้บริโภค พบว่า ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานตามบทบาทของสภาองค์กรผู้บริโภค ในปีงบประมาณ 2566 พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นมีช่องทางการติดต่อและประสานงานที่หลากหลาย มีระเบียบและขั้นตอนการทำงานที่เอื้ออำนวยต่อการช่วยเหลือผู้บริโภคที่ประสบปัญหา และเจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ กระตือรือร้นในการให้บริการ และสามารถสร้างความไว้วางใจในการทำงานให้กับผู้บริโภคที่ประสบปัญหา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเท่ากัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญญา เคนาภูมิ และคณะ ที่ว่า ผู้ปฏิบัติงานที่ทำหน้าเป็นผู้ให้บริการ ต้องทราบกระบวนการและขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการให้บริการ และพึงผู้รับบริการอย่างตั้งใจ ใช้ภาษาสุภาพเหมาะสมและเป็นมิตร ใช้กิริยาวาจาให้บริการด้วยความตั้งใจ ให้คำแนะนำ และมีการสื่อสารคำตอบข้อซักถามอย่างชัดเจน (สัญญา เคนาภูมิ และคณะ, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำลิน เทียมแก้ว ที่ศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ ของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดย

ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ มีความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งจะทำให้สมาชิกของสภาองค์กรของผู้บริโภคมีความพึงพอใจเพิ่มมากขึ้นตามความคาดหวังที่มากเช่นเดียวกัน (น้ำลีน เทียมแก้ว, 2560) เช่นเดียวกับแนวคิดของ Kotler, P ที่ได้สังเคราะห์นิยามของความคาดหวัง ซึ่งหมายถึงความรู้สึกให้เกิดการนำไปถึงเป้าหมายใน 3 ประเด็น ได้แก่ สิ่งที่ “ควรมี” “ควรเป็น” และ “ควรเกิดขึ้น” ในการให้บริการ ความคาดหวังนับว่าเป็นมาตรฐานของการให้บริการ (Kotler, P., 2003)

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำงานของสภาองค์กรของผู้บริโภค สภาองค์กรของผู้บริโภคควรมีเวทีและเปิดโอกาสให้ประชาชนและสมาชิกได้แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมรับรู้ในเรื่องใหม่ ๆ เพื่อการทำงานเชิงรุกในพื้นที่ และการนำข้อมูลไปขยายผลกับประชาชนให้ได้รับรู้สิทธิและผลประโยชน์ของตนเอง ที่ควรจะได้รับเพื่อป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบ และส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความช่วยเหลือผู้บริโภคอย่างทันท่วงที โดยการจัดทำชุดข้อมูลให้แก่องค์กรสมาชิกเพื่อนำไปเผยแพร่ให้กับผู้บริโภค ทั้งแบบผ่านสื่อ โซเชียล และแบบโปสเตอร์ แผ่นพับเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางความรู้และปัญญาให้กับศูนย์ระดับภูมิภาคและจังหวัด เป็นตัวกลางประสานงานเครือข่ายสมาชิกทั่วประเทศในการพัฒนาศักยภาพแก่เครือข่ายสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการสร้างกลไกในการขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งในระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด ที่เข้มแข็ง รวมถึงมีนโยบายการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการวัดผลการดำเนินงานระดับพื้นที่ออกมาให้เป็นรูปธรรม รวมทั้งพัฒนาศักยภาพสมาชิกในด้านต่าง ๆ เช่น การอบรมหลักสูตรใกล้เคียง จากผลการวิจัยดังกล่าว ยืนยันแนวคิดของ McKinsey, Q. เกี่ยวกับเครื่องมือในการวินิจฉัยองค์กรเพื่อค้นหาประเด็นการพัฒนาในอนาคตในเรื่องต่าง ๆ เช่น แนวปฏิบัติในการทำงานของผู้นำองค์กรมีความสัมพันธ์กับงาน บุคลากร และองค์กรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี ที่ว่าประชาชนมีความเชื่อมั่นและต้องการการสนับสนุนด้านความรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้จากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาคอย่างเป็นระบบด้วยช่องทางที่หลากหลาย (McKinsey, Q., 2008)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความพึงพอใจและคาดหวังจากองค์กรสมาชิกเครือข่ายภาคใต้ ต่อแผนงานที่ 1: แผนสนับสนุนและการดำเนินคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้บริโภค พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 3.94 และความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.45 แผนงานที่ 2: แผนพัฒนานโยบายและมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 3.80 และความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.33 แผนงานที่ 3: แผนสนับสนุนหน่วยงานประจำจังหวัด พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 3.95 และความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ 4.33 และ แผนงานที่ 4: แผนสื่อสารเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ 4.03 และความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 4.51 สรุปรวความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของสภาองค์กรของผู้บริโภค เท่ากับ 3.56 และ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตและนำไปสู่ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานของสภาองค์กรของผู้บริโภค เรื่องการกระจายอำนาจ และการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับองค์กร รวมถึงการคุ้มครองผู้บริโภค สภาองค์กรของผู้บริโภค ต้องมีกระจายงบประมาณ อำนาจและบทบาทให้การทำงานให้กับสมาชิกเครือข่าย เพื่อการขับเคลื่อนกิจกรรมลงสู่ระดับพื้นที่ และการวัดผลการดำเนินงานเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดทำเป็นแผนพัฒนาส่วนกลาง และแผนพัฒนาในส่วนภูมิภาค โดยนำเครือข่ายเข้าร่วมทำแผน เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานและเข้าใจในบทบาทการทำงานร่วมกันกับสภาองค์กรของผู้บริโภคมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2557). การวิเคราะห์เชิงปริมาณ Quantitative Analysis. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จิราวรรณ ยิ้มปลื้ม. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์การสำนักงานคณะกรรมการป้องกันประเทศและการปราบปรามแห่งชาติการทุจริต (ป.ป.ช.). ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- น้ำลิน เทียมแก้ว. (2560). ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2559. มหาสารคาม: สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณนา ศรีวิริยานุภาพ และคณะ. (2566). การพัฒนาเกณฑ์ขั้นพื้นฐานประเมินคุณภาพขององค์กรผู้บริโภคและการรับรององค์กร เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. วารสารเกษตรกรรมไทย, 15(1), 227-237.
- ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี. (2559). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- สภาองค์กรของผู้บริโภค. (2567). แผนกลยุทธ์ของสำนักงานสภาองค์กรของผู้บริโภค ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 - 2571). เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.tcc.or.th/3d-flip-book/แผนกลยุทธ์ของสำนักงานส/>
- สัญญา เคนาภูมิ และคณะ. (2562). การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร. ใน รายงานการวิจัย . มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Antonides, G. & Van R, W. F. (1998). Consumer Behavior: An European Perspective. Chichester: John Wiley and Sons.
- Best, J. W. (1986). Research in education. (4th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2004). Educational Research: Quantitative, Qualitative and Mixed Approach. (2nd ed.). Boston: Pearson Education.
- Kotler, P. (2003). Marketing management. (11th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- McKinsey, Q. (2008). Enduring Ideas: The 7-S Framework. Retrieved May 15, 2024, from <https://www.mckinsey.com/capabilities/strategy-and-corporate-finance/our-insights/enduring-ideas-the-7-s-framework>.

ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข*

STRATEGIES TO REDUCE ROAD ACCIDENTS PARTICIPATORY FORM OF COMMUNICATION NETWORK HEALTH REGION 8, MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

อภิวัฒน์ ปิตุงศ์*, กฤตติกา แสนโภชน, ธนภฤต ทูริสุทธิ์

Apiwat Pitupong*, Krittikar Sanposh, Thanakrit Thurisut

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

Humanities and Social Sciences, Udonthani, Rajabhat University, Udonthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: 64300802107@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน 2) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน และ 3) เพื่อการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึกการประชุม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอนและกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ และแบบทดสอบความรู้โดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t - test paired two sample ผลการวิจัย 1) สภาพปัญหาการลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน พบว่า การเกิดอุบัติเหตุทางถนนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้ใช้รถ สภาพถนน ยานพาหนะและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การขับเร็ว ตัดหน้า และเมาแล้วขับ และมาตรการป้องกันที่เหมาะสม 2) ผลการประเมินยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนที่พัฒนาขึ้นด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้องโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 3) ผลการใช้ยุทธศาสตร์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ของผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมหลังใช้ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, อุบัติเหตุทางถนน, การมีส่วนร่วม, เครือข่ายชุมชน, เขตสุขภาพที่ 8

Abstract

This research is a mixed methods research were 1) studying the conditions and problems of reducing road accidents with the participation of community networks, 2) determining strategies for reducing road accidents with the participation of community networks, and 3) conducting trial use. The participatory road accident reduction strategy of the 8th Health District Community Qualitative research, target group of 12 qualified persons and 30 experts, purposively selected. The research tools were structured interview forms and meeting minutes,

analyzing data in terms of content. Quantitative research, sample group of 400 people, using multi - stage random sampling methods and sample group of 30 people, purposively selected. The research tools were a 5 - level rating questionnaire and a knowledge tests utilizing statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as t - test paired two - sample and content analysis. Research results 1) Conditions of the problem of reducing road accidents Participatory model of the community network, Health Region 8, Ministry of Public Health, found that road accidents are related to the behavior of car users, road conditions, vehicles, and the environment. Community participation is important in solving problems. The main factors are speeding, cutting in front, and drunk driving. Proper preventive measures are required. 2) Indicators and results of the evaluation of the participatory road accident reduction strategy of the community network aspect developed in terms of appropriateness, feasibility aspect, usefulness aspect and correctness aspect terms of suitability, feasibility, usefulness, and accuracy, all aspects were rated at the highest level on average. 3) The results of using the strategy found that the average knowledge score of the trainees after using the road accident reduction strategy with participation of the community network of Health Area 8 was significantly higher than before use at the 0.01 level.

Keywords: Strategies, Reduce Road Accidents, Participatory, Communication Network, Health Region 8

บทนำ

แผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2565 - 2570 ซึ่งเป็นกรอบการขับเคลื่อนในการดำเนินงานและบูรณาการการทำงานจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องจากแผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561 - 2564 ที่สิ้นสุดลง ได้จัดทำภายใต้กรอบแผนการดำเนินงานด้านความปลอดภัยทางถนน ระดับโลก ประกอบด้วย 5 เสาหลัก ประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศให้ความสนใจ โดยประกอบด้วยการสร้างและการเข้าร่วมของชุมชนรวมถึงการสื่อสารสาธารณะ ซึ่งได้บรรจุในยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ตัวชี้วัดและเป้าหมาย ลดจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในปี 2570 ให้เหลือ 8,474 หรือ 12 คนต่อแสนประชากร และลดจำนวนผู้บาดเจ็บสาหัสจากอุบัติเหตุทางถนนในปี 2570 ให้เหลือ 106,376 คน (ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน, 2567)

สำหรับข้อมูลสถานการณ์อุบัติเหตุทางถนน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสกลนคร จังหวัดหนองคาย จังหวัดเลย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดนครพนม ข้อมูลผู้บาดเจ็บและผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน 5 ปีย้อนหลัง ดังนี้ ปี พ.ศ. 2561 มีผู้บาดเจ็บ 22,341 ราย ผู้เสียชีวิต 415 ราย ปี พ.ศ. 2562 มีผู้บาดเจ็บ 24,969 ราย ผู้เสียชีวิต 423 ราย ปี พ.ศ. 2563 มีผู้บาดเจ็บ 31,228 ราย ผู้เสียชีวิต 526 ราย ปี พ.ศ. 2564 มีผู้บาดเจ็บ 41,994 ราย ผู้เสียชีวิต 668 ราย ปีพ.ศ. 2565 มีผู้บาดเจ็บ 43,006 ราย ผู้เสียชีวิต 747 ราย สรุปข้อมูล 5 ปีย้อนหลังพบว่า จำนวนผู้บาดเจ็บและจำนวนผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นทุกปี สำหรับข้อมูลในปี พ.ศ. 2565 แยกรายจังหวัด ดังนี้ จังหวัดอุดรธานี มีผู้บาดเจ็บ 16,104 ราย ผู้เสียชีวิต 346 ราย อัตราเสียชีวิต 22.75 ต่อประชากรแสนคน จังหวัดสกลนคร มีผู้บาดเจ็บ 7,522 ราย ผู้เสียชีวิต 136 ราย อัตราเสียชีวิต 22.68 ต่อประชากรแสนคน จังหวัดหนองคาย มีผู้บาดเจ็บ 4,502 ราย ผู้เสียชีวิต 51 ราย อัตราเสียชีวิต 27.27 ต่อประชากรแสนคน จังหวัดเลย มีผู้บาดเจ็บ 6,209 ราย ผู้เสียชีวิต 88 ราย อัตราเสียชีวิต 25.98 ต่อประชากรแสนคน จังหวัดบึงกาฬ มีผู้บาดเจ็บ 1,624 ราย ผู้เสียชีวิต 14 ราย อัตราเสียชีวิต 27.29 ต่อประชากรแสนคน จังหวัดหนองบัวลำภู มีผู้บาดเจ็บ 3,579 ราย

ผู้เสียชีวิต 51 ราย อัตราเสียชีวิต 20.89 ต่อประชากรแสนคน จังหวัดนครพนม มีผู้บาดเจ็บ 3,499 ราย ผู้เสียชีวิต 61 ราย อัตราเสียชีวิต 16.84 ต่อประชากรแสนคน สรุปข้อมูลปี พ.ศ. 2565 พบว่า จังหวัดอุดรธานีมีจำนวนผู้บาดเจ็บและจำนวนผู้เสียชีวิตมากที่สุด คือ ผู้บาดเจ็บ 16,104 ราย ผู้เสียชีวิต 346 ราย จังหวัดบึงกาฬ มีจำนวนผู้บาดเจ็บและจำนวนผู้เสียชีวิตน้อย คือ ผู้บาดเจ็บ 1,624 ราย ผู้เสียชีวิต 14 ราย แต่จังหวัดบึงกาฬมีอัตราการเสียชีวิตต่อประชากรแสนคนมากที่สุด คือ 27.29 ต่อประชากรแสนคน ซึ่งหากมีการจัดทำยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนอาจจะทำให้จำนวนผู้บาดเจ็บและจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนน้อยลง เนื่องจากยุทธศาสตร์เป็นการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้ผู้จัดการหัวหน้างานทุกระดับและบุคลากรในหน่วยงานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ก่อให้เกิดผลประโยชน์ในเชิงพฤติกรรมในแง่ของการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ยุทธศาสตร์จึงมีความสำคัญต่อการบริหารงานขององค์กรในปัจจุบัน เนื่องมาจากองค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมใน ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการผู้ใต้บังคับบัญชาในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด และรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของอนาคตที่ส่งผลให้ผู้บริหารปรับเปลี่ยน วิธีการบริหารงานให้ทันต่อสถานการณ์ สามารถกำหนดทิศทางขององค์กรในอนาคตได้อย่างชัดเจน เพื่อให้องค์กรได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อที่จะได้นำกลยุทธ์ที่วางไว้ไปสู่การปฏิบัติ พร้อมทั้งการควบคุมยุทธศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Pearce, J. A. & Robinson, R. B., 2000)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษายุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข เพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการใช้ยุทธศาสตร์ที่สามารถใช้ได้กับการทำงานในการเสริมศักยภาพของคณะทำงานสร้างกลไกการขับเคลื่อนแบบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผน มีระบบการสนับสนุนด้านทรัพยากรด้านต่าง ๆ มีการตรวจสอบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และสร้างนวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่เพื่อในการแก้ปัญหาในพื้นที่ที่เกิดความยั่งยืนในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการลดอุบัติเหตุทางถนน แบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข
2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนน แบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข
3. เพื่อใช้ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนน แบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาความการลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนเขตสุขภาพที่ 8 เป็นการวิจัยคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 คน ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน และกลุ่มภาคีเครือข่าย จำนวน 6 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 1.00 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการขอจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรองโครงการ อว 0622.7/481 เป็นการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง และเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและขั้นตอนที่ 2 ระดับปัญหาความการลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดย

การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตสุขภาพที่ 8 ใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือการวิจัยใช้คือ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การกำหนดยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนเขตสุขภาพที่ 8 ขั้นตอนที่ 1 ร่างยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนเขตสุขภาพที่ 8 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการวิเคราะห์ห้วงการโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อสร้างยุทธศาสตร์กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน ได้แก่ ผู้แทนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 คน ตัวแทนสถานีตำรวจภูธร จำนวน 1 คน ผู้แทนแขวงทางหลวงชนบท จำนวน 1 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน ผู้แทนสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด จำนวน 1 คน ผู้แทนสำนักงานขนส่ง คณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน ผู้แทนภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน ผู้แทนเครือข่ายชุมชน /ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน ผู้แทนเครือข่ายชุมชนหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 7 คน ผู้แทนผู้ใช้รถใช้ถนน/ รถมอเตอร์/รถจักรยานหรือผู้ใช้ถนน จำนวน 7 คน และตัวแทนนักวิชาการ จำนวน 1 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกและประเด็นยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนที่พัฒนาขึ้นด้านความเหมาะสมความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องของยุทธศาสตร์กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน ได้แก่ ผู้แทนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ๆ ละ 1 คน จำนวน 7 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดละ 1 คน จำนวน 7 คน ผู้แทนคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดละ 1 คน จำนวน 7 คน ผู้แทนสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 1 คน ผู้แทนแขวงทางหลวงชนบท จำนวน 1 คน ผู้แทนสถานีตำรวจภูธร จำนวน 1 คน ผู้แทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 1 คน ผู้แทนเครือข่ายชุมชน จำนวน 3 คน และผู้แทนเครือข่ายชุมชน จำนวน 2 คน เลือกแบบเจาะจง การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 ผลการใช้ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน คือ ภาควิชาเครือข่ายชุมชน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความรู้ จำนวน 20 ข้อ ผลการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.80 - 1.00 ถือว่าใช้ได้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t - test paired two sample

ผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า ด้านผู้ใช้รถใช้ถนนปลอดภัย คือ 1) ผู้ขับขี่และผู้โดยสาร ต้องรู้กฎหมายจราจร และถือปฏิบัติตามกฎหมายจราจรอย่างเคร่งครัด ตลอดถึงมีมารยาท มีความเอื้ออาทร ให้การให้อภัยกัน 2) ไม่ดื่มของมึนเมาหรือการกินยา/เสพสารติด ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้่วงนอน ทำให้ความสามารถในการขับขี่ยานพาหนะลดลง 3) พักผ่อนให้เพียงพอเพื่อไม่ให้สภาพร่างกายอ่อนเพลีย 4) ขับขี่และผู้โดยสาร ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงในขณะที่ใช้รถใช้ถนน เช่น การดื่มของมึนเมา การโทรศัพท์ขณะขับรถและการหยอกล้อกัน 5) ผู้ขับขี่และผู้โดยสารมีความระมัดระวัง ไม่ประมาท และเคารพกฎจราจร และ 6) ผู้ขับขี่ตรวจสอบสภาพร่างกายหรือสภาพการมองเห็น เช่น สภาพสายตาบอดสี สายตาสั้น/ยาว สายตาเอียง โรคทางดวงตาสภาพการมองเห็น ด้านถนนปลอดภัย คือ 1) สภาพถนนกว้าง ไม่แคบเกินไปมี

ช่องทางรถจักรยานยนต์ รถจักรยานหรือช่องทางคนเดิน 2) ถนนควรออกแบบอย่างน้อย 2 เลน มีแนวกั้นที่ยกสูง แข็งแรง 3) ถนนทางโค้งควรออกความเอียงลาดชันให้ได้มาตรฐานตามหลักวิศวกรรมจราจร 4) พื้นผิวถนนไม่ลื่น ไม่ชำรุดเป็นหลุมเป็นบ่อ 5) ถนนต้องตีเส้นจราจรตามมาตรฐาน 6) จุดตัด ทางร่วม ทางแยก ต้องมีป้ายเตือนชัดเจน และไฟสัญญาณจราจร และ 7) กรณีมีการก่อสร้างมาแล้วเสร็จต้องติดป้ายและสัญญาณไฟเตือนและด้านยานพาหนะปลอดภัย คือ 1) ยานพาหนะอุปกรณ์ส่วนไม่ครบ 2) การปรับแต่งสภาพยานพาหนะ คือ ยานพาหนะที่มีการดัดแปลงและใช้งานผิดประเภทส่งผลต่อประสิทธิภาพและมาตรฐานความปลอดภัยของยานพาหนะ 3) การบรรทุกที่ไม่ปลอดภัย 4) สภาพยานพาหนะชำรุด เสื่อมสภาพไม่พร้อมใช้งาน 5) ไม่ตรวจเช็คสภาพความพร้อมของยานพาหนะก่อนออกเดินทาง และ 6) ไม่มีไฟส่องสว่างหน้ารถ ไฟเลี้ยวและไม่ติดวัตถุสะท้อนแสงท้ายรถ ด้านสภาพแวดล้อมสัญญาณปลอดภัย คือ 1) สภาพภูมิอากาศ เช่น อากาศไฟ อุทกภัย และ วาตภัยซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง 2) ไฟฟ้าส่องสว่างเพียงพอ และไม่มีสิ่งกีดขวาง 3) ไม่มีสิ่งกีดขวาง หรือปิดบังสายตา ที่ส่งผลต่อการขับขี่หรือเดินทาง เช่น ต้นไม้ล้ม กิ่งไม้ วัสดุสิ่งของ สายไฟฟ้าและสายโทรศัพท์ เป็นต้น 4) ไม่มีสัตว์ สิ่งมีชีวิต ที่กีดขวางถนนเส้นทางจราจร และ 5) มีอุปกรณ์ควบคุมด้านการจราจรที่เหมาะสมไม่ชำรุด เช่น ไฟสัญญาณจราจร ป้ายจราจรเตือนเส้นทางโค้ง ทางลาดชัน ทางแคบ ป้ายเตือนเขตโรงเรียน ชุมชน และเขตสัตว์ป่า เป็นต้น ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน คือ 1) ชุมชนร่วมกำหนดพื้นที่ควบคุมความเร็วในการขับขี่ เช่น เขตชุมชน เขตตลาด เขตสถานศึกษา และเขตโรงพยาบาล เป็นต้น 2) ชุมชนร่วมกำหนด ในการติดตั้งป้ายเตือนจุดเสี่ยงเกิดอุบัติเหตุ เช่น ทางโค้งอันตราย 3) ชุมชนร่วมทำความสะอาดถนน กรณีเกิดอุบัติเหตุ หรือภัยธรรมชาติ 4) ชุมชนช่วยกันตัดต้นไม้ กิ่งไม้ หรือสิ่งกีดขวาง หรือสิ่งปิดบังทัศนวิสัยในการขับขี่พาหนะ และ 5) ชุมชนร่วมถือปฏิบัติตามกฎหมายจราจรอย่างเคร่งครัด

2. ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 1 เป้าประสงค์ 5 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านผู้ใช้รถใช้ถนนปลอดภัย ประกอบด้วย 5 วัตถุประสงค์ 1 กลยุทธ์ 6 แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมสำคัญ และ 4 ตัวชี้วัด ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านถนนปลอดภัย ประกอบด้วย 5 วัตถุประสงค์ 1 กลยุทธ์ 4 แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมสำคัญ และ 4 ตัวชี้วัด ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านยานพาหนะปลอดภัย ประกอบด้วย 5 วัตถุประสงค์ 1 กลยุทธ์ 4 แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมสำคัญ และ 4 ตัวชี้วัด ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมสัญญาณปลอดภัย 5 วัตถุประสงค์ 1 กลยุทธ์ 5 แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมสำคัญ และ 4 ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน 5 วัตถุประสงค์ 1 กลยุทธ์ 5 แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมสำคัญ และ 4 ตัวชี้วัดและผลการตรวจสอบยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุขที่พัฒนาขึ้นด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องโดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตรวจสอบยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข ที่พัฒนาขึ้นด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องโดยรวม

(n = 30)

ข้อ	ข้อคำถาม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์			ความถูกต้อง		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1	การมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน	4.64	0.29	มากที่สุด	4.64	0.30	มากที่สุด	4.73	0.43	มากที่สุด	4.70	0.29	มากที่สุด
2	ถนนปลอดภัย	4.68	0.34	มากที่สุด	4.81	0.30	มากที่สุด	4.70	0.23	มากที่สุด	4.74	0.34	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตรวจสอบยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข ที่พัฒนาขึ้นด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องโดยรวม (ต่อ)

(n = 30)

ข้อ	ข้อความ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์			ความถูกต้อง		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
3	สภาพแวดล้อม สัญญาณ ปลอดภัย	4.76	0.33	มากที่สุด	4.64	0.43	มากที่สุด	4.66	0.34	มากที่สุด	4.71	0.27	มากที่สุด
4	ผู้ใช้รถใช้ถนน ปลอดภัย	4.68	0.31	มากที่สุด	4.62	0.54	มากที่สุด	4.66	0.39	มากที่สุด	4.75	0.18	มากที่สุด
5	ยานพาหนะ ปลอดภัย	4.58	0.47	มากที่สุด	4.54	0.46	มากที่สุด	4.66	0.44	มากที่สุด	4.61	0.44	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.66	0.33	มากที่สุด	4.65	0.30	มากที่สุด	4.68	0.39	มากที่สุด	4.70	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุขที่พัฒนาขึ้น พบว่า โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านความเหมาะสมของยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ สภาพแวดล้อมสัญญาณปลอดภัย ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.33) ถนนปลอดภัย ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.34) ผู้ใช้รถใช้ถนนปลอดภัย ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.31) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.29) และยานพาหนะปลอดภัย ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

2. ด้านความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ถนนปลอดภัย ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.30) สภาพแวดล้อมสัญญาณปลอดภัย ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.43) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.30) ผู้ใช้รถใช้ถนนปลอดภัย ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.54) และยานพาหนะปลอดภัย ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

3. ด้านความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.39)) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.43) ถนนปลอดภัย ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.23) ยานพาหนะปลอดภัย ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.44) ผู้ใช้รถใช้ถนนปลอดภัย ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.39) และสภาพแวดล้อมสัญญาณปลอดภัย ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.34) ตามลำดับ

4. ด้านความถูกต้องของยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้ใช้รถใช้ถนนปลอดภัย ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.18) ถนนปลอดภัย ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.34) สภาพแวดล้อมสัญญาณปลอดภัย ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.27) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.29) และยานพาหนะปลอดภัย ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

3. การทดลองใช้ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน การเปรียบเทียบความแตกต่างการทดสอบความรู้ก่อน - หลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนการทดสอบความรู้ก่อน - หลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข

คนที่	คะแนนทดสอบ ก่อนการทดลอง	คะแนนทดสอบ หลังการทดลอง	คะแนน เพิ่มขึ้น	คะแนน ลดลง
สูงสุด	15	19	8	
ต่ำสุด	9	16	3	
ค่าเฉลี่ย	12.14	17.40	-	

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อน - หลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนเขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข

ช่วงการวัด	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนทดลอง	12.14	1.72	24.86	.00
หลังทดลอง	17.40	0.75		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้การใช้ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข หลังทดลองต่อก่อนทดลองเท่ากับ ($\bar{X} = 17.40$, S.D. = 0.75) คะแนนเฉลี่ยความรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังใช้ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนเขตสุขภาพที่ 8 สูงกว่าก่อนใช้ ($\bar{X} = 12.14$, S.D. = 0.72) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับว่าประเด็นยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนเขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุขที่นำมาทดลองสามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นจริงได้

อภิปรายผล

1. สภาพและปัญหาการลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนเขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข มีดังนี้ ด้านผู้ใช้รถใช้ถนนปลอดภัย พบว่า 1) ผู้ขับขี่และผู้ใช้ถนนต้องรู้กฎหมายจราจร และถือปฏิบัติตามกฎหมายจราจรอย่างเคร่งครัด มีมารยาท มีความเอื้ออาทรให้การให้ภัยกัน 2) ไม่ดื่มของมึนเมาหรือการกินยา/ เสพสารติด ทำให้ความสามารถในการขับขี่ยานพาหนะลดลง 3) พักผ่อนให้เพียงพอ 4) ขับขี่และผู้โดยสารไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงในขณะที่ใช้รถใช้ถนน ด้านถนนปลอดภัย พบว่า 1) สภาพถนนกว้าง ไม่แคบเกินไป มีช่องทางรถจักรยานยนต์/รถจักรยาน หรือช่องทางคนเดิน 2) ถนนควรออกแบบอย่างน้อย 2 เลน มีแนวกันที่ยกสูงแข็งแรง 3) ถนนทางโค้งควรออกความเอียงลาดชันให้ได้มาตรฐานตามหลักวิศวกรรมจราจร 4) พื้นผิวถนนไม่ลื่น ไม่ชำรุดเป็นหลุม เป็นบ่อ 5) ถนนต้องตีเส้นจราจร ตามมาตรฐาน ด้านยานพาหนะปลอดภัย พบว่า 1) ยานพาหนะอุปกรณ์ส่วนไม่ครบ 2) การปรับแต่งสภาพยานพาหนะ คือ ยานพาหนะที่มีการดัดแปลงและใช้งานผิดประเภท 3) การบรรทุกที่ไม่ปลอดภัย เช่น บรรทุกน้ำหนักเกินกำหนดหรือบรรทุกคนโดยสารท้ายกระบะ 4) สภาพยานพาหนะชำรุด เสื่อมสภาพไม่พร้อมใช้งาน 5) ไม่ตรวจเช็คสภาพความพร้อมของยานพาหนะก่อนออกเดินทาง ด้านสภาพแวดล้อมสัญญาณจราจรปลอดภัย 1) สภาพภูมิอากาศดี ไม่มีน้ำภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง 2) ไฟฟ้าส่องสว่างเพียงพอ และไม่มีการชำรุด 3) ไม่มีสิ่งกีดขวาง หรือปิดบังสายตาที่ส่งผลต่อการขับขี่หรือเดินทาง 4) ไม่มีสัตว์สิ่งมีชีวิตที่กีดขวางถนนเส้นทางจราจร และ 5) มีอุปกรณ์ควบคุมด้านการจราจรที่

เหมาะสมไม่ซ้ำรูดและด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน พบว่า 1) ชุมชนร่วมกำหนดพื้นที่ควบคุมความเร็วในการขับขี่ 2) ชุมชนร่วมกำหนด ในการติดตั้งป้ายเตือนจุดเสี่ยงเกิดอุบัติเหตุ 3) ชุมชนร่วมทำความสะอาดถนนกรณีเกิดอุบัติเหตุ หรือภัยธรรมชาติ 4) ชุมชนช่วยกันตัดต้นไม้ กิ่งไม้ หรือสิ่งที่กีดขวาง หรือสิ่งปิดบังทัศนวิสัยในการขับขี่พาหนะ 5) ชุมชนร่วมถือปฏิบัติตามกฎหมายจราจรอย่างเคร่งครัด และ 6) ชุมชนร่วมกันควบคุมผู้ที่ฝ่าฝืนไม่เคารพกฎจราจร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเกิดอุบัติเหตุมาจากความบกพร่องที่เป็นมูลเหตุสำคัญที่สุดของการเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบก คือ การขับรถเร็วเกินอัตราที่กำหนด และการขับรถตัดหน้ากระชั้นชิด ซึ่งข้อบกพร่องของผู้ขับขี่โดยตรงที่เพิ่มขึ้นของมูลเหตุสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุจราจร คือพฤติกรรมการเล่นรถอย่างผิดกฎหมาย ลักษณะของถนนกับการเกิดอุบัติเหตุ พบว่าสัดส่วนการเกิดอุบัติเหตุมักจะแปรตามสัดส่วนของลักษณะถนนที่มีอยู่ คือเกิดในทางหลวง 2 ช่องจราจรมากกว่า 4 ช่องจราจร และเกิดในถนนที่ไม่มีฉนวนกั้นกลางมากกว่าที่มีฉนวนกั้น เกิดอุบัติเหตุ ในทางตรงมากกว่าทางโค้งหรือสะพาน สำหรับประเภทผิวถนนนั้น กองวิศวกรรมจราจรพบว่า ถนนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวงทุก 1 กิโลเมตรของผิวทางคอนกรีตจะมีอุบัติเหตุเป็น 4 เท่าของผิวทางลาดยางในระยะเท่ากัน ซึ่งน่าจะเนื่องจากถนนผิวคอนกรีตจะสามารถขับขี่รถด้วยความเร็วได้สูงกว่าและเป็นผิวทางที่มักมีจำนวนยวดยานพาหนะแน่นกว่าและการขยายตัวของเขตเมืองและปริมาณยานพาหนะที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นการอุบัติเหตุทางถนนหรืออันตรายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ไม่ได้ตั้งใจมาก่อน ไม่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า และไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งเป็นผลให้บุคคลได้รับบาดเจ็บ อันตรายต่อร่างกายและจิตใจ สูญเสียชีวิตหรือทรัพย์สินมีพาหนะที่กำลังเคลื่อนที่เพื่อวัตถุประสงค์ในการเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งซึ่งเกิดบริเวณทางตามกฎหมายว่าด้วยจราจรทางบก รวมทั้งทางส่วนบุคคลเป็นเหตุให้มีผู้บาดเจ็บ หรือมีผู้เสียชีวิตที่เกิดจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ อันส่งผลให้เกิดความบาดเจ็บทางร่างกาย จิตใจ หรือก่อให้เกิดความเสียหายของทรัพย์สิน สอดคล้องงานวิจัยของ ภาวิณี เอี่ยมตระกูล ได้ทำการศึกษาศึกษาปัจจัยพฤติกรรมเสี่ยงที่ส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนน พบว่า 1) ตัวแปรที่มีผลทางสถิติในการทำนายพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุ คือ เมมาแล้วขับ ขับรถเร็ว ขับรถตัดหน้ากระชั้นชิด การปฏิบัติตามกฎจราจรซึ่งจากข้อมูลพฤติกรรมดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่เคยเกิดอุบัติเหตุจากพฤติกรรมดังกล่าวมีโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุหากมีพฤติกรรมเสี่ยงในการเดินทางถนนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ภาวิณี เอี่ยมตระกูล, 2564) สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิไลพร แก้วสิมมา ได้ทำการศึกษายุทธศาสตร์การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุบนทางหลวงของแขวงทางหลวงเลยที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดเลย จากผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพและปัญหาการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผู้ใช้รถใช้ถนนปลอดภัย ด้านถนนและการสัญจรปลอดภัย ด้านยานพาหนะปลอดภัย ด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยทางถนนและด้านการตอบสนองการลดอุบัติเหตุ (วิไลพร แก้วสิมมา, 2563) สอดคล้องกับผลการวิจัยของณภัทรพงษ์ หงษ์ทอง ได้ทำการศึกษาศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายสู่การเสริมสร้างความปลอดภัยทางถนนในชุมชนตำบลคำแมด อำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหา คือ พฤติกรรมการเล่นรถเร็ว พฤติกรรมเด็กแว้นแต่งซิ่ง พฤติกรรมการเล่นรถไม่สวมหมวกนิรภัย และการไม่ปรับปรุงสภาพรถ (ณภัทรพงษ์ หงษ์ทอง, 2566) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของนันทวัฒน์ ดีตาช ได้ทำการศึกษาศึกษาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนในจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้ขับขี่รถที่มีพฤติกรรมมีส่วนร่วมป้องกันอุบัติเหตุในการขับขี่สูงจะมีการเตรียมพร้อมทั้งเรื่องรถและตนเอง มีความระมัดระวังในการขับขี่โดยให้เหตุผลว่าจะทำให้ปลอดภัย เพื่อป้องกันตนเองไม่ยอมให้เกิดอุบัติเหตุ ถ้าเกิดอุบัติเหตุต้องหยุดงานเสียรายได้ ถ้าไม่ระมัดระวังแล้วเกิดอุบัติเหตุจะมีปัญหาตามมามากมาย ส่วนผู้ขับขี่รถที่มีพฤติกรรมมีส่วนร่วมป้องกันอุบัติเหตุในการขับขี่ต่ำจะไม่ตรวจสอบความพร้อมของรถ ไม่สวมหมวกนิรภัย ขับรถเร็ว ไม่ให้สัญญาณไฟเลี้ยว บางคนดื่มเหล้าระหว่างการขับขี่ โดยให้

เหตุผลว่าขณะนั้นไม่คิดว่าจะเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย คิดว่าไม่น่าจะเป็นอะไรไม่กลัวว่าจะเกิดอุบัติเหตุ เพราะเชื่อว่าขับรถมานานควบคุมได้ (นิธิวัฒน์ ตีดาข, 2564)

2. ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 1 เป้าประสงค์ 5 ยุทธศาสตร์ 20 วัตถุประสงค์ 5 กลยุทธ์ 24 แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมสำคัญ และ 20 ตัวชี้วัด ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอย่างเป็นระบบ ด้วยการศึกษานวนคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนน การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งการสำรวจระดับปัญหาการลดอุบัติเหตุทางถนน จากนั้นนำผลที่ได้มากำหนดเป็นยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนโดยการจัดทำการวิเคราะห์องค์การโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis 1) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกขององค์กรแล้วนำร่างยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอหรือแนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นมีความสมบูรณ์ สาธารณสุขและยุทธศาสตร์ จึงเป็นวิธีการดำเนินงานของการลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุขที่คาดว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของเครือข่ายชุมชน กลุ่ม องค์กร ภาาเครือข่ายและประชาชนเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือเป็นไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นยุทธศาสตร์จึงมีความสำคัญต่อการลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เนื่องจากหน่วยงานหรือองค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมใน ผู้บริหารหรือผู้นำต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการผู้บังคับบัญชาทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด และรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของอนาคตทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลให้ผู้บริหารหรือผู้นำปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานให้ทันต่อสถานการณ์ สามารถกำหนดทิศทางของยุทธศาสตร์องค์กรในอนาคตได้อย่างชัดเจน เพื่อให้เครือข่ายชุมชนได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อที่จะได้นำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไปสู่การปฏิบัติ พร้อมทั้งการควบคุมและประเมินผลยุทธศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนตั้งแต่ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมในการควบคุม กำกับ ติดตามประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ที่จะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามกำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งเป็นที่มาของยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงตามผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของวิไลพร แก้วสิมมา ได้ทำการศึกษา ยุทธศาสตร์การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุบนทางหลวงของแขวงทางหลวงเลยที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดเลย จากผล การศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุบน ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็น ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) เสริมสร้างปลอดภัยแบบบูรณาการ 2) สัญจรปลอดภัยด้วยวินัยจราจร 3) เทคโนโลยีและ นวัตกรรมเสริมปลอดภัย และ 4) เครือข่าย (วิไลพร แก้วสิมมา, 2563) และสอดคล้องงานวิจัยของปิยนุช ภิญโย และคณะ ได้ทำการศึกษาการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ประกอบด้วย การกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การสร้างกลไกในการขับเคลื่อนการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในชุมชน 2) การพัฒนาระบบข้อมูลอุบัติเหตุในพื้นที่ 3) การประชุมจัดทำแผนการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน 4) การพัฒนาศักยภาพในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน และ 5) การแจ้ง - เหตุหรือรายงานข่าวอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่กลยุทธ์ (ปิยนุช ภิญโย และคณะ, 2565) และยังสอดคล้องงานวิจัยของพิมพ์พร เชื้อบางแก้ว ที่ได้ ศึกษาองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การอบรมให้ความรู้ กฎจราจร วินัยจราจรและเครื่องหมายจราจร พรบ.รถ และการขับขี่ปลอดภัย 2) การพัฒนามาตรการองค์กรเพื่อความปลอดภัยทางถนน 3) การช่วยฟื้นคืนชีพ การปฐมพยาบาล และการเคลื่อนย้ายผู้ได้รับบาดเจ็บทางถนน และ 4) การพัฒนาศักยภาพอาสาจราจร และ 5) การแจ้งเหตุหรือรายงานข่าวอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ทางสี่ ออนไลน์และกลุ่มไลน์และผลการประเมินยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ ได้แก่ 1) ด้านผู้ใช้รถใช้ถนน

ปลอดภัย 2) ด้านถนนปลอดภัย 3) ด้านยานพาหนะปลอดภัย 4) ด้านสภาพแวดล้อมสัญญาณจราจรปลอดภัย และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนที่พัฒนาขึ้น ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้องที่พัฒนาขึ้นด้านความเหมาะสม (พิมพ์พร เชื้อบางแก้ว, 2565) และอิซาม อาแว และคณะ พบ ด้านความเป็นไปได้ด้านความเป็นประโยชน์และด้านความถูกต้อง พบว่า โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกำหนดยุทธศาสตร์ได้ผ่านการดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การสำรวจระดับปัญหา การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกขององค์กร พร้อมทั้งการให้ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นของยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน และมีการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องของยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนจึงทำให้ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านตามเกณฑ์ประเมินผลต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปถือยุทธศาสตร์นั้นใช้ได้ (อิซาม อาแว และคณะ, 2565) ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของปราณปรียา ขูลีหา ได้ทำการศึกษาแนวทางการบูรณาการของเครือข่ายประชารัฐเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องของเครือข่ายประชารัฐเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุทางถนนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป (ปราณปรียา ขูลีหา และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิไลพร แก้วสิมมา ได้ทำการศึกษายุทธศาสตร์การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุบนทางหลวงของแขวงทางหลวงเลยที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดเลย พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องของยุทธศาสตร์การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน (วิไลพร แก้วสิมมา, 2563)

3. การทดลองใช้ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข ก่อนและหลังทดสอบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.40/ 12.14 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันโดยใช้การทดสอบค่าที เท่ากับ 24.86 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <0.001 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่มีความสำคัญอย่างมากในการบริหารยุทธศาสตร์ เมื่อองค์กรได้กำหนดทิศทางองค์กร วิเคราะห์ปัจจัยด้านต่าง ๆ และจัดทำยุทธศาสตร์แล้วจะต้องนำยุทธศาสตร์ที่ได้วางแผน จัดทำและคัดเลือกไว้มาดำเนินการประยุกต์ปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ถ้าในการบริหารเชิงกลยุทธ์ขาดขั้นตอนนี้แล้ว สิ่งที่ผู้บริหารขององค์กรได้วิเคราะห์ จัดทำไว้ก็จะไม่เกิดผลขึ้นจริง ดังนั้นความสามารถในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ขององค์กรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อความสำเร็จเพื่อนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้สู่การปฏิบัติ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553) ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาประเด็นยุทธศาสตร์ที่มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งผลในเกณฑ์ประเมินสอดคล้องกับเกณฑ์ของการวิจัยกำหนดไว้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปถือว่าใช้ได้นำมาจัดทำคู่มือทดลองใช้ยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านสภาพแวดล้อมสัญญาณจราจรปลอดภัย โครงการสภาพแวดล้อมสัญญาณจราจรปลอดภัยมาสู่การปฏิบัติพร้อมทั้งแบบวัดความรู้ของผู้เข้าร่วมรับการอบรมก่อนและหลังเพื่อประเมินและผลการเข้ารับการอบรมหลังสูงกว่าซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของนฤมล ไกรกล และคณะ ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่จุดเสี่ยง ตำบลบึงหวาย อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผลการทดสอบการมีส่วนร่วมในชุมชนก่อนทดสอบและหลังทดสอบมีความรู้เพิ่มขึ้น (นฤมล ไกรกล และคณะ, 2562) สอดคล้องงานวิจัยของ วันทนา ไพศาลพันธ์ ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการป้องกันการบาดเจ็บทางถนน โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของเครือข่ายป้องกันการบาดเจ็บทางถนนอยู่ในระดับมากที่สุดและความพึงพอใจของเครือข่ายป้องกันการบาดเจ็บทางถนนต่อการพัฒนารูปแบบ การดำเนินงาน การป้องกันการบาดเจ็บทางถนนอยู่ในระดับมากที่สุด (วันทนา ไพศาลพันธ์, 2563) สอดคล้องงานวิจัยของสนธยา

ศรีมาตร ได้ทำการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจราจรของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี พบว่า กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ <0.001 (สนธยา ศรีมาตร, 2565) และสอดคล้องงานวิจัยของเกษมสุข กันชัยภูมิ ได้ศึกษาผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรและพฤติกรรมการขับขี่รถจักรยานยนต์ของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ที่ประสบอุบัติเหตุจราจรหรือผู้ที่ฝ่าฝืนกฎจราจร พบว่า หลังการปรับเปลี่ยนดีกว่าก่อนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <0.001 (เกษมสุข กันชัยภูมิ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมยุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน ในการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างยั่งยืนต่อไป 1) ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย 1.1) ผลจากการศึกษาควรนำไปจัดทำแผนพัฒนาการลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนหรือเป็นข้อเสนอแนะให้กับศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับพื้นที่ คณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนน ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมเพื่อการเผยแพร่ ถ่ายทอดองค์ความรู้โดยการประชาสัมพันธ์ให้รับรู้ 1.2) ผลจากการศึกษายุทธศาสตร์การลดอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลดอุบัติเหตุด้านสภาพแวดล้อมสัญญาณจราจรปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพเขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข 2.2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการลดอุบัติเหตุทางถนนปลอดภัยของชุมชนเขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุขควรนำไปทดลองกับเยาวชนในสถานศึกษาและเยาวชนระดับอำเภอ ระดับตำบลและหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความตระหนักและจิตสำนึกที่ดีของการลดอุบัติเหตุทางถนนและมีการติดตาม ตรวจสอบและการประเมินผล 2.3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ของชุมชนและภาคีเครือข่ายด้านการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนที่มีประสิทธิภาพเขตสุขภาพที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข

เอกสารอ้างอิง

- เกษมสุข กันชัยภูมิ. (2565). การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนแบบมีส่วนร่วม โดยเครือข่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน, 7(2), 82-92.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). การควบคุมการวัดประเมินและจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณภัทรพงษ์ หงษ์ทอง. (2566). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความปลอดภัยทางถนนในเยาวชนโดยมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย พื้นที่ตำบลคำแมด อำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการเพื่อการพัฒนา ระบบสุขภาพปฐมภูมิและการสาธารณสุข, 1(2), 1-15.
- นฤมล ไกรกล และคณะ. (2562). รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่จุดเสี่ยง ตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 5(2), 42-51.
- นัธวฒน์ ดีตาช. (2564). การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนใน จังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 18(1), 233-246.

- ปราณปรียา ขุสีหา และคณะ. (2562). แนวการบูรณาการของเครือข่ายประชารัฐเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5. 243-251: อุดรธานี.
- ปิยนุช ภิญโญ และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. พยาบาลสาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 49(1), 160-174.
- พิมพ์พร เชื้อบางแก้ว. (2565). การพัฒนาระบบการบริหารยุทธศาสตร์สุขภาพจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(1), 81-99.
- ภาวิณี เอี่ยมตระกูล. (2564). การศึกษาปัจจัยพฤติกรรมเสี่ยงที่ส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนน. วารสารชุมชนวิจัย, 15(3), 30-42.
- วันทนา ไพลพันธ์. (2563). รูปแบบการป้องกันการบาดเจ็บทางถนนอำเภอนองหานจังหวัดอุดรธานี. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน, 5(1), 109-110.
- วิไลพร แก้วสิมมา. (2563). ยุทธศาสตร์การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุบนทางหลวงของแขวงทางหลวงเลยที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดเลย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(2), 19-34.
- ศูนย์อำนวยการปลอดภัยทางถนน. (2567). แผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2565-2570. 2542. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2567 จาก <https://roadsafety.disaster.go.th/roadsafety/download/7377?id=21555>
- สนธยา ศรีมาตร. (2565). กระบวนการมีส่วนร่วมในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจราจรของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี. วารสารการพยาบาล สุขภาพและการศึกษา, 5(1), 24-35.
- อิซาม อาแว และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบการป้องกันอุบัติเหตุโดยมีชุมชนเป็นฐานแบบบูรณาการเชิงพื้นที่: บริบทพื้นที่จังหวัดนราธิวาส. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 14(3), 282 -299.
- Pearce, J. A. & Robinson, R. B. (2000). Strategic management. New Jersey: McGraw-Hill.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง*
FACTORS IN CHOOSING DECISION TO STUDY THE BACHELOR OF
COMMUNICATION ARTS PROGRAM FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE MUBAN
CHOMBUENG RAJABHAT UNIVERSITY

อรรณพ แสงภู

Unnop Sangpoo

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: tor.pai2515@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนี้ เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. และ ปวส. ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 286 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ในภาพรวมพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนี้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านเพศ และปัจจัยด้านอายุ ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนี้ ไม่แตกต่างกัน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนมี 4 ด้านหลัก ได้แก่ 2.1) ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย (ค่าเฉลี่ย 4.29, S.D. = 0.487) โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเป็นมหาวิทยาลัยที่มีสาขาวิชาให้เลือกเรียนหลากหลาย (Mean = 4.32, S.D. = 0.641) 2.2) ด้านชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย (Mean = 4.26, S.D. = 0.592) โดยปัจจัยสำคัญคือหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตมีความทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง (Mean = 4.33, S.D. = 0.643) 2.3) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน (Mean = 4.31, S.D. = 0.47 2) โดยมีปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ มีทุนการศึกษา หรือทุนเรียนฟรี (Mean = 4.39, S.D. = 0.588) และ ด้านเหตุผลส่วนบุคคล (Mean = 4.13, S.D. = 0.552) โดยรายการสำคัญที่สุดคือครูแนะแนวและกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของมหาวิทยาลัย (Mean = 4.20, S.D. = 0.661)

คำสำคัญ: การตัดสินใจเลือกเรียนปริญญาตรี, ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย, หลักสูตรการเรียนการสอน, หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต

Abstract

The objectives of this research were 1) to compare the decision to enroll in the Bachelor of Communication Arts program at the Faculty of Management Science Muban Chombueng

Rajabhat University based on personal factors and 2) to investigate the factors influencing the decision to choose this program. This was a quantitative research study with the sample consisting of 286 high school, vocational certificate (Vocational Education Certificate: VEC) and high vocational certificate (Higher Vocational Education Certificate: HVEC) students in Ratchaburi province. Data were collected through questionnaires and analyzed using a 5-point Likert scale. The results revealed that 1) overall personal factors significantly influenced the decision to choose the Bachelor of Communication Arts program at Muban Chombueng Rajabhat University at the 0.05 level of significance, while gender and age factors did not show significant differences in the decision-making process. 2) Four main factors influenced the decision to enroll in the program 2.1) University image (Mean = 4.29, S.D. = 0.487), with the most influential factor being the availability of a wide variety of programs (Mean = 4.32, S.D. = 0.641); 2.2) University reputation (Mean = 4.26, S.D. = 0.592) with the most important factor being the modern and socially relevant curriculum of the Bachelor of Communication Arts program (Mean = 4.33, S.D. = 0.643); 2.3) Curriculum and instruction (Mean = 4.31, S.D. = 0.472) with the most important factor being the availability of scholarships or free tuition (Mean = 4.39, S.D. = 0.588); and 2.4) Personal reasons (Mean = 4.13, S.D. = 0.552) with the most important being the guidance of school counselors and university educational guidance activities (Mean = 4.20, S.D. = 0.661).

Keywords: Deciding To Choose a Bachelor's Degree, University Reputation, Curriculum, Bachelor of Communication Arts

บทนำ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ในการผลิตบัณฑิต ส่งเสริมวิชาการ และวิชาชีพด้านการบริหารจัดการธุรกิจ การท่องเที่ยว และนิเทศศาสตร์ การวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มุ่งหวังให้ผู้สำเร็จการศึกษามีโอกาสในการประกอบอาชีพและศึกษาต่อด้านวิชาชีพที่สูงขึ้น โดยหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตเป็นหลักสูตรที่เปิดรับนักศึกษาภายใต้สังกัดคณะวิทยาการจัดการ มีวัตถุประสงค์ในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานด้านนิเทศศาสตร์ มีความรู้ในทฤษฎีและหลักการทางนิเทศศาสตร์และข่าวสาร ข้อมูลโดยรู้ลึกและรู้กว้าง รู้จริง และรู้ทัน สามารถวิเคราะห์และเข้าใจวิธีการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมมีทักษะในการใช้การทางวิชาชีพนิเทศศาสตร์โดยสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยได้อย่างเหมาะสม และรู้เท่าทัน ขณะเดียวกันจะต้องมีทัศนคติเชิงวิชาชีพนิเทศศาสตร์ที่มีสำนึกรักในวิชาชีพ ใช้ข้อมูลข่าวสารและการทางวิชาชีพสร้างสรรค์ผลงาน สำนึกรับผิดชอบต่อสังคม โดยดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องในทุก 4 ปี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน และการเปลี่ยนแปลงด้านบริบทต่าง ๆ ของเศรษฐกิจสังคมในปัจจุบัน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเพื่อรับสมัครนักศึกษาใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพ ปัจจุบันได้นำนวัตกรรม เทคโนโลยี และการสื่อสารสมัยใหม่บูรณาการสู่รายวิชาเพื่อรองรับความต้องการของผู้เรียน และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงได้ดำเนินโครงการประชาสัมพันธ์รับสมัครนักศึกษาเชิงรุก โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัย เพิ่มจำนวนนักศึกษา สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีกับครูแนะแนว เผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดี ผลงานและกิจกรรมต่างๆ ของนักศึกษา

ขณะเดียวกันก็ดำเนินเปิดรับสมัครนักศึกษาใหม่ โดยสาขาวิชานิติศาสตร์และนวัตกรรมสื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการดังกล่าว

อย่างไรก็ตามการอุดมศึกษาในบริบทของประเทศไทยการอุดมศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาและยกระดับการแข่งขันขีดความสามารถระหว่างประเทศ ตามนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องสร้างทรัพยากรมนุษย์เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาประเทศในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมแต่ในยุคปัจจุบัน อุดมศึกษาในประเทศไทยได้พบกับการแข่งขันระหว่างสถาบัน เนื่องจาก 1) โครงสร้างประชากรลดลง ทำให้อัตราการเข้าเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง 2) ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางเศรษฐกิจของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 3) ค่านิยมในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนลดลง ทำให้จำนวน นักศึกษาในแต่ละสถาบันลดลงอย่างต่อเนื่อง (ศรุตฯ ชัยสุวรรณ และคณะ, 2563) ในด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงโดยการนำสาระของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่เข้าสู่หลักสูตร ทั้งนี้เพื่อรองรับความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะที่เหมาะสมในการใช้เทคโนโลยีใหม่ จึงเป็นโอกาสสำคัญของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตที่ดำเนินการพัฒนาบัณฑิตที่จะดำเนินการวิจัย เรื่อง ปัจจัยในการเลือกหลักสูตรการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เพื่อนำข้อมูลจากการวิจัยมาใช้ในการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรให้มีศักยภาพ มีความทันสมัย เหมาะสมกับสถานการณ์ตลอดจนการผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพแก่สังคมต่อไป ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักเรียนในการเลือกหลักสูตร ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม เช่น การเพิ่มความหลากหลายในรูปแบบการเรียนการสอน หรือการปรับปรุงเนื้อหาเพื่อทำให้เข้ากับความต้องการและความสนใจของนักศึกษาได้มากที่สุด

ประเด็นปัญหาในการเลือกเรียนหลักสูตรนิติศาสตร์คณะวิทยาการจัดการ คือมีการลดลงของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มประชากรอายุ 18 - 22 ปี ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการศึกษาระดับอุดมศึกษามีแนวโน้มลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อจำนวนผู้สมัครเรียนและความสามารถของสถาบันในการรับนักศึกษาใหม่การแข่งขันระหว่างสถาบัน การแข่งขันที่สูงระหว่างสถาบันการศึกษาทำให้ต้องพัฒนาหลักสูตรให้ดึงดูดและตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้ดีขึ้นปัญหาทางเศรษฐกิจและความไม่เท่าเทียม ความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างนักเรียนอาจทำให้บางกลุ่มไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ค่านิยมในการศึกษาต่อ การลดลงของค่านิยมในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนอาจทำให้จำนวนผู้สมัครเรียนลดลงความไม่ทันสมัยของหลักสูตร การไม่สามารถปรับหลักสูตรให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ สำหรับการแก้ไขปัญหของสาขาวิชานิติศาสตร์และนวัตกรรมสื่อ ทางคณะวิทยาการจัดการ ได้มีการขยายกลุ่มเป้าหมายการรับสมัครนักศึกษา เช่น การขยายการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มนักเรียนที่ยังไม่เคยมีการเข้าถึง การทำงานร่วมกับโรงเรียนและครูแนะแนว มีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น การรวมเทคโนโลยีใหม่ ๆ และนวัตกรรมในหลักสูตรมีการ เพิ่มความหลากหลายในการเรียนการสอนได้ทำการรับสมัครอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาและมีการเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการเรียนการสอน เช่น การเรียนออนไลน์ การฝึกงานในสถานที่จริง เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและความสะดวกในการเรียน มี พัฒนาศูนย์การศึกษาและการสนับสนุนทางการเงิน การเสนอทุนการศึกษาและการสนับสนุนทางการเงินเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาและกระตุ้นให้นักเรียนสมัครเรียน การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของหลักสูตรโดยเน้นผลสำเร็จของผู้สำเร็จการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษา ทางสาขาวิชา ได้มีการทำวิจัยเพื่อช่วยในการพัฒนาหลักสูตร

ข้อมูลจากการวิจัยช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรนิติศาสตร์ให้มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาและตลาดแรงงาน การเพิ่มประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์การใช้ข้อมูลจากการวิจัย

ในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเพื่อดึงดูดนักศึกษาใหม่ การปรับกลยุทธ์การรับสมัครการเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักเรียนช่วยให้สามารถปรับกลยุทธ์การรับสมัครและเพิ่มจำนวนผู้สมัครเรียนได้โดยการวิจัยนี้ช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบททางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสม และทางสาขาวิชาที่มีการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ การพัฒนาหลักสูตรที่ตรงตามความต้องการของนักศึกษาและตลาดแรงงานช่วยเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาดังนั้นการดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิติศาสตร์จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและคาดหวังของนักศึกษาและสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ในเขตจังหวัดราชบุรีที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2/2565 จำนวน 725 คน (คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2565) โดยเลือกตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็นด้วยวิธีการแบ่งกลุ่มตามโรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Taro Yamane กำหนดค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ซึ่งในปีการศึกษา 2565 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ดำเนินการประชาสัมพันธ์หลักสูตรกับโรงเรียนและวิทยาลัยในเขตจังหวัดราชบุรี จำนวน 27 โรงเรียน ประชากรทั้งหมด จำนวน 725 คน เมื่อนำมาเทียบตาราง Taro Yamane กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บแบบสอบถาม จำนวน 286 แบบสอบถามความเที่ยงหรือความตรง (Validity) ว่าแบบสอบถามสามารถวัดสิ่งที่ต้องการได้หรือตอบสนองวัตถุประสงค์ โดยวิธีการหาความตรงเชิงเนื้อหาด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ดำเนินการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าคะแนนรวม 0.84 คะแนน โดยมีค่าคะแนนรวม IOC $\geq$ 0.50 ถือว่ามีความตรงสามารถนำไปดำเนินการเก็บข้อมูลได้ (เบญจวรรณ อุซุงศ์อมร, 2553)

ค่าตั้งแต่ 0.00 - 0.20 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นต่ำมาก

ค่าตั้งแต่ 0.21 - 0.40 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นต่ำ

ค่าตั้งแต่ 0.41 - 0.70 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นปานกลาง

ค่าตั้งแต่ 0.71 - 1.00 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นสูง

ความเชื่อมั่น หรือความเที่ยง (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด ไปทดสอบกับบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจากนั้นดำเนินการวัดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) โดยได้คะแนนความเที่ยง 0.88 ซึ่งมีค่าความเที่ยง $\alpha > 0.70$ ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น หรือความเที่ยงสามารถนำไปดำเนินการเก็บข้อมูลได้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2554)

2. กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียน นักศึกษา ในเขตจังหวัดราชบุรีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ในเขต

จังหวัดราชบุรีที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2/2565 จำนวน 725 คน (คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2565) การเลือกกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดตัวอย่าง

การกำหนดขนาดตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตรทาร์ยามานะ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยกำหนดให้

n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เราต้องการจะรู้จากจำนวนประชากร (คน)

N คือ ขนาดของจำนวนประชากรทั้งหมด (คน)

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ใช้ในงานวิจัย (เปอร์เซ็นต์)

แทนค่า

$$n = \frac{725}{1 + 725(0.05)^2}$$

$$= 258 \text{ คน}$$

3. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยการแบ่งประชากรตามโรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 725 คน เก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้ 286 คน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดความสัมพันธ์ สร้างแบบสอบถามโดยใช้แนวคิด ทฤษฎีด้านการตัดสินใจเลือกเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้รับการตรวจสอบความตรงและความเที่ยงของเนื้อหาแบบสอบถามโดยคณะกรรมการการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง พบว่ามีค่า IOC = 0.84 วัดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ได้คะแนนความเที่ยง 0.88 $\alpha > 0.70$ ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น หรือความเที่ยงสามารถนำไปดำเนินการเก็บข้อมูลได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 จัดทำหนังสือราชการภายนอกถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และทำหนังสือถึงผู้นำชุมชนให้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถาม

4.2 แนะนำตัว และแนะนำวิธีการตอบแบบสอบถาม

4.3 เก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามและตรวจสอบความถูกต้อง โดยทำการตรวจสอบและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัยโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคม โดยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมุติฐานด้วยสถิติ t-test F-test One-Way ANOVA และ Least Significant Difference : LSD

5.3 ข้อมูลด้านปัจจัยการตัดสินใจเลือกเรียนด้วยสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งก่อนการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบการสูญหายของข้อมูล ค่าผิดปกติ (Outlier) และตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณด้วยค่าสถิติต่างๆ ตรวจสอบการสูญหายของข้อมูล ใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล (เช่น SPSS, R, Python) เพื่อตรวจสอบว่ามีข้อมูลที่หายไปหรือไม่

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 286 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.50 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 46.50 มีอายุระหว่าง 18-20 ปี ร้อยละ 72.00 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 64.30 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 22.40 ครอบครัวหรือผู้ปกครองมีอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 45.10 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 29.00 อาชีพข้าราชการ/พนักงานของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 12.90 พนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 11.50 โดยเรียนจบจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดราชบุรี ร้อยละ 69.20 และจบการศึกษาจากสถาบัน/วิทยาลัยในจังหวัดราชบุรี ร้อยละ 26.90 ครอบครัวมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 38.80 มีรายได้ 10,001 - 30,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 37.80 มีรายได้ 30,001 - 50,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 21.70 ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีแผนการตอบรับจากมหาวิทยาลัย จำนวน 2 มหาวิทยาลัย ร้อยละ 43.70 และมีแผนการตอบรับจากมหาวิทยาลัย จำนวน 1 มหาวิทยาลัย ร้อยละ 25.90

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. เพศ	(sig = .229) ยอมรับ H_0 ปฏิเสธ H_1
2. อายุ	(sig = .181) ยอมรับ H_0 ปฏิเสธ H_1
3. ระดับการศึกษา	(sig = .000*) ยอมรับ H_1 ปฏิเสธ H_0
4. อาชีพ	(sig = .000*) ยอมรับ H_1 ปฏิเสธ H_0
5. สถานที่จบการศึกษา	(sig = .000*) ยอมรับ H_1 ปฏิเสธ H_0
6. รายได้	(sig = .000*) ยอมรับ H_1 ปฏิเสธ H_0
7. แผนการเรียน	(sig = .011*) ยอมรับ H_1 ปฏิเสธ H_0

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ในภาพรวมพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และปัจจัยด้านเพศ และปัจจัยด้านอายุที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่ไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนมี 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย (ค่าเฉลี่ย 4.29, S.D. = 0.487) โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเป็นมหาวิทยาลัยที่มีสาขาวิชาให้เลือกเรียนหลากหลาย (Mean = 4.32, S.D. = 0.641) รองลงมาคือ ด้านชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย (Mean = 4.26, S.D. = 0.592) โดยปัจจัยสำคัญคือหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตมีความทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง (Mean = 4.33, S.D. = 0.643) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน (Mean = 4.31, S.D. = 0.472) โดยมีปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือมีทุนการศึกษา หรือทุนเรียนฟรี (Mean = 4.39, S.D. = 0.588) และสุดท้ายคือ ด้านเหตุผลส่วนบุคคล (Mean = 4.13,

S.D. = 0.552) โดยรายการสำคัญที่สุดคือครูแนะแนวและกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของมหาวิทยาลัย (Mean = 4.20, S.D. = 0.661)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐานปัจจัยการเลือกหลักสูตรการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ตัวแปรอิสระ	Beta	t	Sig.
1. ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย	-.025	-0.400	.689
2. ด้านชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย	.140	2.261	.025*
3. ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน	.306	4.927	.000*
4. ด้านเหตุผลส่วนบุคคล	.350	6.516	.000*

Adjust $R^2 = 0.460$, $F = 80.218$, $p^* < 0.05$

จากตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จำนวน 4 ปัจจัย ได้แก่

ปัจจัยด้านชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ปัจจัยด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และปัจจัยด้านเหตุผลส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 46.00 (Adjust $R^2 = 0.460$) เมื่อพิจารณาปัจจัย พบว่าปัจจัยด้านเหตุผลส่วนบุคคล ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงมากที่สุด ค่า Beta = 0.350 ค่า t = 6.516 (Sig = .000*) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านหลักสูตรการเรียนการสอนส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ค่า Beta = .097 ค่า t = 4.927 (Sig = .000*) และปัจจัยด้านชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ค่า Beta = 0.082 ค่า t = 0.140 (Sig = 0.025*) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้นปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig) .689 มากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ตามลำดับ พบว่าปัจจัยด้านเหตุผลส่วนบุคคล ปัจจัยด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และปัจจัยด้านชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ (Significant) เนื่องจากค่า Sig ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ในขณะที่ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไม่มีความสำคัญ (Not Significant) เนื่องจากค่า Sig สูงกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผล

1. ผลเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ได้แก่ ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านสถานที่จบการศึกษา ด้านรายได้ และด้านแผนการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฏชา สุวรรณวงศ์ ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา (ระบบโควตา) ประจำปีการศึกษา 2560 ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย 2) ปัจจัยด้านหลักสูตร 3) ปัจจัยด้านความคิดเห็นส่วนตัว (ณัฏชา สุวรรณวงศ์, 2560) ปัจจัยด้านเพศ และปัจจัยด้านอายุที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ สุภาวดี โพธิ์คำ ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ กล่าวคือ ทั้งเพศชายและเพศหญิงมักจะมีแนวโน้มตัดสินใจเลือกหลักสูตรตามปัจจัยที่

เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย หลักสูตรการเรียนการสอน และการสนับสนุนจากครอบครัวและสังคมมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับเพศ (สุภาวดี โพธิ์คำ, 2562)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ดังนี้

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยการประมวลผลและเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีให้เห็นชัดเจน สามารถพิจารณาตามปัจจัยที่ได้ทำการศึกษาและผลการวิจัยของงานอื่น ๆ ได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

ผลการศึกษา ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไม่ได้แสดงถึงความนัยสำคัญทางสถิติ ($Sig = 0.689$) ซึ่งหมายความว่าไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะระบุว่าภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์ (Corporate Image Theory) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏชา สุวรรณวงศ์ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา (ระบบโควตา) ประจำปีการศึกษา 2560 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าภาพลักษณ์ขององค์กรมีผลกระทบต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกศึกษาในระดับอุดมศึกษาการศึกษา (ณัฏชา สุวรรณวงศ์, 2560) และยังพบว่างานวิจัยของ ศรีสุนันท์ สุขถาวร และกิตติศักดิ์ อังคะนาวิณ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะการบริหารและจัดการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังกรณีศึกษานักเรียน Admission รับตรง ปีการศึกษา 2561 ซึ่งตอบใจหทัยการเป็นผู้นำทางด้านการศึกษาระดับประเทศแต่คณะการบริหารและจัดการ ควรมีการแก้ไขปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของคณะการบริหารและจัดการ ฯ ในเรื่องของการเข้าศึกษาต่ออย่างแต่สำเร็จการศึกษายาก ด้วยการประชาสัมพันธ์และสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระยะเวลา ในการศึกษาตลอดหลักสูตร (ศรีสุนันท์ สุขถาวร และกิตติศักดิ์ อังคะนาวิณ, 2561) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าภาพลักษณ์ของคณะและมหาวิทยาลัยที่มีความสำคัญในการดึงดูดนักศึกษา แต่น้อยกว่าภาพลักษณ์ขององค์กรอาจไม่ได้แสดงผลลัพธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติในกรณีนี้

2.2 ปัจจัยด้านชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยผลการศึกษา ปัจจัยด้านชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยมีความสำคัญและได้รับการยอมรับในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากชื่อเสียงมีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกเรียนแนวคิดทฤษฎีชื่อเสียงขององค์กร (Reputation Theory) แสดงให้เห็นว่าชื่อเสียงที่ดีของมหาวิทยาลัยช่วยเพิ่มความน่าสนใจและดึงดูดนักศึกษา ซึ่งพบว่างานวิจัยของรุ่งนภา พิตรปรีชา ที่กล่าวว่าชื่อเสียงขององค์กรมีผลกระทบอย่างมากต่อการตัดสินใจของนักศึกษาในการเลือกสถาบัน ชื่อเสียงขององค์กร (Corporate Reputation) หมายถึง การรับรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับผลงานที่ดีขององค์กรที่มีมาอย่างยาวนาน สม่่าเสมอชื่อเสียงที่ดีนั้นเกิดจากพฤติกรรมของคนในองค์กรและไปปรากฏในใจ ของสาธารณชน ดังนั้น จึงมีความจำ เป็นต้องสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีให้เกิดขึ้นในใจของ สาธารณชนในทางบวกอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และมีทัศนคติที่ดี ต่อองค์กรอย่างต่อเนื่อง (รุ่งนภา พิตรปรีชา, 2556)

2.3 ปัจจัยด้านหลักสูตรการเรียนการสอนผลการศึกษา ปัจจัยด้านหลักสูตรการเรียนการสอนมีความสำคัญและได้รับการสนับสนุนในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการมีทุนการศึกษาและทุนเรียนฟรีมีผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษา แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรที่มีการสนับสนุนทางการเงินและมีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานจะดึงดูดนักศึกษาได้มากขึ้น ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ศรีสุนันท์ สุขถาวร และกิตติศักดิ์ อังคะนาวิณ ได้กล่าวว่า การให้ทุนการศึกษาและทุนเรียนฟรีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียน พบว่าหลักสูตรที่มีความทันสมัยและมีค่าใช้จ่าย

ที่ไม่สูงนักทำให้เป็นที่ดึงดูดนักศึกษา (ศรีสุนันท์ สุขถาวร และกิตติศักดิ์ อังคะนาวัน, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศรี เพชรโชติ ที่กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน (สมศรี เพชรโชติ, 2560)

2.4 ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนบุคคลผลการศึกษา ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนบุคคล เช่น คำแนะนำของครูแนะแนว และกิจกรรมการแนะแนวการศึกษา มีบทบาทในการตัดสินใจของนักศึกษา ซึ่งได้รับการสนับสนุนในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิดทฤษฎีการตัดสินใจทางการศึกษา (Educational Decision-Making Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคำแนะนำและกิจกรรมการแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการช่วยนักเรียนในการตัดสินใจเลือกหลักสูตรการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยปัจจัยด้านเหตุผลส่วนบุคคล เช่น คำแนะนำของครูแนะแนว มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจของนักศึกษา ซึ่งผลการศึกษาโดยวิทวัส เหล่ามะลอ พบว่าชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยและการรับรู้ของสังคมมีผลต่อการตัดสินใจของนักเรียน (วิทวัส เหล่ามะลอ, 2562) รวมทั้งการศึกษาของอลงกรณ์ อัมมวงศ์จิตต์ ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างภาพลักษณ์องค์กรที่ดี จากงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ที่วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า เป็นภาพรวมขององค์กรที่รวมทุกสิ่งทุกอย่างที่รู้จัก สนใจ และ ได้รับประสบการณ์จากการสร้างภาพลักษณ์นั้น ๆ ส่วนหนึ่งมาจากการกระทำผ่านการนำเสนออัตลักษณ์องค์กร (Corporate Identity) ที่ปรากฏแก่สายตาคนทั่วไปได้ง่าย (อลงกรณ์ อัมมวงศ์จิตต์, 2563) และยังสอดคล้องกับ ปฐมา อาแว และคณะ ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีปีการศึกษา 2562 พบว่า การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีปีการศึกษา 2562 มีปัจจัย 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยปัจจัยด้านโปรแกรม/หลักสูตร และปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว ล้วนแต่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย (ปฐมา อาแว และคณะ, 2562) และพบว่างานวิจัยของ ไกรสิงห์ สุดสงวน ศึกษาการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร ในภาพรวมและรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างจัดเรียงตามลำดับ จากมากไปน้อยได้ดังนี้อันดับที่ 1 ด้านสถาบัน อันดับที่ 2 ด้านเหตุผลส่วนตัว และอันดับที่ 3 ด้านเศรษฐกิจและสังคม (ไกรสิงห์ สุดสงวน, 2560)

สรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย หลักสูตรการเรียนการสอน และเหตุผลส่วนบุคคล ซึ่งมีการแสดงถึงความแตกต่างในผลกระทบและความสำคัญของแต่ละปัจจัย ดังนี้ ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไม่ได้มีนัยสำคัญทางสถิติในการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต แต่ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลสำคัญในการดึงดูดนักศึกษา โดยมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพและประสิทธิภาพขององค์กร นอกจากนี้ หลักสูตรที่ทันสมัยและการสนับสนุนทางการเงิน เช่น ทุนการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจที่นักศึกษามองหาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ขณะที่เหตุผลส่วนบุคคล เช่น คำแนะนำจากครูแนะแนวและกิจกรรมการแนะแนวการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการช่วยนักศึกษาในการตัดสินใจเลือกเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านชื่อเสียงและหลักสูตรการเรียนการสอนมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ขณะที่ปัจจัยด้านภาพลักษณ์และเหตุผลส่วนบุคคลยังคงมีความสำคัญแต่แตกต่างกัน ข้อมูลเหล่านี้ช่วยพัฒนากลยุทธ์การตลาดและการแนะแนวการศึกษา และ

สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนานโยบายทางการศึกษาในอนาคตของประเทศการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อต้องการการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยการนำสาระของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่เข้าสู่หลักสูตร

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง พบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่โดยภาพรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ 2) ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนบุคคลมีอิทธิพลมากที่สุด โดยนักศึกษาให้ความสำคัญกับคำแนะนำจากครูแนะแนวและกิจกรรมการแนะแนวที่ช่วยในการเลือกหลักสูตรที่เหมาะสม ปัจจัยด้านชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยก็มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดนักศึกษา โดยการรับรู้ถึงคุณภาพและความเป็นที่รู้จักของมหาวิทยาลัยช่วยเพิ่มความน่าสนใจในหลักสูตร ขณะที่ปัจจัยด้านหลักสูตรการเรียนการสอน เช่น ความทันสมัยของเนื้อหาและการสนับสนุนทางการเงินอย่างทุนการศึกษาก็มีผลต่อการตัดสินใจ โดยนักศึกษาให้ความสำคัญกับหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ส่วนปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย แม้จะมีบทบาท แต่ผลกระทบอาจน้อยกว่าปัจจัยอื่น ๆ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการที่ควรนำไปใช้ ได้แก่ การเพิ่มความเข้มแข็งของปัจจัยด้านเหตุผลส่วนบุคคลผ่านการจัดกิจกรรมแนะแนวที่มีคุณภาพและการฝึกอบรมครูแนะแนว การเสริมสร้างชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยด้วยการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก การปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและเสนอทุนการศึกษา และการพัฒนาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยผ่านกิจกรรมที่สร้างความเชื่อมั่น ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้พัฒนากลยุทธ์ในการรับนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยปรับให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักศึกษาในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2554). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไกรสิงห์ สุตสงวน. (2560). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสาร Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(1), 201-207.
- คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. (2565). แผนกลยุทธ์คณะวิทยาการจัดการ ประจำปี 2566 - 2570. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ณัชชา สุวรรณวงศ์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมา (ระบบโควตา) ประจำปีการศึกษา 2560. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เบญจวรรณ อุซุงพศอมร. (2553). ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการในการกลับมาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำตึงเดิมภาคกลางของนักท่องเที่ยวชาวไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสยาม.
- ปฐมา อาแว และคณะ. (2562). การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปีการศึกษา 2562. วารสารวิชาการ ปชมท., 9(2), 22-32.
- รุ่งนภา พิตร์ปรีชา. (2556). ตัวชี้วัดชื่อเสียงของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. วารสารวิจัย สังคม, 36(2), 215-252.

- วิทวัส เหล่ามะลอ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2562 โดยผ่านการคัดเลือกด้วยระบบ TCAS. ใน รายงานการวิจัย. สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรีสุนันท์ สุขถาวร และกิตติศักดิ์ อังคะนาวิน. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะการบริหารและจัดการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรณีศึกษานักเรียน Admission รับตรง ปีการศึกษา 2561. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 7(2), 199-215.
- ศรุดา ชัยสุวรรณ และคณะ. (2563). การพลิกโฉมอุดมศึกษาไทยในยุคภาวะวิกฤตผู้เรียน. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 6(1), 686-702.
- สมศรี เพชรโชติ. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11(3), 168-184.
- สุภาวดี โพธิ์คำ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสาร การศึกษาและพัฒนาสังคม, 15(3), 89-105.
- อลงกรณ์ อัมมวงศ์จิตต์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีที่วิทยาลัย นวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา สื่อและนวัตกรรมสื่อสาร. วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา*

THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT MODEL BY INTEGRATING LEARNING PROCESS WITH STEM EDUCATION

ถวิล แสงธรรมชีวิน^{1*}, ไพโรจน์ สติรยากร¹, สันติรัฐ นันสะอาง²

Thawil Sangthamchevin^{1*}, Pairote Stirayakorn¹, Santirat Nansaang²

¹คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Technical Education, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok, Thailand

²คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: thawil.san@kmutt.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา 2) พัฒนาและประเมินความเหมาะสมรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็ม และ 3) พัฒนาและประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 400 คน โดยการสุ่มแบบง่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา การกำหนดประเด็นปัญหา การทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา และการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมความพร้อมครูผู้สอน ขั้นพัฒนาครูสะเต็ม ขั้นเลือกวิธีการสอน ขั้นการสร้างกิจกรรมการสอน ขั้นวางแผนและดำเนินการประเมินผล มีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.81/80.75 และมีคะแนนภาคปฏิบัติเท่ากับ 82.61 และความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และการประเมินผลผลิตในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนการสอน, สะเต็มศึกษา, หลักสูตรฝึกอบรม

Abstract

The objectives of this research were to: 1) Study the problems and needs in vocational teaching and learning management by integrating learning process with STEM education, 2)

Develop and evaluate the appropriateness of the vocational teaching and learning management model by integrating learning process with STEM education, and 3) Develop and evaluate the efficiency of the training course for the vocational teaching and learning management model by integrating learning process with STEM education. The sample group consisted of 400 staffs of administrative team by simple random sampling heads of the curriculum and teaching development center, and teachers in vocational colleges. The research statistics included percentage, mean, SD, and PNI modified to arrange the needs. The results showed that: 1) The conditions and problems of vocational learning management were at a moderate level, with the need for the learning management model at a high level. The highest aspect of the design for the problem solution, followed by defining the problems, testing and evaluation and task solution, proposing the solutions with the expected results, planning and implementation of the solutions, and idea data collection related to the problem solution. 2) The vocational teaching and learning management model by integrating the learning process with STEM Education consisted of 6 steps, i.e., teacher preparation process, STEM teacher development, selecting an appropriate teaching method, designing learning activities, setting learning conditions, and preparing evaluation process. The results of the appropriateness evaluation showed that the model was at a high level. 3) The developed training course reached an efficiency of 83.81/80.75 with the practical part of 82.61%. Finally, the users' satisfaction was high, while the product evaluation reached a very high level overall.

Keywords: Learning and Teaching Model, STEM Education, Training Course

บทนำ

การพัฒนาสะเต็มศึกษา (STEM Education) เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ และตอบรับกับภารกิจเร่งด่วนของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่กำลังคนเพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะมียานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสะเต็มศึกษาเติบโตอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ตำแหน่งงานที่ต้องใช้แรงงานที่มีทักษะนั้นก็กำลังเป็นที่ต้องการมาโดยตลอดระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา ขณะที่ในปัจจุบันปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะยังคงเพิ่มขึ้นอยู่เสมอ และงานที่มีความเกี่ยวข้องกับภาควิชาสะเต็มศึกษานั้น ก็มีการจ้างงานด้วยค่าจ้างที่สูง และสามารถสร้างโอกาสในการเติบโตจากสายงานดังกล่าวได้ในระยะยาว การยกระดับสะเต็มศึกษานั้นจึงมีความสำคัญในการที่จะเพิ่มจำนวนนักเรียนให้มีความสนใจที่จะศึกษาในวิชาที่เกี่ยวข้อง เพราะนักเรียนเหล่านั้นมีความเข้าใจ จนทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาต่อด้านสะเต็มศึกษา ซึ่งเยาวชนเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญของภาคแรงงานที่มีทักษะและนวัตกรรม และจะช่วยส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจไทยในอนาคต (มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย, 2566) การค้นคว้าและสืบค้นด้วยตนเองจะทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในปัจจุบัน หรือทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ได้แก่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ คือ คุณลักษณะหรือลักษณะนิสัยของบุคคลที่เกิดจากการศึกษาหาความรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นั่นคือ จิตวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย (มานิตย์ จันสุทธิราษฎร์, 2563) หลักสูตรและการเรียนการสอนทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการจัดการ

เรียนรู้ตามทักษะที่ระบุข้างต้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้และทักษะในรายวิชาต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยควรเน้นที่การจัดการเรียนการสอนตามทักษะ (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2566)

ในปัจจุบันพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาได้นำมาใช้ในระดับอาชีวศึกษา ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา จำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาเข้ามาจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรระดับอาชีวศึกษา เช่น 1) รูปแบบสะเต็มศึกษาของเซฟรอน Enjoy Science 2) รูปแบบสะเต็มศึกษาของบริติช เคานซิล 3) สสวท. และ 4) มูลนิธิเทมาเส็ก (Temasek Foundation) สถาบันการศึกษาแห่งชาติสิงคโปร์ (NIE) ฯลฯ ซึ่งแต่ละรูปแบบที่จัดฝึกอบรมจะมีความหลากหลายในเรื่องของวิธีการ กระบวนการ โดยครูผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาที่ได้รับฝึกอบรมไปใช้ในสถานศึกษาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว แต่ยังมีรูปแบบกระบวนการที่ไม่ชัดเจนในการนำไปใช้จริงในการจัดการเรียนการสอนตามแนวสะเต็มศึกษาในระดับอาชีวศึกษาเป็นการนำหลักสูตรสะเต็ม (STEM) สำหรับการพัฒนาทักษะอาชีพ มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทในประเทศไทยเพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาภายใต้ TVET Hub ทั้งนี้ โครงการฯ ได้ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอย่าง สวอช. สอศ. และภาคเอกชน ในการจัดตั้งคณะกรรมการคัดเลือกหลักสูตรสะเต็มระดับสากลเพื่อนำมาปรับใช้กับการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาของไทย โดยคณะกรรมการได้คัดเลือกหลักสูตรแอคทีฟฟิสิกส์ (Active Physics) ที่มาพร้อมอุปกรณ์การเรียน ชุดสื่อการสอน และกระบวนการอบรมพัฒนาสมรรถนะครู รวมถึงการให้คำปรึกษาทางวิชาการ เพื่อนำมาช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาดังกล่าว ซึ่งหลักสูตรฯ นี้ ได้รับการพัฒนาโดยทีมงานผู้เชี่ยวชาญจากประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นลิขสิทธิ์ของบริษัท แอคทีฟ เลิร์นนิ่ง (Activate Learning) ภายใต้หลักสูตรแอคทีฟฟิสิกส์ (Active Physics) ยังมีการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพครูวิทยาศาสตร์ในวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาภายใต้ศูนย์ฯ โดยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจากประเทศสหรัฐอเมริกา และเครือข่ายครูวิทยากรต้นแบบ พร้อมทั้งเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยต่างๆ พร้อมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ศูนย์ฯอย่างต่อเนื่อง และยังจัดให้มีพี่เลี้ยงทางวิชาการที่คอยให้คำแนะนำและคำปรึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการแบบสืบเสาะที่ใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based Inquiry Approach) จนจบโครงการ การพัฒนาสะเต็มศึกษาในระดับอาชีวศึกษายังรวมถึงการนำหลักสูตรคณิตศาสตร์ อินเทอร์เน็ตแอคทีฟแมท (Interactive Math) ที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติและปรับบริบทให้เข้ากับประเทศไทยมาใช้ในห้องเรียน นอกจากครูคณิตศาสตร์ในสังกัดอาชีวศึกษาภายใต้ TVET Hub จะได้รับการพัฒนาผ่านหลักสูตรแล้ว ยังสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนและอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย การอบรมพัฒนาสมรรถนะครู และการจัดให้มีพี่เลี้ยงทางวิชาการเพื่อให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง สะเต็มศึกษา (STEM Education) จึงเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ ที่เน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เป็นที่ต้องการมากที่สุดในระดับบุคคลและระดับโลก (Zhanova, K., 2019)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติจริงบนพื้นฐานแนวคิดสะเต็มศึกษา ผู้วิจัยมุ่งหวังว่า ผู้เรียนจะเกิดความรู้ความเข้าใจและนำความรู้เกี่ยวกับสะเต็มศึกษามาใช้เป็นพื้นฐานสร้างผลงานหรือนวัตกรรม มีทักษะในการคิดแก้ปัญหา สร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา
2. เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็ม
3. เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน และครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษา จำนวน 14,961 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา โดยการสุ่มแบบง่าย จำนวน 400 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

2. ช่วงเวลาการทําวิจัย: เดือนธันวาคม 2563 - กุมภาพันธ์ 2567

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ 2) สภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา จำนวน 9 ข้อ และ 3) สภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา จำนวน 6 ด้าน การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา กระบวนการเรียนรู้ และสะเต็มศึกษา (Stufflebeam, D. L. et al., 1971) และคุณภาพของเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำข้อมูลจากการทดลองใช้มาวิเคราะห์ความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยรวมเท่ากับ 0.879

4. การเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ ถ้อยคำ ประโยค หรือใจความสำคัญที่ปรากฏในเอกสารเป็นจำนวนที่วัดได้แล้วเจนนับจำนวนถ้อยคำ ประโยค หรือใจความ จากนั้นนำมาตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) โดยแบ่งประเภทตามเนื้อหา แล้วเปรียบเทียบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (Lincharern, A., 2012)

5. สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ทางสถิติได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยวิธี Priority Needs Index (PNI_{modified}) (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) เป็นวิธีการที่หาค่าผลต่างระหว่างสภาพที่คาดหวัง (I) กับสภาพที่เป็นจริง (D) เพื่อให้ได้คะแนนมาตรฐาน ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดค่า PNI_{modified} มากกว่า 0.3 ขึ้นไปถือว่า มีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.5 และเพศหญิง ร้อยละ 34.5 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 43 รองลงมา มีอายุ 20-30 ปี ร้อยละ 3.28 มีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 18.0 และมีอายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 6.3 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 87.8 ปริญญาโท ร้อยละ 8.8 และปริญญาเอก ร้อยละ 3.5 โดยมีตำแหน่งเป็นครูผู้สอนรายวิชาชีพ จำนวน 340 คน ร้อยละ 85.0 หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตร ร้อยละ 9.3 ผู้อำนวยการ ร้อยละ 4.0 และรองผู้อำนวยการ ร้อยละ 1.8 และเห็นด้วยหากมีการจัดอบรมครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา

1.2 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา โดยรวม

สภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. การนำนโยบายชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 มาบูรณาการเรียนการสอน	2.58	0.84	ปานกลาง
2. การนำนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาในการจัดการเรียนการสอน	2.35	1.20	ปานกลาง
3. นโยบายการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการ บูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา 4 สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์	2.56	0.62	ปานกลาง
4. การจัดทำแผนการดำเนินงานของแผนก/สาขาวิชา/งาน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการ กระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา	2.15	0.40	ปานกลาง
5. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของแผนก/สาขาวิชา/งาน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการ กระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา	2.72	0.69	ปานกลาง
6. การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการความจำเป็น ประกอบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาแก่ครูผู้สอน	1.02	0.15	น้อยที่สุด
7. จัดโครงการฝึกอบรมให้กับครูสาขาวิชา/งาน มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดย การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา	1.06	0.23	น้อยที่สุด
8. การจัดสรรเงิน บุคคล ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เพื่อการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา	2.13	0.37	น้อย
9. การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาแก่ครูผู้สอน	2.79	0.66	ปานกลาง
โดยรวม	2.15	0.22	น้อย

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.15$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการโดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ สถานศึกษามีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาแก่ครูผู้สอน ($\bar{X} = 2.79$) มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของแผนก/สาขาวิชา/งานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการ กระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา ($\bar{X} = 2.72$) ตามลำดับ

1.3 สภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการ กระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการ กระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา

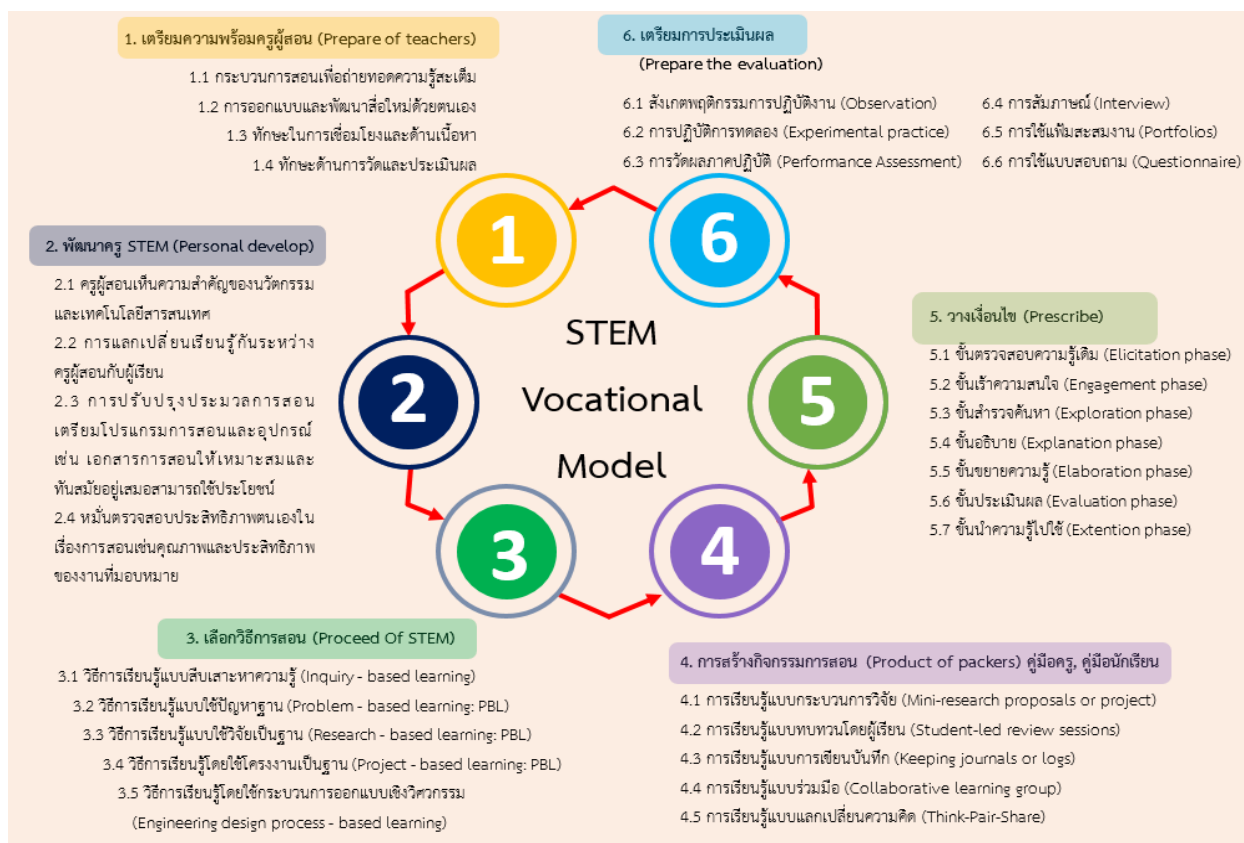
การจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา	สภาพการเรียนรู้		แปลผล	ความต้องการ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1. การกำหนดประเด็นปัญหา	2.16	0.17	น้อย	3.40	0.28	ปานกลาง
2. การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา	2.64	0.24	ปานกลาง	3.31	0.30	ปานกลาง
3. การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา	1.96	0.27	น้อย	4.36	0.35	มาก
4. การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา	2.79	0.55	ปานกลาง	3.67	0.40	มาก
5. การทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	3.20	0.54	ปานกลาง	3.36	0.57	ปานกลาง
6. นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	2.86	0.37	ปานกลาง	3.08	0.55	ปานกลาง
โดยรวม	2.60	0.19	ปานกลาง	3.56	0.24	มาก

จากตารางที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการ กระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา พบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน ($\bar{X} = 3.20$) ด้านนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน ($\bar{X} = 2.60$) ด้านการวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 2.86$) และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คือ ด้านการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ($\bar{X} = 2.64$) และด้านการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 1.96$) ตามลำดับ

ส่วนความต้องการรูปแบบจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.36$) และด้านการกำหนดประเด็นปัญหา ($\bar{X} = 3.67$) และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ การทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน ($\bar{X} = 3.40$) นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน ($\bar{X} = 3.36$) การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.31$) และการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ($\bar{X} = 3.08$) ตามลำดับ

1.4 ผลการพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา

จากภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมความพร้อมครูผู้สอน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ กระบวนการสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้สะเต็มศึกษา การออกแบบและพัฒนาสื่อใหม่ การเชื่อมโยงและด้านเนื้อหา และการวัดและประเมินผล 2) ขั้นพัฒนาครูสะเต็ม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ครูผู้สอนเห็นความสำคัญของนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน การปรับปรุงประมวลการสอน เตรียมโปรแกรมการสอนและอุปกรณ์ และหมั่นตรวจสอบประสิทธิภาพการสอน 3) ขั้นเลือกวิธีการสอน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ วิธีการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ วิธีการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐาน วิธีการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาฐาน วิธีการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และวิธีการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม 4) ขั้นการสร้างกิจกรรมการสอน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเรียนรู้แบบกระบวนการวิจัย การเรียนรู้แบบทบทวนโดยผู้เรียน การเรียนรู้แบบการเขียนบันทึก การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด 5) ขั้นวางเงื่อนไข ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจค้นหา ขั้นอธิบาย ขั้นขยายความรู้ ขั้นประเมินผล และขั้นนำความรู้ไปใช้ และขั้น

เตรียมการประเมินผล ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ สังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์ การใช้
 สอบถาม การจัดอันดับ การปฏิบัติการทดลอง การวัดผลภาคปฏิบัติ และการใช้แฟ้มสะสมงาน

1.5 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการ
 บัณฑิตการกระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบัณฑิตการ
 กระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ เหมาะสม	ลำดับ
1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบัณฑิตการ กระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีความถูกต้องตามหลัก วิชาการ	4.56	0.53	มากที่สุด	1
2. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการ บัณฑิตการ กระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีความเป็นไปได้สำหรับการ นำไปใช้พัฒนาครูผู้สอนในสถานศึกษา	4.22	0.67	มาก	2
3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดย การบัณฑิตการ กระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีประโยชน์ต่อสถานศึกษา	4.11	0.60	มาก	3
4. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบัณฑิตการ กระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีประโยชน์ต่อครูผู้สอนราย วิชาชีพ	4.56	0.53	มากที่สุด	1
5. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบัณฑิตการ กระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีประโยชน์ต่อผู้เรียน	3.89	0.60	มาก	4
6. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบัณฑิตการ กระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาที่พัฒนาขึ้น นำไปประยุกต์ใช้จริงใน สถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.89	0.60	มาก	4
โดยรวม	4.20	0.59	มาก	

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดย
 การบัณฑิตการ กระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$)
 เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ รูปแบบการจัดการเรียน
 การสอนอาชีวศึกษาโดยการบัณฑิตการกระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้องตามหลัก
 วิชาการ และมีประโยชน์ต่อครูผู้สอนรายวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.56$) รูปแบบมีความเป็นไปได้สำหรับการนำไปใช้พัฒนา
 ครูผู้สอนในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.22$) และรูปแบบมีประโยชน์ต่อสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.11$) ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบัณฑิตการ
 กระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา

2.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบัณฑิตการ
 กระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แบบจำลองชิป (CIPP Model) ของ Stufflebeam,
 Daniel L. et.al ในการประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมและได้ผลการประเมินตามลำดับดังนี้

2.2.1 การประเมินบริบท (Context Evaluation: C) พบว่า ความสอดคล้องทุก
 วัตถุประสงค์ และความสอดคล้องระหว่างหัวข้อวิชากับวัตถุประสงค์หลักสูตรฝึกอบรมครูในการจัดการเรียนการ
 สอนอาชีวศึกษาโดยการบัณฑิตการกระบวนกรเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา มีความสอดคล้องทุกหัวข้อวิชา

2.2.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation: I) พบว่า ผลความสอดคล้องระหว่างหัวข้อเรื่องกับหัวข้อวิชาทั้ง 13 หน่วย นอกจากนี้ยังได้ทำการประเมินความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมกับหัวข้อเรื่องความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ความสอดคล้องระหว่างสื่อเกี่ยวกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ความสอดคล้องระหว่างวิธีสอนกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และการประเมินคุณภาพของแบบประเมินความพึงพอใจที่ใช้ประเมินหลังการจัดการฝึกอบรม และการติดตามผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งผลการประเมินดังกล่าว พบว่า ทุกหัวข้อเรื่องมีความสอดคล้องทุกรายการประเมิน

2.2.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) ผลคะแนนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในระหว่างดำเนินการฝึกอบรมกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรฝึกอบรมจากการนำไปใช้จริง (n = 20)

รายการคะแนน	จำนวนผู้ เข้าอบรม	คะแนน เต็ม	ผลรวม คะแนนผู้เข้า อบรม	คะแนน เฉลี่ย	ร้อยละ
คะแนนจากการทำแบบฝึกหัด	20	133	2,280	114	85.71
คะแนนจากการทำแบบทดสอบ	20	186	3,093	155	83.14
คะแนนจากการฝึกปฏิบัติ	20	130	2,181	109	83.88

จากตารางที่ 4 พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมจากไปใช้จริง จำนวน 20 คน มีคะแนนจากการทำแบบฝึกหัด ร้อยละ 85.71 และมีคะแนนจากการทำแบบทดสอบร้อยละ 83.14 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ส่วนคะแนนจากการฝึกปฏิบัติได้ ร้อยละ 83.88 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 75 และความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.2.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) พบว่า ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่ครูผู้สอนได้นำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการออกแบบและจัดการเรียนการสอน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกรายการ โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือ ภาพรวมหลังการฝึกอบรมครูผู้สอนมีประสิทธิภาพและคุณภาพการสอนดีขึ้น มีการจัดหาวัสดุการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น เอกสาร ตำรา สื่อทัศนูปกรณ์ แบบจำลอง ของจริง ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเนื้อหาวิชาชีวะ มีวิธีสอนที่หลากหลาย เช่น บรรยาย สาธิต ถาม ตอบ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายแก่ผู้เรียน เช่น เรียนรู้กลุ่มใหญ่ เรียนรู้กลุ่มเล็กและเรียนรู้รายบุคคล มีการวางแผนการเรียนการสอน โดยการวิเคราะห์หลักสูตรรายวิชาชีวะ และครูนำผลการประเมินผู้เรียนมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอเสนออภิปรายผลการวิจัย ออกเป็น 2 ประเด็นตามสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมความพร้อมครูผู้สอน ขั้นพัฒนาครูสะเต็ม ขั้นเลือกวิธีการสอน ขั้นการสร้างกิจกรรมการสอน ขั้นวางแผนเงื่อนไข และขั้นเตรียมการประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 12 คน

พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานของโสภณ มโนมะยา ที่พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ (โสภณ มโนมะยา, 2562) และอยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านความเหมาะสม สอดคล้องกับงานของจิตาภา ชูสังข์ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยบุคลากรแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและวงจรบริหารงานคุณภาพในสถานศึกษาอาชีวศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมากเช่นกัน (จิตาภา ชูสังข์, 2566)

2. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมครูในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา ได้ประยุกต์ใช้แบบจำลองซิปป ได้ผลดังนี้

2.1 การประเมินบริบท พบว่า ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์หลักสูตรฝึกอบรมกับหลักสูตรฝึกอบรม และหัวข้อวิชากับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องกันทุกข้อ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม ทำให้ทราบถึงความต้องการจำเป็นดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรฝึกอบรมของนักการศึกษาหลายท่านที่กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การพัฒนาหลักสูตรจะต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเป็นลำดับแรก เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้หลักสูตรมากที่สุด (Taba, H., 1970); (Tyler, R. W., 1975); (พิสิฐ เมธาภัทร และคณะ, 2532)

2.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ได้ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรมกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรมีค่าดัชนีความสอดคล้องทุกรายการประเมิน จากการศึกษาของ สัจด์ อุทรานันท์ และ Tyler, R. W. ที่กล่าวว่า ขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งต้องจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้ครบถ้วนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ต้องการ รวมทั้งรายละเอียดของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ส่วน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คือ 1) เนื้อหา (Content) เป็นขั้นตอนการจัดเตรียมเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ได้วิเคราะห์ไป 2) สื่อ (Media) เลือกสื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ รวมถึงการคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์สนับสนุนต่าง ๆ 3) กิจกรรม (Activity) กำหนดกิจกรรมระหว่างการเรียนรู้ให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้แก่ การทำแบบฝึกหัด และการทำใบงาน และ 4) การประเมินผล (Evaluation) (สัจด์ อุทรานันท์, 2530); (Tyler, R. W., 1975) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของพิสิฐ เมธาภัทร และคณะ กล่าวว่า การวิเคราะห์หัวข้อเรื่องเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจน แล้วใช้จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่วิเคราะห์ได้เพื่อสร้างใบเนื้อหาหรือเอกสารประกอบการบรรยาย โดยใบเนื้อหาจะใช้รูปภาพประกอบเพื่อให้ศึกษาได้ง่ายขึ้น สร้างใบปฏิบัติงาน สร้างแบบฝึกหัด และแบบทดสอบ เพื่อวัดและประเมินผู้เข้าฝึกอบรมตามระดับแต่ละจุดประสงค์ที่วิเคราะห์ไว้ ส่งผลให้หลักสูตรฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ (พิสิฐ เมธาภัทร และคณะ, 2532)

2.3 การประเมินกระบวนการ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.81/80.75 และมีคะแนนภาคปฏิบัติเท่ากับ 82.61 และความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และการประเมินผลผลิตในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระชัย เอี่ยมผ่อง พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวทางสะเต็มศึกษา มีประสิทธิภาพ 85.95/82.86 และค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 0.67 (ธีระชัย เอี่ยมผ่อง, 2561) และงานของวัชร ประทุมรัตน์ และอินทิรา รอบรู้ ที่พบว่า ประสิทธิภาพของชุดสอนการทุนสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.75/88.37 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (วัชร ประทุมรัตน์ และอินทิรา รอบรู้, 2562) อีกทั้งงานวิจัยของปรีชฐา ถนอมเวช ที่สอดคล้องตรงกันว่า การพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งเกิดจากการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบและต่อเนื่องผ่านการตรวจสอบ

คุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ มีข้อมูลพื้นฐานในด้านสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสนใจต่อกิจกรรม ได้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมและมีการปรับปรุงสภาพการทำงานเป็นอย่างดี ก่อให้เกิดความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมมากที่สุด (ปรีษฐา ฅนอมเวช, 2563)

2.4 การประเมินผลผลิต พบว่า เป็นการติดตามและประเมินผลการนำหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้บังคับบัญชามีความพึงพอใจที่ครูผู้สอนได้นำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการออกแบบและจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายในการวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของศิริชัย กาญจนวาสี ที่กล่าวว่า การติดตามและประเมินเป็นกลไกและเครื่องมือสำคัญในการบริหารและพัฒนากระบวนการทั้งสองที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อนำแนวคิดและหลักการติดตามและการประเมินเข้ามาประสานใช้ด้วยกันอย่างเหมาะสมจะช่วยให้ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติสามารถกำกับ ทบทวนและพัฒนางาน/โครงการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การนำหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาไปใช้ ควรศึกษาและทำความเข้าใจหลักกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาทั้ง 6 ประการ ทำให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนอาชีวศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ควรมีนโยบายให้ครูได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้น เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการสอนของครูผู้สอนให้สูงขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิมที่สอดคล้องกับงานอาชีพในสถานประกอบการ เพื่อประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษา อีกทั้งควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิมกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้กับสะเต็มศึกษาที่พัฒนาขึ้น ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักศึกษา และในด้านการได้รับโอกาสในการจ้างงานที่เรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนทั้ง 2 แบบดังกล่าว ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- จิตาภา ชูสังข์. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและวงจรบริหารงานคุณภาพในสถานศึกษาอาชีวศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 17(3), 44-59.
- ธีระชัย เอี่ยมผ่อง. (2561). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวทางสะเต็มศึกษา เรื่อง การประยุกต์การแปลงทางเรขาคณิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารการศึกษาและนวัตกรรม, 23(1), 67-177.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรีษฐา ฅนอมเวช. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมงานพิมพ์หนังสือราชการภายในของครูโดยใช้รูปแบบซิปป. วารสารครูศาสตร์อุตสาหกรรม, 19(2), 12-19.
- พิสิฐ เมธากัทร และคณะ. (2532). ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

- มานิตย์ จันสุทธีราษฎร์. (2563). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช. กรุงเทพมหานคร: อิมเมจิเนียริง เอ็ดดูเคชั่น.
- มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย. (2566). โครงการเซฟรอน “Enjoy Science: สนุกวิทยาศาสตร์ พลังคิด เพื่ออนาคต”. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2566 จาก <http://www.kenan-asia.org/th/key-challenges-th/21st-century-skills-th/enjoy-science/>
- วัชร ประทุมรัตน์ และอินทิรา รอบรู้. (2562). การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา. วารสารครุสึมา, 2(2), 41-49.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). ทฤษฎีการประเมิน. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัจด์ อุทรานันท์. (2530). ทฤษฎีหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566). ข้อมูลสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาคเอกชน. เรียกใช้เมื่อ 13 มิถุนายน 2566 จาก <https://vecp.vec.go.th/Portals/68/Doc/School/Private%20Vocational%20School%202566.pdf?ver=2567-02-14-104355-223>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). สะเต็มศึกษา: วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: พรักหวาน กราฟฟิก.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2566). ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2566 จาก <http://www.truelookpanya.com/education/content/66054>
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภณ มโนมะยา. (2562). รูปแบบการพัฒนาคู่มือด้วยแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Cochran. W. G. (1997). Sampling techniques. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). A Technique for the Measurement of Attitude. Chicago: Rand me Nally Company.
- Lincharern, A. (2012). Qualitive data analysis techniques. Journal of Educational Measurement Mahasarakham University, 17(1), 17-29.
- Stufflebeam, D. L. et al. (1971). Educational Evaluation and Decision Making. Itasca Illinois: Peacock Publisher Inc.
- Taba, H. (1970). Curriculum Development; Theory and Practice. New York: Harcourt, Brance & World.
- Tyler, R. W. (1975). Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago: University of Chicago Press.
- Zhbanova, K. (2019). Editorial: developing creativity through STEM subjects integrated with the Arts. Journal of STEM Arts. Crafts and Constructions, 4(1), 1-15.

ศาสตร์พระราชากับการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ*

THE KING'S SCIENCE AND THE DEVELOPMENT
OF BUDDHIST PUBLIC WELFAREพระปลัดไกรสร เกสโร (ปานดวง)*, ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว),
พระสมุห์ธณภัทร ธนภทโท (ทิพย์วงศ์)Phraspalad Kraisorn Kesaro (Panduang)*, Pairat Chimhad, Phrakru Nitithambundhit (Suriya Kongkawai),
Phrasamu Thanapat Dhanabhaddo (Tipwong)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kaisonnun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการบูรณาการศาสตร์พระราชากับการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ โดยมุ่งเน้นการใช้หลักคิดและแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พัฒนาขึ้น เพื่อเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีและยั่งยืนของประชาชนไทย โดยเฉพาะในด้านการพึ่งพาตนเอง การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ศาสตร์พระราชานี้ไม่เพียงแต่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณและศีลธรรม โดยการบูรณาการศาสตร์พระราชากับงานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา สามารถเพิ่มความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนได้ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือปัญหาทางสังคม การนำหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาใช้ในงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ เป็นการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงปัญหาและความต้องการของประชาชน เข้าถึงชุมชนอย่างใกล้ชิด และพัฒนาแนวทางแก้ไขที่ตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านการศึกษาและการอบรม ยังช่วยสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและสามัคคี บทบาทของพระสงฆ์ในการชี้นำทางจิตวิญญาณและศีลธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ เพราะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในชุมชน สามารถร่วมมือกันเพื่อสร้างสังคมที่เจริญรุ่งเรืองและสันติสุข ศาสตร์พระราชากับการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธนั้น เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน เสริมสร้างความมั่นคงให้กับสังคมไทยในระยะยาว โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกุญแจสำคัญในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว

คำสำคัญ: ศาสตร์พระราชา, งานสาธารณสงเคราะห์, วิถีพุทธ

Abstract

This article aims to present the integration of the royal philosophy with the development of Buddhist public welfare work, focusing on the use of the principles and approaches developed by his majesty King Bhumibol Adulyadej the great to enhance the well-being and sustainability of Thai people, especially in terms of self-reliance, efficient use of resources, and creating a balance

between humans and the environment. The royal philosophy is not only a guideline for solving social and environmental problems, but also includes the promotion of spiritual and moral strength. Integrating the royal philosophy with Buddhist public welfare work can increase the strength and sustainability of communities, especially in situations of natural disasters or social problems. Applying the principle of “understanding, reaching out, developing” in Buddhist public welfare work creates a deep understanding of the problems and needs of the people, closely accessing the community, and developing solutions that effectively respond to the problems. In addition, promoting morality and ethics through education and training also helps create a just and united society. The role of monks in guiding spiritual and morality is very important in the development of Buddhist public welfare work because it can create trust and faith in the community, enabling cooperation to create a prosperous and peaceful society. The royal philosophy and the development of Buddhist public welfare work are effective approaches to enhance people's quality of life and strengthen the stability of Thai society in the long term. Community participation and efficient use of resources are the key to achieving these goals.

Keywords: King's Science, Public Welfare, Buddhist Way

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงดำเนินพระราชกรณียกิจอย่างหลากหลายเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและความสุขของประชาชนไทย พระราชกรณียกิจและโครงการพระราชดำริทั้งหลายมีความรู้ความสามารถที่โดดเด่นและมีเหตุผลที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ โดยมีหลักการคิดและวิธีการที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข พระบรมราโชวาทที่พระองค์ได้พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ยังเป็นหลักการที่ประชาชนสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อความเจริญรุ่งเรืองและความสงบสุข เช่น หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงาน และหลักแห่งความรักความสามัคคี เป็นต้น ข้อคิดเหล่านี้สามารถสรุปและเรียบเรียงเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างความเจริญและยั่งยืนต่อแผ่นดินเรา ซึ่งเราเรียกว่า “ศาสตร์พระราชา” อันเป็นองค์ความรู้ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานไว้ ไม่เพียงแต่ชาวไทยเท่านั้นที่ตระหนักถึงความสำคัญ แต่ยังได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่นำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดี ความพอเพียง และความสุข จึงได้เกิดการศึกษาศาสตร์พระราชาและหลักการเหล่านี้อย่างกว้างขวาง (พระครูวิบูลสีลพรต (สมหมาย อาสโภ/โนนน้อย) และพระมหามิตร จิตตปญโญ, 2562)

งานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ถือเป็นพลังสำคัญที่ขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยมหาเถรสมาคมได้มอบหมายให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือและพัฒนาสังคม โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่เกิดปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ ภัยพิบัติ หรือปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้ไร้ที่พึ่ง ภาพของพระสงฆ์ที่มอบข้าวน้ำและความช่วยเหลือเป็นภาพที่เราคุ้นเคยและแสดงถึงบทบาทของคณะสงฆ์ในงานนี้อย่างไม่หยุดยั้ง คณะสงฆ์ดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ภายใต้การนำของคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จากนโยบายที่ได้รับการกำหนดให้เป็นการปฏิบัติในระดับจังหวัด เป้าหมายหลักคือการสื่อสารแนวทางการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ไปยังพระมหาเถรผู้เป็นประธานกรรมการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ประจำจังหวัด เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติและบรรลุวัตถุประสงค์ของการช่วยเหลือประชาชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด (กฤษฎา อุลุชาฎะ, 2565)

มหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย ได้ออกคำสั่งที่ 2/2559 เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2559 เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม คณะกรรมการเหล่านี้ได้ร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยยึดตามกรอบงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านศาสนศึกษา 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ 5) ด้านสาธารณูปการ และ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ สำหรับฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม มีพระพรหมวชิรญาณ เป็นประธานคณะกรรมการ พร้อมกับคณะกรรมการอื่นอีก 15 รูป เพื่อเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้านนี้ โดยได้เน้นการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ในหลายด้านเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ในการประชุมมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2560 คณะกรรมการได้พิจารณาและเห็นชอบในแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการได้ทันที เพื่อนำไปใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมและพัฒนาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย (คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม, 2563)

ดังนั้น บทความนี้ นำเสนอถึงความสำคัญของพระราชกรณียกิจและโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ไม่เพียงแต่เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาทางสังคมและภัยพิบัติต่าง ๆ แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนไทย ภายใต้กรอบงานของมหาเถรสมาคม จึงได้วิเคราะห์และเสนอแนวทางการใช้ศาสตร์พระราชเป็นแบบอย่างในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะในยามที่เกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงการบูรณาการหลักคิดแบบพุทธเพื่อส่งเสริมความเจริญทางจิตใจและสังคมที่สงบสุข บทความนี้ยังสำรวจแนวทางการทำงานของคณะสงฆ์ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมไทย

ความเป็นมาของศาสตร์พระราช

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงขึ้นครองราชย์ในฐานะพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทยเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2489 หลังจากขึ้นครองราชย์ พระองค์ได้ทรงเปลี่ยนแปลงสาขาการศึกษาจากวิศวกรรมศาสตร์เป็นกฎหมายและรัฐศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงการเตรียมความพร้อมในการรับพระราชภาระที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการบริหารประเทศ โดยการนำหลักการทางวิชาการมาปรับใช้ นอกจากนี้ พระองค์ยังได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ เพื่อศึกษาแนวทางและลักษณะการดำเนินงานของประเทศเหล่านั้น ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้พระองค์เข้าใจสภาพการปกครอง การดำเนินชีวิต และวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาประเทศของแต่ละชาติ อันเป็นประโยชน์สำหรับการปรับใช้ในประเทศไทยต่อไป เมื่อพระองค์เสด็จนิวัติประเทศไทยและประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในปี พ.ศ. 2493 พระองค์ได้มีพระปฐมบรมราชโองการที่แสดงถึงพระราชประสงค์ในการปกครองประเทศโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวสยาม พระราชกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัติตลอดระยะเวลา 70 ปี แห่งการครองราชย์นั้น ล้วนมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนและการบริหารประเทศอย่างยั่งยืนโดยยึดหลักธรรมาภิบาลและความเป็นธรรม (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

ลักษณะที่ทรงดำเนินการ

ลักษณะของกิจกรรมที่ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงดำเนินการเพื่อให้พสกนิกรมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะหลัก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) ดังนี้

1. การสอนหรือชี้แนะ ตลอดระยะเวลาการครองราชย์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงใช้โอกาสต่าง ๆ เพื่อให้คำสอนและแนะแนวทางการดำเนินชีวิต

แก่พสกนิกร โดยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรม ทรงเน้นการปลูกฝังความคิดและการประพฤติตนที่เหมาะสม ส่งเสริมการสร้างศักยภาพส่วนบุคคลและการส่งเสริมความเป็นไทย รวมถึงการเสริมสร้างความรักและความสามัคคีในชาติ ผ่านพระราชดำรัสในโอกาสต่าง ๆ โดยเฉพาะเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาทุกปี เป็นหนึ่งในวิธีที่พระองค์ใช้ในการถ่ายทอดแนวคิดและหลักการที่สำคัญ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงส่งเสริมการศึกษาโดยการสร้างสถานศึกษาและมอบทุนการศึกษาให้แก่เยาวชนอีกทั้งยังจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้และพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน นอกจากคำสอนผ่านทางพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสแล้ว พระราชนิพนธ์และบทเพลงพระราชนิพนธ์ยังเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่พระองค์ทรงใช้ในการปลูกฝังความรู้และค่านิยมที่ดีงามให้แก่ประชาชน ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจให้คนไทยมีความเป็นอยู่อย่างปกติสุขและสามารถพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ อย่างยั่งยืน

2. การแก้ปัญหา พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระปรีชาสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อม และสังคม ผ่านการดำเนินโครงการหลากหลายรวมกว่า 4,000 โครงการที่ครอบคลุมการจัดการปัญหาทางด้านน้ำ ดิน ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การประกอบอาชีพ พลังงาน และการจราจร พระองค์ทรงผสมผสานองค์ความรู้จากหลากหลายสาขาในการพิจารณาและตัดสินใจแก้ไขปัญหา โดยทรงใช้ทั้งแนวทางวิชาการและวิธีการทางสังคมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมใหม่ๆ ตามมา ซึ่งการแก้ปัญหาของพระองค์ไม่เพียงแค่นำมาซึ่งการพัฒนาทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นที่การสร้าง ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน พระองค์ได้ทรงสร้างศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายแห่ง เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกอบรมในการนำแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาไปปฏิบัติในชุมชน ทรงสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาและสร้างประโยชน์ให้กับประเทศชาติอย่างยั่งยืน

3. การให้ความยั่งยืน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมุ่งเน้นการสร้าง ความยั่งยืนให้กับพสกนิกรของพระองค์ โดยไม่เพียงแต่สอนและชี้แนะเพื่อสร้างสังคมที่ดีและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ยังทรงค้นคว้าและพัฒนาหลักการที่จะช่วยให้ประชาชนสามารถดำรงชีพได้อย่างมั่นคงในสภาวะปกติ และมีความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ในอนาคต เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนตกอยู่ในสภาวะอันตรายหรือเดือดร้อน พระองค์ได้พระราชทานหลักการสำคัญสองอย่างเพื่อส่งเสริมความยั่งยืน ประการแรกคือ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเกษตรกรรมที่มุ่งเน้นการสร้าง ความสมดุลในระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เกษตรกรที่นำหลักการนี้ไปใช้จะได้รับประโยชน์โดยตรงผ่านการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและลดความเสี่ยง ขณะที่ผู้บริโภคทั่วไปได้รับประโยชน์โดยอ้อมจากความมั่นคงทางอาหาร ประการที่สองคือ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้กับประชาชนทุกสาขาอาชีพ ไม่จำกัดเพียงแค่เกษตรกรเท่านั้น ปรัชญานี้เน้นความพอเพียงและความยั่งยืนในการดำรงชีวิต โดยการเรียนรู้จักพอประมาณ การมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง เป็นแนวทางที่ไม่เพียงเหมาะสมกับคนไทยเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปปรับใช้ได้ทั่วโลกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในระดับสากล

สรุปได้ว่า ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงยึดหลักการพัฒนาใน 3 ขั้นตอนสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักคิด คือ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการทำงาน โดยเน้นไปที่การสร้างประโยชน์และความสุขให้กับประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งพระองค์ทรงมุ่งหวังให้การพัฒนาประเทศนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน 2) หลักทฤษฎี คือ การนำแนวคิดและทฤษฎีที่ได้รับการทดสอบและพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพมาใช้ในการพัฒนา พระองค์ได้พระราชทานแนวคิดต่าง ๆ ให้กับประชาชนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง ตัวอย่างเช่น หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นความ

พอประมาณ การใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ 3) หลักปฏิบัติ คือ การดำเนินงานโครงการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” เพื่อให้การพัฒนาสามารถตอบสนองต่อความต้องการและสถานการณ์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง พระองค์ยังทรงเน้นการสร้างรากฐานที่มั่นคงก่อน โดยการปลูกฝังให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและการทำงานที่ยั่งยืน เพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในระดับที่สูงขึ้นได้อย่างมั่นคงและมีประสิทธิผล การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จึงเป็นวิธีการที่เน้นทางสายกลาง ความมีเหตุผล ความไม่ประมาท และคุณธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคนและประเทศให้ยั่งยืนและเจริญก้าวหน้าต่อไป

ความสำคัญของศาสตร์พระราชา

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน โดยเฉพาะด้านการศึกษา พระองค์ทรงส่งเสริมการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่ยากไร้ในพื้นที่ห่างไกล ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ตัวอย่างเช่น การพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ในการสร้างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่ห่างไกล หรือการตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์เพื่อช่วยเหลือบุตรธิดาของผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ต้องการการศึกษาและไม่ถูกรังเกียจจากสังคมการส่งเสริมการศึกษาเหล่านี้เป็นวิธีหนึ่งในการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตของพสกนิกรชาวไทย

ศาสตร์พระราชายังเป็นแนวทางที่ครอบคลุมถึงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความซื่อสัตย์สุจริต และความขยันหมั่นเพียร พระองค์ทรงให้คำแนะนำในการคบหาสมาคมด้วยความดีและความมีมิตรภาพ และเน้นความกตัญญูรู้คุณต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ หากประชาชนปฏิบัติตามศาสตร์ของพระราชา จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ทำให้ประเทศชาติมีแต่คนดีและเจริญก้าวหน้า (ชูเกียรติ สุธากุล, 2564)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์พระราชา ได้รับการนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ รู้จักบริหารจัดการความเสี่ยง และสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลาง ความมีเหตุผล ความไม่ประมาท และคุณธรรม ความคิดเหล่านี้ไม่ได้เพียงแค่เน้นการพัฒนาตนเองและครอบครัวเท่านั้น แต่ยังมุ่งหวังให้ประชาชนทุกคนมีความสุขและความมั่นคง (กรมพัฒนาชุมชน, 2565)

ศาสตร์พระราชาไม่เพียงได้รับการยกย่องในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังได้รับการยอมรับในระดับโลก โดยสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDG 2030) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ การที่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับรางวัล “ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์” จากองค์การสหประชาชาติ แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในประสิทธิภาพของปรัชญานี้ในการสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในระดับบุคคล ชุมชน และสังคมอย่างกว้างขวาง (พระครูสุนทรเชมามิณันท์ (ปกรณ เจริญวงศ์) และคณะ, 2562)

งานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ

ในสังคมไทย พระสงฆ์ถือเป็นบุคคลสำคัญที่ได้รับการเคารพนับถือในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและศีลธรรม ด้วยเหตุนี้ การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่สังคมประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ การที่พระสงฆ์สามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขและสนับสนุนชุมชนในการเผชิญหน้ากับปัญหาเหล่านี้ได้ถือเป็นการปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ปัจจุบัน งานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในหน้าที่ที่

สำคัญ โดยเฉพาะพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะขึ้นไป ที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายของมหาเถรสมาคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสงเคราะห์และการสนับสนุนชุมชนนี้ มักเป็นไปตามคำสั่งหรือการประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเป็นระบบและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาสังคม อย่างไรก็ตาม มีการเปรียบเทียบว่าพระสงฆ์หลายท่านยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานด้านสาธารณสงเคราะห์อย่างจริงจังเท่าที่ควร ทั้งที่บทบาทของพระสงฆ์ในการให้คำแนะนำด้านปัญญาและจริยธรรมแก่ประชาชนและสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการสร้างความเข้มแข็งในสังคม ในทางกลับกันมีพระสงฆ์บางรูปที่เลือกทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ด้วยจิตสาธารณะและอาสาศัมครโดยไม่มุ่งหวังตำแหน่งหรือเกียรติยศ แต่เน้นไปที่การช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชนด้วยความเต็มใจ ซึ่งการทำงานในลักษณะนี้มีความยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

บทบาทของพระสงฆ์ในงานสาธารณสงเคราะห์นั้น ไม่จำกัดอยู่เพียงการให้คำปรึกษาหรือการสอนศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การจัดงานบุญ การเผยแผ่ธรรมะ การร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น องค์กรสาธารณสุข หรือองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อขยายการช่วยเหลือสังคมให้ครอบคลุมและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือ การที่พระสงฆ์จะมีบทบาทที่สร้างสรรค์และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม จำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้พระสงฆ์ตระหนักถึงความสำคัญของงานสาธารณสงเคราะห์ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์กับองค์กรต่าง ๆ และการพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลและเนื้อหาด้านสาธารณสงเคราะห์ เพื่อให้การทำงานเป็นระบบและสามารถติดตามผลได้

การสนับสนุนและส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์ในวิถีพุทธ เป็นแนวทางสำคัญที่พระสงฆ์สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างสังคมที่เจริญรุ่งเรืองและสันติสุข การนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ในงานสาธารณสงเคราะห์จะช่วยเพิ่มคุณค่าทั้งแก่พระสงฆ์และประชาชน ทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสนับสนุนการเจริญก้าวหน้าทางธรรมได้ เมื่อประชาชนเข้าถึงการปฏิบัติธรรมและเข้าใจถึงคุณค่าของชีวิต พวกเขาจะรู้ว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ดีและควรทำ พระสงฆ์มีหน้าที่ในการชี้แนะแนวทางสาธารณสงเคราะห์ในวิถีพุทธเพื่อช่วยลดปัญหาสังคม ให้คนใช้ปัญญาในการอยู่ร่วมกัน มีศีลบริสุทธิ์ ไม่เบียดเบียนกัน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การปฏิบัติตามวิถีพุทธนี้จะช่วยเสริมสร้างสังคมที่เต็มไปด้วยความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน แนวทางสาธารณสงเคราะห์ในวิถีพุทธเป็นการปฏิบัติที่ส่งเสริมให้คนในสังคมใช้หลักธรรมเป็นพลังในการขับเคลื่อนสู่สังคมอุดมทรัพย์ โดยเน้นยุทธศาสตร์ในการจัดทุกซ์ของประชาชน ไม่ใช่เพียงการสร้างสุขชั่วคราวบนการคิดที่มุ่งหาผลประโยชน์เท่านั้น แต่ยังเน้นที่การพึ่งพาตนเองและการมีธรรมะเป็นวิถีปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ซึ่งนำไปสู่ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ร่วมกัน ทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาส การประยุกต์ใช้วิถีพุทธในการสาธารณสงเคราะห์นี้ จะไม่เพียงแต่ช่วยแก้ไขปัญหาสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบัน แต่ยังเป็นการสร้างรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน และส่งเสริมความมั่นคงและความสันติในสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธิ์ ปยุตโต), 2556)

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในงานสาธารณสงเคราะห์เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม การเน้นความร่วมมือและการทำงานด้วยจิตสาธารณะจะช่วยให้พระสงฆ์สามารถมีบทบาทที่สร้างสรรค์และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม การทำงานที่เน้นจิตสาธารณะไม่เพียงแต่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของพระสงฆ์ที่เป็นที่เคารพและยอมรับในสังคมไทยอีกด้วย

บทบาทของพระสงฆ์ในงานสาธารณสงเคราะห์

บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการสนับสนุนและดูแลสังคมตามแนวคิดที่เน้นการให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำทางด้านจิตใจ จริยธรรม และการประสานความร่วมมือในสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของผู้คนในสังคมและสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม (พินิจ ลาภธนานนท์, 2562) มีดังนี้

1. การให้คำแนะนำทางปัญญาและจริยธรรม พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำทางด้านจริยธรรมและปัญญา โดยการอธิบายเหตุผลและปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาต่างๆ ในสังคม เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ชัดเจนถึงต้นเหตุของปัญหา และสามารถหาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมได้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผลและมีปัญญาในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. การสนับสนุนการศึกษาและศีลธรรม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาศีลธรรมในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมฝึกอบรมทางศีลธรรมและจริยธรรมให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไป ซึ่งช่วยให้ผู้คนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

3. การให้กำลังใจและเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจ ในช่วงเวลาที่ประชาชนเผชิญกับวิกฤติหรือปัญหาต่าง ๆ พระสงฆ์มีบทบาทในการให้กำลังใจและเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจสำหรับผู้ที่ต้องการคำปรึกษาหรือสนับสนุนทางด้านจิตใจ พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการแนะนำวิธีการแก้ปัญหาและให้คำปรึกษาที่เน้นความสงบและความสุขภายในจิตใจ

4. การบูรณาการความร่วมมือในสังคม พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นสื่อกลางและเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในสังคม เช่น การจัดพิธีทางศาสนาและประเพณีที่ช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชน และการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. การควบคุมและส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีในสังคม พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้ควบคุมและแนะนำพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคม โดยการสอนศีลธรรมและธรรมะเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตนในทางที่ดีและเป็นประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือปัญหาในสังคม

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและศีลธรรมในสังคมไทย การสนับสนุนจากพระสงฆ์ในด้านต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและศีลธรรมให้กับประชาชน และเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขและมีความสามัคคี บทบาทเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีและความยั่งยืนในสังคมไทยผ่านการส่งเสริมคุณธรรมและการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม

บทบาทของพระสงฆ์ในงานสาธารณสงเคราะห์ยุคปัจจุบัน

หลักการและเป้าหมายของงานสาธารณสงเคราะห์ในวิถีพุทธนั้น มุ่งเน้นไปที่การช่วยให้ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาและหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการสร้างสังคมที่มีความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างจริงจัง ไม่ใช่เพียงแค่การจัดโครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยประชาชนในระดับพื้นฐานเท่านั้น แต่ต้องการให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันการมีส่วนร่วมในสังคมนั้น มักจะมีความหลากหลายตามความสามารถและฐานะของแต่ละคน บางคนที่มีกำลังทรัพย์มากก็อาจจะช่วยบริจาคเงินหรือสิ่งของ บางคนที่ยากจนแต่มีแรงงานก็อาจจะร่วมบริจาคแรงกายในการทำงานหรือช่วยจัดกิจกรรม ในขณะที่บางคนที่มีความรู้และทักษะก็อาจจะมามีบทบาทในการวางแผนและคิดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นการใช้ความสามารถที่มีเพื่อช่วยเหลือสังคม

การทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในสังคมไทย จึงมักมีเรื่องของบริจาคนและการเอื้อต่อกันเป็นเงื่อนไขสำคัญ พระสงฆ์ที่เข้ามาบิณฑบาตในงานสาธารณสุขสงเคราะห์จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสามารถทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างคนในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกันได้อย่างเป็นระบบ การที่พระสงฆ์เข้ามาบิณฑบาตในการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ยังมีข้อดีในการสร้างความศรัทธาและความไว้วางใจในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างสังคมที่มีความเมตตาและความปรารถนาดีต่อกัน การมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ยังสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในสังคม โดยการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และสร้างแรงจูงใจในการร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม (พินิจ ลาภธนาพันธ์, 2562)

สรุปได้ว่า การทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ตามหลักวิถีพุทธนั้นไม่เพียงแต่เน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคลหรือเป็นโครงการเล็ก ๆ เท่านั้น แต่ต้องการสร้างสังคมที่เข้มแข็งด้วยความร่วมมือและการแบ่งปันระหว่างกัน ซึ่งการมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำงานนี้เป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์

ศาสตร์พระราชา สามารถบูรณาการกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ได้โดยเน้นไปที่แนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” แนวทางนี้สามารถนำไปใช้ในการสังคมสงเคราะห์โดยการเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของชุมชนหรือบุคคล เข้าถึงพวกเขาด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและร่วมมือกัน และนำไปสู่การพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงของชุมชน
2. การพัฒนาที่ยั่งยืน ศาสตร์พระราชาเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งหมายถึง การให้ความสำคัญกับการรักษาสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ในลักษณะนี้จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชนหรือบุคคล
3. การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ในงานสาธารณสุขสงเคราะห์ การใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นสิ่งสำคัญ ศาสตร์พระราชาเน้นการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น การอนุรักษ์น้ำและดิน การปลูกป่า และการใช้พลังงานทางเลือก ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสังคมสงเคราะห์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับชุมชน
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน ศาสตร์พระราชาเน้นการทำงานร่วมกับชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงาน การบูรณาการแนวคิดนี้ในการสาธารณสุขสงเคราะห์จะช่วยให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการและมีความมุ่งมั่นที่จะร่วมมือกันในการพัฒนาสังคม
5. การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม แนวทางของศาสตร์พระราชาที่รวมถึงการสอนให้ประชาชนมีความเมตตา การรักษาศีลธรรม และการให้เกียรติเพื่อนมนุษย์สามารถประยุกต์ใช้ในงานสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อสร้างสังคมที่มีความเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า ศาสตร์พระราชาสามารถบูรณาการเข้ากับงานสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพผ่านแนวทางที่เน้นความยั่งยืน ความร่วมมือ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการส่งเสริมคุณธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมโดยรวมได้อย่างยั่งยืน

สรุป

ศาสตร์พระราชาเป็นแนวคิดและวิธีการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้ทรงพัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและยั่งยืนของประชาชนไทย แนวคิดนี้ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาสังคม และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

ศาสตร์พระราชมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง การบูรณาการศาสตร์พระราชากับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในวิถีพุทธนั้น ช่วยให้เกิดการพัฒนาชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้กับประชาชน งานสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชน เนื่องจากพระสงฆ์มีบทบาทในการชี้นำทางจิตวิญญาณและศีลธรรม ซึ่งสามารถส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและความเห็นอกเห็นใจ การที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความศรัทธาในชุมชน นอกจากนี้ การนำแนวคิดของศาสตร์พระราชามาปรับใช้ในงานสาธารณสุขสงเคราะห์ เช่น หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ช่วยให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างตรงจุดและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เพื่อให้การบูรณาการศาสตร์พระราชากับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในวิถีพุทธเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจและดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของโครงการ นอกจากนี้ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพควรเป็นเป้าหมายหลัก เพื่อให้ทรัพยากรเหล่านี้สามารถสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในระยะยาวได้อย่างยั่งยืนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนผ่านการศึกษาและการอบรมที่เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับศีลธรรมและความเมตตาเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและความสามัคคี

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน. (2565). แนวทางการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาชุมชน.
- กฤษฎา อุดาภูษะ. (2565). รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 8(5), 253-263.
- คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม. (2563). คู่มือการปฏิบัติงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชูเกียรติ สุธากุล. (2564). การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง: บทเรียนจากโครงการในชนบท. วารสารการพัฒนาชุมชน, 15(2), 45-60.
- พระครูวิบูลสีลพต (สมหมาย อาสโภ/โนนน้อย) และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ. (2562). ศาสตร์พระราชากับการพึ่งตนเอง. Dhammathas Academic Journal, 19(4), 165-176.
- พระครูสุนทรเชมาภินันท์ (ปกรณ์ เจริญวงศ์) และคณะ. (2562). ศาสตร์พระราชา: พุทธบูรณาการแห่งนวัตกรรมศาสตร์สมัยใหม่เพื่อสังคมไทยทุกระดับ. วารสารกระแสวัฒนธรรม, 20(37), 87-101.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2556). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในศาสนาประจำชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- พินิจ ลาภอนานนท์. (2562). อดีต ปัจจุบัน อนาคต งานสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). การบูรณาการศาสตร์พระราชาในการพัฒนาท้องถิ่นและภูมิภาค. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เรื่อง “การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิรูปประเทศ”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา*

THE DEVELOPMENT OF LIFE QUALITY ON BUDDHIST WAY TO SUPPORT SOCIETY UNDER NEW LIFESTYLE OF ELDERLY IN SONGKHLA PROVINCE

วนิดา เหมือนจันทร์*, ไพรัตน์ ฉิมหาด, ดิเรก นุ่นกล้า

Wanida Mueanjan*, Pairat Chimhad, Direk Noonklam

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus,

Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: wanida92973@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์คุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุ 2) พัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุ และ 3) สร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 ราย ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และเชิงปฏิบัติการประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 ราย ใช้แบบสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับผู้สูงอายุ มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการที่จะเป็นผู้สูงวัยในอนาคต เตรียมตัวเรียนรู้การใช้ชีวิต ช่วยเหลือตนเองและพึ่งพาตนเองได้ เรียนรู้เทคโนโลยีและเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิต เรียนรู้หลักไตรลักษณ์เพื่อเข้าใจสรรพสิ่ง มีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับผู้สูงอายุซึ่งอยู่ในวัยพึ่งพิง โรงเรียนผู้สูงอายุจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะนำมาพัฒนาทั้งสุขภาพกายจิตใจ กิจกรรมการไหว้พระสวดมนต์นั่งสมาธิและกิจกรรมอื่น ๆ ต้องมีความเหมาะสม 3) เครือข่ายที่ได้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธต่อการรองรับผู้สูงอายุมี 3 เครือข่าย สร้างจุดแข็งให้เครือข่ายผู้สูงอายุมีความเข้มแข็ง คือ 3.1) ภาครัฐ จะวางแผนทางการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3.2) ภาคเอกชน จะสนับสนุนในการศึกษาดูงานการจัดกิจกรรม ทั้งด้านเงินสมทบทุน บุคลากร และ 3.3) ภาคประชาชน มีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ภาครัฐจัดขึ้นและมีความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้านคือ ร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ในสังคมและสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, วิถีพุทธ, สังคมผู้สูงอายุ, ชีวิตวิถีใหม่

Abstract

This research article aimed to 1) analyze the quality of life based on Buddhist ways to support the elderly under the new normal of elderly life, 2) develop the quality of life based on Buddhist ways to accommodate the elderly under the new normal, and 3) establish a network of partnerships for developing the quality of life based on Buddhist principles to support the

elderly under the new normal in Songkhla Province. The study was qualitative, involving in-depth interviews with 25 participants using a self-constructed interview guide that experts validated. Additionally, practical action research was conducted with a target group of 30 participants, utilizing informal observation methods. Data were analyzed using inductive analysis techniques. The research findings revealed that 1) the quality of life-based on Buddhist ways to support the elderly involved changing attitudes towards aging, preparing to learn how to live, becoming self-reliant, learning technology, and gaining confidence in life. Understanding the Three Characteristics (impermanence, suffering, and non-self) and participating in community activities was essential. 2) Developing the quality of life based on Buddhist ways to support the elderly in a dependent stage led to the establishment of elderly schools as an option for improving both physical and mental health. Activities such as praying, meditating, and other appropriate practices were emphasized. 3) The networks for developing the quality of life-based on Buddhist ways to support the elderly included three sectors, strengthening the elderly network: 3.1) the government sector, which provided guidance for promoting quality of life development; 3.2) the private sector, which supported the study of best practices, activities, funding, and personnel; and 3.3) the public sector, which participated in activities organized by the government that were related to the four aspects of elderly care: physical, mental, social, and environmental.

Keywords: Quality of Life, Buddhist Way, Aging Society, New Way of Life

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกได้เข้าสู่ยุคแห่งสังคมผู้สูงอายุจากการที่อัตราการเกิดของประชากรทั่วโลกที่มีแนวโน้มลดลง บวกกับการที่ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นเนื่องจากการรักษาพยาบาลมีประสิทธิภาพมากขึ้น และประชากรที่เกิดในยุค Baby Boomers ได้เข้าสู่วัยสูงอายุ เป็นปัจจัยที่ทำให้หลายประเทศในโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมที่สำคัญ โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ ฝรั่งเศส สวีเดน ญี่ปุ่น ข้อมูลขององค์การอนามัยโลก (WHO) มีการคาดการณ์ว่าจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 ต่อปี ทวีปเอเชียจะมีประชากรสูงวัยมากที่สุดในโลก โดยคาดว่าสัดส่วนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในทวีปเอเชียจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นซึ่งถือเป็นประเทศที่มีประชากรสูงวัยมากที่สุดในโลกและถือเป็นประเทศแรกๆ ของโลกที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว (Super-aged Society) สำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2573 จะมีสัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ของประชากรทั้งประเทศในส่วนของรัฐบาลไทยตามที่ได้กำหนดให้สังคมสูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

องค์การสหประชาชาติได้จัดทำเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs) ตามแนวคิด “ไม่เป็นการทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ในยุทธศาสตร์ชาติที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ ในข้อที่ 2. พัฒนาศักยภาพ “คน” ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัยตั้งแต่ตั้งครรภ์ ปฐมวัย วัยเรียน วัยแรงงานและวัยผู้สูงอายุ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2561) จึงสอดคล้องกับกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้การขับเคลื่อนเป้าหมายการพลิกโฉมประเทศสู่การเป็นเศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน ไปสู่การปฏิบัติที่มีทิศทาง

ชัดเจนและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย หมายความว่า 9 มุ่งเพิ่มพลวัตการเลื่อนชั้นทางสังคมและลดความเหลื่อมล้ำเชิงรายได้และความมั่งคั่ง (Salika.co, 2564) ผู้เขียนจึงสรุปได้ว่าการที่องค์การสหประชาชาติได้จัดทำเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้กำหนดเป้าหมายด้วยแนวคิดไม่เป็นการทิ้งใครไว้ข้างหลัง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดีเด่นของบุคคล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าคุณภาพชีวิตจึงเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของประชากรผู้สูงอายุ หากชีวิตมีความสมดุลทั้งทางกายและจิตใจการเป็นกลุ่มเปราะบางที่จะต้องประคับประคองจะลดลง ปัจจุบันการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะในศตวรรษที่ 21 มนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค โดยเฉพาะเมื่อผู้สูงอายุต้องใช้ชีวิตภายใต้ชีวิตวิถีใหม่โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 4 ปีแล้ว ผู้สูงอายุจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยเป็นกลุ่มเสี่ยงสุขภาพไม่แข็งแรง ภาครัฐสังคมชุมชนจะต้องเข้ามาดูแลทั้งเรื่องร่างกาย สภาพจิตใจ รายได้ การใช้ชีวิตและที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่จะพัฒนาคนตลอดช่วงวัยของชีวิตเพื่อให้ความเหลื่อมล้ำหมดไปจากสังคม ดังนั้นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตจะช่วยให้สุขภาพกายแข็งแรงสุขภาพจิตเข้มแข็ง เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นคง ผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสังคม การจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบครัวควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งด้านปัจจัยเงินทองหรือการพาไปยังสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และมีความรู้สึกว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยผู้สูงอายุเองก็ต้องตระหนักในเรื่องของการปรับตัว การใช้จ่าย การรู้เท่าทันสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การที่จะมีความสุขในวัยที่มากขึ้น ผู้สูงอายุต้องทำการศึกษาและเรียนรู้เข้าใจในวิถีพระพุทธศาสนา โดยประยุกต์หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาและวิถีปฏิบัติธรรมในชีวิต เช่น การให้พระสวดมนต์ ทำสมาธิ เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เกิดความสมดุลทั้งสุขภาพกายใจ อารมณ์และสังคม (จิรายุ สุวรรณะ และคณะ, 2566)

คุณภาพชีวิตที่ดีจึงเป็นเรื่องของการอยู่ดีมีสุขนั่นคือมีร่างกายที่แข็งแรงช่วยเหลือตนเองได้ในระดับหนึ่ง มีจิตใจที่เข้มแข็งยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ตามสภาพที่เป็นจริง จากงานวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลผักตบ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ คือ หลักเบญจศีลเบญจธรรม ไตรสิกขา บุญกิริยาวัตถุ 3 การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน (กัมมัฏฐาน) ทำให้ผู้สูงอายุปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมเพื่อทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืน สุขภาพกายสุขภาพจิตดีทำให้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต (พระวิระพงษ์ วิชชาโร และคณะ, 2564) การคิดเป็นในระบบแห่งการดำเนินชีวิตเป็นพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า เรื่องโยนิโสมนสิการ คือ ความคิดเป็นในระบบแห่งชีวิตของเรา เราต้องรู้ว่ามันอยู่ส่วนไหนของชีวิตเรา และมีความสัมพันธ์กับส่วนอื่นในชีวิต เรา การคิดเป็นเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ที่ถูกต้องและได้ผล “ชีวิต คือ การเป็นอยู่” “ชีวิต คือ การ แก้ปัญหา” ชีวิตเราต้องแก้ปัญหาลดตลอดเวลา มีเรื่องขึ้นมาที่จะต้องทำ ต้องพูด ต้องคิด เป็นปัญหาที่ต้องแก้ ความหมายของการดำเนินชีวิตนั้นมองได้หลายแง่ ในความหมายอีกอย่างหนึ่ง “ชีวิตของเรา คือ การทำกิจกรรม ต่าง ๆ ภาษาทางพระคือการทำกรรม ทำอย่างมีเป้าหมาย คือ ทำโดยเจตนาหรือมีเจตจำนง ซึ่งแสดงออก 3 ด้าน ได้แก่ ทางกาย ทางวาจาและทางใจ” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2550) การดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องจะคุณภาพชีวิตด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาเสริมความสมบูรณ์ของชีวิต เป็นการดำรงอยู่เมื่อเกิดปัญหาจะเข้าใจยอมรับและแก้ปัญหานั้นได้ จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้คุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้วิถีชีวิตใหม่ของผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธต่อการรองรับผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

ของผู้สูงอายุใน 4 เทศบาลเมืองของจังหวัดสงขลา และเพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธต่อการรองรับผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้คุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุ
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุใน จังหวัดสงขลา
3. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่ใช้ในการวิจัยนี้โดยการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการกำหนดแบบเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มปฏิบัติงานการให้บริการสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุ จำนวน 4 ราย กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 5 ราย กลุ่มผู้สูงอายุทั้ง 4 เทศบาลเมือง จำนวน 16 ราย รวมจำนวน 25 ราย ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นก่อนเข้าอบรม ระหว่างการอบรมและหลังการอบรม กลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 25 รายและกลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 5 ราย รวมจำนวน 30 ราย การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เลขที่ ว 399/2566

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์จากข้อคำถาม เช่น ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านร่างกาย เช่น ความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น สามารถในการเคลื่อนไหวและทำกิจวัตรประจำวันของตนเองได้ ควรเป็นอย่างไร ? จากกลุ่มปฏิบัติงานการให้บริการสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุทั้ง 4 เทศบาลเมือง การปฏิบัติการวิจัยจากกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ ได้ผ่านการตรวจประเมินหาความเที่ยงตรง (Validity) และความถูกต้องของเนื้อหา จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ราย ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการ ด้านเนื้อหาทฤษฎีการวิจัยและด้านระเบียบวิธีการวิจัย

การเก็บข้อมูล 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในครั้งนี้ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญโดยขออนุญาตในการจดบันทึก บันทึกเสียงและบันทึกภาพนิ่งในภาคสนามการวิจัย จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มปฏิบัติงานการให้บริการสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุทั้ง 4 เทศบาลเมือง 2) การสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านองค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแยกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านหลักพุทธธรรมกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต 3) การสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธและเพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนา รวมถึงเพื่อยืนยันข้อมูลการตกผลึกองค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมที่ได้สรุสร้างการวิจัยภาคสนามวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) แล้วนำเสนอข้อค้นพบทั้งหมดในรูปแบบเชิงพรรณนาตามบริบท วัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุ พบว่าประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา เมื่อวิเคราะห์ร่วมกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 4 ด้านและหลักพุทธธรรมภาวนา 4 สามารถสรุปได้ว่า

1.1 ด้านร่างกาย สุขภาพของผู้สูงอายุซึ่งปัจจุบันมีการพึ่งพิงเพิ่มขึ้น การรักษาพยาบาลจะเพิ่มขึ้นจากโรคเรื้อรัง ภาครัฐคือกองสวัสดิการและสังคมจะมีนโยบายด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผ่านนโยบายด้านการศึกษาและด้านสวัสดิการสังคม ให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสม สนับสนุนโรงเรียนผู้สูงอายุและมีศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ การเคลื่อนไหวได้ไม่พึ่งพาผู้อื่นไม่ติดเตียง “ในส่วนของภาครัฐทางกองสวัสดิการและสังคมได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนสุขภาพตำบล เทศบาลเมืองสะเดา ให้ดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแผนการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งเรามีนโยบายด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีขึ้นตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ” (ประพัทธ์ เรืองสวัสดิ์, 2566) การนำหลักธรรมภาวนา 4 ด้านมาบูรณาการกับคุณภาพชีวิตผู้สูงวัย ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงชีวิตวิถีใหม่ เช่น การสวมหน้ากากให้พระใช้ธรรมะยึดเหนี่ยวใจ ส่งผลให้การทำงานของร่างกายมีความสอดคล้องกับจิตใจ “หลักธรรมคำสอนทางศาสนาจะสามารถนำมาพัฒนาได้ทั้งกายและใจ ทำวัตรสวดมนต์ถือศีล 5 เป็นพื้นฐานจะช่วยให้ชีวิตสงบสุข ไม่คิดมากทำได้ในการเป็นผู้สูงวัย” (นำไท อุไรรัตน์, 2566)

1.2 ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุหากมีการสร้างคุณค่าให้กับสังคมส่วนรวมจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง สังคมเห็นคุณค่าจึงเท่ากับเพิ่มน้ำหล่อเลี้ยงให้จิตใจผู้สูงวัย กิจกรรมจิตอาสาจะเสริมพลังบวกและนำหลักธรรมมา คำจูนจิตใจ “ได้ดูแลนักเรียนผู้สูงอายุมา 4 รุ่นแล้ว (จากจำนวน 6 รุ่น) การคิดบวกก่อให้เกิดพลังจะเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น การทำงานเป็นพยาบาลเวชปฏิบัติจำเป็นจะต้องมีจิตวิทยาสูงที่ให้กับผู้ป่วยรวมทั้งญาติผู้ป่วยด้วย ตัวอย่างกรณีที่ผู้สูงอายุเข้ากับลูกใช้ชีวิตร่วมกับลูกไม่ได้ เป็นต้น” (วราภรณ์ พงศ์เศรษฐกุล, 2566) และ “ปัจจุบันเป็นจิตอาสาแนะนำการปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐานที่วัดคลองเปล อำเภอกาบังใหญ่ จังหวัดสงขลา อยากให้ภาครัฐได้เข้ามาดูแลสุขภาพผู้สูงวัย ทั้งแนะนำเรื่องอาหารการกิน ความเป็นอยู่และด้านจิตใจ ให้เขามีที่เกาะยึด (ธรรมะ) ผู้สูงอายุหลายท่านต้องการมาวัดแต่ไม่รู้จะมาอย่างไร เพราะลูกทำงานจึงต้องดูแลหลาน มีความคิดว่าหากภาครัฐจัดวันทำกิจกรรมให้ผู้สูงอายุทุกวันอาทิตย์ ให้มาฟังเทศน์ฟังธรรมคงจะดี” (เชออ่อน อุบลสุวรรณ, 2566)

1.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ภาครัฐจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดสวัสดิการกับผู้สูงอายุ เช่น การเรียนรู้เทคโนโลยี การเยี่ยมเยียนและเข้าถึงปัญหา การนำหลักธรรมภาวนา 4 ด้านการพัฒนาจิตมาเสริมความมั่นคงทางใจ ทำให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมตลอดเวลา เมื่อจิตเข้มแข็งการใช้สติและปัญญาในการจัดการสิ่งต่าง ๆ จะบรรลุความสำเร็จ “สิ่งที่เป็นยอดปรารถนาของผู้สูงอายุทุกคน คือการมีสุขภาพที่แข็งแรง อยู่ได้อย่างอิสระ แต่อยากให้ภาครัฐเข้ามาเยี่ยมเยียนเพื่อจะรู้ว่าสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการคืออะไร แต่ละบ้านมีสมาชิกในบ้านกี่คน ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากลูกหลานได้ดีหรือไม่ เพราะผู้สูงอายุบางรายไม่สามารถออกไปไหนได้ อาจจะติดเตียงหรือช่วยเหลือตัวเองไม่ได้” (สุชาติ พันธ์ราษฎร์, 2566) และ “ภาครัฐให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมากขึ้น สังคมโซเชียลก็เพิ่มทางเลือกให้การใช้ชีวิตที่สะดวกขึ้น แม้ว่าจะเพิ่มความเสี่ยงจากกลุ่มมิจฉาชีพก็ตาม มีความอบอุ่นในความเป็นอยู่ มีเพื่อนบ้านที่ดีรู้สึกปลอดภัย สุขภาพยังดีเคลื่อนไหวได้สามารถปลูกผักสวนครัวขายหญ้าได้” (สุชีพ แก้วคงบุญ, 2567)

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัยจะต้องมีความปลอดภัย มีการฝึกฝนทักษะผ่านการถ่ายทอดภูมิปัญญา เช่น การทำขนมสูตรโบราณ การประดิษฐ์ดอกไม้จากวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ การเข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรมในเวลาว่าง นับว่าเป็นการจัดสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การนำกิจกรรมมาพัฒนา

ปัญญาจึงเป็นการประยุกต์ใช้แก้ปัญหา สามารถปรับตัวให้เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสิ่งแวดล้อมรอบตัว “ในด้านกายภาพของผู้สูงอายุในเรื่องที่อยู่อาศัยจะต้องมีความปลอดภัย บ้านต้องมีความเหมาะสมต้องมีที่เกาะจับทางเดินไม่เป็นขั้นบันได เติยนอนยกสูงพอติดกับการวางปลายเท้า อยากให้ภาครัฐจัดงบประมาณมาสนับสนุนเรื่องที่อยู่อาศัยเพิ่มเติม ผู้สูงอายุบางท่านจะอยู่บ้านคนเดียวในช่วงเวลากลางวัน มีฉาชีวะจะเห็นเป็นช่องว่างในการหลอกลวง ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่ใช่ข้าราชการบำนาญต้องการรายได้เสริม หากภาครัฐเข้ามาดูแลจะเป็นการเพิ่มรายได้และดูแลในเรื่องจิตใจ ไม่เหงาไม่ซึมเศร้ากินข้าวอร่อย” (พงพันธ์ สุทธิยาภรณ์, 2566)

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่อยู่ในวัยพึ่งพิงต้องได้รับการดูแลจากคนอื่น โรงเรียนผู้สูงอายุจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะนำมาพัฒนา โดยเฉพาะด้านสุขภาพกายที่สามารถปรับตัวได้ และสุขภาพจิตใจจะควบคุมอารมณ์ได้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ในเรื่องของวิถีพุทธโรงเรียนมีกิจกรรมในการไหว้พระสวดมนต์นั่งสมาธิ มีกิจกรรมรดน้ำดำหัวเพื่อแสดงความกตัญญูแก่เวที มีการไหว้ครูที่ได้เห็นบรรยากาศของรอยยิ้ม ความซาบซึ้งความอบอุ่นความสามัคคีในการรับประทานอาหารร่วมกัน “งานด้านผู้สูงอายุจะมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสงเคราะห์คนชรา คนพิการและทุพพลภาพ มีการฝึกอบรมให้ตรงตามหลักสูตรของการเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุ และมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนคือ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีพัฒนาการทางด้านสุขภาพที่เหมาะสมกับวัย เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตใจที่เหมาะสม สามารถปรับตัวให้เข้ากับบรรยากาศของสังคมได้ทุกระดับชั้น สามารถควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ และเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะทางสังคม ความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข” (ประพัตร เรืองสวัสดิ์, 2566) การปล่อยวางของผู้สูงอายุตามคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องสำคัญ เป็นคนพุทธต้องนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับชีวิตตนเองทุกช่วงวัยให้ได้ ทั้งการยึดหลักศีล 5 มาปฏิบัติ การเดินสายกลางและหลักไตรลักษณ์มาประกอบการดำเนินชีวิต หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าจะชี้ให้เห็นถึงบ่อเกิดแห่งความทุกข์ หากผลเอ็ดมันถ์มันก็จะเกิดทุกข์ทันที ผู้สูงอายุจะอยู่อย่างไม่คาดหวังจากผู้อื่นจึงเป็นทางออกที่ดีที่ชีวิตมีความสุข ศึกษาหลักธรรมในส่วนที่เป็นความจริงของชีวิต ในส่วนของความสัมพันธ์ทางสังคมผู้สูงอายุทุกคนจึงต้องรู้จักตนเองในการมีกิจกรรมร่วมกันและต้องมีความเหมาะสมกับตนเองด้วย “การมีกิจกรรมร่วมกันในวัยเดียวกันมีความจำเป็นต่อผู้สูงอายุ เพราะจะส่งผลต่อสุขภาวะองค์รวม แนะนำวิธีคิดวิธีปฏิบัติในชีวิตประจำวันโดยยึดหลัก 5 อ. (อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์ อดิเรกและอนามัย) การเป็นพุทธศาสนิกชนหลักธรรมคำสอนทางศาสนาจะเกี่ยวเนื่องกับการใช้ชีวิตในทุก ๆ ด้าน ผู้สูงอายุจะต้องนำคำสอนมายึดเหนี่ยวจิตใจอย่างจริงจัง โดยเฉพาะศีล 5 เข้าวัดฟังธรรมและน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ จึงจะเป็นผู้สูงอายุที่สงบมีความสุขในบั้นปลายของชีวิต” (เสียบ อุษาแสงทอง, 2566)

3. สร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา พบว่า เครือข่ายที่ได้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธต่อการรองรับผู้สูงอายุมี 3 เครือข่าย คือ เครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน 1) เครือข่ายภาครัฐ จะเข้ามามีบทบาทในการออกนโยบายวางแผนทางการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้แผนการพัฒนาจังหวัดสงขลา ที่ต้องการสร้างจุดแข็งให้เครือข่ายผู้สูงอายุมีความเข้มแข็ง มีสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ประจำจังหวัดสงขลา ทำหน้าที่ให้การดูแลชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดสงขลาและสนับสนุนการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ 2) เครือข่ายภาคเอกชน จะเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนในการศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรม โดยมีการสนับสนุนด้านเงินสมทบทุนเพื่อร่วมจัดโครงการ (การบริจาค) บุคลากร (วิทยากร) และ 3) เครือข่ายภาคประชาชน จะเข้ามามีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ภาครัฐจัดขึ้นและมีความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ในสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

จากการศึกษา “การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา” ครั้งนี้ สามารถนำประเด็นต่าง ๆ มาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุ พบว่า แม้ว่าผู้สูงอายุจะมีสุขภาพทางกายสามารถช่วยเหลือตนเองและพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น เป็นเพราะมีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและการแพทย์ที่ทันสมัยทำให้เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีมีอายุยืนยาว แต่ผู้วิจัยพบว่าในด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุยังไม่ครอบคลุมในยุทธศาสตร์ที่ 3 ซึ่งประกอบด้วย 4 มาตรการ ได้แก่ มาตรการคุ้มครองด้านรายได้ มาตรการหลักประกันด้านสุขภาพ มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง และมาตรการระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561) โดยเฉพาะมาตรการหลักประกันด้านสุขภาพที่ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเชียนน้อย โอนทัยไพบูลย์ เรื่องการพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า การพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (เชียนน้อย โอนทัยไพบูลย์, 2566) และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพรณ เจนสันติกุล เรื่องผลสัมฤทธิ์ของการนโยบายนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อความเสมอภาคของผู้สูงอายุไปปฏิบัติในจังหวัดขอนแก่น พบว่า กลไกและกระบวนการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนโยบายนโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อความเสมอภาคของผู้สูงอายุไปปฏิบัติมี 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติ ระดับกระทรวงและระดับท้องถิ่น ที่มีปัญหาในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ เพราะเป็นการทำงานแบบแยกส่วนขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานและมีความซ้ำซ้อน (นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2566) ส่วนกรเกล้า รัตนชาญกร และคณะ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีทักษะด้านความรู้ความเข้าใจข้อมูลทางสุขภาพ การสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ รวมถึงทักษะการตัดสินใจที่ดี ซึ่งทักษะการตัดสินใจที่ดีเกิดขึ้นจากความรู้ความเข้าใจข้อมูลสุขภาพที่ผู้สูงอายุได้รับ ประสบการณ์เดิมที่ผ่านมาในอดีตที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเลือกปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพที่ดี หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงจนทำให้เกิดภาวะสุขภาพที่ดีและคุณภาพชีวิตที่ดี (กรเกล้า รัตนชาญกร และคณะ, 2566) ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธดังนั้นความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาจะสามารถนำมาแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในยุคนี้ที่เป็นยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวินัส ธรรมสาโรรัชต์ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุในยุคชีวิตวิถีใหม่ ด้วยการนำหลักภาวนา 4 มาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบองค์รวมเพื่อให้มีการพัฒนาทางกายให้รู้และเข้าใจในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นการสร้างสรรค์ชีวิตให้มีความสุข (วินัส ธรรมสาโรรัชต์, 2566) แต่ทั้งนี้ในด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ยังไม่ครอบคลุม อาจเป็นเพราะสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ที่ยังคงอยู่ จึงทำให้การทำงานของภาครัฐยังไม่สอดคล้องกับความต้องการผู้สูงอายุได้ในทุกประเด็น

2. ผลการศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธต่อการรองรับผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่อยู่ในวัยพึ่งพิงต้องได้รับการดูแลจากคนอื่น โรงเรียนผู้สูงอายุจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะนำมาพัฒนา โดยเฉพาะด้านสุขภาพกายที่สามารถปรับตัวได้ และสุขภาพจิตใจจะควบคุมอารมณ์ได้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ความสัมพันธ์ทางสังคมผู้สูงวัยทุกคนจึงต้องรู้จักตนเองในการมีกิจกรรมร่วมกันและต้องมีความเหมาะสมกับตนเอง จากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยจึงพบว่ากิจกรรมจะสามารถเชื่อมโยงให้ภาครัฐเข้าถึงผู้สูงอายุและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความสุขได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณณธร เขียวชัยฤกษ์ และคณะ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัด

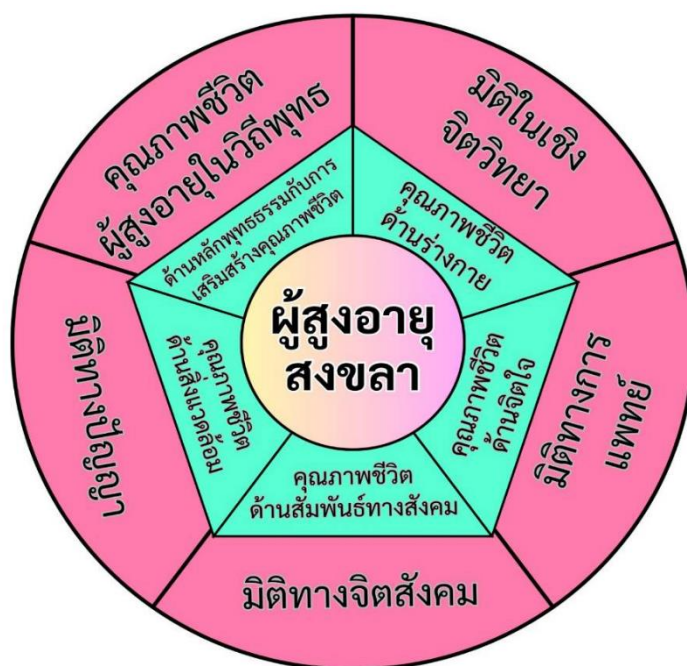
ราชบุรี ซึ่งพบว่าประการที่หนึ่งคือการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี ได้แก่ การเรียนรู้ด้านร่างกาย การเรียนรู้ด้านจิตใจ การเรียนรู้ด้านสังคมและการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และประการที่สองคือปัจจัยการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้สูงอายุ ปัจจัยด้านองค์กร ปัจจัยด้านสถาบันทางสังคม ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและปัญหาอุปสรรคการจัดการองค์ความรู้ จากงานวิจัยนี้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบายเพื่อการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และนำการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ (ปณณธร เจริญชัยพลกษ และคณะ, 2566) นอกจากนี้ยังไปสอดคล้องกับโรงพยาบาลบางปะกอก 3 ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกาย ซึ่งแต่ละคนจะเปลี่ยนมาน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสุขภาพและการใช้ชีวิตในวัยที่ผ่านมา จุดประสงค์สำคัญในการดูแลผู้สูงอายุคือ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตแต่ละวันได้อย่างมีความสุข มีอิสระที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพตามที่ต้องการ แม้สภาพร่างกายจะเสื่อมถอยและมีโรคเรื้อรังต่าง ๆ อยู่ก็ตาม เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ดังกล่าว การดูแลผู้สูงอายุจะต้องเน้นที่การทำให้ร่างกายอยู่ในสภาพที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ร่วมกับการส่งเสริมให้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่สภาพร่างกาย จิตใจและเวลาเอื้ออำนวย (โรงพยาบาลบางปะกอก 3, 2566) พระพุทธศาสนาจะมีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งมีงานวิจัยที่สอดคล้องของพระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต และพระศักดิ์จรินทร์ ฐิตสวโร เรื่องบทบาทวัดกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา วัดมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพกายและคุณภาพจิตใจของผู้สูงอายุ ให้เห็นคุณค่าในตนเองและให้รู้สภาวะจิตที่เกิดขึ้น ทั้งอารมณ์เป็นการควบคุมด้านสภาวะทั้งร่างกายและจิตใจให้อยู่ในปัจจุบันและสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข โดยการสวดมนต์ ภาวนา ทำสมาธิมาใช้ทำให้ผู้สูงอายุ ไม่วิตกกังวล ไม่เหงาและสามารถใช้ชีวิตในปัจจุบันได้อย่างมีความสุข (พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต และพระศักดิ์จรินทร์ ฐิตสวโร, 2566) ส่วนจิรายุ สุวรรณะ และคณะ ได้วิจัยเรื่องสังคมผู้สูงอายุกับวิถีพุทธ: การเดินทางแห่งปัญญาและความเมตตา กล่าวว่า การจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบครัวควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งด้านปัจจัยเงินทองหรือการพาไปยังสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และมีความรู้สึกว่าตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม (จิรายุ สุวรรณะ และคณะ, 2566)

3. ผลการศึกษาภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธต่อการรองรับผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางและเป็นกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศ นับว่ามีความสำคัญที่ภาครัฐจะต้องมีนโยบายมารองรับและมีแผนการจัดการที่ชัดเจน ดังนั้นการทำงานเป็นเครือข่ายด้วยการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนจะเพิ่มความเข้มแข็งและบรรลุเป้าหมายได้ จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ ซานุสันต์ และคณะ เรื่องการพัฒนากระบวนการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลำโรงพลัน อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ ที่พบว่า การพัฒนากระบวนการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจะประกอบด้วย 6 ขั้นตอนได้แก่ 1) ศึกษาบริบทของพื้นที่และวิเคราะห์สภาพปัญหา 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) การจัดทำแผนปฏิบัติการ 4) การปฏิบัติตามแผนงานโครงการ 5) นิเทศ ติดตาม สนับสนุนและประเมินผลการดำเนินงาน 6) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลการพัฒนา ถอดบทเรียน สรุปปัญหา อุปสรรค ซึ่งจะประสบผลสำเร็จต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตามบทบาทหน้าที่และการออกแบบกิจกรรมโครงการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหา รูปแบบการพัฒนากระบวนการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลำโรงพลัน ที่ได้เรียกว่า SRP Model โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ 1) มีนโยบายสนับสนุน 2) ภาคีเครือข่ายต่างมีบทบาทหน้าที่ที่ครอบคลุมในทุกด้านของการสร้างเวทีในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3) การมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง 4) การออกแบบกิจกรรมโครงการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหา (อภิชาติ ซานุสันต์ และคณะ, 2566) การทำงานเป็นเครือข่ายมีหลากหลายรูปแบบ ธนาคารเวลา (Time bank) เป็นอีกรูปแบบกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนดูแลซึ่งกันและกันด้วยการแลกเปลี่ยนทักษะ

ประสบการณ์บริการขั้นพื้นฐาน และสามารถสะสมเวลาไว้เสมือนเราออมเงิน ในบัญชีธนาคารของเรา เมื่อยามจำเป็นต้องการได้รับความช่วยเหลือก็สามารถเบิกเวลามาใช้ได้ธนาคารเวลาจะเกิดขึ้นเมื่อเครือข่ายสมาชิกมีข้อตกลงร่วมกันว่า มีการแลกเปลี่ยนทักษะ ประสบการณ์ในรูปแบบบริการขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักคิดที่ว่า ทุกคนมีเวลาเท่าเทียมกันจะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งในการดูแลซึ่งกันและกัน (กองส่งเสริมสวัสดิการและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ, 2562) และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของทวีมนัย อัครโชน เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลคำเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลคำเรียง เกิดจากการส่งเสริมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดูแลตนเองของผู้สูงอายุ เครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ .759 สามารถอธิบายความแปรผันได้ร้อยละ 57.70 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในข้อเสนอแนะให้ควรนำคณะกรรมการผู้สูงอายุไปศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้อีกด้วย (ทวีมนัย อัครโชน, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงวัยวิถีพุทธ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงวัยวิถีพุทธ 5 ด้าน สามารถสรุปลงในความสุข 5 มิติในเชิงจิตวิทยา ดังนี้

1. มิติทางการแพทย์ 1) สุขสบาย: ร่างกายแข็งแรง 2) สุขสนุก : มีกิจกรรมที่ถนัดและชอบ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2 ด้าน คือ คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย สามารถปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงและทำกิจกรรม และคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ เตรียมตัวรับมือกับการเป็นผู้สูงอายุและมีสติปัญญาในการจัดการปัญหา

2. มิติทางจิตสังคม 3) สุขสง่า: ภูมิใจและเห็นคุณค่าตนเอง เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านสัมพันธ์ทางสังคม คือ มีทำกิจกรรมร่วมกัน ถ่ายทอดภูมิปัญญาและเรียนรู้เทคโนโลยีด้านการเงิน

3. มิติทางปัญญา 4) สุขสว่าง: มีศักยภาพในการจัดการปัญหา 5) สุขสงบ : ยอมรับในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2 ด้าน คือ คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม คือ ฝึกฝนอาชีพที่น่าสนใจและสร้างรายได้ มีความสุขกับลูกหลานและใช้ชีวิตอย่างอิสระ และด้านหลักพุทธธรรมกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต คือ การนำหลักไตรลักษณ์จะทำให้เข้าใจสัจธรรมของชีวิต หลักภวนา 4 คือกาย ศีล จิตและปัญญา ผู้สูงอายุต้องพัฒนาตนเอง หลักมรรคมีองค์ 8 จะเป็นกำลังสนับสนุนและรวบยอดให้กาย วาจาและจิตใจให้เดินสู่สายกลาง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา” พบว่า คุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับผู้สูงอายุ มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการที่จะเป็นผู้สูงวัยในอนาคต เตรียมตัวเรียนรู้การใช้ชีวิต ช่วยเหลือตนเองและพึ่งพาตนเองได้ เรียนรู้เทคโนโลยีและเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิต เรียนรู้หลักไตรลักษณ์เพื่อเข้าใจสรรพสิ่ง มีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน โรงเรียนผู้สูงอายุจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะนำมาพัฒนาทั้งสุขภาพกายจิตใจ กิจกรรมการไหว้พระสวดมนต์นั่งสมาธิและกิจกรรมอื่น ๆ ต้องมีความเหมาะสม เครือข่ายที่ได้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธต่อการรองรับผู้สูงอายุ จะสร้างจุดแข็งให้เครือข่ายผู้สูงอายุมีความเข้มแข็ง ภาครัฐจะวางแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วนภาคเอกชนจะสนับสนุนในการจัดกิจกรรม ทั้งด้านเงินสมทบทุนและบุคลากร และภาคประชาชนมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ภาครัฐจัดขึ้นและมีความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้านคือ ร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ในสังคมและสิ่งแวดล้อม ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) องค์กรที่ดูแลผู้สูงอายุต้องมีการคุ้มครองโดยกฎหมายที่ชัดเจนเพราะเป็นกลุ่มเปราะบางในสังคม เช่น ที่ผ่านมาระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัสเพียงการรักษาไม่เพียงพอและผู้สูงอายุไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึง 2) ควรมีนโยบายและการประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับสิทธิสวัสดิการผลประโยชน์ของผู้สูงอายุ และการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐที่เข้าใจง่ายและเป็นภาษาท้องถิ่น 3) ภาครัฐกับบทบาทการทำงานของอสม.ที่ต้องทำงาน ในการเก็บข้อมูลและลงพื้นที่ดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1) หน่วยงานที่รับผิดชอบผู้สูงอายุจะต้องมีระบบข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เป็นข้อมูลสาธารณะที่สามารถสืบค้นได้ง่าย 2) ควรมีการจ้างงานผู้สูงอายุที่สามารถทำงานได้ ทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน เป็นงานที่ผู้สูงวัยได้ถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ที่ตนเองถนัด 3) ครอบครัวต้องเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุและนำไปสู่กิจกรรมในชุมชน 4) สร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการของรัฐ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรนำการศึกษาวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ไปศึกษาวิจัยในหน่วยงานอื่น 2) ควรนำการศึกษาวิจัยไปต่อยอดการวิจัยโดยใช้ปัจจัยด้านอื่นเป็นรูปแบบเพื่อนำมาเปรียบเทียบผล 3) งานวิจัยควรเน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้สูงอายุปรับตัวได้อย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กรเกล้า รัตนชาญกร และคณะ. (2566). การพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี. วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน, 10(1), 85-97.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามลดา.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2563). ก้าวอย่างของประเทศไทยสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30476>
- กองส่งเสริมสวัสดิการและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ. (2562). กรมกิจการผู้สูงอายุแนวทางการดำเนินงานธนาคารเวลาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- จิรายุ สุวรรณะ และคณะ. (2566). สังคมผู้สูงอายุกับวิถีพุทธ: การเดินทางแห่งปัญญาและความเมตตา. *Journal of Spatial Development and Policy*, 1(3), 67-76.
- ชะอ้อน อุบลสุวรรณ. (23 ส.ค. 2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. (วนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- เชียนน้อย อโนทัยไพบูลย์. (2566). การพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรณ*, 10(9), 281-293.
- ทวีมนัย อัสโซน. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลคำเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสังคมศาสตร์สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามท้องถิ่น*, 7(1), 12-21.
- นำไท อุไรรัตน์. (28 ส.ค. 2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. (วนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- นิภาพรณ เจนสันติกุล. (2566). ผลสัมฤทธิ์ของการนํานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อความเสมอภาคของผู้สูงอายุไปปฏิบัติในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 11(3), 260-269.
- ประพัตร เรืองสวัสดิ์. (1 ส.ค. 2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. (วนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ปณณธร เขียรชัยพุกษ์ และคณะ. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 8(4), 264-274.
- พงพันธ์ สุทธิยาภรณ์. (24 ส.ค. 2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. (วนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2550). รุ่งอรุณการศึกษาเบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- พระวีระพงษ์ วิษุชาโร และคณะ. (2564). การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลผักตบอำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม*, 8(1), 63-73.
- พระสมุทรสุนทร รัตนโชโต และพระศักดิ์จิรินทร์ ฐิตสวโร. (2566). บทบาทวัดกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 6(5), 171-184.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- โรงพยาบาลบางปะกอก 3. (2566). 11 อ. เพื่อสุขภาพกายใจที่ดีของผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2567 จาก https://www.bangpakok3.com/care_blog/view/296
- วรภรณ์ พงศ์เศรษฐกุล. (3 ส.ค. 2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. (วนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- วินัส ธรรมสาโรรัชต์. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมตามหลักท้าว 4 ของผู้สูงอายุในยุคชีวิตวิถีใหม่. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(3), 77-89.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2567 จาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- สุชาดา พันธางกูร. (3 ส.ค. 2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. (วนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- สุชีพ แก้วคงบุญ. (4 ม.ค. 2567). การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. (วนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

- เสียบ อุษาแสงทอง. (3 ส.ค. 2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. (วนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- อภิชาติ สานุสันต์ และคณะ. (2566). การพัฒนากระบวนการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลสำโรงพลัน อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 9(3), 19-32.
- Salika.co. (2564). 13 หมายเหตุพลิกโฉมประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2565 จาก <https://www.salika.co/2021/03/24/13-goals-transforming-thailand-economy/>

ปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพ
ให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น*

FACTORS OF MANAGEMENT THAT AFFECT THE SERVICE EFFICIENCY OF
SUBDISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITALS AFTER THE TRANSFER OF
HEALTH RESPONSIBILITIES TO KHON KAEN PROVINCIAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ธัญชนก ปกิตตาวิจิตร

Thananchakorn Pakittawichit

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhonpratoom, Thailand

Corresponding author E-mail: Thananchakorn.pak@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. หลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพไปยัง อบจ.ขอนแก่น และ 3) เพื่อกำหนดแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. หลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพไปยัง อบจ.ขอนแก่น เป็นงานวิจัยแบบผสานวิธี ประชากรศึกษาได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใน รพ.สต. จังหวัดขอนแก่น จำนวน 2,000 คน ผู้วิจัยใช้การคำนวณขนาดตัวอย่าง ด้วยสูตรของ ทาโร ยามาเนะ ใช้ความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้จำนวนตัวอย่าง 334คน รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.84ทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.86 และรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 3 ราย และ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 10 ราย เลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีเจาะจง ใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้วิธีการการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. มากที่สุด ลำดับรองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการ และลำดับสุดท้ายคือ ด้านบุคลากร ดังนั้นประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. เป็นผลมาจากด้านเทคโนโลยีที่นำเข้ามาใช้ในการทำงานด้านข้อมูล ด้านการบริหารจัดการที่สอดคล้อง และด้านบุคลากรที่มีการจัดสรรให้เหมาะสมกับงาน นั่นเอง

คำสำคัญ: ปัจจัยการบริหารจัดการ, ประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

Abstract

Here's an academic English translation of the research abstract: "The objectives of this research were: 1) to study the efficiency of health services provided by Sub-district Health Promoting Hospitals (HPHs) after the transfer of health responsibilities to Khon Kaen Provincial Administrative Organization (PAO); 2) to examine administrative factors affecting the efficiency of health services at HPHs post-transfer to Khon Kaen PAO; and 3) to determine guidelines for improving the efficiency of health services at HPHs following the transfer to Khon Kaen PAO. This study employed a mixed-methods approach. The study population consisted of 2,000 operational staff at HPHs in Khon Kaen Province. The sample size was calculated using Taro Yamane's formula with a 0.05 margin of error, resulting in 334 participants. Quantitative data were collected through questionnaires, which were content-validated by three experts, yielding an IOC value of 0.84. Reliability testing was conducted with a non-sample group of 30 individuals, resulting in a Cronbach's alpha coefficient of 0.86. Qualitative data were gathered through interviews using guided questions. Key informants, selected through purposive sampling, included three PAO executives and ten HPH directors. Multiple regression analysis was used for quantitative data analysis, while content analysis was applied to qualitative data. The findings revealed that technological factors had the most significant impact on the efficiency of health services at HPHs, followed by management factors, and lastly, personnel factors. Thus, the efficiency of health services at HPHs is primarily influenced by the implementation of technology in data management, consistent administrative practices, and appropriate allocation of personnel to tasks.

Keywords: Management Factors, Healthcare Service Efficiency, Sub-district Health Promoting Hospital, Khon Kaen Provincial Administrative Organization

บทนำ

การถ่ายโอนภาระงานด้านสุขภาพจากส่วนกลางไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นนโยบายสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการบริการสุขภาพให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566) การถ่ายโอนภาระงานนี้ไม่เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารเท่านั้น แต่ยังเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในการจัดการสุขภาพชุมชน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการพัฒนาระบบสุขภาพที่ยั่งยืน สถิติจากกระทรวงสาธารณสุข แสดงให้เห็นว่า การถ่ายโอนภาระงานสุขภาพสามารถลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสุขภาพได้ถึงร้อยละ 15 ในพื้นที่นาร่อง (กระทรวงสาธารณสุข, 2565)

จังหวัดขอนแก่นเป็นหนึ่งในพื้นที่นาร่องสำคัญของการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพจากกระทรวงสาธารณสุขไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) โดยเฉพาะในส่วนของการพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ซึ่งเป็นหน่วยบริการปฐมภูมิที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด (องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น, 2567) ภารกิจที่ถ่ายโอนประกอบด้วยจัดการงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรทางการแพทย์ รวมถึงการวางแผนและดำเนินนโยบายสุขภาพในระดับท้องถิ่น การศึกษาของ วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร และคณะ พบว่า การถ่ายโอนภารกิจ

ดังกล่าวส่งผลให้เกิดการปรับปรุงการให้บริการสุขภาพในพื้นที่ชนบทเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 ในช่วงปีแรกของการดำเนินการ (วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร และคณะ, 2566)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการบริหารจัดการด้านสุขภาพในระดับท้องถิ่น ด้วยพื้นที่ครอบคลุม 26 อำเภอ และประชากรกว่า 1.8 ล้านคน (สำนักงานสถิติจังหวัดขอนแก่น, 2566) อบจ.ขอนแก่นจึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุม การศึกษาของ อีระ ศิริสมุด และคณะ ชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการที่ดีของ อบจ.สามารถเพิ่มอัตราการเข้าถึงบริการสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ห่างไกลได้ถึงร้อยละ 25 ภายในระยะเวลา 2 ปี (อีระ ศิริสมุด และคณะ, 2565)

การศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาระบบสุขภาพท้องถิ่น ผลการวิจัยจะช่วยชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการ การจัดสรรทรัพยากร และการพัฒนานโยบายสุขภาพที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้ ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบสำหรับการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพในจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาระบบสาธารณสุขของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพไปยัง องค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. หลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพไปยัง องค์การบริหารส่วนจังหวัด
3. เพื่อกำหนดแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. หลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพไปยังอบจ.

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2567 สิ้นสุดเดือน สิงหาคม 2567 ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ยื่นขอ “เอกสารรับรองโครงการวิจัย จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เอกสารรับรองเลขที่ 92/2567 ลงวันที่ 10 มิถุนายน 2567 วันที่หมดอายุ 9 มิถุนายน 2568”

วิธีการเชิงปริมาณ

ประชากรศึกษา

ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใน รพ.สต. จังหวัดขอนแก่น จำนวน 2,000 คน

ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1967) ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 334 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากรายชื่อ รพ.สต.

เครื่องมือวิจัย

ใช้แบบสอบถามที่สร้างจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ค่า IOC ช่วงคะแนน 0.8-0.9ทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.86 แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ แปลผลดังนี้ 5 = ระดับมีผลมากที่สุด 4 = ระดับมีผลมาก 3 = ระดับมีผลปานกลาง 2 = ระดับมีผลน้อย 1 = ระดับมีผลน้อยที่สุด (Chyung, S. Y. et al., 2017)

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) ไปยังกลุ่มตัวอย่างโดยทำหนังสือผ่านนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้รับตอบกลับ 248 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติเชิงอนุมาน วิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. โดยใช้ t-test และ One-Way ANOVA ตามปัจจัยบุคลากร (เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์) วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

วิธีการเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแนวคำถามสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 3 คน 2) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จำนวน 10 คน เครื่องมือรวบรวมข้อมูลใช้แนวคำถามเพื่อสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และแบบสนทนากลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ให้ข้อมูล เพื่อขอสัมภาษณ์ นัดหมายเพื่อสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการประกอบการสังเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี (เฉลี่ย 49.53 ปี) มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุข และมีระยะเวลาการทำงานใน รพ.สต. 21 - 30 ปี (เฉลี่ย 25.50 ปี) โอนภาระงานสุขภาพไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด N = 248

ตารางที่ 1 ระดับการปฏิบัติงานการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. หลังการถ่าย

การปฏิบัติงานการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. หลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพไปยัง อบจ.	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
การส่งเสริมสุขภาพ	4.28	.306	มากที่สุด
การป้องกันโรค	4.04	.516	มาก
การรักษาพยาบาลเบื้องต้น	4.12	.545	มาก
การฟื้นฟูสมรรถภาพ	4.37	.536	มากที่สุด
รวม	4.20	.292	มาก

จากตารางที่ 1 ระดับการปฏิบัติงานการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การฟื้นฟูสมรรถภาพค่าเฉลี่ย 4.36 และน้อยที่สุดคือการป้องกันโรคค่าเฉลี่ย 4.02 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต.

ปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพ ของ รพ.สต.	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ การส่งผล
ด้านเทคโนโลยี	4.33	.391	มากที่สุด
ด้านบุคลากร	4.11	.632	มาก
ด้านการบริหารจัดการ	4.44	.603	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อม	4.07	.584	มากที่สุด
รวม	4.26	.286	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.26 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.57 ด้านการบริหารจัดการน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.03 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ระดับประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต.

ปัจจัยประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพ ของ รพ.สต.	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ประสิทธิภาพ
ด้านการเข้าถึงบริการสุขภาพ	4.19	.202	มาก
ด้านคุณภาพการบริการสุขภาพ	4.64	.205	มากที่สุด
ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ	4.27	.358	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงาน	4.12	.277	มาก
ด้านกำลังคนให้บริการสุขภาพ	4.28	.313	มากที่สุด
รวม	4.30	.112	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ระดับประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.30 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณภาพการบริการสุขภาพมากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.64 และน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ย 4.12 ตามลำดับ

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) พบว่าตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์เชิงเส้นและไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถนำตัวแปรอิสระไปทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาตัวแปรปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต.

	b	SEb	β	t	P-value
ค่าคงที่	3.632	0.125		29.074	0.000
ปัจจัยด้านเทคโนโลยี	0.067	0.02	0.206	3.352	0.001*
ปัจจัยด้านบุคลากร	0.029	0.012	0.145	2.365	0.019*
ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	0.030	0.013	0.144	2.35	0.020*
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม	0.020	0.013	0.091	1.485	0.139

SEest = ± 0.121 ; Durbin-Watson = 1.513

R = 0.307; R² = 0.094; F = 6.317; DF = 4; Sig = 0.000

*นัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณพบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.307 หมายถึง ปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. ร้อยละ 30.70 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.094 หมายความว่า สามารถอธิบายปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. ได้ร้อยละ 9.40 ซึ่งเป็นในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อีกร้อยละ 90.60 ซึ่งเป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้ศึกษา จากการใช้สถิติ ANOVA^a พบว่ามีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ยอมรับสมมติฐาน (F = 6.317, df = 4, ค่า Sig. = 0.000)

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. คิดเป็น ร้อยละ 9.40 (R² = 0.094) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 3.632 + 0.206 (\text{ปัจจัยด้านเทคโนโลยี}) + 0.145 (\text{ปัจจัยด้านบุคลากร}) + 0.144 (\text{ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ})$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}_y = 0.067 (\text{ปัจจัยด้านเทคโนโลยี}) + 0.029 (\text{ปัจจัยด้านบุคลากร}) + 0.030 (\text{ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ})$

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มพบว่า ปัจจุบันคงมีการให้บริการในรูปแบบเดิมโดยที่ประชาชนผู้ที่เข้ารับบริการยังไม่มีได้รับทราบว่าจะขณะนี้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ได้กล่าวกับผู้วิจัยไว้ว่า “เวลาที่เรทำงานในเรื่องของการส่งเสริมป้องกันฟื้นฟูของโรงพยาบาลเราเองเนี่ยเราก็ให้บริการตามปกตินะ เช่น การฉีดวัคซีน ทำแผล ดูแลอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น หากหนักเราก็ส่งต่อ เพียงแต่ว่าบางอย่างเราอาจจะทำลดลง เช่น การออกเยี่ยมบ้าน เพราะก่อนหน้านี้ตอนถ่ายโอนใหม่ๆเบิกเงินยาก แต่ตอนนี้ก็ทำเหมือนเดิมแล้ว ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2567)

2. ปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. หลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพไปยัง อบจ.

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ นั้น มีผลต่อประสิทธิภาพต่างกัน ด้านแรกคือบุคลากรที่ขาดแคลน และไม่เพียงพอต่อการให้บริการถึงแม้จะมีการจัดสรรงบประมาณในการจ้างงาน มีตำแหน่งให้ แต่ปรากฏว่าไม่มีผู้สนใจมาสมัครทำงาน ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า “ตำแหน่งมีเปิดให้เราเองเราก็คงอยากได้ แต่ปรากฏว่าไม่มีใครมาสมัครในตำแหน่งที่เราเปิดไว้เลยพอสอบถามไปกับคนที่รู้จักเค้าก็บอกว่าไม่รู้จะได้บรรจุตอนไหนไม่ทำหรอกไปทำอยู่ที่โรงพยาบาลเอกชนดีกว่าได้ค่าแรงมากกว่าด้วยไม่งั้นก็รอโรงพยาบาลที่อยู่ในกระทรวงสาธารณสุขดีกว่าไม่มั่นใจ ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2567) ด้านงบประมาณทางอบจ. ได้มีการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามขนาดแต่ปรากฏว่างบประมาณที่จัดสรรให้ไม่เพียงพอ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 กล่าวกับผู้วิจัยว่า “งบประมาณที่ให้มาแต่ละปีผมว่ามันมีความแตกต่างกันครับ โรงพยาบาลขนาดใหญ่ได้งบปีละล้าน ของผมโรงพยาบาลขนาดกลางได้งบหกแสนห้าจะซ่อมแซมบ้านพัก ยังไม่พอเลยครับ ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2567) ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จัดสรรให้ มีเพียงพอแต่ขาดเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยี ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 กล่าวว่า “ก่อนที่จะเราจะเข้ามาอยู่ภายใต้อบจ. งานธุรการพวกนี้ทางด้านส.ส.อ. เค้าทำให้เราหมดพอเรามารับหน้าที่ตรงนี้แล้วเราต้องทำเองทั้งหมดเลยซึ่งทำให้เกิดความลำบากในการทำงานแล้วก็ในเรื่องของเทคโนโลยีเราก็ต้องมาเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีเพิ่มอีก ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2567) ด้านการบริหารจัดการเนื่องจากการอยู่ภายใต้การบริหารของอบจ. แล้วทำให้ ผอ.รพ.สต. เองอยู่ในระนาบเดียวกัน เวลาขอความช่วยเหลือในเหตุจำเป็นหรือการโยกย้ายในการช่วยปฏิบัติงานไม่สามารถสั่งการได้เนื่องจากอยู่ในแนวราบเหมือนกัน ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 กล่าวกับผู้วิจัยว่า “พอเป็นการจัดการบริหารในแนวราบทุกคนก็เหมือนกันว่ามีตำแหน่งผู้บริหารเหมือนกันจะขอความช่วยเหลือหรือบอกอะไรเค้าก็ไม่ทำตามเราเพราะถือว่าอยู่ในแนวเดียวกัน ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2567)

3. แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. หลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพไปยังอบจ. 1) ด้านงบประมาณ จัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ (Result-Based Budgeting) สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในรูปแบบ Public-Private Partnership (PPP) พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณที่มีประสิทธิภาพ 2) วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี ควรนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการ

บริหารจัดการข้อมูลสุขภาพ (Health Information System) และจัดทำแพลตฟอร์มสำหรับงานธุรการให้เป็นรูปแบบเดียวกัน 3) บุคลากร ควรพัฒนา สร้างแรงจูงใจและระบบการรักษานักวิชาการที่มีประสิทธิภาพ 4) การบริหารจัดการ ยึดหลักธรรมาภิบาล พัฒนาระบบการประสานงานระหว่าง รพ.สต. กับ อบจ.ขอนแก่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและการตัดสินใจด้านสุขภาพ

อภิปรายผล

ด้านประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. หลังการถ่ายโอน ผลการวิจัยที่พบว่าประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสมชาย วงศ์เกษม และคณะ ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการถ่ายโอนภารกิจด้านสุขภาพในจังหวัดนครราชสีมาไว้ว่า หลังการถ่ายโอนประสิทธิภาพการให้บริการ ผลการวิจัยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (สมชาย วงศ์เกษม และคณะ, 2565) ผลการศึกษาของงานวิจัยของนี้แตกต่างจากงานของ พรทิพย์ สุขสว่าง ที่ได้ศึกษาไว้ พบว่าประสิทธิภาพการให้บริการลดลงในช่วงแรกของการถ่ายโอนในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างของบริบทพื้นที่และระยะเวลาในการปรับตัว ด้านปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพการที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพมากที่สุด (พรทิพย์ สุขสว่าง, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thawornwiriyastrakul, K. et al. ที่ศึกษาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในระบบบริการปฐมภูมิของไทย และพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการอย่างมีนัยสำคัญ (Thawornwiriyastrakul, K. et al., 2023) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากงานของ วิภาวี ศรีคำภา และคณะ ที่พบว่าปัจจัยด้านบุคลากรมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการมากที่สุดในพื้นที่ชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิภาวี ศรีคำภา และคณะ, 2566)

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพ แนวทางการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับข้อเสนอของ Tangcharoensathien, V. et al. ที่เสนอให้มีการปฏิรูประบบการเงินการคลังด้านสุขภาพของไทยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร นอกจากนี้ แนวทางการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลสุขภาพ (Tangcharoensathien, V. et al., 2022) นอกจากนี้ยังงานวิจัยของ Kijsanayotin, B. et al. ที่พบว่าพัฒนาระบบข้อมูลสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของไทย (Kijsanayotin, B. et al., 2022) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. หลังการถ่ายโอนภาระงานสุขภาพไปยัง อบจ.ขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านคุณภาพการบริการสุขภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านกำลังคนที่ให้บริการสุขภาพ และด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ ตามลำดับปัจจัยบริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านการบริหารจัดการ และด้านบุคลากร แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของ รพ.สต. ประกอบด้วย การจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลสุขภาพ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาระบบการประสานงานระหว่าง รพ.สต. กับ อบจ.ขอนแก่นผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้จะมีการถ่ายโอนภารกิจด้านสุขภาพไปยัง อบจ. แต่ รพ.สต. ยังคงสามารถให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีปัจจัยด้านเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการ อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายในด้านการบริหารจัดการและการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆที่นอกเหนือจากปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการ หากมีการวิจัยต่อยอด ควรนำประเด็นอื่นที่งานวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้นำมาศึกษา

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพ และคงผลประโยชน์ต่อสุขภาพที่ดีให้แก่ประชาชนผู้มารับบริการในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2565). สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2565. นนทบุรี: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.
- ธีระ ศิริสมุทร และคณะ. (2565). ผลกระทบของการกระจายอำนาจด้านสุขภาพต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพในพื้นที่ห่างไกล: การศึกษาเปรียบเทียบก่อนและหลังการถ่ายโอน. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 31(3), 478-490.
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1. (6 ส.ค. 2567). หัวข้อ ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน. (ณัฐกร ปกิตตาวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2. (6 ส.ค. 2567). หัวข้อ ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน. (ณัฐกร ปกิตตาวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3. (6 ส.ค. 2567). หัวข้อ ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน. (ณัฐกร ปกิตตาวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5. (6 ส.ค. 2567). หัวข้อ ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน. (ณัฐกร ปกิตตาวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7. (6 ส.ค. 2567). หัวข้อ ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน. (ณัฐกร ปกิตตาวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)
- พรทิพย์ สุขสว่าง. (2564). ผลกระทบของการถ่ายโอนภารกิจด้านสุขภาพต่อประสิทธิภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในภาคใต้. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 14(3), 78-95.
- วิภาวี ศรีคำภา และคณะ. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 17(2), 185-200.
- วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร และคณะ. (2566). การประเมินผลการถ่ายโอนภารกิจด้านสุขภาพสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 17(2), 145-160.
- สมชาย วงศ์เกษม และคณะ. (2565). ผลกระทบของการถ่ายโอนภารกิจด้านสุขภาพต่อคุณภาพการบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 31(1), 52-67.
- สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2566). รายงานความก้าวหน้าการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ ประจำปี 2566. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสถิติจังหวัดขอนแก่น. (2566). รายงานสถิติจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2566. ขอนแก่น: สำนักงานสถิติจังหวัดขอนแก่น.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. (2567). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2567 - 2571. ขอนแก่น: องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.
- Chyung, S. Y. et al. (2017). Evidence-based survey design: The use of a midpoint on the Likert scale. Performance Improvement, 56(10), 15-23.
- Kijsanayotin, B. et al. (2022). Development of electronic health information system to enhance primary care service efficiency in Thailand. Journal of Public Health, 31(2), 245-260.
- Tangcharoensathien, V. et al. (2022). Thailand's health financing system reform: Proposal for efficiency enhancement. Health Systems & Reform, 8(1), e2012965.

Thawornwiriyaatrakul, K. et al. (2023). Impact of digital technology adoption on Thailand's primary care system. *Journal of Health Systems Research*, 17(3), 321-335.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศณะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศณะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควร เสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับ กรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษา ทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็น ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่าง กระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)**

2) **บทนำ (Introduction)**

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)**

5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของ รายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับ การส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาค้นอุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

(2) หนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสลาพร ปุณณนโท (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควง. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ. (2560). รายงานการก้น้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt)... ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

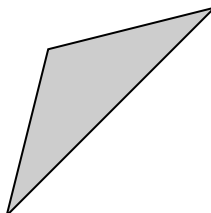
Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....